

Мукъаддес Китап къырымтатар тилинде

Crimean Tatar Bible Portions

© Institute for Bible
Translation, Moscow
(Институт перевода
Библии)

This Bible is copyrighted by Institute for Bible Translation, Moscow (ibtrussia.org) and is provided with permission at the cost of printing by the Digital Bible Society (dbs.org). This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-commercial-No Derivatives license 4.0.

This Bible, and many others, are available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Башланув	4
Чыккыш	50
Къануннынъ Текрары	88
Икметли сёзлер	120
Джемаат Башы.....	142
Матта	149
Марк.....	180
Лука.....	201
Юхан.....	234
Фаалиет.....	258

Башланув

Башланув китабынынъ меркезий адисеси – Ибраимнинъ чагъырылмасыдыр. О, халкънынъ дедеси олмакъ керек эди. Бу халкънынъ яшайышында Алланынъ ирадеси орьнек оларакъ ифаде этилип эписи халкъларгъа алямет оладжакъ эди. Ибраимнинъ тарихыны акс эткен адиселер энъ эвеля Алланынъ акимдарлыгъыны тиклемек ичюн япылгъан Алланынъ ишлери киби бакъылалар.

Лякин икяе Ибраимден дегиль де, дюньянынъ яратылмасындан башлай. Бу догъру адам акъкъында айтмаздан эвель, китап башта биринджи адамларнынъ яратылмасы, оларнынъ озь истеклерине коре яшайыш къурмасы ве Яратыджынен узъвий багъны гъайып эткенлери акъкъында икяе эте.

Ибраимнинъ сайланмасы тамам бу багънынъ къайтадан тикленмесине хызмет эте. Инсаниетнинъ тарихы Адемден башлап Нухкъадже ве Нухтан Ибраимгеде девам эте – бу энъ эвеля инсаниетнинъ рухий джеэттен алчалмасыны акс эткен тарихтыр.

Бойлекликнен, Башланув китабынынъ окъуйджысы яваш-яваш Ибраимнинъ чагъырылмасы акъкъындаки икяеге якъынлаша. Нух инсаниетнинъ сакъланмасы ичюн чагъырылгъандыр; Ибраимнинъ яшайышында исе кене адамны адам эткен екяне несне чыкъа: Екяне Мукъаддес Алланынъ танылмасы ве Онъа иман ве ишанч этильмеси. Бу ерден башлап, Башланув китабы бизге Ибраимде бутюн халкъларгъа даркъайджакъ къуртулуш багъышланмасынынъ чокърагъыны ача. Ибраим ваденинъ мирасчысына наиль ола; о, Исхакънынъ бабасы ола, ондан исе – Алла халкъынынъ дедеси ола. Мысыргъа кочъкен сонъ, Ибраимнинъ несили арта, ве, вакъты кельгенде, адалгъан топракъны запт этип ерлешмек ичюн кучю олгъан буюк халкъ олалар. Ибраим халкъынынъ артмасы акъкъындаки исхяенен бераберликте, китап онынъ несилинден пейда олгъан чет пытакъларынынъ осьмелерини косьтере. Олар бири-бири артындан эсас директен айырылалар ве къомшу топракъларда ерлешелер. Бу – Ибраимнинъ къардашынынъ огълу олгъан Луттан, онынъ джариесинден олгъан огълу Исмаилден, ве Исхакънынъ огълу Исавдан пейда олгъан къабилелер.

Китапнынъ баягъы ери Аджайип Юсуф акъкъында икяе эте. Бу адам догъмуш агъа-къардашларынынъ пахыллыгъына ве гъарезлигине ола къоркъунчлы дешетлерден кечмеге меджбур эди. Лякин о, даима Аллагъа олгъан садыкълыгъыны сакълай эди. Алла оны Мысырда экинджи адам япып, къорчалады ве юксельтти. О, кене агъа-къардашларынен корюшкенде, оларны сынады ве оларнынъ юреклери не дайын денъишкенлерини корип, къуванчнен оларны багъышлады ве озюне къабул этти.

Лякин исраиллилер даима Мысырда къалмайджакъ эдилер, чюнки Рабби оларгъа башкъа, оларнынъ дедеси Ибраим кечкен топракъны бермеге сёз берген эди. Олар насыл Мысырны ташлап кеткенлери акъкъында невбеттеки китап – Чыкъыш китабы – икяе эте.

Алла дюньяны ярата

¹ Башта Алла коклерни ве ерни яратты. ² Ер юзю шекильсиз ве бош эди, теренликни къаранлыкъ къаплай эди, ве Алланынъ Руху сувларнынъ устюнден учып юре эди.

³ Сонъ Алла деди:

– Ярыкъ олсун!

Ве ярыкъ олды. ⁴ Алла ярыкънынъ насыл яхшы олгъаныны коръди. Сонъ Алла оны къаранлыкътан айырды. ⁵ Алла ярыкъны «кунъдюз», къаранлыкъны исе «гедже» деп адландырды. Акъшам тюшти, саба ачылды – бу, бир кунъ сайылды.

⁶ Сонъ Алла деди:

– Сувларнынъ арасында къуббе олсун, ве о, сувларны сувлардан айырсын.

⁷ Алла къуббени яратты ве къуббе тюбюндеки сувларны къуббе устюндеки сувлардан айырды. Ойле де олды. ⁸ Алла къуббени «кок» деп адландырды. Акъшам тюшти, саба ачылды – бу, экинджи кунъ эди.

⁹ Сонъ Алла деди:

– Коклер тюбюндеки сувлар бир ерге топлансынлар, ве къуру топракъ пейда олсун.

Ойле де олды. ¹⁰ Алла топракъны «ер» деп адландырды, сув топламыны исе «денъиз» деп адландырды. Алла буны насыл яхшы олгъаныны коръди.

¹¹ Сонъ Алла деди:

– Ер осюмликлерни: урлугъыны берген отларны ве чешитине коре урлугъы ичинде олгъан махсул берген мейва тереклерини ер устюнде осьтюрсин.

Ойле де олды. ¹² Ер осюмликлерни: чешитине коре урлугъыны берген отларны ве чешитине коре урлугъы ичинде олгъан махсул берген тереклерни

осьтюрдиди. Алла буны насыл яхшы олгъаныны корьди. ¹³ Акъшам тюшти, саба ачылды – бу, учюнджи кунь эди.

¹⁴ Сонъ Алла деди:

– Кок къуббесинде ярыкъ менбалары пейда олсунлар. Олар куньдюзни геджеден айырсынлар ве заманларны, куньлерни ве йылларны бельгилесинлер. ¹⁵ Олар ер юзюни ярыкълатмакъ ичюн, кок къуббесинде ярыкъ менбалары олсунлар.

Ойле де олды. ¹⁶ Алла эки балабан ярыкъ менбасы яратты: куннинъ сабысы олсун деп, балабанджа ярыкъ менбасыны, гедженинъ сабысы олсун деп, уфакъча ярыкъ менбасыны, ве йылдызларны яратты. ¹⁷ Ер юзюни ярыкълатмакъ, куньдюз ве геджени идаре этмек ве ярыкъны къаранлыкътан айырмакъ ичюн, Алла оларны кок къуббесине къойды. Алла буны насыл яхшы олгъаныны корьди. ¹⁹ Акъшам тюшти, саба ачылды – бу, дёртюнджи кунь эди.

²⁰ Сонъ Алла деди:

– Сув тири джанларгъа, махлюкъларгъа толсун, ве къушлар кок къуббесинде ер юзю устюнден учсунлар.

²¹ Алла балабан денъиз аждерхаларыны, сувда толу олгъан чешитине коре эр бир сюйрелип юрген тири джанларны ве союна коре чешит тюрлю къанатлы къушларны яратты. Алла буны насыл яхшы олгъаныны корьди. ²² Алла оларны:

– Чокъ балалар догъып чокълашынъыз, денъиздеки сувларны толдурынъыз. Учкъан махлюкълар исе ер юзюнде чокълашсынлар, – деп багъышлады. ²³ Акъшам тюшти, саба ачылды – бу, бешинджи кунь эди.

²⁴ Сонъ Алла деди:

– Чешитине коре тири джан: сойларына коре айванлар, сюйрелип юрген махлюкълар ве ер юзюндеки кийик айванлар ер ичинден чыкъсынлар.

Ойле де олды. ²⁵ Алла ер юзюндеки кийик айванларны сойларына коре, эв айванларыны сойларына коре ве ер юзюндеки эписи сюйрелип юрген махлюкъларны сойларына коре яратты. Алла буны насыл яхшы олгъаныны корьди.

²⁶ Сонъ Алла деди:

– Бизим къыяфетимизге коре ве Бизге ошагъан адамны ясайыкъ. Олар денъиздеки балыкъларгъа, коклердеки къушларгъа ве айванларгъа – бутюн ер юзюне ве ер юзюнде бутюн сюйрелип юрген махлюкъларгъа падишалыкъ этсинлер.

²⁷ Алла Озюнинъ къыяфетине коре адамны яратты, оны Алланынъ корюнишине коре яратты: оларны эр киши ве къадын киши оларакъ яратты.

²⁸ Алла оларны багъышлады. Алла оларгъа бойле деди:

– Чокъ балалар догъып чокълашынъыз, ер юзюни толдурынъыз ве оны озюнъизге бойсундырынъыз. Денъиздеки балыкъларгъа,

коклердеки къушларгъа ве ер юзюнде юрген эр бир махлюкъларгъа ве айванларгъа падишалыкъ этинъиз.

²⁹ Алла деди:

– Сизге аш олсун деп, Мен бутюн ер юзюнде олгъан, урлугъыны берген эписи отларны сизге бердим, махсул ичиндеки урлугъы олгъан эписи тереклерни де бердим. ³⁰ Ер юзюндеки эписи айванларгъа, коклердеки эписи къушларгъа ве ер юзюнде сюйрелип юрген эписи махлюкъларгъа, – ичинде тири джаны олгъан эписине исе Мен бутюн ешилъ осюмликлерни ашамакъ ичюн бердим.

Ойле де олды. ³¹ Сонъ Алла Озю яраткъан эр бир шейге бакъты, ве о, керчектен де пек яхшы эди.

Акъшам тюшти, саба ачылды – бу, алтынджи кунь эди.

2 Бойле этип, коклер ве ер, ве яратмаларнынъ бутюн сафы ясалып биткен эдилер. ² Единджи кунюне Алла Озюнинъ япкъан ишлерини битирген эди. Единджи куню де О, Озюнинъ япкъан эписи ишлеринден раатланды. ³ Алла единджи кунни багъышлады ве оны айырды, чюнки бу куню О, Озю яраткъан ве япкъан эписи ишлеринден раатланды.

Эдем багъчасы

⁴ Мына, кокнинъ ве ернинъ яратылгъан вакътында оларнынъ несили.

РАББИ ер юзю ве кокни яраткъанда, ⁵ ер юзюнде не бир тарла чалысы, не бир тарла оту бар эди. Чюнки РАББИ ер юзюне даа ягъмур ягъдырмагъан эди, ве топракъны бакъмакъ ве ишлемек ичюн адамлар ёкъ эди. ⁶ Ялынъыз ер ичинден чыкъкъан дерья ер юзюни сувгъа тойдура эди.

⁷ РАББИ топракъ тозундан адамны яратып, бурнунынъ тешиклерине яшайыш нефесини уфюрип киргизди, ве адам тири джан олды. ⁸ РАББИ шаркъта олгъан Эдемде багъча осьтюрип, анда Озю яраткъан адамны ерлештирди.

⁹ Багъчада РАББИ чешит тюрлю козьге гузель ве ашкъа ляйыкъ махсуллары олгъан тереклерни осьтюрди. Даа багъчада омюр терегини ве яхшылыкънен яманлыкъны айырып таныткъан терегини сачты.

¹⁰ Эдемден дерья акъып чыкъа ве багъчаны сувгъа тойдура эди. Бу дерья дёрт озенге болюне эди. ¹¹ Олардан бири Пишон деп адлана эди. О, алтыны олгъан Хавила мемлекетининъ четинден айланып акъа эди. ¹² О мемлекеттеки алтын яхшыдыр. Анда даа бедолах † ве шохам деген къыйметли таш бардыр. ¹³ Экинджи озен Гихон деп адлана эди. О, Куш мемлекети бою акъа эди.

¹⁴ Учюнджи озеннинъ ады – Хиддекель. О, Ашшурнынъ шаркъ тарафына акъмакътадыр.

Дёртюнджи озен – Фираттыр ††. ¹⁵ Эдем багъчасынынъ топрагъыны бакъып-ишлеп,

† *Бедолах* – мис къокъулы чам сакъызы. †† *Хиддекель*; *Фират* – Тигр ве Евфрат озенлери.

сакълап-къорчаламакъ ичюн, РАББИ адамны алып, Эдем багъчасына ерлештирди.

¹⁶ РАББИ адамгъа:

– Багъчада олгъан эр бир терегининъ махсулындан сангъа алып ашамакъ мумкюн.

¹⁷ Лякин яхшылыкънен яманлыкъны айырып таныткъан терегинден ашамакъны Мен сангъа ясакъ этем. Чюнки шу теректен махсул ашагъан куню оледжексинъ, – деп эмир этти.

¹⁸ РАББИ Озь-Озюне:

– Адамгъа янъгъызылыкъ ярашмаз. Мен онгъа келишкен бир ярдымджы яратайым, – деди.

¹⁹ РАББИ чешит тюрлю айванларны ве къушларны топракътан яратып, адам оларгъа насыл адлар къояджагъыны бакъмакъ ичюн, онынъ алдына кетирди. Адам айванларгъа насыл ад берген олса, оларнынъ ады ойле де къалды.

²⁰ Бутюн эв айванларына, бутюн кок къушларына, бутюн кийик айванларгъа адам ад къойды, амма оларнынъ арасындан озюне келишкен ярдымджы тапалмады.

²¹ О вакъыт РАББИ адамны къатты юкъугъа далдырып, къабургъаларынынъ бирини алды ве о ерни вуджунтен къапатты. ²² Шу къабургъадан РАББИ къадынны яратты ве адам алдына кетирди.

²³ Адам:

– Бу, меним кемигимден къопкъан кемиктир, джан-джигеримден къопкъан парчамдыр, ве акъайдан алынганъны ичюн, апай † деп адланаджакъ о, – деди.

²⁴ Шу себептен акъай, ана-бабасыны къалдырып, апайына япыша, ве олар бир вуджунт олалар.

²⁵ Олар экиси: эм Адем, эм онынъ апайы чыплакъ олып да, утанмай эдилер.

Адамнынъ ильк гунасы

3 РАББИ яраткъан бутюн тарла айванларындан йылан энъ айнеджи эди. Йылан апайдан:

– Бу багъчанынъ бир тюрлю махсулыны ашамагъа Алла сизге разылыкъ бермегени догърумы? – деп сорады. ² Апай:

– Бизге махсулларны ашамагъа мумкюн, – деп джевап къайтарды. ³ – Амма Алла бизге: «Ольмемек ичюн, ялынъыз багъчанынъ ортасында тургъан теректеки махсулларны ашаманъыз ве токъунманъыз биле онгъа», – деди.

⁴ – Олмайджакъ шей! Ольмезсинъиз, – деди йылан. ⁵ – Анджа Алла биле ки, сиз оларны ашагъан куню козьлеринъиз ачылып, яхшылыкънен яманлыкъны айырып таныгъан Алла дайын оладжакъсынъыз.

⁶ Апай бу терекнинъ махсуллары ашкъа ляйыкъ, гузель, козьге яхшы корюненини ве бильги ваде бергенини корьди. О, махсулны узьди ве ашады. О махсулдан янында олгъан акъайына да берди. Акъайы да ашады. ⁷ Оларнынъ козьлери ачылды,

† Къадимий еудий тилинде «апай» – «иша», «акъай» – «иш»тир.

ве олар, бири-бирининъ чыплакъ олгъанларыны корип, инджир япракъларындан озьлерине бель къушанмалары яптылар.

⁸ Акъшам салкъыны тюшкенинен, Адем апайынен РАББИнинъ багъча бойлап юргенини эшиттилер ве, РАББИ оларны корьмесин деп, тереклер артына сакъландылар. ⁹ РАББИ адамны чагъырып, ондан:

– Къайдасынъ? – деп сорады.

¹⁰ – Мен Сенинъ багъча бойлап юргенинъни эшиттим ве чыплакъ олгъаным ичюн къоркъып сакъландым, – деп джевап къайтарды адам.

¹¹ – Сен чыплакъ олгъанынъны сангъа ким айтты?

– деп сорады РАББИ. – Сен, Мен махсулларыны ашамагъа ясакъ эткен теректен ашамадынъмы?

¹² – Сен берген апайынъ о махсулларны мангъа берди, ве мен ашадым, – деди адам.

¹³ РАББИ апайдан:

– Не яптынъ сен?! – деп сорады. Апай:

– Мени йылан алдатып ёлдан урды, ве мен ашадым, – деп джевап къайтарды.

Алланынъ джезасы

¹⁴ РАББИ йылангъа:

– Япкъан ишинъ ичюн сен лянет оладжакъсынъ, дюньядаки бутюн эв ве кийик айванлардан ред этиледжексинъ! Сен къурсакъ устунде суйрекленеджексинъ ве омюр-билля тоз ашайджакъсынъ.

¹⁵ Сен ве Адемнинъ апайы бири-биринъизни корьмеге козюнъиз олмайджакъ. Сенинъ баланъ ве апайнынъ баласы бири-бирине эр вакъыт душман оладжакълар. Апайнынъ огълу башынъа уджюм этеджектир, сен исе онынъ табанына уджюм этеджексинъ, – деди.

¹⁶ Апайгъа РАББИ:

– Юклю олгъан вакътынъны зияде дертли этеджегим. Къыйналып бала тападжакъсынъ. Сен акъайынъны арзулайджакъсынъ, амма о, сенинъ эфендинъ оладжакътыр, – деди.

¹⁷ Адамгъа исе РАББИ:

– Апайынъны динълегенинъ ичюн ве Мен, ондан махсул ашама деп, ясакъ эткен теректен ашагъанынъ ичюн, ер юзю сенинъ ичюн лянет олсун! Шимди исе омюр-билля чекишип, дертнен ашайджакъсынъ. ¹⁸ Ер юзю сангъа тикенли чалы осьтюреджек, ве сен тарладаки отнен кечинеджексинъ. ¹⁹ Къан-теринъе батып озюнъе ниймет къазанаджакъсынъ. Ахыр-сонъу, сен къара ерден алынып, къара ерге кери киреджексинъ. Чюнки сен тозсынъ, тозгъа да чевириледжексинъ, – деди.

²⁰ Адам озь апайына Ава †† деген ад берди, чюнки о, эписи яшагъан адамларнынъ анасы оладжакъ эди.

†† Ава – къадимий еудий сёзю «Хавва» (Ава) «хай» (яшайыш) сёзюнден келип чыкъты.

²¹ РАББИ исе, териден урба япып, оларны кийиндирди.

Рабби Адемни ве Аваны Эдем багъчасындан къувалай

²² РАББИ деди ки:

– Адам, Мен дайын, яхшылыкънен яманлыкъны айырып таныгъан олды. Барып да, адам къолуны узатып, омюр терегинден махсул ашап, эбедиен яшап башламагъайды.

²³ Ве РАББИ Эдем багъчасындан адамны къувалады. Барсын, озю асыл олунгъан топракъны ишлеп бакъсын. ²⁴ Адамны къувалагъан сонъ, РАББИ Эдем багъчасынынъ янындаки, шаркътаки омюр терегине алып баргъан ёлны къорчаламакъ ичюн Керувларны † ве эписи тарафларгъа ургъан атешли къылычны къойды.

Хаин ве Хабиль

4 Адам озь апайы Аванен ятты. Ава юкке къалып, Хаинни догъды ве:

– Мен адамны РАББИден мулък киби алдым ††! – деди.

² Сонъ даа онынъ къардашыны Хабильни догъды. Хабиль къой-эчки бакъа эди, Хаин исе топракъны ишлей эди.

³ Бир къач вакъыт кечкен сонъ, Хаин топракънынъ махсулларындан РАББИге бахшыш берди. ⁴ Хабиль де озь сюрюсининъ биринджи догъгъан, энъ яхшы ве семиз къой-эчкилеринден кетирди. РАББИ Хабильни ве онынъ бахшышыны алгъышлады. ⁵ Хаинни ве онынъ бахшышыны исе алгъышламады. Хаин пек ачувланды, онынъ чырайы бозулды.

⁶ – Сен не ичюн ачувландынъ? – деп сорады РАББИ Хаинден. – Не ичюн чырайынъ бозулды?

⁷ Яхшылыкъ япсанъ эгер, башынны котермейсинъми? Яхшылыкъ япмасанъ эгер, босагъаннынъ янына гуна ятмакътадыр. О, сени истей, сен исе онынъ эфендисе ол.

⁸ Сонъ Хаин озь къардашы Хабильнен лаф этти. Олар тарлада олгъанда, Хаин озь къардашы Хабильге къаршы чыкъып, оны ольдюрди.

⁹ РАББИ Хаинден:

– Сенинъ къардашынъ Хабиль къайда? – деп сорады.

– Бильмейим, – деди Хаин. – Мен не, озь къардашыма къаравулыммы?

¹⁰ Сонъ РАББИ деди:

– Не яптынъ сен? Къардашынъ къанынынъ сеси топракътан Манъа къыямет къопара. ¹¹ Энди сен лянетсинъ, къолунъдан тѣкюльген къардашыннынъ къаныны къабул эткен топракътан сен ред этильгенсинъ. ¹² Топракъны ишлегенинде, топракъ санъа озь кучюни башкъа

бермейджек. Сен ер юзюнде долашкъан къачакъ оладжакъсынъ.

¹³ Хаин РАББИге:

– Джезам котергисиз. ¹⁴ Мына шимди Сен мени топракътан къувасынъ. Сенинъ юзюнде мен сакъланырым ве ер юзюнде долашкъан къачакъ олурым. Ким манъа расткельсе, мени ольдюр, – деди. ¹⁵ РАББИ онъа:

– Ким Хаинни ольдюрсе, онынъ акътыманы еди къат алынаджакътыр, – деди.

РАББИ, Хаинге расткельген ич бир ким оны ольдюрмесин деп, онъа нишан къойды. ¹⁶ Сонъ Хаин РАББИнинъ юзю огюнден кетип, Эдемден шаркъта яткъан Нод мемлекетинде ерлешти.

Хаиннинъ эвлятлары

¹⁷ Хаин озь апайынен ятты. Апайы юкке къалып, Ханохны догъды. Сонъ Хаин шеэр къурды ве о шеэрни огълунынъ адынен – Ханох – деп адландырды. ¹⁸ Ханохнынъ Ирад деген огълу олды. Ираднынъ – Мехуяэл, Мехуяэлнинъ – Метушаэл, Метушаэлнинъ исе Ламех деген огълу олды.

¹⁹ Ламех озюне эки апай алды: бирисининъ ады Ада эди, экинджисининъ – Цилла. ²⁰ Ада Явалны догъды; о, чадырларда яшагъан ве чобанлыкъ эткен адамларнынъ бабасы-дедеси олды.

²¹ Явалнынъ Ювал деген къардашы бар эди; о, къавал ве сантыр чалгъан эписининъ бабасы-дедеси олды. ²² Цилла исе Тувал-Къаинни догъды; о, демирджи эди, бакъыр ве демирни дѣге эди. Тувал-Къаиннинъ Наама деген къыз къардашы бар эди.

²³ Ламех озь апайларына бойле деди:

– Ада ве Цилла, айткъанымны динъленъиз. Ламехнинъ апайлары, сѣзлериме къулакъ асынъыз:

Эгер акъай мени яраласа, оны ольдюрим, огълан урса эгер, оны да ольдюрим!

²⁴ Эгер Хаин ичюн еди къат акътыман алынса, Ламех ичюн етмиш кере еди къат акътыман алынаджакътыр.

Шет ве Энош

²⁵ Адем кене апайынен ятты. О, огълан бала тапты ве, «Хаин ольдюрген Хабильнинъ ерине Алла манъа башкъа бала берди», деп, онынъ адыны Шет ‡ къойды. ²⁶ Шетнинъ де огълу олды. Шет онъа Энош деген ад къойды.

О замандан башлап, РАББИге дуа этип башладылар.

Адемнинъ эвлятлары

5 Мына, Адемнинъ эвлятлары акъкъында китап.

† Керувлар – Аллагъа хызмет эткен коктеки махлюкълар.

†† Хаин – къадимий еудий ады «Каин»нинъ айтылувы «кана» (мулък алмакъ) сѣзюнинъ айтылувына ошай.

‡ Шет – «Шет» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «шат» (бермек, бахшыш бермек) еудий сѣзюнинъ айтылувына ошай.

Алла адамны яраткъанда, оны Аллагъа ошатып ясады. ² О, оларны эр киши ве къадын оларакъ яратты ве оларны багъышлады. Оларны яраткъан куню О, оларгъа «адам» деген ад къойды.

³ Адем 130 яшында олгъанда, онынъ озюне ве къыяфетине ошагъан огълу олды. О, огълуна Шет деген ад къойды. ⁴ Шет догъгъан сонъ, Адем даа 800 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди. ⁵ Адем эписи олып 930 йыл яшады, сонъ о кечинди.

⁶ Шет 105 яшында олгъанда, онынъ Энош деген огълу олды. ⁷ Энош догъгъан сонъ, Шет 807 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди. ⁸ Шет эписи олып 912 йыл яшады, сонъ о кечинди.

⁹ Энош 90 яшында олгъанда, онынъ Кенан деген огълу олды. ¹⁰ Кенан догъгъан сонъ, Энош 815 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди. ¹¹ Энош эписи олып 905 йыл яшады, сонъ о кечинди.

¹² Кенан 70 яшында олгъанда, онынъ Махалалэл деген огълу олды. ¹³ Махалалэл догъгъан сонъ, Кенан 840 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди. ¹⁴ Кенан эписи олып 910 йыл яшады, сонъ о кечинди.

¹⁵ Махалалэл 65 яшында олгъанда, онынъ Еред деген огълу олды. ¹⁶ Еред догъгъан сонъ, Махалалэл 830 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди. ¹⁷ Махалалэл эписи олып 895 йыл яшады, сонъ о кечинди.

¹⁸ Еред 162 яшында олгъанда, онынъ Ханох деген огълу олды. ¹⁹ Ханох догъгъан сонъ, Еред 800 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди. ²⁰ Еред эписи олып 962 йыл яшады, сонъ о кечинди.

²¹ Ханох 65 яшында олгъанда, онынъ Метушелах деген огълу олды. ²² Метушелах догъгъан сонъ, Ханох Алланынъ юзю огюнде 300 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди. ²³ Ханох эписи олып 365 йыл яшады. ²⁴ Ханох Алланынъ юзю огюнде яшай эди, сонъ о, ёкъ олды, чюнки Алла оны Озюне алды.

²⁵ Метушелах 187 яшында олгъанда, онынъ Ламех деген огълу олды. ²⁶ Ламех догъгъан сонъ, Метушелах 782 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди. ²⁷ Метушелах эписи олып 969 йыл яшады, сонъ о кечинди.

²⁸ Ламех 182 яшында олгъанда, онынъ огълу олды. ²⁹ Ламех деди: «РАББИ къаргъагъан топракътан о, бизге ишимизден ве къолларымызнынъ агъыр хызметинден раатлыкъ берер», ве онъа Нух [†] деген ад къойды.

³⁰ Нух догъгъан сонъ, Ламех 595 йыл яшады, ве онынъ даа огъулары ве къызлары бар эди.

³¹ Ламех эписи олып 777 йыл яшады, сонъ о кечинди.

[†] Нух – къадимий еудий ады «Ноах» «нахам» (раатлыкъ бермек) еудий сёзюнинъ айтылувына ошай.

³² Нух 500 яшында олгъанда, онынъ учь огълу олды: Шем, Хам ве Яфет.

Адам несили ёлдан урулувы

6 Адамлар ер юзюнде чокълашып башладылар. Оларда къызлар догъа эдилер. ² Адамларнынъ къызлары дюльбер олгъанларыны корип, Алланынъ огъулары, ким къайсы союны сайлап алса, оларны озьлерине апай этип ала эдилер.

³ РАББИ деди ки:

– Меним нефесим адамда эбедий къалмаджакъ, чюнки о – вуджут. Онынъ куньлери 120 йыл олсун.

⁴ О куньлерде ве олардан сонъ ер юзюнде нефиллер ^{††} бар эдилер. Алланынъ огъулары адамларнынъ къызларына келип башладылар, ве къызлар оларгъа бала тапа эдилер: олар кучьлю къараманлар, эвель-эзельден намлы адамлар ола эдилер.

⁵ РАББИ адамларнынъ ер юзюнде яманлыкъы чокъ олгъаныны, оларнынъ эписи тюшюнджелери ве юреклерининъ ынтылулары эр вакъыт тек яман олгъанларыны корьди. ⁶ РАББИ ер юзюнде адамны ясагъанына пешман этти, ве Онынъ юреги янды.

⁷ Сонъ РАББИ деди:

– Озюм яраткъан адамларны ер юзюнден къырарым: адамдан башлап айванларгъа, суйрелип юрген махлюкъларгъа ве кок къушларына баргъандже къырарым, чюнки Мен оларны ясагъаныма пешман эттим.

⁸ Нух исе РАББИнинъ алгъышына малик олды.

Нух

⁹ Мына, Нух ве онынъ эвлятлары акъкъында ривает.

О заман яшагъан адамларнынъ арасында тек Нух къусурсыз ве инсафлы адам эди. О, Алланынъ козю огюнде ачыкъ яшай эди. ¹⁰ Нухнынъ учь огълу бар эди: Шем, Хам ве Яфет.

¹¹ Алланынъ козю алдында ер юзю харап олды. Ер юзю акъсызлыкъкъа синъип толды. ¹² Алла ер юзюне бакъты, ве о, керчектен де харап эди. Ер юзюнде эр бир тири джан юрген ёлуны харап этти.

¹³ Алла Нухкъа:

– Мен ер юзюндеки эр бир тири джанны ёкъ этерим. Чюнки эр бир тири джан ер юзюни акъсызлыкъкъа толдурды. Мен оларны ве оларнен берабер ер юзюни де къырарым, – деди. ¹⁴ – Лякин сен озюне гофер [‡] терегинден бир сандыкъ яп да, ичини козьлерге болип, ички ве тыш тарафларыны зифтнен зифтле. ¹⁵ Онынъ узунлыкъы 135 метр, кеньлиги 22,5 метр, юксеклиги де 13,5 метр ^{‡‡} олсун. ¹⁶ Таваны тёпесинден ярым метр ^{‡‡} юкъары

^{††} Нефиллер – девлер, къадимий еудий тилинде «ашагъы тюшкенлер» деген манасыны ташый. [‡] Гофер – чам терегине ошагъан терек. ^{‡‡} 135 метр; 22,5 метр; 13,5 метр – къадимий еудийдже «300 аммах; 50 аммах; 30 аммах». Бир аммах – 0,45 метр. ^{‡‡} Ярым метр – къадимий еудийдже «бир аммах».

котерильсин. Бир тарафындан къапу ач. Сандыкънынъ ичинде биринджи, экинджи ве учюнджи къатларыны яп. ¹⁷ Мен ер юзюни сувгъа гъаркъ этерим ве онынъ устюндеки эр бир ичинде аз-бучукъ руху олгъан джанларны ёкъ этерим. Ер юзюнде яшагъан эр бир тири джан гъайып оладжакътыр. ¹⁸ Лякин санъа Меним васиетим оладжакъ. Сен сандыкъкъа огулларыны, къадынынъ ве келинлеринънен берабер кирип, ¹⁹ янынъа, сеннен сагъ къалсынлар деп, эр бир джанлы махлюкътан эркек-ыргъачыны чифтлеп алырсынъ. ²⁰ Эписи къушлар, айванлар ве уфакъ махлюкъларнынъ эр бир чешити, сагъ къалмакъ ичюн, чифт-чифт сеннен сандыкъкъа кирсинлер. ²¹ Озюнде ве оларгъа аш ве емнинъ эр бир чешитинден алып азырла. О да озюнде аш, оларгъа исе ем олур.

²² Алла насыл эмир эткен олса, Нух ойле де япты.

Сув ташкъыны

7 Рабби Нухкъа:
– Бутюн къорантанъны алып, сандыкъкъа кир. Озь несилинъде тек сен инсафлы олгъанынъ ичюн, Мен сени сайлап алдым. ² Янынъа элял айванлардан эркек-ыргъачыларыны едишер чифт, арам айванлардан эркек-ыргъачыларыны бирер чифт ³ ве кок къушларынынъ эписи сойларындан эркек-ыргъачыларыны едишер чифт ал. Ер юзюнде оларнынъ эвлятлары сакълансын. ⁴ Еди кунъден сонъ Мен ер юзюне 40 кунъ ве 40 гедже девамында ягъаджакъ ягъмур ягъдырырым, яраткъанларымнынъ эписини ер юзюнден силерим, – деди.

⁵ Нух Рабби-Таалаянынъ бутюн эмир эткенлерини япты.

⁶ Сув ташкъыны ер юзюне кельгенде, Нух 600 яшында эди. ⁷ Нух, огуллары, къадыны, келинлеринен берабер сув ташкъынындан сакъланмакъ ичюн сандыкъкъа кирдилер. ⁸ Алла-Таалая эмир эткени киби, онъа эписи элял ве арам айванлар, къушлар ве эр бир джанлы махлюкъларнынъ бутюн сойларындан эркек-ыргъачы чифт-чифт кельдилер.

¹⁰ Еди кунъден сонъ ташкъын сувлары ер юзюне келе башладылар.

¹¹ Нух 600 яшыны толдургъан йылында, экинджи айнынъ он единджи кунюне буюк ер ярылды да, буюк теренликтен сув урып ташты, кок къапулары да ачылды, ¹² ве 40 кунъ ве 40 гедже девамында ер юзюне ягъмур ягъа башлады. ¹³ Тамам шу куню Нух, Нухнынъ огуллары Шем, Хам ве Яфет, Нухнынъ къадыны ве учь келини сандыкъкъа кирдилер. ¹⁴ Оларнен берабер чешит сойлардан эписи кийик айванлар ве эв айванлары, ве чешит сойлардан ер юзюнде булунгъан бутюн махлюкълар, ве чешит сойлардан эписи къушлар ве учкъан махлюкълар сандыкъкъа кирдилер.

¹⁵ Ичинде аз-бучукъ руху олгъанларнынъ эписи,

¹⁶ эр бир союндан эркек-ыргъачы, Нухкъа эмир эткени дайын, онынъ сандыгъына кирдилер. Сонъ Рабби-Таалая Нухнынъ артындан къапуны япты.

¹⁷ Сув ташкъыны 40 кунъ девам этти. Сув кучълешип, артып башлагъанда, сандыкъны котерди, ве сандыкъ ялдап кетти. ¹⁸ Сув эп арта эди ве ер юзюни къаплады. Сандыкъ сув устюнде ялдай эди. ¹⁹ Сув исе, кок туюнде олгъан энъ юксек байырларнынъ тепелерини къапатмагъандже, эп юкъары котериле эди. ²⁰ Сув, оларнынъ устюне еди метр [†] котерилип, байырларны сув туюнде къалдырды. ²¹ Ер юзюнде къыбырдагъан эр бир тири джан: эм къушлар, эм айванлар, эм махлюкълар, эм эписи адамлар ёкъ олдылар. ²² Топракъ устюнде эписи ичинде аз-бучукъ руху олгъанлар гъайып олдылар. ²³ Ер юзюни толдургъан эр бир ичинде джаны олгъан махлюкъ къырылды: эм адамлар, эм айванлар, эм джанаварлар, эм кок къушлары – эписи ер юзюнден цилиндилер. Ялынъыз Нух ве онен берабер сандыкъта олгъанлар сагъ къалдылар. ²⁴ Ер юзю исе 150 кунъ сувгъа гъаркъ эди.

Сув ташкъынынынъ сонъу

8 Алла Нухны ве онен берабер сандыкъта олгъан эписи кийик айванларны, ве эписи эв айванларыны акъылында тутта эди. Алла ельни уфюртти, ве сувлар кери къайтты. ² Буюк теренликнен кок къапулары къапалып, коктен ягъмур ягъмагъа токътады. ³ Сув исе, 150 кунъ кечкен сонъ, яваш-яваш ер юзюнден кери къайтмагъа ве эксильмеге башлады. ⁴ Сандыкъ единджи айнынъ он единджи кунюне Арарат дагъларында ерге тийип токътады. ⁵ Йылнынъ онунджды айынадже сув даима эксиле эди; онунджды айнынъ биринджи куню исе байыр тепелери корюне башладылар.

⁶ Къыркъ кунъ кечкен сонъ, Нух сандыкънынъ таванында олгъан пенджерени ачып, ⁷ тышарыгъа къаргъаны йиберди, къаргъа исе, ер къурумагъандже, де учып кетип, де артына къайтып айлана башлады. ⁸ Сонъра Нух, ер юзюнден сув кеткенини бильмек ичюн, тышарыгъа гогерджинни йиберди. ⁹ Лякин гогерджин, ер юзю аля сув астында олгъаны ичюн, къонмагъа ер тапалмайып артына къайтты. Нух, къолуны узатып, гогерджинни сандыкъкъа алды. ¹⁰ Даа еди кунъ беклеп, о, бир даа гогерджинни йиберди.

¹¹ Гогерджин, агъзында зейтюн япрагъынен, акъшам артына къайтты. Бойлеликнен Нух, ер юзюнден сув кеткенини бильди. ¹² Нух, даа еди кунъ беклеп, кене гогерджинни йиберди, ве бу сефер о кери къайтмады.

¹³ Нух яшайышынынъ 601-инджи йылында, биринджи айнынъ биринджи кунюне сув джыйылды. Нух, сандыкънынъ таванында олгъан

[†] Еди метр – къадимий еудийдже «он беш аммах».

пенджерени ачып, ер юзю деерлик кзуру олгъаныны корьди.

¹⁴ Экинджи айнынъ 27-нджи кунюне ер устю бутюнлей кзуруды.

¹⁵ Алла Нухкъа:

¹⁶ – Сандыкътан къадынынънен, огъуларынънен, келинлеринънен берабер чыкъ.

¹⁷ Янынъдаки эр бир тири джанны: кзушлар, айванлар, ер юзюндеки бутюн махлюкъларны – эписини чыкъар. Олар дагъылып ер юзюни толдурсынлар ве ер устюнде догъып артсынлар, – деди.

¹⁸ Нух огъуларынен, къадынынънен ве келинлеринен берабер сандыкътан чыкъты, ¹⁹ артларындан исе чешит сойларындан эписи кийик айванлар, уфакъ-тюфек махлюкълар ве кзушлар – дюньяда яшагъанларынынъ эписи сыра-сыра ер юзюне чыкътылар.

²⁰ Нух Рабби-Таалагъа кзурбан чалмакъ ичюн ерни азырлады. Шу ерде эписи элял айванлардан ве кзушлардан алып кзурбан чалды ве бутюнлей якъты. ²¹ Кзурбанларнынъ мис къокъуларыны алып, Рабби-Таала Озю-Озюне:

– Энди адамлар ичюн ер юзюни къаргъамайджакъым. Оларнынъ фикирлери яшлыкътан ярамайлыккъа ынтылгъанына бакъмадан, Мен ер юзюнде яшагъанларынынъ эписини бир даа къырмайджакъым.

²² Энди дюнья тургъандже

сачкъан ве оргъан вакъытлары,

сувукъ ве сыджакъ,

яз ве къыш,

кунь ве гедже битмейджеклер, – деди.

Алла Нухкъа ве онынъ эвлятларына Озь Васиетини бере

9 Алла Нухны ве огъуларыны бойле деп багъышлады:

– Догъып чокълашынъыз ве ер юзюни толдурынъыз. ² Ер юзюндеки бутюн айванлар, кок кзушлары, ердеки махлюкълар ве денъиздеки эписи балыкълар сизден къоркъсун ве сизинъ огюнъизде титресинлер: олар эписи сизинъ къолунъыздадырлар. ³ Эвель ер юзюнде оськен эр бир шейни бергеним дайын, бутюн айванларны ашамагъа сизге разылыкъ берем. ⁴ Лякин ичинде джаны, демек къаны олгъан этни ашаманъыз. ⁵ Сизинъ къанынъызны, демек джанынъызны алгъанлары ичюн, бу къан тѣккенлерини джезаларым. Эм айванны, эм озь къардашынынъ джаныны алгъан адамны Мен джезаларым. ⁶ Эгер бирев адамнынъ къаныны тѣксе, онынъ къаныны да адам тѣксюн. Чюнки Мен адамны къыяфетиме коре яраттым. ⁷ Сизлер исе догъып артынъыз ве ер юзюнде ерлешип чокълашынъыз.

⁸ Сонъ Алла Нухкъа ве онынъ огъуларына:

⁹ – Сизге ве сизинъ несилинъизге, ве эписи сандыкътан тюшкен ичинде джаны олгъан

махлюкъларгъа: кзушлар, айванлар ве кийик айванларгъа – бутюн дюньядаки махлюкъларгъа Меним вадем бар. ¹¹ Мен сизге, энди ташкъын сувларындан дюньядаки эписи тири джан кзырылмайджакъыны ве ер юзюни бошаткъан сув ташкъыны бир даа олмайджакъыны ваде этем, – деди.

¹² – Ер сакинлерине берген вадемнинъ бельгиси оларакъ Мен Озь яйымны – кок кзушагъыны – булутларда астым. Бу сизге ве бутюн яшагъан махлюкъларгъа эбедиен берген вадемнинъ бельгисидир. ¹⁴ Кокте булутларны топлагъанымда, булутлар арасында кок кзушагъы пейда олур. ¹⁵ О заман Меним акъылыма сизге ве бутюн махлюкъларгъа берген вадем келир, ве эр бир джанны ѳкъ эткен сув ташкъыны бир даа текрарланмаз. ¹⁶ Булутларда кок кзушагъы пейда олур, ве Мен оны корип ер сакинлерине эбедий берген вадемни хатырларым, – деди Алла.

¹⁷ Даа Алла Нухкъа:

– Бу Меним ер юзюнде яшагъанларынынъ эписине берген вадемнинъ бельгисидир, – деди.

Нух ве онынъ огъулары

¹⁸ Сандыкътан чыкъкъан Нухнынъ огъулары Шем, Хам ве Яфет эдилер. (Хам Ханааннынъ бабасы олды.) ¹⁹ Бу учеви Нухнынъ огъулары эдилер, ве олардан бутюн ер юзю толдурылды.

²⁰ Нух топракъны ишлемеге башлады ве юзюм багъыны сачты. ²¹ О, шарап ичип саргъушланды ве озь чадырында чыр-чыплакъ ята эди.

²² Ханааннынъ бабасы олгъан Хам, бабасынынъ чыплакълыгъыны корьди ве чыкъып эки агъа-къардашларына икяе этти. ²³ Шем ве Яфет урба алып ве омузларына къойып, арт-артына кеттилер ве бабаларынынъ чыплакълыгъыны къапаттылар. Башкъа тарафкъа бакъып, олар бабаларынынъ чыплакълыгъыны корьмедилер. ²⁴ Нух шарапдан айынып ве онынъ экинджи огълу Хам онен нелер япкъаныны билип, ²⁵ бойле деди:

– Ханаан лянет олсун! Озь агъаларында о, кзулларнынъ кзулу олсун.

²⁶ Сонъ даа бойле деди:

– Шемнинъ Алласына, РАББИге шукюрлер олсун! Ханаан исе онынъ кзулу олсун! ²⁷ Алла Яфетнинъ ерлерини кенълештирсин †. Яфет Шемнинъ чадырларында яшасын. Ханаан исе онынъ кзулу олсун.

²⁸ Сув ташкъынындан сонъ Нух 350 йыл яшады.

²⁹ Нух эписи олып 950 йыл яшады, сонъ о кечинди.

Нух огъуларынынъ эвлятлары

10 Мына Нух огъулары олгъан Шем, Хам ве Яфетнинъ эвлятлары акъкъында ривает.

† Яфет – къадимий еудий ады «Яфет»нинъ айтылувы «яфт» (о, кенълештирив) еудий сѣзюнинъ айтылувына ошай.

Сув ташкынындан сонъ оларнынъ балалары олдылар.

² Яфетнинъ огуллары: Гомер, Магог, Мадай, Яван, Тувал, Мешек ве Тирас.

³ Гомернинъ огуллары: Ашкеназ, Рифат ве Тогарма.

⁴ Яваннынъ огуллары: Элиша ве Таршиш, Киттим ве Доданим.

⁵ Булардан ялы боюнда ве адаларда яшагъан миллетлер пейда олдылар; эр кеснинъ озъ ери, озъ тили ве озъ миллетнинъ къабилелери бар эдилер.

⁶ Хамнынъ огуллары: Куш, Мицраим, Пут ве Ханаан.

⁷ Кушнынъ огуллары: Сева, Хавила, Савта, Раама ве Савтеха.

Рааманынъ огуллары: Шева ве Дедан.

⁸ Кушнынъ даа Нимрод деген огулу олды. О, ер юзюнде биринджи пельван эди. ⁹ РАББИнинъ юзю огюнде о, къудретли авджы эди. Онынъ ичюн де къудретли авджылар акъкъында: «О, Нимрод киби, РАББИнинъ юзю огюнде къудретли авджы», – деп айталар. ¹⁰ Башта онынъ падишалыгына Вавилон, Эрек, Аккад ве Шинар мемлекетинде олгъан Калне деген шеэрлер кире эдилер. ¹¹ Бу мемлекеттен чыкъып о, Ашшур мемлекетине кетти ве анда Ниневе, Реховот-Ир ве Калах шеэрлерни къурды. ¹² Эм де Ниневе ве Калах арасында Ресен деген шеэрни къурды; бу буюк шеэр эди.

¹³ Мицраимден лудлылар, анамлылар, лехавлылар, нафтухлылар, ¹⁴ патруслылар, каслухлылар (булардан фелестинлилер чыкътылар) ве кафторлылар асыл олдылар.

¹⁵ Ханаандан Цидон (Ханааннынъ биринджи догъгъан огулу) ве Хет, ¹⁶ эм де евуслылар, аморлылар, гиргашлылар, ¹⁷ хивлилер, аркълылар, синлилер, ¹⁸ арвадлылар, цемарлылар ве хаматлылар дюньягъа кельдилер. Сонъундан ханаанлыларнынъ къабилелери кенъ дагъылдылар. ¹⁹ Ханаанлыларнынъ сынъырлары Цидондан башлап Герар тарафына – Гъазагъадже, ве Содом, Гомора, Адма ве Цевоим тарафына – Лашагъадже эдилер. ²⁰ Бу, оларнынъ къабилелерине ве тиллерине коре, оларнынъ топракъларында ве миллетлеринде олгъан Хамнынъ эвлятлары.

²¹ Шемнинъ де балалары бар эди. О, Эвер огуллары эписининъ бабасы-дедеси, Яфетнинъ буюк агъасы эди.

²² Шемнинъ огуллары булардыр: Элам, Ашшур, Арпакъшад, Луд ве Арам.

²³ Арамнынъ огуллары булардыр: Уц, Хул, Гетер ве Маш.

²⁴ Арпакъшаднынъ Шелах деген огулу бар эди, Шелахнынъ исе Эвер деген огулу бар эди.

²⁵ Эвернинъ эки огулу олды: бирисининъ ады Пелег † эди, чюнки тамам о, олгъан заманда ер

† Пелег – къадимий еудий ады «Пелег»нинъ айтылувы «палаг» – «больди» деген фиилине ошай.

айырылгъан эди. Агъа-къардашынынъ ады исе Йокътан эди.

²⁶ Йокътаннынъ Алмодад, Шелеф, Хацармавет, Ерах, ²⁷ Хадорам, Узал, Дикла, ²⁸ Овал, Авимаэл, Шева, ²⁹ Офир, Хавила ве Йовав деген огуллары бар эди.

Булар эписи Йокътаннынъ огулларыдыр.

³⁰ Оларнынъ яшагъан топракълары Мешадан башлап шаркъ дагъы олгъан Сефаргъа баргъандже эди.

³¹ Бу, оларнынъ къабилелерине ве тиллерине коре, оларнынъ топракъларында ве миллетлерине коре олгъан Шемнинъ эвлятлары.

³² Нух огулларындан башта эвлятлар, эвлятлардан исе миллетлер айырылдылар. Бу, Нух огулларындан пейда олгъан къабилелердир. Булардан, сув ташкынындан сонъ, ер юзюндеки миллетлер чыкътылар.

Вавилон къуллеси

11 О заманда бутюн ер юзюнде бир тиль эди, сёзлер де бир эдилер. ² Шаркъ тарафтан баргъанда, адамлар Шинар мемлекетиндеки вадийни таптылар ве анда ерлештилер.

³ Олар бир-бирлерине бойле айттылар:

– Келинъ, кирпичлерни япайыкъ да, оларны атешке пиширейик.

Бойлеликнен, оларда таш ерине тола, киреч иринтиси ерине исе зифт эди.

⁴ Сонъ олар бойле дедилер:

– Келинъ, озюмизге шеэр ве башы кокке тийген къулле къурайыкъ; бутюн ер юзюнде дагъылмайыкъ деп, озюмизге нам къазанайыкъ.

⁵ РАББИ, адам огуллары къургъан шеэрге ве къуллеге бакъмакъ ичюн энди. ⁶ РАББИ деди ки: – Иште, бир халкъ ве эр кесте бир тиль. Мына не япып башлайлар олар! Эм де ниетлеринден къайтмазлар. ⁷ Келинъ, тюшейик де, бири башкъасынынъ тилини анъламасын деп, анда оларнынъ тилини къарыштырайыкъ.

⁸ РАББИ оларны андан къувып бутюн ер юзюнде дагъытты, ве олар шеэр къурмакъны токътаттылар. ⁹ Бойлеликнен, бу шеэрге Вавилон †† деген ад берильди, чюнки анда РАББИ бутюн ер юзюндеки тильни къарыштырды ве чюнки РАББИ халкъны андан къувып бутюн ер юзюнде дагъытты.

Шемнинъ несили

¹⁰ Мына Шем ве онынъ эвлятлары акъкъында ривает.

Сув ташкынындан эки йыл кечкен сонъ, Шем 100 яшында олгъанында, онынъ Арпакъшад адлы огулу олды. ¹¹ Арпакъшад догъгъан сонъ, Шем даа

†† Вавилон – къадимий еудий тилиндеки «Бавел» (Вавилон) сёзюнинъ айтылувы «балал» (къарыштырмакъ) сёзюнинъ айтылувына ошай.

500 йыл яшады, ве онынъ даа огъуллаы ве кызылары бар эди.

¹² Арпакъшад 35 яшында олгъанда, онынъ Шелах адлы огълу олды. ¹³ Шелах догъгъан сонъ, Арпакъшад 403 йыл яшады, ве онынъ даа огъуллаы ве кызылары бар эди.

¹⁴ Шелах 30 яшында олгъанда, онынъ Эвер адлы огълу олды. ¹⁵ Эвер догъгъан сонъ, Шелах 403 йыл яшады, ве онынъ даа огъуллаы ве кызылары бар эди.

¹⁶ Эвер 34 дёрт яшында олгъанда, онынъ Пелег адлы огълу олды. ¹⁷ Пелег догъгъан сонъ, Эвер 430 йыл яшады, ве онынъ даа огъуллаы ве кызылары бар эди.

¹⁸ Пелег 30 яшында олгъанда, онынъ Реу адлы огълу олды. ¹⁹ Реу догъгъан сонъ, Пелег 209 йыл яшады, ве онынъ даа огъуллаы ве кызылары бар эди.

²⁰ Реу 32 яшында олгъанда, онынъ Серуг адлы огълу олды. ²¹ Серуг догъгъан сонъ, Реу 207 йыл яшады, ве онынъ даа огъуллаы ве кызылары бар эди.

²² Серуг 30 яшында олгъанда, онынъ Нахор адлы огълу олды. ²³ Нахор догъгъан сонъ, Серуг 200 йыл яшады, ве онынъ даа огъуллаы ве кызылары бар эди.

²⁴ Нахор 29 яшында олгъанда, онынъ Терах адлы огълу олды. ²⁵ Терах догъгъан сонъ, Нахор 119 йыл яшады, ве онынъ даа огъуллаы ве кызылары бар эди.

²⁶ Терах 70 яшында олгъанда, онынъ Ибрам, Нахор ве Харан адлы огъуллаы олдылар.

Терахнынъ шеджереси

²⁷ Мына Терах ве онынъ эвлятлары акъкъында ривает.

Терахнынъ Ибрам, Нахор ве Харан адлы огъуллаы бар эди. Хараннынъ Лут адлы огълу олды. ²⁸ Харан, даа онынъ бабасы Терах сагъ олгъанда, озю догъгъан ерде, касдийлилернинъ Ур деген шеэринде, кечинди. ²⁹ Ибрам ве Нахор эвлендилер. Ибрам апайынынъ ады Сарей эди. Нахор апайынынъ ады исе Милка эди; о, Хараннынъ кызы эди. Харан Милканынъ ве Исканынъ бабасы эди. ³⁰ Сарей исе бала тапып оламай эди, онынъ баласы ёкъ эди.

³¹ Терах, касдийлилернинъ Ур шеэринден чыккып, Ханаан топрагына кетмек ичюн ёлгъа чыккыты. О, огълу Ибрамны, Хараннынъ огълу олгъан Лут торуныны ве огълу Ибрамнынъ апайы олгъан Сарей келинини янына алды. Лякин олар Харан шеэринде келип, анда ерлештилер. ³² Терах 205 беш йыл яшады, сонъ о, Харанда кечинди.

Рабби Ибрамны чагыра

12 РАББИ Ибрамгъа:

– Озь юртунъдан чыккып, сой-сопларынынъ ве баба эвини къалдыр да, Мен санъа косътереджек ерге кет.

² Мен сенден буюк халкъ асыл этерим, сени багъышларым, адынъны намлы этерим.

Сен озюнь исе Алланынъ бахшышы ол!

³ Сени багъышлагъанларны – багъышларым, сени къаргъагъанларны – къаргъарым.

Сенинъ вастанънен ер юзюндеки бутюн халкъларны багъышларым! – деди.

⁴ Ибрам, РАББИ айткъаны киби, ёлгъа чыккыты.

Ибрамнен берабер Лут да кетти. Харан шеэринден чыккыкъанда, Ибрам 75 яшында эди. ⁵ О, къадыны Сарей, огълан къардашынынъ огълу Лут, озюнинъ Харандаки бутюн ишлеп тапылгъан мал-мулькюни ве эписи хызметчилерини янына алды. Олар, Ханаан мемлекетине ёл алып, анда кельдилер.

⁶ Ибрам, Ханаан топрагында бой-бойгъа кочип юрген сонъ, Шекем шеэринедже Морэ деген терек янына кельди. Бу ерде о заман ханаанлылар яшай эдилер.

⁷ РАББИ Ибрамгъа келип:

– Бу ерни сенинъ эвлятларынынъ береджегим, – деди.

Ибрам, алдында пейда олгъан РАББИге къурбан чалынгъан ерни къурды. ⁸ Сонъра о, Бет-Эльден шаркъта яткъан байырларгъа тараф узакъ ёлгъа чыккыты ве анда озь чадырларыны ойле къойды ки, Бет-Эль ондан гъарпта, Ай шеэри исе шаркъта олдылар. Анда Ибрам къурбан чалынгъан ерни къурып, РАББИге дуа этти. ⁹ Сонъра Ибрам тургъан еринден кочип, дженюп тарафындаки Негев деген ерге узакъ ёлуны девам эттирди.

Ибрам Мысырда

¹⁰ О заманда мемлекетте ачлыкъ эди. Мемлекетте ачлыкъ агъыр олгъаны себебинден, Ибрам, яшамакъ ичюн, Мысыргъа † кетти.

¹¹ Мысыргъа якъынлашкъанда исе, о, апайы Сарейге бойле деди:

– Сен дюльбер апай олгъанынынъ мен билем.

¹² Мысырлылар сени корип: «Бу онынъ апайыдыр», – дерлер, мени ольдюрерлер, сени исе сагъ къалдырырлар. ¹³ Сен, манъа яхшы олсун ве сенинъ ярдымынынънен джаным къуртулсын десенъ, оларгъа кызы къардашым олгъанынынъны айт.

¹⁴ Ибрам Мысыргъа кельген сонъ, мысырлылар Сарей пек дюльбер олгъаныны корьдилер.

¹⁵ Фыравуннынъ башлыкълары да Сарейни корип, оны фыравунгъа макътадылар, ве Сарей фыравуннынъ сарайына алынгъан эди.

¹⁶ Сарейнинъ маначыгынынънен Ибрамнынъ ишлери яхшы юре эдилер: онынъ эм къой-эчкилери, эм туварлары, эм эшеклери, эм хызметчи кызылары ве къуллаы, эм девелери бар эдилер. ¹⁷ Амма РАББИ Ибрамнынъ апайы олгъан Сарей ичюн

† Мысыр – Египет мемлекети.

фыравуннынъ башына ве онынъ эвине мушкюль белялар йиберди. ¹⁸ Фыравун Ибрамны чагъыртты ве онъа бойле деди:

– Сенинъ меннен якъанынъ недир? Не ичюн Сарей сенинъ апайынъ олгъаныны айтмадынъ манъа? ¹⁹ Не ичюн сен: «О, меним къыз-кърдашым ола», – дединъ? Бунынъ ичюн мен оны озюме апай этип алдым. Энди мына сенинъ апайынъ, ал оны да, кет.

²⁰ Фыравун адамларына Ибрамнынъ акъкъында эмир берди, ве олар оны апайынен ве бутюн мал-мулькюннен берабер йибердилер.

Ибрам Луттан айырыла

13 Мысырдан Ибрам къадынынен ве малы-мулькюннен Негевге къайтты. Оларнен берабер Лут да къайтты. ² Энди Ибрам эм малгъа, эм кумюшке, эм алтынгъа пек зенгин эди. ³ Негевден о, Бет-Эльгедже, Бет-Эль ве Ай шеэрлери арасында ерлешкен, эвель чадырларны къойгъан ве къурбанлыкъ къургъан еринедже кочип барды. Анда о, РАББИге дуа япты.

⁵ Ибрамнен берабер кочип юрген Лутнынъ да озь къой-эчкилери, туварлары ве чадырлары бар эди.

⁶ Мал-мульклерининъ чокълугъы ве яшамакъ ичюн ернинъ азлыгъы себебинден, олар берабер яшап оламай эдилер. ⁷ Ибрам ве Лутнынъ чобанлары арасында давалар башланды. О заман бу ерде ханаанлылар ве перизлилер яшамакъта эдилер.

⁸ Ибрам Луткъа:

– Бизим арамызда ве чобанларымызнынъ арасында дава олмасын, чюнки биз тувгъанмыз!

⁹ Бутюн топракъ козюнь огюндедир. Кель, сен менден айырыл. Эгер сен солгъа кетсенъ, мен онъгъа ёл алырым, сен онъгъа ёл алсанъ, мен солгъа кетерим, – деди.

¹⁰ Лут, чевре-четине бакъып, бутюн Иордан вадийи Цоар шеэринге къадар Раббининъ багъчасына ошагъаныны ве Мысыр топрагъы дайын сувгъа тойгъаныны абайлады. Бу вакъиа, РАББИ Содом ве Гомора шеэрлерини ёкъ этмезден эвель олгъандыр. ¹¹ Лут Иордан вадийини сайлап алды ве шаркъ тарафкъа ёнеди. Иште, олар тараф-тараф кеттилер. ¹² Ибрам Ханаан топрагъында ерлешти; Лут исе вадий шеэрлеринде яшап башлады. О, Содом шеэринге етмезден чадырларыны ерлештирди. ¹³ Содом сакинлери исе зияде къара юрекли адамлар эдилер. Олар РАББИнинъ козьлеринде чокъ гуна къазана эдилер.

Ибрам Хевронгъа коче

¹⁴ Лут Ибрамдан башкъа тарафкъа кеткен сонъ, РАББИ Ибрамгъа:

– Чевре-четинъе бакъ! Тургъан еринъден шималъ ве дженюп, шаркъ ве гъарп тарафларына

бакъ, ¹⁵ чюнки бутюн бу корьген топракъны Мен санъа ве эвлятларынъа эбедиен береджегим.

¹⁶ Сенинъ эвлятларынъны Мен тоз дайын чокъ сайылы этерим: ер юзюнде тоз данелерини саймагъа имкян олмагъаны дайын, эвлятларынъны да саймагъа чареси олмаз.

¹⁷ Тур да, бутюн Мен санъа берген ернинъ энине ве боюна кеч. Чюнки Мен оны санъа береджегим, – деди.

¹⁸ Ибрам тургъан еринден кочъти ве Хевронда олгъан Мамре деген эмен орманы янына барып ерлешти. Анда РАББИге къурбан чалынгъан ерни къурды.

Ибрам Лутны къуртара

14 Шинар падишасы олгъан Амрафел, Элласар падишасы олгъан Арьёк, Элам падишасы олгъан Кедорлаомер ве Гоим падишасы олгъан Тидал падишалыкъ эткен заманларда ² дженк олды. Олар Содом падишасы олгъан Бера, Гомора падишасы олгъан Бирша, Адма падишасы олгъан Шинав, Цевоим падишасы олгъан Шемевер ве Беланынъ, я да Цоарнынъ, падишасына къаршы чыкътылар. ³ Булар эписи, я да беш падиша, Сиддим вадийинде, я да Тузлу денъиз олгъан ерде, бирлештилер. ⁴ Он эки йыл олар Кедорлаомерге бойсуна эдилер, он учюнджи йылына исьян котердилер. ⁵ Он дёртюнджи йылы исе Кедорлаомер ве онен олгъан падишалар келип, рефалыларны – Аштерот-Карнаимде, зузлыларны – Хамда, эмлилерни – Шаве-Кирьятаимде, ⁶ хорлуларны да Сеир деген дагълы топрагъында урдылар, ёлларыны исе сахранынъ четинде олгъан Эл-Парангъадже девам эттилер. ⁷ Андан къайтып, олар Эн-Мишпат, я да Кадеш янына кельдилер ве амалекилернинъ бутюн мемлекетини ве Хацецон-Тамарда яшагъан аморлыларны да урып йыкътылар. ⁸ Содом падишасы, Гомора падишасы, Адма падишасы, Цевоим падишасы ве Беланынъ, я да Цоарнынъ, падишасы оларнынъ къаршыларына чыкътылар ве Сиддим вадийинде Элам падишасы олгъан Кедорлаомернен, Гоим падишасы олгъан Тидалнен, Шинар падишасы олгъан Амрафелнен ве Элласар падишасы олгъан Арьёкнен дженк этип башладылар. Дёрт падиша беш падишагъа къаршы чыкътылар. ¹⁰ Сиддим вадийинде исе зифт чукъурлары пек чокъ эди. Содом ве Гоморанынъ падишалары къачып башлагъанда, бу чукъурларгъа тюштилер, къалгъанлары исе дагъларгъа тараф къачып кеттилер. ¹¹ Гъалип чыкъкъанлар Содом ве Гоморанынъ бутюн мал-мулькюни ве бутюн ашайтларыны алып Содомда яшагъан, Ибрам къардашынынъ огълу олгъан Лутны да малы-мулькюннен алып кеттилер. ¹³ Сагъ къалгъанлардан бири келип, Ибрам еудийни хабардар этти. Ибрам о заман Мамре адлы аморлынынъ эмен орманы янында яшай эди. Мамренинъ Эшкол ве Анер агъа-

къардашлары бар эдилер. Олар Ибрамынъ тарафдарлары эдилер. ¹⁴ Ибрамынъ озюнинъ сою эсирге алынгананы эшитип, эвинде догъган 318 ишанчлы аскерини чагъырды ве душманларны Дангъадже къувалады. ¹⁵ Болюшип, озю ве аскерлери оларга геджесинен уджюм этип, оларны урып йыкъты ве Дамаскнынъ шималъ тарафында яткъан Ховагъадже къувалады. ¹⁶ Ибрамынъ бутюн мал-мульклерини басып алды, эм сою олган Лутны ве онынъ мал-мулькюни де, апайларыны ве башкъа адамларны биле басып алды.

Ибрамынъ ве Мелкиседек

¹⁷ Кедорлаомерни ве онен берабер олган падишаларны енгенинден сонъ къайткъанда, Шаве вадийинде, я да Падиша вадийинде, Ибрамынъ къаршысына Содом падишасы чыкъты.

¹⁸ Салимнинъ падишасы Мелкиседек де отъмекнен шарап алып чыкъты. О, Юдже Алланынъ руханийи эди. ¹⁹ О, Ибрамынъ бойле сёзлернен багъышлады:

– Кок ве ернинъ Яратыджысы олган Юдже Алла Ибрамынъ багъышласын! ²⁰ Душманларнынъ сенинъ къолунъа берген Юдже Аллагъа шукюрлер олсун!

Сонъ Ибрамынъ эписининъ он пайда бир пайыны Мелкиседекке берди.

²¹ Содом падишасы Ибрамынъ:

– Адамларны манъа къайтар, мал-мулькни исе озюнге къалдыр, – деди. ²² Амма Ибрамынъ Содом падишасына бойле деди:

– РАББИге, Юдже Аллагъа, коклернинъ ве ернинъ Яратыджысына къолумны котерип, ²³ ант этем: сен сонъундан: «Мен Ибрамынъ бай эттим», – айтма деп, сенинъ мал-мулькюнден йип ве аякъкъап къайышы биле алмайджагъым. ²⁴ Адамларым ашагъанындан гъайры ве меннен барган Анер, Эшкол ве Мамре адамларынынъ пайындан гъайры ич бир шей алмайджагъым. Олар озь пайларыны алсынлар.

Алла Ибрамынъ Озь Васиятини бере

15 Сонъра Ибрамынъ рую олды. Ибрамынъ РАББИнинъ:

– Къоркъма, Ибрамынъ. Мен – сенинъ къалкъанынъдырым, аркъа-къаянъдырым. Мукафатынъ пек бол-берекетли оладжакътыр, – дегенини эшитти. ² Ибрамынъ:

– РАББИ-ТААЛЯМ! Мен бала-чагъасыз ольсем, Сенинъ мукафатларынъ манъа не керек? Олюмимден сонъ бутюн мал-мулькюмни аладжакъ Мешек (Дамаск дегени) огълу Элиезердир, – деди.

³ – Бакъ, Сен манъа бала бермегенинъ ичюн, эвимде яшап турган огълан мирасчымы оладжакътыр! – деп девам этти о.

⁴ Ибрамынъ да РАББИнинъ бойле сёзлерини эшитти: – О, сенинъ мирасынъны алмайджакъ. Ялынъыз сенден догъган бала сенинъ мирасчыны оладжакътыр.

⁵ РАББИ Ибрамынъ чадырдан чыкъарды ве онъа: – Кокке бакъып, йылдызларны сай: сайып оладжакъсынъмы? – деди. – Эвлятларынъ да бойле оладжакътыр!

⁶ Ибрамынъ РАББИге иман этти, ве РАББИ тарафындан бу онъа инсафлыкъ деп сайылды.

⁷ РАББИ Ибрамынъ:

– Мен – сен бу топракынынъ саиби ол деп, санъа оны бермек ичюн, сени касдийлилернинъ Ур шеэринден чыкъарган РАББИМ, – деди.

⁸ – РАББИ-ТААЛЯМ! – деди Ибрамынъ. – Мен бу топракынынъ саиби оладжакъымны къайдан билейим?

⁹ РАББИ онъа:

– Манъа учь яшлы тана, учь яшлы эчки, учь яшлы къочкъар, бир гогерджин ве бир яш къуш алып кель, – деди.

¹⁰ Ибрамынъ айванларны алып кельди, экиге болип кести ве бир къысымны экинджи къысымнынъ къаршысында къойды. Къушларны исе экиге больмеди. ¹¹ Йыртыджы къушлар учып келип беденлерге эндилер, амма Ибрамынъ къувды. ¹² Кунь баткъанда, Ибрамынъ къатты юкъу сарды, ве оны дешетли буюк къаранлыкъ басты. ¹³ РАББИ Ибрамынъ бойле деди:

– Сенинъ эвлятларынъ гъурбетликте кельмешек оладжакъыны биль. Оларны къул этип, 400 йыл зулум этеджеклер. ¹⁴ Амма оларны къул эткен миллетни Мен махкеме этеджегим. Бундан сонъ олар буюк мал-мулькнен андан кетеджек. ¹⁵ Сен исе сагъ-селямет озь баба-деделеринге къошулып, баягъы яшта олган къарт олып дефн этиледжексинъ. ¹⁶ Ялынъыз дёртунджи неслинъ мында къайтаджакъ, чюнки аморлыларнынъ яманлыкъы озь къарарына даа етмеди.

¹⁷ Кунь батып къаранлыкъ тюшкен сонъ, иште, болонген айванларнынъ арасындан тютеген атеш къазаны ве атеш алеви кечти.

¹⁸ Бу куню РАББИ Ибрамынъ буны айтып, васиет этти:

– Мысыр дерьясындан башлап, буюк дерья Фираткъадже бутюн бу ерни сенинъ эвлятларынъа бердим. ¹⁹ Кенлилернинъ, кенизлилернинъ, кадмонлыларнынъ, ²⁰ хитлилернинъ, перизлилернинъ, рефалыларнынъ, ²¹ аморлыларнынъ, ханаанлыларнынъ, гиргашлыларнынъ ве евуслыларнынъ бутюн топракларыны да эвлятларынъа бердим.

Исмаилнинъ догъувы

16 Ибрамынъ апайы Сарей онъа бала тапмай эди. Онынъ Хагар адлы мысырлы хызметчи къызы бар эди, ² ве Сарей Ибрамынъ:

– Бакъса, РАББИ манъа бала тапмакъ къысмет этмей. Хызметчи къызымнен ят, бельки, мен ондан бала корерим, – деди.

Ибрам Сарейни динъледи. ³ Ибрамнынъ апайы Сарей озь хызметчи къызыны, мысырлы Хагарны акъайы Ибрамгъа апай этип берди. Ибрам о заман Ханаан топрагъында энди он йылдан берли яшай эди. ⁴ Ибрам Хагарнен ятты, ве Хагар юкке къалды. Юкке къалгъаныны корип, Хагар саибесине олгъан сайгъысыны джойып башлады. ⁵ Сонъ Сарей Ибрамгъа бойле деди:

– Манъа япкъан акъсызлыгъында сен къабаатлысынъ. Мен сенинъ къолларыньа озь хызметчимни бердим, о, исе юкке къалгъан сонъ, манъа олгъан сайгъысыны джойды. Санъа ве манъа РАББИнинъ козю догъру олсун.

⁶ – Мына, хызметчинъ сенинъ къолунъда, – деди Ибрам Сарейге. – Онен не истесенъ, оны яп.

Сарей Хагарны ойле азарлап башлады ки, тап Хагар ондан къачып кетти. ⁷ РАББИнинъ Мелеги оны сахаради сув чокърагъы янында тапты. Бу сув чокърагъы Шургъа кеткен ёлда ерлешкен эди.

⁸ Мелек ондан:

– Хагар, Сарейнинъ хызметчиси! Сен къайдан кельдинъ ве къайда кетесинъ? – деп сорады.

– Мен саибем олгъан Сарейден къачам, – деди Хагар.

⁹ РАББИнинъ Мелеги онъа:

– Саибенъе къайт да, онынъ япкъанларына сабыр эт, – деди.

¹⁰ РАББИнинъ Мелеги онъа даа бойле деди:

– Сенинъ эвлятларыньны о къадар чокъ этерим ки, тап онынъ микъдарыны саймакънынъ чареси олмаз.

¹¹ Даа РАББИнинъ Мелеги онъа бойле деди:

– Мына, сен юклюдисинъ. Сен огълан бала тападжакъсынъ ве онъа Исмаил † деген ад къояджакъсынъ, чюнки РАББИ сенинъ чеккен азабыньны коръди.

¹² О, кийик эшек дайын оладжакъ:

о, эр кеске къаршы –

эр кес де онъа къаршы оладжакътыр.

О, агъаларынен душманлыкъта яшайджакъ.

¹³ Онен лакъырды эткен РАББИге Хагар Эл-Рои †† деген ад берди. О: «Керчектен де мен мында мени Корьгенни коръдим», – деди. ¹⁴ Онынъ ичюн бу чокъракъ Беэр-Лахай-Рои ‡ деп адлана. О, Кадеш ве Берен арасында ерлешкендир.

¹⁵ Хагар Ибрамгъа огълан бала тапты, ве Ибрам онъа, Хагардан олгъан огълуна, Исмаил деген ад берди. ¹⁶ Хагар Ибрамгъа Исмаилни тапкъанда, Ибрам 86 яшында эди.

Сюннет – васиетнинъ бельгисидир

17 Ибрам 99 яшында олгъанда, онъа РАББИ келип:

– Мен – Къудретли Алладырым. Козюм огюнде ачыкъ яшап, къусурсыз ол. ² О вакъыт Мен васиетимни беджеририм ве эвлятларыньны чокълаштырырым, – деди.

³ Ибрам седждеге къапанды. Алла исе девам этти:

⁴ – Меним санъа васиетим будыр: сен чокъ халкъларнынъ бабасы-дедеси оладжакъсынъ.

⁵ Адынъ да энди «Ибрам» дегиль де, «Ибраим» оладжакъ. Чюнки Мен сени сайысыз халкъларнынъ бабасы-дедеси этедегим.

⁶ Сенинъ бала-чагъанъны чокъ сайылы этерим.

Сенден халкълар асыл олурлар.

Ве сенден падишалар да асыл оладжакълар!

⁷ Мен санъа ве эвлятларыньа берген васиетимни эбедиен сакълайджакъым. Меним эбедий васиетим будыр: «Мен сенинъ Алланъ ве эвлятларыньнынъ Алласы оладжакъым. ⁸ Санъа ве эвлятларыньа шимди сен кочип юрген бу ерни – бутюн Ханаан топрагъыны эбедиен къулламанмагъа бердегим. Мен оларнынъ Алласы оладжакъым».

⁹ Алла Ибраимге бойле деди:

– Сен исе Меним васиетимни тут, эм сен, эм сенден сонъ несильден несильге олгъан эвлятларынь. ¹⁰ Сиз, Меним сизге ве сизден сонъ олгъан эвлятларгъа бу васиетимни тутмагъа борджлусынъыз: эписи акъайлар сизде сюннет этильсин. ¹¹ Тери парчанъызны кесип сюннет этинъиз, ве бу Меним сизге васиетимнинъ бельгиси оладжакътыр. ¹² Сизде несильден несильге эр бир секиз кунлюк огъланчыкъ сюннет этильсин: эм эвинъде догъгъан сою, эм сенинъ эвлятларынь олмагъан, амма насылдыр ябанджыдан кумюшке сатын алынган сою. ¹³ Экиси де: эм эвинъде догъгъан, эм сенинъ кумюшинъе сатын алынган огълан мытлакъа сюннет этильсинлер. Бойле этип, беденинъизде олгъан Меним васиетим эбедий васиет оладжакътыр. ¹⁴ Сюннет этильмеген эр киши исе, я да тери парчасыны кесип сюннет этмеген адамнынъ джаны озь халкъындан айырылсын, чюнки о, Меним васиетимни бозды.

¹⁵ Алла Ибраимге бойле деди:

– Сарейге, сенинъ апайынъа «Сарей» деп айтма, онъа «Сарех» деген ад бериледжек.

Ибраимге Сареден огълу оладжакъ акъкъында ваде

¹⁶ Мен оны багъышларым, ве санъа ондан огълан бала биле берерим. Сарени багъышларым, ве ондан миллетлер ве халкъ падишалары асыл олурлар.

¹⁷ Ибраим бет устуне йыкъылды ве кулип, ичинден озю-озюне: «Юз яшлы къарттан огълан

† Исмаил – къадимий еудий тилинде «Ишмаэл», «Алла эшите» манасыны анылата. †† Эл-Рои – къадимий еудийдже «мени корьген Алла» манасыны анылата. ‡ Беэр-Лахай-Рои – къадимий еудийдже «Эбедий Яшагъаннынъ ве мени Корьгеннинъ къуюсы» манасыны анылата.

бала олурмы, аджеба? Эм де 90 яшына кельген Саре догъармы, аджеба?» – деди.

¹⁸ Ибраим Аллагъа:

– Ич олмагъанда, Исмаил Сенинъ огюнъде яшасын! – деди.

¹⁹ Алла исе Ибраимге бойле деди:

– Саре, сенинъ апайынъ, санъа огълан бала догъаджакъ, ве сен онынъ адыны Исхакъ деп къояджакъсынъ. Меним онъа эткен васиетим, сенден олгъан эвлятларгъа эбедий васиет оладжакъ. ²⁰ Исмаил акъкъындаки риджанъны да эшиттим. Мен оны мытлакъа багъышларым, онъа чокъ бала берерим ве онынъ эвлятларыны пек чокъ сайылы этерим. Ондан он эки башлыкъ догъаджакъ, ве Мен ондан улу халкъ асыл этерим. ²¹ Лякин Меним васиетимни Исхакъкъа этеджегим. Келеджек йылы тамам бу вакъытта Саре оны санъа догъаджакъ.

²² Сонъ Ибраимнен лакъырды этмекни токътатып, Алла ондан кетти.

²³ Ибраим огълу Исмаилни, эписи эвинде догъган ве эписи онынъ кумюшине сатын алынган адамларны, озъ эвиндеки бутюн кишилерни алды ве, Алла айткъаны дайын, тамам о куню тери парчасыны кесип оларны сюннет эттирди. ²⁴ Ибраим сюннет этильгенде, о, 99 яшында эди. ²⁵ Огълу Исмаил исе сюннет этильгенде, он учъ яшында эди. ²⁶ Ибраим ве онынъ огълу Исмаил бир кунъде сюннет этильген эдилер, ²⁷ ве оларнен берабер эвиндеки эписи акъайлар: эм эвинде догъганлары, эм ябанджылардан кумюшке сатын алынганлары сюннет этильген эдилер.

18 Уйле сыджагъында, Ибраим чадырнынъ къапусы огюнде, Мамре деген эмен орманы янында отургъанда, РАББИ онъа пейда олды. ² Ибраим бакъып, огюнде учъ ёлджу тургъанларыны коръди. О, оларнынъ къаршыларына атылып турып, седждеге къапанды ве:

³ – Эфендим, эгер мен урьметинъе малик олган олсам, огюмден кечме. ⁴ Сизге аякъ ювмагъа сув кетирирлер. Терек туюне отурып раатланынъыз. ⁵ Мен исе Сизге къапынмакъ ичюн отъмек кетиририм. Сонъ кетерсинъиз, эписи бир огюмден, къулунъызнынъ огюнден кечесинъиз, – деди.

– Яхшы, – дедилер олар, – ойле де яп.

⁶ Ибраим чадыргъа чапып кирди ве Сареге:

– Тез-тез учъ ольчю † энъ яхшы ундан ал да, хамыр басып, пите пишир, – деди.

⁷ Сонъ Ибраим сюрю тарафкъа чапып кетти, яш, яхшы бакъылган бузавчыкъны алып, къулуна берди. Къулу исе оны тез-тез азырламагъа ашыкъты. ⁸ Ибраим мусафирлернинъ оглерине озю къаймакъ, сют, пишкен бузав этини къойды

да, терек туюнде турып, оларнынъ ашагъанларыны бекледи.

⁹ Олар Ибраимден:

– Къадынынъ Саре къайдадыр? – деп сорадылар.

– Мында, чадырда, – деп джевап къайтарды Ибраим.

¹⁰ Олардан бири деди ки:

– Келеджек йылы тамам бу вакъыт Мен кене санъа келирим. О вакъыт Сареден энди огълан бала догъаджакъ.

Саре исе онынъ аркъасында, чадырнынъ къапусы артында, динълеп тура эди. ¹¹ Олар экиси де: эм Саре, эм Ибраим энди баягъы яшта къарт адамлар эдилер, ве адетиндже къадынларда олган шей Сареден токъталгъан эди. ¹² Саре ичинден кулип:

– Манъамы, къартайгъанымда, бу къуванчкъа саип олмакъ? Эфендим де энди къарт, – деп туюшонди.

¹³ РАББИ Ибраимге:

– Саренинъ: «Манъа, къарт къадынгъа, бала тапмакъмы?» – деп кульгени недир? ¹⁴ РАББИ ичюн къыйын ве япып оламайджакъ шей бармы? Келеджек йылы, кесильген куню санъа Мен келирим, ве о заман Сареден энди огълан бала олур, – деди.

¹⁵ – Мен кульмедим, – деп ялан айтты къоркъкъан Саре.

– Ёкъ, – деди онъа РАББИ, – сен кульдинъ.

Ибраим Содом шеэри ичюн Аллагъа ялвара

¹⁶ Акъайлар, ёлларыны девам этмек ичюн, ерлеринден турдылар ве Содомгъа тараф ёл алдылар. Ибраим исе, оларны озгъармакъ ичюн, оларнен кетти.

¹⁷ «Япаджакъларымны Ибраимден гизлейджегимми? ¹⁸ Ибраимден улу ве кучълю халкъ асыл оладжакътыр, ве ер юзюндеки бутюн халкълар Ибраим вастасынен багъышланаджакълар. ¹⁹ Ибраим балаларына ве эписи несиллерине адалетли ве инсафлы яшайышны огретсин деп, РАББИнинъ ёлунда юргеде эмир этсин деп, Мен оны сайлап алдым. Сонъ Мен онъа бутюн ваде эткенлеримни япарым», – деп туюшонди РАББИ.

²⁰ – Содом ве Гомора тарафларындаки къыямет кучъленди, – деди РАББИ. – Гуналары да пек агъырдыр. ²¹ Тюшейим де, олар манъа келип еткен къыямет дайын, тамам ойле япалармы-ёкъмы, бакъайым. Сонъ билирим.

²² Акъайлар айланып, Содом тарафкъа кеттилер. Ибраим исе, эп РАББИнинъ алдында тура эди.

²³ Онъа якъынджа келип, Ибраим:

– Сен ярамай адамларнен берабер инсафлы адамларны да ёкъ этерсинъми? ²⁴ Бельки бу шеэрде 50 инсафлы адам тапылыр. Аджеба Сен бу шеэрни андаки 50 инсафлы адамларнынъ хатири ичюн афу этмейип, къырарсынъмы?

† Ольчю – къадимий еудийдже «сэа», я да къарарынен еди литр.

²⁵ Олмайджакъ шей! Сен ойле япмазсынъ! Сен ярамай адамларнен берабер инсафлы адамларны ёкъ этмезсинъ. Эм ярамай, эм инсафлы адамнынъ такъдири бир олмаз. Сенден оладжакъ шей дегилъ! Бутюн ер юзюнинъ Къадысы адалетсизлик япармы? – деди.

²⁶ РАББИ:

– Эгер Мен Содом шеэринде элли инсафлы адам тапсам, оларнынъ хатири ичюн бутюн шеэрни афу этерим, – деди.

²⁷ – Мен тоз ве кулъ олсам да, – деп девам этти Ибраим, – Эфендимден сорамагъа джесюрлик таптым. ²⁸ Эгер эллиге беш инсафлы адам етмесе, аджеба бу етишмеген беш ичюн Сен бутюн шеэрни кырарсынъмы?

– Ёкъ, эгер Мен анда кыркъ беш инсафлы адам тапсам, кырмам, – джевап къайтарды РАББИ.

²⁹ – Эгер анда тек кыркъ инсафлы адам тапылса? – сёзюни девам этип сорады Ибраим.

– Кыркънынъ хатири ичюн де япмам, – деди РАББИ.

³⁰ – Эфендим, айткъанларыма гъазапланма. Я тек отуз инсафлы адам олса? – деди Ибраим.

– Эгер анда отуз инсафлы адам олса биле, буны япмам, – деди РАББИ.

³¹ – Сенден, Эфендим, сорамагъа джесюрлик таптым. Эгер анда тек йигирми инсафлы адам олса? – деди Ибраим.

– Йигирмининъ хатири ичюн де кырмам, – деп джевап къайтарды РАББИ.

³² – Эфендим, гъазапланма! Меним даа бир суалим бар. Эгер анда тек он инсафлы адам тапылса? – деп сорады Ибраим.

– Оннынъ хатири ичюн де кырмам, – деп джевап къайтарды РАББИ.

³³ Ибраимнен лафыны битирген сонъ, РАББИ кетти. Ибраим исе озюнинъ ерине къайтты.

Содом шеэрининъ гунасы

19 Эки Мелек Содомгъа акъшам кельдилер. Лут Содом шеэрининъ араба къапулары огюнде отура эди. Лут оларны корип, оларны кършыламакъ ичюн еринден турды ве бель букип:

² – Эфендилерим, динълесенъиз! Къулунъызнынъ эвине кирынъиз ве анда геджеленъиз, аякъларынъызны да юварсынъыз. Саба эрте турып исе, ёлунъызны девам эттирсинъиз, – деди.

Лякин олар:

– Ёкъ, биз мейданда геджелермиз, – дедилер.

³ Лут исе оларгъа пек ялваргъан сонъ, олар онъа тараф ёл алып, онынъ эвине кирдилер. Лут оларгъа софра къойды ве маясыз пите пиширди. Олар ашадылар. ⁴ Олар ятмаздан эвель, шеэр акъайлары, Содом акъайлары – яшы-кърты, эписи четлерден кельген бутюн халкъ – эвнинъ этрафларыны сарып алдылар. ⁵ Олар Лутны чагырып, онъа:

– Санъа геджелемеге кельген акъайлар къана? Оларны бизге чыкъар, биз оларнынъ намусына токъунайыкъ, – деди.

⁶ Лут босагъагъа чыкъты ве артындан къапуны къапатып, ⁷ оларгъа:

– Кърдашларым, яманлыкъ этмесенъиз! ⁸ Мына, акъай корьмеген эки кызым бар. Мен оларны сизге чыкъарайым да, оларнен истегенинъизни япынъыз. Лякин бу адамларгъа бир шей этменъиз, чюнки олар меним эвие кельдилер, – деди.

⁹ – Кет мындан, – дедилер олар. Бир-бирине исе дедилер: «О, кельмешек, мында вакътынъджа яшамакъ ичюн кельди; о, бизни махкеме этмеге истейми?» – Энди биз санъа олардан даа бетер шейлер япармыз.

Сонъ олар Лутны сыкъып башладылар ве, къапуны урып чыкъарайыкъ деп, якъынлаштылар.

¹⁰ О заман о Акъайлар къолларыны узатып, Лутны ичериге, эвге кирсеттилер ве къапуны къапаттылар. ¹¹ Эвнинъ къапусы янында олгъан акъайларнынъ, яшы-къртыннынъ козьлерини исе кёр эттилер, ве къапуны кыдырып оларнынъ эслери кетти. ¹² Ичеридеки акъайлар исе Луткъа:

– Сенинъ даа киминъ бар мында? Киевлеринъмы, огъулларынъмы, кызыларынъмы, шеэрде киминъ олса, эписини бу ерден алып кет. ¹³ Биз бу ерни ёкъ этеджекмиз, чюнки РАББИге котерильген шу шеэрнинъ сакинлерине кършы олгъан кыямет къуветленди, ве РАББИ оны ёкъ этмек ичюн бизни ёллады, – дедилер.

¹⁴ Сонъ Лут чыкъып, онынъ кызыларына нишанлангъан киевлерине бойле деди:

– Тез бу ерден кетинъиз, чюнки РАББИ бу шеэрни ёкъ этеджек.

Лякин киевлери, Лут шакъа эте, деп белледилер.

Лут Содомдан чыкъып кете

¹⁵ Саарь вакъытта Мелеклер Лутны ашыкътырып: – Гунаяр шеэр кырылгъанда, сен де онен берабер гъайып олламакъ ичюн, тез-тез бу ерден къадынынъны ве эки кызынынъны алып кет! – дедилер.

¹⁶ Лут исе, эп вакъыт созып, ашыкъмай эди. РАББИнинъ Луткъа олгъан мерамети ичюн, Акъайлар Лутны, къадынынъны ве эки кызыны, къолларындан тутып, шеэрден тышары алып чыкътылар. ¹⁷ Тышары чыкъаргъан сонъ, Олардан Бири, Луткъа:

– Джанынъны къртар! Артынъа айланып бакъма! Бу дживарларда эгленмейип, байырларгъа тараф чап. Олмаса, гъайып олурсынъ, – деди.

¹⁸ – Ёкъ, Эфендим, – деди Лут. ¹⁹ – Сен манъа, къулунъа, о къадар эйилик яптынъ! Мераметинъ де манъа буюктир: Сен меним джанымны къртардынъ! Лякин байырларгъадже мен чапып етамам, белягъа огърап гъайып олурым. ²⁰ Анавы шеэр исе якъын, мен анда чапып етиштирерим. О,

уфакътыр. О, уфакъ олгъаны ичюн, мен анда чапайым да, джанымны къртарайым.

²¹ – Яхшы, – деди О. – Мен буны да сенинъ хатиринъ ичюн япарым. Сен айткъан шеэринъни Мен йыкъмам. ²² Лякин анда тез-тез чап, чюнки сен анда кельмегендже, Мен ишлеримни башлап оламайджакъым.

Бундан сонъ бу шеэр Цоар † деп адландырылды.

²³ Кунъ догъгъанда, Лут Цоар шеэрини кельди.

Содом ве Гомора шеэрлери гъайып ола

²⁴ РАББИ коктен Содом ве Гоморанынъ устуне атеш ве кукюртни ягъмур дайын ягъдырды ²⁵ ве эки шеэрни, ве бутюн дживарларны, ве бу шеэрлерде яшагъан бутюн сакинлерни, ве ер юзюнде олгъан бутюн осюмликлерни де къырып ёкъ этти. ²⁶ Лутнынъ къадыны исе артына айланып бакъты ве туз диреги олып къалды.

²⁷ Саба эрте Ибраим, РАББИнинъ алдында эвель тургъан ерге келип, ²⁸ Содом ве Гоморагъа ве бутюн дживарларнынъ этрафларына бакъты. Ер юзюнден тютюн, собадан чыкъкъан дайын, котерильгенини коръди.

²⁹ Бойлеликнен, дживардаки шеэрлерни ёкъ эткенде, Алла Ибраимни акъылында тута эди. Алла Лут яшагъан шеэрлерни йыкъкъанда, Лутны йыкъаджакъ ерлеринден къртарды.

Моавлылар ве аммонлыларнынъ келип чыкъувы

³⁰ Цоарда яшамагъа къркъкъаны себептен, Лут шеэрден чыкъып кетти ве дагъларда ерлешти. Эки къызы да онен эди. Лут эки къызынен берабер бир къобада яшай эди.

³¹ Лутнынъ буюк къызы кичигине бойле деди:

– Бабамыз энди кърт, ве бутюн ер юзюнинъ адети боюнджа бизге эвленмек ичюн ер юзюнде адам ёкъ. ³² Кель, бабамызгъа шарап ичирейик, онен ятайыкъ ве бойлеликнен биз бабамызгъа эвлят багъышлап, онынъ несилини сакълап къалырмаз.

³³ Олар о геджеси бабаларына шарап ичирдилер. Сонъ биринджи догъгъан къызы кирип, бабасынен ятты. О исе, къызы не вакъыт ятып, не вакъыт тургъаныны бильмеди. ³⁴ Айланыр куню буюги кичигине:

– Мына, мен тюневин бабамнен яттым. Онъа бу гедже де шарап ичирейик. Сен кир де, онен ят, ве бойлеликнен биз бабамызгъа эвлят багъышлап, онынъ несилини сакълап къалырмаз, – деди.

³⁵ Бу геджеси де олар бабаларына шарап ичирдилер. Кичиги кирип, бабасынен ятты; о исе, къызы не вакъыт ятып, не вакъыт тургъаныны бильмеди. ³⁶ Бойлеликнен, Лутнынъ эки къызы озь бабаларындан юкню олдылар. ³⁷ Буюги огълан бала

† Цоар – къадимий еудийдже «уфакъ» «кичкене» манасыны анылата.

тапты ве онынъ адыны Моав †† деп кърды. О, бу кунъгедже моавлыларнынъ бабасы-дедесидир.

³⁸ Кичиги де огълан бала тапты ве онынъ адыны Бен-Амми ‡ деп кърды. О, бу кунъгедже аммонлыларнынъ бабасы-дедесидир.

Ибраим ве Авимелек

20 Ибраим андан чыкъып, Негев деген ерге ёл алды ве Кадешнен Шур арасында яшап башлады. Сонъ вакътынджа Герар шеэринде ерлешти. ² Озюнинъ апайы олгъан Саре акъкъында Ибраим: «О, меним къыз-кърдашым», – деди. Сонъ Герарнынъ падишасы олгъан Авимелек адамларны ёллап, Сарени озюне алды. ³ Амма геджеси Алла Авимелекке тюшюнде келип, онъа:

– Динъле, сен алгъан о апай ичюн оледжексинъ, чюнки онынъ акъайы бар, – деди.

⁴ Авимелек исе онъа даа токъунмагъан эди ве:

– Эфендим, аджеба, Сен къабаатсыз миллетни ольдюрисинъ? – деди. – ⁵ Бу адам озю манъа: «О, меним къыз-кърдашым», – деп айтмадымы? Апай да: «О, меним агъамдыр», – деди. Мен буны темиз юрекнен ве къабаатсыз эльнен яптым.

⁶ Алла онынъ тюшюнде онъа бойле деди:

– Сен буны темиз юрекнен япкъанынъны Мен билем. Онынъ ичюн, Меним огюмде гуна япма деп, санъа о апайгъа токъунмагъа бермедим. ⁷ Шимди исе апайны акъайына къртайтар, чюнки о пейгъамбер. О, сенинъ ичюн дуа этер, ве сен сагъ-селямет къалырсынъ. Къртайтармасанъ эгер, биль ки, сен мытлакъа оледжексинъ. Сен ве бутюн сенинъ эвинъдекилеринъ да оледжеклер.

⁸ Саба танъда турып, Авимелек озь хызметчилерини чагъыртты ве оларгъа бутюн бу шейни айтып берди. Олар пек къркътылар. ⁹ Сонъ Авимелек Ибраимни озюне чагъырттып, онъа бойле деди:

– Недир бу сенинъ бизнен япкъанынъ? Санъа кършы мен насыл гуна яптым ки, сен мени ве падишалыгъымны бу буюк гунагъа батырдынъ? Сен манъа олмайджакъ шейлер яптынъ.

¹⁰ Сонъ даа кършты Авимелек Ибраимге:

– Бу ишни япкъанда, акъылында не тута эдинъ?

¹¹ – Белледим ки, керчектен де бу ерде Алладан къркъмайлар ве апайым ичюн мени ольдюрерлер, – деди Ибраим. ¹² – Ондан гъайры о, керчектен де меним къыз-кърдашым: анамнынъ къызы олмайып, о, бабамнынъ къызыдыр. О меним апайым олды. ¹³ Алла манъа бабамнынъ эвинден кетмеге буюргъанда, мен Сареге айттым: «Ялварам санъа, манъа бир эйилик яп: кърда кельмесек де, мен сенинъ агъанъ олгъанымны айт».

†† Моав – къадимий еудий ады «Моав» «бабамдан» манасыны анылаткъан сёзге ошай. ‡ Бен-Амми – къадимий еудий тилинде «халкъымнынъ огълу» манасыны анылата.

¹⁴ Авимелек кьой-эчкилер, туварлар, хызметчи кьызлар ве кзуллар алып, Ибраимге берди, апайы Сарени де кьайтарды. ¹⁵ Сонъ Авимелек деди ки:

– Бакъ, бутюн ерим сенинъ огюнде: кьайда истесенъ, анда яша.

¹⁶ Сареге исе бойле деди:

– Мен агъанъа 1000 кумюш бердим. Бу, санъа якъын адамларнынъ козюнде ашалангъанынынъ устюни кьаплар, ве эр кеснинъ огюнде сен темиз олурсынъ.

¹⁷ Ибраим Аллагъа дуа этти, ве Алла Авимелекни, онынъ апайыны ве хызметчи апайларыны тедавийледи. Олар кене бала тапып башладылар.

¹⁸ Эвель исе РАББИ Ибраимнинъ апайы олгъан Саре ичюн, Авимелекнинъ эвинде олгъан эписи апайларгъа бала догъмагъа кьысмет этмей эди.

Исхакънынъ догъувы

21 РАББИ исе, айткъаны дайын, Сарени унутмады. О, айткъаны киби де япты.

² Саре юкю олды ве кьарт Ибраимге, Алла айткъан вакътында, огълан бала тапты. ³ Ибраим озюнинъ Сареден догъгъан огълуна Исхакъ † деген ад кьойды. ⁴ Секизинджи куню, Алла эмир эткени киби, Ибраим Исхакъ огълуны сюннет эттирди.

⁵ Исхакъ догъгъанда, Ибраим 100 яшында эди.

⁶ Саре исе:

– Алла мени кульмеге меджбур этти. Ким меним акъкъымда эшитсе – кулджектир, – деди. ⁷ Ве: – Ибраимге, онынъ Сареси баланы кокюстен эмиздиреджегини, ким айтып олур эди? Амма, иште, кьартлыгъында, Ибраимге менден огълан бала корьмеге насип олды! – деп кьошты.

⁸ Бала осьти ве кокюстен кестирильди. Ибраим Исхакъ кокюстен кестирильген куню буюк той япты.

Ибраим Хагарны ве Исмаилни кзувалай

⁹ Мысырлы Хагар Ибраимге тапкъан огълан Исхакънынъ устюнден кульгенде, Саре буны корьди де, ¹⁰ Ибраимге:

– Бу кзул апайны огълунен берабер кзувала, чюнки бу кзул апайнынъ огълу меним огълум Исхакъ киби васиет алмайджакъ, – деди.

¹¹ Озь огълу акъкъында айтылгъан бу лафлар Ибраимни пек гъамландырды. ¹² Лякин Алла Ибраимге бойле деди:

– Кзул апайнынъ ве огълунъ ичюн гъамлы олма. Саре санъа не айтса, оны динъле, чюнки Исхакътан чыккъанлар сенинъ эвлятларынъ адланаджакълар. ¹³ Хызметчи апайнынъ огълундан да халкъ асыл этерим, чюнки о да, сенинъ эвлядынъ.

¹⁴ Ибраим саба эрте турып, отьмек ве сувгъа толу мешин торба алып, Хагаргъа берди ве онынъ

омузларына кьойды. Огълуну да онъа берди ве сонъ онъа: «Кет», – деди. Хагар кетип, Беэр-Шева сахрасында долашты. ¹⁵ Мешин торбадаки сув биткен сонъ, Хагар огълуну чалы тьюнде кьалдырды. ¹⁶ Озю исе барып, бир яй атышы узакълыгъында отурды, чюнки о: «Баланынъ оледжегини корьмеге истемейим», – деди. Отурып, кьыямет кьопарды ве окюр-окюр агълады.

¹⁷ Алла огъланнынъ сесини эшитти, ве Алланынъ Мелеги коктен Хагарны чагъырып, онъа бойле деди:

– Не олды санъа, Хагар? Кьоркъма. Алла огъланнынъ сесини о олгъан еринде эшитти.

¹⁸ Тур, огъланны котер да, оны кьолунъдан тут, чюнки Мен ондан буюк миллет асыл этеджегим.

¹⁹ Алла онынъ козьлерини ачты, ве Хагар суву олгъан кзуюны корьди. Сонъ барып, мешин торбаны сувгъа толдурды ве огълангъа ичирди.

²⁰ Алла огъланнен эди. Бала осьти, сахарада яшады ве яйдан аткъан окъчу олды. ²¹ О, Паран сахрасында яшай эди. Анасы онъа Мысыр топрагъындан апай алды.

Ибраим Авимелекнен анълашма тизе

²² О заман Авимелек озюнинъ аскербашы Пиколнен берабер Ибраимге деди:

– Сенинъ эр бир туткъан ишинъде санъа Алла ярдым эте. ²³ Шимди мында Алланынъ Адынен манъа емин эт ки, сен не манъа, не балаларыма, не эвлятларыма хаинлик япмазсынъ. Насыл мен санъа яхшылыкъ япа эдим, сен де ойле манъа ве сен вакътынджа яшагъан топраккъа яхшылыкъ япарсынъ.

²⁴ – Емин этем, – деди Ибраим.

²⁵ Сонъ Ибраим Авимелекни опыкеледи, чюнки онынъ хызметчилери сувгъа толу кзуюны Ибраимден тутып алгъан эдилер.

²⁶ – Буны ким япкъаныны бильмейим, – деди Авимелек. – Сен де манъа бир шей айтмадынъ. Бу иш акъкъында мен шимдигеде эшитмедим биле.

²⁷ Ибраим, кьой-эчкилерининъ ве туварларынынъ бир кьысмыны алып, Авимелекке берди, ве олар экиси анълашма тиздилер. ²⁸ Сонъ Ибраим, кьой сюрюсинден еди кьойны алып, оларны айры кьойды. ²⁹ Авимелек Ибраимден:

– Бу, сен айры кьойгъан еди кьойларынъ негедир? – деп сорады.

³⁰ – Бу еди кьойны элимден ал. Олар бу кзуюны мен кьазгъаныма шаатлыкъ олсунлар, – деди Ибраим.

³¹ Ибраим бу ернинъ адыны Беэр-Шева †† деп кьойды, чюнки олар экиси мында емин эттилер.

³² Бойлеликнен, олар Беэр-Шевада анълашма тиздилер. Сонъ Авимелек ве онынъ аскербашы Пикол барып, фелестинлилернинъ топрагъына кьайттылар. ³³ Ибраим исе Беэр-Шевада тамариск

† Исхакъ – къадимий еудийдже «о куле» деген мананы анълата.

†† Беэр-Шева – къадимий еудий тилинде «шива» – «емин» демектир, «беэр-шева» – «емин кзуюсы» демектир.

терегини сачты ве анда РАББИге, Эбедий Аллагъа дуа этти.

³⁴ Сонъ Ибраим фелестинлилернинъ топрагъында даа чокъ вакъыт яшады.

Алла Ибраимни сынай

22 Бу вакъиалардан сонъ, бир кунь Алла Ибраимни сынады.

– Ибраим! – деди Алла.

– Мен мындам, – деди о.

² – Озь севимли, бирден-бир огълунъ Исхакъны ал да, Мория топрагъына бар. Анда Мен санъа айтаджакъ байырларнынъ биринде огълунъны къурбан чал ве бутюнлей якъ, – деди Алла.

³ Ибраим саба эрте турды, эшегини екти, янына эки хызметчи огъланыны ве озь огълу Исхакъны алды. Чалынаджакъ къурбанны бутюнлей якъмакъ ичюн одун парлап, онъа Алла айткъан ерге ёл алды. ⁴ Учюнджи куню Ибраим о ерни узакъта коръди.

⁵ – Мында эшекнен къалып турунъыз, – деди Ибраим хызметчи огъланларгъа. – Мен исе огъланнен берабер анда барып, ибадет этермиз ве сизге къайтырмыз.

⁶ Ибраим чалынаджакъ къурбанны бутюнлей якъмакъ ичюн одунларны алып, огълу Исхакънынъ аркъасына къойды. Озю исе къолуна пычакъ ве атешни алды. Бойлеликнен олар экиси берабер кеттилер.

⁷ – Бабам, – деди Исхакъ бабасына.

– Не, огълум? – деп джевап берди Ибраим.

– Мына атеш ве одунлар, амма къурбан айваны къайда я? – деди Исхакъ.

⁸ – Огълум, Алла Озюне къурбан айванны тапар, – деди Ибраим. Сонъ олар экиси берабер ёлны девам эттирдилер.

⁹ Олар, Алла Ибраимге айткъан ерге кельдилер. Анда Ибраим къурбан чалынгъан ерни къурды, одунларны азырлады ве, огълу Исхакъны багълап, къурбан ери устуне, одунлар тёпесине къойды.

¹⁰ Сонъ, огълуну соймакъ ичюн, Ибраим къолуну узатып, пычакъ алды. ¹¹ Лякин РАББИнинъ Мелеги коктен оны:

– Ибраим, Ибраим, – деп чагъырды.

– Мен мындам, – деди о.

¹² – Огълангъа къаршы къолунъны котерме, онъа асыл бир шей япма, чюнки энди Мен билем ки, сен Алладан къоркъасынъ ве бирден-бир огълунъны Манъа бермеге аджымадынъ, – деди Мелек.

¹³ Ибраим бакъып, артында, чалы-чырпы ичинде бойнузларынъдан сарылып къалгъан къочкъарны коръди. Ибраим барып, къочкъарны алды ве огълу ерине оны къурбан чалып бутюнлей якъты.

¹⁴ Ибраим о ернинъ адыны Яхве-Ире † деп къойды. Онынъ ичюн шимди де: «РАББИнинъ байырында тапылыр», – деп айталар.

† Яхве-Ире – къадимий еудий тилинде «Рабби тапар» демектир.

¹⁵ РАББИнинъ Мелеги Ибраимни экинджи кере коктен чагъырып, ¹⁶ онъа бойле деди:

– РАББИ бойле деп айта: «Озюмнен ант этем ки, сен бу ишни бойле якъанынъ ичюн ве озюнинъ бирден-бир огълунъны Манъа бермеге аджымагъанынъ ичюн,

¹⁷ Мен сени берекетли багъышларым ве эвлятларынъны кок йылдызлары дайын, денъиз ялысындаки къум дайын чокъ сайылы этерим.

Сенинъ эвлятларынъ душманларыны енъеджеклер

ве бойсундыраджакълар.

¹⁸ Сенинъ эвлятларынъ ярдымынен ер юзюндеки эписи миллетлер багъышланырлар, чюнки сен Мени динълединъ».

¹⁹ Сонъ Ибраим хызметчи огъланларына къайтты, ве олар берабер Беэр-Шевагъа кеттилер. Ибраим Беэр-Шевада ерлешти.

Нахорнынъ эвлятлары

²⁰ Бу вакъиалардан сонъ, бир кунь Ибраимге бойле хабер кеттирдилер:

– Мына Милка Нахор къардашынъа огълан балаларны тапты: ²¹ Уцны – бу биринджи догъгъан огълу, Бузны – онынъ къардашы, Кемуэлни – Арамнынъ бабасы, ²² Кеседни, Хазоны, Пилдашны, Идлафны ве Бетуэлни. ²³ Бетуэлнинъ Рефикъа адлы къызы олды. Ибраимнинъ къардашы олгъан Нахоргъа Милка мына бу секиз огълан баланы тапты. ²⁴ Нахорнынъ джариеси олгъан Реума да онъа Тевах, Гахам, Тахаш ве Маакъа адлы балаларны тапты.

Саренинъ олюми ве дефн этильмеси

23 Саре 127 йыл яшады; будыр онынъ яшайыш йыллары. ² Саре Кирьят-Арбада, я да Хевронда, Ханаан топрагъында кечинди. Ибраим барып Саре артындан окюр-окюр яныкълап агълады. ³ Сонъ кечинген апайындан кери чекилип, Ибраим Хетнинъ огъулларына бойле деди:

⁴ – Мен сизинъ аранъызда кельмешек олып, вакътынджа яшагъан адамым. Кечинген апайымны мезаргъа къоймакъ ичюн, аранъыздан манъа озь мулък оларакъ мезар ери беринъиз.

⁵ Хет огъуллары, Ибраимге бойле джевап бердилер:

⁶ – Эфендимиз, бизни динълесе. Сен бизим арамызда Алланынъ мырзасысынъ. Энъ яхшы къабирлеримизден биринде кечинген апайынъны дефн эт. Бизим арамыздан ич биримиз санъа кечинген апайынъны дефн этмек ичюн къабир бермеге «ёкъ» демез.

⁷ Ибраим турып, о ернинъ халкъына – Хет огъулларына – бель букти ⁸ ве оларгъа:

– Эгер сиз меним кечинген апайымны мезаргъа къояджагъыма разы олсанъыз, ялварам, меним адымдан Цохарнынъ огълу Эфрондан ⁹ онынъ тарласынынъ четинде олгъан Макъпела къобасыны манъа бергенини, оны сизинъ аранъызда кумюшнен яхшы фиаткъа манъа саткъаныны соранъыз. О, дефн этмек ичюн, меним мулькюм олсун, – деди.

¹⁰ Эфрон исе Хет огъуллаарынынъ арасында отура эди. Бу хитли олгъан Эфрон, Хет огъуллаарына эшиттирип, онынъ шеэр араба къапусына кельген эписи адамларгъа эшиттирип, Ибраимге бойле джевап берди:

¹¹ – Ёкъ, эфендим! Мени динълесе: мен санъа тарланы берейим, устюндеки къобаны да санъа берейим, халкъымнынъ козю огюнде оны санъа бахшыш этейим. Кечинген апайынъны дефн эт.

¹² Ибраим о ернинъ халкъына бель букип, ¹³ оларгъа эписине эшиттирип, Эфронгъа бойле деди:

– Мени динълесе! Мен санъа бу тарла ичюн кумюш берейим. Оны менден ал, ве мен анда озь кечинген апайымны дефн этейим.

¹⁴ Эфрон Ибраимге бойле джевап берди:

¹⁵ – Эфендим, динълесе! Бу ер 400 кумюш † тура – бизим арамызда бу акъча олдымы? Дефн эт кечинген апайынъны.

¹⁶ Ибраим Эфроннынъ айткъанларына разы олды, ве Хет огъуллаары эшиткенлерине коре, не къадар айтса, о къадар кумюш, базирганларда юрген ольчюге коре, 400 кумюш ольчеп Эфронгъа берди. ¹⁷ Бойлеликнен, Мамре къаршысындаки, Макъпела янындаки Эфроннынъ тарласы: тарласы ве устюндеки къоба, ве тарлада олгъан эписи тереклер тарланынъ этрафындаки сынъырларында, ¹⁸ шеэр араба къапусына кельген эписи Хет огъуллаарынынъ козю огюнде, Ибраимнинъ мулькю олды.

¹⁹ Бундан сонъ Ибраим озюнинъ апайыны Сарени Ханаан топрагъында, Мамре – я да Хеврон – къаршысында, Макъпеладаки тарланынъ къобасында дефн этти. ²⁰ Бойле этип, тарла ве устюндеки къоба мезарлыкъ мулькю киби Хет огъуллаарындан Ибраимге кечтилер.

Исхакънынъ эвленмеси

24 Ибраим энди къарт ве баягъы яшта эди. РАББИ Ибраимге эр шейде берекет берди.

² Ибраим эвиндеки энъ къарт олгъан, онынъ бутюн барлыгъынен идаре эткен хызметчисине бойле деди:

– Янбашымнынъ тюбюне къолунъны къой, ве ³ РАББИнен, коклернинъ Алласынен, ер юзюнинъ Алласынен манъа емин эт ки, араларында мен яшагъан ханаанлыларнынъ къызларындан меним огълума апай алмайджакъсынъ, ⁴ амма меним

† 400 кумюш – къадимий еудийдже 400 шекел-кесеф, я да 400 кумюштен япылгъан шекел деп адлангъан акъча.

топрагъыма, меним сой-соплаарыма барып, огълум Исхакъкъа андан апай аладжакъсынъ.

⁵ – Бельки, о апай меннен бу ерге къайтып кельмеге истемез. Мен огълунъны сен чыкъкъан топраккъа къайтармагъа керекимми? – деди хызметчи.

⁶ Ибраим онъа бойле деди:

– Ёкъ! Огълумны анда къайтарма. ⁷ Бабамнынъ эвинден ве сой-соплаарымнынъ еринден мени алгъан, манъа: «Бу ерни эвлятарынъа береджегим», – деп айткъан ве ант эткен РАББИ коклернинъ Алласы сенинъ огюнде Озюнинъ Мелегини ёллайджакъ, ве сен андан огълума апай аладжакъсынъ. ⁸ Эгер о апай сеннен къайтып кельмеге истемесе, сен бу еминимден бошсынъ. Тек огълумны анда къайтарма.

⁹ Хызметчи, Ибраим-эфендисе янбашынынъ тюбюне къолуны къойып, онъа бу шейде емин этти. ¹⁰ Сонъ о, эфендисининъ девелеринден он деме алып кетти. Янында эфендисининъ тюрюю яхшы шейлери де бар эди. Хызметчи Арам-Нахараим топрагъына, Нахор шеэринде кетти.

¹¹ Акъшам устю, апайлар сув чекмеге чыкъкъан вакъытта, о, шеэрге кирмезден, бир къую янына келип, девелерни токътатты ¹² ве бойле деди:

– Я РАББИ, Ибраим-эфендимнинъ Алласы! О къызын бугунъ къаршыма ёлла, Ибраим-эфендиме мерамет эйле. ¹³ Мына, мен сув чокърагъы янында турамын, ве шеэр сакинлерининъ къызлары сув чекмеге чыкъалар. ¹⁴ Мен олардан бирине: «Гугюминъден манъа сув ичмеге берсе», – деп айтарым. Эгер о: «Ич, мен девелеринъе де сув берейим», – деп айтса, демек Сен бу къызын къулунъ Исхакъкъа апай олып тайинлединъ. Энди мен билирим ки, Сен Ибраим-эфендиме мерамет эйлединъ.

¹⁵ О, лафыны даа битирмезден эвель, омузында гугюм кетирген Рефикъа пейда олды. О, Милканынъ огълу Бетуэлнинъ къызы эди. Милка исе Ибраимнинъ къардашы олгъан Нахорнынъ апайы эди. ¹⁶ Бу яш, пек дюльбер, акъай корьмеген къыз эди. О, ашагъа чокъракъ янына тюшти ве гугюмни толдурып, тёпеге котерилип башлады. ¹⁷ Ибраимнинъ хызметчиси онынъ къаршысына чапып барды ве онъа:

– Гугюминъден манъа ичмеге бироз сув берсе, – деди.

¹⁸ – Ич, эфендим, – деди о ве деръал гугюмини омузындан тюшюрюп, онъа сув ичмеге берди.

¹⁹ Оны сувгъа тойдургъан сонъ, къыз:

– Мен девелеринъе де сувгъа тойгъандже, сув чекип берейим, – деди.

²⁰ О, тез-тез гугюминдеки сувны ашлавгъа тёкип, сув чекмек ичюн къуюгъа тараф чапып кетти ве онынъ эписи девелерине сув чекип берди.

²¹ Хызметчи, онынъ ёлуны РАББИ багъышлагъанмы-ёкъмы экен анъламакъ ичюн, сусып о къызгъа бакъып тура эди. ²² Девелер

сугъа тойгъан сонъ, хызметчи, агъырлыгъы беш грамм † олгъан, бурунъа кийильген алтын купе ве къызнынъ къолларына эки дане, агъырлыгъы 110 грамм †† олгъан алтын билезлик алып, ²³ ондан:

– Сен кимнинъ къызы оласынь? – деп сорады. – Айтса, бабанънынъ эвинде бизге геджелемек ичюн ер тапылырмы экен?

²⁴ – Мен Нахор ве Милканынъ огълу олгъан Бетуэлнинъ къызы олам, – деди о. ²⁵ Ве даа къошты: – Бизде тобаннен ем чокъ. Геджелемеге де ер тапылыр.

²⁶ Хызметчи седждеге къапанып РАББИге ибадет этти, ²⁷ ве бойле деди:

– Озюнинъ мераметини эфендиме эйлеген ве ишанчлы олгъан РАББИге, Ибраим-эфендимнинъ Алла-Таалысына бинъ шукюрлер олсун! РАББИ мени дос-догъру ёлнен эфендимнинъ къардашынынъ эвине кетирди.

²⁸ Къыз чапып кетти ве бу шейлер акъкъында анасынынъ эвине айтып берди. ²⁹ Рефикъанынъ Лаван адлы агъасы бар эди. О, чокъракъ янына, бу адамгъа чапып чыкъты. ³⁰ Бойлеликнен, о, купени ве къардашынынъ къолларында билезликлерни корип ве къардашы Рефикъанынъ: «Бу адам манъа буны деди», – деген сёзлерини эшитип, бу адамгъа барды ве оны девелеринен чокъракъ янында тургъаныны тапты. О, бойле деди:

³¹ – РАББИден багъышлангъан адам, хош кельдинъ! Сен не ичюн тышары турасынь? Мен сенинъ ичюн эв, девелеринъ ичюн де ер азырладым.

³² Хызметчи эвге кирди. Лаван девелернинъ эгерлерини чыкъарды ве оглерине тобаннен ем берди. Ибраимнинъ хызметчисине ве онен олгъан адамларгъа исе аякъ ювагъа сув кетирдилер, ³³ ве софра къойдылар. Лякин хызметчи:

– Насыл ишнен кельгенимни айтмагъандже ашамайджагъым, – деди.

– Айт, – деди Лаван.

³⁴ – Мен Ибраимнинъ къулу олам, – айтып башлады хызметчи. – ³⁵ РАББИ меним эфендиме баягъы берекет берди, ве о, буюк адам олды: РАББИ онъа къой-эчкилер ве туварлар, кумюш ве алтын, хызметчи къызлар ве къуллар, девелер ве эшеклер берди. ³⁶ Эфендимнинъ апайы Саре къартайгъанында онъа огълан бала тапты, ве эфендим озюндеки бутюн барлыгъыны огълуна берди. ³⁷ Мени исе, манъа: «Топракъларында мен яшагъан ханаанлыларнынъ къызларындан меним огълума апай алма, ³⁸ амма бабамнынъ эвине ве халкъыма барып, огълума апай андан ал», – деп, эфендим емин эттирди.

³⁹ Мен эфендиме: «Бельки, о апай меннен къайтып кельмез», – дедим. ⁴⁰ О, исе манъа бойле деди: «РАББИнинъ козю огюнде мен яшайым. О,

сеннен Озюнинъ Мелегини ёллайджакъ ве ишинъни онъундан кетиреджек, ве сен меним огълума халкъымдан, бабамнынъ эвинден апай аладжакъсынь. ⁴¹ Меним халкъыма барсанъ, сен бу емининъден бош олурсынь. Олар санъа къыз бермеселер биле, емининъден бошсынь».

⁴² Бугунъ чокъракъ янына келип, мен дедим: «Я РАББИ, Ибраим-эфендимнинъ Алласы! Япмагъа ниетленген ишимни онъундан кетирсе! ⁴³ Мына мен шимди сув чокърагъы янында турам. Сув чекмек ичюн мында бир къыз кельгенде, мен онъа: “Гугюминъден манъа азчыкъ сув ичмеге берсе”, – деп айтарым. ⁴⁴ Эгер о манъа: “Сен ич, девелеринъе де мен сув ичмеге берейим”, – деп айтса, демек, эфендимнинъ огълуну РАББИ тайнлеген апай будыр».

⁴⁵ Мен даа тюшюнип битирмезден эвель, омузында гугюм кетирген Рефикъа пейда олды. О, чокъракъкъа тараф тюшип сув чекип башлагъанда, мен онъа: «Манъа сув ичмеге берсе», – дедим. ⁴⁶ О, деръал гугюмини омузындан тюшюрди ве: «Ич, мен девелеринъе де сув ичмеге берейим», – деди. Мен ичтим, ве о, девелерге де сув ичмеге берди. ⁴⁷ Мен ондан: «Сен кимнинъ къызы оласынь?» – деп сорадым. О манъа: «Нахор ве Милканынъ огълу олгъан Бетуэлнинъ къызы олам», – деди. Сонъ мен бурнуна купе ве къолларына билезликлер бердим. ⁴⁸ Озюм исе РАББИге седждеге къапанып ибадет эттим ве РАББИге, Ибраим-эфендимнинъ Алласына бинъ шукюрлер эттим. О, мени эфендимнинъ огълуну эфендимнинъ къардашынынъ къызыны алмакъ ичюн дос-догъру ёлнен кетирген эди. ⁴⁹ Эфендиме мерамет япаджакъсынъызымы ве онъа ишанчлы оладжакъсынъызымы, шимди манъа айтынъыз. Ёкъ олса биле, эписи бир айтынъыз. Сонъ онъа коре мен иш корерим.

⁵⁰ Лаваннен Бетуэл онъа бойле джевап бердилер:

– Бу иш РАББИдендир. Бизим къолумызда не бар?

⁵¹ Рефикъа огюньдедир, ал оны да кет. РАББИ айткъаны киби, о, эфендинънинъ огълуну апай олсун.

⁵² Буны эшиткен Ибраимнинъ хызметчиси РАББИге ерге къадар бель букти. ⁵³ Сонъ о, кумюш ве алтын шейлернен берабер дюльбер урбаларны Рефикъагъа берди, онынъ агъасынен анасына да къыйметли бахшышлар берди. ⁵⁴ Бундан сонъ о ве онынъ ёлдашлары ашадылар-ичтилер ве анда геджеледилер. Сабадан турып, Ибраимнинъ хызметчиси:

– Эфендиме кетмеге манъа разылыкъ беринъиз, – деди.

⁵⁵ Лякин агъасынен анасы исе онъа бойле дедилер:

– Къыз бизнен даа он кунъ къадар олсун да, сонъ кетерсинъиз.

⁵⁶ – Мени ёлдан къалдырманъыз, – деди о. – РАББИ ишимни онъундан кетирди. Манъа кетмек

† Беш грамм – къадимий еудийдже «бека» – къарарынен беш грамм. †† 110 грамм – къадимий еудийдже «он алтын» – къарарынен 110 грамм.

ичюн разылыкъ беринъиз де, мен эфендиме къайтайым.

⁵⁷ – Къызыны чагъырып, озюнден сораыкъ, – дедилер олар.

⁵⁸ Рефикъаны чагъырдылар ве ондан:

– Бу адамнен кетеджексинъми? – деп сорадылар.

– Кетеджегим, – деди о.

⁵⁹ О заман олар къыз-къардашы олгъан Рефикъаны, онынъ даясыны, Ибраимнинъ хызметчисини ве онынъ ёлдашларыны йибердилер. ⁶⁰ Рефикъагъа эляллыкъ берип, онъа бойле дедилер:

– Къыз-къардашымыз! Сенден бинълер, онар бинълер эвлят олсун, эвлятларыны да душманларыны еньеджеклер ве бойсундыраджакълар!

⁶¹ Рефикъа ве онынъ къыз хызметчилери девелерге минип, Ибраимнинъ хызметчиси пешинден кеттилер. Бойлеликнен, Ибраимнинъ хызметчиси Рефикъаны алып, эвине къайтып кетти.

⁶² Исхакъ исе, Беэр-Лахай-Роиден кетип, Негевде яшай эди. ⁶³ Акъшам устю, Исхакъ тюшюнджелерини ерли-ерине кетирмек ичюн тарлагъа чыкъты. Козьлерини котерип бакъса – иште, девелер келелер. ⁶⁴ Рефикъа бакъып, Исхакъны корьди. Деведен тюшип, о, Ибраимнинъ хызметчисинден:

⁶⁵ – Бу, тарла бою бизге тараф кельген адам кимдир? – деп сорады.

– Меним эфендим, – деди хызметчи.

О заман Рефикъа орто алды да, ортюльди.

⁶⁶ Хызметчи Исхакъкъа бутюн олгъан шейлерни айтып берди. ⁶⁷ Сонъ Исхакъ Рефикъаны анасы Сарейнинъ чадырына кирсетти ве онъа эвленди. Бойле о, онынъ апайы олды. Исхакъ Рефикъаны севди, ве анасына олгъан яныгъы кечти.

Ибраимнинъ Кетурадан олгъан эвлятлары

25 Ибраим даа бир кере эвленди, апайынынъ ады Кетура эди. ² О, Ибраимге Зимран, Йокшан, Медан, Мидьян, Ишбакъ ве Шуах адлы огълан балаларны тапты. ³ Йокшаннынъ Шева ве Дедан адлы балалары олды. Деданнынъ огъуллары: Ашшурим, Летушим ве Леуммимдир. ⁴ Мидьяннынъ огъуллары будыр: Эфа, Эфер, Ханох, Авида ве Элдаа. Олар эписи Кетуранынъ эвлятларыдыр.

⁵ Ибраим бутюн олгъан барлыгъыны огълу Исхакъкъа берди. ⁶ Джариелеринден олгъан огъулларына исе Ибраим бахшышлар берип, оларны озю даа сагъ олгъанда, огълу Исхакътан четке, шаркъкъа – шаркъ топракъларына ёллады.

Ибраимнинъ олюми ве дефн этильмеси

⁷ Эписи олып, Ибраим 175 йыл яшады. ⁸ О, баягъы яшта олгъан къарт олып, яшайышкъа тойып

кечинди ве баба-деделерине кетти. ⁹ Огъуллары Исхакъ ве Исмаил, Ибраимни Мамренинъ къаршысында олгъан, Цохар огълунынъ хитли Эфроннынъ тарласындаки Макъпела къобасында дефн эттилер. ¹⁰ Бу тарланы Ибраим Хетнинъ огъулларындан сатын алгъан эди. Анда Ибраим ве онынъ апайы Саре дефн этильгендирлер.

¹¹ Ибраим кечинген сонъ, Алла онынъ огълу Исхакъны багъышлады. Исхакъ Беэр-Лахай-Рои янынъда яшады.

Исмаилнинъ эвлятлары

¹² Мына Ибраимнинъ огълу Исмаил (оны Ибраимге Саренинъ хызметчиси мысырлы Хагар тапты) ве онынъ эвлятлары акъкъында ривает.

¹³ Буюгинден башлап кичкенесине баргъандже, Исмаил огъулларынынъ адлары будыр: Невайот (Исмаилнинъ биринджи догъгъан огълу), Кедар, Адбеез, Мивсам, ¹⁴ Мишма, Дума, Масса, ¹⁵ Хадад, Тема, Етур, Нафиш ве Кедма. ¹⁶ Бу Исмаилнинъ огъуллары ве он эки халкъ башлыкъларынынъ адлары. Оларнынъ адлары, койлерининъ ве къасабаларынынъ адлары олдылар.

¹⁷ Исмаил эписи олып, 137 йыл яшады. Сонъ о кечинди ве баба-деделерине кетти. ¹⁸ Онынъ эвлятлары Шургъа тараф Мысыр огюнде олгъан Хавиладан башлап Шургъадже ерлештилер. Олар озь агъа-къардашларынен душманлыкъта яшай эдилер.

Исав ве Якъупнынъ догъувы

¹⁹ Мына Ибраимнинъ огълу олгъан Исхакъ ве онынъ эвлятлары акъкъында ривает.

Ибраимнинъ Исхакъ адлы огълу олды. ²⁰ Исхакъ 40 яшында олгъанда, о, Паддан-Арамдан олгъан арамлы Бетуэлнинъ къызы Рефикъагъа эвленди. Рефикъа, арамлы Лаваннынъ къыз-къардашы эди.

²¹ Исхакъ апайы акъкъында РАББИге дуа этти, чюнки о бала тапып оламай эди. РАББИ Исхакънынъ дуасыны эшитти, ве онынъ апайы Рефикъа юкю олды. ²² Онынъ ичинде олгъан огъуллары талашып башладылар, ве Рефикъа: «Бу манъа не ичюн олды?» – деп тюшюнди ве барып РАББИден сорады. ²³ РАББИ онъа бойле деди:

– Къурсагъынъда эки миллет, ве ичинъден эки тюрлю халкъ айырылып пейда оладжакълар. Олардан бир халкъы башкъасындан кучьлюдже оладжакъ, ве буюги кичкенесине хызмет этеджек.

²⁴ Онъа догъмагъа вакъыт кельди, ве иште къурсагъында эгизлер экен. ²⁵ Биринджиси бутюн къырмызы ве юнлю урба киби чыкъты; онынъ адыны Исав деп къойдылар. ²⁶ Артындан, Исавнынъ табаныны къолунен тутып, къардашы чыкъты. Онъа Якъуп † деген ад къойдылар. Олар догъгъанда, Исхакъ алтмыш яшында эди.

† Якъуп – къадимий еудий ады «Яков», «Якъуп»нынъ айтылувы къадимий еудий сёзю олгъан «акев» (табан) сёзюнинъ айтылувына ошай.

Исав озюнинъ биринджилигини сата

²⁷ Балалар буюдилер. Исав уста авджи, тарла адамы олды. Якъуп исе – чадырларда яшагъан юваш адам олды. ²⁸ Исхакъ Исавны севе эди, чюнки о, ав этини бегене эди. Рефикъа исе Якъупны севе эди.

²⁹ Бир кунъ Якъуп аш пиширгенде, Исав тарладан болдурып-узюлип къайтты. ³⁰ Исав Якъупкъа:
– Манъа анавы къырмазыдан берчи ашамагъа, – деди. – Мен болдурдым.

Бунунъ ичюн онъа Эдом † деген лагъап бердилер.

³¹ Якъуп исе Исавгъа:
– Сен манъа биринджи догъгъан акъкъынны сат, – деди.

³² – Мен ачтан олерим, – деди Исав. – Биринджи догъгъанымнынъ акъкъындан манъа не файда?

³³ – Башта емин эт, – деди Якъуп.

О, емин этти ве Якъупкъа биринджи догъгъанынынъ акъкъыны сатты. ³⁴ Сонъ Якъуп Исавгъа отъмек ве берджимек шорбасыны берди, ве о, ашап ичти ве сонъ турып кетти. Бойлеликнен, Исав биринджи догъгъанынынъ акъкъыны козь огюне биле алмады.

Исхакънынъ Герар шеэринде яшайышы

26 Ибраимнинъ кунълеринде олгъан биринджи ачлыкътан гъайры, мемлекетте даа бир ачлыкъ олды. Исхакъ Герар шеэринде, фелестинлилернинъ падишасы олгъан Авимелекке кетти. ² Исхакъкъа РАББИ пейда олды ве бойле деди:

– Мысыргъа барма, Мен санъа айтаджакъ мемлекетте ерлеш. ³ Бу мемлекет бою долашып юр. Мен сеннен олурим ве сени багъышларым: санъа ве сенинъ эвлятларынъа эписи бу топракъларны берерим ве бабанъ Ибраимге берген антымны ерине кетиририм. ⁴ Эвлятларынынъ кок йылдызлары дайын чокъ сайылы этерим ве эписи бу топракъларны оларгъа берерим. Сенинъ эвлятларынынъ ярдымынен дюньяда яшагъан эписи миллетлер багъышландырыладжакълар. ⁵ Чюнки Ибраим Меним айткъанларымны динъледи ве Мен онъа тутмагъа буюргъан эмирлеримни, низамнамелеримни ве къанунларымны о, тутты.

⁶ Исхакъ Герар шеэринде ерлешти. ⁷ О ернинъ адамлары ондан апайы акъкъында сорагъанларда, о:

– О, меним къыз-къардашымдыр, – деди.
«О, апайым», – деп айтмагъа къоркъты, чюнки о, тюшонди: «Бу ернинъ адамлары мени Рефикъанынъ дюльберлиги ичюн ольдюрерлер».

† Эдом – къадимий еудий тилинде бу сёзнинъ айтылувы «адам» (къырмазы) сёзюнинъ айтылувына ошай.

⁸ Лякин анда яшагъанына баягъы вакъыт кечкен сонъ, фелестинлилернинъ падишасы олгъан Авимелек, пенджеререге бакъып, Исхакъ апайы Рефикъанен ойнашкъаныны коръди. ⁹ Авимелек Исхакъны чагъыртты ве онъа:

– Керчектен де, о, сенинъ апайынъдыр. Насыл олып да, сен: «О, меним къыз-къардашымдыр», – дединъ? – деди.

– Чюнки мен: «Онынъ ичюн ольмейим», – деп тюшондим, – деди онъа Исхакъ.

¹⁰ – Сен бизнен япкъанынъ недир? – деди Авимелек. – Халкъымдан бири апайынънен яткъан олса, сен бизни къабаатлы этер эдинъ!

¹¹ Сонъ Авимелек бутюн халкъкъа эмир берди:
– Бу адамгъа я да онынъ апайына токъунгъан эр ким ольдюриледжектир.

¹² О топракъта Исхакъ ашыкъ сачты, ве о йылы онынъ берекети юз къат чокъ олды, чюнки РАББИ онъа берекет берди. ¹³ О зенгин олып, даа зияде зенгин адам олмагъандже, эп зенгинлеше ве зенгинлеше эди. ¹⁴ Исхакънынъ сюрюнен къой-эчкилери, туварлары, эм къуллары да чокъ олдылар. Фелестинлилер оны пахыллап башладылар. ¹⁵ Олар даа Ибраим сагъ олгъанда, Ибраимнинъ къуллары къазгъан эписи къуюларны йыкъып, топракъкъа толдурдылар. ¹⁶ Сонъ Авимелек Исхакъкъа:

– Кет бизим арамыздан, чюнки сен чокъ къудретли олдынъ, – деди.

¹⁷ Исхакъ андан кетти ве Герар вадийинде чадырларынен ерлешти ве анда яшап башлады.

¹⁸ Исхакъ, даа бабасы Ибраим сагъ олгъанда къазылгъан ве Ибраим кечинген сонъ фелестинлилер йыкъкъан сув къуюларыны кене къазды. О, бу къуюларны кене де бабасы берген адларнен адландырды. ¹⁹ Исхакънынъ къуллары вадийде де ер къазгъанда, анда сув чокърагъыны таптылар. ²⁰ Амма Герар чобанлары Исхакънынъ чобанларынен: «Бу бизим сувумыз», – деп къавгъа эттилер. Къую «Къавгъа» деп адландырылды, чюнки чокъракъ ичюн Исхакънен къавгъа олды.

²¹ Башкъа къую къаздылар, онынъ ичюн де къавгъа олды, ве онъа «Душманлыкъ» деген ад къойдылар. ²² О заман Исхакъ мындан даа узакъ кетти ве башкъа къую къазды. Бу къую ичюн энди къавгъа олмады, ве Исхакъ онъа «Бол Ер» †† деген ад къойды, чюнки о: «РАББИ бизге бол ер берди, ве биз ер юзюнде чокълашаджакъмыз», – деди.

²³ Андан о, Беэр-Шевагъа барды. ²⁴ О геджеси онъа РАББИ корюнди ве бойле деди:

– Мен бабанъ Ибраимнинъ Алласыдырым. Къоркъма, чюнки Мен сеннен. Мен сени багъышларым ве Меним къулум олгъан бабанъ Ибраимнинъ хатири ичюн эвлятларынынъ чокъ сайылы этерим.

†† Къавгъа; Душманлыкъ; Бол Ер – къадимий еудий тилинде: «эсек» (къавгъа), «ситна» (душманлыкъ), «реховот» (бол ер) къуюларнынъ адлары.

²⁵ Анда Исхакъ къурбан ерни къурды ве РАББИге дуа этти. Анда да Исхакъ чадырыны къойды, ве онынъ къуллары анда къую къаздылар.

Исхакъ Авимелекнен анълашма тизе

²⁶ Сонъ онъа Герардан Авимелек озюнинъ везири Ахузат ве аскербашы Пиколнен берабер кельди.

²⁷ – Мени козьден чыкъарып къувган сонъ, манъа неге кельдинъиз? – деп сорады олардан Исхакъ.

²⁸ – Сеннен РАББИ олгъаныны биз ачыкъ-айдын корьдик, – дедилер олар. – Онынъ ичюн биз бойле айттыкъ: арамызда емин олсун. Кель, биз анълашма тизейик. ²⁹ Сен бизге ич бир тюрюлю яманлыкъ этмейджегинъе емин эт, чюнки биз санъа бир тюрюлю яманлыкъ япмайып, тек яхшылыкъ яптыкъ ве сени эсен-аман тынч йибердик, ве шимди РАББИнинъ багъышланувы сеннен.

³⁰ Исхакъ оларгъа зияфет япты, ве олар ашап-ичтилер. ³¹ Саба эрте турып, бири-бирлерине емин эттилер. Сонъ Исхакъ оларны йиберди, ве олар ондан эсен-аман кеттилер. ³² Шу куню де Исхакънынъ къуллары онъа келип, къазган къуюларындан сув чыкъкъаныны хабер эттилер.

³³ Исхакъ бу къуюнынъ адыны Шива деп къойды. Онынъ ичюн бу кунъгедже шу шеэрнинъ ады – Беэр-Шева.

Исавнынъ апайлары

³⁴ Исав къыркъ яшында олгъанда, о, хитли Беэрнининъ къызы олган Ехудитни ве хитли Элоннынъ къызы Басематны апай этип алды.

³⁵ Олар экиси Исхакъ ве Рефикъа ичюн агъырлыкъ эте эдилер.

Якъуп Исхакъны багъышлай

27 Исхакъ къартайгъанда, козьлери ярамай корип башлагъанда, о, озюнинъ буюк огълу Исавны чагъырды.

– Огълум! – деди онъа Исхакъ.

– Мен мындам, – деди онъа огълу.

² – Мен энди къартайдым, – деди Исхакъ. – Даа не къадар яшайджагъымны бильмейим. ³ Озь алетлеринъни – яйынъны ве окълугъынъны – алып, тарлагъа авгъа чыкъ. ⁴ Мен севген лезетли ашны азырла ве манъа кетир. Сонъ мен ашарым ве ольмезден эвель джаным сени багъышлар.

⁵ Рефикъа исе Исхакънынъ огълу Исавгъа айткъанларыны эшитти. Исав ав этинден кетирмек ичюн тарлагъа авгъа чыкъкъан сонъ, ⁶ Рефикъа огълу Якъупкъа бойле деди:

– Мен бабанънынъ Исав агъанъа: ⁷ «Манъа ав этинден кетирип лезетли аш азырла да, мен ашарым ве олюмимден эвель РАББИнинъ огюнде сени багъышларым», – деп айткъаныны эшиттим. ⁸ Шимди исе, огълум, мен санъа буюргъан шейни

динъле. ⁹ Къой-эчкилер сюрюсине бар да, манъа андан эки яхшы бакъылган улакъ кетир. Мен олардан бабанъ севген лезетли ашны азырларым.

¹⁰ Сен исе оны бабанъ огюне алып кетерсинъ, ве о, ашар ве ольмезден эвель сени багъышлар.

¹¹ – Агъам Исав юнлю адамдыр, – деди Якъуп анасы Рефикъагъа. – Меним терим исе тегиз.

¹² Барып да, бабам мени тутып бакъса, ве мен онынъ юзю огюнде яланджы олып, башыма багъышлав дегиль де, къаргъыш къазансам?

¹³ Лякин анасы онъа:

– Огълум, сенинъ къаргъышынъ манъа олсун, тек айткъанымны динъле, бар да, кетир сорагъанымны, – деди.

¹⁴ Якъуп барып улакъларны алды ве анасына кетирди. Анасы исе онынъ бабасы севген лезетли ашны азырлады. ¹⁵ Сонъ Рефикъа эвинде олган буюк огълу Исавнынъ энъ яхшы урбаларыны алып, кичик огълу Якъупнынъ устюне кийдирди, ¹⁶ къолларыны ве тегиз бойнуны исе улакъларнынъ терисинен сарды. ¹⁷ Сонъ азырлагъан лезетли ашнен отъмекни огълу Якъупнынъ къолуна берди, ¹⁸ ве Якъуп, бабасына кирип:

– Бабам! – деди.

– Мен мындам, – деди бабасы. – Огълум, сен кимсинъ?

¹⁹ – Мен Исав, сенинъ биринджи догъган огълунъ, – деди бабасына Якъуп. – Сен манъа насыл айттынъ, мен ойле де яптым. Тур ве отуруп ав этинден аша, сонъ да джанынъ мени багъышласын.

²⁰ – Огълум, – деди бабасы. – Не о къадар тез тапып кельдинъ я?

– РАББИ, сенинъ Алланъ, оны меним къаршыма ёллады, – деди Якъуп.

²¹ – Кельчи яныма, огълум, – деди Исхакъ Якъупкъа. – Мен сени тутып бакъайым, огълум Исав сен экенсинъми-ёкъмы?

²² Якъуп бабасы Исхакънынъ янына барды, ве о, Якъупны тутып бакъты ве:

– Сеси Якъупнынъ, къоллары Исавнынъ, – деп тюшюнди.

²³ Онынъ къоллары агъасы Исавнынъ къоллары киби юнлю олгъанлары ичюн, Исхакъ Якъупны танымады ве оны багъышлады.

²⁴ Исхакъ деди ки:

– Керчектен де, сен меним огълум Исавсынъмы?

– Эбет, мен, – деди о.

²⁵ – Манъа ав этинден ашамагъа бер, огълум, – деди Исхакъ. – Ве джаным сени багъышлар.

Якъуп бабасына ашнен шарапны алып берди, ве о, ашап-ичти. ²⁶ Сонъ бабасы Исхакъ онъа:

– Огълум, яныма келип мени опъ, – деди.

²⁷ Якъуп бабасынынъ янына келип оны опъти. Исхакъ онынъ урбасындан кельген къокъуны алып, оны багъышлады ве бойле деди:

– Мына, РАББИ багышлагъан тарладан кельген кьокъу дайын, меним огълумнынъ кьокъусы.

²⁸ Алла санъа кок чыкъыны, ернинъ энъ яхшы махсулларыны

ве ашлыкънен шарапнынъ бол-берекетини берсин.

²⁹ Санъа халкълар хызмет этсинлер, ве миллетлер бель буксюнлер.

Агъаларынъа акимдарлыкъ эт,

ве ананънынъ огъулары санъа бель буксюнлер.

Сени къаргъагъан адамлар

къаргъышлы олсун,

Сени багышлагъан адамлар исе

багышлангъан олсунлар!

Исав багышлав истей

³⁰ Исхакъ огълу Якъупны багышлагъан сонъ, ве Якъуп бабасы Исхакънынъ юзю огюнден янчыкъ чыкъкъанда, онынъ агъасы Исав авдан къайтты.

³¹ О да лезетли ашны азырлады ве бабасына келип, онъа:

– Тур, бабам, огълунъ кетирген ав этинден аша ве сонъ мени багышла, – деди.

³² Бабасы Исхакъ исе ондан:

– Сен кимсинъ? – деп сорады.

– Мен сенинъ огълунъ! – деди Исав. – Сенинъ биринджи догъгъан огълунъ Исав!

³³ Исхакъ кьоркъусундан чокъ титреп башлады ве бойле деди:

– Я, сен кельмезден эвель манъа ав этинден кетирип ашаткъан ве мен оны багышлагъан ким эди? Энди о, багышлангъан оладжакъ.

³⁴ Исав, бабасынынъ сёзлерини эшитип, буюк ве адджы толу кыямет кьопарды ве бабасына:

– Бабам! Мени де багышла, – деди.

³⁵ Лякин онынъ бабасы онъа:

– Сенинъ къардашынъ айнеджиликнен келип, сенинъ багышланувынъны алды, – деди.

³⁶ – Тевекель онынъ адыны Якъуп † деп кьоймадылар, – деди Исав. – О энди эки кере мени алдатты. О, меним биринджи догъгъан акъкъымны алды, шимди исе, мына, багышланувымны алды! Ве даа кьошты:

– Аджеба, сен манъа да багышланув кьалдырмадынъмы?

³⁷ – Мен оны сенинъ устюнъе акимдар этип кьойдым, эписи агъа-къардашларыны да онъа кьулулукъкъа бердим, – деп джевап берди Исхакъ Исавгъа. – Ашлыкънен шарапны да онъа бердим. Сен ичюн мен не япып олурым, огълум?

³⁸ Лякин Исав бабасына:

– Бабам, аджеба, сенинъ тек бир дане багышланувынъ бар эдими? Бабам, мени де багышла, – деди ве юксек сеснен агълап

† Якъуп – «Яков» (табан) деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «якъав» (табанындан тутмакъ, я да айнеджиликнен алдатмакъ) фиилининъ айтылувына ошай.

башлады. ³⁹ Сонъ бабасы Исхакъ онъа бойле деп джевап берди:

– Динъле! Яшагъан ерлеринъ кок чыкъындан

ве берекетли ерден узакъ оладжакътыр.

⁴⁰ Къылычынъ не тапса, онен яшайджакъсынъ ве къардашынъа хызмет этеджексинъ.

Лякин вакъыт келир,

ве сен исыян котерип,

онинъ зулумыны бойнунъдан алып ташлайджакъсынъ.

⁴¹ Якъуп бабасындан багышлавны алгъаны ичюн, Исавнынъ оны корьмеге козю ёкъ эди, ве Исав юрегинде: «Бабама янып агълайджакъ куньлеримиз якъынлаша, ве мен къардашым Якъупны ольдюрим», – деди. ⁴² Лякин Рефикъагъа буюк огълу Исавнынъ сёзлерини етиштирдилер, ве о, озюнинъ кичик огълу Якъупны чагъырттып, онъа бойле деди:

– Агъанъ Исав сени ольдюрмеге истей. ⁴³ Динъле, огълум, айткъанларымны: Харангъа, меним агъам Лавангъа къач. ⁴⁴ Анда, агъанънынъ гъазабы кечип, санъа къаршы олгъан ачувы ятышып, сен япкъанынъны агъанъ унутмагъандже, бир къач вакъыт яшап тур. Сонъ мен адам ёлларым ве сени андан алырым. Бир куньде экинъизни джоймагъа истемейим.

Исхакъ Якъупкъа Лавангъа кетмеге буюра

⁴⁶ Рефикъа Исхакъкъа бойле деди:

– Бу хитли къызларындан яшайышым козюме корюнмей. Эгер Якъуп да буларгъа ошагъан, бу ернинъ хитли къызларындан олгъан хитли къызны апай этип алса, манъа яшайыш не керек?

28 Исхакъ Якъупны чагъырып оны багышлады ве онъа бойле огют берди:

– Ханаан къызларындан озюнъе апай алма. ² Тур да, Паддан-Арамгъа, ананънынъ бабасы Бетуэлнинъ эвине бар. Андан, дайынъ олгъан Лаваннынъ къызларындан озюнъе апай ал.

³ Къудретли Алла сени багышласын, сени арттырсын ве чокъ сайылы этсин. Сенден пек чокъ халкъ асыл олсун. ⁴ Сен вакътынджа яшагъан, Алла Ибраимге берген топракъкъа саип ол, Ибраимге берген багышлавны О, санъа ве эвлятларынъа берсин.

⁵ Сонъ Исхакъ Якъупны йиберди, ве о, Паддан-Арам топрагына, арамлы Бетуэлнинъ огълу олгъан Лавангъа, Рефикъанынъ агъасына кетти. Рефикъа Якъупнынъ ве Исавнынъ анасы эди.

Исавнынъ апайы олгъан Махалат

⁶ Исхакъ Якъупны багышлагъаныны, Якъупны багышлап апай алмакъ ичюн Паддан-Арамгъа ёллагъаныны, «Ханаан къызларындан апай алма», – деген огют бергенини, ⁷ ве Якъуп ана-бабасынынъ айткъанларыны динълеген сонъ,

Исав Паддан-Арамгъа кеткен эди. ⁸ О вакъыт Исав, Ханаан къызлары бабасы Исхакънынъ юрегине ятмагъанларыны анълады. ⁹ Сонъ Исав Исмаилге барып, Ибраимнинъ огълу Исмаилнинъ къызы олгъан Махалатны – Невайотнынъ къыз-къардашыны – озюне даа бир апай этип алды.

Якъупнынъ тюшю

¹⁰ Якъуп исе Беэр-Шевадан чыкъып Харангъа ёл алды. ¹¹ Бир ерге келип, о анда геджелемеге токътады, чюнки кунеш къавушкъан эди. О ернинъ ташларындан бирини алды да, башынынъ тюбюне къойып анда ятты. ¹² О, бойле тюш коръди: ер устюнде мердивен тура, онынъ тёпеси исе коклерге тие, ве Алланынъ Мелеклери онынъ устюнден котериле ве эне эдилер. ¹³ Онынъ устюнде РАББИ тура эди ве Якъупкъа бойле деп айта эди:

– Мен – РАББИМ, деденъ Ибраимнинъ Алласы ве Исхакънынъ Алласыдырым. Сен яткъан топракны санъа ве эвлятларынъа береджегим.

¹⁴ Эвлятларынъ топракъ тозу дайын чокъ сайылы оладжакъ ве гъарп ве шарккъа, шималъ ве дженюпке даркъалып яшайджакъ. Сенинъ ве сенинъ эвлятларынъ ярдымынен бутюн ер юзюндеки халкъларны багъышларым. ¹⁵ Мен сеннен оладжакъым. Къайда бармасанъ, эр ерде сени къорчаларым ве сени бу ерге къайтарырым, чюнки санъа айткъанымны япмагъандже, сени къалдырмайджакъым.

¹⁶ Якъуп юкъудан уянды ве:

– Керчектен де бу ерде РАББИ бар экен, мен исе бильмей эдим, – деди. ¹⁷ Къоркъып, о: – Не къадар къоркъунчлы экен бу ер. Бу – Алланынъ эвидир, башкъа бир шей дегиль. Кок къапуларыдыр бу! – деди.

¹⁸ Саба эрте турып, Якъуп башынынъ тюбюне къойгъан ташны алып, оны абиде этип догъру тиклеп къойды ве устюне зейтюн ягъы текти. ¹⁹ Бу ернинъ адыны Якъуп Бет-Эль † деп къойды, эвель исе о шеэр Луз деп адлана эди.

²⁰ Сонъ Якъуп бойле сёз берди:

– Эгер Алла меним янымда олса, мен кеткен ёлумда мени къорчаласа ве манъа ашамакъ ичюн отъмек ве киймек ичюн урба берсе, ²¹ эгер мен эсен-аман бабамнынъ эвине къайтсам ве РАББИ меним Аллам олса, ²² мына бу мен абиде этип къойгъан таш Алланынъ эви олур, ве Сен манъа бергенлеринъден он пайда бир пайыны Санъа береджегим.

Якъуп Рахельнен корюше

29 Ёлуны девам этип, Якъуп шаркъ огъуларынынъ топрагъына кельди. ² Якъуп бакъып, тарлада къуюны ве онынъ янынъда къой-эчкилерининъ учь сюрюси яткъаныны коръди;

адамлар сюрюлерге къуюдан сув бердилер.

Къуюнынъ агъзы балабан ташнен япылгъан эди.

³ Анда бутюн сюрюлер топлангъан сонъ, ташны четке юварлатып къоя эдилер ве къой-эчкилерге сув бере эдилер. Сонъ ташны кене озюнинъ ерине, къуюнынъ агъзына къоя эдилер.

⁴ – Агъаларым, сиз къайдансынъыз? – деп сорады чобанлардан Якъуп.

– Харанданмыз, – деп джевап бердилер олар.

⁵ – Сиз Нахорнынъ торуны олгъан Лаванны билесинъизми? – деп сорады олардан Якъуп.

– Билемиз, – дедилер олар.

⁶ – Сагъ-селяметми о? – деди Якъуп.

– Сагъ-селямет, – дедилер олар. – Мына онынъ кызы Рахель де къой-эчкилерни айдап келе.

⁷ – Кунъ даа ярыгъа етмеди, айванларны къайтармагъа вакъыт кельмеди, – деди Якъуп чобанларгъа. – Къой-эчкилерге сув беринъиз де, барып отлатынъыз.

⁸ Лякин олар:

– Эписи сюрюлер топланмагъандже, биз бир шей япып оламаймыз. О вакъыт ташны къуюнынъ агъзындан четке юварлатырлар да, биз къой-эчкилеримизге сув берермиз, – дедилер.

⁹ Олар лакъырды этип тургъанда, бабасынынъ къой-эчкилеринен берабер Рахель кельди. О, оларны отлата эди. ¹⁰ Дайысы Лаваннынъ кызы Рахельни ве дайысы Лаваннынъ къой-эчкилерини корип, Якъуп якъынлашып, къуюнынъ агъзындан ташны алып четке юварлатты ве дайысынынъ къой-эчкилерине сув берди. ¹¹ Сонъ Якъуп Рахельни опыти ве окюр-окюр агълап, ¹² эмджеси олгъаныны ве Рефикъанынъ огълу олгъаныны айтты. Рахель чапып кетти ве эписини бабасына айтты. ¹³ Лаван, татасынынъ огълу Якъуп акъкъында эшиткен сонъ, онынъ къаршысына чапып чыкъты, оны къучакълап опыти ве эвине алып кетти. Якъуп Лавангъа бутюн олгъан шейни айтып берди, ¹⁴ ве Лаван онъа:

– Керчектен де сен меним кемигим, меним вуджудымсынъ! – деди.

Якъуп онда бир ай отурды.

Якъуп Рахель ве Леа ичюн хызмет эте

¹⁵ Сонъ Лаван Якъупкъа бойле деди:

– Аджеба сен меним союм олгъанынъ ичюн, манъа бес-бедава хызмет этеджексинъ? Насыл акъ тёлейим санъа, айт.

¹⁶ Лаваннынъ исе эки кызы бар эди: буюгининъ ады Леа эди, кичигининъ исе – Рахель. ¹⁷ Леанынъ козьлери зайыф эди, Рахель исе эм тюз эндамлы, эм дюльбер эди. ¹⁸ Якъуп Рахельге севда олды ве Лавангъа:

– Мен сенинъ кичик кызынъ Рахель ичюн санъа еди йыл хызмет этеджегим, – деди.

¹⁹ – Яхшы, – деди Лаван. – Оны башкъасына бергендже, санъа бергеним яхшы. Менде къала бер.

† Бет-Эль – «Алланынъ эви» демектир.

²⁰ Бойлеликнен, Якъуп Рахель ичюн еди йыл хызмет этти, ве олар онынъ козюне бир къач кунъ дайын корюндилер, чюнки о, Рахельни севе эди.

²¹ Ахыры-сонъу Якъуп Лавангъа:

– Апайымны манъа бер, чюнки хызметимнинъ вакъты битти, ве мен онъа эвленмеге истейим, – деди.

²² Лаван о ернинъ эписи адамларыны топлап той япты. ²³ Акъшам исе Лаван къызы Леаны алды да, Якъупкъа кирсетти, ве Якъуп онен ятты. ²⁴ Леагъа хызмет этмек ичюн Лаван онъа озь хызметчиси Зилпаны берген эди. ²⁵ Саба исе бу Леа олгъаны ачылды!

– Бу сенинъ меннен япкъанынъ недир? – деп сорады Якъуп Лавандан. – Мен санъа Рахель ичюн хызмет этмедимми? Не ичюн сен мени алдаттынъ?

²⁶ – Бизим тарафларда биринджи догъгъан къыз акъайгъа чыкъмагъандже, кичигини бермеге адет ёкъ, – деди Лаван. ²⁷ – Мына Леанынъ той афтасы кечсин де, сонъ, сен манъа даа еди йыл хызмет эткенинъ ичюн, биз санъа Рахельни де берермиз.

²⁸ Якъуп ойле де япты. Той афтасы кечкен сонъ, Лаван къызы Рахельни онъа акъайгъа берди.

²⁹ Лаван къызы Рахельге, онъа хызмет этмек ичюн, озь хызметчисини Билханы берген эди. ³⁰ Якъуп Рахельнен де ятты. О, Рахельни Леадан зияде севе эди. Якъуп Лавангъа даа еди йыл хызмет этти.

Якъупнынъ балалары

³¹ РАББИ Якъупнынъ Леаны корьмеге козю олмагъаныны корьди ве онынъ къурсагъыны бала чагъалы этти; Рахель исе бала тапып оламай эди.

³² Леа юкю олып, огълан бала тапты ве: «РАББИ меним кедеримни корьди, ве энди акъайым мени север», – деп, онынъ адыны Рубен [†] деп къойды.

³³ Леа кене юкю олды ве огъул тапты. «РАББИ акъайымнынъ мени корьмеге козю олмагъаныны эшитти ве манъа бу баланы да берди», – деп, онынъ адыны Шимеон ^{††} къойды. ³⁴ Кене юкю олып, огълан бала тапты ве: «Энди акъайым манъа япышыр, чюнки мен онъа учь огълан таптым», – деди. Бунынъ ичюн онынъ адыны Левий [‡] деп къойды. ³⁵ Сонъ кене юкю олып, кене огълан тапты ве: «Бу сефер РАББИни макътарым!» – деди. Онынъ ичюн огълунынъ адыны Ехуда ^{‡‡} деп къойды. Бундан сонъ бала тапмакъны токътатты.

30 Рахель озю Якъупкъа бала тапып оламагъаныны корип, татасыны пахыллап башлады ве Якъупкъа:

[†] Рубен – «Реувен» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «раа беоний» (о меним кедеримни корьди) ибаренинъ айтылувына ошай. ^{††} Шимеон – «Шимеон» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «шама» (о эшитти) сёзюнинъ айтылувына ошай. [‡] Левий – «Левий» деген къадимий еудий айтылувы «йиллаве» (япышыр) сёзюнинъ айтылувына ошай. ^{‡‡} Ехуда – «Ехуда» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «хода» (макътамакъ) сёзюнинъ айтылувына ошай.

– Манъа бала бер, – деди. – Бермесенъ эгер, мен олерим.

² Якъупнынъ Рахельге ачувы чыкъып, о, онъа:

– Мен Алла дегилим! О, санъа бала бермеди! – деди.

³ – Мына меним хызметчим Билха, – деди Рахель. – Онен ят, ве, мен ондан балалы олайым деп, о, манъа бала тапсын.

⁴ Рахель хызметчиси Билханы онъа апай оларакъ берди, ве Якъуп онен ятты. ⁵ Билха юкю олып, Якъупкъа огълан бала тапты.

⁶ – Алланынъ козю догъру, – деди Рахель. – Керчектен де О, мени эшитип, манъа огълан бала берди.

Онынъ ичюн огъланнынъ адыны Дан ^{‡‡} деп къойды. ⁷ Рахельнинъ хызметчиси Билха исе кене юкю олды ве Якъупкъа даа бир огълан тапты.

⁸ – Алланынъ кучюнен мен татамнен курештим, – деди Рахель, – ве гъалип чыкътым.

Онынъ ичюн огъланнынъ адыны Нафтали ^{‡‡‡} деп къойды.

⁹ Леа исе, озю бала тапмакъны токътаткъаныны корип, Зилпаны алып, Якъупкъа апай оларакъ берди. ¹⁰ Сонъ Зилпа, Леанынъ хызметчиси, Якъупкъа огълан бала тапты.

¹¹ – Не къадар къысмет! – деди Леа ве онынъ адыны Гад ^{‡‡‡} деп къойды.

¹² Сонъ Леанынъ хызметчиси Зилпа Якъупкъа экинджи огълан бала тапты.

¹³ – Бу меним бахтыма! – деди Леа. – Энди апайлар мени бахытлы деп саярлар.

Ве онынъ адыны Ашер [§] деп къойды.

¹⁴ Бир заманда, богъдай орулгъан вакъытта Рубен барып, тарлада мандрагор ^{§†} махсулларыны тапты ве оларны анасы Леагъа кетирди. Рахель Леагъа:

– Огълунъ кетирген мандрагорлардан манъа берсе, – деди.

¹⁵ – Акъайымны менден тутып алгъанынъ аз олдымы санъа? – деди Леа. – Энди огълум кетирген мандрагорларны да алмагъа истейсинъми?

– Огълунънынъ мандрагорларыны манъа берсенъ эгер, – деди Рахель, – акъайым бугунъ гедже сеннен ятар.

¹⁶ Акъшам Якъуп тарладан къайткъанда, онынъ къаршысына Леа чыкъып онъа:

– Бугунъ манъа кир, чюнки мен сени огълум кетирген мандрагорларгъа сатын алдым, – деди. Ве о геджеси Якъуп Леанен ятты. ¹⁷ РАББИ Леаны

^{‡‡} Дан – «Дан» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «дан» (козю догъру) сёзюнинъ айтылувына ошай. ^{‡‡‡} Нафтали – «Нафтали» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «нафтуле» (куреш) сёзюнинъ айтылувына ошай. ^{‡‡‡‡} Гад – «Гад» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «гад» (къысмет) сёзюнинъ айтылувына ошай. [§] Ашер – «Ашер» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «ошер» (бахыт) сёзюнинъ айтылувына ошай. ^{§†} Мандрагор – Акъ денъиз янларында оськен осюмликтир. Риваетлерге коре, бу осюмликнинъ тамырлары я да махсуллары этнеджиликте къулланыла эдилер.

эшитти, ве Леа о геджеси кене юкю олды ве Якъупкъа бешинджи огълан баланы тапты.

¹⁸ – Бу, – деди Леа, – акъайыма хызметчимни бергеним ичюн манъа Алланынъ мукъяфатыдыр. Ве онынъ адыны Иссасхар † деп къойды.

¹⁹ Леа кене юкю олды ве Якъупкъа алтынджы огълан баланы тапты.

²⁰ – Алла манъа аджайип бахшыш берди, – деди Леа. – Энди акъайым манъа урьмет этеджек, чюнки мен онъа алты огълан бала таптым, – ве огълунынъ адыны Зевулун †† деп къойды.

²¹ Сонъ Леа къыз бала тапты ве онынъ адыны Дина деп къойды. ²² Алла Рахельни де хатырлады, оны эшитти ве къурсагъыны бала-чагъалы этти.

²³ Рахель юкю олды ве огълан бала тапып:

– Алла меним масхаралыгъымдан азат этти, – деди. ²⁴ Рахель онынъ адыны Юсуф ‡ деп къойды ве:

– РАББИ манъа даа бир огълан бала берсин, – деди.

Якъуп ве Лаван арасындаки анълашма

²⁵ Рахель Юсуфны догъгъан сонъ, Якъуп Лавангъа бойле деди:

– Манъа озь ериме, озь топрагъыма кетмеге разылыкъ бер де, мен къайтайым.

²⁶ Апайларымнен балаларыма да меннен кетмеге разылыкъ бер, чюнки мен олар ичюн санъа хызмет эттим. Насыл чалышкъанымны озюнь билесинъ.

²⁷ – Сенинъ козюньде урьмет къазангъан олсам, мени динъле, – деди онъа Лаван. – Сенинъ хатиринъ ичюн РАББИ мени багъышлагъаны фалда чыкъты. ²⁸ Озюнье насыл мукъяфат истесенъ, мен санъа берерим.

²⁹ – Насыл чалышкъанымны ве мен олгъанда айванларынъ насыл яхшы олгъанларыны озюнь билесинъ, – деди Якъуп. – ³⁰ Мен кельгенде, айванларынъ аз эди, энди исе чокъ олды! Меним келювимнен РАББИ сени багъышлады. Лякин озь эвим ичюн мен не вакъыт чалышаджагъым?

³¹ – Не берейим санъа? – деди Лаван.

– Манъа сенден бир шей керекмей, – деди Якъуп. – Айткъанымны япанъ эгер, мен кене сенинъ къой-эчкилеринъни бакъарым ве къорчаларым.

³² Бугунъ эписи къой-эчкилерни айланып чыкъайым да, олардан эписи бенекли ве чубар айванларны, къозулардан эписи къара сойларыны, улакълардан да эписи чубар ве бенекли сойларыны айырып алырым. Бу меним мукъяфатым олур. ³³ Сонъра исе, меним мукъяфатымны бакъмагъа кельгенинъде, меним догърулыгъым

санъа джевап берер: менде бенексиз ве чубар олмагъан улакъны, я да къара олмагъан къозуны корьсенъ, демек, мен оны сенден хырсызладым.

³⁴ – Келиштик, – деди Лаван. – Айткъанынъ дайын олсун.

³⁵ О куню де, Лаван сырлы ве чубар текелерни, эписи бенекли ве чубар эчкилерни, эписи безь лекели ве эписи къара къозуларны айырып алды ве огъуларына берди, ³⁶ оларны да Якъуптан учь кунълукъ ёлгъа ёллады. Якъуп исе Лаваннынъ къалгъан къой-эчкилерини бакъа эди. ³⁷ Якъуп тазе сельби, бадем ве платаннынъ пытакъларыны алып, оларнынъ къабугъыны кесип, безь агъач ёлакъларыны ачты. ³⁸ Сыдырылгъан пытакъларны о, сув ашлавларына, сув ичкен къой-эчкилерининъ огюне къоя эди. Къой-эчкилер мында ичмеге келе эдилер ве къача эдилер. ³⁹ Къой-эчкилер къачкъанда ёлакълы пытакъларгъа бакъа ве сырлы, бенекли ве чубар къой-эчкилер догъа эдилер. ⁴⁰ Якъуп къозуларны айырды, къой-эчкилерни исе Лаваннынъ сырлы ве эписи къара къой-эчкилерине къаршы къойды. Озюнинъ сюрюлерини о айры тутта эди, оларны Лаваннынъ къой-эчкилеринен берабер къошмай эди. ⁴¹ Эр вакъыт, сагълам къой-эчкилер къачкъанда, айванлар пытакъларгъа бакъып къачсынлар деп, Якъуп ашлавларгъа, къой-эчкилернинъ козьлери огюне пытакъларны къоя эди. ⁴² Зайыф къой-эчкилер къачкъанда исе, къоймай эди. Бойлеликнен, зайыф айванлар Лаваннынъки, сагълам айванлар исе Якъупнынъки ола эдилер. ⁴³ Якъуп пек зенгин адам олды, онынъ пек чокъ къой-эчкилери, хызметчи къызлары ве къуллары, девелери ве эшеклери бар эдилер.

Якъуп къачып кете

31 Якъуп Лаваннынъ огъулары бойле деп айткъанларыны эшитти:

– Якъуп бабамызнынъ бутюн барлыгъыны алды, бабамызнынъ байлыгъынен бай олды.

² Якъуп, Лаван энди онъа чырай сыткъаныны озю де корьди.

³ РАББИ Якъупкъа:

– Баба-деделеринънинъ топрагъына, сой-сопларынъа къайт, – деди. – Мен сеннен олурим.

⁴ Якъуп, озюнинъ къой-эчки сюрюлери отлангъан тарлагъа Рахель ве Леаны чагъыртты ⁵ ве оларгъа:

– Мен, бабанъыз энди манъа чырай сыткъаныны корем. Лякин бабамнынъ Алласы эр вакъыт меннен эди. ⁶ Бабанъызгъа олгъан кучь-къуветимнен хызмет эткенимни озюньиз билесинъиз. ⁷ О, исе мени алдатып, он кере къадар мукъяфатымны денъиштирди. Амма Алла онъа манъа яманлыкъ япмагъа бермеди. ⁸ Бабанъыз: «Бенекли айванлар мукъяфатынъ оладжакъ», – дегенде, эписи къой-эчкилер бенекли догъа эдилер. «Сырлы айванлар мукъяфатынъ оладжакъ», – дегенде де, эписи къой-эчкилер сырлы догъа

† Иссасхар – «Иссасхар» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «сахар» (мукъяфат) сёзюнинъ айтылувына ошай. †† Зевулун – «Зевулун» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «завал» (урьмет этмек) сёзюнинъ айтылувына ошай. ‡ Юсуф – «Йосеф» деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «йосеф» (даа берсин) сёзюнинъ айтылувына ошай.

эдилер. ⁹ Бойлеликнен, Алла бабанъызнынъ айванларыны тутып алып манъа берди.

¹⁰ Бир кере, къой-эчкилер къачкъанда, мен тюшюмде къой-эчкилер устуне чыкъкъан эписи текелер ве къочкъарлар сырлы, бенекли ве чешитренкли олгъанларыны корьдим.

¹¹ «Якъуп!» – деп чагъырды мени Алланынъ Мелеги тюшюмде.

«Мен мындам», – дедим мен.

¹² О, манъа:

«Бакъса, къой-эчкилер устуне чыкъкъан эписи текелер ве къочкъарлар сырлы, бенекли ве чешитренкли, чюнки Лаван сеннен нелер япкъаныны Мен корем.

¹³ Мен Бет-Эльде санъа корюнген Алладырым. Анда сен таш абиденинъ устуне зейтюн ягъы тѣктинъ ве анда Манъа сѣз бердинъ. Шимди бу ерден чыкъып кет де, сой-сопларынънынъ топрагъына къайт», – деди.

¹⁴ Рахель ве Леа исе Якъупкъа бойле джевап бердилер:

– Бабамызынъ эвинде мирасымыз ве барлыгъымыз ѳкъ. ¹⁵ О, бизлерни огей киби коре: о бизни сатты ве биз ичюн берильген акъчаны масраф этти. ¹⁶ Керчектен де, Алла бабамдан тутып алгъан бутюн барлыгъы бизимки ве балаларымызынъкидир. Шимди исе Алла санъа айткъанынынъ эписини яп.

¹⁷ Сонъ Якъуп балаларынен апайларыны девелер устуне отуртты, ¹⁸ бутюн айванларыны ве бутюн ишлеп тапкъан барлыгъыны, озюнинъ Паддан-Арамда ишлеп тапкъан айванларыны алды ве бабасы Исхакънынъ топрагъы Ханаангъа ѳл алды.

¹⁹ Лаван къойларны къыркмагъа кеткен эди, Рахель исе бабасында олгъан путларны хырсызлады. ²⁰ Якъуп исе, арамлы Лавангъа озюнинъ кеткени акъкъында бир шей айтмайып, оны алдатты. ²¹ О, бутюн барлыкъ-вариетинен къачты. Дерьядан кечип, Якъуп Гилад байырларына тараф кетти.

Лаван Якъупны излей

²² Учюнджи куню Лавангъа Якъуп къачкъаны акъкъында етиштирдилер. ²³ О вакъыт Лаван сой-сопларыны янына алып, онынъ артындан еди кунь къувалады ве Гилад байырларында оларгъа якъынлашты. ²⁴ Лякин о геджеси Алла арамлы Лавангъа тюшюнде келип, онъа:

– Бакъ, мукъайт ол, Якъупкъа къаршы бир къыйыш лаф айтма! – деди.

²⁵ Бойлеликнен, Лаван Якъупнынъ артындан етти. Якъуп чадырыны байырларда къойды, Лаван да озь сой-сопларынен берабер чадырларыны Гилад байырларында къойды. ²⁶ Лаван Якъупкъа деди:

– Не яптынъ сен? Сен мени алдаттынъ, къызларымы да дженкте туткъан эсирлер дайын алып кеттинъ! ²⁷ Не ичюн сен мени алдатып, манъа бир шей айтмайып, менден гизли къачтынъ? Мен

сени зевкъ-сефанен, тюркюлернен, даре ве сантырны чалдырып озгъарыр эдим. ²⁸ Сен манъа торунларымынен къызларымыны опымеге биле бермединъ. Сен ахмакълыкъ яптынъ. ²⁹ Меним сизге яманлыкъ япмагъа къуветим бар, лякин бабанъызнынъ Алласы кечкен гедже манъа: «Бакъ, мукъайт ол, Якъупкъа къаршы бир къыйыш лаф айтма!» – деди.

³⁰ – Яхшы, – девам этти Лаван. – Бабанъ эвине къайтмагъа пек истегенинъ ичюн кеткенсинъ, я путларымы не хырсызладынъ?

³¹ – Мен, къызларынынъ менден къайтарып алырсынъ, деп къоркътым, – деп джевап берди Якъуп Лавангъа. – ³² Лякин путларынъны кимден тапсанъ, о, сагъ къалмаз. Сойларымызынъ козю огюнде меним шейлеримни бутюнни бакъып чыкъ да, озюнькини ал.

Путларны Рахель хырсызлагъанындан Якъупнынъ хаберы ѳкъ эди.

³³ Лаван Якъупнынъ, Леанынъ ве эки хызметчи апайынынъ чадырларыны бакъып чыкъты, лякин тапалмады. Леанынъ чадырындан чыкъып Рахельнинъ чадырына кирди. ³⁴ Рахель исе путларны алып девенинъ эгери тюбуне къойды ве озю эгер устуне отурды. Лаван бутюн чадырны акътарып чыкъты, лякин бир шей тапмады.

³⁵ Рахель бабасына:

– Эфендим, къаршына турып оламагъаным ичюн, манъа ачуланма: устюм кирли, – деди.

Лаван эр ерни акътарып чыкъты, лякин путларны тапмады. ³⁶ Энди Якъупнынъ ачувы чыкъты, ве о, Лаваннен давалашып башлады. Якъуп Лавангъа деди:

– Меним не къабаатым бар? Сен мени пешимден къайсы гунам ичюн къувалайсынъ? ³⁷ Меним бутюн шейлеримни акътарып чыкътынъ, озюнь шейлеринъден не таптынъ? Оны сой-сопларымынынъ ве сой-сопларынънынъ козю огюнде косътер, олар бизни махкеме этсинлер.

³⁸ Йигирми йыл мен сеннен олдым: къойларынъ ве эчкилеринъ ичини ташламай эдилер, сюрюньнинъ къочкъарларыны мен ашамай эдим.

³⁹ Кийик айван парчалагъан къой-эчкини санъа мен кетирмей эдим – бу меним зарарым эди. Куньдюз гъайып ола эдими, гедже гъайып ола эдими, фаркъы ѳкъ, сен менден сорай эдинъ.

⁴⁰ Куньдюз – сыджакъ, гедже – сувукъ мени къыйнай эди, юкъум да менден къачып кете эди.

⁴¹ Эвинъде олгъан йигирми йылым бойле эдилер. Мен санъа эки къызынъ ичюн он дѳрт йыл хызмет эттим, къой-эчкилеринъ ичюн де алты йыл даа чалыштым, сен исе мукъфатымы он кере деньиштирдинъ. ⁴² Эгер бабамнынъ Алласы, Ибраимнинъ Алласы ве Исхакънынъ Дешети меннен олмагъан олса, сен мени бош къолумнен йиберер эдинъ. Лякин Алла меним белямны ве къолларымынынъ ишини корьди ве тюневин сени махкеме этти.

Якъупнынъ Лаваннен бирлешмеси

⁴³ Лаван Якъупкъа бойле джевабыны берди:

– Къызлар – меним къызларым, балалар – меним балаларым, къой-эчкилер де – меним къой-эчкилеримдир. Мында сен корьген эр бир шей – менимкидир. Амма озь къызларым я да олар догъгъан балалар ичюн мен шимди не япа билем?

⁴⁴ Кель, анълашма тизейик, ве о, бизим шаатымыз олсун.

⁴⁵ О заман Якъуп бир таш алып, оны абиде этип, тиклеп къойды. ⁴⁶ Якъуп сой-сопларына:

– Ташларны джыйынъыз, – деди.

Олар ташларны кетирип, бир тёпе яптылар, ве о тёпенинъ устюнде ашап-ичтилер. ⁴⁷ Лаван бу тёпенинъ адыны Егар-Сахадута † деп къойды, Якъуп исе оны Гал-Эд деп адландырды. ⁴⁸ Лаван Якъупкъа:

– Бугунь бу тёпе – бизим шаатымыз, – деди.

Онынъ ичюн бу ернинъ адыны Гал-Эд деп къойдылар. ⁴⁹ Бу ерге Мицпа †† деген ад да къойдылар, чюнки Лаван да:

– Биз бири-биримизден узакълашкъанымызда, РАББИ экимизнинъ япкъанларымызны корьсюн.

⁵⁰ Эгер сен къызларымнынъ джанларыны агъырттырсанъ, я да олардан гъайры озюнде даа апай алсанъ, бакъ, арамызда адам олмаса да, бизге Алла шааттыр, – деди.

⁵¹ Лаван Якъупкъа даа деди:

– Мына бу тёпе ве мына арамызгъа къоюлгъан абиде. ⁵² Бу тёпе шааттыр, бу абиде де шааттыр. Мен санъа яманлыкъ япмакъ ичюн тёпенинъ о бир тарафына кечмейджегим, сен де абиденинъ ве тёпенинъ бу тарафына манъа яманлыкъ япмакъ ичюн кечмейджексинъ. ⁵³ Ибраимнинъ Алласы, Нахорнынъ Алласы, баба-деделерининъ Алласы бизге къады олсун.

Якъуп бабасы Исхакънынъ Дешетинен емин этти.

⁵⁴ Сонъ Якъуп байыр тёпесинде къурбан чалды ве ашамакъ ичюн сой-сопларыны чагъырды. Олар ашадылар ве байыр тёпесинде геджеледилер.

⁵⁵ Саба эрте Лаван турды ве къызларынен торунларыны опип, оларгъа эйилик тиледи ве озь эвине къайтты.

Якъуп Исавнен корюшмек ичюн азырлай

32 Якъуп исе озь ёлунен кете берди. Онынъ къаршысына Алланынъ Мелеклери чыкътылар. ² Оларны корип Якъуп:

– Бу Алланынъ ордусы, – деди ве о ернинъ адыны Маханаим ‡ деп къойды.

³ Якъуп онынъ огюнде Эдом мемлекетине, Сеир топрагъында олгъан агъасы Исавгъа хаберджилерни йиберди ве ⁴ оларгъа эмир берди:

† Егар-Сахадута – арабий тильде «Егар-Сахадута», еудий тильде «Гал-Эд» – «шаат тёпеси» демектир. †† Мицпа – къадимий еудий тильде «къаравул къуллеси» демектир. ‡ Маханаим – къадимий еудий тильде «эки орду» демектир.

– Эфендим Исавгъа бойле деп айтынъыз:

«Къулунъ Якъупнынъ айткъанлары будыр: “Мен вакътынджа Лаванда яшадым, шимдигеде анда отурдым. ⁵ Энди меним огюзлерим, эшеклерим, къой-эчкилерим, хызметчи къызларым ве къулларым бар. Козюнь огюнде мерамет къазанайым деп, мен санъа, эфендиме, бу хаберни ёллайым”».

⁶ Хаберджилер Якъупкъа къайтып:

– Биз сенинъ агъанъ Исавгъа бардыкъ, о, сенинъ къаршына келе, ве онен берабер дёрт яз адам келе, – дедилер.

⁷ Якъуп пек къоркъты ве шашмалады. Онен олгъан адамларны, къой-эчкилерни, туварларны ве девелерни болип эки ордунен къойды.

⁸ «Эгер Исав бир ордугъа уджюм этип оны урса, – деп тюшюнди Якъуп, – ич олмагъанда, экинджи орду къачып къуртарылыр».

⁹ Сонъ Якъуп ялварды:

– Дедем Ибраимнинъ Алласы, бабам Исхакънынъ Алласы, манъа: «Сенинъ топрагъынъа, сой-сопларынъа къайт, Мен санъа яхшылыкъ япарым», деген РАББИ! ¹⁰ Манъа, Сенинъ къулунъа косътерген бутюн мераметинъе ве ишанчлыгъынъа мен ляйыкъ дегилим. Иордан дерьясыны мен къолумда бир таякънен кечкен эдим, шимди исе эки ордум бар. ¹¹ Мени агъамнынъ къолундан, Исавнынъ къолундан къуртар. Мен къоркъам ки, о, мында келип мени апайларымнен ве балаларымнен берабер ольдюрор. ¹² Сен бойле дединъ: «Керчектен де, Мен санъа яхшылыкъ япарым, сенинъ эвлятларынъны саймагъа чареси олмагъан денъиз къуму дайын чокъ сайылы этерим».

¹³ О геджеси Якъуп анда геджеледи. Сонъ озюнинъ барлыгъындан агъасы Исавгъа бахшыш оларакъ ¹⁴ 200 эчки, 20 теке, 200 къой, 20 къочкъар, ¹⁵ боталарынен берабер 30 сагъылгъан ыргъачы деве, 40 сыгъыр, 10 огюз, 20 ыргъачы эшек, 10 эркек эшек айырып къойды. ¹⁶ Оларны о, эр бир сюрю айры олсун деп, айры къулларына берди ве оларгъа:

– Сюрюлернинъ араларында ер къалдырып, огюмден кетинъиз, – деди. ¹⁷ Якъуп сюрюджилерининъ бирисине буюрды:

– Агъам Исавгъа расткельгенинъде ве о, сенден: «Сен кимнинъ къулусынъ? Къайда кетесинъ? Кимнинъ бу айванлары?» – деп сорагъанда, ¹⁸ сен онъа айт: «Бу эфендим Исавгъа ёллангъан, къулунъ Якъупнынъ бахшышыдыр. О озю исе артымыздан келе».

¹⁹ Экинджиге, учюнджиге ве сюрюлерининъ артындан кельген эписи сюрюджилерге де о, бойле буюрды: «Исавгъа расткельгенде, айны шуны айтынъыз ²⁰ ве мытлакъа: “Мына, къулунъ Якъуп артымыздан келе”, – деп айтынъыз». Якъуп тюшюнди: «Огюме йиберильген бахшышларнен Исавнынъ ачувыны ятыштырайым. Сонъундан исе,

озюм де огюне корюнирим. Бельки о, мени яхшы кършылап алыр». ²¹ Бахшышларны огюнден алып кеттилер, Якъуп исе ордуда геджеледи.

²² Лякин о геджесинен турып, Якъуп эки апайыны, эки хызметчи апайыны ве он бир огълуны янына алды ве сай еринден Яббок озенининъ бир ялысындан экинджи ялысына кечти. ²³ Оларны алып, озенден кечирген сонъ, озюнинъ бутюн барлыгыны да акъымдан кечирди.

Якъуп Алланен куреше

²⁴ Якъуп исе бир озю кълды. Сонъ Якъупнен бир адам танъ аткъандже курешти. ²⁵ Оны енъип оламагъаныны корип, адам Якъупнынъ янбаш бугъумындан урды, ве курешкенде, онынъ янбаш кемиги пертильди. ²⁶ О, Якъупкъа:

– Мени йибер, энди танъ ата, – деди.

– Мени багъышламагъанындже, сени йибермем, – деди Якъуп.

²⁷ – Адынъ недир? – деп сорады о.

– Якъуп, – деди Якъуп. ²⁸ О вакъыт о, Якъупкъа бойле деди:

– Бугунъден сонъ сенинъ адынъ Якъуп дегиль де, Израиль † оладжакъ, чюнки сен Алланен ве адамларнен курештинъ ве енъдинъ.

²⁹ – Адынъны манъа айтса, – деп ялварды Якъуп.

– Менден Меним адымны не сорайсынъ? – деди О ве Якъупны анда багъышлады.

³⁰ Якъуп: «Мен Алланы юзьме-юзь корьдим ве джаным сагъ кълды», – деп, о ернинъ адыны Якъуп Пенезл † деп кьойды. ³¹ Якъуп Пенезлден кеткенде, кунъ догъгъан эди. О, янбашы ичюн топаллай эди. ³² Онынъ ичюн бу кунъгедже Израиль огъуллары янбаш дамарларыны ашамайлар, чюнки Курешкен, Якъупнынъ янбаш дамарына токъунгъан эди.

Якъуп Исавнен корюше

33 Якъуп бакъып, Исавны ве онен берабер 400 адам кельгенлерини корьди. Якъуп Леанынъ, Рахельнинъ ве эки хызметчи апайларынынъ балаларына аналары янларында тургъанларыны айтты. ² Хызметчи апайларыны балаларынен берабер о, огге кьойды, оларнынъ артындан Леаны балаларынен берабер, Рахельнен Юсуфны исе энъ арттан кьойды. ³ Якъуп озю исе огге чыкты ве, агъасынынъ янына бармаздан эвель, еди кере ерге къадар бель букти. ⁴ Исав исе онынъ кършысына чапты, оны къучакълады, бойнуна сарылды ве оны опыти. Олар экиси агъладылар. ⁵ Апайларнен балаларыны корип Исав:

– Булар санъа ким олалар? – деди.

– Бу – Алла манъа, сенинъ кълунъа багъышлагъан балалардыр, – деди Якъуп.

† Израиль – «Йисраэл» (Израиль) деген къадимий еудий адынынъ айтылувы «сара» (курешмек) ве «Эл» (Алла) еудий сёзлерининъ айтылувына ошай. †† Пенезл – бу къадимий еудий ибаренинъ манасы «Алланынъ козю» демектир.

⁶ Хызметчи апайлары озь балаларынен Исавнынъ янына келип, онъа бель буктилер. ⁷ Сонъ Леа озь балаларынен якъынлашып бель букти, ве энъ сонъунда Рахельнен Юсуф келип бель буктилер.

⁸ – Я бу, манъа расткельген сюрюлер неге? – деп сорады Исав.

– Эфендимнинъ козюнде мерамет къазанмакъ ичюн, – деди Якъуп.

⁹ – Къардашым, бойле менде де чокъ, – деди Исав. – Сенинъ малынъ сенде кълсынъ.

¹⁰ – Ёкъ, – деди Якъуп, – эгер мен сенинъ козюнде мерамет къазангъан олсам, берген бахшышларымны ал, чюнки сенинъ бетинъни, Алланынъ бетини корьген дайын олдым, ве сен мени пек яхшы кършыладынъ. ¹¹ Мен санъа кетирген багъышлавымны ал, чюнки Алла мени багъышлады ве меним эр шейим бар.

Якъуп Исавгъа пек ялварды, ве о, бахшышларны алмагъа разы олды. ¹² Сонъ Исав деди:

– Юр, кеттик. Мен огюнде кетерим.

¹³ – Эфендим, балалар назик олгъанларыны озюнь билесинъ. Къой-эчкилерим ве туварларым да сагъылалар, оларны бир кунъ ичинде айдаса, эписи айванлар олерлер. ¹⁴ Сен, эфендим, меним огюмде кетсе. Мен исе санъа, эфендиму, Сеир топрагъына барып чыкъмагъанымдже, огюмде кеткен айванлар киби, балалар кеткенлери дайын, яваш-яваш кетерим, – деди онъа Якъуп.

¹⁵ – Янымда олгъан бир къач адамны сеннен кълдырайым да, – деди Исав.

– Бунынъ не кереги бар? – деди Якъуп. – Сенинъ манъа мераметинъ ойле де пек буюктир!

¹⁶ О куню де Исав озь ёлунен Сеир топрагъына кълайтты. ¹⁷ Якъуп исе Суккоткъа ёл алды. Анда о, озюне эв кърды, айванларына да чалашлар япты. Онынъ ичюн бу ернинъ адыны Суккот ‡ деп кьойдылар. ¹⁸ Якъуп Паддан-Арамдан кълайтып, Ханаан топрагъында олгъан Шекем шеэринен эсен-аман келип чыкты ве шеэрнинъ янында ерлешти. ¹⁹ Озь чадырларыны кьойгъан тарла къысымыны Якъуп, Шекемнинъ бабасы олгъан Хаморнынъ огъулларындан 100 кумюшке †† сатын алды. ²⁰ Анда кърбан ери кърды, оны Эл-Элохе-Исраэл †† деп адландырды.

Динанынъ намусына токълум

34 Леанынъ Якъупкъа тапкъан къызы Дина о ернинъ къызларына мусафирликке барды. ² О ернинъ акимдары олгъан Хаморнынъ огълу хивли Шекем оны корьди, оны алып онен ятты ве намусына токъунды. ³ Якъупнынъ къызы Дина онынъ юрегине ятты, о, онъа севда олды ве онъа назик сёзлер айтты. ⁴ Шекем, бабасы Хаморгъа:

‡ Суккот – бу къадимий еудий сёзюнинъ манасы «чалашлар»дыр. †† 100 кумюшке – къадимий еудийде «100 кеситагъа». «Кесита» – фияты бельгисиз олгъан къадимий акъчадыр. †† Эл-Элохе-Исраэл – «Алла – Израильнинъ Алласы» демектир.

– Мени бу кыызгъа эвландир, – деди.

⁵ Кыызы Динанынъ намусына

токъунгъанларындан Якъупнынъ хабери олды, лякин онынъ огъулары айванларнен тарлада эдилер, бунынъ ичюн олар кельмезден эвель о, сусып турды. ⁶ Шекемнинъ бабасы Хамор Якъупнен лакъырды этмек ичюн онъа кельди. ⁷ Якъупнынъ огъулары тарладан келип, олгъан шей акъкъында билип ачувландылар, оларнынъ гъазабы пек къайнады, чюнки Шекем Якъупнынъ кызынен ятып, Исраильде масхаралыкъ этти, ойле япмагъа ич олмай эди. ⁸ Хамор оларгъа бойле айтып башлады:

– Огълум Шекем кызынъызгъа севда олды. Оны огълума апай оларакъ беринъиз. ⁹ Келинъиз, сой олайыкъ: бизге кызыларынъызны беринъиз, озынъизге исе кызыларымызны алынъыз.

¹⁰ Бизнен берабер яшасанъыз, бу топракъ козюнъизнинъ огюнде ачыкъ олур. Мында сербест яшанъыз, мында кочип юрюнъиз ве топракъкъа саип олунъыз.

¹¹ Шекем исе Динанынъ бабасына ве агъа-къардашларына бойле деди:

– Козюнъизде мерамет къазанмакъ истейим. Айткъан эр бир шейинъизни берерим. ¹² Энъ балабан мукъфат ве энъ къыйметли бахшышлар соранъыз – эписи айткъанларынъызны берерим. Ялынъыз бу кызыны манъа апай оларакъ беринъиз.

¹³ Якъупнынъ огъулары Шекемге ве онынъ бабасы Хаморгъа айнеджиликнен джевап бердилер, чюнки Шекем оларнынъ къардашлары Динанынъ намусына токъунды.

¹⁴ – Биз буны япып оламаймыз, – дедилер оларгъа. – Къардашымызны сюннетсиз акъайгъа бермек бизге масхаралыкътыр. ¹⁵ Эгер сиз эписи акъайларынъызны сюннет эттирип, биз дайын олсанъыз, тек о заман биз разы олурмыз. ¹⁶ Сонъ сизге кызыларымызны берип, кызыларынъызны алырмыз, о заман биз сизлернен берабер яшармыз ве бир халкъ олурмыз. ¹⁷ Сиз бизим айткъанларымызгъа къулакъ асмайып сюннет этмесенъиз эгер, биз къардашымызны алып кетермиз.

¹⁸ Бу сёзлер Хаморнынъ ве онынъ огълу Шекемнинъ юреклерине ятты. ¹⁹ Огълан, Якъупнынъ кызыны пек истегени ичюн, вакъыт джоймайып бу шейни япты. Бабасынынъ эвинде о, энъ урьметли адам эди. ²⁰ Хамор ве онынъ огълу Шекем шеэрнинъ араба къапулары огюнде турып, шеэр сакинлерине бойле дедилер:

²¹ – Бу адамлар бизге яхшы бакъалар. Бизим топрагъымызда яшасынлар ве сербест долашсынлар. Олар ичюн ер чокъ. Оларнынъ кызыларыны озьлеримизге апай оларакъ алырмыз, ве озь кызыларымызны оларгъа берермиз. ²² Лякин тек биз олар дайын олып, я да эписи акъайларымызны сюннет эттирсек, о заман

бу адамлар бизнен берабер яшап, бир халкъ олмагъа разылар. ²³ Сонъ оларнынъ сюрюлери, барлыкъ-вариетлери ве эписи айванлары бизимки олурлар. Келинъиз, оларнен разы олайыкъ да, олар бизнен берабер яшасынлар.

²⁴ Шеэрнинъ араба къапуларындан чыкъкъан эписи сакинлер Хамор ве огълу Шекемнинъ айткъанларынен разы олдылар, ве эписи акъайлар, шеэрнинъ араба къапуларындан чыкъкъан эписи сакинлер озьлерини сюннет эттирдилер. ²⁵ Учюнджи куню исе, олар эписи даа хаста олып яткъанларында, Якъупнынъ эки огълу, Динанынъ агъа-къардашлары Шимеон ве Левий кылычларыны алып, шеэрге къаршылыкъсыз кирип эписи акъайларны ольдюрдилер.

²⁶ Хаморнен огълу Шекемни де кылычнен ольдюрди ве Шекемнинъ эвинден Динаны алып чыкъып кеттилер.

²⁷ Сонъ Якъупнынъ огъулары ольдюрильгенлерге келип, кыыз-къардашларынынъ намусына токъунгъанлары ичюн шеэрнинъ эписи шейлерни хырсызлап, дарма-дагъын эттилер. ²⁸ Олар къой-эчкилерини, туварларыны, эшеклерини ве эм шеэрде, эм тарлада эписи олгъанларыны алдылар.

²⁹ Оларнынъ бутюн барлыкъ-вариетини запт эттилер ве эписи балалары ве апайларыны эсирге алып, эписи эвлерини хырсызладылар. ³⁰ Якъуп Шимеоннен Левийге:

– Бу ерде яшагъан ханаанлылар ве перизлилернинъ огюнде яхшы адымызны аякъ асты этип, сиз меним башыма беля кетирдинъиз. Адамларым аз – олар топлашып манъа къаршы чыкъып, мени ве меним эвимни ёкъ этерлер, – деди.

³¹ Олар исе дедилер:

– Кыыз-къардашымыз ороспу дегиль, онен ойле япмагъа олмаз.

Рабби Якъупны Бет-Эль шеэринде багъышлай

35 Алла Якъупкъа бойле деди:

– Барып Бет-Эльге кет ве анда ерлеш. Анда агъанъ Исавдан къачкъанынъда санъа корюнген Аллагъа къурбан ери яп.

² Сонъ Якъуп озь эвиндекилерине ве онен олгъан эписи адамларына бойле деди:

– Сизде олгъан эписи башкъа аллаларны ташлап кетинъиз, эялланынъыз ве урбаларынъызны денъиштиринъиз. ³ Сонъ Бет-Эльге кетермиз. Анда башым белягъа къалгъанда манъа джевап берген ве мен юрген ёлларда янымда олгъан Аллагъа мен къурбан ери япаджагъым.

⁴ Олар Якъупкъа оларда олгъан эписи башкъа аллаларны бердилер, къулакъларындаки купелерни де чыкъарып онъа бердилер. Якъуп оларны эписини Шекем шеэри янында олгъан эмен тереги тюбюнде комип къойды.

⁵ Сонъ олар ёлгъа чыкътылар. Этрафта олгъан шеэрлернинъ сакинлери Алладан къоркъкъанлары ичюн, Якъупнынъ огъуларыны къуваламадылар. ⁶ Якъуп озюнинъ эписи адамларынен Ханаан топрагъында олгъан Луз, я да Бет-Эль шеэрини кельди ве ⁷ анда къурбан ери къурды. О, бу ернинъ адыны Эль-Бет-Эль [†] деп къойды, чюнки Якъуп агъасындан къачкъанда, Алла онъа мында пейда олгъан эди.

⁸ Сонъ Рефикъанынъ даясы Девора кечинди. Оны Бет-Эльнинъ янында эмен тереги тюбюнде дефн эттилер ве бу эменнинъ адыны Якъуп Аллон-Бакут ^{††} деп къойды.

⁹ Якъуп Паддан-Арамдан къайткъан сонъ, Алла онъа корюнди ве оны багъышлады. ¹⁰ О, бойле деди:

– Сенинъ адынъ Якъуп. Илериде исе адынъ Якъуп олмайджакъ, адынъ «Исраиль» оладжакътыр.

Бойле О, Якъупнынъ адыны Исраиль деп къойды.

¹¹ Сонъ даа бойле деди:

– Мен – Къудретли Алладырым! Догъып арт ве чокъ сайылы ол! Сенден халкъ ве пек чокъ халкъ асыл оладжакъ, падишалар да сенден асыл оладжакълар! ¹² Ибраимге ве Исхакъкъа берген ер юзюни Мен санъа берерим, сенден сонъ олгъан эвлятларына да бу ерни берерим.

¹³ Сонъ Алла Якъупкъа айткъан еринден кетти.

¹⁴ Якъуп о ерде ташны абиде этип тиклеп къойды ве устуне шарапнен зейтюн ягъы тѣкти. ¹⁵ Бу ернинъ, я да онен Алла лакъырды эткен ернинъ адыны Якъуп Бет-Эль деп къойды.

Рахельнинъ олюми

¹⁶ Олар Бет-Эльден чыкъып кетип, Эфрат шеэри янына кельгенлеринде, Рахель бала тапты, онынъ догъувы исе агъыр эди. ¹⁷ О, догъып къыйналгъанда, эбанай онъа:

– Къоркъма, – деди. – Сенинъ даа бир огълунъ олды.

¹⁸ Рахель кечингенде сонъки нефесинен огълунынъ адыны Бен-Они деп къойды, лякин бабасы онъа Биньямин [‡] деген ад къойды.

¹⁹ Рахель кечинди. Оны Эфрат шеэрини, я да Вифлеем шеэрини кеткен ёлнынъ боюнда дефн эттилер. ²⁰ Якъуп онынъ къабрининъ устуне баш таш къойды, ве о Рахельнинъ баш ташы шу кунъегеде тура.

²¹ Исраиль ёлуны девам этти ве чадырларыны Мигдал-Эдер артында къойды.

Якъупнынъ огъулары

²² Исраиль о топракъта олгъанда, Рубен бабасынынъ джариеси олгъан Билханен ятты, ве бабасы бу акъкъында эшитти.

Якъупнынъ он эки огълу бар эди.

²³ Леанынъ огъулары: Якъупнынъ биринджи огълу Рубен, ондан сонъ Шимеон, Левий, Ехуда, Искасхар ве Зевулун.

²⁴ Рахельнинъ огъулары: Юсуф ве Биньямин.

²⁵ Рахельнинъ хызметчиси Билханынъ огъулары: Дан ве Нафтали.

²⁶ Леанынъ хызметчиси Зилпанынъ огъулары: Гад ве Ашер.

Бу – Якъупнынъ Паддан-Арамда догъгъан огъулары.

Исхакънынъ олюми

²⁷ Якъуп Мамреде, Кирьят-Арбада, я да Хевронда олгъан бабасы Исхакъкъа кельди. Мында бир заманда Ибраим ве Исхакъ вакътынджа яшадылар.

²⁸ Исхакъ 180 йыл яшады. ²⁹ О, баягъы къарт олып, яшайышкъа бутюнлей тойып кечинди ве баба-деделерине кетти. Оны Исав ве Якъуп огъулары дефн эттилер.

Исавнынъ шеджереси

36 Мына Исав, я да Эдом, ве онынъ эвлятлары акъкъында ривает.

² Исав ханаанлы къызларындан озюне апайлар алды: хитли Элоннынъ къызы Аданы ве хивли Цивоннынъ къыз торуны, Ананынъ къызы Охоливаманы. ³ Исав Исмаилнинъ къызы, Невайотнынъ татасы Басематкъа да эвленди.

⁴ Ада Исавгъа Элифазны догъды, Басемат – Реуэлни, ⁵ Охоливама исе – Еуш, Ялам ве Коракхны догъды.

Бу – Исавнынъ Ханаан топрагъында догъгъан огъулары.

⁶ Исав озюнинъ апайларыны, огъуларыны, къызларыны, эвиндеки эписи адамларны, эписи сюрюлерни, эписи айванларны ве Ханаан топрагъында ишлеп тапкъан бутюн барлыкъ-вариетини алып, къардашы Якъуптан башкъа мемлекетке кетти. ⁷ Чюнки оларнынъ барлыкъ-вариетини пек чокъ олды, ве оларгъа берабер яшамакъ ичюн ер тарлыкъ этти, олар долашкъан ер, сюрюлери буюк олгъанлары ичюн, оларны сыгъдырамай эди.

⁸ Исав яшамакъ ичюн Сеир деген дагълы топрагъында ерлешти. Исав – бу Эдом.

⁹ Мына эдомлыларнынъ бабасы-дедеси олгъан, Сеир деген дагълы топрагъында яшагъан Исав ве онынъ эвлятлары акъкъында ривает.

¹⁰ Мына Исав огъуларынынъ адлары. Исавнынъ апайы олгъан Аданынъ огълу Элифаз ве Исавнынъ апайы олгъан Басематнынъ огълу Реуэл.

[†] Эль-Бет-Эль – къадимий еудийдже «Бет-Эльнинъ Алласы» демектир. ^{††} Аллон-Бакут – къадимий еудийдже «Агълав тереги» демектир. [‡] Бен-Они; Биньямин – «Бен-Они» къадимий еудийдже «Белямнынъ огълу» демектир. «Биньямин» къадимий еудийдже «Онъ къолумнынъ огълу» демектир.

¹¹ Элифазнынъ огуллары: Теман, Омар, Цефо, Гатам ве Кеназ. ¹² Тимна Исавнынъ огулу Элифазнынъ джариеси эди, онъа Амалекни догъды. Бу – Исавнынъ апайы олгъан Аданынъ огуллары.

¹³ Мына Реуэлнинъ огуллары: Нахат, Зерах, Шамма ве Мизза. Бу – Исавнынъ апайы олгъан Басематнынъ огуллары.

¹⁴ Мына Цивоннынъ къыз торуну, Ананынъ къызы Охоливаманынъ, Исавнынъ апайынынъ огуллары: Еуш, Ялам ве Корах. Охоливама оларны Исавгъа догъды.

¹⁵ Мына Исав огулларынынъ къабилелери. Исавнынъ биринджи догъгъан огулу Элифазнынъ огуллары будыр: Теман къабилеси, Омар къабилеси, Цефо къабилеси, Кеназ къабилеси, ¹⁶ Корах къабилеси, Гатам къабилеси ве Амалек къабилеси. Бу Эдом топрагъында олгъан Элифазнынъ къабилелери. Мына Аданынъ огуллары.

¹⁷ Мына Исавнынъ огулу Реуэлнинъ огуллары: Нахат къабилеси, Зерах къабилеси, Шамма къабилеси ве Мизза къабилеси. Бу – Эдом топрагъында олгъан Реуэлнинъ къабилелери, олар Исавнынъ апайы Басематнынъ огулларыдыр.

¹⁸ Мына Исавнынъ апайы Охоливаманынъ огуллары: Еуш къабилеси, Ялам къабилеси ве Корах къабилеси. Булар – Исавнынъ апайы, Ананынъ къызы олгъан Охоливаманынъ къабилелери.

¹⁹ Будыр Исавнынъ, я да Эдомнынъ, огуллары ве будыр – оларнынъ къабилелери.

Сеирнинъ эвлятлары

²⁰ Мына бу – топракъта яшагъан хорлу Сеирнинъ огуллары: Лотан, Шовал, Цивон, Ана, ²¹ Дишон, Эцер ве Дишан. Бу – Эдом топрагъында олгъан Сеир огулларынынъ, хорлуларнынъ къабилелери.

²² Лотаннынъ огуллары: Хори ве Хемам. Лотаннынъ къыз-къардашы Тимна эди.

²³ Шовалнынъ огуллары: Алван, Манахат, Эвал, Шефо ве Онам.

²⁴ Цивоннынъ огуллары: Айя ве Ана. Бу анавы, бабасы Цивоннынъ эшеклерини бакъкъанда сахрада сьджакъ сув тапкъан Анадыр.

²⁵ Ананынъ балалары: Дишон ве Ананынъ къызы Охоливама. ²⁶ Дишоннынъ огуллары: Хемдан, Эшбан, Итран ве Керан.

²⁷ Эцернинъ огуллары: Билхан, Зааван ве Акъан.

²⁸ Дишаннынъ огуллары: Уц ве Аран.

²⁹ Хорлуларнынъ къабилелери будыр: Лотан къабилеси, Шовал къабилеси, Цивон къабилеси, Ана къабилеси, ³⁰ Дишон къабилеси, Эцер къабилеси ве Дишан къабилеси. Будыр – Сеир топрагъында олгъан, къабилелерине коре хорлуларнынъ къабилелери.

Эдомнынъ падишалары

³¹ Исраиль огулларынынъ падишалары падишалыкъ эткенлеринден эвель, Эдом мемлекетинде падишалыкъ эткен падишалар будыр:

³² Эдомда Беорнынъ огулу Бела падишалыкъ этти, онынъ шеэри Динхава деп адлана эди. ³³ Бела кечинген сонъ, онынъ ерине Боцрадан олгъан, Зерахнынъ огулу Йовав падиша олды. ³⁴ Йовав кечинген сонъ, онынъ ерине теманлыларнынъ мемлекетинден олгъан Хушам падиша олды. ³⁵ Хушам кечинген сонъ, онынъ ерине Бедаднынъ огулу олгъан, моавлыларнынъ тарласында мидьянлыларны ургъан Хадад падиша олды, онынъ шеэри Авит деп адлана эди. ³⁶ Хадад кечинген сонъ, онынъ ерине Масрекъадан олгъан Самла падиша олды. ³⁷ Самла кечинген сонъ, онынъ ерине дерьянынъ ялысындаки Реховоттан олгъан Шаул падиша олды. ³⁸ Шаул кечинген сонъ, онынъ ерине Акборнынъ огулу Баал-Ханан падиша олды. ³⁹ Акборнынъ огулу Баал-Ханан кечинген сонъ, онынъ ерине Хадар падиша олды. Онынъ шеэри Пау деп адлана эди. Онынъ апайы, Ме-Захавнынъ къыз торуну, Матреднинъ къызы Мехетавель эди.

⁴⁰ Мына сойларына, яшагъан ерлерине ве адларына коре Исав къабилелерининъ адлары: акъсакъал Тимна, акъсакъал Алва, акъсакъал Етет, ⁴¹ Охоливама къабилеси, Эла къабилеси, Пинон къабилеси, ⁴² Кеназ къабилеси, Теман къабилеси, Мивцар къабилеси, ⁴³ Магдиэл къабилеси ве Ирам къабилеси.

Будыр – олар саип олгъан топракъларында, яшагъан ерлерине коре Эдомнынъ къабилелери. Будыр Исав, эдомлыларнынъ бабасы-дедеси.

Юсуф ве онынъ агъа-къардашлары

37 Якъуп онынъ бабасы вакътынджа яшагъан мемлекетте, Ханаан топрагъында ерлешти.

² Мына, Якъуп ве онынъ эвлятлары акъкъында ривает.

Юсуф он еди яшында эди. О, яш бир бала олып, озюнинъ агъаларынен ве бабасынынъ апайлары олгъан Зилпа ве Билханынъ огулларынен берабер айван бакъып юре эди. Ве оларнынъ япкъанлары акъкъында бабаларына етиштире эди. ³ Исраиль Юсуфны башкъа огулларындан зияде севе эди, чюнки Юсуф догъгъанда, Исраиль баягъы яшта эди. Эм де Якъуп онъа чешит ренкли урба тикип берди. ⁴ Агъалары, Якъуп Юсуфны олардан зияде севгенини корип, Юсуфны корьмеге козьлери ёкъ эди ве онен достане лаф этип оламай эдилер. ⁵ Бир вакъыт Юсуф тюш корьди ве оны агъаларына айтып берди. Онынъ ичюн олар онъа къаршы даа зияде нефретлендилер. ⁶ Юсуф оларгъа:

– Корьген тюшюмни динъленъиз, – деди.⁷ – Мына биз тарлада багъ багълагъанымызда, меним багъым дос-догъру турды да, мына, сизинъ багъларынъыз меним багъымнынъ этрафыны сарып, онъа седжде эттилер!

⁸ Агълалары онъа:

– Сен бизге падишалыкъ этеджексинъми, аджеба? Бизге башлыкъ оладжакъсынъмы, аджеба? – дедилер. Ве Юсуфнынъ бу сёзлери ве корьген тюшлери ичюн онъа даа зияде нефретлендилер.

⁹ Юсуф исе бир даа тюш корьди ве кене оны агълаларына айтып берди:

– Мына мен даа бир тюш корьдим: кунеш, ай ве он бир дане йылдыз манъа седжде эттилер!

¹⁰ Бу тюшни бабасына ве агълаларына айтып бергенинден сонъ, бабасы оны сёгди:

– Не дайын тюштир бу сенинъ корьгенинъ? Мен, ананъ ве агълаларынъ сенинъ кърарынъа келип санъа седжде этеджекмизми?

¹¹ Агълалары Юсуфны пахыллай эдилер, амма бабасы онынъ икяесини акъылында кълдырды.

Юсуфны къллукъкъа саталар

¹² Юсуфнынъ агълалары бабаларынынъ айванларыны Шекем шеэрининъ дживарларында бакъмагъа кеттилер. ¹³ Исраиль Юсуфкъа:

– Агълаларынъ Шекем янынъда айванларны бакълалар. Кель, мен сени оларгъа ёллайм, – деди.

– Мен азырым, – деп джевап берди бабасына Юсуф.

¹⁴ – Агълаларынъ сагъ-селяметлерми, айванлар да яхшылармы, барып бакъса. Джевабыны да манъа келип айт, – деди онъа бабасы ве оны Хеврон вадийинден ёллады.

Юсуф Шекемге кельди. ¹⁵ Бир адам онынъ тарлада ёлны шашырып юргенини корьди. Бу адам:

– Сен нени кълдырасынъ? – деп сорады.

¹⁶ – Мен озь агълаларымны кълдырам, – деди Юсуф. – Ялварам, олар айванларны кълда бакъкъанларыны айт манъа.

¹⁷ – Олар мындан кеттилер, – деди о адам. – Чюнки мен оларнынъ: «Дотангъа кетейик», – дегенлерини эшиттим.

Юсуф агълаларынынъ артындан кетти ве оларны Дотанда тапты. ¹⁸ Агълалары оны узакътан корьдилер, ве о, оларнынъ янына кельмезден эвель, оны ольдюрмек ичюн, озь ара гизлиден сырлашмагъа башладылар. ¹⁹ Олардан бири башкъаларына:

– Ана тюш эфендисе келе, – деди. ²⁰ – Келинъиз, шимди барайыкъ да, оны ольдюрейик, кългъа атайыкъ да, «Оны кийик айван ашады», – деп айттайыкъ. Тюшлеринден не олып чыкъаджагъыны корермиз.

²¹ Рубен буны эшиткен сонъ:

– Оны ольдюрмейик, – деп, Юсуфны олардан къртарды. ²² Юсуфны кърдашларынынъ

кълларындан къртармакъ ве бабасына кълйтармакъ ичюн, Рубен оларгъа:

– Кълан тёмменъиз. Юсуфны сахрадаки бир кългъа ташланъыз да, озь кълларынынъизнен оны ольдюрменъиз, – деди.

²³ Юсуф агълаларынынъ янларына кельгенинен, олар онынъ устюндеки чешит ренкли урбасыны йыртып алдылар, ²⁴ Юсуфнынъ озюни исе тутып, кългъа аттылар. Кългъа исе бош эди, анда сув ёкъ эди.

²⁵ Агълалары аш ашамагъа отургъанда, козьлерини котерип, Гилад тарафындан кельген исмаиллилернинъ керваныны корьдилер. Керван девелери тюрлю тереклерден алынъан кълкълларыны алып кете эдилер. Олар буларны Мысыргъа алып бармакъ ичюн кете эдилер.

²⁶ Ехуда, озь агъа-кърдашларына:

– Озь кърдашымызны ольдюрюп, онынъ тёмлюген къланыны гизлегенимизде не файда?

²⁷ Келинъ, оны исмаиллилерге сатайыкъ, бизим къллумыздан ольмесин, чюнки насыл да олса, о, бизим кърдашымыз, джан-джигеримиздир, – деди. Агъа-кърдашлары онынъ сёзюне къл туттылар.

²⁸ Мидьян базиргянлары янларындан кечкенде, агълалары Юсуфны кългудан чыкъларып, оны исмаиллилерге йигирми кумюш акъчагъа саттылар. Исмаиллилер исе Юсуфны Мысыргъа алып кеттилер.

²⁹ Рубен кългъа янына келип, бакъса, Юсуф анда ёкъ эди. Рубен устюндеки урбаларыны йыртты ³⁰ ве кърдашларына кълйтып:

– Огълан ёкъ. Я мен? Мен кълда кетейим? – деди.

³¹ Агълалары Юсуфнынъ урбасыны алдылар ве улакълны сойып, урбаны улакълнынъ къланына батырдылар. ³² Бу урбаны алып, бабаларына кетирдилер ве:

– Биз буны таптыкъ. Бакъ, огълунънынъ урбасыны таныйсынъмы? – дедилер. ³³ О, оны таныды ве:

– Бу, огълумнынъ урбасы. Оны кийик айван ашады. Керчектен де Юсуф парчалангъан, – деди.

³⁴ Якъуп урбаларыны йыртты, кълба токългъан басмадан белине кълшанма япты ве чокъ кунълер девамында огълу артындан яныкъллап агълаларына.

³⁵ Якъупнынъ эписи огълулары ве эписи кълзлары онынъ гонълюни алмакъ ичюн топландылар, амма Якъуп теселли тапмагъа истемей эди ве:

– Эфярланып огълум артындан о бир дюнъягъа кетерим, – деди.

Онынъ артындан бабасы бойле яныкъллап агълаларына эди. ³⁶ Мидьянлылар исе Юсуфны Мысырда фыравуннынъ † везири ве сакълчыларнынъ башлыгъы олгъан Потифаргъа саттылар.

† Фыравун – Мысырнынъ падишасы.

Ехуда ве Тамар

38 О заман Ехуда озь агъа-къардашларындан кетип, Хира адлы бир адулламлы яныннда яшамакъ ичюн ерлешти. ² Анда Шуа адлы бир ханаанлынынъ къызыны корип, Ехуда онъа эвлэнди ве онен ятты. ³ О, юкю олды ве огълан бала тапты; Ехуда онынъ адыны Эр деп къойды. ⁴ О, кене юкю олды ве огълан бала тапты; онынъ адыны Онан деп къойды. ⁵ Сонъ даа бир огълан бала тапты ве онынъ адыны Шела деп къойды. Апайы бала тапкъанда, Ехуда Кезив шеэринде эди. ⁶ Ехуда озюнинъ биринджи догъгъан огълу Эрге апай алып берди, онынъ ады Тамар эди. ⁷ Лякин Ехуданынъ биринджи догъгъан огълу Эр РАББИнинъ козю огюнде яман эди, ве РАББИ оны ольдюрди. ⁸ Ехуда Онангъа:

– Агъанънынъ апайына кирип онъа къайын киби эвлен ве агъангъа эвлят берип, онынъ несилини сакълап къал, – деди.

⁹ Лякин Онан оладжакъ эвлят онынъки сайылмайджагъыны биле эди ве онынъ ичюн дудусынен яткъанда, агъасына эвлят бермемек ичюн урлугъыны ерге тѣке эди. ¹⁰ Онынъ япкъанлары РАББИнинъ козю огюнде яманлыкъ эди, ве О, оны ольдюрди. ¹¹ Сонъ Ехуда келини Тамаргъа:

– Огълум Шела осип буюгендже, бабанънынъ эвинде тул апай олып яша, – деди, чюнки о: «Буюклерининъ артындан кичигим де ольмегейди», – деп тюшюнди.

Сонъ Тамар, бабасынынъ эвине къайтып, анда яшап башлады.

¹² Чокъ вакъыт кечти ве Шуанынъ къызы, Ехуданынъ апайы кечинди. Матем кунълери кечкен сонъ, Ехуда досту адулламлы Хиранин Тимна шеэринде, озюнинъ къойларыны къырккъъан адамларгъа кетти.

¹³ Тамаргъа: «Ана, къайнатанъ Тимна шеэринде озь къойларыны къырккъамагъа кете», – деген хабер кетирдилер. ¹⁴ О, тулукъ урбаларыны чыкъарып, бетини орътюнен къапатты ве сармаланып, Тимна ёлунда яткъан Энаим шеэрининъ араба къапусы огюнде отурды. Чюнки о, Шела осип буюгенини, амма оны онъа эвлендирмегенлерини коре эди. ¹⁵ Ехуда онъа бакъып, оны фаише деп белледи, чюнки о, бетини къапаткъан эди. ¹⁶ Ехуда онынъ янына барды ве:

– Мен сеннен ятаджагъым, – деди, чюнки бу – онынъ келини олгъанындан онынъ хабери ёкъ эди. Тамар исе:

– Сен меннен яткъанынъ ичюн манъа не берджексинъ? – деп сорады.

¹⁷ – Мен санъа къой-эчкилеримден бир улакъ ёлларым, – деди Ехуда.

– Ёлламагъанынъдже пей къалдырысынъмы? – деди Тамар.

¹⁸ – Санъа насыл пей къалдырайым? – деп сорады Ехуда.

– Сыджымынен мууринъни ве къолунъдаки таякъны, – деди онъа Тамар.

Ехуда онъа бутюн сорагъанларыны берди ве онен ятты. Тамар ондан юкю олды.

¹⁹ Сонъ Тамар кетип ве бетиндеки орътюни чыкъарып, кене озюнинъ тулукъ урбаларыны кийди.

²⁰ Ехуда, апайдан пейини алмакъ ичюн, адулламлы достунен улакъны ёллагъанында исе, досту оны тапмады ²¹ ве о ернинъ сакинлеринден: – Ёлнынъ четинде отургъан Энаимдеки фаише къайда? – деп сорады. Лякин онъа:

– Анда фаише ёкъ эди, – деп джевап бере эдилер.

²² О, Ехудагъа къайтты ве:

– Мен оны тапмадым, эм о ернинъ сакинлери де: «Мында фаише ёкъ эди», – дедилер, – деди.

²³ Ехуда исе:

– Айды, шейлерни озюне къалдырсын, тек устюмизден кульмесинлер де. Мына, мен онъа бу улакъны ёлладым, амма сен оны тапмадынъ, – деди.

²⁴ Учъ ай къадар кечкен сонъ, Ехудагъа:

– Келининъ Тамар ороспулыкъ этти. Мына, о ороспулыкътан энди юкю, – дедилер.

– Оны тышкъа чыкъарынъыз да, – деди Ехуда, – якъынъыз!

²⁵ Лякин Тамарны тышкъа чыкъаргъанларда, о, къайнатасына бойле деп айтмаларыны риджа этти:

– Бу кимнинъ шейлери олса, мен ондан юкюлдирим. – Ве: – Бу мууръ, сыджым ве таякъ бакъса, кимнинъ олгъаныны билесинъми? – деди.

²⁶ Ехуда шейлерини таныды ве:

– О, менден акълы, – деди. – Чюнки мен оны огълум Шелагъа бермедим.

Ехуда онен бир даа ятмады.

²⁷ Тамар бала тапкъанда, къурсагъында эгизлер олгъаны ачылды. ²⁸ Догъып башлагъанында ве тышары къолчыкъ чыкъкъанында, эбанай онъа къырмызы йипчик багълады ве:

– Бу биринджи чыкъты, – деди.

²⁹ Лякин бала къолуны арткъа чекип алды, ве иште, онынъ къардашы чыкъты.

– Сен насыл этип биринджи чыкътынъ? – деп сорады эбанай.

Онынъ ичюн баланынъ адыны Перец † деп къойдылар. ³⁰ Сонъ къолунда къырмызы йипи олгъан агъасы да чыкъты. Онынъ адыны Зерах †† деп къойдылар.

Юсуф ве Потифарнынъ апайы

39 Юсуфны Мысыргъа кетирдилер. Оны мында кетирген исмаиллерининъ къолундан Потифар адлы мысырлы сатын алды. Потифар –

† Перец – «Перец» къадимий еудийдже «йыртып чыкъмакъ» демектир. †† Зерах – «Зерах» къадимий еудийдже «къырмызы олмакъ» демектир.

фыравуннынъ везири ве сакъчыларнынъ башлыгы эди. ² РАББИ Юсуфнен эди. Юсуфнынъ ишлери онъундан келе эдилер, ве о, мысырлы эфендисининъ эвинде яшай эди. ³ Онынъ эфендиси РАББИ онен берабер олгъаныны ве эписи якъан ишлерини РАББИ онъундан кетиргенини корьди. ⁴ Юсуф онынъ козьлеринде мерамет къазанды ве онъа хызмет этип башлады. Эфендиси Юсуфны озь эвине башлыкъ этип къойды ве бутюн олгъан барлыкъ-вариетини онынъ эли астына берди. ⁵ Мысырлы озь эвине ве олгъан барлыкъ-вариетине Юсуфны башлыкъ этип къойгъан вакъыттан сонъ, РАББИ Юсуфнынъ хатири ичюн мысырлынынъ эвини багъышлады. Онынъ эвинде ве тарласында олгъан эписи шейлерде де РАББИнинъ багъышланувы бар эди. ⁶ О, бутюн олгъан барлыкъ-вариетини Юсуфнынъ эли астына берди, озюнинъ исе ашап-ичмектен гъайры ич бир шейнен иши ёкъ эди.

Юсуф бой-къыяфетли ве дюльбер эди.

⁷ Эфендисининъ апайы онъа козь ташлады ве:

– Меннен ят, – деди.

⁸ Лякин о, ред этти ве эфендисининъ апайына:

– Мен олгъанымда, эфендим бир шей ичюн къасевет этмей. О, бутюн олгъан барлыкъ-вариетини меним элим астына берди. ⁹ Бу эвде менден буюк кимсе ёкъ. Ве о, манъа, сенден гъайры, эписи шейлерни берди. Чюнки сен онынъ апайысынъ. Насыл олып да, мен бу буюк хиянетликни япып, Алланынъ огюнде гуна къазанайым? – деди.

¹⁰ Апай эр кунь Юсуфны къандыра эди, амма Юсуф онен ятмагъа ве онен олмагъа разы олмай эди.

¹¹ Куньлернинъ биринде о, ишини япмакъ ичюн эвге кирди, эвде исе эвдекилерден кимсе ёкъ эди.

¹² Эфендисининъ апайы оны урбасындан тутты ве:

– Меннен ят, – деди.

Лякин Юсуф озь урбасыны онынъ къолларында къалдырып къачты ве тышары чапып кетти.

¹³ Апай исе, Юсуф озь урбасыны онынъ къолунда

къалдырып, эвден тышары къачкъаныны корип,

¹⁴ эвдекилерини чагъырды ве оларгъа бойле деди:

– Бакъынъыз, анавы бизим устюмизден кульсюн деп, бизге еудийни кетирди. О, меннен ятмакъ ичюн манъа кельди. Амма мен юксек сеснен къычырдым. ¹⁵ О, мен къыямет котерип къычыргъаным ичюн, урбасыны менде къалдырды ве къачып, тышары чапып кетти.

¹⁶ Апай Юсуфнынъ урбасыны эфендисининъ эвге кельмесине къадар озюнде къалдырды.

¹⁷ Эфендисине айны сёзлерни айтып берди:

– Сен бизге кетирген еудий деген къул, устюмден кульмек ичюн, манъа кельди. ¹⁸ Лякин мен къыямет котерип къычыргъанымда, о, урбасыны менде къалдырып, тышары чапып кетти.

¹⁹ Апайынынъ: «Сенинъ къулунъ меннен бойле япты», – деген сёзлерини эшиткен сонъ, Юсуфнынъ

эфендиси гъазапланды. ²⁰ О, оны алды ве падишанынъ эсирлери отургъан зиндангъа ташлады. Ве Юсуф анда, зинданда эди. ²¹ Амма РАББИ Юсуфнен эди. О, онъа мераметини эйледи, ве онъа зиндан башлыгынынъ козьлеринде урьметни багъышлады. ²² Зиндан башлыгы зинданда олгъан эписи эсирлерни Юсуфнынъ эли астына берди. Оларнынъ бутюн эткен ишлерине о, реберлик япа эди. ²³ Зиндан башлыгы Юсуфнынъ эли астында олгъан бир шейге асла мукъайт олмай эди. Чюнки РАББИ Юсуфнен эди, ве онынъ бутюн эткен ишлерини РАББИ онъундан кетире эди.

Юсуф эсирлернинъ тюшлерини тарифлей

40 Бундан сонъ Мысыр падишасынынъ сакиси [†] ве фурунджысы озьлерининъ эфендиси олгъан Мысыр падишасынынъ козю огюнде къабаат ишледилер. ² Фыравун озь эки везири олгъан баш сакиге ве баш фурунджыгъа ачувланды ³ ве оларны сакъчылар башлыгынынъ эвинде олгъан зиндангъа къапатты. Бу зинданда Юсуф да къапалгъан эди. ⁴ Сакъчыларнынъ башлыгы Юсуфны оларгъа хызмет этмеге тайинледи. Везирлер сакъчыларнынъ къолунда бир къач вакъыт олдылар.

⁵ Куньлерден биринде зиндангъа къапалгъан Мысыр падишасынынъ сакиси ве фурунджысы тюшлер корьдилер. Эр бири озь тюшюни корьди. Экиси бир геджеде корьдилер. Эр бири хусусий мана ташыгъан тюш корьди. ⁶ Саба эрте оларгъа Юсуф кельди ве оларнынъ къасеветленгенлерини корьди. ⁷ Юсуф онен берабер эфендисининъ сакъчылары къолунда отургъан фыравуннынъ везирлеринден:

– Сизинъ чырайларынынъиз бугунъ не ичюн кедерли? – деп сорады. ⁸ Олар онъа:

– Биз тюш корьдик, амма оларны тарифлемеге адам ёкъ, – дедилер. Юсуф оларгъа:

– Тарифлер Алладан дегильми? Манъа икяе этсенъиз, – деди.

⁹ Баш саки Юсуфкъа озь тюшюни икяе этти. О, Юсуфкъа:

– Мен тюшюмде огюмде олгъан юзюм чубугъыны корьдим. ¹⁰ Чубукъ устюнде учь пытакъ.

Устьлеринде бурьлер пейда олды, олар филиследилер, чечеклер ачылды ве емишлер пиштилер. ¹¹ Къолумда исе фыравуннынъ къадеси эди. Мен юзюмни алып, фыравуннынъ къадесине сыкътым ве къадени фыравуннынъ къолуна бердим, – деди. ¹² Юсуф онъа:

– Онынъ тарифи будыр: учь пытакъ – бу учь кунь.

¹³ Учь кунь ичинде фыравун башынъны юксельтир ве сени озь еринъе къайтарып, сен де фыравуннынъ къадесини эвельдеки, сен онынъ сакиси олгъан вакъында киби, онынъ къолуна берерсинъ. ¹⁴ Санъа яхшы олгъанда, мени хатырла

[†] Саки – падишанынъ къадесини шарапнен толдургъан адам.

ве, ялварам, манъа эйилик яп: меним акъкъымда фыравунгъа айт ве мени бу зиндандан чыкъар.

¹⁵ Чюнки мени еудийлер топрагъындан хырсызладылар. Эм мында да, мени зиндангъа ташламакъ ичюн, бир шей япмадым, – деди.

¹⁶ Баш фурунджы, яхшы тариф олгъаныны корип, Юсуфкъа:

– Мен де тюш корьдим, – деди. – Мына, башымнынъ устюнде беяз отьмекке толу олгъан учь сепет. ¹⁷ Энъ юкъары сепет ичинде фурунджы фыравунгъа пиширген тюрлю емектир. Ве оны башым устюндеки сепеттен къушлар чокъуй эдилер.

¹⁸ Юсуф джевап берип:

– Мына онынъ тарифи. Учь сепет – бу учь кунь.

¹⁹ Учь кунь ичинде фыравун башынъны сенден юксельтип, сени терек устюне асаджакътыр. Сонъ къушлар сенинъ вуджудынъны чокъуйджакълар, – деди.

²⁰ Учюнджи куню фыравуннынъ догъгъан куню эди. О, озюнинъ эписи хызметчилери ичюн зияфет берди ве озь хызметчилери арасында баш сакининъ башыны ве баш фурунджынынъ башыны юксельтти. ²¹ Юсуф тарифлегени киби, фыравун баш сакини эвельки ерине къайтарды, ве саки фыравуннынъ къолуна къадени берди. Баш фурунджыны исе асты. ²³ Амма баш саки Юсуфны акъылына кетирмедиди. О, оны унутты.

Юсуф фыравуннынъ тюшлерини тарифлей

41 Эки йыл кечкен сонъ фыравун тюш корьди. Иште, о, дерья четинде тура. ² Дерьядан гузель корюмли ве семиз еди баш сыгъыр чыкъты ве къамышлыкъта отлады. ³ Амма олардан сонъ дерьядан башкъа, чиркин корюмли ве арыкъ еди баш сыгъыр чыкъты. Дерьянынъ ялысында анавы биринджи чыкъкъан сыгъырларнынъ янына турдылар. ⁴ Чиркин корюмли ве арыкъ сыгъырлар гузель корюмли ве семиз олгъан еди сыгъырны ашадылар. Фыравун уянды ⁵ ве кене юкълап къалды. Экинджи тюш корьди: иште, бир сапта еди толу ве яхшы башакъ осьти. ⁶ Амма, иште, олардан сонъ еди дане бош ве шаркъий ель къуруткъан башакъ осьти. ⁷ Бош башакълар еди дане толу ве яхшы башакъларны юттылар. Фыравун уянды. Иште, бойле тюш.

⁸ Сабасына джаны сакъылгъаны ичюн, фыравун Мысырнынъ эписи тылсымджыларыны ве икметли адамларыны озюне чагъырмакъ ичюн хабер ёллады. Фыравун оларгъа озь тюшюни айтып берди. Амма фыравунгъа оны тарифлеп бермеге кимсе тапылмады. ⁹ Баш саки фыравунгъа айтып башлады:

– Бугунь мен гуналарымны хатырладым.

¹⁰ Фыравун озь къулларына ачувланды ве мени ве баш фурунджыны сакъчылар башлыгъынынъ эвинде сакъчылар къолуна берген эди. ¹¹ Биз: мен ве о, бир геджеде бир тюш корьдик. Эр биримиз

хусусий маналы тюш корьдик. ¹² Анда бизнен берабер сакъчылар башлыгъынынъ къулу, яш еудий бар эди. Биз онъа корьген тюшлеримизни айтып бердик, ве о, эр биримизге тюшюмизге коре тарифледи. ¹³ О, бизге насыл тарифлеген олса, ойле де олды. Мен ериме къайтарылдым, фурунджыны исе астылар.

¹⁴ Фыравун Юсуфны чагъырмакъ ичюн адамларны ёллады. Оны ашыкъып зиндандан алып чыкътылар. О, сачыны алды, урбасыны денъиштирди ве фыравунгъа кельди. ¹⁵ Фыравун Юсуфкъа:

– Мен тюш корьдим, лякин оны кимсе тарифлеп оламай. Сен исе тюш тарифлемеге билесинъ деп эшиттим, – деди. ¹⁶ Юсуф фыравунгъа:

– Мен дегиль, фыравуннынъ эйилигине Алла джевапны берер, – деп джевап берди. ¹⁷ Фыравун Юсуфкъа:

– Тюшюмде, мына, мен дерьянынъ четинде турам. ¹⁸ Мына, дерьядан гузель корюмли ве семиз еди баш сыгъыр чыкъты ве къамышлыкъта отлады. ¹⁹ Иште, олардан сонъ башкъа, пек чиркин ве арыкъ еди баш сыгъыр чыкъты. Бутюн Мысыр топрагъында мен ойле, олар дайын, арыкъларны корьмедим. ²⁰ Арыкъ ве чиркин сыгъырлар биринджи еди семиз сыгъырны ашадылар.

²¹ Семизлери оларнынъ къурсакъларына кирдилер. Амма олар арыкъларнынъ къурсакъларына киргенлери козьге корюнмей эди. Олар, башындаки киби, эп арыкъ эдилер. Сонъ мен уяндым.

²² Бир даа тюш корьдим. Иште, бир сапта еди дане толу ве яхшы башакъ котерильди. ²³ Амма олардан сонъ, иште, индже, бош ве шаркъий ель къуруткъан еди дане башакъ осьти. ²⁴ Бош башакълар еди яхшы башакъны юттылар. Мен буны тылсымджыларгъа икяе эттим, амма кимсе манъа тарифлеп оламады, – деди.

²⁵ Юсуф фыравунгъа:

– Фыравун тюшлерининъ манасы бирдир, – деди.

– Алла не япаджагъыны фыравунгъа эвельден бильдирди. ²⁶ Еди яхшы сыгъыр – бу еди йылдыр. Еди яхшы башакъ да еди йылдыр: тюш бирдир.

²⁷ Олардан сонъ чыкъкъан еди арыкъ ве чиркин сыгъыр да еди йылдыр. Эм де бош ве шаркъий ель къуруткъан еди башакъ – бу ачлыкънынъ еди йылыдыр. ²⁸ Мына не себептен мен фыравунгъа:

«Алла не япаджагъыны фыравунгъа эвельден косьтерди», – дедим. ²⁹ Мына, бутюн Мысыр топрагъында буюк бол-берекетининъ еди йылы башлай. ³⁰ Олардан сонъ еди йыл ачлыкъ оладжакъ. Мысыр топрагъында олгъан бол-берекетлик унуттылар. Ачлыкъ топракъны къурутыр. ³¹ Ве ер юзюнде олгъан эвельки бол-берекетлик сонъундан кельген ачлыкъ ичюн козьге корюнмез. Чюнки о, пек агъыр оладжакътыр. ³² Тюшнинъ фыравун ичюн эки кере

текарланувы исе – Алланынъ сёзю акъикъий ве Алла буны тезден япаджагъы демектир.

³³ Шимди исе, фыравун акъыллы ве икметли бир адамны сайлап алсын да, Мысыр мемлекетине башлыкъ этип къойсун. ³⁴ Фыравун бутюн Мысыр мемлекетине незаретчилерни къоймагъа ве бол-берекетининъ еди йылында Мысыр топрагъынынъ беш пайда бир пайыны джыймагъа эмир этсин. ³⁵ Олар бу келеджек яхшы йылларнынъ эписи ашларны алсынлар ве шеэрлерде фыравуннынъ анбарларына ашлыкъ джыйсынлар ве къорчаласынлар. ³⁶ Бу аш Мысыр топрагъында оладжакъ еди йыллыкъ ачлыкъта, мемлекет ичюн къыйын куньлерде емек олуур. Сонъ мемлекет ачлыкътан гъайып олмаз.

Юсуф – Мысырнынъ уюмдары

³⁷ Буны фыравун ве эписи онынъ хызметчилери бегендилер. ³⁸ Фыравун озъ хызметчилерине:

– Биз бойле, о киби, ичинде Мукъаддес Руху олгъан адамны тапармызми? – деди. ³⁹ Сонъ фыравун Юсуфкъа:

– Алла бунынъ эписини санъа ачкъаны ичюн, сен киби акъыллы ве икметли адам ёкътыр. ⁴⁰ Эвиме башлыкъ оладжакъсынъ. Бутюн халкъым сёзюньни тутаджакъ, ялынъыз тахтнен мен сенден буюк олурум, – деди.

⁴¹ – Иште, – деди фыравун Юсуфкъа, – мен сени бутюн Мысыр топрагъына акимдар этем.

⁴² Фыравун, озюнинъ къолундан юзюкни чыкъарып, Юсуфнынъ къолуна кийдирди. Онынъ устюне индже кетенден тикильген урбалар кийдирди. Бойнуна алтын зынджыр такъты.

⁴³ Озюнинъ экинджи арабасында оны алып юргеде ве онынъ огюнден «Аврех!»[†] – деп къычырмагъа эмир этти. Бойлеликнен фыравун Юсуфны бутюн Мысыр топрагъынынъ башлыкъы этти. ⁴⁴ Сонъ фыравун Юсуфкъа:

– Мен фыравуным. Амма сенсиз бутюн Мысыр топрагъында кимсе не къолуны, не аягъыны къыбырдатмаз, – деди.

⁴⁵ Фыравун Юсуфкъа Цафнат-Панеах деген ад къойды ве Он шеэринде руханий олгъан Потти-Перанынъ къызы Аснаткъа эвлендирди. Сонъ Юсуф Мысыр топрагъы бою кетти.

⁴⁶ Мысыр падишасы олгъан фыравуннынъ юзю алдына кельгенде, Юсуф отуз яшында эди. Сонъ Юсуф фыравуннынъ юзю алдындан кетти ве бутюн Мысыр топрагъыны айланып чыкъты. ⁴⁷ Топракъ еди бол-берекетли йыл девамьнда номай махсул бере эди. ⁴⁸ Мысырда еди йыл джыйгъан бутюн ашны, Юсуф шеэрлерде топлады. Эр бир шеэрде онынъ этрафында олгъан тарлалардан джыйгъан ашны къойды. ⁴⁹ Юсуф, денъиз къуму дайын, пек

[†] Аврех! – ачыкъ-айдын манасы белли дегиль, «Табынынъыз!» я да «Ёл беринъиз!» деп терджиме этмек мумкюн.

чокъ захире топлады. Тап саймакъны да токътатты, чюнки саймакънынъ чареси ёкъ эди.

⁵⁰ Ачлыкъ йыллары башламадан, Юсуфнынъ эки огълу олды. Оларны онъа Он шеэрининъ руханийи олгъан Потти-Перанынъ къызы Аснат догъды.

⁵¹ Юсуф биринджи огълунынъ адыны Менашше^{††} къойды, чюнки: «Алла манъа эписи гъам-къасеветлеримни ве бабамнынъ бутюн звини унуттырды», – деп айта эди. ⁵² Экинджисине исе Эфраим[‡] деген ад къойды, чюнки о: «Мен къыйналгъан топракъта Алла мени махсулдар этти», – деп айта эди.

⁵³ Мысыр топрагъында олгъан бол-берекетликнинъ еди йылы кечти. ⁵⁴ Юсуф айткъаны дайын, ачлыкънынъ еди йылы башланды. Эписи мемлекетлерде ачлыкъ эди. Бутюн Мысыр мемлекетинде исе захире бар эди.

⁵⁵ Амма Мысыр топрагъында ачлыкъ башлагъанда, халкъ фыравундан отъмек сорап, къыямет къопарды. Фыравун эписи мысырлыларгъа:

– Юсуфкъа барынъыз да, онынъ сизге айткъанларыны япынъыз, – деди.

⁵⁶ Бутюн ер юзюнде ачлыкъ эди. Юсуф ашлыкъ анбарларыны ачты ве мысырлыларгъа ашлыкъны сатып башлады.

Ачлыкъ исе Мысыр топрагъында эп кучьлене эди. ⁵⁷ Юсуфтан ашлыкъ сатын алмакъ ичюн, эписи мемлекетлерден Мысыргъа келе эдилер, чюнки ачлыкъ бутюн ер юзюнде кучьлю эди.

Юсуфнынъ агъа-къардашлары Мысырда

42 Якъуп Мысырда ашлыкъ олгъаныны билъди ве огъуларына:

– Не бакъып отурасынъыз? – деди. ² – Мына, Мысырда ашлыкъ бар экен, деп эшиттим, – деп девам этти о. – Анда барынъыз да, бизге яшамакъ ве ольмемек ичюн, андан ашлыкъ сатын алынъыз.

³ Юсуфнынъ он агъасы, Мысырдан ашлыкъ сатын алмакъ ичюн, кеттилер. ⁴ Юсуфнынъ къардашыны Биньяминни исе, Якъуп: «Онён бир фелякет олып чыкъмасын», – деп тюшюнип, агъаларынен йибермеди.

⁵ Башкъа кельгенлернен берабер Израильнинъ огъулары да отъмек сатын алмагъа кельдилер, чюнки Ханаан топрагъында ачлыкъ эди.

⁶ Юсуф Мысырнынъ акимдары эди. Бутюн ер юзюндеки халкъкъа ашлыкъны о, сата эди. Юсуфнынъ агъалары онъа келип седжде эттилер.

⁷ Юсуф агъаларыны корьди ве оларны таныды. Лякин оларгъа дуйдурмады ве оларнен серт лакъырды этти. О, олардан:

– Сиз къайдан кельдинъиз? – деп сорады.

^{††} Менашше – къадимий еудий «Менашше» деген сёзюнинъ айтылувы «нашшани» (демек, «унуттырмакъ») деген къадимий еудий сёзюнинъ айтылувына ошай. [‡] Эфраим – къадимий еудий «Эфраим» деген сёзюнинъ айтылувы «хифрани» (демек, «мени махсулдар этти») деген къадимий еудий сёзюнинъ айтылувына ошай.

– Ханаан топрагъындан, – дедилер олар. – Аш сатын алмакъ ичюн.

⁸ Юсуф агъаларыны таныды, лякин олар оны танымадылар. ⁹ Юсуф олар акъкъында корьген тюшлерини хатырлады ве оларгъа:

– Сиз джасуссынъыз, – деди. – Бу мемлекетнинъ зайыф ерлерини бильмек ичюн кельдинъыз.

¹⁰ – Ёкъ, эфендимиз, – дедилер олар онъа. – Биз, сенинъ къулларынъ, аш сатын алмагъа кельдик.

¹¹ Биз эпимиз бир адамнынъ балаларымыз. Биз намуслы адамлармыз. Биз, сенинъ къулларынъ, ич бир заман джасус олмадыкъ.

¹² – Ёкъ, – деди о, оларгъа. – Мемлекетнинъ зайыф ерлерини бильмек ичюн кельдинъыз.

¹³ – Бизлер, сенинъ къулларынъ, он эки агъа-къардашмыз, – дедилер олар. – Ханаан топрагъындан олгъан бир адамнынъ огуллары оламыз. Мына, кичигимиз шимди бабамызнен. Даа бири исе энди ёкъ.

¹⁴ – Мен: «Сиз джасуссынъыз», – дегенимде, буны акъылымда тута эдим, – деди оларгъа Юсуф. ¹⁵ – Биз сизни бойле сынамиз: фыравуннынъ яшайшынен ант этем, эгер сизинъ кичик къардашынъыз мында кельмесе, сиз мындан чыкъмазсынъыз. ¹⁶ Аранъыздан бирини алып ёлланъыз, о, барсын да, къардашынъызны кетирсин. Сиз исе къапалы олурсынъыз. Сонъ айткъанынъызнынъ догърулыгъы ачылыр. Ёкъ десенъиз, фыравуннынъ яшайшынен ант этем, сиз джасуссынъыз.

¹⁷ Ве оларны учь куньге сакъчыларнынъ къолуна берди. ¹⁸ Учюнджи куню Юсуф оларгъа:

– Меним айткъанларымны япынъыз ве сагъ къалырсынъыз, чюнки мен Алладан къоркъам.

¹⁹ Эгер сиз намуслы адамлар олсанъыз, биринъиз сиз къапалгъан эвде отурсын. Къалгъанлары исе, ачлыкъ чеккен къоранталарына ашлыкъ алып кетсинлер. ²⁰ Лякин айткъанынъызнынъ догърулыгъыны исбатламакъ ве сизге ольмемек ичюн, кичик къардашынъызны манъа кетиринъиз, – деди.

Олар ойле де яптылар. ²¹ Олар бири-бирине:

– Керчектен де, къардашымызгъа къаршы гуна къазангъандырмыз. О, бизге ялваргъанда, биз онынъ джан азабыны корьдик, амма оны динълемедик. Онынъ ичюн башымызгъа бу бея тышти, – деп айта эдилер. ²² Рубен исе оларгъа джевап берип:

– Огълангъа къаршы гуна этменъиз деп, мен сизге айтмадыммы? Амма сиз динълемединъиз. Мына, онынъ къаны ичюн одемедир, – деди.

²³ Олар Юсуфнынъ анълагъаныны бильмей эдилер. Чюнки о, оларнен терджиман ярдымынен лакъырды эте эди. ²⁴ Юсуф олардан четке чекильди ве агълады. Сонъ оларгъа къайтты ве кене оларнен лакъырды этти. Олардан Шимеонны сайлады ве агъаларынынъ козьлери огюнде оны багъламагъа буюрди.

Юсуфнынъ агъа-къардашлары Ханаангъа къайталар

²⁵ Юсуф оларнынъ чувалларыны ашлыкъкъа толдурмагъа, кумюшлерини эр бирининъ чувалы ичине къайтармагъа ве ёлгъа аш бермеге эмир этти. Оларгъа бойле де япылды. ²⁶ Олар озь ашлыкъларыны озьлерининъ эшеклери устуне юкледилер ве андан кеттилер. ²⁷ Геджелемек ичюн токътагъанда, олардан бири, эшекке ем бермек ичюн, чувалыны ачты. Чувалнынъ агъзында кумюшини корип, ²⁸ агъа-къардашларына:

– Кумюшим къайтарылгъан. Мына о, чувалым ичинде, – деди. Олар шаштылар ве титреп бири-биринден:

– Бу бизнен Алланынъ япкъаны недир? – деп сорадылар.

²⁹ Олар Ханаан топрагъына, озь бабалары Якъупкъа кельген сонъ, оларнен олгъан шейлер акъкъында онъа бойле икяе эттилер:

³⁰ – О ернинъ акимдары бизнен серт лакъырды этти. Биз о ернинъ джасуслары деп белледи. ³¹ Биз онъа: «Биз намуслы адамлармыз, джасус олмагъанмыз. ³² Биз он эки агъа-къардашмыз, бир бабанынъ огулларымыз, бири энди ёкъ, кичиги исе шимди Ханаан топрагъында бабамызнен», – дедик. ³³ О ернинъ акимдары бизге: «Сиз намуслы адамлар олгъанынъызны мен бойле билирим: агъа-къардашларынъыздан бирини менде къалдырынъыз, сиз исе ашлыкъны алып, къоранталарынъыз ачлыкъ чеккенлери ичюн къайтынъыз, ³⁴ лякин кичик къардашынъызны манъа кетиринъиз. О заман мен, сиз джасус олмайып, намуслы адам олгъанларынъызны билирим. Агъанъызны сизге къайтарып берерим ве сизлерге бу ерде алыш-веришнен огърашмагъа разылыкъ берерим», – деди. ³⁵ Олар чувалларыны бошаткъанда исе, эр бирининъ чувалындан кумюшке толу киселери чыкъты. Олар озьлерининъ кумюшке толу киселерини корьдилер, олар ве бабалары корьдилер ве къоркътылар. ³⁶ Оларнынъ бабалары Якъуп оларгъа:

– Сиз мени балаларымдан марум эттинъиз: Юсуф ёкъ, Шимеон да ёкъ, энди Биньяминни де алмагъа истейсинъиз – эписи беялар манъа! – деди.

³⁷ Рубен бабасына:

– Эгер мен Биньяминни арткъа къайтарып кетирмесем, эки огълумны ольдюр. Оны манъа бер. Мен оны санъа къайтарырым, – деди.

³⁸ – Огълум сизнен бармайджакъ, – деди бабасы, – чюнки онынъ агъасы ольди, ве о, бир озю къалды. Эгер сиз чыкъаджакъ ёлда онен бир бея олса, сизинъ ичюн мен, чал къарт, кедерден о бир дюньягъа кетерим.

Биньямин агъа-къардашларынен
берабер Мысырда

43 Ер юзю устюнде ачлыкъ кучьленди.
² Юсуфнынъ агъалары Мысырдан кетирген ашны ашап битирген сонъ, бабалары оларгъа:
 – Кене барынъыз ве бираз ашлыкъ сатын алынъыз, – деди. ³ Ехуда онъа:
 – О адам бизге: «Эгер къардашынъыз сизнен олмаса, козюм огюне корюнменъиз», – деп кесен-кес айтты. ⁴ Эгер бизнен къардашымызны йиберсенъ, барар да, санъа ашлыкъны сатын алырмыз. ⁵ Эгер йибермесенъ, бармамыз. Чюнки о адам бизге: «Эгер къардашынъыз сизнен олмаса, козюм огюне кельменъиз», – деди, – деди.
⁶ Израиль:
 – Не ичюн о адамгъа, сизде даа бир къардашынъыз олгъаныны айтып, башыма беля кетирдинъиз? – деди.
⁷ – О адам бизден бизим акъкъымызда: «Бабанъыз даа сагъмы? Къардашынъыз бармы?» – деп сорады, – дедилер олар. – Биз онынъ суаллерине коре джевап бердик. «Къардашынъызны кетиринъиз», – дейджегини биз билип олур эдикми?
⁸ Сонъ Ехуда, бабасы Израильге:
 – Меннен огъланны йибер де, биз кетейик. О заман эм биз, эм сен, эм бизим балаларымыз сагъ къалырмаз ве ольмемиз. ⁹ Онынъ ичюн джевабыны мен берерим. Оны менден талап этерсин. Эгер мен оны санъа кетирмесем ве алдынъа къоймасам, сенинъ огюнде мен омюр-билля гуналы олурим. ¹⁰ Биз вакъыт созмагъан олсакъ, энди эки кере барып къайтар эдик, – деди.
¹¹ Бабалары Израиль оларгъа:
 – Ойле олса, бойле япынъыз: янынъызгъа бу ернинъ энъ яхшы махсулларынъдан савутларгъа алып, о адамгъа бираз тюрлю тереклерден алынгъан къокъулы сакъызлар ве бал, фыстыкъ ве бадемлерни бахшыш оларакъ беринъиз.
¹² Янынъызгъа кумюшни эки къат чокъ алынъыз. Чувалларынъызнынъ агъызларына къайтарылып къоюлгъан кумюшни исе озь къолларынъызнен къайтарып беринъиз: бельки бу, хатадыр.
¹³ Къардашынъызны да алынъыз ве ашыкъып кене о адамгъа барынъыз. ¹⁴ Къудретли Алла исе, о, эм о бир къардашынъызны, эм Биньяминни сизнен йиберсин деп, сизге бу адамнынъ мераметини тапмагъа ярдым этер. Манъа исе баласыз олмагъа къысмет олса, баласыз олайым, – деди.
¹⁵ Акъайлар бу бахшышларны ве эки къат чокъ кумюшни къолларына, Биньяминни янларына алдылар ве ашыкъып Мысыргъа кеттилер. Юсуфнынъ алдына кельдилер. ¹⁶ Юсуф оларнынъ арасында Биньяминни корип, озь башлыкъына:
 – Бу адамларны эвиме алып кет ве айванлардан бирини сойып, аш азырла. Чюнки бугунь уйледе бу адамлар меннен ашайджакълар, – деди.

¹⁷ О адам Юсуфнынъ айткъаны киби япты. О, агъа-къардашларны Юсуфнынъ эвине алып кетти.
¹⁸ Бу адамлар оларны Юсуфнынъ эвине алып кеткенлеринден къоркътылар ве:
 – Биз эвель чувалларымызгъа къайтарылгъан кумюш ичюн, бизге илишмек ве уджюм этмек, ве бизни къул япмакъ ве эшеклеримизни алмакъ ичюн бизни мында алып кеттилер, – дедилер.
¹⁹ Эвнинъ къапусы янынъда олар Юсуфнынъ башлыкъы алдына барып онъа:
²⁰ – Эфенди, динъле! Аш сатын алмакъ ичюн биз эвель де кельген эдик. ²¹ Арткъа къайткъанымызда, геджелемек ичюн токътадыкъ. Чувалларымызны ачтыкъ, ве эр биримизнинъ чувалы агъзында онынъ тамам одемек ичюн берильген кумюши тура эди. Биз оны озь къолунымен къайтарамыз.
²² Аш сатын алмакъ ичюн исе, биз башкъа кумюш кетирдик. Чувалларымызгъа бизим кумюшимизни ким къойгъаныны биз бильмеймиз, – деп айтмагъа башладылар.
²³ – Раатсыз олманъыз, – деди о, – къоркъманъыз. Сизинъ Алланъыз ве бабанъызнынъ Алласы чувалларынъызгъа хазине къойгъандыр. Кумюшинъиз манъа келип еткен эди.
 Сонъ Шимеонны оларгъа алып кельди. ²⁴ Бу адам акъайларны Юсуфнынъ эвине кирсетти ве оларгъа сув берди. Олар аякъларыны ювдылар. Эшеклерине исе о, ем берди. ²⁵ Уйледе Юсуфнынъ келювине агъа-къардашлары бахшышларыны азырладылар, чюнки анда аш ашайджакълары акъкъында хабердар эдилер. ²⁶ Юсуф эвине къайтты. Олар онынъ эвине къолларынъда олгъан бахшышларыны кетирдилер ве седждеге къапандылар. ²⁷ О, олардан сагълыкълары акъкъында ве:
 – Сиз айткъан къарт бабанъыз сагъ-селяметми? О даа сагъмы? – деп сорады.
²⁸ – Бабамыз, сенинъ къулунъ, сагъ-селямет, – дедилер олар. – Даа сагъ.
 Олар башларыны эгип, кене седждеге къапандылар. ²⁹ Юсуф бакъты да, анасынынъ огълу олгъан Биньямин къардашыны коръди ве деди:
 – Сиз манъа айткъан кичик къардашынъыз бумы? Алла санъа мераметлик эйлесин, огълум!
³⁰ Сонъ Юсуф ашыкъып кетти, чюнки къардашына севги толды ве о, агълайджакъ къарарына кельди. О, ички одагъа кетти ве анда агълады. ³¹ Сонъ бетини ювып чыкъты ве озюни тутып:
 – Ашны къоюнъыз, – деди.
³² Эм Юсуфкъа, эм оларгъа, эм Юсуфнен берабер ашагъан мысырлыларгъа ашны айры-айры софраларгъа къойдылар. Чюнки мысырлылар еудийлернен берабер ашамайлар. Бу, мысырлылар ичюн арамдыр. ³³ Агъа-къардашлары Юсуфнынъ къаршысына сыранен отурдылар: биринджи огъул биринджи догъгъанына коре, биринджи отурды, олардан кичиги исе, онынъ кичиклигине коре сонъ

отурды. Акъайлар бири-бирине тааджипли бакъышлар ата эдилер. ³⁴ Юсуф оларгъа озюнинъ софрасындан ашлар ёллай эди, эм де Биньяминнинъ пайы, башкъаларына бакъкъанда, беш къат чокъ эди. Олар даа ички ичтилер ве Юсуфнен берабер саргъушландылар.

Савутнынъ гъайып олувы

44 Юсуф эвнинъ башлыгъына:

– Бу акъайларнынъ чувалларыны алып кеткенлери къадар ашкъа толдур. Эр бирининъ чувал агъзына онынъ кумюшини къайтарып къой. ² Кичикнинъ чувал агъзына исе, о сатын алгъан ашкъа тѐлеген кумюшнен берабер меним къадемни, демек кумюш къадени, къой, – деди. О, Юсуф эмир эткени киби япты.

³ Саба, танъ аткъанда, акъайларны йибердилер. Оларны ве оларнынъ эшеклерини. ⁴ Олар даа шеэрден узакъ кетип етиштиралмадылар, Юсуф эвнинъ башлыгъына:

– Бар, оларнынъ артларындан ет. Артларына еткен сонъ, бойле деп айт: «Сиз не ичюн яхшылыкъкъа яманлыкъ япасынъыз? ⁵ Бу, эфендим ондан ичкен ве фал бакъкъан къадеси дегильми? Сиз ярамай яптынъыз», – деди.

⁶ Эвнинъ башлыгъы оларнынъ артларына етти ве бу сѐзлерни айтты. ⁷ Олар онъа:

– Не себептен эфендимиз бойле сѐзлер айта? Ёкъ, сенинъ къулларынъ ойле шей япмазлар. ⁸ Мына, чувалларымызнынъ агъызларында тапылгъан кумюшни биз Ханаан топрагъындан санъа къайтарып кетирдик. Насыл этип де биз эфендинънинъ эвинден кумюш я да алтынны хырсызлап олурмыз? ⁹ Къулларынынъ къайсында тапылса, о ольсюн; биз исе эфендимизге къуллукъ этермиз, – дедилер.

¹⁰ – Яхшы, – деди о. – Айткъанынъыз дайын олсун: кимде тапылса, о манъа къуллукъ этер; сиз исе къабаатсыз олурсыз.

¹¹ Олар ашыкъып, чувалларыны ерге тюшюрдилер ве эр бири чувалыны ачтылар.

¹² Башлыкъ сыранен: буюгинден башлап кичигинедже къыдырып чыкъты. Къаде Биньяминнинъ чувалында тапылды. ¹³ Агъалар озь урбаларыны йырттылар, ве эр бири эшегине юкни юклеп, шеэрге къайттылар. ¹⁴ Ехуда ве онынъ агъа-къардашлары Юсуфнынъ эвине кельгенде, Юсуф даа анда эди. Олар онъа седжде эттилер.

¹⁵ – Сизинъ эткенинъиз недир? – деди оларгъа Юсуф. – Сиз мен дайын адам фал бакъмагъа уста олгъаныны бильмей эдинъизми, аджеба?

¹⁶ – Эфендимизге не айтайыкъ? – деди Ехуда. – Не дейик? Насыл этип акъланайыкъ? Алла къулларынынъ къабаатыны чыкъарды. Иште, биз эфендимизге къуллукъ япаджакъмыз. Эм биз, эм анавы къолунда къаде тапылгъан сою.

¹⁷ – Ёкъ, – деди о. – Мен буны япмам. Кимнинъ къолунда къаде тапылгъан олса, о, меним къулу

оладжакътыр. Сиз исе бабанъызгъа тынч-муаббет къайтынъыз.

Ехуда Биньямин акъкъында риджа эте

¹⁸ Ехуда Юсуфнынъ янына кельди ве:

– Эфендим, афу эт. Сен фыравунгъа тенъсинъ, лякин къулунъа, къулакъларынъа бир сѐз айтмагъа разылыкъ бер ве къулунъа гъазапланма.

¹⁹ Эфенди къулларындан: «Сизинъ бабанъыз я да агъанъыз бармы?» – деп сорагъан эди. ²⁰ Биз эфендиге: «Бизим къарт бабамыз ве онынъ кичик огълу бар. О, онынъ къартлыгъында догъгъан огълу. Кичик огълунынъ агъасы ольди, ве о, анасындан бир озю къалды. Бабасы оны севе», – деген эдик. ²¹ Сонъ сен къулларынъа: «Мен оны коръмек ичюн, оны мында кетиринъиз», – деген эдинъ. ²² Биз эфендиге: «Огълан бабасыны къалдырып оламай, эгер о, бабасыны къалдырса, бабасы олер», – деген эдик. ²³ Лякин сен къулларынъа: «Эгер сизнен кичик къардашынъыз кельмесе, бир даа алдыма кельменъиз», – деген эдинъ.

²⁴ Биз сенинъ къулунъа, бабамызгъа кельгенимизде, онъа эфендимнинъ сѐзлерини айттыкъ. ²⁵ Сонъ бабамыз бизге: «Кене барып, бираз аш сатын алынъыз», – деди. ²⁶ Биз, бизге кетмеге мумкюн олмагъаныны айттыкъ: «Эгер бизнен кичик къардашымыз олса, барармыз. Чюнки, эгер бизнен кичик къардашымыз олмаса, бизге о адамнынъ юзюни коръмеге мумкюн дегиль». ²⁷ Бизге сенинъ къулунъ бизим бабамыз бойле деди: «Апайым манъа эки огъул тапкъаныны билесиз. ²⁸ Бириси менден кетти. Мен де: “Оны керчектен йырткъанлар”, – дедим. Башкъа мен оны коръмедим. ²⁹ Буны да козюм огъунден алсанъыз, о да бир белягъа огъраса, сизинъ ичюн мен, чал къарт, кедерден о бир дюньягъа кетерим».

³⁰ Шимди мен сенинъ къулунъа бабама кельсем ве янымызда бабамнен джаннен багълы олгъан огълан олмаса, ³¹ о, огъланнынъ олмагъаныны корип олер. Биз, сенинъ къулларынъ ичюн, къулунъ бабамыз, чал къарт, о бир дюньягъа кетер. ³² Чюнки мен, къулунъ, бабамнынъ огънде огълан ичюн джевап береджегимни бойнума алдым: эгер оны бабама алып бармасам, бабамнынъ алдында омюр-билля гуналы олурым. ³³ Бойлеликнен, мен, къулунъ, огъланнынъ ерине эфендиге къуллукъ япып къалырым, огълан исе агъаларынен берабер кетсин. ³⁴ Чюнки огълан меннен олмагъанда, мен бабама насыл этип барайым да, бабамнынъ башына тюшкен беляны насыл корейим?

Юсуф агъа-къардашларына ким олгъаныны айта

45 Юсуф аякъ устюнде тургъанларнынъ янында озюни артыкъ къолда туталмады ве:

– Эр кес чыктып кетсин! – деп кычырды.

Юсуф агъа-къардашларына ачылгъанда, онынъ янынъда кимсе ёкъ эди. ² О, окюр-окюр агълады, ве мысырлылар эшиттилер, фыравуннынъ эви де эшитти. ³ Юсуф агъа-къардашларына:

– Мен – Юсуфым, – деди. – Бабам даа сагъмы?

Амма агъа-къардашлары онынъ алдында шашкъанларынъдан, онъа джевап къайтарып оламай эдилер. ⁴ Сонъ Юсуф агъа-къардашларына:

– Келинъиз яныма, – деди. Олар кельдилер. –

Мен, сиз Мысыргъа саткъан къардашынъыз Юсуфтырым, – деди о. ⁵ – Амма шимди мени мында саткъанынъызгъа кедерленменъиз ве пешман этменъиз. Чюнки чокъ адамларнынъ яшайышыны сакъламакъ ичюн, Алла мени сизден огюне ёллады. ⁶ Чюнки ер юзюндеки ачлыкънынъ девамы мына энди эки йыл, даа беш йыл не ер сюреджеклер, не де ораджакълар. ⁷ Сизни ер юзюнде къалдырмакъ ве сизинъ

яшайышынъызны аджайип шекильде сакъламакъ ичюн, Алла мени сизден эвель ёллады. ⁸ Демек, мени ёллагъан сиз дегильсинъиз, амма Алладыр. О, мени фыравунгъа – баба, онынъ эвине – эфенди ве бутюн Мысыр топрагъына – акимдар этип къойгъандыр. ⁹ Тез-тез бабама барынъыз ве онъа: «Юсуф бойле деп айта: “Алла мени бутюн Мысыргъа эфенди этти. Вакъыт создайып, манъа кель. ¹⁰ Сен Гошен топрагъында яшайджакъсынъ. Эм сен, эм огъуларынъ, эм торунларынъ, эм айванларынъ, эм туварларынъ, эм бутюн сенинъ мал-мулькюнъ янымда оладжакълар. ¹¹ Сен, къорантанъ ве бутюн сенинъ мал-мулькюнъ фукъарелешмесин деп, сени анда бакъарым. Ачлыкъ исе, даа беш йыл девам этеджектир», – деп айтынъыз. ¹² Иште, сиз ве Биньямин къардашым бу сизнен мен лакъырды эткенимни озь козьлеринъизнен коресинъиз, – деди о. ¹³ – Бабама бутюн корьгенлеринъизни ве Мысырда олгъан бутюн шуретим акъкъында айтынъыз. Ве тез-тез бабамны мында алып келинъиз.

¹⁴ Юсуф озь къардашы олгъан Биньяминнинъ бойнуна сарылды ве агълады. Биньямин де онынъ бойнунда агълады. ¹⁵ Юсуф эписи агъаларыны да опе ве агълай эди. Сонъ агъа-къардашлары онен лакъырды этмеге башладылар.

¹⁶ Юсуфнынъ агъа-къардашлары кельгени акъкъындаки хабер фыравуннынъ эвине барып етти. Фыравун ве онынъ хызметчилери къувандылар. ¹⁷ Фыравун Юсуфкъа:

– Агъа-къардашларынъа айт: «Буны япынъыз: эшеклеринъизни юклеп, Ханаан топрагъына барынъыз. ¹⁸ Бабанъызны ве озь къоранталарыны мында кетирип, манъа келинъиз. Мен Мысыр топрагъында энъ яхшысыны сизге берерим – бу мемлекеттеки энъ яхшысыны ашайджакъсынъыз. ¹⁹ Сизге бу эмирдир: буны япынъыз: балалар ве апайлар ичюн Мысыр топрагъындан арабаларны алып, бабанъызны да алып келинъиз. ²⁰ Мал-

мульклеринъизге исе языкъсынманъыз, чюнки бутюн Мысыр топрагъынынъ энъ яхшысы сизге олур», – деди.

²¹ Исраильнинъ огъулары ойле де яптылар. Фыравуннынъ эмирине бинаен, Юсуф оларгъа арабалар берди. Ёлукъ олгъан аш да берди. ²² Эр бирине янъы урба да берди. Биньяминге исе 300 кумюш ве беш янъы урба берди. ²³ Бабасына он эшекнинъ устюне Мысырнынъ энъ яхшысыны ве он ыргъачы эшек устюне бабасы ичюн ёлукъ олгъан ашлыкъ, отъмек ве башкъа азыкъ юклеп ёллады. ²⁴ Сонъ агъа-къардашларыны йиберди, ве олар кеттилер.

– Ёл бою къавгъа этменъиз, – деди оларгъа.

²⁵ Олар Мысырдан кеттилер ве бабалары Якъупкъа, Ханаан топрагъына кельдилер. ²⁶ Олар бабаларына:

– Юсуф сагъ ве шимди бутюн Мысыр топрагъына акимдарлыкъ эте, – деп хабер эттилер.

Якъупнынъ нефеси токътады, чюнки оларгъа инанмады. ²⁷ Агъа-къардашлар исе Юсуфнынъ оларгъа бутюн айткъанларыны бабаларына айтып бердилер. Якъуп озю оны алып кетмек ичюн Юсуф ёллагъан арабаларыны корьди. Сонъ онынъ руху котерильди.

²⁸ – Етер, – деди Исраиль. – Демек, огълум Юсуф сагъ! Мен ольмезден эвель, барып онен корюшейим.

Якъуп Мысыргъа кочип кете

46 Исраиль бутюн озь мал-мулькюннен ёлгъа чыкты. Беэр-Шева шеэринне келип, о, бабасы Исхакънынъ Алласына къурбан чалды. ² Алла Исраильге геджеси тюшюнде:

– Якъуп! Якъуп! – деди.

– Мен мындам, – деди о.

³ – Мен – Аллам, бабанънынъ Алласыдырым, – деди Алла. – Мысыргъа бармагъа къоркъма, чюнки анда Мен сенден буюк халкъ асыл этерим. ⁴ Мен сеннен Мысыргъа барарым, Мен де сени андан чыкъарарым. Юсуф озь къолунен козьлеринъни къапатыр.

⁵ Сонъ Якъуп Беэр-Шевадан кетти. Фыравун оны алып кельмек ичюн ёллагъан арабалар устюнде Исраильнинъ огъулары бабалары Якъупны, балаларыны ве апайларыны алып кете эдилер.

⁶ Олар Ханаан топрагъында ишлеп тапкъан мал-мулькюни ве айванларны озьлеринен алдылар. Ве олар – Якъуп ве бутюн онынъ эвлятлары – Мысыргъа кельдилер. ⁷ О, озюнен берабер огъуларыны ве торунларыны, къызларыны ве къыз торунларыны, – бутюн эвлятларыны озюнен берабер Мысыргъа кетирди.

⁸ Мысыргъа кельген Исраиль огъуларынынъ адлары будыр:

Якъуп ве онынъ огъулары. Якъупнынъ биринджи огълу Рубен. ⁹ Рубеннинъ огъулары: Ханох, Паллу, Хеэрон ве Карми. ¹⁰ Шимеоннынъ

огъуллаы: Емуэл, Ямин, Охад, Яхин, Цохар ве ханаанлы къызынынъ огълу Шаул. ¹¹ Левийнынъ огъуллаы: Гершон, Кехат ве Мерарий.

¹² Ехуданынъ огъуллаы: Эр, Онан, Шела, Перец ве Зерах, амма Эр ве Онан Ханаан топрагъында ольдилер. Перецнинъ огъуллаы: Хецрон ве Хамул.

¹³ Иссасхарнынъ огъуллаы: Тола, Пувва, Йов ве Шимрон. ¹⁴ Зевулуннынъ огъуллаы: Серед, Элон ве Яхлеэл. ¹⁵ Бу – Паддан-Арамда догъгъан, Дина къызынен берабер, Леанынъ Якъупкъа тапкъан огъуллаыдыр. Онынъ огъуллаы ве къызылары эписи олып отуз учъ джандыр.

¹⁶ Гаднынъ огъуллаы: Цифион, Хагги, Шуни, Эцбон, Эри, Ароди, Арели. ¹⁷ Ашернинъ огъуллаы: Имна, Ишва, Ишвий ве Бриа. Оларнынъ къыз къардашы Серах. Брианынъ огъуллаы: Хевер ве Малкиэл. ¹⁸ Бу – Лаван Леа къызына берген Зилпанынъ огъуллаы. О, Якъупкъа он алты бала догъды.

¹⁹ Якъупнынъ апайы олгъан Рахельнинъ огъуллаы: Юсуф ве Биньямин. ²⁰ Мысыр топрагъында Юсуфнынъ Менаше ве Эфраим огъуллаы догъдылар. Оларны онъа Потти-Пера деген Он шеэриндеки баш руханийнинъ Аснат къызы тапты. ²¹ Биньяминнинъ огъуллаы: Бела, Бехер, Ашбель, Гера, Нааман, Эхи, Рош, Муппим, Хуппим ве Ард. ²² Бу – Якъупнынъ Рахельден олгъан несили – он дёрт джан.

²³ Даннынъ огъуллаы: Хушим. ²⁴ Нафталининъ огъуллаы: Яхцеэл, Гуни, Ецер ве Шиллем. ²⁵ Бу – Лаван Рахель къызына берген Билханынъ огъуллаы. О, Якъупкъа еди бала догъды.

²⁶ Якъупнен берабер, ондан асыл олгъанлар, келинлеринден гъайры, Мысыргъа эписи олып алтмыш алты джан кельдилер. ²⁷ Мысырда догъгъан Юсуфнынъ огъуллаы эки джаннен берабер, Мысыргъа кочкен Якъупнынъ эвлятлары эписи олып етмиш джандыр.

Якъуп фыравунны багъышлай

²⁸ Юсуфкъа Гошенге ёлны косътермек ичюн, Якъуп озюнден эвель Ехуданы ёллады. Олар Гошен топрагъына кельдилер. ²⁹ Юсуф озь арабасыны ектиртти ве, бабасы Израильни къаршыламакъ ичюн, Гошенге кетти. Оны корьген сонъ, бойнуна сарылды ве онынъ бойнунда чокъ вакъыт агълады. ³⁰ Израиль Юсуфкъа:

– Энди, сенинъ юзюньни корьген сонъ, манъа ольмек мумкюн, чюнки сен даа сагъсынъ, – деди.

³¹ Юсуф агъа-къардашларына ве бутюн бабасынынъ эвине:

– Мен барып, фыравунгъа бу хаберни айтайым: «Манъа Ханаан топрагъындан агъа-къардашларым ве бабамнынъ къорантасы кельдилер. Олар къой-эчки бакъып, чобанлыкъ этелер. ³² Олар къой-эчкилернен туварларны ве оларда олгъан бутюн барлыкъ-вариетни алып кельдилер», – деди. ³³ – Эгер фыравун сизлерни чагъырып, ненен

огърашкъанынъызыны сораса, ³⁴ сизлер: «Биз сенинъ къуллаарынъ, яшлыгъымыздан айванасравджылыкънен огърашамыз, эм биз, эм бабаларымыз», – деп айтынъыз. О заман сизни Гошен топрагъында ерлештирлер. Чюнки эр къой чобаны, мысырлылар ичюн арамдыр.

47 Юсуф, фыравунгъа келип:

– Бабам ве агъа-къардашларым къой-эчкилеринен ве туварларынен ве бутюн оларда олгъан малы-мулькюнен Ханаан топрагъындан кельдилер. Шимди олар Гошен топрагъында олар, – деди.

² Юсуф агъа-къардашларындан беш адам алып, оларны фыравунгъа такъдим этти. ³ Фыравун агъаларындан ненен огърашкъанларыны сорады, ве олар онъа:

– Къуллаарынъ – къой-эчки чобанларыдыр, эм биз, эм бабаларымыз, – дедилер. ⁴ – Биз бу ерге яшамакъ ичюн кельдик, – деп къоштылар олар. – Ханаан топрагъында кучлю ачлыкъ олгъаны ичюн, бизге, къуллаарынъа, къой-эчки отлатмагъа ер ёкъ. Иште, къуллаарынъа Гошен топрагъында ерлешмеге разылыкъ бер.

⁵ Фыравун, Юсуфкъа:

– Санъа бабанънен агъа-къардашларынъ кельдилер. ⁶ Мысыр топрагъы козюнь огюндедир. Топракънынъ энъ яхшы еринде бабанънен агъа-къардашларынъны ерлештир. Гошен топрагъында яшасынлар. Эгер араларында къабилиетли адамлар олгъаныны бильсенъ, оларны меним айванларымны бакъмагъа къой, – деди.

⁷ Сонъ Юсуф бабасы Якъупны алып кельди ве фыравунгъа такъдим этти. Якъуп фыравунны багъышлады. ⁸ Фыравун Якъуптан:

– Къач яшындасынъ? – деп сорады. ⁹ Якъуп фыравунгъа:

– Ер юзюндеки яшайышыма 130 йылдыр. Кочебе яшайышымнынъ кунълери аз ве ямандыр, эм де деделеримнинъ ер юзюндеки кочебе яшайыш йылларына еталмайлар, – деди. ¹⁰ Сонъ Якъуп фыравунны багъышлады ве фыравундан чыккып кетти.

¹¹ Юсуф, фыравун эмир эткени дайын, бабасыны ве агъа-къардашларыны ерлештирди. Мысыр топрагъында, топрагъынынъ энъ яхшы къысмында, Раамсес топрагъында оларгъа топракъ пайы берди.

Ачлыкъ

¹² Юсуф бабасыны ве бутюн бабасынынъ эвлятларыны эр бир къорантанынъ керегине коре ашнен теминлей эди.

¹³ Бутюн топракъта аш битти, чюнки ачлыкъ пек кучлю эди. Мысыр топрагъынен Ханаан топрагъы ачлыкътан пек кыйнала эдилер. ¹⁴ Сатылгъан отьмек ичюн Юсуф Мысыр ве Ханаан топракъларында олгъан бутюн кумюшни джыйып алды ве фыравуннынъ эвине кирсетти. ¹⁵ Мысыр ве

Ханаан топракъларында кумюш биткен сонъ, эписи мысырлылар Юсуфкъа келип, онъа:

– Бизге аш бер, – деп айта эдилер. – Кумюшимиз биткени ичюн, козюнь огюнде ольмеге керекмизми, аджеба?

¹⁶ – Айванларынъызны айдап келинъиз, – деди Юсуф, – ве мен, кумюшинъиз биткен олса эгер, айванларынъызны алып сизге аш берерим.

¹⁷ Олар озь айванларыны айдап кельдилер, ве Юсуф ашны атларгъа, къой-эчкилерге, туварларгъа ве эшеклерге алмаштыра эди. О йылы оларнынъ бутюн айванларыны алып, оларны ашнен теминлей эди. ¹⁸ Бу йыл кечти. Кельген йылы олар кене Юсуфкъа келип, онъа бойле дедилер:

– Эм кумюшимиз биткенини, эм айванларымыз сюрюлеринен санъа, эфендимиз, кечкенини сенден сакъламайджакъмыз. Эфендимизнинъ огюнде беденлеримизнен топракъларымыздан гъайры бизде бир шей къалмады. ¹⁹ Биз ве топракъларымыз козюнь огюнде гъайып олмакъ керекми, аджеба? Аш ичюн бизни ве топракъларымызны сатын ал, ве биз топракъларымызнен берабер фыравуннынъ къуллары олайыкъ. Сен исе, биз сагъ къалып ольмейик деп ве топрагъымыз бошамасын деп, бизге урлукъ бер.

²⁰ Сонъ Юсуф фыравунгъа бутюн Мысыр топрагъыны сатын алды, чюнки мысырлылар ачлыкътан пек къыйналгъанлары ичюн, эр бири озь тарласыны сатты. Бойлеликнен, бутюн топракъ фыравуннынъ мал-мулькю олды. ²¹ Халкъны исе Юсуф Мысырнынъ бир башындан экинджи башынадже алып шеэрлерге ерлештирди.

²² Ялынъыз руханийлернинъ топракъларыны Юсуф сатын алмады, чюнки руханийлерге фыравундан ер пайы бериле эди, ве олар озьлерининъ, фыравун оларгъа берген ер пайынен кечине эдилер, онынъ ичюн де озь топракъларыны сатмадылар.

²³ Юсуф халкъкъа бойле деди:

– Мына мен сизни топракъларынъызнен берабер фыравунгъа сатын алдым. Мына сизге урлукъ, топракъларынъызгъа сачынъыз. ²⁴ Ормагъа вакъыт кельгенде, беш пайда бир пайыны фыравунгъа беринъиз, дёрт пайы исе сизге тарлаларынъызгъа сачмагъа ве сизнен эвдекилеринъызге ве балаларынъызгъа ашамакъ ичюн къалсын.

²⁵ – Сен бизим джанларымызны къуртардынъ, – дедилер олар. – Эфендим, козюньде мерамет къазанайыкъ ве фыравуннынъ къуллары олайыкъ.

²⁶ Бойле, Юсуф Мысыр топрагъында атта бу кунъгедже кутюльген къанун къойды: беш пайда бир пайы фыравуннынъ олсун. Тек руханийлернинъ топракълары фыравуннынъ олмады.

Юсуфнынъ емини

²⁷ Исраиллилер Мысырда Гошен топрагъында яшап, топракъларгъа саип ола эдилер, догъып арта эдилер ве чокъ сайылы олдылар.

²⁸ Якъуп Мысыр топрагъында он еди йыл яшады. Аслында исе онынъ яшайышы 147 йыл эди.

²⁹ Исраильге ольмеге вакъыт кельгенде, о, огълу Юсуфны чагъыртты ве онъа бойле деди:

– Эгер мен козюньде мерамет къазангъан олсам, къолунъны янбашымнынъ тюбюне къойып, манъа мераметли ве ишанчлы оладжагъынъа, мени Мысырда дефн этмейджегинъе манъа сёз бер.

³⁰ Мен баба-деделериме кеткен сонъ, мени Мысырдан алып кет ве баба-деделеримнинъ къабринде дефн эт.

– Айткъанынъ киби япарым, – деди Юсуф.

³¹ – Манъа емин эт, – деди Якъуп.

Юсуф онъа емин этти, Исраиль исе тешекнинъ башында ибадет этти.

Юсуф Эфраимни ве Менашшени багъышлай

48 Бу шейлерден бир къач вакъыт кечкен сонъ, Юсуфкъа:

– Бабанъ хаста, – деп хабер эттилер. О, эки огълуны Менашше ве Эфраимни алып кетти.

² – Огълунъ Юсуф кельди, – дедилер Якъупкъа. Исраиль такъатыны топлап, тешекке отурды.

³ Якъуп Юсуфкъа бойле деди:

– Ханаан топрагъында, Лузда манъа Къудретли Алла корюнди ве мени багъышлады. ⁴ О, манъа: «Мен сени арттырырым ве чокъ сайылы этерим. Сенден чокъ халкъ асыл этерим ве бу топракълары сенден сонъ олгъан эвлятларынъа эбедий къулламакъ ичюн берерим», – деп айткъан эди.

⁵ Шимди исе, мен Мысыргъа кельмезден эвель Мысыр топрагъында догъгъан сенинъ эки огълунъ Эфраим ве Менашше, огъулларым Рубен ве Шимеон киби, менимки оладжакътырлар.

⁶ Олардан сонъ олгъан балаларынъ исе сенинъки оладжакълар, олар агъаларыннынъ адларынен адланаджакълар ве оларнынъ пайындан мирас аладжакълар. ⁷ Мен Паддандан кельгенимде, Рахелим Ханаан топрагъында, ёл бою, Эфраткъа етмезден кечинди. Мен оны Эфраткъа, я да Вифлеемге алып кеткен ёлнынъ янында дефн эттим.

⁸ Сонъ Юсуфнынъ огъуллаарыны корип, Исраиль:

– Булар кимдир? – деп сорады.

⁹ – Бу – Алла манъа мында берген меним огъуллаарымдыр, – деди Юсуф бабасына.

– Оларны яныма алып кель, – деди Якъуп. – Мен оларны багъышлайым.

¹⁰ Исраильнинъ козьлери къартлыкътан ярамай корип башладылар, о яхшы коралмай эди. Юсуф онынъ янына балаларыны алып кельди, ве

Исраиль оларны опип къучакълады. ¹¹ Сонъ Исраиль Юсуфкъа:

– Мен сенинъ бетинъни корерим деп, умют этмеген эдим, амма, бакъ сен, Алла манъа балаларынъны да коръмеге къысмет этти.

¹² Сонъ Юсуф балаларыны бабасынынъ тизлеринден четке алды ве бабасына ерге къадар бель букти. ¹³ Юсуф эки огълуны къолуна алды: Эфраимни Исраильнинъ сол къолуна къаршы кельген онъ къолуна, Менашшени исе Исраильнинъ онъ къолуна къаршы кельген сол къолуна, ве оларны бабасынынъ янына кетирди.

¹⁴ Лякин Исраиль озъ онъ къолуны узатып, Эфраим кичик олгъанына бакъмадан, онынъ башына къойды, сол къолуны исе Менашшенинъ башына бакъмадан, юолларыны аселет ойле къойды.

¹⁵ Исраиль Юсуфны бойле сёзлернен багъышлады:

– Алла, кимнинъ козю огюнде баба-деделерим Ибраим ве Исхакъ юре эдилер, мен догъгъанымдан берли бугунъегдже манъа чобанлыкъ эткен Алла,

¹⁶ мени эр бир яманлыкътан къуртаргъан Мелек бу огъланларны багъышласын!

Олар ичюн адамлар меним адымны хатырлайджакълар,

баба-деделерим Ибраим ве Исхакънынъ адларыны да хатырлайджакълар!

Олар ер юзюнде чокъ сайылы олып артсынлар!

¹⁷ Юсуф, бабасы онъ къолуны Эфраимнинъ башына къойгъаныны корип, буны бегенмеди. О, Эфраимнинъ башындан Менашшенинъ башына къоймакъ ичюн, бабасынынъ къолуны алды.

¹⁸ – Ойле дегиль, бабам, – деди Юсуф. – Мына – биринджи догъгъан огълум, онъ къолунъны онынъ башына къой.

¹⁹ Лякин бабасы разы олмады ве:

– Мен билем, огълум, билем, – деди. – Ондан да халкъ асыл оладжакъ, о да буюк оладжакътыр. Лякин онынъ кичик къардашы ондан буюк оладжакъ, ве онынъ эвлятларындан чокъ халкълар асыл оладжакълар.

²⁰ Бойлеликнен, Исраиль оларны о куню ойле сёзлернен багъышлады:

– Исраиллилер: «Алла санъа Эфраимнен Менашшенинъ къысметини берсин», – деп, сенинъ адынънен багъышлайджакълар.

Бойлеликнен, Исраиль Эфраимни Менашшеден буюк этти.

²¹ Сонъ Исраиль Юсуфкъа бойле деди:

– Мен о бир дюньягъа кетем, лякин Алла сизнен оладжакъ ве сизни баба-деделеринъизнинъ топрагъына къайтараджакъ. ²² Санъа мен агъа-къардашларындан чокъча бир ер пайыны берем. Мен оны аморлылардан яй ве къылычнен енъип алдым.

Якъуп озъ огъулларыны багъышлай

49 Якъуп огъулларыны чагъырып, оларгъа бойле деди:

– Топлашынъыз, сизлернен келеджекте не оладжакъыны мен сизге хабер этедегим.

² Якъупнынъ огъуллары, топланынъыз ве бабанъыз Исраильни динъленъиз!

³ Рубен! Сен меним биринджи догъгъан огълум, меним такъатымсынъ, акъайлыгъымнынъ ильк козъайдыны, дегер ве къудретнинъ юкъары нокътасысынъ.

⁴ Сен сувлар дайын къутурган оласынъ. Эндиден сонъ энъ буюк олмайджакъсынъ, чюнки сен бабанънынъ тёшегинде яттынъ ве тёшегини арамадынъ.

⁵ Шимеон ве Левий керчектен де агъа-къардашлардыр;

оларнынъ къылычлары – мераметсиз алетлердир!

⁶ Оларнынъ япкъан ишлерине мен къошулмайым, топлашувларына да шуретим даркъалмасын, чюнки олар гъазапларында акъайларны

ольдюрдилер,

бош истеклерине коре бузавларны сойдылар.

⁷ Оларнынъ гъазабы шефкъатсыз олгъаны ичюн лянет олсун,

афакъанлары да дешетли олгъаны ичюн лянет олсун!

Якъупнынъ огъуллары арасында оларны болерим

ве Исраиль огъуллары арасында дагъытып сеперим.

⁸ Ехуда! Агъа-къардашларынъ сени макътарлар.

Сенинъ къолунъ душманларынынъ боюнында олур.

Агъа-къардашларынъ да санъа къатланаджакълар.

⁹ Ехуда огълум, сен яш арслансынъ, гъаниметинънинъ устюнден котерильдинъ.

О, арслан дайын, ер устюнде пысып отурды – оны раатсыз этмеге кимнинъ джесарети етер?

¹⁰ Ехуданынъ къолундан акимет таягъы тюшмез, аякъларынынъ янындан акимдарнынъ таягъы кетмез.

Сонъ Шило келеджек,

ве халкълар онъа боюн эгеджеклер.

¹¹ Эшегини о, юзюм чубугъына багълай, эшек баласыны исе энъ яхшы юзюм

чубугъына багълай.

Урбаларыны о шарап ичинде юва, кийимлерини – салкъымларнынъ къанында.

¹² Козълери шараптан къара,

тишлери сюттен бем-беззлар.

¹³ Зевулун денъиз ялысында яшайджакъ.

О, гемилер искелеси олур.

Сынъыры да Цидон шеэринедже олур.

¹⁴ Иссасхар юклер арасында узанып яткъан сагълам эшек.

¹⁵ О, раатлыкъ яхшы олгъаныны ве бу топракъ хош кельгенини корип, сыртыны юк тюбюне эгди ве къул олды.

¹⁶ Дан озь халкъына акимдарлыкъ этеджек. Израильнинъ башкъа къабилелери киби оладжакъ.

¹⁷ Дан ёлда яткъан йылан олур, атлы аттан йыкъылып кетсин деп, атнынъ аягъыны чакъкъан, ёл четиндеки зеэрли йылан олур.

¹⁸ РАББИМ, сенинъ къуртарувынъа умют этем!

¹⁹ Гадны бир сюрю ёлбасар басаджакълар, о исе, оларны басып пешлеринден къувалайджакъ.

²⁰ Ашернинъ ашы берекетли олур, о, падишанынъ софрасына ляйыкъ ашларны еткизеджек.

²¹ Нафтали сербест сыгъын киби. О, аджайип балалар асыл эте.

²² Юсуф – махсулдар терекнинъ пытагъыдыр, чокъракъ устюнден оськен махсулдар терекнинъ пытагъыдыр.

Онынъ пытагълары дивар устюнден осип кетелер.

²³ Окъчулар онъа душманлыкъ этип ве окълар атып, уджюм эттилер.

²⁴ Лякин оннынъ яйы даима къавий къала эди, чюнки къолларынынъ къавийлиги – Якъупнынъ Кучлю Алласындандыр, Чобаннынъ адындан ве Израильнинъ Къаясындандыр,

²⁵ Сенинъ баба-деделеринънинъ Алласындандыр!

О, санъа ярдым этер!

О – Къудретли Алла,

О, сени юкъарыдаки коклернинъ багъышлавларынен,

ашагъыдаки буюк теренликнинъ багъышлавларынен,

эмчек ве къурсакънынъ багъышлавларынен багъышлар!

²⁶ Бабанънынъ багъышлавлары эбедий дагъларнынъ

багъышлавларындан

ве къадимий тёпелернинъ

яхшылыкъларындан буюктир.

Олар Юсуфнынъ башында,

агъа-къардашларынынъ арасындан сечилип алынган

Юсуф башынынъ тёпесинде олсун †.

²⁷ Биньямин – йыртыджы къашкъыр,

саба о, туткъаныны ашай, акъшам исе о, гъаниметини боле.

²⁸ Будыр – израиллилернинъ он эки къабилеси ве бабаларынынъ оларгъа айткъан шейлери. Оларнынъ бабасы Израиль оларны багъышлады, эр бирини айры багъышлады.

²⁹ Сонъ Якъуп огъуллаарына бойле эмир берди:

– Мен о бир дюньягъа, озь халкъыма кетем. Мени хитли Эфроннынъ тарласында олган къобада баба-деделеримнен берабер дефн этинъиз. ³⁰ Бу къоба Ханаан топрагъында, Мамренинъ янында, Макъпела тарласындадыр. Бу къобаны ве тарланы Ибраим мезар ери оларакъ хитли Эфрондан сатын алды. ³¹ Анда Ибраим ве оннынъ апайы Саре дефн этильгенлер, анда Исхакъ ве апайы Рефикъа дефн этильгенлер, анда мен Леаны да дефн эттим. ³² Бу тарла ве устюндеки къоба Хет огъуллаарындан сатын алынгандыр.

³³ Огъуллаарына эмирини берген сонъ, Якъуп аякъларыны тёшегине къойды ве кечинип озь халкъына, о бир дюньягъа кетти.

Якъупнынъ дефн этилюви

50 Юсуф бабасынынъ устуне тюшип, оны опип окюр-окюр агълады. ² Сонъ Юсуф озь хызметчи-экимлерине бабасыны бальзамламагъа эмир этти, ве экимлер Израильни бальзамладылар.

³ Къыркъ кунъ кечти, чюнки бальзамламакъ ичюн о къадар вакъыт керек. Мысырлылар онъа янып 70 кунъ агъладылар. ⁴ Матем кунълери кечкен сонъ, Юсуф фыравуннынъ хызметчилерине бойле деди:

– Эгер козьлеринъизде мерамет къазанган олсам, фыравунгъа айтсанъыз: ⁵ «Бадам мени емин этирип, бойле деди: “Мен о бир дюньягъа кетем. Мени Ханаан топрагъында олган, озюме эвельден азырлап къойган къабримде дефн эт. Анда мени дефн эт”. Шимди мен кетип, бадамны дефн этмеге ве сонъ къайтып кельмеге разылыкъ сорайым».

⁶ Фыравун деди:

– Бар, бабанъ сени емин эттиргени киби, оны дефн эт.

⁷ Сонъ Юсуф бабасыны дефн этмеге кетти. Онен берабер фыравуннынъ эписи хызметчилери, эвининъ акъсакъллары ве Мысыр топрагъынынъ эписи акъсакъллары, ⁸ Юсуфнынъ бутюн эви, агъа-къардашлары ве бабасынынъ эви кеттилер. Тек балаларыны, къой-эчкилерини ве туварларыны Гошен виляетинде къалдырдылар. ⁹ Онен берабер арабалар ве атлылар да кеттилер. Бойлеликнен, бу орду пек буюк олды.

¹⁰ Иорданнынъ артында олган Атад арманына барып чыкъкъан сонъ, олар анда аджджы ве кучлю агълап башладылар. Еди кунъ Юсуф бабасына матем тутты. ¹¹ О ерде яшаган ханаанлылар Атад арманында олган матемни корип:

† Еудий метини даа «Чечек ве башакъларнынъ багъышлавлары, къадимий дагъларнынъ багъышлавлары, эбедий тёпеликлернинъ бол бахшышы» деп терджиме этильмек мумкюн.

– Мысырлылар не къадар аджджы агълайлар! – дедилер.

Онынъ ичюн Иорданнынъ артында олгъан бу ернинъ адыны «Мысырлыларнынъ Матеми» деп къойдылар.

¹² Якъупнынъ огъулары, о, оларгъа насыл эмир берген олса, онен ойле де яптылар: ¹³ огъулары, кечинген бабаларыны Ханаан топрагъына кетирдилер ве Мамренинъ янында олгъан, Макъпела тарласындаки къобада оны дефн эттилер. Бу къобаны ве тарланы Ибраим бир заманда мезарлыкъ ери ичюн хитли Эфрондан сатын алгъан эди. ¹⁴ Бабасыны дефн эткен сонъ, Юсуф, агъа-къардашлары ве эписи онен берабер бабаларыны дефн этмек ичюн кеткенлер Мысыргъа къайттылар.

Юсуф агъа-къардашларына мерамет эте

¹⁵ Юсуфнынъ агъалар бабаларынынъ ольгенини корип:

– Не япармыз, эгер Юсуф бизге къаршы нефретленсе ве, биз онъа япкъан бутюн яманлыкълар ичюн, бизден интикъам алмагъа истесе? – деп тюшондилер. ¹⁶ Олар Юсуфкъа:

– Бабанъ ольмезден эвель: «Юсуфкъа бойле деп айтынъыз: “Ялварам санъа, агъаларынънынъ санъа яманлыкъ япкъанлары ичюн, къабаатларыны ве гуналарыны багъышла”», – деп эмир этти. Шимди бабанънынъ Алласы къулларына, къабаатларыны багъышла, – деп айтмагъа ёлладылар.

Юсуф, онъа буны айткъанда, агълай эди.

¹⁸ Агъалары озълери исе келип, онъа седжде эттилер ве:

– Иште, биз сенинъ къулларынъмыз, – дедилер.

¹⁹ – Къоркъманъыз, – деди Юсуф. – Мен Алла дегилим. ²⁰ Сиз манъа къаршы яманлыкъ япмагъа истеген эдинъиз, амма Алла, шимди олгъаныны япмакъ ичюн, я да чокъ адамларнынъ яшайышларыны сакъламакъ ичюн, бундан эйилик япмагъа истеген эди. ²¹ Иште, къоркъманъыз: мен сизни ве балаларынъызны бакъарым.

Юсуф оларгъа теселли берди, ве онынъ айткъанлары агъа-къардашларынынъ юреклерине ятты.

Юсуфнынъ олюми

²² Бойлеликнен, Юсуф бабасынынъ союнен берабер Мысырда яшады. Юсуф 110 йыл яшады ²³ ве учюнджи несильгедже олгъан Эфраимнинъ балаларыны коръди. Менашшенинъ огълу Макирнинъ огъулары да Юсуфнынъ тизлеринде догъдылар.

²⁴ Юсуф агъа-къардашларына:

– Мен о бир дюньягъа кетем, – деди. – Лякин Алла мытлакъа сизге ярдымгъа келир ве сизни бу ерден чыкъарып, Ибраимге, Исхакъкъа ве Якъупкъа емин эткен ерге алып кетер.

²⁵ Сонъ Юсуф Израиль огъуларына:

– Алла мытлакъа сизге ярдымгъа келир, сиз исе меним кемиклеримни мындан алып кетинъиз, – деп емин эттирди.

²⁶ Юсуф 110 яшында кечинди. Оны бальзамладылар ве Мысырда дюрбеге къойдылар.

ЧЫККЫШ

Чыккыш китабынынъ меркезий адисеси – Синай дагъында Раббининъ пейда олувы ве Къануннынъ багъышланмасы (Чыккыш, 20). Бутюн эвельдеки адиселер бунъа алып баралар: Якъуп къабилесининъ Мысырда артмасы, башларындан кечирген къуваланмалар; Мусанынъ догъмасы, онынъ фыравун эвинде тербиеленмеси, Мусанынъ догъгъан кунюнден башлап Мысырдан чыккыкъандже, Такъдирнинъ хусусий къорчаланувы; Мысыргъа тюшкен джезалар, Къызыл денъизден муджизели кечюв, Синай дагъынадже халкънынъ ёлу – китапнынъ бутюн биринджи къысмы Алла Къанунынынъ хабер этилюви ве Синай анълашмасынынъ тизилювине насылдыр мукъаддеме оларакъ козь огюне алынмакъ мумкюн. Бу, коктен эндирилген Къанун Израильнинъ миллий-сиясий ве яшайышынынъ рухий темели ола. Китапнынъ экинджи къысмында Къанун багъышлангъанындан сонъ Корюшов Чадырынынъ къурулмасы ве котерильмеси акъкъында икяе этиле. Бу – Васиет бермесининъ меджбурий нетиджеси, чюнки сахрадаки мукъаддес Чадыр (сонъундан Ханаандаки Сулейманнынъ сарайы киби) – азизлик, Израильнинъ акъикый Падишасы олгъан Раббининъ Озь халкънынъ арасында булунмасыны беян эткен, козьнен корюнген аляметтир.

Чыккыш – израиллилер къуллукътан азат олгъанлары, бир сюрю къуллардан мустакъиль халкъ пейда олгъаны ве шу халкъкъа Рабби Васиетини бергени акъкъында китаптыр. Афсуски, бу халкъ сайланмасына эр вакъыт ляйкъ дегиль эди, ве китап израиллилер къомшу халкъларнынъ тесирине ола мушрикълерге чевирилгенлери акъкъында да чокъ икяе эте.

Мысырда израиллилерге олгъан шефкъатсыз мунасебет

1 Якъупнен берабер Мысыргъа кельген Израиль † огулларынынъ адлары булардыр: **2** Рубен, Шимеон, Левий, Ехуда, **3** Исасхар, Зевулун, Биньямин, **4** Дан, Нафтали, Гад ве Ашер. Эр бири озь къорантасынен кельди. **5** Якъупнынъ бутюн эвлятлары 70 джан эдилер, олардан олгъан Юсуф къорантасынен берабер исе о заман Мысырда яшай эди.

6 Юсуф ве онынъ эписи агъа-къардашлары ве оларнынъ эписи акъранлары кечиндилер.

7 Израиллилер исе догъып арттылар, зияделештилер ве чокъ сайылы олдылар, ве Гошен виляети оларнен толдурылды. **8** Сонъра Мысырда Юсуфны бильмеген янъы падиша тахтка чыккыты.

9 О, озь халкъына:
– Мына Израиль халкъы бизден чокъ сайылы ве онынъ ичюн къудретли олды. **10** Келинъиз, оларнен япаджакъ ишимизни акъылнен япайкъ. Ёкъса, олар даа чокълашырлар ве, дженк башласа, олар бизим душманларымызгъа къошулыр, бизге къаршы дженк этер ве топрагъымыздан чыккып кетерлер, – деди.

11 Израиллилерни агъыр ишке зорламакъ ичюн, мысырлылар оларгъа башлыкълар къойдылар. Израиллилер фыравунгъа, емеклерни сакъламакъ ичюн, Пифом ве Раамсес деген шеэрлерни къурдылар. **12** Лякин не къадар чокъ оларны

зорласалар да, о къадар олар бу мемлекетте чокълаша ве даркъала эдилер, тап мысырлылар Израиль огулларындан къоркъмагъа башладылар. **13** Онынъ ичюн олар израиллилерни ишке мераметсизликнен зорлай эдилер.

14 Мысырлылар оларгъа киреч ве кирпичлернен агъыр ишни ве эр бир тарла ишини берип, оларнынъ яшайышларыны пек адджы эттилер. Эр бир агъыр ишке мысырлылар израиллилерни мераметсизликнен зорлай эдилер.

15 Мысыр падишасы еудий эбанайларындан экисини чагъыртты. Бирисининъ ады Шифра эди, дигерининъ – Пуа. **16** О, оларгъа:
– Еудийлерде эбанайлыкъ япкъанда, олар бала догъгъанларыны корьгенинъизде, эгер огълан олса, оны ольдюринъиз, къыз олса эгер, сагъ къалдырынъыз, – деп эмир этти.

17 Лякин эбанайлар Алладан къоркъа эдилер ве Мысыр падишасы оларгъа айткъаны киби япмайып, огълан балаларны сагъ къалдыра эдилер. **18** О заман Мысыр падишасы эбанайларны озюне чагъыртты ве олардан:
– Не ичюн бойле япасынъыз? Не ичюн огълан балаларны сагъ къалдырасынъыз? – деп сорады.

19 – Еудий къадынлары Мысыр къадынлары дайын дегиль. Олар сагъламлар. Эбанай кельмезден эвель, олар энди догъалар, – дедилер фыравунгъа эбанайлар.

20 Алла эбанайларгъа мераметли эди. Халкъ исе чокъ сайылы ве онынъ ичюн къудретли ве кучью ола эди. **21** Эбанайлар Алладан къоркъкъанлары ичюн, О оларны къоранталы ве эвли-баркълы этти.

† Израиль – Алла Якъупкъа берген ад.

²² О заман ҫырауун бутюн озюнинъ халкъына эмир этти:

– Эр бир янъы догъгъан еудий огъланны дерьягъа ташланъыз, эр бир кызыны исе сагъ къалдырынъыз.

Мусанынъ догъувы

2 Левий къабилесинден бириси озюне шу къабиледен де бир кыызгъа эвледи. ² Апайы юкю олды ве огълан бала тапты. О, баланынъ пек дюльбер олгъаныны корип, оны учъ ай девамында сакълай эди. ³ Амма оны артыкъ сакъламагъа чареси къалмагъанындан, о, къамыштан орюльген сепетни алды ве оны къатраннен ве зифтнен зифтледи. Ичине баланы къойып, дерьянынъ ялысы янындаки къамышлыкъкъа къойды. ⁴ Баланынъ татасы исе, онен не оладжагъыны корьмек ичюн, авлакъта турды.

⁵ Сонъ ҫыраууннынъ кызысы дерьягъа ювунмагъа чыккыты, онынъ хызметчи кызылары исе дерьянынъ ялы боюнда юре эдилер. О, къамышлыкънынъ арасындаки сепетни корьди ве озюнинъ хызметчисини оны алмакъ ичюн ёллады. ⁶ Ачты ве баланы корьди. Бала агълай эди. О, оны аджыды ве:

– Бу – еудий баласы, – деди.

⁷ Баланынъ татасы ҫыраууннынъ кызындан: – Барып, баланы сюттен къалмагъандже эмиздирмек ичюн, еудий къадынларындан бирисини санъа чагъырайыммы? – деп сорады.

⁸ – Эбет, бар, – деди онъа ҫырауун кызы.

Кыыз кетти ве баланынъ анасыны алып кельди.

⁹ ҫырауун кызы онъа:

– Бу баланы ал да, оны эмиздир. Сонъ мен сенинъ акъкъынны одерим, – деди.

Къадын баланы алды ве оны эмиздире эди.

¹⁰ Бала буюк олгъан сонъ, о, оны ҫырауун кызына алып кельди, ве бала ҫырауун кызынынъ огълу олды. ҫырауун кызы: «Мен оны сувдан чыккъардым», – деп онъа Муса [†] деген ад къойды.

Муса Мысырдан чыккып кете

¹¹ Чокъ вакъыт кечкен сонъ, Муса орта яшлы огълан олып, озъ халкъына кельди ве оларнынъ агъыр иш эткенлерини корьди. Сонъ о, озъ халкъындан бири олгъан еудийни бир мысырлы ургъаныны корьди. ¹² Чевре-четине бакъып ве кимсе олмагъаныны корип, о, мысырлыны ольдюрди ве оны къум ичине сакълады.

¹³ Экинджи куню чыккып, Муса эки еудийнинъ котеклешкенлерини корьди ве ынджыткъан союна:

– Не себептен сен достунны урасын? – деди.

¹⁴ О исе:

– Сени бизге башлыкъ ве къады этип ким къойды? Мысырлыны ольдюрсенинъ дайын, мени де ольдюрмеге истейсинми? – деди.

Муса къоркъты ве озъ озюне: «Керчектен, бу ишим ачылды», – деди.

¹⁵ Бу иш акъкъында ҫырауун эшитти ве Мусаны ольдюрмеге истеди. Амма Муса, ҫырауундан къачып, Мидьян топрагъына яшамакъ ичюн кетти. Анда келип, бир къую янында отурды.

¹⁶ Мидьяндаки руханийнинъ еди кызы бар эди.

Олар, шу къуюгъа келип, бабаларынынъ къой-эчкилерине сув бермек ичюн, сув чекип ашлавларны толдурдылар. ¹⁷ Лякин чобанлар келип оларны четке къувдылар. О заман Муса турып, кызыларны къуртарды, оларнынъ къой-эчкилерине сув берди. ¹⁸ Кызылар озъ бабалары Реуэлге келип, бабасы олардан:

– Бугунъ не ичюн о къадар тез кельдинъиз я? – деп сорады.

¹⁹ – Бир мысырлы бизни чобанлардан къуртарды ве бизге сув биле чекип, къой-эчкилеримизге берди, – дедилер олар. ²⁰ О исе кызыларына:

– Я къайда о? Не ичюн сиз оны къалдырдынъыз? Оны чагъырынъыз да, о бизнен пите ашасын, – деди.

²¹ Муса бу адамда яшамагъа разы олды. Сонъ о адам озъ кызы Циппораны Мусагъа акъайгъа берди. ²² Циппора Мусагъа огълан бала догъды. Муса: «Мен ябанджы ерде кельмешек олдым», – айтып, онынъ адыны Гершом ^{††} къойды.

²³ Чокъ вакъыт кечти. Бу вакъыт ичинде Мысыр падишасы олды. Исраиль огъуллары исе иштен инъильдей ве ярдым сорап, Аллагъа ялвара эдилер, ве агъыр ишлерден къыйналгъанлары ичюн ялварулары Аллагъа котерильди. ²⁴ Алла оларнынъ инъильтилерини эшитти ве Озюнинъ Ибраимге, Исхакъкъа ве Якъупкъа берген васиетини хатырлады. ²⁵ Алла Исраиль огъулларына бакъты ве оларнынъ гъам-къасеветлерини бильди.

Рабби Мусаны чагъыра

3 Муса мидьянлы руханий олгъан къайнатасы Итронынъ къой-эчкилерини бакъа эди.

Куньлерден бири о, сюрюни сахранинъ узакъ ерине айдады ве Хорев деген Алланынъ дагъына кельди. ² Тикенли чалынынъ ортасындан онъа атешнинъ алевинде РАББИнинъ Мелеги пейда олды. Муса тикенли чалы атешнен янгъаныны, амма янып битмегини корьди. ³ О:

– Барайым да, бу аджайип шейге бакъайым. Не ичюн чалы янып битмей экен? – деди.

⁴ РАББИ онынъ бакъмагъа кельгенини корьди. Чалынынъ ортасындан Алла оны:

– Муса! Муса! – деп чагъырды.

[†] Муса – къадимий еудий тилинде «моше» деген сёзюнинъ айтылувы «мешетиху» («оны чыккъардым» демектир) деген къадимий еудий сёзюнинъ айтылувына ошай.

^{††} Гершом – къадимий еудий «гершом» деген сёзюнинъ айтылувы «гер» деген («кельмешек» демектир) къадимий еудий сёзюнинъ айтылувына ошай.

– Мен мындам! – деди Муса.

⁵ – Якъын кельме, – деди Алла. – Аякъларындан аякъкъапларынны чыкъар, чюнки сен турган ер – мукъаддес ердир. ⁶ – О даа деди ки: – Мен бабанънынъ Алласы, Ибраимнинъ Алласы, Исхакънынъ Алласы ве Якъупнынъ Алласы олам.

Муса, Аллагъа бакъмагъа къоркъкъаны ичюн, бетини къапатты. ⁷ РАББИ деди ки:

– Мысырда Меним халкъым чеккен зулумыны корьдим. Незаретчилерининъ якъан ишлери ичюн къопарган къыяметини эшиттим. Халкъымнынъ гъам-къасеветлерини билем. ⁸ Оны мысырлылар къолундан къуртарып ве оны бу ерден чыкъарып, сютнен бал акъкъан бол ве яхшы бир ерге алып кетмеге келем. Ханаанлыларнынъ, хитлилернинъ, аморлыларнынъ, перизлилернинъ, хивлилернинъ ве евуслыларнынъ топрагъына оны алып кетмек ичюн келем. ⁹ Иште, Израиль огулларынынъ къыямети Мангъа келип етти. Мысырлылар оларны насыл хорлагъанларыны Мен корьдим. ¹⁰ Бойлеликнен, бар. Мен сени фыравунгъа ёллайым. Израиль огулларыны, Меним халкъымны Мысырдан чыкъар.

¹¹ Лякин Муса Аллагъа:

– Фыравунгъа барып, Израиль халкъыны Мысырдан чыкъармакъ ичюн мен ким олгъаным? – деди.

¹² – Мен сеннен олурым. Сени Мен ёллагъаным акъкъында олган алямет будыр: сен халкъны Мысырдан алып чыкъкъан сонъ, бу дагънынъ устюнде Аллагъа ибадет этерсинъиз, – деди Алла.

¹³ Муса Аллагъа:

– Мына мен Израиль огулларына келип: «Сизге мени бабаларынъызнынъ Алласы ёллады», – деп айтарым. Олар исе менден: «Онынъ ады недир?» – деп сорасалар, мен оларгъа не айтайым? – деди.

¹⁴ – Мен – бу Мендирим, – деди Алла Мусагъа. – Израиль огулларына бойле деп айт: «Мени сизге “Мен Барым” деп адландырылган ёллады».

¹⁵ Алла Мусагъа даа бойле деди:

– Израиль огулларына бойле деп айт: «Мени сизге РАББИ, бабаларынъызнынъ Алласы, Ибраимнинъ Алласы, Исхакънынъ Алласы ве Якъупнынъ Алласы ёллады. Бу – эбедиен Меним Адым. Мени несильден несильге бойле деп акъылларында тутарлар». ¹⁶ Бар, Израиль акъсакълларыны джый да, оларгъа: «Мангъа РАББИ, бабаларынъызнынъ Алласы, Ибраимнинъ, Исхакънынъ ве Якъупнынъ Алласы корюнди. ¹⁷ О, деди ки: “Мен сизлерге бакъып, Мысырда сизлернен олган шейлерни корьдим. Мен дедим ки, Мен сизни Мысыр зулумындан ханаанлыларнынъ, хитлилернинъ, аморлыларнынъ, перизлилернинъ, хивлилернинъ ве евуслыларнынъ топрагъына, сютнен бал акъкъан топракъкъа алып кетерим”».

¹⁸ Олар сенинъ сёзюнъни динълерлер. Сен ве Израиль акъсакъллары Мысыр падишасына

барып: «РАББИ, еудийлернинъ Алласы бизге корюнди. Демек ки, бизим Алламызгъа, РАББИге къурбан чалмакъ ичюн, бизни учь кунлюк ёлгъа сахрагъа йиберсе», – деп айтарлар. ¹⁹ Амма къатты къолнен оны меджбур этмегендже, Мысыр падишасы сизге кетмек ичюн разылыкъ бермейджегини Мен билем. ²⁰ Сонъ къолумны узатырым ве оларнынъ козю огюнде аджайип шейлер япып, Мысырны джезаларым. Ондан сонъ о, сизлерни йиберер.

²¹ Бу халкъкъа мысырлыларнынъ козю огюнде мераметлик берерим, ве кеткенинъизде бош къолнен кетмесинъиз. ²² Эр бир къадын озь къомшусундан ве озюнинъ эвинде яшагъанындан кумюш ве алтын шейлерни, урбаларны да сорап алып. Бу шейлернен сиз огулларынъызны ве къызларынъызны кийиндирирсинъиз ве мысырлыларнынъ барлыгъыны алып кетерсинъиз.

Мусанынъ акълары

4 Муса исе:

– Эгер олар мангъа инанмасалар ве сёзюмни динълемейип: «Сангъа РАББИ корюнемди», – деп айтсалар? – деди.

² – Къолунгъаки шей недир? – деди онгъа РАББИ.

– Таякъ! – деп джевап къайтарды о.

³ – Оны ерге ташла, – деди РАББИ.

Муса оны ерге ташлады, таякъ йылан олды, ве Муса ондан къачты. ⁴ РАББИ Мусагъа:

– Къолунгъа узат да, оны къуйругъындан тут, – деди.

Муса къолуны узатып оны алды, ве йылан онынъ авучында таякъ олды.

⁵ – Бунынъ ичюн РАББИ, бабаларыннынъ Алласы, Ибраимнинъ Алласы, Исхакънынъ Алласы ве Якъупнынъ Алласы сангъа корюнгенине инансынлар.

⁶ РАББИ даа бойле деди:

– Къолунгъа къойнунгъа къойса.

Муса къолуны къойнуна къойды ве сонъ оны чыкъарды. Иште, онынъ къолу джузам[†] хасталыгъындан къар дайын беязлашты.

⁷ – Къолунгъа кене къойнунгъа къой, – деди РАББИ.

Муса кене къолуны къойнуна къойды. Кене оны къойнундан чыкъарды. Иште, къолу кене тени дайын олды.

⁸ – Эгер олар сангъа инанмасалар ве биринджи аджайип шей оларны инандырмаса, экинджи аджайип шей инандырыр, – деди РАББИ. ⁹ – Эгер бу эки аджайип шейге инанмасалар ве сени динълемеселер, о заман дерьядан сув ал да, топракъкъа тёк. Дерьядан алынган сув топракъ устюнде къан олур.

¹⁰ Муса РАББИге:

[†] *Джузам* – «проказа» деген хасталыкъ. Бу чешит тюрлю тери хасталыкъларнынъ ады эди.

– Эй, я Раббим! Ялварам, лафым чиркин. Эр вакыт, балалыгымдан берли ве Сен меннен, Озь кзулунънен лаф этип башлагъанында биле, мен бойле эдим. Дудакъларым абдал, тилим де кзолайсыз, – деди. ¹¹ РАББИ деди:

– Адамгъа агъзыны ким берди? Ким оны тильсиз я да сагъыр япа? Онынъ козьлери корьсюн, я да корьмесин деп ким япа? Буны япкъан – Мен, РАББИ, дегильми? ¹² Демек, бар. Сен лакъырды эткенинде, Мен янынъда олурим. Санъа не айтмагъа керек олгъаныны Мен огретирим.

¹³ – Я Раббим! – деди Муса. – Ялварам, башкъасыны, кимни истесенъ, ёлласа.

¹⁴ РАББИнинъ Мусагъа кършы гъазабы къызды, ве О:

– Сенинъ Харун деген, Левий къабилесинден олган агъанъ бар, керчекми? О, дюльбер лакъырды этип олгъаныны билем. О, сенинъ кършыныа чыкърар ве сени корип, джан-юректен кзуваныр. ¹⁵ Сен онъа айтарсынъ ве сёзлерни онынъ агъзына кюарсынъ. Мен исе, сен лакъырды эткенде, сенинъ янынъда, о, лакъырды эткенде де, онынъ янынъда олурим. Сизге не япмакъ керек оладжакъыны Мен сизге огретирим. ¹⁶ Сенинъ еринъе халкъкъа о, айтаджакъ. О, сенинъ агъзынъ оладжакъ, сен исе онъа Алла ерине олурсынъ. ¹⁷ Бу таякъны исе кзолуна ал, онен сен аджайип шейлерни япаджакъсынъ, – деп айтты.

Мусанынъ къайтмасы

¹⁸ Муса кетип, къайнатасы олган Итрогъа къайтты. Онъа:

– Мен Мысырда олган халкъыма къайтайым. Олар даа сагъмы-ёкъмы экен бакъайым, – деди. Итро Мусагъа:

– Аман-эсен бар, – деди.

¹⁹ РАББИ Мусагъа Мидьянда: «Мысыргъа къайтып кет, чюнки сени ольдюрмеге истегенлер эписи ольдилер», – деген эди.

²⁰ Муса апайыны ве огулларыны алып, эшекке отуртты ве Мысыр топрагъына къайтты. Алланынъ таягъыны да Муса кзолуна алды.

²¹ РАББИ Мусагъа:

– Мысыргъа къайтып баргъанындан сонъ, эписи аджайип шейлерни Мен санъа берген кзуветнен фыравуннынъ козю огюнде яп. Мен исе онынъ юрегини таш киби этерим, ве о, халкъны йибермез. ²² Фыравунгъа бойле деп айт: «РАББИ: “Исраиль – Меним биринджи догъгъан огълумдыр. Мен санъа бойле деп айтам: Огълумны, Манъа ибадет этсин деп, йибер. Эгер йибермесенъ, Мен сенинъ огълунъны, биринджи догъгъан огълунъны ольдюрим”, – деп айта», – деди.

²⁴ Ёл бою геджелемеге токътагъанда, РАББИ Мусагъа кельди ве оны ольдюрмеге истеди. ²⁵ О заман Циппора, чакъмакътан япылган пычакъны

алып, огълуну сюннет этти ве кесильген тери парчасыны Мусанынъ аякъларына тийип, онъа:

– Сен меним къан киевимсинъ, – деди. ²⁶ Сонъ РАББИ Мусадан чекильди.

О заман Циппора: «Къан киевимсинъ», – дегенде, о, сюннет акъкъында айта эди.

²⁷ РАББИ Харунгъа:

– Мусаны кършыламакъ ичюн, сахрагъа кет, – деди.

Харун кетип, Мусанен Алланынъ дагъы янынъда корюшти ве оны опыти. ²⁸ Муса Харунгъа оны ёллагъан РАББИнинъ эписи сёзлерини айтып берди, ве Онынъ эмир эткен эписи аляметлери акъкъында икяе этти. ²⁹ Муса Харуннен барып, Исраиль огулларынынъ эписи акъсакълларыны топладылар. ³⁰ Харун РАББИнинъ Мусагъа айткъан эписи сёзлерини айтып берди. Муса исе халкънынъ козьлери огюнде эписи аджайип шейлерни япты. ³¹ Сонъ халкъ инанды. Олар Исраиль огулларына РАББИ келип, оларнынъ чеккен зулумларыны корьгенини эшиттилер. Ондан сонъ олар седждеге къапанып ибадет эттилер.

Муса ве Харун фыравуннынъ огюнде

5 Бундан сонъ Муса ве Харун фыравунгъа келип:

– РАББИ – Исраиль халкъынынъ Алласы – бойле деп айта: «Сахрада Манъа байрам япмакъ ичюн, Меним халкъымны йибер», – дедилер. ² Амма фыравун:

– РАББИ ким олган? Не ичюн Онынъ сёзюни динълеп, манъа Исраиль халкъыны йибермек керек? Мен РАББИни бильмейим ве израиллилерни йибермем, – деди.

³ – Еудийлернинъ Алласы бизге кельди. Алла бизни къылыч я да фелякетнен джезаламасын деп, бизим Алламызгъа, РАББИге кзурбан чалмакъ ичюн бизни учь кунлюк ёлгъа сахрагъа йиберсе, – дедилер олар.

⁴ – Не ичюн сиз, Муса ве Харун, халкъны оларнынъ ишинден кълдырасынъыз? Юре беринъиз ишинъизге! – деди оларгъа Мысыр падишасы. ⁵ – Мына, бу ернинъ халкъы чокъ сайылыдыр. Сиз исе оны ишинден кълдырасынъыз, – деп кшошты фыравун.

⁶ О куню фыравун халкъ незаретчилерине ве реберлерге:

⁷ – Тюневин ве обирскунъ кирпич ясамакъ ичюн халкъкъа тобан бере эдинъиз. Илериде исе берменъиз. Тобанны озьлери юрип джыйсынлар.

⁸ Лякин олар тюневин ве обирскунъ не къадар кирпич япкъан олсалар, о къадар да япсынлар. Кирпичлернинъ сайысыны эксилтменъиз. Олар тенбеллер, онынъ ичюн олар: «Барайыкъ ве Аллагъа кзурбан чалайыкъ», – деп къычыралар. ⁹ Оларгъа чокъча иш беринъиз. Олар

чалышсынлар ве ялан лафкъа инанмасынлар, – деп эмир этти.

¹⁰ Халкъ незаретчилери ве онынъ реберлери чыккып, халкъкъа:

– Фыравун бойле деп айта: «Сизге тобан бермейджегим. ¹¹ Озюньиз барынъыз ве озьлеринъизге тобанны къайда тапсанъыз, андан алынъыз. Ишинъизден исе бир шей аксильмейджек», – дедилер.

¹² Халкъ тобан ерине ашлыкъ сапларыны джыймакъ ичюн бутюн Мысыр топрагъында дагъылды. ¹³ Незаретчилер исе меджбур этип:

– Кунълук ишинъизни эр кунь, сизде тобан олгъан вакъыттаки киби, япынъыз, – дей эдилер.

¹⁴ Фыравун незаретчилери къойгъан исраилли реберлерни котеклеп:

– Не ичюн тюневин ве бугунь, шимдигеже олгъаны дайын, кирпичлернинъ керекли сайысыны япмадынъыз? – айта эдилер.

¹⁵ Исраиль халкъынынъ реберлери, фыравунгъа келип, онъа:

– Не ичюн сен бизлернен, озь къулларынынъ, бойле япасынъ? – айтып къыямет къопардылар.

¹⁶ – Бизге, къулларынга, тобан бермейлер, амма «кирпичлерни исе япынъыз», деп айталар. Мына, бизни, къулларынынъ, уралар. Халкъынъа бу гунадыр.

¹⁷ Амма о:

– Сиз тенбельсинъиз, тенбельсинъиздир. Онынъ ичюн сизлер: «Барып, РАББИге къурбан чалайыкъ», – дейсинъиз. ¹⁸ Шимди исе барынъыз да, чалышынъыз. Тобанны сизге бермезлер, амма кирпичлернинъ тайинленген сайысыны беринъиз, – деп айтты.

¹⁹ «Кирпичлернинъ эр куньге керекли сайысыны аксильтменъиз», деген сёзлерде Исраиль реберлери башларына тюшкен беляларны корьдилер.

²⁰ Башлыкълар оларнынъ фыравундан чыккъанларыны беклеп тургъан Муса ве Харуннен корюштилер. ²¹ Оларгъа:

– Сиз ичюн фыравун ве онынъ къулларынынъ огюнде бизим яхшы адымызны аякъ асты эттинъиз. Сиз, бизни ольдюрсинлер деп, оларнынъ къолларына къылыч бердинъиз. РАББИ буны корьсюн ве сизге бунынъ ичюн джеза берсин, – дедилер.

Муса Аллагъа шикъет эте

²² Сонъ Муса РАББИге бойле деди:

– Эй, я Раббим! Не ичюн Сен шу халкъны бойле белягъа огъраттынъ? Не ичюн мени ёлладынъ?

²³ Мен фыравунгъа келип, Сенинъ адынъдан лаф этип башлагъанымдан сонъ, о, бу халкъкъа даа зияде яманлыкълар япмагъа башлады. Бизни къуртармагъа истединъ, лякин ойле де Озь халкъынъны къуртармадынъ.

Алла Мусагъа джевап бере

6 РАББИ исе Мусагъа:

– Энди Мен фыравуннен не япаджагъымны корерсинъ. Къудретиме бойсунып, о, оларны йиберер. Къудретиме бойсунып, оларны озь топрагъындан къувалар биле, – деди.

² Алла Мусагъа бойле деди:

– Мен – РАББИ. ³ Мен Ибраимге, Исхакъкъа, Якъупкъа «Къудретли Алла» адыннен келе эдим, лякин Мен «РАББИ» деген адымнен оларгъа ачылмадым. ⁴ Мен оларгъа Ханаан топрагъыны, олар вакътынджа яшагъан топракны бермеге васиет эттим. ⁵ Мен мысырлылар исраиллиерни къуллукъта туткъанлары акъкъында оларнынъ инъильтилери эшиттим ве Озюмнинъ васиетимни хатырладым. ⁶ Бойлеликнен, Исраиль огъулларына айт: «Мен – РАББИ. Сизни мысырлыларнынъ зулумындан алып чыкъарым, оларнынъ къуллугъындан азат этерим ве къудретимни косътерип буюк белялар ярдымынен сизлерни къуртарырым. ⁷ Сизни Озюм халкъым этип, къабул этерим ве сизге Алла олурым. Сонъ сиз Мен – РАББИ сизни Мысыр топрагъындан, Мысыр зулумындан алып чыккъан сизинъ Алланъыз олгъанымны билерсинъиз. ⁸ Мен сизни Ибраимге, Исхакъкъа ве Якъупкъа бермеге емин эткен топраккъа кирсетирим ве оны мулькюнъиз этип, сизге берерим. Мен – РАББИ».

⁹ Муса буны Исраиль огъулларына айтты, лякин олар рухтан тюшкенлери ве къуллугъы агъыр олгъаны себебинден Мусаны динълемедилер.

¹⁰ РАББИ Мусагъа даа бойле деди:

¹¹ – Фыравунгъа, Мысыр падишасына барып, онъа, Исраиль огъулларыны озь топрагъындан йиберсин, деп айт.

¹² Муса РАББининъ огюнде бойле деди:

– Бакъ, Исраиль огъуллары биле мени динълемейлер, насыл этип фыравун мени динълейджек? Чиркин меним лафым.

¹³ Сонъ РАББИ Муса ве Харуннен лаф этип, Исраиль огъулларыны Мысыр топрагъындан чыкъармакъ ичюн, Исраиль огъулларына ве Мысыр падишасы олгъан фыравунгъа аит эмирлерни оларгъа берди.

Мусанынъ ве Харуннынъ шеджерелери

¹⁴ Мына, исраилли къабилелерининъ башлыкълары.

Исраильнинъ биринджи огълу олгъан Рубеннинъ огъуллары: Ханох, Паллу, Хецион ве Карми. Бу – Рубенден чыккъан къоранталар.

¹⁵ Шимеоннынъ огъуллары: Емуэл, Ямин, Охад, Яхин, Цохар ве ханаанлы къызнынъ огълу Шаул. Бу – Шимеондан чыккъан къоранталар.

¹⁶ Мына, къоранталарына коре, Левий огъулларынынъ адлары: Гершон, Кехат ве

Мерарий. Левий 137 йыл яшады. ¹⁷ Гершоннынъ огъулары: Ливни, Шимий ве оларнынъ къоранталары. ¹⁸ Кехатнынъ огъулары: Амрам, Ицхар, Хеврон ве Уззиэл. Кехат 133 йыл яшады. ¹⁹ Мерарийнынъ огъулары: Махлий ве Муший. Мына, эвлятларына коре, Левийден чыккыан къоранталар.

²⁰ Амрам аласы Екеведге эвленди, ве о, Амрамгъа Харун ве Мусаны тапты. Амрам 137 йыл яшады.

²¹ Ицхарнынъ огъулары: Корах, Нефег ве Зикри.

²² Уззиэлнинъ огъулары: Мишаэл, Элцафан ве Ситри.

²³ Харун Нахшоннынъ къыз къардашы олгъан Амминадавынынъ къызына Элишевагъа эвленди. О, Харунгъа Надав, Авиху, Элазар ве Итамар адлы огъуларны тапты.

²⁴ Корахнынъ огъулары: Ассир, Элкъана ве Авиасаф. Бу – Корахтан чыккыан къоранталар.

²⁵ Харуннынъ огълу Элазар Путиэлнинъ бир къызына эвленди. О, Харунгъа Пинехасы тапты.

Мына, къоранталарына коре, Левий къабилелерининъ башлыкълары.

²⁶ Мына Харун ве Муса. РАББИ оларгъа бойле айткъан эди:

– Исраиль огъуларыны ордуларынен Мысыр топрагъындан алып чыккынынъыз.

²⁷ Мысыр падишасы олгъан фыравунгъа да, олар – Муса ве Харун озьлери, Исраиль огъуларыны Мысыр топрагъындан алып чыккымакъ акъкъында айткъан эдилер.

Рабби Мусагъа ве Харунгъа эмир эте

²⁸ Бойлеликнен, РАББИ Мысыр топрагъында Мусанен лаф эткенде, ²⁹ онъа бойле айткъан эди:

– Мен – РАББИ! Мысыр падишасы олгъан фыравунгъа Мен санъа бутюн айткъанларымны айт.

³⁰ Муса исе РАББИнинъ огъунде:

– Иште, меним нутугъым чиркин. Насыл этип, фыравун меним айткъанларымны динълейджек? – деди.

7 Лякин РАББИ Мусагъа бойле деп айтты:

– Бакъ, Мен сени фыравунгъа Алла киби этип къойдым, агъанъ Харун да сенинъ пейгъамберинъ оладжакъ. ² Мен санъа бутюн эмир эткенлеримни онъа айтаджакъсынъ. Агъанъ Харун исе, Исраиль огъуларыны озь топрагъындан йиберсин деп, фыравунгъа айтаджакъ. ³ Лякин Мен онынъ юрегини таш киби этерим ве Мысыр топрагъында чокътан-чокъ аляметлеримни ве аджайип шейлеримни япарым. ⁴ Фыравун сизни динълемейджек, ве Мен, Озь къудретимни косьтерип, буюк белялар ярдымынен Меним ордуларымны, Исраиль огъуларынынъ халкъыны Мысыр топрагъындан алып чыккыарым. ⁵ Мен, Озь къудретимни Мысыргъа косьтерип, Исраиль огъуларыны мысырлыларынъ арасындан алып

чыккыанымдан сонъ, эписи мысырлылар «Мен – РАББИ» олгъанымны билірлер.

⁶ Муса ве Харун, РАББИ насыл айткъан олса, ойле де яптылар.

⁷ Олар фыравунгъа буны айтып башлагъанларында, Муса 80 яшына эди, агъасы Харун исе – 83.

Харуннынъ таягъы

⁸ РАББИ Мусагъа ве Харунгъа:

– Фыравун сизге: «Аджайип шей япынынъыз», – деп айтса, сен Харунгъа: «Таягъыннынъ ал да, фыравуннынъ огъуне ташла. Таякъ йылан олур», – деп айт, – деди.

¹⁰ Муса ве Харун, фыравунгъа келип, РАББИ эмир эткени дайын яптылар. Харун таягъыны фыравун

ве онынъ къулары огъунде ташлады, ве о, йылан олды. ¹¹ Фыравун акъыллы адамларны ве ырымджыларны чагъыртты. Бу Мысыр

тылсымджылары озь тылсымларынен айны шуны яптылар: ¹² олардан эр бири озь таягъыны

ташлады, ве олар йыланлар олдылар. Амма Харуннынъ таягъы оларнынъ таякъларыны ютты.

¹³ Фыравуннынъ юреги таш киби олды, ве РАББИ айткъаны дайын, о, оларны динълемеди.

Мысыргъа тюшкен белялар

¹⁴ РАББИ Мусагъа бойле деп айтты:

– Фыравуннынъ юреги инат, халкъны йибермеге истемей. ¹⁵ Ярын йылангъа айлангъан таягъыннынъ къолунъа алып, фыравунгъа бар да, о, сув янына

чыккыанда, сен онынъ ёлунда, дерья ялысында тур. ¹⁶ Онъа да бойле деп айт: «РАББИ,

еудийлернинъ Алласы мени санъа буны айтмакъ ичюн ёллады: “Манъа сахрада ибадет этсинлер деп, Меним халкъымны йибер”.

Лякин сен аля даа динълемединъ. ¹⁷ РАББИ бойле айта: “Мен – РАББИ олгъанымны сен япкъанларымдан билірсинъ”.

Мына бу къолумдаки таякънен мен Ниль дерьядаки сувгъа урарым, ве о, къангъа айланыр.

¹⁸ Дерьядаки балыкъ олер, дерья да фена къокъу даркъатып башлар, ве мысырлылар дерьядаки сувны ичип оламазлар».

¹⁹ Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Агъанъ Харунгъа бойле деп айт: «Таягъыннынъ алып, къолуннынъ Мысыр топрагъынынъ сувларына: онынъ озенлерине, сув акъынларына, голлерине ве эписи хавузларына тараф котер. Олар къангъа айланырлар, бутюн Мысыр топрагъындаки эм таш, эм агъач савутларында биле къан олур».

²⁰ Муса ве Харун, РАББИ оларгъа насыл эмир эткен олса, ойле де яптылар. Харун, фыравун ве онынъ къуларынынъ козьлери огъунде озь таягъыны котерип, дерья сувуна урды ве

дерьядаки бутюн сув къангъа айланды. ²¹ Дерьядаки балыкъ олип озен сасыгъаны ичюн,

мысырлылар дерьядаки сувны ичип оламай эдилер. Бутюн Мысыр топрагъында къан эди.

²² Амма Мысыр тылсымджылары озь тылсымларынен айны шуны яптылар.

Фыравуннынъ юреги таш киби олды, ве о, РАББИ айткъаны киби, Мусанен Харунны динълемеди.

²³ Фыравун айланып эвине кетти. Лякин бу шейлер онъа тесир этмеди. ²⁴ Эписи мысырлылар исе ичмеге сув тапмакъ ичюн дерья янындаки ерни къазып башладылар, чюнки олар озендеки сувны ичип оламай эдилер.

²⁵ РАББИ дерьяны харап эткенине еди кунь толды.

8 РАББИ Мусагъа бойле деп айтты:

– Фыравунгъа барып, онъа айт: «РАББИ бойле айта: “Манъа ибадет этмек ичюн, халкъымны йибер. ² Оларны йибермеге разы олмасанъ эгер, Мен бутюн сенинъ топрагъынны бакъаларгъа толдурырым. ³ Дерьянынъ ичи бакъаларгъа толып-ташар, ве олар чыккып, сенинъ эвинъе, юкълагъан еринъе, тешегинъе, хызметчилерининъ ве халкъыннынъ эвлерине, собаларнынъа ве хамыр савутларынна биле кирерлер. ⁴ Олар сенинъ, халкъыннынъ ве эписи хызметчилерининъ устуне чыкъларлар”».

⁵ Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Агъанъ Харунгъа бойле деп айт: «Таягъынны алып, къолуннынъ озенлерининъ, сув акъымларынынъ ве голлерининъ устьлерине узатып, Мысыр топрагъына бакъаларны чыкълар».

⁶ Харун къолуны Мысыр сувларынынъ устуне узатып, бакъаларны чыкъларды, ве бакъалар чыккып, Мысыр топрагъыны къапладылар. ⁷ Амма Мысыр тылсымджылары, озьлерининъ тылсымларынен айны шуны япып, бакъаларны Мысыр топрагъына чыкълардылар.

⁸ Сонъ фыравун, Мусанен Харунны чагъыртып, оларгъа:

– Менден ве халкъымдан бакъаларны ёкъ этсин деп, РАББИге мен ичюн дуа этинъиз. Сонъ мен, РАББИге къурбан чалмакъ ичюн, Исраил халкъыны йиберерим, – деп айтты.

⁹ Муса фыравунгъа бойле деди:

– Бакъалар сенде, халкъыннда, эвлеринде ёкъ олып, тек дерьяда къалсынлар деп, сен ичюн, хызметчилеринъ ве халкъынъ ичюн дуа этеджегимнинъ вакътыны манъа озюнь билъдир.

¹⁰ Фыравун онъа:

– Ярын, – деп айтты.

Муса онъа бойле джевап берди:

– Айткъанынъ киби олур. Бойледже билъ: бизим Алламыз олгъан РАББИ киби кимсе ёкъ.

¹¹ Бакъалар сенден, эвлеринден, хызметчилеринден ве халкъындан кетерлер. Олар тек Ниль дерьясында къалырлар.

¹² Муса ве Харун фыравундан чыккъан сонъ, Муса фыравунгъа ёллангъан бакъалар акъкъында РАББИге дуа этти. ¹³ РАББИ Муса сорагъаны киби, этти: бакъалар мысырлыларнынъ эвлеринде,

азбарларында, тарлаларында ольдилер. ¹⁴ Оларны обаладылар, ве ер сасып башлады. ¹⁵ Фыравун, енгиллик олгъаныны корип, юрегини таш киби къаттырды ве, РАББИ айткъаны дайын, Мусанен Харунны динълемеди.

¹⁶ Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деп айтты:

– Харунгъа бойле деп айт: «Таягъынны котерип, оны топраккъа ур, ве бутюн Мысыр топрагъыннынъ тозу боджеклерге айланыр».

¹⁷ Олар ойле де яптылар. Харун, къолундаки таягъыны котерип, топраккъа урды, ве адамларнен айванларнынъ устю боджеклерге толды. Бутюн Мысыр топрагъы бою топрак тозу боджеклерге айланды.

¹⁸ Тылсымджылар озь тылсымларынен боджеклерни япмагъа тырыштылар, амма япып оламадылар. Адамларнен айванларнынъ устю-башы исе боджек эди.

¹⁹ Сонъ тылсымджылар фыравунгъа:

– Керчектен, аллалар озь къудретини косътерелер, – деп айттылар.

Лякин фыравуннынъ юреги таш киби къатты эди, ве о, РАББИ айткъаны киби, динълемеди.

²⁰ РАББИ Мусагъа бойле деп айтты:

– Ярын саба эрте турып, фыравун сувнынъ янына кельгенде, онынъ огюне бар ве онъа айт: «РАББИ бойле деп айта: “Сахрада Манъа ибадет этсин деп, халкъымны йибер. ²¹ Меним халкъымны йибермесенъ эгер, Мен санъа, хызметчилеринъе, халкъынъа ве эвлеринъе чокътан-чокъ копек чибинлерини ёлларым, ве мысырлыларнынъ эвлеринен яшагъан ерлери чибинлерге толур. ²² О куню Меним халкъым яшагъан Гошен топрагъыны Мен айырарым, ве анда чибинлер олмаз. О заман, Мен – РАББИ, бу топраккъа олгъанымны билирсинъ. ²³ Меним халкъымны чибинлерден къорчалап, оны сенинъ халкъындан фаркълы этеджегим. Бу алямет ярын оладжакъ”».

²⁴ РАББИ ойле де япты: фыравуннынъ эвине, хызметчилерининъ эвлерине ве бутюн Мысыр топрагъына чокътан-чокъ чибинлер учып кельди. Ер юзю чибинлерден харап олаята эди.

²⁵ Фыравун, Мусанен Харунны озюне чагъыртып, оларгъа:

– Бу топраккъан кетмейип, сизинъ Алланъызгъа къурбан чалынъыз, – деди.

²⁶ Лякин Муса онъа бойле джевап къайтарды:

– Буны япмакънынъ чареси ёкъ, чюнки РАББИге къурбан чалсакъ, мысырлылар ичюн бу арам олур. Мысырлылар ичюн арам олгъан къурбанны оларнынъ козьлери огюнде чалсакъ эгер, олар бизлерни ташларнен урмазлармы? ²⁷ Биз учь кунлюк ёлгъа сахрагъа чыкълармыкъ ве, РАББИ бизге айткъаны киби, Онъа, бизим Алламызгъа къурбан чалайыкъ.

²⁸ Фыравун бойле деп айтты:

– Сахрада РАББИге, сизинь Алланъызгъа къурбан чалмакъ ичюн, мен сизни йиберерим, тек узакъ кетменъиз. Меним ичюн дуа этинъиз.

²⁹ Муса бойле джевап къайтарды:

– Иште, мен сенден чыккып кетип, РАББИге дуа этерим, ве чибинлер сенден, хызметчилериньден, халккынъдан ярын учып кетерлер. Тек, РАББИге къурбан чалмакъ ичюн халккыны йибермейип, яландан вазгеч.

³⁰ Сонъ Муса фыравундан чыккып, РАББИге дуа этти.

³¹ РАББИ Муса сорагъаны киби япып, фыравундан, онынъ хызметчилеринден ве халккынъдан чибинлерни ёкъ этти, бир данеси биле къалмады.

³² Лякин фыравун юрегини таш киби этти ве кене де халккыны йибермеди.

9 РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Фыравунгъа барып, бойле айт: «РАББИ, еудийлернинъ Алласы, бойле деп айта: “Манъа къурбан чалмакъ ичюн, Меним халккымыны йибер”. ² Эгер сен оларны йибермеге истемесенъ ве оларны даа тутсанъ, ³ мына РАББИ тарладаки айванларынны, атларны, эшеклерни, девелерни, сыгъырларны, бугъаларны ве къой-эчкилерни джезалар: баягъы агъыр хасталыкъ олур. ⁴ Амма РАББИ израиллилернинъ айванларыны мысырлыларнынъ айванларындан айырап, ве Израиль огъулларынынъ бутюн айванларындан исе бири ольмез. ⁵ РАББИ вакътыны бильдирип: “Бу мемлекетте Мен буны ярын этеджегим”, – деди».

⁶ Айланыр куню РАББИ буны да япты, ве мысырлыларнынъ эписи айванлары олип кеттилер, Израиль огъулларынынъ айванларындан исе бири ольмеди. ⁷ Фыравун бильмек ичюн адамларны ёллады, ве, иште, Израиль огъулларынынъ бутюн айванларындан бири ольмегенини бильди. Лякин фыравуннынъ юреги таш киби эди, ве о, израиллилерни йибермеди.

⁸ Сонъ РАББИ Мусанен Харунгъа бойле деди:

– Собадан бирер толу авуч куль алынъыз да, Муса оны фыравуннынъ козю огюнде кокке сепсин.

⁹ Бутюн Мысыр топрагъында тоз котерилир, ве бутюн Мысыр топрагъындаки адамларнынъ ве айванларнынъ устьлеринде иринлеген чибанлар пейда олур.

¹⁰ Олар, собадан куль алып, фыравуннынъ козю огюне кельдилер. Муса оны кокке септи, ве адамларнынъ, айванларнынъ устьлеринде иринлеген чибанлар пейда олды. ¹¹ Тылсымджылар чибанлар ичюн Мусагъа къаршы турып оламадылар, чюнки эписи мысырлыларнен тылсымджыларда чибанлар бар эди.

¹² Лякин РАББИ фыравуннынъ юрегини таш киби этти, ве о, РАББИ айткъаны киби, Мусанен Харунны динълемеди.

¹³ Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Ярын саба эрте турып, фыравуннынъ козю огюне бар да, онъа бойле деп айт: «РАББИ, еудийлернинъ Алласы, бойле деп айта: “Манъа ибадет этмек ичюн, Меним халккымыны йибер.

¹⁴ Йибермесенъ эгер, бутюн дюньяда Манъа ошагъан кимсе олмагъаныны биль деп, бу сефер Мен сенинъ, хызметчилеринъ ве халккынъ башына эписи беляларны ёлларым.

¹⁵ Къудретимни косътерип, сенинъ ве халккыннынъ устуне дешетли белямыны йибермеге истеген олсам, сен чокътан берли ер юзюнден ёкъ олур эдинъ. ¹⁶ Лякин санъа къудретим корюнсин деп ве бутюн ер юзюнде Меним адым намлы олсун деп, Мен сени сакълап къалдырдым. ¹⁷ Сен исе, даа Меним халккымыны йибермейип, онъа къаршы турасын. ¹⁸ Бунынъ ичюн, Мен ярын, тамам бу вакъыт, Мысыр дюньягъа кельген вакъыттан берли шимдигедже, анда олмагъан баягъы къоркъунчлы бурчакъ ёлларым. ¹⁹ Шимди сюрюлеринъни ве тарлада олгъан эписини джыймакъ ичюн адамларны ёлла. Эвге джыйылмайып, тарлада къалгъан эписи адамларнен айванларгъа исе бурчакъ тюшер, ве олар олерлер”».

²⁰ Фыравуннынъ хызметчилеринден базылары, РАББИнинъ сёзлеринден къоркъып, озь сюрюлеринен къулларыны ашыккып эвлерине джыйдылар. ²¹ РАББИнинъ сёзлерине къулакъ асмагъан адамлар исе сюрюлеринен къулларыны тарлада къалдырдылар.

²² РАББИ Мусагъа бойле деп айтты:

– Къолунны кокке тараф узат, ве бутюн Мысыр топрагъына: адамларгъа, айванларгъа ве Мысырдаки ашлыккынынъ бутюнине бурчакъ тюшер.

²³ Муса озь таягъыны кокке тараф котерди. РАББИ кок гурюльтисинен бурчаккыны йиберди, ве ер юзю бою атеш даркъала эди. Бойле шекильде РАББИ Мысыр топрагъына бурчаккыны ягъдырды.

²⁴ Бурчакъ тюше эди, ве бурчакъ арасында атеш де анда, де мында алевлене эди. Мысыр мемлекети пейда олгъан вакъыттан берли олмагъан, бутюн Мысыр топрагъында бойле баягъы къоркъунчлы бурчакъ эди. ²⁵ Бутюн Мысыр топрагъы бою, тарлаларда олгъан бутюнине: адамдан башлап айвангъадже, – бурчакъ къырды. Тарлада оськен эписи осюмликлерни урды, тарлада оськен эписи тереклерни де бурчакъ сындырды. ²⁶ Тек Израиль огъуллары отургъан Гошен виляетинде бурчакъ олмады.

²⁷ Фыравун, адамларны ёллап, Мусанен Харунны чагъыртты ве оларгъа:

– Бу сефери мен гуна къазандым. РАББИ – адалетлидир, меннен халккым исе къабаатлымыз.

²⁸ Меним ичюн РАББИге дуа этинъиз, Алланынъ гурюльтилери ве бурчакъ токкътасынлар, ве мен сизлерни артыкъ тутмайып йиберерим, – деп айтты.

²⁹ Муса онъа бойле джевап къайтарды:

– Мен шеэрден чыккып, къолларымны котерип, РАББИге два этеджегим. Ер юзю – РАББИнинъ мультю олгъаныны биль деп, кок гурюльтилери токътар ве бурчакъ башкъа олмаз. ³⁰ Лякин мен билем ки, сен ве сенинъ хызметчилеринъ аля даа РАББИ-Тааладан къоркъмайсынъыз.

³¹ Бурчакъ кетенни ве арпаны урды, чюнки арпа энди баш тѣкти, кетен исе чичеклеп башлады.

³² Богъдайны ве къызыл богъдайны исе урмады, чюнки олар кечче етише эдилер.

³³ Муса, фыравундан кетип, шеэрден чыккыты ве къолларыны РАББИге тараф узатты, ве аман кок гурюльтисинен бурчакъ токътады, ягъмур да ер юзюне ягъмакъны токътатты.

³⁴ Ягъмур, кок гурюльтиси ве бурчакънынъ токътатгъанларыны корип, фыравун хызметчилеринен эп инатланып, бир даа гуна къазанды. ³⁵ Фыравуннынъ юреги таш киби къатты эди, ве о, РАББИ Муса ярдымынен айткъаны киби, Исраиль огъулларыны йибермеди.

10 РАББИ Мусагъа бойле деп айтты:

– Фыравунгъа бар. Мен онынъ ве хызметчилерининъ юреклерини инатландырттым. Шимди Мен бу аляметлеримни оларнынъ козьлери огюнде япып олурым. ² Сен исе огълунънен торунынъа бу мысырлыларнен дешетли шейлерни япкъанларымны ве анда косътерген аляметлерим акъкъында айтып олурсынъ. Бойлеликнен, сиз Мен – РАББИ олгъанымны биледжексиз.

³ Мусанен Харун, фыравунгъа келип, онъа бойле дедилер:

– РАББИ, еудийлернинъ Алласы, бойле деп айта: «Сен даа не къадар вакъыт Манъа бойсунмайджакъсынъ? Манъа ибадет этмек ичюн, халкъымны йибер. ⁴ Эгер сен Меним халкъымны йибермесенъ, ярын Мен бутюн мемлекетинъе сарынкъа ёлларым. ⁵ О, ер юзюни ойле къаплар ки, ерни коръмеге чареси олмаз. О, сизде топрагъынъызда бурчакътан сагъ къалгъан эр шейни ашар. Тарлаларынъызда оськен эписи тереклеринъизни де бутюнлей кемирир.

⁶ Сарынкъа эвлеринъни, эписи хызметчилеринънинъ эвлерини, эписи мысырлыларнынъ эвлерининъ ичини толдурыр. Буны не бабаларынъ, не къартбабаларынъ ер юзюнде яшап башлагъан кунълеринден бу кунъгедже коръмедилер».

Сонъ айланып, Муса фыравундан чыккып кетти.

⁷ Шу вакъыт хызметчилери фыравунгъа:

– О, бизни даа чокъ вакъыт тузакъта тутаджакъмы? Бу адамлар РАББИге, оларнынъ Алласына ибадет этсинлер деп, оларны йибер. Мысыр гъайып олгъаныны сен аля даа коръмейсинъми, аджеба? – деп айттылар.

⁸ Мусанен Харунны фыравунгъа къайтардылар. Фыравун оларгъа бойле деп айтты:

– Барынъыз, РАББИге, сизинъ Алланъызгъа ибадет этинъиз. Аранъыздан ким кетеджек?

⁹ Муса исе онъа:

– Биз уфакъ балаларымыз ве къартларымызнен, огъулларымыз ве къызыларымызнен, къой-эчкилеримиз ве малларымызнен берабер кетеджекмиз, чюнки бизде РАББИнинъ байрамыдыр, – деди.

¹⁰ Фыравун оларгъа бойле деп айтты:

– Мен сизни балаларынъызнен берабер йиберсем, РАББИ керчектен де сизнен! Коресинъиз, ниетинъиз къара! ¹¹ Ёкъ, тек акъайлар барып, РАББИге ибадет этсинлер, чюнки сиз буны сорагъан эдинъиз.

Сонъ оларны фыравундан къувдылар.

¹² О вакъыт РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Мысыр топрагъына тараф къолунъны узат, бутюн Мысыр топрагъыны сарынкъа басын ве топрагъындаки бутюн отны, бурчакътан аман къалгъан бутюн шейлерни ашасын.

¹³ Муса таягъыны Мысыр топрагъына тараф узатты, ве РАББИ бу мемлекетке, бутюн кунъ ве бутюн гедже девам эткен шаркъий ельни уфюртти. Саба ачылмаздан шаркъий ель сарынкъаны кетирген эди. ¹⁴ Сарынкъа, бутюн Мысыр топрагъыны басып алып, бутюн мемлекетни толдурды. Бойле сарынкъа эвель олмагъан эди, бундан сонъ да олмайджакъ. ¹⁵ О, бутюн ер юзюни ойле къаплады ки, ерни коръмеге чареси ёкъ эди. О, бутюн мемлекетнинъ отуны ашады ве бурчакътан аман къалгъан тереклердеки махсулларны ашады. Бутюн Мысыр топрагъында не тереклернинъ устюнде, не де тарладаки от устюнде ешиллик къалмады.

¹⁶ Фыравун ашыккып, Мусанен Харунны озюне чагъыртты ве оларгъа:

– РАББИнинъ, сизинъ Алланъызнынъ огюнде ве сизинъ огюнъизде мен гуна къазандым. ¹⁷ Шимди исе гунамны даа бир кере багъышланъыз ве, менден бу олжумни къайтарсын деп, РАББИге, сизинъ Алланъызгъа два этинъиз, – деди.

¹⁸ Муса фыравундан чыккып, РАББИге два этти. ¹⁹ РАББИ къаршы кельген тарафтан фена кучлю гъарбий ельни уфюртти, ве о ель, сарынкъаны алып кетип, Къызыл денъизге ташлады. Бутюн Мысыр мемлекетинде бир сарынкъа биле къалмады. ²⁰ Лякин РАББИ фыравуннынъ юрегини таш киби этти, ве о, Исраиль огъулларыны йибермеди.

²¹ Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деп айтты:

– Къолунъны кокке тараф узат, ве бутюн Мысыр топрагъында къаранлыкъ, сезильген къаранлыкъ олур.

²² Муса къолуны кокке тараф узатты, ве бутюн Мысыр топрагъыны учъ кунъ девамында зифт къаранлыкъ къаплап алды. ²³ Бири-бирини коръмейип, ич бир кимсе ерлеринден учъ кунъ

турмады. Эписи Исраиль огъуллаарынынъ эвлеринде исе ярыкъ бар эди.

²⁴ Фыравун Мусанен Харунны чагъыртып, оларгъа:

– Барынъыз ве РАББИге ибадет этинъиз, тек къой-эчкилеринъиз ве малларынъыз къалсын, балаларынъыз исе сизлернен кетсинлер, – деди.

²⁵ – Ёкъ, – деди Муса, – РАББИге, бизим Алламызгъа бутюнлей якъылгъан ве башкъа къурбанларны чалмакъ ичюн айванларны бизге бер. ²⁶ Бизим сюрюлеримиз, бир баш къалмайып, бизнен кетсин, чюнки биз РАББИге, бизим Алламызгъа къурбанларны олардан аладжакъмыз. Лякин анда кельмегендже, РАББИге нени къурбан чаладжагъымызны биз бильмейджекмиз.

²⁷ Лякин РАББИ фыравуннынъ юрегини таш киби этти, ве о, оларны йибермеге истемеди. ²⁸ Мусагъа исе фыравун бойле деди:

– Бар кет! Мукъайт ол, козюм коръмесин сени, козюм корьген куню исе – олерсин!

²⁹ – Айткъанынъ киби де олур, – деди Муса, – мен козюнге бир даа корюнмем.

Сонъки бея акъкъында хабер

11 РАББИ Мусагъа:

– Мен фыравун ве мысырлыларнынъ башына даа бир феякет кетиририм. Ондан сонъ о, сизлерни мындан йиберер. Сизни йибергенде, мындан сизни асыл къуваджакъ. ² Халкъкъа исе айт ки, эр бир акъай озь къомшусындан, эр бир къадын да озь къомшусындан кумюш ве алтын шейлерни сорап алсынлар, – деди.

³ РАББИ халкъына мысырлыларнынъ козьлеринде мерамет берди. Мусанынъ озю Мысыр топрагъында фыравуннынъ къуллаары ве халкънынъ козю огюнде баягъы буюк адам эди.

⁴ Муса фыравунгъа деди ки:

– РАББИ бойле деп айта: «Яры геджеде Мен Мысыр бою кечерим. ⁵ О заман озь тахтында отургъан фыравуннынъ биринджи догъгъан баласындан башлап, дегирмен ташларында ун чеккен хызметчи апайнынъ биринджи догъгъан баласынадже Мысыр топрагъында олгъан эр бир биринджи догъгъан бала ве айванларнынъ бутюн биринджи догъгъан балалары оледжектир. ⁶ Бутюн Мысыр топрагъында даа олмагъан, эм де башкъа олмайджакъ буюк фигъан къопаджакътыр. ⁷ Эписи Исраиль огъуллаарына исе не адамгъа, не де айвангъа зарар олмаз. О заман, РАББИ мысырлылар ве исраиллилер арасында фаркъ эткенини билирсинъиз». ⁸ Сенинъ эписи къуллаарынъ манъа келип седжде этерлер ве: «Сен ёлбашчылыкъ эткен бутюн халкъынънен чыкып кет», – деп айтарлар. Бундан сонъ мен чыкып кетерим.

Сонъ Муса фыравундан гъазапнен чыкып кетти.

⁹ РАББИ Мусагъа:

– Меним аджайип шейлерим Мысыр топрагъында чокълашсынлар деп, фыравун сизни динълемейджек, – деген эди.

¹⁰ Муса ве Харун фыравуннынъ огюнде бу аджайип шейлернинъ эписини яптылар, амма РАББИ фыравуннынъ юрегини таш киби этти, ве о, Исраиль халкъыны озь топрагъындан йибермеди.

Песахнынъ тайинленмеси

12 Мысыр топрагъында РАББИ Мусагъа ве Харунгъа бойле деп айтты:

² – Бу ай сизде айларнынъ башы олсун. Йылнынъ айларындан о, биринджи олсун. ³ Бутюн Исраиль джемиетине айтынъыз ки, бу айнынъ онунджи куню эр бир адам озь къорантасына коре къой-эчкилеринден бирини алсын. Эр бир къорантагъа бирер айван олсун. ⁴ Эгер къоранта бир айванны ашап битирип оламайджакъ киби уфакъ олса, эвине энъ якъын олгъан къомшусынен берабер джан сайысына коре айван алсын. Ким не къадар ашайджагъына коре, озюнгизге айван сайып алынъыз. ⁵ Айван сизде къусурсыз, эркек ве бир яшлы олмакъ керек. Оны къозулардан я да улакълардан алынъыз. ⁶ О, сизде бу айнынъ он дёртунджи кунюнедже турсун. О заман бутюн Исраиль джемиетининъ топлашувы оны акъшам сойсун. ⁷ Онынъ къанындан алып, айванны ашайджакъ эвлеринде къапу первазынынъ эки тарафыны ве устюни якъсынлар. ⁸ Онынъ этини шу геджеси атешке къызартып, ашап битирсинлер. Оны маясыз хамырдан пишкен питенен ве адджы отларнен ашасынлар. ⁹ Оны чий я да сувгъа пиширип ашаманъыз, амма башынен, аягъынен ве ич алятынен берабер атешке къызартып ашанъыз. ¹⁰ Ондан сабагъадже бир шей къалдырманъыз. Амма ондан къалгъаныны сабагъадже атеште якъынъыз. ¹¹ Оны бойле ашанъыз: беллеринъиз багълы олсун, аякъкъапларынъыз аякъларынъызда, таякъларынъыз исе къолларынъызда олсун. Оны ашыкъчанлыкънен ашанъыз. Бу – РАББИНинъ Песахыдыр †.

¹² Мен исе тамам бу геджеси Мысыр топрагъындан кечерим ве адамдан башлап айванларгъа баргъандже, Мысыр топрагъында олгъан эр бир биринджи догъгъан баланы ольдюрим ве эписи Мысыр аллаларыны джезаларым. Мен – РАББИМ. ¹³ Сиз олгъан эвлер устюндеки къан бельги олур. Мен къанны корерим ве сизинъ янынъыздан кечип кетерим. Мысыр топрагъыны къыргъанымда, сизни къыргъан феякет олмаз.

¹⁴ Бу кунь сиз ичюн хатырлаткъан кунь олсун: оны РАББИге байрам оларакъ несильден несильге япынъыз. Сиз ичюн бу эбедий эмирдир.

† Песах – къадимий еудий «песах» деген сёзю «янынъдан кечип кетмек» демектир.

Маясыз Пишкен Пите Байрамы

¹⁵ Еди кунь маясыз пишкен пите ашанъыз. Энь биринджи кунюнден башлап, эвлеринъизден маяны ёкъ этинъиз. Ким биринджи куньден башлап, единджи куньгедже минген хамырдан пишкен пите ашаса, о джан Исраиль халкъындан айырылыр. ¹⁶ Биринджи куню сизде мукъаддес къурултай оладжакъ, единджи куню де мукъаддес къурултай оладжакътыр. Бу куньлери ич бир тюрлю иш япмагъа олмай. Сизге ялынъыз ашамакъ ичюн аш пиширге мумкюн. ¹⁷ Маясыз Пишкен Пите Байрамыны япынъыз, чюнки тамам бу куню Мен сизинъ ордуларынызыны Мысыр топрагъындан чыкъардым. Бу кунни эбедий урф-адет оларакъ несильден несильге япынъыз. ¹⁸ Биринджи айнынъ он дёртюджи куннинъ акъшамындан башлап, шу айнынъ йигирми биринджи куннинъ акъшамынадже маясыз пишкен пите ашанъыз. ¹⁹ Эвлеринъизде еди кунь мая олмамакъ керек, чюнки ким минген хамырдан пишкен пите ашаса, о джан, кельмешекми я да шу ернинъ темель сакиними олсун, Исраиль джемиетинден айырыладжакътыр. ²⁰ Минген хамырдан бир шей ашаманъыз. Эр бир яшагъан еринъизде маясыз пишкен пите ашанъыз.

Биринджи Песах

²¹ Муса, эписи Исраиль акъсакъалларыны чагъыртып, оларгъа бойле деди:
– Къоранталарынъызгъа коре айванларны сайлап алынъыз ве оларны сойып, Песахны азырланъыз. ²² Эзов отунынъ деметини алып, савутта олгъан къангъа батырып, савуттаки къаннен къапу первазынынъ устюни ве эки тарафыны якъынъыз. Сиз исе биринъиз озь эвинъизнинъ къапусындан сабагъадже чыкъманъыз. ²³ РАББИ Мысырны къырмагъа чыкъып, къапу первазынынъ устюндеки ве эки тарафындаки къанны корип, къапуларынынъ янларындан кечип кетер ве олюм кетириджи Мелекке, сизге зарар кетирмек ичюн, эвлеринъизге кирмеге бермез. ²⁴ Буны озьлеринъиз ве огулларынынъ эбедий къанун оларакъ кутюнъиз. ²⁵ Озю айткъаны дайын, сизге РАББИ береджек топракъкъа киргенинъизде, бу адетни кутюнъиз. ²⁶ Балаларынъыз сизден: «Бу насыл адет я?» – деп сорагъанларында исе, ²⁷ оларгъа: «Бу – Мысырда мысырлыларгъа зарар кетиргенде, Исраиль огулларынынъ эвлери янларындан кечип кеткен, эвлеримизни къуртаргъан РАББИге Песах къурбаныдыр», – деп айтынъыз.

Халкъ, седждеге къапанып, ибадет этти.

²⁸ Исраиль огуллары кетип, Мусагъа ве Харунгъа РАББИ эмир эткени киби, ойле де яптылар.

Биринджи догъгъан балаларнынъ олюми

²⁹ Яры геджеде РАББИ Мысыр топрагъында олгъан эписи биринджи догъгъан балаларны, тахтында отургъан фыравуннынъ биринджи догъгъан баласындан башлап, зинданда отургъан эсирнинъ биринджи догъгъан баласынадже, айванларнынъ бутюн биринджи балаларыны да ольдюрди. ³⁰ Геджеси фыравун, онынъ эписи къуллары ве бутюн Мысыр турды. Мысырлыларда буюк къыямет къопты, чюнки олю олмагъан эв ёкъ эди. ³¹ Фыравун бу геджеси Муса ве Харунны чагъыртты ве:

– Турунъыз! Эм сиз, эм Исраиль огуллары халкъымнынъ арасындан чыкъып кетинъиз. Барынъыз да, айткъанынынъ дайын, РАББИге ибадет этинъиз. ³² Айткъанынынъ дайын, озь къой-эчкилеринъизни ве туварларынынъ алынъыз. Кетинъиз ве манъа эйилик тиленъиз, – деди.

³³ Халкъны о топракътан тез-тез ёлламакъ ичюн, мысырлылар оларны къувалай эдилер, чюнки олар: «Биз эпимиз олермиз», – деп айта эдилер. ³⁴ Халкъ озюнинъ экшимеген хамырыны алып кетти. Урбаларына сарылгъан оларнынъ хамыр савутлары омузларында эдилер. ³⁵ Исраиллилер, Муса айткъаны киби япып, мысырлылардан кумюш шейлерни, алтын шейлерни ве урбаларны сорадылар. ³⁶ РАББИ исе мысырлыларнынъ козьлеринде халкъкъа мераметлик берди: мысырлылар халкъкъа шейлер бердилер, ве исраиллилер мысырлыларнынъ барлыгъыны алып кеттилер.

Исраиллилер Мысырдан чыкъып кетелер

³⁷ Сонъ Исраиль огуллары Раамсес шеэринден Суккот деген ерге ёл алдылар. Оларнынъ сайысы, къадынлар ве балалардан гъайры, 600 бинъге якъын джаяв кеткен акъайлар эди. ³⁸ Оларнен берабер чешит миллетлерден чокъ адамлар ве баягъы буюк сюрюни асыл эткен къой-эчкилернен туварлар да чыкъып кеттилер. ³⁹ Мысырдан алып чыкъкъан хамырдан олар маясыз пите пиширдилер, чюнки хамыр экшимеген эди. Олар Мысырдан къувалангъан эдилер ве вакъыт джоймагъа имкянлары олмагъанындан, озьлерине ашны биле азырламадылар.

⁴⁰ Исраиль огулларынынъ Мысырда яшап тургъан вакъты 430 йыл эди. ⁴¹ 430 йыл кечкен сонъ, тамам бу куннинъ геджесинен РАББИНинъ бутюн ордулары Мысыр топрагъындан чыкъып кетти.

⁴² О гедже РАББИ буюк дикъкъат иле Исраиль огулларыны Мысырдан алып чыкъа эди. Бунынъ ичюн несильден несильге бутюн Исраиль огуллары бу геджеси юкъламайып, РАББИге ибадет этсинлер.

Песах акккында низамнаме

⁴³ Мусанен Харунгъа РАББИ бойле деп айтты:
– Мына Песахнынъ низамнамеси: ич бир
ябанджы оны ашамасын. ⁴⁴ Кумюшке сатын
алынган эр бир кзул исе сюннет этильген сонъ
Песахны ашамакъ мумкюн. ⁴⁵ Вакътынджа яшаган
адамнен ыргат исе оны ашамасын. ⁴⁶ Оны бир эв
ичинде, сабагдадже къалдырмайып, ашамакъ
керек. Этни эвден чыкъарманъыз, кемиклерини де
парламанъыз. ⁴⁷ Израиль огъуллерынынъ бутюн
джемиети Песахны тутмакъ кереклер. ⁴⁸ Эгер сенде
вакътынджа яшамакъ ичюн кельмешек ерлешип,
РАББИНинъ Песахыны япмагъа истесе, онынъ
эвинде олган эписи эркеклерни сюннет эт. Сонъ
о, Песахны япмакъ мумкюн, ве энди ернинъ
темель сакини дайын олур. Ич бир сюннет
этильмеген исе оны ашамасын. ⁴⁹ Эм темель
сакинге, эм аранъызда яшамакъ ичюн ерлешкен
кельмешекке бир къанун олсун.
⁵⁰ Эписи Израиль огъуллеры, РАББИ Мусагъа ве
Харунгъа насыл эмир эткен олса, ойле де яптылар.
⁵¹ Тамам бу куню РАББИ Мысыр топрагъындан
Израиль огъуллерыны ордуларынен чыкъарды.

Биринджи догъганларны Аллагъа багъышлайлар

13 Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:
² – Израиль огъуллерында эр бир биринджи
догъган джанни, эм адамдан, эм айвандан
догъган баласыны Мангъа айырып элялла, чюнки
олар Менимки.

Маясыз Пишкен Пите Байрамы акккында хатырлатма

³ Муса халкъкъа бойле деди:
– Мысырдан, кзулукъ топрагъындан чыкъкъан
бу кунни аккылынъызда тутунъыз, чюнки РАББИ
сизни андан Озь кзудретинен чыкъарды. Бу куню
минген хамырдан пишкен питени ашаманъыз.
⁴ Сиз бугунъ, баарьнинъ ильк куньлеринде † ёлгъа
чыкъасынъыз. ⁵ Сизинъ Алланъыз олган РАББИ
сютнен бал акккъан топраккыны,
ханаанлыларнынъ, хитлилернинъ,
аморлыларнынъ, хивлилернинъ, евуслыларнынъ
топрагкыны деделеринъизге бермеге емин этти. О,
сизни бу топракккъа кирсеткен сонъ, бу айда
бойле адетни тутмакъ керексинъиз: ⁶ еди кунъ
маясыз пишкен пите ашанъыз, единджи куню исе
РАББИНинъ байрамы олур. ⁷ Еди кунъ маясыз
пишкен пите ашамакъ керек. Сизде ве бутюн
яшаган топрагкынынъызда маянен пишкен бир
шей, не маянынъ озю олмасын. ⁸ Огълунгъа да о
куньде бойле айтып илян эт: «Бу – мен Мысырдан
чыкъкъанда, РАББИ мангъа нелер япкъанларына

† Баарьнинъ ильк куньлеринде – еудийдже «Авив айында»,
къарарнен март, я да апрель айында.

хатырадыр». ⁹ РАББИНинъ къануны агъзынъызда
олсун деп, бу шей сизге кзулунъыздаки бельги
киби ве мангъайынъызгъа сарылган саргкы
ерине олсун, чюнки РАББИ сизни Озь кзудретинен
Мысырдан алып чыккыты. ¹⁰ Бойлеликнен, бу
низамнамени йылдан йылгъа тайинленген
ваккытта ерине кетир!

Биринджи догъганлар акккында эмир

¹¹ РАББИ сизге ве деделеринъизге бу ерлер
акккында емин этти. О, сизни ханаанлыларнынъ
топрагкына ерлештирген сонъ ве бу топраккыны
сизге берген сонъ, ¹² эр бир биринджи догъган
огъланларынынъизны ве айванларынынъизнынъ
биринджи догъган балаларыны РАББИге
багъышланъыз. Огъланлар ве эркеклер –
РАББИНинъки. ¹³ Эшекнинъ биринджи догъган
эркек баласы ичюн кзой я да эчкининъ эркек
баласыны беринъиз. Бермеге истемесенъиз эгер,
эшек баласынынъ бойнуны сындырынъыз. Эписи
биринджи догъган огъланларынынъиз ичюн
айваннынъ янъы догъган баласыны беринъиз.
¹⁴ Огъуллерынынъиз сенден: «Бу недир?» – деп
сорагъанда, оларгъа бойле деп айтынъыз:
«Кзулукъ топрагъындан, РАББИ бизни Озь
кзудретинен Мысырдан алып чыккыты. ¹⁵ Бизни
йибермемек ичюн фыравун инатланып тургъанда,
РАББИ адамнынъ биринджи догъган баласындан
башлап, айванларнынъ биринджи догъган
несилине баргъандже, Мысыр топрагъында эписи
биринджи догъган балаларны ольдюрди. Онынъ
ичюн мен биринджи догъган эр бир эркек
несильни РАББИге кзурбан чалам, огъуллерымдан
биринджи догъган балалары ичюн исе акккыны
тёлейим. ¹⁶ Бу, кзулунъыздаки бельги киби ве
мангъайынъызгъа сарылган саргкы ерине олсун,
чюнки РАББИ бизни Озь кзудретинен Мысырдан
алып чыккыты».

Булут диреги ве атеш диреги

¹⁷ Фыравун израиллилерни йиберген сонъ, Алла:
«Халкъ, озюне кзаршы дженк этиледжегини корип,
пешман этмесин ве Мысыргъа кжайтмасын», – деп,
халкъны Фелестин топрагкынынъ ёлундан, о,
яккын олса да, алып бармады. ¹⁸ Алла халкъны
айланчыкъ сахра ёлунен Къызыл денъиз тарафына
алып кетти. Силялы израиллилер Мысыр
топрагъындан чыккып кеттилер.

¹⁹ Муса Юсуфнынъ кемиклерини янына алды,
чюнки Юсуф: «Сизге Алла келир, ве сиз меним
кемиклеримни мындан янынъызгъа алып
чыккынынъыз», – деп, Израиль огъуллерыны емин
эттирди.

²⁰ Израиль огъуллеры, Суккоттан чыккып,
сахранынъ сонъунда олган Этам деген ерде
ордунен ерлештилер. ²¹ Оларнынъ оглеринде
РАББИ Озь кете эди. Куньдюз ёлны косьтерип,

булут диреги киби, гедже исе ёлны ярыкълатып, атеш диреги киби. Бунунъ ичюн олар эм кунъдюз, эм геджеси кетип ола эдилер. ²² Халккынынъ козю огюнде кунъдюз – булут диреги, геджеси – атеш диреги ич ёкъ олмай эди.

Исраиллилер Къызыл денъизнинъ ортасындан кечелер

14 РАББИ Мусагъа:

– Исраиль огъуллаарына бойле деп айт: арткъа айланынъыз. Пи-Хахиротнынъ огюнде, Мигдол ве денъиз арасында, Баал-Цефоннынъ огюнде ордунен ерлешинъиз. Денъизнинъ янында Баал-Цефоннынъ къаршысында ордунен ерлешинъиз. ³ Фыравун исраиллилер акъкъында: «Олар бу ернинъ ёлуны шашырдылар. Оларны сахра къапатты», – деп айтар. ⁴ Мен онынъ юрегини таш киби этерим, ве о, оларнынъ артларындан къувалар. Мен исе фыравунгъа ве онынъ бутюн ордусына япкъан ишимде шуретимни косьтеририм. Сонъ мысырлылар, Мен – РАББИ олгъанымны билирлер, – деди.

Исраиллилер ойле де яптылар.

⁵ Халккынынъ къачкъаны акъкъында Мысыр падишасына хабер этильген эди. Фыравун ве онынъ хызметчилери бу халккъа япкъан ишлерине языкъсындылар.

– Недир бизим эткенемиз? – дедилер олар. – Не ичюн биз, исраиллилер бизге даа хызмет этмесинлер деп, оларны йибердик?

⁶ Фыравун озь арабасыны екти, озь халккыны да янына алды. ⁷ О, 600 дане энъ яхшы арабаларны ве Мысырдаки эписи арабаларны, оларнынъ эписи башлыкъларыны да алды. ⁸ РАББИ Мысыр падишасы олгъан фыравуннынъ юрегини таш киби этти, ве о, исраиллилернинъ артларындан къувалады. Исраиль огъуллаары исе РАББИнинъ къудретли къолу астында кете эдилер.

⁹ Мысырлылар, фыравуннынъ арабаларынен олгъан эписи атлары ве атлылары, онынъ бутюн ордусы исраиллилернинъ артларындан къуваладылар ве денъиз ялысында, Пи-Хахирот огюнде, Баал-Цефон янында ерлешкен исраиллилерге еттилер. ¹⁰ Фыравун якъынлашкъанда, Исраиль огъуллаары аркъаларына айланып бакътылар ве артларындан мысырлыларнынъ кельгенлерини корьдилер. Исраиль огъуллаары пек къоркътылар ве ярдым сорап РАББИге ялвардылар. ¹¹ Олар Мусагъа:

– Мысырда къабир олмагъаны ичюн, сен бизни сахрагъа ольмеге алып кельдинъми? Бизни Мысырдан алып чыккып бизнен япкъанынъ недир? ¹² Биз Мысырда санъа: «Бизни озь алымызгъа къалдыр. Мысырлыларгъа чалыша берейик», – деп айтмадыкъмы? Чюнки биз ичюн мысырлыларгъа къуллукъ эткенемиз сахрада ольгенимизден бинъ къат яхшыдыр, – дедилер.

¹³ Амма Муса халккъа:

– Къоркъманъыз. Къатты турунъыз ве РАББИ бугунъ сизни къуртаргъаныны корерсинъиз. Чюнки бугунъ корьген мысырлыларны сиз бир даа омюрбилля корьмезсинъиз. ¹⁴ Сизинъ еринъизге РАББИ дженк этеджек, сиз исе тынч олунъыз, – деди.

¹⁵ РАББИ Мусагъа:

– Сен не, ярдым сорап, Манъа ялварасынъ? Исраиллилерге: «Ёлунъизны девам этинъиз», – деп айт. ¹⁶ Сен исе, таягъынъны котерип ве къолунъны денъизге тараф узатып, оны экиге боль. Сонъ исраиллилер денъизнинъ ортасында олгъан топракъ устюнден кечерлер. ¹⁷ Мен исе мысырлыларнынъ юреклерини таш киби этерим. Олар исраиллилернинъ артларындан кетерлер. Мен фыравунгъа ве онынъ бутюн ордусына, онынъ арабаларына ве онынъ атлыларына япкъан ишимде шуретимни косьтеририм. ¹⁸ Фыравунда, онынъ арабаларында ве онынъ атлыларында Озь Шуретимни косьтергенимде, мысырлылар, Мен – РАББИ олгъанымны билирлер, – деди.

¹⁹ Исраиллилер ордунунъ огюнде кеткен Алланынъ Мелеги ёлгъа чыккып, оларнынъ артларындан кетти. Булут диреги де оглеринден кетип, артларындан турды. ²⁰ О, мысырлылар ве исраиллилернинъ ордулары арасында турды. Бирлери ичюн о, булут ве къаранлыкъ эди, башкъалары ичюн исе о, геджени ярыкълата эди. Бутюн гедже девамында бири-дигерлеринен якъынлашмадылар.

²¹ Муса къолуны денъизге къаршы узатты. РАББИ исе, кучлю шаркъий ельни уфюртип, бутюн гедже денъиз сувларыны айдады ве денъизни топракъкъа чевирди. Денъиз экиге болюнди, ²² ве Исраиль огъуллаары денъиз ортасындан, топракътан кеттилер. Сувлар исе оларнынъ онъ ве сол тарафларында дивар олып тура эдилер.

²³ Мысырлылар оларнынъ пешинден къуваладылар ве артларындан фыравуннынъ эписи атлары, онынъ арабалары ве атлылары денъизнинъ ортасына кирдилер. ²⁴ Саба танъда РАББИ атеш ве булут дирегинден мысырлыларнынъ ордусына бакъты ве оларнынъ сырларыны къалабалыкъ этти. ²⁵ Оларнынъ арабаларындан копчеклерни алды да, арабалары зорнен кете эдилер. Мысырлылар:

– Исраиллилерден къачайыкъ, чюнки РАББИ оларнынъ ерине бизге къаршы дженк эте, – дедилер.

²⁶ РАББИ Мусагъа:

– Къолунъны денъизге тараф узат. Сувлар арткъа, мысырлыларгъа, оларнынъ арабаларына, оларнынъ атлыларына къайтырлар, – деди.

²⁷ Муса къолуны денъизге тараф узатты, ве сабасына сув озюнинъ ерине къайтты. Мысырлылар сувнынъ къаршысына чапкъанда, РАББИ оларны денъизнинъ ортасында сувгъа ташлады. ²⁸ Сув, арткъа къайтып,

исраиллилернинъ артларындан денъизге кирген бутюн фыравун ордусынынъ арабаларыны ве атлыларны къапатты. Олардан бири сагъ къалмады. ²⁹ Исраиль огъуллаы исе денъиз ортасындаки топракътан кечтилер. Сувлар оларнынъ онъ ве сол тарафларында дивар олып турдылар. ³⁰ О куню РАББИ исраиллилерни мысырлыларнынъ къолундан къуртарды. Исраиллилер денъизнинъ ялысында мысырлыларнынъ олюлерини корьдилер. ³¹ Сонъ исраиллилер РАББИнинъ къудрети мысырлыларнен не япкъаныны корьдилер. Халкъ, РАББИден къоркъып, Онъа ве Онынъ къулу олгъан Мусагъа инанды. О заман Муса ве Исраиль огъуллаы РАББИге бу тюркюни йырладылар:

Мусанынъ тюркюси

15 РАББИге йырлайым,
чюнки О, юксек котерильгендир!
О, атны ве устюндеки атлыны денъизге ташлады.
² РАББИ – меним къудретим,
меним макътав тюркюмдир,
О, манъа къуртулыш берди.
О, меним Аллам, Оны макътарым!
О, бабамнынъ Алласы,
Онынъ адыны юксельтирим.
³ РАББИ – аскердир!
Онынъ ады – РАББИ!
⁴ О, фыравуннынъ арабаларыны
ве онынъ ордусыны денъизге ташлады;
фыравуннынъ энъ яхшы башлыкълары
Къызыл денъизде богъулдылар.
⁵ Оларны терен денъиз ютты;
олар таш дайын сув тюбюне кеттилер.
⁶ РАББИ! Сенинъ онъ къолунъ
къудретнен нам къазанды!
РАББИ! Сенинъ онъ къолунъ
душманны йыкты!
⁷ Озь буюк улулыгъынъда
Сен Санъа къаршы чыккъанларны
ёкъ эттинъ.
Сен Озь гъазабынъны ёлладынъ,
ве о, оларны тобан дайын якъты.
⁸ Нефесинъ уфюрди,
ве сувлар котерильдилер,
сувлар, байырлар киби, турдылар,
денъизнинъ ортасындаки терен сувлар
къою олдылар.
⁹ Душман деди ки:
«Артларындан къувалап,
артларына етерим, авны болерим.
Оларнен джаным тояр,
къылычымны чекерим,
къолум оларны къырап».
¹⁰ Сен нефесинънен уфюрдинъ,
ве оларны денъиз къаплады,
олар терен сувлар ичине
къуршун дайын далдылар.

¹¹ РАББИ! Аллаларнынъ арасында
Сен дайын ким бар?
Мукъаддесликнен улу олгъан,
макътавларгъа даима ляйыкъ олгъан,
ве аджайип шейлер япкъан
Сен дайын ким бар?
¹² Сен Озь онъ къолунъны узаттынъ –
оларны ер ютты.
¹³ Сен Озь мераметинънен
Озюнъ къуртаргъан бу халкъкъа ёлны
къостересинъ.
Озь къудретинънен Сенинъ отургъан еринъе
бу халкъны алып кетесинъ.
¹⁴ Халкълар эшитирлер ве титрерлер;
Фелестин сакинлерини дешет басар.
¹⁵ О заман Эдом башлыкълары титрерлер,
Моав ёлбашчыларыны къоркъу басар,
Ханааннынъ эписи сакинлери
мугъайырлар.
¹⁶ Олар къоркъу ве дешет тюбюнде
къалсынлар!
РАББИ! Сенинъ халкъынъ кечкендже,
Сен Озюнъе айырып алгъан халкъынъ
кечкендже,
олар къолунънынъ къудретинден
таш дайын тильсиз олурлар.
¹⁷ РАББИ! Сенинъ мулкюнънинъ дагъына,
Озюнъе отурмакъ ичюн эткен ерге,
Я Рабби, Сенинъ къолларынъ яратаджакъ
мукъаддес ерге
Озь халкъынъны алып кирсет ве ерлештир!
¹⁸ РАББИ асырлар боюнджа
ве эбедиен падишалыкъ этеджектир!
¹⁹ Фыравуннынъ атлары арабаларынен ве
атлыларынен берабер денъизге киргенде, РАББИ
оларнынъ устюне денъиз сувларыны къайтарды.
Исраиллилер исе денъиз ортасындаки топракътан
кечтилер.

Мерьемнинъ тюркюси

²⁰ Сонъ Харуннынъ татасы Мерьем пейгъамбер
къолуна даре алды. Онынъ артындан эписи
къадынлар, дарелерини алып, ойнап чыктылар.
²¹ Мерьем оларнынъ оглеринде йырлады:
РАББИге йырланъыз,
чюнки О, юксек котерильгендир,
атны ве устюндеки атлыны
денъизге ташлады!

Аджджы сув

²² Муса исраиллилерни Къызыл денъиз янындан
алып кетти, ве олар Шур сахрасына кельдилер.
Олар сахара бою учъ кунъ кеттилер, амма сувны
тапалмадылар. ²³ Марагъа келип, Марадаки сувны
ичалмай эдилер, чюнки о, адджджы эди. Онынъ
ичюн бу ер Мара † деп адландырылгъандыр.
²⁴ Халкъ Мусагъа шикъет иле:

– Бизлер не ичеджекмиз? – дедилер.

²⁵ Муса, ярдым сорап, РАББИге ялварды. РАББИ исе онъа бир терек косътерди. Муса терекнинъ парчасыны сувгъа ташлады, ве сув татлы олды.

Анда РАББИ халкъкъа низамнаме ве къанунны берди, анда да халкъны сынады. ²⁶ О, деди ки:

– Эгер сизлер РАББИ-Таалянъызнынъ айткъанларыны эшитсенъиз ве Онынъ козю алдында Онынъ истегенини этсенъиз, эгер эмирлерине къулакъ ассанъыз ве Онынъ эписи низамнамелерини кутъсенъиз, о заман Мен мысырлыларгъа ёллагъан хасталыкълардан бирини сизге ёлламам. Чюнки Мен – РАББИМ, сенинъ Тедавийиджинъим.

²⁷ Исраиллилер Элим деген ерге кельдилер. Анда он эки чокъракъ ве етмиш хурма тереги бар эди. Олар анда сувларнынъ янларында ордунен ерлештилер.

Манна ве боденелер

16 Мысыр топрагъындан чыккъанларына экинджи айнынъ он бешинджи кунюнде Исраиль огъулларынынъ бутюн джемиети, Элимден ёлгъа чыккып, Элим ве Синай арасында ерлешкен Син сахрасына кельди. ² Сахрада исе исраиллилернинъ бутюн джемиети Муса ве Харунгъа къаршы шикъетленди. ³ Исраиллилер оларгъа:

– Ах, эгер биз къазан-къазан этлер янында отургъанымызда, тойгъандже отъмек ашагъанымызда, Мысыр топрагъында РАББИнинъ къолундан ольген олсакъ! Сиз бизлерни, бутюн бу джемиетни ачлыкътан ольдюрмек ичюн, бу сахрагъа кетирдинъиз, – дедилер.

⁴ РАББИ Мусагъа:

– Иште, Мен сизлерге коктен отъмекни ягъмур дайын ягъдырырым. Халкъ, эр кунъ чыккып, оны кунюне еткени къадар джыйсын. Мен оларны сынаим: Къануныма коре бойсунып, яшайджакълармы – ёкъмы экен. ⁵ Алтынджи куню исе кетиргенлерини сакъласынлар. Бу азырлагъанлары, башкъа куню джыйгъанларына коре, эки къат чокъ олур, – деди.

⁶ Муса ве Харун эписи исраиллилерге:

– Мысыр топрагъындан керчектен РАББИ сизни чыккъаргъаны акъкъында акъшам биледжексинъиз. ⁷ Сабалайын РАББИнинъ Шуретини корерсинъиз, чюнки О, Озюне къаршы олгъан шикъетинъизни эшитти. Я биз ким олгъанмыз? Не ичюн бизге къаршы шикъетленесинъиз? – дедилер. ⁸ Муса деди ки:

– РАББИ сизге акъшам эт, саба исе тойгъандже отъмек береджек, чюнки РАББИ Озюне къаршы шикъетленгенинъизни эшитти. Я биз ким олгъанмыз? Шикъетинъиз бизге къаршы дегиль, амма РАББИге къаршыдыр.

⁹ Муса Харунгъа бойле деди:

– Исраиль огъулларынынъ бутюн джемиетине барып: «РАББИнинъ юзю огюне якъынлашынъыз, чюнки О, шикъетинъизни эшитти», – деп айт.

¹⁰ Харун Исраиль огъулларынынъ бутюн джемиетине айткъанда, олар сахрагъа айланып бакътылар, ве, иште, булутта РАББИнинъ Шурети пейда олгъаныны коръдилер.

¹¹ РАББИ Мусагъа:

– Мен исраиллилернинъ шикъетини эшиттим. Оларгъа бойле деп айт: «Акъшам эт ашайджакъсынъыз, саба исе отъмекке тояджакъсынъыз. О вакъыт Мен – РАББИ, сизинъ Алланъыз олгъанымны биледжексинъиз», – деди.

¹³ Акъшам боденелер учып кельдилер ве орду тѣпесини къапладылар. Сабалайын исе орду янына чыкъ тюшкен эди. ¹⁴ Чыкъ котерильди, ве мына, сахранынъ устюнде недир уфакъ, пулчыкъларгъа ошагъан, ерге тюшкен къырав дайын, бир шей ятмакъта. ¹⁵ Исраиллилер, буны корип, бири-биринден:

– Бу недир? – деп айта эдилер, чюнки бунынъ не олгъаныны бильмей эдилер.

Муса оларгъа:

– Бу ашамакъ ичюн берильген РАББИнинъ отъмегидир. ¹⁶ РАББИнинъ эмир эткени будыр: «Эр биринъиз оны ашап битиреджегинъиз къадар джыйынъыз. Бир адамгъа бир чанакъ † джыйынъыз, чадырынъызда къач джан олгъанына коре алынъыз», – деди.

¹⁷ Исраиллилер ойле де яптылар: кими чокъ, кими аз джыйдылар. ¹⁸ Чанакънен ольчедилер. Эм чокъ джыйгъан союнда арткъач ёкъ эди, эм аз джыйгъан союнда да эксиклиги олмады. Эр бири ашап битиреджеги къадар джыйды. ¹⁹ Муса оларгъа:

– Буны сабагъадже кимсе къалдырмасын, – деди.

²⁰ Лякин олар Мусанынъ айткъаныны динълемедилер, ве базылары бундан сабагъадже къалдырдылар. Къалдыргъанлары исе къуртлады, ве фена къокъу даркъата башлады. Муса оларгъа зияде ачувланды. ²¹ Саба эрте эр бири оны ашап битиреджеги къадар джыя эди. Кунеш къыздыргъанда исе о, ирип кете эди.

²² Алтынджи куню олар отъмекни эки къат чокъ, эр бир адам башына экишер чанакъ джыйдылар. Джемиетнинъ эписи башлыкълары Мусагъа келип буны айттылар. ²³ Муса оларгъа:

– РАББИнинъ айткъаны будыр: «Ярын – раатлыкъ, РАББИге ибадет этмек ичюн мукъаддес раатлыкъ кунюдир. Къызартыладжакъ шейлеринъизни къызартынъыз, пишириледжек шейлеринъизни пишинъиз, къалгъаныны исе четке къойып, сабагъадже тутунъыз», – деди.

† Мара – къадимий еудий «мара» деген сёзю «аджджы» демектир.

† Чанакъ – къадимий еудийдже «бир омер», къарарнен 2 литр.

²⁴ Олар оны, Муса эмир эткени дайын, сабагъадже къалдырдылар. О, фена къокъу джайратмады ве къуртламады. ²⁵ Муса деди ки:

– Оны бугунь ашанъыз, чюнки бугунь – РАББИге ибадет этмек ичюн раатлыкъ куню. Оны бугунь чельде тапалмазсынъыз. ²⁶ Алты кунь девамында оны джыйынъыз, единджи куню исе – раатлыкъ. О, бу куню олмаз.

²⁷ Лякин халкъ арасындан базилары единджи куню де оны джыймагъа чыктылар, амма тапалмадылар. ²⁸ Сонъ РАББИ Мусагъа:

– Сиз Меним эмирлеримни ве къанунларымны кутъмесиנדен даа чокъ вакъыт къачынаджакъсынъызмы? ²⁹ Бакъынъыз, РАББИ сизге раатлыкъ кунюни берди. Шунунъ ичюн О, сизлерге алтынды куню эки куньлюк отъмек бере. Эпинъиз ерлеринъизде къалынъыз. Единджи куню ич бир кимсе озь еринден чыкъмасын, – деди.

³⁰ Сонъ халкъ единджи куню раатланды.

³¹ Бу отъмекке исраиллилер «манна» деген ад къойды. О, кориандр урлугъы киби, безз тюсте эди; лезети исе баллы пите дайын эди. ³² Муса деди ки:

– РАББИнинъ эмир эткени будыр: «Сизни Мысыр топрагъындан чыкъаргъан сонъ, Мен сахрада сизге ашаткъан отъмекни корьсюнлер деп, несилиниъизге сакъламакъ ичюн, бир чанакъны маннагъа толдурынъыз».

³³ Муса Харунгъа:

– Бир савут ал да, ичине толу чанакъ маннаны къой. Оны несилиниъизге къалдырмакъ ичюн, Алланынъ огюне кетир, – деди.

³⁴ РАББИ Мусагъа эмир эткени киби, Харун, оны сакъламакъ ичюн, Шаатлыкъ огюне къойды.

³⁵ Исраиль огъуллаы маннаны отурыла-билир топракъкъа кельгенлерине къадар къыркъ йыл девамында ашадылар. Олар маннаны Ханаан топрагъы сынъырына кельгенлерине къадар ашадылар. ³⁶ Чанакъ исе эфанынъ † он пайда бир пайыдыр.

Къаядан чыккъан сув

17 РАББИнинъ эмиринен исраиллилернинъ бутюн джемиети Син сахрасындан чыккып, озь ёлуны алдылар ве Рефидим деген ерде ордунен ерлештилер. Анда халкъкъа ичмек ичюн, сув ёкъ эди. ² Халкъ Мусанен къавгъа этип:

– Бизге ичмеге сув беринъиз, – дей эди. Муса оларгъа:

– Не ичюн сиз меннен къавгъа этесинъиз? Не ичюн РАББИни сынасынъыз? – деди.

³ Анда халкъ сувсай эди ве Мусагъа къаршы шикъятленип:

– Бизни Мысырдан неге алып чыктынъ? Бизни, балаларымызны ве сюрюлеримизни сувсузлыкътан ольдюрмек ичюн алып чыктынъмы? – дей эди.

⁴ Муса, ярдым сорап, РАББИге ялварды:

† Эфа – къарарнен 20 литр.

– Бу халкънен мен не япайым? Даа бираз вакъыт кечсе, олар мени ташнен урарлар.

⁵ РАББИ Мусагъа:

– Халкънынъ огюнден кеч. Янынъа Исраиль акъсакъалларындан бир къачыны ал. Эм де Ниль дерьясына ургъан таягъынъны къолунъа алып кеч.

⁶ Иште, Хоревдеки къая устюнде Мен алдынъа турарым. Сен къаягъа урарсынъ, ве ондан сув чыкър. Оны халкъ ичер, – деди.

Исраиль акъсакъалларынынъ козьлери огюнде Муса ойле де япты.

⁷ О ернинъ адыны Масса ве Мерива † деп къойдылар, чюнки исраиллилер, къавгъа эте эдилер ве: «Арамызда РАББИ бармы я да ёкъмы?» – деп РАББИни сынап эдилер.

Исраиллилер амалеклилерни енъе

⁸ Амалеклилер келип, Рефидим деген ерде исраиллилернен дженк эттилер.

⁹ Муса Ехошуагъа бойле деди:

– Озюне акъайларны сайлап ал да, барып амалеклилернен дженклеш. Ярын мен байыр тѣлесинде турарым, къолумда да Алланынъ таягъы олур.

¹⁰ Ехошуа, Муса онъа айткъаны киби япып, амалеклилернен дженклешмеге кетти. Муса, Харун ве Хур исе байырнынъ тѣлесине чыктылар.

¹¹ Муса къолларыны котергенде – исраиллилер енъе эдилер, къолларыны тюшюргенде исе – амалеклилер енъе эди. ¹² Лякин Мусанынъ къоллары болдурды. О вакъыт Харун ве Хур, таш алып, онынъ тюбюне къойдылар, ве Муса онынъ устюне отурды. Харуннен Хур исе онынъ къолларыны тутып турдылар, бири – бир тарафтан, экинджиси исе – экинджи тарафтан. Кунь баткъандже Мусанынъ эки къолу котерилип тургъан эди. ¹³ Амалекке къаршы къылычларнен дженклешип, Ехошуа онынъ устюнден гъалип чыкты.

¹⁴ Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Буны акъылда тутмакъ ичюн, эльязмада язып, Ехошунанынъ къулагъына мытлакъа къой ки, Мен ер юзюнде амалеклилернинъ изини биле къалдырмам.

¹⁵ Сонъ Муса РАББИге къурбан чалынгъан ерни къурды, онъа «РАББИ – Меним Байрагъым» ‡ деген ад къойды ¹⁶ ве бойле деди:

– Къолларым РАББИге котерильгенлери ичюн, О, Амалекке къаршы несильден-несильге дженк этеджек.

Муса ве Итро

18 Мусанынъ къайнатасы Мидьяннынъ руханийи Итро, РАББИ Мысырдан

†† Масса ве Мерива – къадимий еудийдже «масса» ве «мерива» деген сѣзлери «сынамакъ» ве «къавгъа этмек» демектир. ‡ РАББИ – Меним Байрагъым – къадимий еудийдже «Иегова Нисси».

исраиллилерни алып чыккыанда, Муса ве Озюнинъ халкъы Исраиль ичюн Алланынъ япкъан эписи шейлери акъкъында эшитти. ² О заман Мусанынъ къайнатасы Итро ондан эвель эвине къайтарылган Мусанынъ апайыны Циппораны ³ ве онынъ эки огълуны озюне чагъыртты. Олардан бирининъ ады Гершом [†] эди, чюнки Муса: «Мен ябанджы ерде вакътынджа яшаган адам олдым», – дей эди. ⁴ Экинджисининъ ады исе Элизер ^{††} эди, чюнки Муса: «Бабамнынъ Алласы, манъа ярдымджы олып, мени фыравуннынъ къылычындан къорчалады», – деп айта эди. ⁵ Мусанынъ къайнатасы Итро Мусанынъ апайы ве балаларынен сахрагъа, Алланынъ дагъы янында ордунен ерлешкен Мусагъа келип, ⁶ онъа бойле хабар ёллады:

– Мен, сенинъ къайнатанъ Итро, ве сенинъ апайынъ, ве онен берабер эки огълунъ санъа келемиз.

⁷ Муса къайнатасыны къаршыламагъа чыккы, онъа бель букти ве оны опыти. Бири-биринен сорашкъанларындан сонъ, олар чадыргъа кирдилер. ⁸ Сонъ Муса къайнатасына Исраиль ичюн РАББИ фыравуннен ве эписи мысырлыларнен япкъанларыны икяе этти. Эм ёлда расткельген эписи къыйынлыкълар акъкъында ве РАББИ оларны фыравуннынъ ве мысырлыларнынъ къолларындан насыл къуртаргъаны акъкъында да икяе этти. ⁹ Исраиллилерни мысырлылардан ве фыравуннынъ къолларындан къуртаргъанда, РАББИ исраиллилерге япкъан эйиликлерине Итро къуwandы ¹⁰ ве бойле деди:

– Сизни мысырлыларнынъ ве фыравуннынъ къолундан къуртаргъан ве бу халкъны мысырлыларнынъ укюминден азат эткен РАББИге бинъ шукюрлер олсун! ¹¹ Шимди мен билем ки: РАББИ эписи аллалардан буюк, чюнки О, бойле шейлер япып, исраиллилерни гъурурлы мысырлыларнынъ аллаларындан къуртарды.

¹² Сонъ Мусанынъ къайнатасы Итро Аллагъа бутюнлей якъылган ве башкъа къурбанлар чалды. Сонъ Алланынъ огюнде Мусанынъ къайнатасынен берабер аш ашамакъ ичюн, Харун ве Исраильнинъ акъсакъллары кельдилер.

Итронынъ меслеатлары

¹³ Айланыр куню Муса, халкъны махкеме этмек ичюн, отурды, ве халкъ Мусанынъ огюнде сабадан акъшамгъадже турды. ¹⁴ Мусанынъ къайнатасы Муса халкънен япкъанларынынъ эписини корип, ондан:

– Бу, сенинъ халкънен япкъанынъ недир? Не ичюн сен бутюн кунъ отурасынъ, халкъ исе сенинъ

огюнде сабадан акъшамгъадже тура? – деп сорады.

¹⁵ – Халкъ манъа, Алланынъ ирадесини бильмек ичюн, келе, – деди Муса къайнатасына. ¹⁶ – Оларда насылдыр иш чыккыанда, олар манъа келелер. Мен исе, даваларыны чезип, оларгъа Алланынъ низамнамелеринен къанунларыны огретем.

¹⁷ Лякин Мусанынъ къайнатасы онъа бойле деди: – Сенинъ япкъанларынъ яхшы дегиль. ¹⁸ Сен озюньни ве сеннен олган халкъны къыйнайджакъсынъ, чюнки сен ичюн бу пек агъыр иш: сен оны бир озюнь баш этамазсынъ. ¹⁹ Шимди айткъанларымны динъле, мен санъа акъыл огретейим, ве Алла сеннен олур. Сен халкъ ичюн Алланынъ огюнде араджы олып, Аллагъа оларнынъ даваларыны еткиз. ²⁰ Оларгъа Алланынъ низамнамелерини ве къанунларыны огрет. Насыл яшамакъ ве насыл ишлер япмакъны халкъкъа огрет. ²¹ Озюнье исе бутюн халкътан къабилиетли, Алладан къоркъкъан, ачкъозь олмаган ве адалетли адамларны сайлап ал да, оларны халкънынъ устуне бинъбашы, юзбашы, эллибашы ве онбашы оларакъ къой. ²² Олар даима халкънынъ даваларыны чезсинлер. Эр бир пек муим иш акъкъында сени хабардар этип, чезмесини санъа берсинлер, уфакъ-тюфек даваларны исе озьлери чезсинлер. Санъа къолайджа олур, ишнинъ агъырлыгъы оларгъа да тюшер. ²³ Бу – Алланынъ санъа эмири. Сен буны япсанъ эгер, чыдап олурсынъ. Бутюн халкъ исе къанаатленип, озь ерине эсен-аман къайтыр.

²⁴ Муса къайнатасынынъ айткъанларыны динъледи ве онынъ эписи айткъанларыны япты. ²⁵ Муса бутюн Исраильден къабилиетли адамларны сайлады ве оларны халкънынъ башлыкълары этип, я да бинъбашы, юзбашы, эллибашы ве онбашы оларакъ къойды. ²⁶ Олар даима халкънынъ даваларыны чезе эдилер: муим ишлер акъкъында Мусагъа хабар этип, чезмесини онъа бере эдилер, уфакъ-тюфек даваларны исе озьлери чезе эдилер.

²⁷ Сонъ Муса къайнатасынен сагълыкълашты, ве о, озь топрагъына кетти.

Исраиллилер Синай дагъы янында

19 Исраиллилернинъ Мысыр топрагъындан чыккыанларынынъ тамам учюнджи айы догъгъанда, олар Синай сахрасына кельдилер. ² Рефидимден чыккып, Синай сахрасына кельдилер ве анда, сахрада, ордунен ерлештилер. Исраиллилер анда, дагънынъ къаршысында орду олып ерлешти. ³ Муса Алланынъ огюне котерильди. РАББИ дагъдан оны чагъырып: – Якъупнынъ эвлятларына, Исраиль огъуллаарына бойле деп айт ве хабар эт: ⁴ «Сиз мысырлыларгъа нелер япкъанымны ве сизни къартал къанатларында киби ташып, Озюме кетиргенимни корьдинъиз. ⁵ Демек, эгер сиз Меним

[†] Гершом – къадимий еудий ады «Гершом», «гер» (вакътынджа яшаган адам) сезюнинъ айтылувына ошай. ^{††} Элизер – къадимий еудий ады «Элизер», къадимий еудий «Алла – ярдымджы» ибаренинъ айтылувына ошай.

айткыанларымны динълесенъиз ве Меним васиетимни кутьсенъиз, эписи халкълардан Меним кысметим олурсынъыз. Чюнки бутюн ер – Менимкидир. ⁶ Сизлер исе – Меним руханийлернинъ падишалыгъым ве мукъаддес халкъым олурсынъыз». Израиль огулларына айтаджакъ сёзлеринъ будыр, – деди.

⁷ Муса келип, халкънынъ эписи акъсакълларыны чагъырып, оларгъа РАББИ эмир эткен бутюн бу сёзлерни айтып берди. ⁸ Бутюн халкъ:

– РАББИнинъ бутюн айткыанларыны япармыз, – деп бир агъыздан джевап берди. Муса халкънынъ сёзлерини РАББИге айтты. ⁹ РАББИ исе Мусагъа:

– Мен сеннен лакъырды эткенимни халкъ эшитсин ве санъа эбедиен инансын деп, Мен санъа кюю булутта келирим, – деди.

Санъ Муса халкъкъа РАББИнинъ сёзлерини бильдирди. ¹⁰ РАББИ Мусагъа:

– Халкъкъа барып, оны бугунъ ве ярын эяллат.

¹¹ Учюнджи кунъге азыр олмакъ ичюн, озь урбаларыны ювсунлар, чюнки учюнджи куню бутюн халкънынъ козю огюнде РАББИ Синай дагъына энер. ¹² Халкъ ичюн дагънынъ чевре-четине сызыкъ сыз ве бойле деп айт: «Дагъгъа чыкъмагъа ве онынъ этегине токъунмагъа сакъынынъыз. Дагъгъа токъунгъан эр кимни ольдюринъиз, ¹³ амма бу адамгъа къолнен токъунманъыз: оны ташларнен урып, я да окънен атып ольдюринъиз. Айванмы о, я да адаммы, сагъ къалмасын. Девамлы бору сеси эшитильген вакъытта исе олар дагъгъа чыкъмакъ мумкюн», – деди.

¹⁴ Муса дагъдан халкъкъа тюшти ве халкъны эяллатты. Олар озь урбаларыны ювдылар. ¹⁵ Муса халкъкъа:

– Учюнджи куню азыр олунъыз, апайларынъызгъа токъунманъыз, – деди.

¹⁶ Учюнджи куню танъ аткъанда, кок гурюльдеди, яшын яшынлады, дагъ тёпесинде кюю булут пейда олды, ве пек кучлю бору сеси эшитильди. Ордуда олгъан бутюн халкъ титреди. ¹⁷ Муса халкъны ордудан Алланынъ къаршысына чыкъарды, ве олар дагъ этеги янынъда турдылар.

¹⁸ Синай дагъы исе, онынъ устуне атеш ичинде РАББИ энгени ичюн, бутюнлей тютей эди. Ондан чыкъкъан тютюн собадан чыкъкъан тютюн дайын эди, ве бутюн дагъ кучлю къалтырай эди. ¹⁹ Бору сеси эп къуветлене эди. Муса айта эди, ве Алла онъа давшушен джевап бере эди. ²⁰ РАББИ Синай дагъына, дагънынъ тёпесине энди. РАББИ Мусаны дагънынъ тёпесине чагъырды, ве Муса чыкъты.

²¹ РАББИ Мусагъа:

– Тюшип, халкъкъа, олар РАББИни коръмек ичюн, Онъа къаршы ынтылмасынлар ве олардан чокъусы гъайып олмасынлар деп, анълат.

²² РАББИге якъынлашкъан руханийлер исе, РАББИ

оларны ёкъ этмесин деп, эялланмакъ борджулар, – деди.

²³ Муса РАББИге бойле деди:

– Синай дагъына халкъ чыккып оламай, чюнки Сен бизни: «Дагънынъ чевре-четине сызыкъ сыз, оны азиз эт», – айтып сакъындырдынъ.

²⁴ РАББИ онъа:

– Сен тюш. Сонъ чыкъ, ве сеннен Харун да чыккысын. Руханийлер ве халкъ исе, РАББИ оларны ёкъ этмесин деп, онъа чыкъмагъа ынтылмасынлар, – деди.

²⁵ Муса халкъкъа тюшти ве буны онъа айтып берди.

Он Эмир

20 Алла бу сёзлернинъ эписини айтып берди: ² – Мен – РАББИМ, сенинъ Алланъдырым.

Мен сени Мысыр топрагъындан, сен къуллукъ эткен ерден алып чыккытым. ³ Меним юзюм алдында сенде башкъа аллалар олмаз. ⁴ Тёпедечи кокте, ашагъыдаки ер юзюнде ве ер юзюнден ашагъы олгъан сувда олгъанларына ошагъан бир шейлер япып, озюнге пут ясама. ⁵ Башкъа аллаларгъа седждеге къапанып ибадет этме. Чюнки Мен – РАББИМ, сенинъ Алланъдырым, кунъджю Аллам. Мени нефретлеген бабаларнынъ къабаатлары ичюн оларнынъ балаларыны учюнджи ве дёртюнджи несильгедже джезалайым. ⁶ Мени севген, эмирлеримни куткен адамларнынъ эвлятларына исе бинъинджи несильгедже мерамет эйлейим.

⁷ РАББИнинъ, сенинъ Алланънынъ адыны нафиле айтма, чюнки Онынъ адыны нафиле айткыан адамны РАББИ джезасыз къалдырмаз.

⁸ Раатлыкъ кунюни, оны мукъаддес деп танымакъ ичюн, акъылда тут. ⁹ Алты кунъ чалыш ве озь тюрю ишлеринъни яп. ¹⁰ Единджи куню исе – РАББИ-Таалыгъа ибадет этмек ичюн раатлыкъ кунюдир. Бу куню бир тюрю иш ялма, не сен, не огълунъ, не къызынъ, не къулунъ, не хызметчи апайынъ, не айванынъ, не де яшагъан ерлеринъизде отургъан кельмешек. ¹¹ Чюнки РАББИ коклерни ве топракыны, денъизни ве оларда олгъан эр бир шейни алты кунъде яратты, единджи куню исе раатланды. Онынъ ичюн РАББИ раатлыкъ кунюни багъышлады ве оны айырып мукъаддес этти.

¹² РАББИ-Таалыгъа санъа берген ер юзюнде яшагъан кунълеринъ узакъ олсун деп, бабанънен ананъны урьмет эт.

¹³ Адамнынъ джаныны алма.

¹⁴ Аиле садъкълыгъыны бозма.

¹⁵ Хырсызлама.

¹⁶ Башкъа адамгъа къаршы ялан шаатлыкъ этме.

¹⁷ Башкъа адамнынъ эвине, башкъасынынъ апайына, онынъ не къулуна, не хызметчи апайына, не бугъасына, не эшегине, – башкъасынынъ бир шейине козь этме.

Исраиллилернинъ къоркъусы

¹⁸ Эписи исраиллилер, кок гурюльдегенинен бору сесини эшитип ве яшын яшынлагъанынен тютеген дагъны корип, къоркъудан къалтырап, арт-артына чекилип четте турды. ¹⁹ Мусагъа исе бойле дедилер:

– Бизлернен сен лаф эт, биз де сени динълейик. Алла бизлернен лаф этмесин. О, бизнен лаф этсе, биз оледжекмиз.

²⁰ – Къоркъманъыз, – деди Муса халкъкъа. – Ниетлеринъизни билъмек ичюн, Алла сизлерге бойле шекильде пейда олды. О, Оны даима урьмет этип Ондан къоркъкъъанынъызны, Оны акъылынъызда тутып, гуна къазанмагъанынъызны истей.

²¹ Эписи адамлар четте тургъанда, Муса Алла олгъан ерге, къара булуткъа якъынлашты.

Къурбан чалынгъын ер акъкъында къанун

²² РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Исраиль огъуллаарына бойле айтып, хабер эт: «Мен сизлернен коклерден лаф эткениме шаатсынъыз. ²³ Меним ериме, озълеринъизге алтын ве кумюш аллаларны япманъыз».

²⁴ Манъа къурбан чалынгъан ерни топракътан япынъыз да, онынъ устюнде къойларынъыздан ве малларынъыздан алып, оларны къурбан чалып, бутюнлей якъынъыз, аманлыкъ къурбанларыны да чалынъыз. Мени хатырламагъа меджбур эткен эр бир ерде Мен келип сизни багъышларым. ²⁵ Эгер Манъа къурбан чалынгъан ер япсанъыз, оны тегизленген ташлардан къурманъыз, чюнки ташларны тегизлегенде, сиз оларны арамларсынъыз. ²⁶ Аврет ерлеринъиз ачылмасынлар деп, Меним къурбан чалынгъан ериме басамакълардан котерильменъиз.

Къуллар акъкъында къанун

21 Исраиллилерге бойле къанунларны илян эт:

² Еудий къулны сатын алсанъыз эгер, сизде алты йыл чалышсын, единджи йылы исе бедава азатлыккъа чыкъсын. ³ Янъгъыз кельген олса, янъгъыз да чыкъсын, эвли олса эгер, онен берабер апайы да чыкъып кетсин. ⁴ Эгер апайыны онъа эфендиси берген олса, о да онъа огъланлар я да къызларны догъгъан олса, о заман апайынен балалары эфендисине къалып, о, янъгъыз чыкъсын. ⁵ Эгер къул: «Эфендимни, апайымны ве балаларымны севем, азатлыккъа чыкъмайджагъым», – десе, ⁶ шу вакъыт эфендиси оны Алланынъ огюне шаатлыгъына кетирип, оны къапу я да къапунынъ первазы янына къойып, къулагъыны бизнен тешсин. Сонъ о, эфендисине эбедиен къул оладжакъ.

⁷ Эгер бирев къызыны къуллуккъа сатса, къыз къуллукътан эр къул дайын чыкъып оламай.

⁸ Эфендиси озюне джарие оларакъ сатын алгъан къызны бегенмесе, оны башкъасына сатын алмагъа изин-рухсет берсин. Амма, оны алдатып, ябанджы халкъкъа сатмагъа эфендисининъ акъкъы ёкъ. ⁹ Эгер къызны джарие этип, огълуна бермеге истесе, оны къызы ерине коръсюн. ¹⁰ Эгер эфендиси озюне даа бир апай алса, биринджи апайы ашсыз, урбасыз ве акъайсыз къалмасын. ¹¹ Эфендиси бу учъ шейни онъа япмаса эгер, къыз ондан бес-бедава чыкъып кетсин.

Зорбалыкъ акъкъында къанун

¹² Эгер бирев адамны урып ольдюрсе, озю де ольдюрильсин. ¹³ Эгер бу, Алла: «Олсун», – деп изин берген къаза олгъан олса, къатыльнинъ Мен косьтерген айры ерге къачып кетмеге чареси олур. ¹⁴ Эгер бирев ниетленип, башкъа адамны хаинликнен ольдюрсе ве сонъ къурбан чалынгъан ернинъ янына къуртулыш къыдырып чапып кельсе, оны ольдюрмек ичюн андан биле чыкъарып алынъыз.

¹⁵ Ким анасыны я да бабасыны урса, ольдюрильсин.

¹⁶ Башкъа адамны хырсызлагъан адам, хырсызлангъанны къуллуккъа сатса, я да сатып етиштирмесе, эписи бир, ольдюрильсин.

¹⁷ Бабасыны я да анасыны къаргъагъан адам ольдюрильсин.

Беден яралары акъкъында къанун

¹⁸ Эки адам давалашкъанда, бири башкъасыны ташнен я да юмрукънен урса, урулгъан сою ольмейип, тешекке ятып къалса, ¹⁹ ве эгер о, турып таякъкъа таянып эвинден чыкъып олса, оны ургъан адам джезаланмасын. Амма урулгъан адамнынъ иши токътагъаны ичюн акъкъыны берсин ве онынъ яхшы олмакъ ичюн эткен масрафларыны къапласын. ²⁰ Эгер бирев къулуны я да хызметчи апайыны таякънен урса, ве олар онынъ къолундан ольселер, о джезалансын. ²¹ Эгер олар бир-эки кунъ даа яшасалар, о, джезаланмасын, чюнки олар онынъ мулкюдир.

²² Адамлар талашкъанда юкю апайны урсалар, ве онынъ даа догъмагъан баласы тюшсе, лякин башкъа бир зиян олмаса, къабаатлы сою къадыларнынъ козю огюнде апайнынъ акъайы не къадар айтса, о къадар пей берсин. ²³ Башкъа зиян олса эгер, джан ичюн джан бер, ²⁴ козь ичюн козь, тиш ичюн тиш, къол ичюн къол, аякъ ичюн аякъ, ²⁵ яныкъ ичюн яныкъ, яра ичюн яра, эзик ичюн эзик!

²⁶ Эгер бирев къулунынъ я да къыз къулунынъ козюни урып чыкъарса, козь ичюн оны азатлыккъа йиберсин. ²⁷ Эгер къулунынъ я да къадын къулунынъ тишини урып сындырса, оны тиш ичюн азатлыккъа йиберсин.

²⁸ Эгер акъай я да апайны бугъа тюртип ольдюрсе, бугъаны ташнен урып ольдюринъиз, этини исе ашаманъыз. Огюзнинъ сабысы исе къабаатлы сайылмасын. ²⁹ Лякин бугъа эвель де тюрткюч олса ве сабысына бунынъ акъкъында хабер этселер, амма о, бугъагъа мукъайт олмагъан олса, ве бугъасы акъай я да апайны тюртип ольдюрген олса, бугъа да ташнен урып ольдюрильсин, сабысы да ольдюрильсин. ³⁰ Амма, эгер ольген адамнынъ сойлары бугъанынъ сабысына одеде тайинлеген олсалар, о, джаны ичюн тайинленген одемени оларгъа телесин. ³¹ Эгер бугъа огъланчыкъ я да къызчыкъны тюртип ольдюрсе – сабысыны кене де бу къанун боюнджа джезаламакъ керек. ³² Эгер бугъа къулны я да къадын къулны тюртип ольдюрсе, бугъанынъ сабысы оларнынъ эфендисине 30 кумюш † телесин, бугъа исе ташнен урып ольдюрильсин.

³³ Эгер бирев къуюнынъ агъзыны ачса, я да къуюны къазып, онынъ агъзыны къапатмаса, онынъ ичине де бугъа я да эшек тышсе, ³⁴ къуюнынъ сабысы айванларнынъ сабысына бугъанынъ фиятыны телесин, бутюн айванны исе озюне къалдырсын.

³⁵ Эгер биревнинъ бугъасы къомшусынынъ бугъасыны тюртип ольдюрсе, сагъ къалгъан бугъаны сатсынлар да, тышкен акъчаны экиге больсюнлер, ольдюрильгенни де экиге больсюнлер. ³⁶ Огюзнинъ тюрткюч олгъаны эвель де белли олгъан олса, сабысы да буны билип онъа мукъайт олмагъан олса, о озю ольдюрильген бугъа ичюн бугъаны бермек керек, ольген бугъа исе онъа къалсын.

Зарарнынъ одемеси акъкъында къанун

22 Эгер бирев бугъаны я да къой-эчкини хырсызлап, оны сойса я да сатса, о, бугъа ичюн беш бугъа, къой ичюн исе дёрт къой берсин.

² Гедже хырсызлыкъ япкъан адамны туткъан бирев оны урып ольдюрсе, ольдюрген адам къабаатлы сайылмасын. ³ Лякин оны кунь догъгъан сонъ ольдюрсе, ольдюрген адам – къабаатлы.

Хырсыз акъкъыны одемек керек. Эгер онынъ акъчасы олмаса, хырсызлагъан шейлер ичюн онынъ озюни къуллукъкъа сатсынлар. ⁴ Оны туткъанда, хырсызлагъан шейлери де, бугъа оламы, эшекми, къоймы, къолунда сагъ-селямет тапылса, олар ичюн акъны эки къат телесин.

⁵ Эгер бирев айванларыны тарласында я да юзюм багъында отлаткъанда, башкъа адамнынъ тарласына кирсетип отлатса, зиянны одемек ичюн айванларнынъ сабысы озь тарла ве юзюм багъындаки энъ яхшы махсулларынъдан берсин.

⁶ Эгер якъылгъан атеш когемликни алевлетип, багъны, я да орулмагъан ашлыкъны, я да бутюн

тарланы якъып битирсе, атешни якъкъан адам кетирильген зиянны одемек керек.

⁷ Бирев къомшусына кумюшни я да шейлерни сакъламакъ ичюн берсе, олар да онынъ эвинден гъайып олсалар, хырсызны тутсалар эгер, хырсыз эки къат телесин. ⁸ Хырсыз тапылмаса эгер, эв сабысы Алланынъ огюне келип, къомшусынынъ шейлерини хырсызламагъанында емин этсин.

⁹ Эгер эки адам бугъа, эшек, урба я да башкъа насылдыр тапылгъан шейнинъ акъкъында: «Менимки», – деп чекелешселер, озь акъларыны Аллагъа бильдирсинлер. Кимни Алла къабаатлы деп таныса, о, башкъасына эки къат телесин.

¹⁰ Эгер бирев эшегини, бугъасыны, къоюны, я да башкъа бир айванны къомшусына сакъламакъ ичюн берсе, о да я ольсе, я сакъатланса, я да гъайып олса, буны да кимсе корьмесе,

¹¹ сакълагъан адам къомшусынынъ шейине зарар этмегинде РАББИнинъ адынен емин этсин.

Айваннынъ сабысы къомшусынынъ сёзюне ишанмакъ борджлу, къомшу исе бир шей телемесин. ¹² Айванны я да башкъа насылдыр шейни къомшусундан хырсызласа эгер, о айваннынъ сабысына акъкъыны одемек керек.

¹³ Эгер айванны кийик айванлар парчаласа, оны сакълагъан адам парчаларыны шаатлыкъ оларакъ косьтерсин. Парчалангъан айван ичюн о, акъкъыны одемесин.

¹⁴ Эгер бир адам башкъасындан борджкъа айван алса, о да, сабысы янында олмагъанда, сакъатланса я да ольсе, борджкъа алгъан адам акъкъыны одесин. ¹⁵ Эгер айван сабысынынъ козю огюнде сакъатланса я да ольсе, борджкъа алгъан адам акъкъыны одемесин. Лякин айван акъча берилип кирагъа алынгъан олса, акъча сабысына къалсын.

Ахлякъ ве дин акъкъындаки къанун

¹⁶ Ким къызны ёлдан урып, онен ятса, о, къызгъа богъча берип, онъа эвленсин. ¹⁷ Амма эгер бабасы къызыны онъа акъайгъа бермеге разы олмаса, о, къызларгъа къоюлгъан богъчагъа тенъ кельген акъчаны телесин.

¹⁸ Ырымджыны сагъ къалдырманъыз.

¹⁹ Айванны апай я да акъай ерине корьген эр ким ольдюрильсин.

²⁰ РАББИден гъайры, башкъа аллаларгъа къурбан чалгъан эр ким ёкъ этильсин.

²¹ Ят халкълардан олгъан адамларгъа залымлыкъ этменъиз, оларны хорламанъыз, чюнки сиз озьлеринъиз Мысыр топрагъында кельмешеклер эдинъиз.

²² Не тул апайгъа, не де оксюзге залымлыкъ этменъиз. ²³ Залымлыкъ этсенъиз эгер, олар манъа фигъан къопаргъанда, Мен оларнынъ фигъаныны эшитирим. ²⁴ Ачувым къозгъар, ве Мен сизлерни къылычнен ольдюрим. Апайларынъыз да тул, балаларынъыз да оксюз къалырлар.

† 30 кумюш – къадимий еудийдже «30 шекел».

²⁵ Меним халктымдан олган фукъарелерге борджкъа акъча берсенъиз эгер, башкъа акъча берген адамлар дайын файыз сорама.

²⁶ Эгер башкъа адамнынъ урбасыны залоггъа алсанъыз, кунь баткъандже оны къайтарынъыз, ²⁷ чюнки онынъ устуне къапатмагъа башкъа бир шейи ёкъ, о, онынъ урбасы. Урбасыз о, насыл этип юкълайджакъ? О, Манъа фигъан къопаргъанда, Мен мераметли олгъаным ичюн, оны эшитирим.

²⁸ Алла акъкъында яман сёзлер айтманъыз, халктынънынъ башлыгъыны да къаргъаманъыз.

²⁹ Ашлыкънынъ биринджи берекетинден, яш шарабынъыздан ве биринджи сыкъылган зейтюн ягъынъыздан бахшышларны Манъа кетирмеге кечикменъиз. Биринджи догъган огланларынъызны Манъа беринъиз.

³⁰ Огюзлер, къойлар ве эшеклеринъизнен айны шуны япынъыз: еди кунь биринджи догъган айванлар аналарынынъ янынъда къалсынлар, секинджи кунюне исе оларны Манъа беринъиз.

³¹ Сиз Меним азиз адамларымсыз. Онынъ ичюн тарлада парчаланган айваннынъ этини ашаманъыз, оны копеклерге атынъыз.

Адалетлик акъкъында

23 Ошек ташыманъыз. Ялан шаатлыкъ этип, джинаетчиге къол тутманъыз.

² Чокълукънынъ пешинден яманлыкъкъа къошулманъыз, махкемеде шаатлыкъ эткенде, чокълукъкъа къошулып, акъикъатны бозманъыз.

³ Фукъаренинъ махкемесинде де ялынъыз фукъарелигини аджып, ялан айтманъыз.

⁴ Душманынынъ джоулган бугъасыны я да эшегини тапсанъыз эгер, онъа кетиринъиз.

⁵ Душманынынъ юк агъырлыгъындан йыкъылган эшегини корьсенъиз, душманынынъ янындан кечменъиз, эшегини котермеге онъа ярдым этинъиз.

⁶ Башкъа адамларнынъ ишлери киби, фукъаренинъ ишини де адалетли чезинъиз. ⁷ Ялан шаатлыкъны къабул этменъиз. Акълы ве къабаатсыз адамгъа олюм джезасыны тайинлеменъиз, чюнки Мен бу акъсызлыкъта къабаатлы олган адамы багъышламам.

⁸ Къапарлар алманъыз, чюнки къапарлар корьген козьни кёр этип, акълыларнынъ ишлерини терс айландыралар.

⁹ Кельмешекнинъ джаныны агъырттырманъыз, онъа залымлыкъ этменъиз. Сиз кельмешекнинъ алыны билесинъиз, чюнки Мысыр топрагъында озюнъиз кельмешеклер эдинъиз.

Единджи йыл ве единджи кунь акъкъында

¹⁰ Алты йыл тарлаларынъызда ашлыкъ сачып, берекетини джыйынъыз, ¹¹ единджи йылы исе халктынъыздан олган факъыр-фукъарелер кечинсин деп, олардан къалганыны да тарла

айванлары ашап битирсинлер деп, топрагъынъда бир шей сачманъыз. Юзюм ве зейтюн багъларыны да ойле асранъыз.

¹² Алты кунь ишлеринъизни этинъиз, единджи куню исе раатлыкъ куню олсун. Огюзинъизнен эшегинъиз де раатлансынлар, къулунъызнынъ огълу ве кельмешек де нефес алсынлар.

¹³ Мен сизге бутюн айткъан шейлеримни тутунъыз. Башкъа аллаларнынъ адларыны айтманъыз, агъызларынъыздан чыкъмасын олар.

Учь буюк Байрам акъкъында

¹⁴ Йылда учь кере Меним Байрамларымны къайд этинъиз.

¹⁵ Маясыз Пишкен Пите Байрамыны япынъыз. Мен санъа эмир эткеним киби, баарьнинъ ильк куньлеринде † еди кунь маясыз пишкен пите ашанъыз, чюнки Мысырдан сиз бу айда чыккып кеткен эдинъиз. Меним огюме кимсе бош къолнен кельмесин.

¹⁶ Тарлада сачкъан Биринджи Махсул Байрамыны япынъыз.

Тарладан бутюн берекетинъни джыйган сонъ, берекет джыйылув куньлерининъ сонъунда, Махсул Джыйылув Байрамыны да япынъыз.

¹⁷ Йылда учь кере эписи акъайларынъыз Эфендинъ олган РАББИнинъ юзю огуне кельсинлер.

¹⁸ Меним къурбанымнынъ къаныны маялы отьмекнен берабер Манъа кетирменъиз.

Меним байрам къурбанымдан да ягъ сабагъадже къалдырманъыз.

¹⁹ Ернинъ биринджи берекетинден энъ яхшы махсулларыны Алланъ олган РАББИнинъ эвине кетиринъиз. Улакъны анасынынъ сютюнде пиширменъиз.

Ваделер ве насиатлар

²⁰ Мына сени ёлда къорчаласын ве Мен санъа азырлагъан ерге сени алып барсын деп, Мен сенинъ огюнден Мелегимни ёллайым. ²¹ Онынъ юзю огюнде озюнъизни низамлы тутунъыз ве Онынъ сёзюни динъленъиз. Онъа къаршы инатланманъыз, чюнки О, Онда Меним адым олганы ичюн, гуналарынъызны багъышламаз. ²² Эгер сиз Онынъ сёзюни динълеп, сизге бутюн айткъанларымны япсанъыз, Мен душманларынъызнынъ душманы олурим, сизге къаршы чыкккъан адамларгъа да къаршы чыкъарым. ²³ Сизинъ огюнден Меним Мелегим кетип, сизни аморлыларгъа, хитлилерге, перизлилерге, ханаанлыларгъа, хивлилерге, ве евуслыларгъа алып кеткенде, Мен бу халкъларны ёкъ этерим. ²⁴ Сиз исе оларнынъ аллаларына табынманъыз ве оларгъа хызмет этменъиз,

† Баарьнинъ ильк куньлеринде – къадимий еудийдже «Авив айында», къарарнен март, я да апрель айында.

ишлеринден де орынок алманъыз. Оларны парлап-парчаланъыз, пут ташларыны да йыккыныыз.

²⁵ РАББИге, сизинъ Алланъызгъа хызмет этинъиз, ве Мен сизинъ отъмегинъизни ве сувунъызны багъышлап, хасталыкъларны сизден узакълаштырырым. ²⁶ Сизинъ топрагъынъызда апайларынъызнынъ даа догъмагъан балалары тюшмезлер, къадынлар да баласыз олмаз, омюрлеринъиз де узакъ олур. ²⁷ Мен ойле япарым ки, сизлер кельмезден эвель, адамлар Менден отълерини патлатып шашмалайджакълар, душманларынъызны да сизден къачмагъа меджбур этерим. ²⁸ Огюнъизден азманларны ёлларым, олар да юзюнъиз огюнден хивлилерни, ханаанлыларны ве хитлилерни къуварлар. ²⁹ Амма топракъ бошамасын ве сизге кийик айванлар чокълашмасынлар деп, юзюнъиз огюнден оларны бир йыл ичинде къуваламам. ³⁰ Сизлер бу топракъны толдурмакъ ичюн баягъы артып чокълашмагъанынъыздже, оларны сизден яваш-яваш къуварым.

³¹ Сынъырларынъызны Къызыл денъизден башлап Акъ денъизинедже ве сахрадан башлап улу Фират деръясынадже кечиририм, чюнки бу ернинъ сакинлерини сизге берерим, сиз де оларны юзюнализ огюнден къуварсынъыз. ³² Не оларнен, не аллаларынен анълашма тизменъиз. ³³ Манъа къаршы гунагъа сизни баттырмамакъ ичюн, топрагъынъызда олар яшамасынлар. Лякин олар сизнен берабер яшасалар эгер, озълерининъ аллаларына хызмет этмек ичюн, сизлерни къапкъангъа тюшюрлер.

Къурбанлыкъ огюнде халкънынъ ваделери

24 Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:
– Харунны, Надавны, Авихуны ве Израильнинъ етмиш акъсакъалларыны янынъа алып, РАББИге котериль. РАББИге узакътан ибадет этинъиз. ² РАББИнинъ янына Муса бир озю кельсин, олар исе якъын кельмесинлер, халкъ да онен котерильмесин.

³ Муса келип, халкъкъа РАББИнинъ эписи сёзлерини ве эмирлерини айтып берди. Бутюн халкъ да бир сеснен:

– РАББИнинъ сёзюни тутып, бутюн айткъанларыны япармыз, – деди.

⁴ Муса РАББИнинъ эписи сёзлерини язып къойды. Сонъ саба танъда турып, байыр тюбюнде къурбан чалынгъан ерни япты ве Израиль къабилелерининъ сайысына коре он эки таш къойды. ⁵ Сонъ израилли огъланларгъа, РАББИге бутюнлей якъылгъан къурбанларыны чалмагъа ве таналарны сойып аманлыкъ къурбанларыны чалмагъа эмир этти. ⁶ Муса къаннынъ ярысыны савутларгъа джыйды, къалгъаныны къурбан чалынгъан ерге пускюртти. ⁷ Сонъ Васиет китабыны алды ве эшиттирип халкъкъа окъуды. Халкъ исе:

– РАББИнинъ сёзюни тутып, Онынъ бутюн айткъанларыны япармыз, – дедилер.

⁸ Муса савутлардаки къанни алып халкъкъа пускюртти ве бойле деди:

– Мына бутюн айтылгъан шейлер акъкъында РАББИ сизлерге эткен васиетнинъ къаны.

⁹ Сонъ Муса, Харун, Надав, Авиху ве Израильнинъ етмиш акъсакъалы байыргъа котерильдилер ве ¹⁰ Израильнинъ Алласыны корьдилер. Онынъ аякъларынынъ тюбюнде темиз кок якъуттан япылгъан, кок дайын тер-темиз олгъан мейданчыкъкъа ошагъан бир шей бар эди.

¹¹ Израилли башлыкълар Алланы корьген олсалар да, Алла оларгъа бир зарар кетирмедди. Башлыкълар анда ашап-ичтилер.

Муса Синай дагъы устюнде

¹² РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Меним огюме байыргъа чыкъ да, мында ол. Израиллилерни огретмек ичюн, Мен Къанун ве эмирлерни яздым. Оларны Мен санъа къаядан кесильген ташларнен берабер берерим.

¹³ Муса ярдымджысы Ехошуанен барып, Алланынъ байырына котерилип башлады.

¹⁴ Акъсакъалларгъа исе бойле деди:

– Биз къайтмагъандже, мында къалып турунъыз. Мына сизлернен Харун ве Хур къалалар. Кимде насыл дава олса, оларгъа барсын.

¹⁵ Муса байыргъа чыкъкъан сонъ, байырнынъ устюни булут сарды. ¹⁶ Алланынъ Шурети Синай дагъына энди, ве онынъ устюни алты кунь булут къаплай эди, единджи куню исе РАББИ булутнынъ ичинден Мусаны чагъырды. ¹⁷ Байыр тёпесинде олгъан Алланынъ Шурети израиллилерге алевленип янган атеш киби корюне эди. ¹⁸ Муса, булутнынъ ортасына кирип, байыргъа чыкты. Байыр устюнде Муса къыркъ кунь ве къыркъ гедже къалды.

Корюшов Чадыры ичюн бахшышлар акъкъында

25 РАББИ Мусагъа даа бойле деди:

² – Израиль огъулларына айт ки, олар Манъа бахшышлар кетирсинлер. Эр джаны истеген адамдан Манъа бахшышлар алынъыз. ³ Олардан сиз аладжакъ бахшышлар булардыр: алтын, кумюш, тунч, ⁴ мор, мавылы къырмазы ве ачыкъ къырмазы юнь, индже ишленген кетен ве эчки юнжюнден япылгъан безлер; ⁵ къойларынынъ дигагъ этилип къырмазы ренкке боялангъан ве индже ишленген терилерини, акация тереклерини; ⁶ къандиль ичюн зейтюн ягъы, чешит тюрлю шейлерни ягъламакъ ичюн зейтюн ягъгъа къошулгъан гузель къокъулы шейлер ве якъмакъ ичюн къокъулы отлар. ⁷ Эфод † ве кокрек торбасы ичюн шохам деген къыйметли ташлар ве дигер,

† Эфод – руханий урбасынынъ бир къысмы. О ялынъыз кокректен аркъаны къапата эди. Огдеки ве арттаки безлери омузлар устюнде къушачыкъларнен багълана эдилер.

козьлерге кьоюлган кыйметли ташлар.

⁸ Исраиллилер Манъа Азиз Ерни кърсунлар, ве Мен оларнын араларында яшарым. ⁹ Эписини Мен санъа шимди косътереджек планларыма коре этинъиз. Мескенни ве онынъ эписи алетлерини япынъыз.

Васиет Сандыгы акъкъында

¹⁰ Акация терегинден Сандыкъ яп. Онынъ узунлыгы 1,13 метр олсун, кенълигинен юксеклиги 0,68 метр † олсун. ¹¹ Ичини ве тышыны темиз алтыннен къапла, чевре-четинде тѣпеден орънекли чембер яса. ¹² Алтынны иритип дѣрт алтын алкъа яп да, оларны ашагыдаки дѣрт кошесине туттур: эки алкъа бир тарафындан олсун, эки алкъа да экинджи тарафындан олсун. ¹³ Акация терегинден сырыкълар яса, оларны да темиз алтыннен къапла. ¹⁴ Сырыкъларны, оларнынъ ярдымынен Сандыкъны ташымакъ ичюн, онынъ четлеринден, алкъалардан кечир. ¹⁵ Сырыкълар Сандыкънынъ алкъаларында даима кечирильген олсунлар, оларны андан алмагъа олмай. ¹⁶ Сандыкънынъ ичине Мен санъа береджек Шаатлыкъны къой.

¹⁷ Сандыкънынъ къапагыны – Мерамет Ерини – темиз алтындан яса: узунлыгы 1,13 метр, кенълиги исе 0,68 метр олсун. ¹⁸ Мерамет Еринен эки Керувлар †† бир кесек алтындан япылып, Керувларны дѣгюльген шекильде Мерамет Ерининъ эки четинден яса. ¹⁹ Бир Керувны бир четинден, экинджи Керувны экинджи четинден яса. Оларны ойле яп ки, къапакънынъ эки четинден тюртип чыкъсынлар. ²⁰ Керувларнынъ къанатлары Мерамет Ерининъ тѣпесини къаплап, юкъары котерильген олсунлар. Бетлеринен бири-бирине къаршы турып, Керувлар Мерамет Ерине тараф бакъсынлар. ²¹ Къапакъны – Мерамет Ерини – Сандыкънынъ устюне къой. Сандыкънынъ ичине исе Мен санъа береджек Шаатлыкъны къой. ²² Анда Мен сеннен корюшеджегим ве Шаатлыкъ Сандыгынынъ устюнде олган эки Керувнынъ арасындан, Мерамет Ерининъ устюнден, санъа исраиллилер ичюн эписи эмирлеримни санъа айтаджагъым.

Раббининъ булунувыны косътерген пителери ичюн олган стол акъкъында

²³ Акация терегинден стол яса. Онынъ узунлыгы 0,9 метр, кенълиги 0,45 метр, юксеклиги де 0,68 метр ‡ олсун. ²⁴ Оны темиз алтыннен къапла, чевре-четинде де орънекли алтын чембер яса. ²⁵ Чевре-четинде 10 сантиметр кенълигинде рейка яп, рейканынъ чевре-четине исе алтын чембер яса.

† 1,13 метр; 0,68 метр – къадимий еудийдже «эки бучукъ аммах»; «бир бучукъ аммах». Бир аммах – 0,45 метр. †† Керувлар – Аллагъа хызмет эткен коктеки махлюкълар. ‡ 0,9 метр; 0,45 метр; 0,68 метр – къадимий еудийдже «эки аммах»; «бир бучукъ аммах».

²⁶ Стол ичюн дѣрт алтын алкъа ясап, оларны дѣрт кошесинден, дѣрт аягында пекит. ²⁷ Алкъалар, рейканынъ янында олып, тышарыгъа бакъмакъ кереклер: столны ташымакъ ичюн оларгъа сырыкълар кечириледжек. ²⁸ Сырыкъларны акация терегинден ясап, темиз алтыннен къапла. Оларнынъ ярдымынен столны ташырлар. ²⁹ Стол ичюн темиз алтындан, ичерлик бахшышларыны кетирмек ичюн, чанакълар ве пиалалар, гугюмлер ве мешребелерни яп. ³⁰ Столнынъ устюне, Меним козюм огюне даима Меним булунувимны косътерген пителерни къой.

Къандиль акъкъында

³¹ Темиз алтындан къандиль яп. Бу къандиль бир кесек маденден дѣгюлип япылмакъ керек. Темели ве сапы, лампадлар къоймакъ ичюн чаначыкълары, гонъджелери ве чичеклери алтыннынъ бир бутюн кесегинден япылсынлар. ³² Сапынынъ четлеринден алты пытакъ чыкъсын: учъ данеси къандильнинъ бир тарафындан, учъ данеси де экинджи тарафындан. ³³ Бадем чичегине ошагъан учъ чаначыкъ, гонъджелери ве чичеклеринен берабер бир пытакъта олсун, бадем чичегине ошагъан учъ чаначыкъ да, гонъджелери ве чичеклеринен экинджи пытакъта олсун. Къандильден чыкъкъан эписи пытакъларда айны ойле олсун. ³⁴ Къандильнинъ сапында исе бадем чичегине ошагъан дѣрт, гонъджелери ве чичеклеринен олган чаначыкъ олмакъ керек. ³⁵ Олар къандильнинъ алты пытагы чыкъкъан ерлеринде олсунлар. Эки пытакъ чыкъкъан еринде бир гонъдже, даа эки пытакъ чыкъкъан еринде экинджи гонъдже, даа эки пытакъ чыкъкъан еринде де учюнджи гонъдже. ³⁶ Эм гонъджелер, эм пытакълары къандильнинъ сапындан чыкъмакъ кереклер. О, бир бутюн кесектен олып, темиз алтындан япылсын. ³⁷ Онъа еди лампад ясап, лампадларнынъ огдеки тарафыны ярыкълатсынлар деп, оларны къандиль устюне къой. ³⁸ Лампадлар ичюн машачыкъларны ве табачыкъларны темиз алтындан яса. ³⁹ Къандильни, бутюн бу алетлеринен, 35 кило † темиз алтындан япысынлар. ⁴⁰ Бакъ, Мен санъа байырда насыл коръсеткен олсам, эписи алетлерини тыпкъы ойле де яп.

Мескен акъкъында

26 Мескенни он дане индже ишленген кетенден ве мавылы къырмызы ве ачыкъ къырмызы юньден япылган безлерден яса. Оларнынъ устьлерине усталыкънен Керувларны нагъышла. ² Эр безнинъ узунлыгы 12,6 метр олсун, кенълиги – 1,8 метр. Эписи безлер бир ольчюде олсун. ³ Беш безни бири-бирине тиктир, къалган беш безни де

†† 35 кило – къадимий еудийдже «бир киккар», къарарнен 35 кило.

бири-бирине тиктир. ⁴ Бир-бирине тикильген биринджи безлернинъ бир четинден мор безден ильмеклер яса, экинджи бири-бирине тикильген безлернинъ бир четинден де ойле яп. ⁵ Биринджи тикильген безлерге 50 ильмек яса, экинджи бири-бирине тикильген безлернинъ четине де 50 ильмек яса. Ильмеклер бири-бирине къраршы олмакъ кереклер. ⁶ 50 дѣгмени алтындан япып дѣгмелернен безлерни бири-бирине дѣгмеле де, бир бутюнлик олур. ⁷ Мескеннинъ устюни кърпатмакъ ичюн, эчки юнүнден безлер яп. Безлер он бир дане олсун. ⁸ Бир безнинъ узунлыгы 13,5 метр олсун, кенълиги 1,8 метр – бу бир без. Эписи он бир безнинъ ольчюси бир олсун. ⁹ Беш безни бири-биринен айры тиктир, къралган алты безни де бири-бирине айры тиктир. Алтынджи безни экиге къратла, о, Мескеннинъ огюни кърпатсын. ¹⁰ Безнинъ бир парчасыны башкърасынен багълмакъ ичюн, экисининъ четлеринде 50-шер ильмек яп. ¹¹ 50 дане тунч дѣгме япып, оларны ильмеклерге кечир де, экиси бир бутюнлик олсун деп, безлернинъ эки парчасыны дѣгмеле. ¹² Мескеннинъ арттаки диварындан асылган безнинъ бир кърсымындан, четтеки безнинъ ярысы ерде ятсын. ¹³ Эчки юнүнден япылган без, ондан ашагы олган индже ишленген кетенден япылган безден, Мескенни бутюнлей кърпатмакъ ичюн, 0,45-ер метр асылган олсун. ¹⁴ Тѣпесинден даа эки орью яп – бири кърыйнынъ дѣбагъ этилип кърмызы ренкке бояланган терисинден, экинджи исе индже ишленген терилерден.

¹⁵ Мескен ичюн акация терегинден черчиве яса, олар догъру турсунлар. ¹⁶ Оларнынъ узунлыгы 4,5 метр, кенълиги – 0,68 метр олсун. ¹⁷ Эр бир черчивенинъ ашагы кърсымында эки багълма яп. Мескеннинъ эписи черчивелеринде ойле яп. ¹⁸ Мескеннинъ дженюбий тарафы ичюн 20 черчиве, ¹⁹ бу 20 черчиве тюбюне кумюштен япылган 40 темель яса: бир черчиве тюбюне эки темель, черчивенинъ эки багълмасы тюбюне бирер дане олсун. ²⁰ Мескеннинъ шималъ тарафы ичюн де 20 черчиве яса. ²¹ Оларнынъ тюбюне де кумюштен япылган 40 темель яса: бир черчиве тюбюне эки темель, черчивенинъ эки багълмасы тюбюне бирер дане олсун.

²² Мескеннинъ арттаки дивары ичюн, гърп тарафындан алты черчиве яса. ²³ Арттаки тарафынынъ кошелери ичюн даа эки черчиве яса. ²⁴ Черчивелер эки къратлы олмакъ керек. Оларнынъ тюплери бири-бирине багълансын, тѣпелери де бир алкърагъа багълансын, экиси ичюн де ойле олсун. Олар эки кошеде турсунлар. ²⁵ Бойлеликнен, секиз черчиве олур, оларнынъ тюплерине де кумюштен япылган он алты темель яса: бир черчиве тюбюне эки темель олсун. ²⁶ Акация терегинден сырыкълар яса. Мескеннинъ бир тарафындаки черчивелери ичюн – беш сырыкъ,

²⁷ экинджи тарафындаки черчивелери ичюн – беш сырыкъ яса ве гърпкър бакъркъан арттаки тараф ичюн де – беш сырыкъ яса. ²⁸ Ичеридеки сырыкъ, черчивелерининъ орталарындан башындан сонъунадже кечеджек. ²⁹ Черчивелерини алтыннен кърापла. Сырыкъларны кечирмек ичюн алкъраларны алтындан яп. Сырыкъларны алтыннен кърापла.

³⁰ Мескенни санъа байырда косьтерильгени киби кърый.

³¹ Мор, мавылы кърмызы, ачыкъ кърмызы юнүден ве индже ишленген кетенден перде яп, онынъ устюне Керувларны усталыкънен нагъышла. ³² О пердени, акация терегинден ясалган, алтыннен къраланган, устьлеринде алтын ченгеллери олган ве кумюштен ясалган дѣрт темель устюне турган дѣрт дирек устюне ас. ³³ Пердени ченгеллерге ас, ве анда, онынъ артына, Шаатлыкъ Сандыкърны кирсет. Перде Мукъраддес Ерни Энъ Мукъраддес Ерден айырыр. ³⁴ Энъ Мукъраддес Ерде турган Шаатлыкъ Сандыгынынъ устюне Мерамет Ери олган кърпакърны кърый. ³⁵ Перденинъ огюнде столны ве столнынъ кършысына кърандильни кърый. Кърандильни Мескеннинъ дженюп тарафында, столны исе шаркърый тарафында кърый.

³⁶ Мескеннинъ кърпусы ичюн, мор, мавылы кърмызы, ачыкъ кърмызы юнүден ве индже ишленген кетенден нагъышланган перде яп. ³⁷ Перде ичюн алтын ченгеллери ве акация терегинден беш дирек яса. Диреклери алтыннен кърापла ве оларнынъ тюбюне беш тунч темель яп.

Кърурбан чалынган ер акъркърында

27 Акация терегинден дѣрткоше кърурбан чалынган ерни яп. Узунлыгынен кенълиги 2,25 метр олсун, юксеклиги де 1,35 метр олсун. ² Кърурбан чалынган ернен бойнузларны бир бутюн агъач кесегинден япып, бойнузлары дѣрт кошесинден тюртип чыкърсын. Бутюн ерни тунчнен кърापла. ³ Кърурбан чалынган ер ичюн куль кърпкъралары, куречиклер, чанакълар, сенеклер ве комюр табакъларыны яп – эписи алетлери тунчтан яса. ⁴ Онъа тунчтан чильтернинъ бир чешити олган пармакърлыкъ яп. Дѣрт кошесинде дѣрт тунч алкъра яса. ⁵ Чильтерни кърурбан чалынган ернинъ ашагы кенарындан ойле кърый ки, ортасына кърадар етсин. ⁶ Кърурбан чалынган ер ичюн акация терегинден сырыкълар яса да, оларны тунчнен кърापла. ⁷ Кърурбан чалынган ерни ташыгъанда, сырыкъларны онынъ эки четинден алкъраларгъа кечир. ⁸ Кърурбан чалынган ерни тахтадан яп, ичи кърувуш олсун. Байырда санъа косьтерильгени киби, оны ойле де яп.

Мескен азбары акъркърында

⁹ Сонъ Мескеннинъ азбарыны яса. Азбарнынъ дженюп тарафы ичюн индже ишленген кетенден

безлер яп. Узунлыгы азбар бою 45 метр олсун.

¹⁰ Безлерни асмак ичюн, 20 дирек яса, диреклер тюбюне 20 тунч темель яп. Диреклердеки ченгеллернен багъламалар кумюштен олсун.

¹¹ Шималь тарафындан айны ойле олсун – узунлыгы 45 метр олгъан безлер. Безлерни асмак ичюн, 20 дирек яса, диреклер тюбюне 20 тунч темель яп. Диреклердеки ченгеллернен багъламалар кумюштен олсун. ¹² Азбарнынъ гъарбий тарафындан олгъан кенълигине исе безлернинъ узунлыгы 22,5 метр олсун. Безлер ичюн он дирек олсун, бу диреклернинъ тюбюнде де он темель ясалсын. ¹³ Азбарнынъ огюнден, шаркъий тарафындан олгъан кенълигине безлернинъ узунлыгы 22,5 метр олсун.

¹⁴ Киришининъ бир тарафы ичюн безлернинъ кенълиги 6,75 метр олып, олар ичюн учь темели олгъан учь дирек олсун. ¹⁵ Экинджи тарафына да безлернинъ кенълиги 6,75 метр олып, олар ичюн учь темели олгъан учь дирек олсун. ¹⁶ Азбарнынъ къапусына исе безнинъ кенълиги 9 метр олсун. О, мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юнден ве индже ишленген ве нагъышлангъан кетенден олсун. Безни асмак ичюн дёрт темели олгъан дёрт дирек олсун. ¹⁷ Азбарнынъ чевре-четинде олгъан диреклердеки багъламаларнен ченгеллери кумюштен, темеллери исе тунчтан олсун.

¹⁸ Азбарнынъ узунлыгы – 45 метр, кенълиги – 22,5 метр олсун. Азбарнынъ четлеринден индже ишленген кетенден япылгъан, тунч темеллердеки диреклерде асылгъан, юксекиги 2,25 метр олгъан безлер олсун. ¹⁹ Къуланмак ичюн япылгъан Мескендеки эписи алетлер, оны туткъан эписи къазычыкълар, азбарнынъ безлерини туткъан къазычыкълар да тунчтан олсун.

Къандиль акъкъында эмир

²⁰ Исраиль огъуларына эмир эт ки, олар санъа орталыкъны ярыкълатмак ичюн къандиль даима якъылып турсун деп, келиде басылгъан темиз зейтун ягъыны кетирсинлер. ²¹ Корюшюв Чадырында, Шаатлыкъ Сандыгъыны сакълагъан перденинъ огюнде, Харуннен огъулары РАББИнинъ огюнде къандильни акъшамдан сабагъадже якъаджакълар. Бу исраиллилерге ве оларнынъ эвлятларына эбедий низамнамедир.

Баш руханий Харуннынъ урбасы акъкъында

28 Исраиль огъуларындан олгъан Харун агъанъны ве огъланларыны озюнде чагъыр. Харун ве онынъ Надав, Авиху, Элазар ве Итамар деген огъулары Меним руханийлерим олсунлар. ² Шурет ве улу шанлыкъ ичюн Харун агъанъа азиз урбалар яп. ³ Мен акъыл-идракъ берген эписи усталаргъа айт ки, олар, Харун Меним баш руханийим олсун деп, оны айырып азиз этмек ичюн онъа азиз урбалар тиксинлер. ⁴ Олар

тикеджек урбалар булардыр: кокрек торбасы, эфод, усть урба, нагъышлангъан тюп урба, чалма ве бель къушагъы. Агъанъ Харун ве онынъ огъулары Меним руханийлерим олсун деп, оларгъа азиз урбалар тиксинлер. ⁵ Усталар мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юнни, индже ишленген кетенни ве алтынны алсынлар.

⁶ Алтындан, мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юнден ве индже ишленген кетенден усталыкънен эфодны япсынлар. ⁷ О, багълы олсун деп, онынъ уджларында бири-бирине багълагъан, омузлардан кечирильген, эки къушачыкъ олмак керек. ⁸ Эфоднынъ устюнден кийильген къушакъ да, тамам эфод киби, алтындан, мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юнден ве индже ишленген кетенден япылмак керек.

⁹ Эки шохам деген къыйметли ташны ал да, оларнынъ устюнде Исраиль огъуларынынъ адларыны ой. ¹⁰ Алты ад бир таш устюнде, алты ад да экинджи таш устюнде, яшларына коре, буюгинден кичигинедже олсун. ¹¹ Ташнен чалышкъан уста тамгълар ойгъан киби, ташлар устюнде Исраиль огъуларынынъ адларыны ой да, оларны ювагъа отурт. ¹² Бу эки ташны эфоднынъ къушачыкъларына къой: бу ташлар Исраиль огъуларына хатырлатма олсун. Бу адларны, хатырлатма олсун деп, Харун РАББИнинъ огюнде эки омузындаки къушачыкъларда ташыр. ¹³ Даа алтындан юваларны яса. ¹⁴ Темиз алтындан эки зынджырчыкъ яса. Олар орюльген шекильде япылып, къушачыкъларнынъ огдеки тарафына, юваларгъа пекитильсин.

Кокрек торбасы акъкъында

¹⁵ Къарар чыкъарыладжакъ вакъытта кийильген кокрек торбасыны усталыкънен яса. О да, тамам эфод киби, алтындан, мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы тюсте олгъан юнден ве индже ишленген кетенден япылмак керек. ¹⁶ Онынъ узунлыгынен кенълиги бирер къарыш † олып о, дёрткоше ве эки къатлы олмак керек. ¹⁷ Онынъ устюндеки юваларгъа дёрт сырагъа сыралап ташларны къой. Якъут, сары якъут, зумруд ташлары – бу биринджи сыра. ¹⁸ Экинджи сыра: карбункул, кок якъут ве эльмаз. ¹⁹ Учюнджи сыра: яхонт, агат, аметист. ²⁰ Дёртюнджи сыра: хризолит, шохам, яспис. Эписи ташларны алтын юваларгъа къой. ²¹ Исраиль огъуларынынъ он эки адына коре бу ташлар он эки дане олсунлар. Эр бир таш устюне, тамгъада олгъаны киби, он эки къабиленинъ бирер ады оюлмак керек.

²² Кокрек торбасы ичюн темиз алтындан йип дайын орюльген шекильде зынджырчыкълар яп. ²³ Алтындан эки алкъа япып, оларны кокрек торбасынынъ эки уджуна пекит де, ²⁴ орюльген алтын зынджырчыкъларны кокрек торбасынынъ

† Къарыш – къадимий еудийдже «бир зерет», къарарнен 23 сантиметр.

уджларында олгъан эки алккъагъа кечир.

²⁵ Зынджырчыкъларнынъ эки бош уджуны эки ювагъа пекитип, эфод къушачыкъларынынъ огдеки тарафына пекит. ²⁶ Даа эки алккъа япып, оларны кокректеки торбанынъ эфодгъа яткъан тарафындаки эки уджуна пекит. ²⁷ Ондан сонъ алтындан даа эки алккъа яп да, оларны тамам эфоднынъ къушачыгъы устюнден кельген тикишнинъ янынъда, эфоднынъ эки къушачыкъларнынъ тюрбюне, ог тарафындан, пекит. ²⁸ Кокректеки торбанынъ алккъаларыны эфоднынъ алккъаларына мор юнъден ишленген йипнен багъласынлар. О, эфод къушагъынынъ устюнден олсун ве эфоднынъ устюнден тюрмемесин.

²⁹ Харун Мескендеки Мукъаддес Ерге киргенде, РАББИнинъ огюнде даимий хатырлатма киби, Израиль огъуллаарынынъ адларыны юреги янынъда, махкеме этмек ичюн кокрек торбасынынъ устюнде ташыйджакъ. ³⁰ Махкеме кокрек торбасына Ур ве Тум † алетлерини къой, ве олар, Харун РАББИнинъ огюне, Мукъаддес Ерге киргенде, онынъ юреги янынъда олурлар. Бойлеликнен, Харун РАББИнинъ огюнде, юреги янынъда даима Израиль огъуллаарынынъ махкеме алетлерини ташыйджакъ.

Руханийлер ичюн олгъан урба

³¹ Эфоднынъ тюрбюнден кийильген руханийнинъ урбасыны мор тюрсте эт. ³² Бу урбада баш кирсетмек ичюн агъыз олсун, агъызнынъ четлери тифтильмесин деп, пекинген олсун. ³³ Этегинде бойдан-бой мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юнъден ве индже ишленген кетенден нарчыкълар япып ас, араларындан да бойдан-бой алтын чанъчыкъларны къой. ³⁴ Руханийнинъ усттеки урбасынынъ этегинде бойдан-бой алтын чанъчыкъ ве нарчыкъ, алтын чанъчыкъ ве нарчыкъ олсун. ³⁵ Бу урбаны Харун ибадет эткенде киеджек. Харунгъа ольмемек ичюн, о, Мескендеки Мукъаддес Ерге, РАББИнинъ огюне киргенде ве чыккъанда чанъчыкълар чынъласын.

³⁶ Темиз алтындан тегиз тахтачыкъ яп да, онынъ устюне, тамгъа устюне оюлгъаны киби, «РАББИге Айырылып Азиз Этильген» сёзлерини ой. ³⁷ Оны мор йипнен чалма устюне багълап къой, чалманынъ огюнде олсун. ³⁸ Тахтачыкъ Харуннынъ манълайында олсун. Израиллилер бахшышларны айырып азиз эткенде, эр бир япкъан янълышларыны Харун бойнуна алыр. РАББИ оларгъа даима яхшы бакъсын деп, тегиз тахтачыкъ эр вакъыт Харуннынъ манълайында олсун.

³⁹ Индже ишленген кетенден тюрбю урбаны ве сарыкъларны яп. Даа нагъышлангъан къушакъларны яп.

⁴⁰ Харуннынъ огъуллаарына да халатлар, къушакълар ве шурет ве улу шанлыкълар ичюн башларына сарыкълар яп. ⁴¹ Эписи урбаларны Харун агъангъа ве онынъ огъуллаарына кийдир,

† Ур ве Тум – къадимий еудий тилинде «ярыкъ» ве «къусурсызлыкълар» маналарыны анылата.

башларыны зейтюн ягъынен ягъла, руханийлик вазифесине къой ве айырып азиз эт. Сонъ олар Меним руханийлерим олурлар.

⁴² Оларгъа даа белинден янбашларына къадар беденлерини къапаткъан кетенден япылгъан тюрбюнден кийильген штан яп. ⁴³ Харуннен огъуллаары, Корюшюв Чадырына киргенде, я да Мескендеки Мукъаддес Ерге ибадет этмек ичюн къурбан чалынгъан ерге якъынлашкъанда, башларына беля кетирмемек ве ольмемек ичюн, бу урбалар оларнынъ устюнде олсунлар. Бу – Харун ве онынъ эвлятлары ичюн эбедий низамнамедир.

Руханийлик акъкъында

29 Олар Меним руханийлерим олсунлар деп, сен оларны мына бойле айырып азиз этмек керексинъ: бир яш бузавны ве эки къусурсыз къочкъарны сайлап ал, ² маясыз пишкен пителер, ягънен басылгъан маясыз пителер, пишкен сонъ устьлерине ягъ сюртюльген маясыз пителерни ал. Оларны энъ яхшы богъдай унундан пишир. ³ Оларны бир сепетке къойып, сепети такъым кетир ве тананен эки къочкъарны кетир. ⁴ Харуннен огъуллаарыны Корюшюв Чадырынынъ къапусы огюне кетирип, оларны ювундыр. ⁵ Хусусий урбаларны алып, Харуннынъ устюне халатны, усть урбаны, эфодны, кокрек торбасыны кийдирип, белини эфоднынъ къушагъынен багъла. ⁶ Башына чалманы кийдир, чалманынъ устюне де «РАББИге Айырылып Азиз Этильген» язысы олгъан Азизлик таджыны пекит. ⁷ Бир шей сюртмек ичюн ягъны ал да, онынъ башына тёкип, оны ягъла. ⁸ Огъуллаарыны да кетирип, устьлерине халатларны кийдир, ⁹ башларына сарыкъ багъла. Харун ве огъуллаарынынъ беллерине де къушакълар багъла. Эбедий низамнаме боюнджа руханийлик оларнынъ оладжакътыр. Бойле эттирип, Харуннен огъуллаарыны руханийликке айырып азиз эт.

¹⁰ Корюшюв Чадыры янына тананы кетирип, Харуннен огъуллаары онынъ башына къолларыны къойсунлар. ¹¹ РАББИнинъ огюнде, Корюшюв Чадыры янынъда тананы сой. ¹² Пармагъынынъ тананынъ къанына батырып, къурбан чалынгъан ернинъ бойнузуна сюрт. Къалгъан къанны исе къурбан чалынгъан ернинъ тюрбюне тёк. ¹³ Ич алетлерининъ бутюн ягъыны ве къара джигернинъ энъ яхшы къысмыны, эки буйрегини ягъларынен берабер ал да, къурбан чалынгъан еринде якъ, тютюни Манъа котерильсин. ¹⁴ Тананынъ этини, терисини ве ич алетлеринен ичеклерини алып, ордудан тыш олгъан ерге якъ. Бу – гуна ичюн къурбан.

¹⁵ Бир къочкъарны ал да, Харуннен огъуллаары онынъ башына къолларыны къойсунлар.

¹⁶ Къочкъарны сой ве къанындан алып къурбан чалынгъан ернинъ эписи тарафларына пускюрт.

¹⁷ Сонъ къочкъарны парчалап, ич алетлеринен тизлерини юв да, оларны парчалангъан

кысымларына ве башына кьой. ¹⁸ Къочкъарны бутюнлей къурбан чалынгъан ер устюнде якъ, тютюни Манъа котерильсин. РАББИ ичюн бутюнлей якъылгъан бу къурбан – тынчландыргъан, мунис къокъу джайраткъан, РАББИге атеште якъылгъан къурбандыр.

¹⁹ Экинджи къочкъарны да ал, Харуннен огъулары онынъ башына къолларыны кьойсунлар. ²⁰ Къочкъарны сойып, къанындан ал да, Харуннынъ ве огъуларынынъ онъ къулагъынынъ мемелерине, онъ къолларынынъ баш пармакъларына ве онъ аякъларынынъ баш пармакъларына сюрт. Къалгъан къанны къурбан чалынгъан ернинъ чевре-четке пускюрт. ²¹ Сонъ къурбан чалынгъан ернинъ устюндеки къаннен берабер бир шей ягъламакъ ичюн ягъны ал да, оны Харуннынъ устюне ве онынъ урбаларына, огъуларынынъ устюне ве оларнынъ урбаларына пускюрт. Бойле эттирип, сен Харунны ве онынъ урбаларыны, онен берабер огъуларыны ве оларнынъ урбаларыны айырып азиз этерсинъ.

²² Къочкъарнынъ ягъыны, къуйрукъ ягъыны, ич ягъыны, къара джигернинъ энъ яхшы кысымыны, эки буйрегини ягъларынен берабер ве онъ янбашыны ал. Бу – руханийлерни айырып азиз этмек ичюн къочкъардыр. ²³ Бир маясыз пишкен питени, ягънен басылгъан маясыз питени, пишкен сонъ устюне ягъ сюртюльген маясыз питени де РАББИНинъ огюнде олгъан сепеттен ал. ²⁴ Буларны эписини Харуннен огъуларынынъ къолларына бер. Олар исе буларны, РАББИге хусусий бахшыш багъышлагъанда, РАББИНинъ огюнде котерсинлер. ²⁵ Сонъ буларны эписини оларнынъ къолларындан ал да, къурбан чалынгъан ернинъ устюнде, бутюнлей якъылып чалынгъан къурбанынен берабер, РАББИНинъ огюнде хош къокъулар джайрасын деп, якъ. Бу – РАББИге атеште якъылгъан къурбан. ²⁶ Харунны айырып азиз этмек ичюн, къочкъарнынъ кокрек кемигиндеки этни алып, оны РАББИге багъышлагъанда, РАББИНинъ огюнде котер. Бу сенинъ пайынъ олур.

²⁷ Харун ве огъулары ичюн къочкъарнынъ эки кысымыны: котерильген кокрек кемигиндеки этни ве онъ янбашыны айырып азиз эт. ²⁸ Келеджекте, израиллилер РАББИге къочкъарны къурбан чалып, аманлыкъ къурбанларыны я да котерильген бахшышларыны бергенде, кокрекнен онъ янбашы даима Харуннынъ ве огъуларынынъ пайы олсун.

²⁹ Харун ичюн тикильген азиз урбалар онынъ эвлятларына кечеджек. О, оларны бу урбаларда ягълап оларгъа руханийликни береджек.

³⁰ Корюшюв Чадырына кирип, Мукъаддес Ерте РАББИге ибадет этмек ичюн, Харуннынъ огъуларындан олгъан янъы баш руханий еди кунъ девамында бу урбаларны кийсин.

³¹ Руханийлерни айырып азиз этмек ичюн къочкъарны алып, этини Азиз Ерте пишир.

³² Харуннен огъулары бу къочкъарнынъ этини ве

сепеттеки пителерни Корюшюв Чадырынынъ къапусы янында ашасынлар. ³³ Оларгъа руханийликни бермек ве оларны айырып азиз этмек ичюн кетирген багъышлав бахшышларыны ве къурбанларыны тек олар ашамакъ мумкюн. Башкъа кимсенинъ буларны ашамагъа акъкъы ёкъ, чюнки о – азизлик. ³⁴ Къочкъарнынъ этинден ве пителерден сабагъадже бир шей къалса, къалгъаныны атеште якъ: оны ашамагъа олмай, чюнки о – азизлик.

³⁵ Харуннен ве огъуларынен эписини тамам Мен санъа эмир эткеним дайын яп. Еди кунъ девамында оларны руханий эт. ³⁶ Эр кунъ бир тана сойып, гуналардан арынмакъ ичюн къурбан чал. Къурбан чалынгъан ерни темизлемек ичюн, гуналардан арындырткъан багъышлав къурбаныны чал. Сонъ оны ягълап айырып азиз эт. ³⁷ Еди кунъ девамында къурбан чалынгъан ерни бойле темизле ве айырып азиз эт. Сонъ къурбан чалынгъан ер пек улу азизлик олур. Онъа тийген эр шей азиз олур.

Эр кунъ чалынгъан къурбанлар акъкъында

³⁸ Къурбан чалынгъан ерте сенинъ чаладжакъ къурбанларынынъ будыр: даима, эр кунъ эки баш бир яшлы къусурсыз олгъан кьойларны, ³⁹ бир кьойны сабадан, экинджисини – акъшам. ⁴⁰ Бир кьойнен берабер бир кило богъдай унунен къарыштырылгъан бир литр зейтюн ягъыны багъышла, ичерлик бахшышы ичюн бир литр † шарап. ⁴¹ Экинджи кьойны акъшам къурбан чал, оны да сабадакине ошагъан унлу бахшышынен ве айны ойле ичерлик бахшышынен берабер кетир. Бу – РАББИ ичюн тынчландыргъан, мунис къокъудыр. Онъа атеште якъылгъан къурбан.

⁴² Эр бир кунъ несильден несильге бутюнлей якъылгъан къурбанны бойле чалынъыз. Оны РАББИНинъ Огюнде, Корюшюв Чадырынынъ къапусы огюнде чалынъыз. Анда Мен сизлернен корюшип лаф этерим. ⁴³ Анда Мен израиллилернен корюширим. Меним Шуретим бу ерни мукъаддес этер. ⁴⁴ Мен Корюшюв Чадырыны ве къурбан чалынгъан ерни айырып азиз этерим. Харуннен огъуларыны да, олар Манъа руханийлик этсинлер деп, айырып азиз этерим. ⁴⁵ Шу вакъыт Мен израиллилернинъ арасында яшарым ве оларнынъ Алласы олурым. ⁴⁶ Сонъ израиллилер, Мен – РАББИ, оларнынъ Алласы олгъанымны билирлер. Араларында яшамакъ ичюн, Мен оларны Мысыр топрагъындан чыкъардым. Мен – РАББИ, израиллилернинъ Алласы.

Къокъулы отларны якъмакъ ичюн ер акъкъында

30 Акация терегинден къокъулы отларны якъмакъ ичюн ерни яп. ² Узунлыгъынен кеньлиги 0,45 метр олсун. О, дёрткоше олмакъ

† Бир кило; бир литр – къадимий еудийдже «(эфанынъ) он пайда бир пайы»; «хиннинъ дёрт пайда бир пайы». Бир эфа – къарарнен 10 кило. Бир хин – къарарнен 3,8 литр.

керек. Юксеклиги 0,9 метр олсун. Ондан бойнузлар тюртип чыкмакъ керек. ³ Онынъ төпесини, четлерининъ чевре-четини ве бойнузларыны темиз алтыннен къапла. Устюне чевре-четине алтын чембер яп. ⁴ Алтындан эки алкъа япып, оларны чембернинъ тубюнде эки четинден пекит. Отларны якъмакъ ерини ташымакъ ичюн алкъалардан сырыкъларны кечир. ⁵ Сырыкъларны акация терегинден япып алтыннен къапла. ⁶ Отларны якъмакъ ичюн ерини Шаатлыкъ Сандыгыны къапаткъан перденинъ огюне къой. О, Шаатлыкъ Сандыгынынъ къапусына – Мерамет Ерине къаршы турсун. Анда Мен сеннен корюшим. ⁷ Эр саба лампадарны азырлагъанда, Харун онынъ устюнде къокъулы отларны якъсын. ⁸ Акъшам да, лампадарны якъкъанда, оларны якъсын. Къокъулы отлар РАББИнинъ огюнде несильден несильге якъылсынлар.

⁹ Бу ерининъ устюнде башкъа отларны якъманъыз, эм де чалынган къурбанны бутюнлей якъманъыз, пите ве ичерлик бахшышларыны кетирменъиз.

¹⁰ Йылда бир кере Харун гуна багышлав къурбанны чалып, къанны отларны якъмакъ ерининъ бойнузларына сюртип, оны айырып азиз этсин. Бу – несильден несильге эр йыл оладжакъ арынувдыр. Бу ер – РАББИнинъ улу азизлигидир.

Мескен ичюн олган бахшышлар акъкъында

¹¹ Сонъ РАББИ Мусагъа даа бойле деди:

¹² – Исраиллилерни сайгъанында, эр бири джаны ичюн РАББИге одеме телесин. Сонъ оларны сайгъанда, араларында веба олмаз. ¹³ Эр сайылган адам ярым кумюш † бермек керек. (Кумюш исе 20 гера эди.) Бу акъча – РАББИге бахшыштыр. ¹⁴ Йигирми яшындан ве ондан буюк олган эр сайылганлар РАББИге бу акъчаны бермек керектир. ¹⁵ Джанларыны сатын алмакъ ичюн РАББИге бахшыш бергенде, бай адам бу акъчадан арткъач бермесин, фукъаре исе ондан эксик бермесин. ¹⁶ Исраиллилерден алган одеме кумюшини Корюшюв Чадыры ичюн къулан. Джанлары ичюн акъча берип, исраиллилер бу одемени РАББИнинъ огюнде хатырласынлар.

Абдест акъкъында

¹⁷ Даа РАББИ Мусагъа бойле деди:

¹⁸ – Абдест алмакъ ичюн тунч савут яп, онъа саджаякъны да тунчтан яса. Оны Корюшюв Чадырынен къурбан чалынган ернинъ арасына къойып, ичини сувгъа толдур. ¹⁹ Харуннен огъулары ондан сув алып къолларынен аякъларыны ювсунлар. ²⁰ Олар Корюшюв Чадырына кирмезден эвель, я да РАББИге къурбан якъмакъ ичюн, къурбан чалынган ерге ибадет

† Ярым кумюш – мукъаддес шекелнинъ ярысы, къарарнен алты грамм кумюш.

этмек ичюн якъынлашкъанда, ольмемек ичюн, абдест алсынлар. ²¹ Ольмемек ичюн къолларынен аякъларыны сувнен ювсунлар. Бу олар ичюн, Харунгъа ве онынъ эвлятарына, несильден несильге эбедий низамнаме олсун.

Мукъаддес ягъланув ичюн къокъулы мельэм

²² Сонъ РАББИ Мусагъа даа бойле деди:

²³ – Энъ яхшы гузель къокъулы шейлерден: суву сербест акъкъан мюрден алты кило, гузель къокъулы корицадан онынъ ярысы къадар олсун, я да учь кило, гузель къокъулы къамыштан да учь кило, ²⁴ киддадан учь кило, зейтюн ягъындан дёрт литр †† къадар ал. ²⁵ Олардан ягъламакъ ичюн мукъаддес ягъны яса – усталыкънен азырланган гузель къокъулы мельэм теркип эт. Бу, ягъламакъ ичюн мукъаддес ягъ олур. ²⁶ Онен Корюшюв Чадырыны, Шаатлыкъ Сандыгыны, ²⁷ столны ве онынъ эписи алетлерини, къандильни ве онынъ эписи алетлерини, мукъаддес къокъулы отларны якъмакъ ичюн ерни, ²⁸ айванларны бутюнлей якъмакъ ичюн къурбан ерини ве онынъ эписи алетлерини, савутны ве онынъ саджаягыны ягъла. ²⁹ Оларны айырып азиз эт де, улу азизлик олур: оларгъа тийген эр шей мукъаддес олур.

³⁰ Харуннен берабер огъуларыны ягълап, олар Меним руханийлерим олсунлар деп, оларны айырып азиз эт.

³¹ Исраиллилерге исе бойле деп айт: «Бу, несильден несильге ягъламакъ ичюн мукъаддес ягъ олур. ³² Башкъа адамларнынъ тенлерини онен ягъламагъа олмай, озьлеринъизге де теркибинен онъа ошагъан бир шей япманъыз. О – азизлик: сизлер ичюн азизлик олмакъ керек о! ³³ Ким онъа ошагъан къокъулы ягъ азырласа я да онен башкъа адамны ягъласа, халкъындан ёкъ этилир».

Къокъулы теркип акъкъында

³⁴ РАББИ Мусагъа даа бойле деди:

– Озюнъе мис къокъулы шейлерден ал: натаф сакъызыны, шехелетни, гузель къокъулы галбанны, темиз къара майны ‡, эписи бир ольчюде олсун. ³⁵ Олардан усталыкънен ягъламакъ ичюн теркипни яса. О, тузлу, темиз ве мукъаддес олсун. ³⁶ Оны уфакъ этип туйип, Мен санъа ачылган Корюшюв Чадырындаки Шаатлыкъ огюне къой: бу сиз ичюн энъ мукъаддес шей олур. ³⁷ Бу теркиптеки ягъны озьлеринъизге япманъыз. Бу – РАББИ ичюн айырылган энъ мукъаддес шей. ³⁸ Ким тютетмек ичюн онъа ошагъан бир шей япса, онынъ джаны халкъ арасындан ёкъ этилир.

†† Алты кило; учь кило; дёрт литр – къадимий еудийдже «500 шекел»; «250 шекел»; «бир гин». Бир шекел – къарарнен 12 грамм. Бир гин – къарарнен 4 литр. Кидда – корицанынъ бир чешити олган шей. ‡ Натаф сакъызы; шехелет; гузель къокъулы галбан; темиз къара май – бугунде-бугунь япылувы ачыкъ айдын белли олмагъан гузель къокъулы шейлер.

Усталар акъкъында

31 РАББИ Мусагъа бойле деди:
² – Бакъ, Мен Ехуда къабилесинден Хурнынъ торуны, Урининъ огълу Бецалелни сайлап алдым. ³ Мен оны Алланынъ Рухунен толдурдым, онъа икмет, акъыл-ферасет, бильги бердим ве эр бир ишни усталыкънен япмакъны огреттим. ⁴ Онынъ ичюн о, алтыннен, кумюшнен, тунчнен япылган ишнинъ планыны чызып кереги киби япмагъа, ⁵ ташларны кесип юваларгъа къоймагъа ве эр бир иш ичюн агъач оймагъа да яхшы биле. ⁶ Онъа ярдымджы оларакъ Мен Дан къабилесинден Ахисамакънынъ огълу Оголиавны берем. Мен эписи усталаргъа усталыкъ бердим. Санъа эписи эмир эткенлеримни япсынлар: ⁷ Корюшюв Чадырыны, Шаатлыкъ Сандыгъыны, оны къапаткъан Мерамет Ерини, Чадырнынъ эписи алетлерини, ⁸ столны эписи алетлеринен, темиз алтындан япылган къандильни эписи алетлеринен, отларны якъмакъ ичюн ерни, ⁹ айванларны бутюнлей якъмакъ ичюн къурбан ерини эписи алетлеринен, савутны саджаягъынен, ¹⁰ руханийлик этмек ичюн нагъышланган урбаларыны: руханий Харунгъа азиз урбаларны ве онынъ огъуларына оладжакъ урбаларны, ¹¹ Азиз Ерте бир шей ягъламакъ ичюн ягъны ве якъмакъ ичюн гузель къокъулы отлардан япылган ягъны – эписини Мен санъа эмир эткенлерим киби япсынлар.

Раатлыкъ куню акъкъында

¹² Даа РАББИ Мусагъа бойле деди:
¹³ – Израиль огъуларына бойле айт: «Раатлыкъ куньлеримни кутюнъиз, чюнки олар – несильден несильге кечеджек Меннен сизинъ аранъыздаки аляметтир. Сонъ сиз, Мен – сизлерни айырып азиз эткен РАББИ олгъанымны акъылларынъызда тутарсыз. ¹⁴ Раатлыкъ кунюни тутунъыз, чюнки о, сиз ичюн мукъаддестир. Ким оны арамласа, ольдюриледжек. Ким раатлыкъ куню иш этип башласа, онынъ джаны халкънынъ арасындан ёкъ этиледжек. ¹⁵ Алты кунь ишлеринъизни япынъыз, единджи куню исе – РАББИге багъышланган, мукъаддес раатлыкъ кунюдир. Раатлыкъ куню иш эткен эр ким ольдюрильсин. ¹⁶ Израиллилер раатлыкъ кунюни несильден несильге кутьсюнлер, чюнки бу – эбедий васиеттир! ¹⁷ Бу Меннен Израиль огъуларынынъ арасында олган эбедий аляметтир, чюнки алты кунь ичинде РАББИ коклерни ве ер юзюни яратты, единджи куню исе чалышмайып раатланды». ¹⁸ Эки тегиз ташнынъ устьлеринде Озь къолунен эмирлерини язып, РАББИ Синай дагъында Мусанен лафны токътаткъан сонъ, бу Шаатлыкъ ташларыны Мусагъа берди.

Алтын бузав

32 Халкъ Мусанынъ дагъдан чокъ вакъыттан берли тюшмегенини корип, Харуннынъ янына кельдилер ве онъа бойле дедилер:
 – Къана, бизге огюмизден кетеджек алланы яп, чюнки бу адамнен, бизни Мысыр топрагъындан чыкъарган Мусанен не олгъаныны биз бильмеймиз.
² О заман Харун оларгъа бойле джевап берди:
 – Апайларынъызнынъ, огъуларынъызнынъ, къызларынъызнынъ къулакъларындан алтын купелерни чыкъарып, манъа кетиринъиз.
³ Бутюн халкъ къулакъларындаки алтын купелерни чыкъарып, Харунгъа кетирди. ⁴ Харун оларнынъ къолларындан кетирген алтынларыны алып иритти ве ондан бузав япты. Шу вакъыт олар:
 – Израиллилер, мына бизни Мысыр топрагъындан чыкъарган алламыз! – дедилер.
⁵ Буны корьген Харун бузавнынъ огюне къурбан чалынган ерни къурды ве:
 – Ярын – РАББИге байрам оладжакъ! – деп илян этти.
⁶ Айланыр куню олар саба танъда турдылар ве бутюнлей якъылган къурбанларны чалдылар, аманлыкъ къурбанларыны да кетирдилер. Сонъ халкъ ашап-ичмеге отурды, сонъундан да шеньленип ороспуланмагъа башлады.
⁷ РАББИ исе Мусагъа бойле деди:
 – Мындан тюшмеге ашыкъ! Мысыр топрагъындан чыкъарган халкънынъ ороспуланды! ⁸ Мен оларгъа васиет эткен ёлдан не къадар тез урулдылар олар! Озьлерине алтын иритип, бузавны ясадылар, онъа табынып къурбан чалдылар ве: «Израиллилер, мына бизни Мысыр топрагъындан чыкъарган алламыз!» – дедилер.
⁹ – Мен бу халкъны корем, – деди РАББИ Мусагъа. – О инат бир халкътыр. ¹⁰ Шимди исе Мени къалдыр. Оларгъа къаршы олган ачувым къозгъасын, ве Мен оларны къырып ёкъ этейим. Сенден исе улу халкъны асыл этерим.
¹¹ Лякин Муса РАББИге, озюнинъ Алласына ялварып башлады ве онъа бойле деди:
 – Я РАББИМ, Мысыр топрагъындан улу кучюнънен ве къудретинънен Сен алып чыкъарган халкънынъа ачувланма! ¹² Ачувлансанъ исе, мысырлылар: «О оларны ёкъ этмек ичюн, дагъларда ольдюрюп, ер юзюнден силип ташламакъ ичюн алып чыкъты», – дейджеклер. Израиллилерге ачувланма ве халкънынънынъ башына беля тюшюрме. ¹³ Сенинъ къулларынъ олган Ибраимни, Исхакъны ве Израильни акъылынъа кетир. Сен оларгъа:
 «Эвлятларынъызны коктеки йылдызлар дайын чокъ сайылы этерим. Мен санъа айткъан топракъны да эвлятларынъызгъа берерим, ве о топракъ эбедиен оларнынъ олур», – деп Озюнънен емин эткен эдинъ.

¹⁴ Сонъ РАББИ халкънынъ башына япаджакъ беяны тюшюрмеди. ¹⁵ Муса исе айланып дагъдан тюшип башлады. Онынъ къолунда эки Шаатлыкъ ташы бар эди. Оларнынъ эки, онъ ве терс тарафында оюлган язылар бар эди. ¹⁶ Ташлар – Алланынъ иши, оларнынъ язылары – Алла ойганъ язылар эди.

¹⁷ Ехошуа, шамата котерген халкънынъ сесини эшитип, Мусагъа:

– Ордуда дженк шаматасы, – деди.

¹⁸ Лякин Муса:

– Бу енъген адамларнынъ сеслери дегиль, енъильгенлернинъ фигъаны да дегиль. Мен йыралагъан адамларнынъ сеслерини эшитем, – деди.

¹⁹ Ордугъа якъынджа келип, бузавнен оюнларны корьген сонъ исе, Мусанынъ ачувы зияде къайнады, ве о, ташларны атып, байыр тюбюнде парлады. ²⁰ Олар ясаган бузавны алып, оны атеш ичинде иритти. Сонъ тоз киби тюйди ве сувгъа сепип, о сувны исаиллилерге ичиртти. ²¹ Харунгъа исе Муса бойле деди:

– Бу халкъ санъа не этти де, сен оларны бу буюк гунагъа батырдынъ?

²² Лякин Харун Мусагъа бойле джевап къйатарды:

– Эфендим, манъа ачувланма. Бу халкъ яманлыкъкъа азыр олгъаныны сен озюнь билесинъ. ²³ Олар манъа: «Бизге огюмизден кетеджек алланы яп, чюнки бу адамнен, бизни Мысыр топрагъындан чыкъарган Мусанен не олгъаныны биз бильмеймиз», – деп айттылар.

²⁴ Сонъ мен оларгъа: «Кимде алтын бар, оны чыкъарсын», – дедим. Олар алтынларны чыкъарып манъа бердилер, мен оны атешке ташладым, ве мына бу бузав чыккыты.

²⁵ Муса халкъ баштан чыккыкъаныны ве душманларынынъ козю огюнде масхара олгъаныны корьди. Бу, Харуннынъ къабааты эди.

²⁶ Сонъ Муса ордунынъ къапусы огюнде турып:

– Ким РАББИнинъки – яныма келинъиз! – деди.

Онынъ чевре-четине Левий къабилесинден эписи топландылар. Муса оларгъа:

²⁷ – РАББИ, Исаильнинъ Алласы бойле деп айта: «Къылычларынынъ алып, орду бою бир башындан экинджи башынадже кечип, агъаларынъызны, достларынъызны, якъынларынынъ ольдюринъиз».

²⁸ Левий къабилесининъ акъайлары Муса айткъаны киби яптылар. О куню халкътан учь бинъге якъын адам ольдюрильди. ²⁹ Муса оларгъа бойле деп айтты:

– Бугунъ, эр биринъиз огъулларынынъ алып, агъаларынъызны ольдюрюп, озьлеринъизни РАББИге ибадет этмек ичюм айырып элялладынъыз. О, бугунъ сизге багъышлав эндирди.

³⁰ Айланыр куню Муса халкъкъа бойле деди:

– Сиз буюктен-буюк гуна къазандынъыз. Шимди мен РАББИге котерилейим, бельки Онынъ огюнде сизинъ гуналарынынъ ичюм багъышлав сорап олурым.

³¹ Муса РАББИге къайтып кельди ве:

– Я РАББИМ, бу халкъ озюне алтындан алла япып, буюк гуна къазанды. ³² Ялварам, оларнынъ бу гуналарыны багъышла. Багъышламасанъ эгер, адымны Сенинъ Китабындан силип ташла, – деди.

³³ – Меним огюмде гуна къазанган адамнынъ адыны Мен Китабымдан силип ташларым, – деди РАББИ Мусагъа. – ³⁴ Шимди исе тюшип, Мен санъа айткъан ерге бу халкъны алып кет. Сенинъ огюнден Мелегим кетеджек. Вакъты-саати кельгенде, Мен исаиллилерни гуналары ичюм джезаларым.

³⁵ РАББИ халкъны, Харунгъа яптырган алтын бузавы ичюм вебанен джезалады.

Синай дагъындан кетмеге эмир

33 Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Мысыр топрагъындан чыкъарган халкънынънен берабер мындан чыккып кет ве «оны эвлятларына берерим» деп Ибраимге, Исхакъкъа ве Якъупкъа Мен емин эткен топраккъа ёл ал. ² Мен сенинъ огюнден Мелегимни ёлларым ве ханаанлыларны, аморлыларны, хитлилерни, перизлилерни, хивлилерни ве евуслыларны къуварым. ³ Бол-берекетли топраккъа бар. Мен Озюм исе, ёл бою сизлерни ольдюрмемек ичюм, сизлернен бармайдагъым, чюнки сиз инат бир халкъсынъыз.

⁴ Халкъ бу къоркъунчлы сёзлерни эшитип, окюр-окюр агълап башлады, ве кимсе устюне ильван такъмады, ⁵ чюнки РАББИ Мусагъа бойле деп айткъан эди:

– Исаиллилерге бойле деп айт: «Сиз инат бир халкъсынъыз. Мен сизлернен бир дакъкъа кетсем биле, бирден сизлерни къырып ёкъ этер эдим. Бойлеликнен, ильванларынынъ чыккырынъыз. Мен исе сизлернен не япаджагъымны тюшюнип бакъарым».

⁶ Исаиллилер Хорев деген дагънынъ янында устьлеринден ильванларыны чыккырдылар.

Раббинен Корюшюв Чадыры

⁷ Муса бир чадыр алып, ордудан тыш, авлакъта олган ерде оны къойды ве «Корюшюв Чадыры»[†] деп адландырды. РАББИни къыдырган эр ким ордудан тыш олган Корюшюв Чадырынынъ янына келе эди. ⁸ Эр вакъыт Муса Корюшюв Чадырына ёл алганда, бутюн халкъ озь чадырларынынъ къапусы огюне турып, Муса Корюшюв Чадырына кирмегендже, онынъ

[†] Корюшюв Чадыры – бу Чадыр 26-нджы болюкте тасвирленген Чадырдан фаркъ эте.

пешинден баккып тура эдилер. ⁹ Муса Корюшюв Чадырына киргенде, булут диреги энип Чадырнынъ къапусы огюнде тура эди, ве РАББИ Мусанен лаф эте эди. ¹⁰ Чадырнынъ къапусы огюнде турган булут дирегини корьген сайын, бутюн халкъ озь чадыры янында седждеге къапана эди. ¹¹ Адам достунен лаф эткен киби, РАББИ де Мусанен юзьме-юзь лаф эте эди. Сонъ Муса ордуга къайта эди, онынъ яш ярдымджысы Нуннынъ огълу Ехошуа исе Чадырда къала эди.

Рабби Озь халкынен олмагъа сёз бере

¹² Муса РАББИге бойле деди:

– Сен манъа: «Бу халкъкъа ёлбашчылыкъ эт», – деп айтасынъ, амма меннен кимни йибереджегинъни манъа ачмайсынъ. Сен манъа даа: «Сени пек яхшы билем, сенден мемнюним», – айткъан эдинъ. ¹³ Эгер менден мемнюн олсанъ, ялварам, мен Сени яхшы билъмек ичюн, ёлларынъны ач. Сонъ Сен даима менден мемнюн олурсынъ. Амма бу адамлар Сенинъ халкынынъ олганларыны унутма.

¹⁴ – Сенинъ огюнден Мен Озюм кетип, санъа раатлыкъ берерим, – деди РАББИ Мусагъа.

¹⁵ – Эгер бизнен берабер Озюм бармасанъ, – деди Муса, – бизни мындан чыкъарма. ¹⁶ Сен бизнен бармасанъ, Сен менден ве исраиллилерден мемнюн олганынынъны адамлар насыл билирлер? Амма, бизнен барсанъ, мен ве Сенинъ халкынынъ ер юзюндеки халкълардан фаркълы олурмыз.

¹⁷ – Менден сорагъанларынынъны Мен япарым, – деди РАББИ Мусагъа. – Чюнки сенден мемнюним ве сени пек яхшы билем.

¹⁸ – Манъа Шуретинъни косътер, – деди Муса.

¹⁹ – Мен сенинъ огюнде бутюн эйилигимни косътеририм ве огюнде «РАББИ» адымны илян этерим, – деди РАББИ Мусагъа. – Кимни аджымагъа истесем – Мен оны аджырым, кимге мерхамет эйлемеге истесем – Мен онъа мерхамет эйлерим.

²⁰ Сонъ даа бойле деди:

– Амма Меним бетимни корьмеге олмай, чюнки бетимни корьген адам сагъ къалмайджакъ.

²¹ Мына Меним янымда, къаянынъ устюнде тур, – деди РАББИ. ²² – Меним Шуретим кечкенде, Мен сени къаянынъ чатлагъына къоярым. Янынъдан кечмегенимдже, устюнни къолумнен къапатырым. ²³ Къолумны алган сонъ исе, сен сырттымны корерсинъ. Бетимни исе сен кормесинъ.

Экинджи таш левалар

34 Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Эвелькилерине ошагъан эки тегиз таш кес. Мен оларнынъ устюнде, сен парлагъан эвельки ташларда олган сёзлерни бир даа язаджагъым. ² Сабагъа азыр олып, Синай дагъына котериль ве анда, дагънынъ тёпесинде, Меним

огюме кель. ³ Лякин сеннен берабер кимсе котерильмесин ве дагънынъ устюнде кимсе корюльмесин. Малларнен къой-эчкилер биле, дагънынъ янында отламасын.

⁴ Муса эвелькилерине ошагъан эки таш кести. Саба эрте турып, онъа РАББИ эмир эткени киби, Муса эки ташны алып, Синай дагъына котерильди.

⁵ РАББИ булут ичинде энди ве, Мусанынъ янында токътап, «РАББИ» адыны илян этти. ⁶ РАББИ Мусанынъ юзю огюнде кечти ве бойле илян этти:

– РАББИ, РАББИ! Аджыгъан, эйилик эткен, тез ачувланмагъан,

пек мераметли ве ишанчлы олган Алла!

⁷ О, бинълердже несиллерге мераметини эйлей, къабаатны, джинаетни, гунаны багъышлай, лякин джезасыз къалдырмай,

бабаларнынъ къабааты ичюн балаларындан ве торунларындан

учюнджи ве дёртюнджи несиLINE къадар сорай.

⁸ Муса ашыккып ерге тюшти ве седждеге къапанды. ⁹ О, бойле деди:

– Эфендим, эгер менден мемнюн олсанъ, ялварам, Эфендим, бизнен бар. Бу халкъ инат олса да, бизим джинаетлеримизнен гуналарымызны багъышла, ве биз Сенинъ мулкюнъ олайыкъ.

РАББИ кене Озь Васиятини айта

¹⁰ – Мына, – деди РАББИ. – Мен сизге васиет этем.

Бутюн ер юзюнде ве ич бир халкъта олмагъан аджайип шейлерни эписи исраиллилернинъ огюнде япарым. Араларында сиз яшагъан халкълар Мен сизге япкъан шейлерде РАББИнинъ аджайип ишини корерлер. ¹¹ Мен санъа шимди эмир эткенлеримни тут! Мына, Мен сенден аморлыларны, ханаанлыларны, хитлилерни, перизлилерни, хивлилерни ве евуслыларны къувам. ¹² Бакъынъыз, сиз киреджек топракъта яшагъан адамларнен анълашма тизменъиз. Тизсенъиз эгер, олар сиз ичюн къапкъан олурлар.

¹³ Оларнынъ къурбан чалынгъан ерлерини урып йыкынъыз, пут ташларыны парланъыз, Ашера путуна табынма диреклерини кесип ташланъыз!

¹⁴ Сиз РАББИден гъайры, башкъа аллагъа табынманъыз, чюнки Онынъ ады – «Кунъджю»! О – Кунъджю Алла! ¹⁵ О ернинъ адамларынен анълашма тизменъиз, чюнки олар, аллаларнынъ оглерине ороспуланып, къурбан чалгъанда, сизни де чагъырырлар. Сиз исе оларнынъ къурбанындан ашарсыз, ¹⁶ огъланларынынъны оларнынъ къызларына эвлендирирсиз, къызлары аллаларнынъ оглерине ороспуланып, огъулларына да аллаларнынъ оглерине ороспулыкъ эттирлер.

¹⁷ Маден иритип, путлар ясаманъыз!

¹⁸ Маясыз Пишкен Пите Байрамыны япынъыз. Мен санъа эмир эткеним киби, тайинленген баарьнинъ ильк кунълеринде † еди кунъ маясыз пишкен пите ашанъыз, чюнки Мысырдан сиз бу

айда чыккып кеткен эдинъиз. ¹⁹ Эписи биринджи догъгъан огъуллаарынъыз – Менимки. Айванларынъызнынъ да биринджи догъгъан эркек балалары, мал баласы я да къой-эчки баласы да Менимки олсун. ²⁰ Эшекнинъ биринджи догъгъан эркек баласы ичюн къой я да эчкининъ эркек баласыны беринъиз. Бермеге истемесенъиз эгер, эшек баласынынъ бойнуны сындырынъыз. Эписи биринджи догъгъан огъланларынъыз ичюн айваннынъ янъы догъгъан баласыны беринъиз. Меним огюме кимсе бош къолнен кельмесин.

²¹ Алты кунь чалышынъыз, единджи куню раатланынъыз. Ашлыкъ сачылгъан ве орулгъан вакътында да раатланынъыз.

²² Биринджи богъдай берекетини джыйып, Афталар Байрамыны, я да Биринджи Махсул Байрамыны япынъыз. Берекет джыйылгъан куньлернинъ сонъунда Махсул Джыйылув Байрамыны да япынъыз.

²³ Йылда учь кере эписи акъайларынъыз Исраильнинъ Алласы, сенинъ РАББИнинъ олгъан Эфендинъ юзю огюне кельсинлер. ²⁴ Башкъа халкъларны сенден къувалап, ерлеринъни кенълештирим. Сиз, РАББИнинъ, Алланъызнынъ юзю огюне йылда учь кере кельгенде, сизинъ топрагынъызгъа кимсе козь этмез.

²⁵ Меним къурбанымнынъ къаныны маялы питенен берабер Манъа кетирменъиз. Песах Байрамынынъ къурбаныны да сабагъадже къалдырманъыз. ²⁶ Ернинъ биринджи берекетинден энъ яхшы махсуллары Алланъ олгъан РАББИнинъ эвине кетир. Улакъны анасынынъ сютюнде пиширме.

²⁷ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Меним бутюн айткъанларымны яз, чюнки бу сёзлерге эсасланып Мен санъа ве исраиллилерге Васиет этем.

²⁸ Муса аш ашамайып, сув ичмейип, РАББИнинъ янында 40 кунь ве 40 гедже тура эди. О, Васиет сёзлерини, Он Эмирни ташларда ойып язды.

Муса Синай дагъындан тюше

²⁹ Муса, къолларында Шаатлыкънен эки ташны тутып, Синай дагъындан тюшти. Онен Алла лаф эткени ичюн бети нурлар джайрата эди, амма Муса буны бильмей эди. ³⁰ Харун ве исраиллилер Мусанынъ бети парылдагъаныны корип, янына бармагъа къоркъа эдилер. ³¹ Лякин Муса оларны чагъырды, ве Харуннен джемиетнинъ башлыкълары онынъ янына кельдилер. Муса оларгъа мураджаат этти. ³² Бундан сонъ эписи исраиллилер онынъ янына кельдилер, ве Муса, онъа Синай дагъында РАББИ бутюн айткъанларыны оларгъа эмир этти.

³³ Муса оларнен лафыны токътаткъан сонъ, бетини орътюнен къапатты. ³⁴ РАББИнен лаф этмек

† Баарьнинъ ильк куньлеринде – еудийдже «Авив айында», къарарнен март, я да апрель айында.

ичюн Муса Онынъ огюне киргенде ве андан чыкъмагъанындже, бетинден орътюни ала эди. РАББИнинъ огюнден чыкъкъанда исе, РАББИ онъа не эмир эткен олса, исраиллилерге айтып бере эди. ³⁵ Исраиллилер Мусанынъ бети парылдагъаныны коре эдилер, ве Муса, кене РАББИнен лаф этмек ичюн кирмегендже, бетини орътюнен къапата эди.

Раатлыкъ куню акъкъында эмир

35 Муса бутюн Исраиль огъуллаарыннынъ джемиетини джыйып, оларгъа бойле деди:

– РАББИ мына нени япмагъа эмир этти:

² «Алты кунь ишлеринъизни этинъиз, единджи кунюнъиз исе сизлерде мукъаддес олсун: РАББИге багъышлангъан Раатлыкъ Куню. Ким Раатлыкъ Куню иш япса, ольдюриледжек. ³ Раатлыкъ Кунюнде, яшагъан ерлеринъизде атеш биле якъманъыз».

Алланынъ Мескени ичюн бахшышлар

⁴ Исраиль огъуллаарыннынъ бутюн джемиетине Муса даа бойле деди:

– РАББИнинъ эмир эткени мына:

⁵ «РАББИге бахшышлар этинъиз. Эр биринъиз юрегинден къопкъан бахшышыны: алтын, кумюш, тунч, ⁶ мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юнь, индже ишленген кетен ве эчки юнюнден япылгъан безлерни, ⁷ къойларынынъ дигагъ этилип къырмызы ренкке боялангъан ве индже ишленген терилерини, акация тереклерни, ⁸ къандиль ичюн зейтюн ягъы, чешит тюрлю шейлерни якъмакъ ичюн зейтюн ягъгъа къошулгъан гузель къокъулы шейлер ве къандиллерде якъмакъ ичюн зейтюн ягъгъа къошулгъан къокъулы отларны, ⁹ эфод † ве кокректеки торба ичюн шохам деген къыйметли ташлар ве дигер, козьлерге къоюлгъан къыйметли ташларны, – РАББИге кетирсин.

Алланынъ Мескени ичюн эшьялар

¹⁰ Аранъызда олгъан яхшы усталар келип, РАББИнинъ эмир эткенлерини япсынлар:

¹¹ Алланынъ Мескенини, онынъ Чадырыны ве устюндеки орътюсини, дёгмелерини, черчивелерини, сырыкъларыны, диреклерини, темеллерини; ¹² Сандыкъны сырыкъларынен, къапагъы олгъан Мерамет Ерини ве къапаткъан пердени; ¹³ столны сырыкъларынен ве алетлеринен берабер ве РАББИнинъ булунувыны косьтерген пителерни; ¹⁴ ярыкълатмакъ ичюн къандильни эписи алетлеринен, онынъ лампадарыны ве якъып ярыкълатмакъ ичюн зейтюн ягъны; ¹⁵ мукъаддес къокъулы отларны якъмакъ ичюн ерни, онынъ сырыкъларыны, бир

† Эфод – руханий урбасынынъ бир къысмы. О ялынъыз кокрекнен аркъаны къапата эди. Огдеки ве арттаки безлери омузлар устюнде къушачыкъларнен багълана эдилер.

шей ягъламакъ ичюн зейтюн ягъны, къокъулы ягъны, Мукъаддес Чадырнынъ къапусына асыладжакъ пердени; ¹⁶ айванларны бутюнлей якъмакъ ичюн къурбан ерини, онынъ ичюн тунч пармакълыкъны ве онынъ сырыкъларыны эписи алетлеринен, савутны ве онынъ саджаягъыны; ¹⁷ азбарнынъ безлерини, онынъ диреклеринен темеллерини ве азбарнынъ къапусына асыладжакъ пердени; ¹⁸ Мукъаддес Чадырнынъ къазычыкъларыны, азбарнынъ къазычыкъларыны ве оларнынъ йиплерини; ¹⁹ Мукъаддес Ерте ибадет этмек ичюн нагъышланган урбаларыны, руханийликни беджермек ичюн баш руханий Харунгъа азиз урбаларны ве онынъ огулларына да урбаларны».

Халкънынъ бахшышлары

²⁰ Исраиллилернинъ бутюн джемиети Мусанынъ нындан кеттилер ²¹ ве бу ишке къолтутмагъа юреги тарткъан ве джаны истеген эр ким келип, РАББИге Корюшув Чадырнынъ эписи кереклеринен берабер ве эписи азиз урбалар ичюн олган бахшышларны кетире эди. ²² Акъайларнен апайлар келип, юреклеринден къопкъан, тюрю алтын шейлерни кетире эдилер: инелер, купелер, юзюклер ве боюнджакъларны. Эр кес РАББИге багъышлап алтын кетире эди.

²³ Кимде мор, мавылы къырмызы ве ачыкъ къырмызы юнь, индже ишленген кетен, эчки юнюнден япылган безлер, къойларынынъ дигагъ этильген ве къырмызы ренкке бояланган ве индже ишленген терилери олган эр ким оларны РАББИге кетире эдилер. ²⁴ Кумюш я да тунчны берип олган эр ким, оны РАББИге бахшыш оларакъ кетире эди. Эм де кимде акация тереги олса, эр ким оны мукъаддес Чадырнынъ чешит кереклиги ичюн кетире эди. ²⁵ Эписи уста олган апайлар, озь къолларынен мор, мавылы къырмызы ве ачыкъ къырмызы юнни ишлеп ве индже ишленген кетенни токъуп, оларны кетирдилер. ²⁶ Джанлары истеген апайлар усталыкънен эчки юнюнден безлер япа эдилер. ²⁷ Башлыкълар исе шохам къыйметли ташларыны ве эфоднен кокректеки торбанынъ юваларына къоюлган ташларны, ²⁸ къандиль ичюн, ягълайджакъ ягъ ичюн ве къокъулы ягъ ичюн гузель къокъулы шейлер ве зейтюн ягъыны кетире эдилер. ²⁹ Бойлеликнен, эписи юрекleri тарткъан исраилли акъайларнен апайлар, Муса ярдымынен РАББИ япмагъа эмир эткен эр бир ишке, озь истегинен даа чокъ бахшышлар РАББИге кетире эдилер.

Мескенни донатмакъ ичюн сечильген усталар

³⁰ Сонъ Муса исраиллилерге бойле деди:
– Бакъынъыз, РАББИ Ехуда къабилесинден олган, Хурнынъ торуны, Урининъ огулу олган

Бецалелни сайлап алды. ³¹ О, оны Алланынъ Рухунен толдурды, онъа икмет, акъыл-ферасет, бильги берди ве эр бир ишни усталыкънен япмагъа огретти. ³² Онынъ ичюн о, планлар чызып, алтыннен, кумюшнен, тунчнен кереги киби чалышмагъа биле, ³³ ташларны кесип юваларгъа къоймагъа ве эр бир иш ичюн агъач оймагъа да яхшы биле. ³⁴ РАББИ онъа ве Дан къабилесинден олган Оголиавнен Ахисамакъкъа башкъа адамларны да огретмеге акъыл берди. ³⁵ РАББИ оларгъа чешит тюрю ишлер япмагъа буюк усталыкъ берди, ве олар оймагъа, токъумагъа ве мор, мавылы къырмызы ве ачыкъ къырмызы юннен индже ишленген кетен устюнде нагъыш нагъышламагъа яхшы билелер. Олар тюрю планлар чызып, чешит шейлерни усталыкънен япмагъа билелер.

36 – РАББИ Бецалелнен Оголиавгъа ве башкъа адамларгъа Азиз Ерни ве алетлерини къурмакъ ичюн бильги ве усталыкъ берди. Олар эписи бутюн ишни РАББИ насыл айткъан олса, тамам ойле де япсынлар.

² Муса Бецалелни, Оголиавны, эписи РАББИден усталыкъ алганларны ве кимни юреги тартса, эписини ишни башлап чалышмагъа чагъыртты. ³ Олар Мусадан, ишни беджермек ичюн, Мукъаддес Чадырнынъ эписи кереклерине исраиллилер кетирген бахшышларны алдылар. Исраиллилер исе озь истегинен даа чокъ бахшышлар Мусагъа эр саба эп кетире эдилер. ⁴ Сонъ Мукъаддес Чадырнынъ тюрю ишлерини беджерген эписи усталар, ким насыл иш этсе, о ишни ташлап Мусагъа кельдилер ⁵ ве онъа бойле дедилер:
– РАББИ япмагъа эмир эткен ишлер ичюн халкъ керегинден зияде кетире.

⁶ Муса эмир этип, ордуда бойле илян этильди:
«Азиз Ер ичюн не апайлар, не де акъайлар бахшышлар кетирмесинлер!»

Сонъ халкъкъа бахшышларыны башкъа кетирмеге бермедилер. ⁷ Эписи шейлерни япмакъ ичюн керегини арткъачынен кетирген эдилер.

Мескеннинъ япылувы

⁸ Ишнен огърашкъан эписи усталар Мескенни он дане индже ишленген кетенден ве мор, мавылы къырмызы ве ачыкъ къырмызы юньден япылган безлерден ясадылар. Оларнынъ устьлерине усталыкънен Керувларны † нагъышладылар. ⁹ Эр безнинъ узунлыгъы 12,6 метр эди, кенълиги – 1,8 метр. Эписи безлер бир ольчюде олдылар. ¹⁰ Беш безни бири-бирине тиктилер, къалган беш безни де бири-бирине тиктилер. ¹¹ Бири-бирине тикильген биринджи безлернинъ бир четинден мор безден ильмеклер ясады, экинджи бири-бирине тикильген безлернинъ бир четинден де ойле яптылар. ¹² Биринджи тикильген безлерге 50 ильмек ясадылар, экинджи бири-бирине тикильген

† Керувлар – Аллагъа хызмет эткен коктеки махлюкълар.

безлернинъ четине де 50 ильмек ясадылар. Ильмеклер бири-бирине къраршы кельдилер. ¹³ 50 дегмени алтындан япып, дегмелернен безлерни бири-бирине дегмеледилер де, Мескен бир бутюн олды. ¹⁴ Мескеннинъ устюни кърпатмакъ ичюн, эчки юнүнден безлер яптылар. Безлер он бир дане эдилер. ¹⁵ Бир безнинъ узунлыгы 13,5 метр эди, кенълиги 1,8 метр – бу бир без. Эписи он бир безнинъ ольчюси бир эди. ¹⁶ Беш безни бири-биринен айры тиктирди, къралгъан алты безни де бири-бирине айры тиктирди. ¹⁷ Безлерден япылгъан эки парчаны багъланмакъ ичюн биринджи без парчасынынъ четинде 50 ильмек япты, экинджи онен багъланаджакъ парчанынъ четине де 50 ильмек япты. ¹⁸ Орътюни багъланмакъ ичюн, 50 дане тунч дегме япты, ве бир бутюнлик олды. ¹⁹ Тёпесинден дигагъ этильген ве кърмызы ренкке боялангъан териден орътю япты, онынъ төпесинден исе индже ишленген терилерден даа бир орътю япты. ²⁰ Мескен ичюн акация терегинден дос-догъру тургъан черчиве ясады. ²¹ Оларнынъ узунлыгы 4,5 метр, кенълиги – 0,68 метр эди. ²² Эр бир черчивенинъ ашагы кърмызында эки багъланалар япты. Мескеннинъ эписи черчивелеринде ойле япты. ²³ Мескеннинъ дженюбий тарафы ичюн 20 черчиве, ²⁴ бу 20 черчиве тюбюне кумюштен япылгъан 40 темель ясады: бир черчиве тюбюне эки темель, черчивенинъ эки багъланасы тюбюне бирер дане эди. ²⁵ Мескеннинъ шималъ тарафы ичюн де 20 черчиве ясады. ²⁶ Оларнынъ тюбюне де кумюштен япылгъан 40 темель ясады: бир черчиве тюбюне эки темель, черчивенинъ эки багъланасы тюбюне бирер дане эди. ²⁷ Мескеннинъ арттаки дивары ичюн гъарп тарафтан алты черчиве ясады. ²⁸ Арттаки тарафынынъ кошелери ичюн даа эки черчиве ясады. ²⁹ Оларнынъ тюплери бири-бирине багълангъан эдилер, төпелери де бир алкъагъа багъланды, экиси ичюн де ойле эди. Олар эки кошеде турдылар. ³⁰ Бойлеликнен, секиз черчиве олды, оларнынъ тюплерине кумюштен япылгъан он алты темель ясады: бир черчиве тюбюне эки темель эди. ³¹ Акация терегинден сырыкълар ясады. Мескеннинъ бир тарафындаки черчивелери ичюн – беш сырыкъ, ³² экинджи тарафындаки черчивелери ичюн – беш сырыкъ ве гъарпкъа бакъкъан арттаки тарафы ичюн де – беш сырыкъ ясады. ³³ Черчивелерининъ орталарындан башындан сонъундаке кечеджек ичеридеки сырыкъны ясады. ³⁴ Черчивелерини алтыннен кърпады. Сырыкъларны кечирмек ичюн алкъаларны да алтындан япты. Сырыкъларны да алтыннен кърпады. ³⁵ Мор, мавылы кърмызы, ачыкъ кърмызы юнүнден ве индже ишленген кетенден перде япып, онынъ устюне Керуларны усталыкънен нагъышлады. ³⁶ Акация терегинден перде ичюн алтын ченгеллери олгъан дёрт дирек япып, оларны алтыннен кърпады. Диреклер

тюбюне дёрт кумюш темель япты. ³⁷ Мескеннинъ кърпусы ичюн мор, мавылы кърмызы, ачыкъ кърмызы юнүнден ве индже ишленген кетенден нагъышлангъан перде япты. ³⁸ Перде ичюн ченгеллери олгъан беш дирек япып, оларнынъ төпелерини ве багъланаларыны алтыннен кърпады. Диреклер ичюн беш тунч темель япты.

Васиет Сандыгы

37 Бецалел акация терегинден Сандыкъ япты. Онынъ узунлыгы 1,13 метр, кенълигинен юксеклиги 0,68 † метр эди. ² Ичини ве тышары тарафыны темиз алтыннен кърпады, чевре-четинде орънекли чембер ясады. ³ Алтынны иритип, дёрт алкъа япып, оларны ашагыдаки дёрт кошесине туттурды: эки алкъа бир тарафындан эди, эки алкъа да экинджи тарафындан эди. ⁴ Акация терегинден сырыкълар ясап, оларны да темиз алтыннен кърпады. ⁵ Сандыкъны ташымакъ ичюн, онынъ четлеринден сырыкъларны алкъалардан кечирди. ⁶ Сандыкънынъ кърпагыны – Мерамет Ерини – темиз алтындан ясады: узунлыгы 1,13 метр, кенълиги исе 0,68 метр эди. ⁷ Мерамет Ерининъ эки четинден, дегюльген шекильде, эки алтын Керуларны ясады. ⁸ Бир Керуны бир четинден, экинджи Керуны экинджи четинден ясады. Оларны ойле япты ки, кърпакънынъ эки четинден тюртип чыктылар. ⁹ Керуларнынъ кърнатлары Мерамет Ерининъ төпесини кърпап, юклары котерильген эдилер. Бетлеринен бири-бирине къраршы турып, Керулар Мерамет Ерине тараф бакъа эдилер.

Теклиф пителери ичюн стол

¹⁰ Акация терегинден стол ясады. Онынъ узунлыгы 0,9 метр, кенълиги 0,45 метр, юксеклиги де 0,68 метр эди. ¹¹ Оны темиз алтыннен кърпап, чевре-четинде орънекли алтын чембер ясады. ¹² Чевре-четинде он сантиметр кенълигинде рейка япты, рейканынъ чевре-четине исе алтын чембер ясады. ¹³ Стол ичюн дёрт алтын алкъа ясап, оларны дёрт кошесинден, дёрт аягына пекитти. ¹⁴ Алкъалар тышарыгъа бакъа эдилер; столны ташымакъ ичюн оларгъа сырыкълар кечириледжек эди. ¹⁵ Сырыкъларны акация терегинден ясап, темиз алтыннен кърпады. Олар ярдымынен столны ташырлар. ¹⁶ Стол ичюн темиз алтындан, ичерлик бахшышларыны кетирмек ичюн, чанакълар ве пиалалар, гугюмлер ве мешребелерни япты.

Къандиль

¹⁷ Сонъ темиз алтындан къандиль япты. Бу къандильни бир кесек маденден дегди. Темели ве

† 1,13 метр; 0,68 метр – къадимий еудийдже «эки бучукъ аммах»; «бир бучукъ аммах». Бир аммах – 0,45 метр.

сапы, лампадлар ичюн чаначыкълар, гоньдже ве чичеклери бир кесек маденден дёгюльген эди. ¹⁸ Сапынынъ четлеринден алты пытакъ чыкъя эди: учь данеси къандильнинъ бир тарафындан, учь данеси де экинджи тарафындан. ¹⁹ Бадем чичегине ошагъан учь чаначыкъ, гоньдже ве чичеклеринен берабер бир пытакъта эди. Бадем чичегине ошагъан учь чаначыкъ даа, гоньдже ве чичеклеринен экинджи пытакъта эди. Къандильден чыккъан эписи пытакъларда айны ойле эди. ²⁰ Къандильнинъ сапында исе бадем чичегине ошагъан гоньдже ве чичеклеринен олгъан дёрт чаначыкъ япты. ²¹ Олар къандильнинъ алты пытагы чыккъан ерлеринде япылгъан эдилер. Эки пытакъ чыккъан еринде бир гоньдже, даа эки пытакъ чыккъан еринде экинджи гоньдже, даа эки пытакъ чыккъан еринде экинджи гоньдже, даа эки пытакъ чыккъан еринде экинджи гоньдже. ²² Эм гоньжелери, эм пытакълары къандильнинъ сапындан чыкъя эдилер. О, бир бутюнлик олып, бир кесек темиз алтындан япылгъан эди. ²³ Онья темиз алтындан еди лампад, табачыкъларны ве машачыкъларны ясады. ²⁴ Къандильни, бутюн алетлеринен, 35 кило † темиз алтындан яптылар.

Къокъулы отларны якъмакъ ичюн ер

²⁵ Акация терегинден мукъаддес къокъулы отларны якъмакъ ичюн ерни япты. Узунлыгынен кенълиги 0,45 метр олып, о, дёрткоше эди. Юксеклиги 0,9 метр эди. Ондан бойнузлар тюртип чыкъя эдилер. ²⁶ Онынъ тёпесини, четлерининъ чевре-четини, бойнузларыны темиз алтыннен къаплады. Устюнден чевре-четине алтын чембер япты. ²⁷ Алтындан эки алкъа япып, оларны чембернинъ тюбюнде, отларны якъмакъ ичюн ерни ташымагъя алкъалардан сырыкълар кечирмек ичюн эки четинде пекитти. ²⁸ Сырыкъларны акация терегинден япып, алтыннен къаплады. ²⁹ Сонъ якъмакъ ичюн мукъаддес ягъны азырлады ве буюк усталыкънен, тер-темиз мис къокъулы ягъны япты.

Толусынен къурбанны якъмакъ ичюн къурбанлыкъ

38 О, акация терегинден, узунлыгынен кенълиги 2,25 метр олгъан, дёрткоше къурбан чалынгъан ерни япты. Онынъ юксеклиги 1,35 метр эди. ² Дёрт кошесинде тюртип чыккъан бойнузлар япты. Бутюн къурбан ерини тунчнен къаплады. ³ Къурбан чалынгъан ер ичюн къопкъалар, куречиклер, чанакълар, сенеклер ве куль табакъларыны – эписи алетлери тунчтан ясады. ⁴ Онья тунчтан чильтернинъ бир чешити олгъан пармакълыкъ япты. Чильтерни къурбан чалынгъан ерининъ ашагы тарафынынъ четлеринден ойле къойды ки, ортасына къадар

† 35 кило – къадимий еудийдже «бир киккар», къарарнен 35 кило.

етти. ⁵ Тунч чильтернинъ дёрт кошесинде сырыкъларны кечирмек ичюн дёрт тунч алкъа ясады. ⁶ Къурбан чалынгъан ер ичюн акация терегинден сырыкълар ясап, оларны тунчнен къаплады. ⁷ Къурбан чалынгъан ерни ташыгъанда, сырыкъларны онынъ эки четинден алкъаларгъя кечирди. Къурбан чалынгъан ерни тюпсюз, тахтадан япты.

Тунч савут

⁸ Абдест алмакъ ичюн савутны ве саджаягыны, Корюшюв Чадырынынъ янында хызмет эткен апайларнынъ кузъюлеринде олгъан тунчундан ясады.

Мескеннинъ азбары

⁹ Мескеннинъ азбарыны да япты: азбарнынъ дженюп тарафы ичюн перделерни индже ишленген кетенден япты, узунлыгы азбар бою 45 метр эди. ¹⁰ Перделерни асмакъ ичюн 20 дирек ясады, диреклер тюбюне 20 тунч темель япты. Диреклердеки ченгеллернен багъламаларны кумюштен ясады. ¹¹ Шималь тарафы да 45 метр эди. О, 20 дирек ясады, диреклер тюбюне 20 тунч темель япты. Диреклердеки ченгеллернен багъламаларны кумюштен ясады. ¹² Гъарбий тарафындан олгъан перделернинъ кенълиги 22,5 метр эди. Он дирек, оларнынъ тюбюнде – он темель эди. Диреклердеки ченгеллернен багъламаларны кумюштен ясады. ¹³ Азбарнынъ огюнден, шаркъий тарафындан олгъан кенълиги 22,5 метр эди. ¹⁴ Киришнинъ бир тарафы ичюн безлернинъ кенълиги 6,75 метр олып, олар ичюн учь темели олгъан учь дирек ясады. ¹⁵ Экинджи тарафына да перделернинъ кенълиги 6,75 метр олып, олар ичюн учь темели олгъан учь дирек ясады. ¹⁶ Азбарнынъ эписи тарафларына асылгъан перделер индже ишленген кетенден япылгъан эдилер. ¹⁷ Азбарнынъ чевре-четинде олгъан диреклердеки багъламаларнен ченгеллери кумюштен, темеллерини исе тунчтан ясады. ¹⁸ Азбарнынъ къапусына асылгъан перде мор, мавылы къырмазы ве ачыкъ къырмазы юнь йиплеринден ве индже ишленген кетенден япылып нагъышнен нагъышлангъан эди. Онынъ узунлыгы 9 метр, юксеклиги де азбарнынъ перделеринен бир олып 2,35 метр эди. ¹⁹ Перделер ичюн дёрт тунч темель устюнде тургъан дёрт дирек ясады, оларнынъ ченгеллеринен багъламаларыны кумюштен ясады, тёпелерини де кумюшнен къаплады. ²⁰ Мескеннинъ эписи къазычыкъларынен азбарнынъ къазычыкъларыны тунчтан ясады.

Мескен ичюн ишленильген маден

²¹ Мына Шаатлыкъ Мескенининъ къурулмасына кеткен масрафларынынъ джедели. Оны баш

руханий Харуннынъ огълу Итамарнынъ ёлбашчылыгъында, Мусанынъ эмиринен Левий къабилесинден акъайлар тиздилер. ²² Эр шейни исе, Мусагъа РАББИ эмир эткени киби, Ехуда къабилесинден олгъан, Хурнынъ торуны, Урининъ огълу Бецалел япты. ²³ Онъа, Дан къабилесинден олгъан Ахисамакънынъ огълу Оголиав ярдым этти. О, усталыкънен оймагъа, планлар чызмагъа ве мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юньден ве индже ишленген кетенде нагъыш нагъышламагъа биле эди. ²⁴ Азиз Ернинъ эписи алетлерининъ къурулмасына бахшыш этилип масраф этильген алтын мукъаддес пара ольчюсинен къарарнен 1025 кило † эди. ²⁵ Джемиетнинъ сайылгъан акъайларындан тюшкен кумюш исе мукъаддес пара ольчюсинен къарарнен 3521 кило †† эди. ²⁶ Оны 20 яшындан буюк олгъан, саювгъа тюшкен 603550 адамдан джыйгъан эдилер, бир адам башына, мукъаддес пара ольчюсинен, алты грамм ‡. ²⁷ Мукъаддес Ер ве перде темеллерининъ япылмасына 3500 кило кумюш кетти. Юз темель ичюн 3500 кило, я да бир темель ичюн 35 кило кумюш. ²⁸ 21 кило кумюш исе диреклер ичюн ченгеллернен багъламаларыны ясамакъ ве диреклернинъ тёпелерини къапламакъ ичюн керек эди. ²⁹ Бахшыш этильген тунч исе 2480 кило †† эди. ³⁰ Ондан Корюшюв Чадыры къапусы диреклернинъ темеллери, къурбан чалынгъан ернен онынъ чильтери ве эписи алетлери, ³¹ азбардаки эписи диреклерининъ темеллери, азбарнынъ къапусындаки диреклернинъ темеллери ве Корюшюв Чадырынынъ ве азбарнынъ эписи къазычыкълары япылгъан эди.

Баш руханий Харун ичюн олгъан урба

39 Мусагъа РАББИ эмир эткени киби, усталар, Азиз Ерте ибадет этмек ичюн мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юньден ибадет урбаларны тиктилер. Олар Харун ичюн азиз урбаларны тиктилер. ² Сонъ алтындан ве мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юнь ийплеринден ве индже ишленген кетенден эфодны яптылар. ³ Олар алтынны башта япракъ-япракъ эзип, оны индже йиплерге дагъыттылар ве оларны усталыкънен мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы йиплерининъ арасында ве индже ишленген кетенден кечирдилер. ⁴ Онынъ уджларында бири-бирине багълангъан, омузлардан кечирильген, эки къайыш яптылар, о, эки уджундан багълы эди. ⁵ Эфоднынъ устюнден кийильген къушакъ да, Мусагъа РАББИ эмир эткени киби, тамам эфод киби, алтындан, мор,

† 1025 кило – къадимий еудийдже «29 киккар ве 730 шекел», эди. †† 3521 кило – къадимий еудийдже «100 киккар» ве «1775 шекел». Бир киккар – къарарнен 35 кило; бир шекел – къарарнен 12 грамм. ‡ 6 грамм – къадимий еудийдже «бир бека», я да ярым шекел. †† 2480 кило – къадимий еудийдже «70 киккар ве 2440 шекел».

мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юньден ве индже ишленген кетенден япылгъан эди. ⁶ Сонъ олар шохам деген къыйметли ташларны алып, алтын юваларгъа отуртты, оларнынъ устюнде де Исраиль огъуларынынъ адларыны, тамгъалар устюнде оюлгъаны киби, ойды. ⁷ Мусагъа РАББИ эмир эткени киби, бу эки ташны, Исраиль огъуларына хатырлатма олсун деп, эфоднынъ кушачыкъларына къойды.

Кокрек торбасынынъ япылувы

⁸ Сонъ кокректеки торбаны усталыкънен ясады. О да, тамам эфод киби, алтындан, мор, мавылы къырмызы, ачыкъ къырмызы юньден ве индже ишленген кетенден япылгъан эди. ⁹ Онынъ узунлыгъынен кенълиги бирер къарыш † олып о, дёрткоше ве эки къатлы эди. ¹⁰ Онынъ устюндеки юваларгъа дёрт сырагъа сыралап ташларны къойдылар. Якъут, сары якъут, зумруд ташлары – бу биринджи сыра эди. ¹¹ Экинджи сыра: карбункул, кок якъут ве эльмаз. ¹² Учюнджи сыра: яхонт, агат, аметист. ¹³ Дертюнджи сыра: хризолит, шохам, яспис. Эписи ташлар алтын юваларгъа къоюлгъан эдилер. ¹⁴ Исраиль огъуларынынъ, кичигинден башлап буюгинедже, он эки адына коре бу ташлар он эки дане эди. Эр бир таш устуне, тамгъада олгъаны киби, он эки къабилелернинъ бирер ады оюлгъан эди. ¹⁵ Кокректеки торба ичюн темиз алтындан йип дайын орюльген зынджырчыкълар япкъан эдилер. ¹⁶ Алтындан эки юва ве эки алкъа япып, оларны кокректеки торбанынъ эки уджуна пекиттилер де, ¹⁷ орюльген алтын зынджырчыкъларны кокректеки торбанынъ уджларында олгъан эки алкъагъа кирсеттилер. ¹⁸ Зынджырчыкъларнынъ эки бош уджуны эки ювагъа пекитип, бойлеликнен оларны эфод къушачыкъларынынъ ог тарафына пекиттилер. ¹⁹ Даа эки алкъа япып, оларны кокректеки торбанынъ, эфодгъа яткъан тарафындаки эки уджуна пекиттилер. ²⁰ Ондан сонъ алтындан даа эки алкъа япып, оларны тамам эфоднынъ къушачыгъы устюнден кельген тикишнинъ янынъда, эфоднынъ эки къушачыгъынынъ тюбюне, ог тарафындан, пекиттилер. ²¹ Мусагъа РАББИ эмир эткени киби, кокректеки торбанынъ алкъаларыны эфоднынъ алкъаларына мор юньден ишленген йипнен багъладылар. О, эфод къушачыгъынынъ устюнден эди ве эфоднынъ устюнден тюшмей эди.

Харуннынъ огъулары ичюн урбаларны азырлайлар

²² Эфоднынъ тюбюнден кийильген руханийнинъ урбасыны мор юньден япты. ²³ Бу урбада баш кирсетмек ичюн агъыз олсун, агъызнынъ четлери тифтильмесин деп, баш кечирмек ичюн агъзыны

†† Къарыш – къадимий еудийдже «бир зерет», къарарнен 23 сантиметр.

пекитти. ²⁴ Урбаларнынъ этегинде бойдан-бой мор, мавылы кырмазы ве ачык кырмазы юнден ве индже ишленген кетенден нарчыклар яптылар. ²⁵ Темиз алтындан чанчыкларны япып, нарчыкларнынъ араларында, урбанынъ этегинде, бойдан-бой асып чыктылар. ²⁶ Бойдан-бой чанчык ве нарчык, чанчык ве нарчык олды. Мусагъа РАББИ эмир эткени киби, бу урба ибадет этмек ичюн эди. ²⁷ Харун ве огуллары ичюн индже ишленген кетенден япылган руханийлик халатларыны тиктилер. ²⁸ Индже ишленген кетенден чалманы, башларына саргыларыны, тюр урбаны япты. ²⁹ РАББИ Мусагъа эмир эткени киби, мор, мавылы кырмазы, ачык кырмазы юнден йипишли кышакны яптылар. ³⁰ Темиз алтындан Азизлик таджы ичюн тегиз тахтачык япып, онынъ устюне, тамгъа устюне оюлганы киби, «РАББИге Айырылып Азиз Этильген» сёзлерини ойдылар. ³¹ Мусагъа РАББИ эмир эткени киби, тахтачыкны мор йипнен чалма устюне багладылар.

Ишлернинъ сонъу

³² Бойлеликнен, Корюшюв Чадырынынъ бутюн ишлери япылып биткен эди. Исраиллилер, РАББИ Мусагъа насыл эмир эткен олса, ойле де эписини эттилер. ³³ Сонъ Мусагъа Мескенни: Чадырны ве онынъ алетлерини, дёгмелерини, черчивелерини, сырыкларыны, диреклерини, темеллерини, ³⁴ кырмазы ренкке бояланган кыой-эчки терилеринден япылган ортыюни ве индже ишленген териден япылган ортыюни, кыпаткыан пердени, ³⁵ Шаатлык Сандыгыны сырыкларынен ве оны кыпаткыан Мерамет Еринен, ³⁶ столны алетлеринен берабер ве РАББИНинъ булунувыны косътерген пителерни, ³⁷ темиз алтындан япылган кыандильни эписи алетлеринен, онынъ устюне кыоюлган лампадарынен берабер эписи алетлерини ве якып ярыклатмак ичюн зейтюн ягны, ³⁸ кыокъулы отларны якмак ичюн алтындан япылган ерни, бир шей ягламак ичюн зейтюн ягны, мис кыокъулы ягны ве Чадырнынъ кыапусына асыладжак пердени, ³⁹ тунчан япылган кыурбан ерини, онынъ ичюн тунч пармаклыкны, онынъ сырыкларыны эписи алетлеринен, савутны ве онынъ саджаягыны, ⁴⁰ азбарнынъ перделерини, онынъ диреклеринен темеллерини ве азбарнынъ кыапуларында олган пердени, кыазычыкларыны ве йиплерини, Мескеннинъ Корюшюв Чадырында ибадет этмек ичюн олган эписи алетлерни, ⁴¹ Азиз Ерте ибадет этмек ичюн нагышланган урбаларны: руханийликни беджермек ичюн, баш руханий Харунгъа азиз урбаларны ве онынъ огулларына тикильген урбаларны кетирдилер. ⁴² РАББИ Мусагъа насыл эмир эткен олса, исраиллилер эписи бу ишлерни ойле де яптылар. ⁴³ Муса

оларнынъ бутюн эткен ишини козден кечирди ве, олар оны тамам РАББИ эмир эткени киби япкыанларыны корип, оларны багышлады.

Мескеннинъ азиз этилюви

40 РАББИ Мусагъа бойле деди:
² – Биринджи айнынъ биринджи кунюнде Мескенни – Корюшюв Чадырыны кыой. ³ Анда Шаатлык Сандыгыны кирсетип кыой да, оны перденен кыапат. ⁴ Сонъ столны кетирип, устюне эписи шейлерини кыой. Кыандильни кетирип, онынъ устюне лампадарыны кыой. ⁵ Кыокъулы отларны якмак ичюн алтындан япылган ерни Шаатлыкнынъ огюнден кыойып, Мескеннинъ кыапусына пердени ас. ⁶ Сонъ айванларны бутюнлей якмак ичюн кыурбан ерини Мескеннинъ – Корюшюв Чадырынынъ кыапусы огюнде кыой. ⁷ Абдест алмак ичюн савутны Корюшюв Чадырынен кыурбан ерининъ арасына кыойып, ичини сувгъа толдур. ⁸ Азбарны безлернен кыоралап, азбарнынъ кыапусына пердени ас. ⁹ Якыладжак ягны алып, онен Мескенни ве ичинде олган эр бир шейини яглап, оны ве онынъ эписи алетлерини айырып азиз эт. Сонъ о азизлик олур. ¹⁰ Айванларны бутюнлей якмак ичюн кыурбан ерини ве онынъ бутюн алетлерини яглап, кыурбан ерини айырып азиз эт. Сонъ кыурбан ери пек улу азизлик олур. ¹¹ Абдест алмак ичюн савутны саджаягынен яглап, оларны айырып азиз эт. ¹² Харуннен огулларыны Корюшюв Чадырынынъ кыапусына кетирип, оларны ювундыр. ¹³ Харуннынъ устюне азиз урбаларыны кийдирип, оны ягнен яглап, айырып азиз эт. О, руханий оларак Манъа хызмет этеджек. ¹⁴ Огулларыны да кетирип, устлерине руханийлик халатларыны кийдир. ¹⁵ Бабалары киби, оларны ягнен ягла. Сонъ олар руханий оларак Манъа хызмет этеджеклер. Бойле этип, ягнен ягланып, олар ве оларнынъ эвлятлары эбедиен руханий оладжаклар.
¹⁶ Муса, РАББИ онъа насыл эмир эткен олса, эписини ойле де этти. ¹⁷ Мысырдан чыккыанларына экинджи йылнынъ биринджи айындаки биринджи кунюнде Мескен кыоюлган эди. ¹⁸ Муса Мескенни кыойганда, темеллерини кыойды, черчивелерини котерди, сырыкларыны кечирди ве диреклерини кыойды. ¹⁹ Сонъ Мескеннинъ устюнден ортыюни джайратты, ортыюлернинъ устюни де, РАББИ эмир эткени киби, даа бир ортыюнен кыапатты. ²⁰ Шаатлыкны алып, Сандыкнынъ ичине кыойды, Сандыкнынъ алкыаларындан сырыкларны кечирди ве тёпесине кыапак олган Мерамет Ерини кыойды. ²¹ Сандыкны Мескен ичине кирсетип ве оны кыапаткыан пердени асып, РАББИ онъа эмир эткени киби, Шаатлык Сандыгыны кыапатты. ²² Корюшюв Чадырында, Мескеннинъ шималъ тарафында, перденинъ огюнде столны кыойды.

²³ Столнынъ устюне, РАББИ онъа эмир эткени киби, Муса РАББИнинъ огюнде сыранен пителерни къойды. ²⁴ Сонъ Корюшюв Чадырында, Мескеннинъ дженюп тарафында, столнынъ кършысында къандильни къойып, ²⁵ РАББИ эмир эткени киби, РАББИнинъ огюнде лампадларны къойды. ²⁶ Корюшюв Чадырында, перденинъ огюнден, алтындан япылгъан ерни къойып, ²⁷ РАББИ онъа эмир эткени киби, ернинъ устюнде мис къокъулы отларны якъты. ²⁸ Сонъ Корюшюв Чадырынынъ къапусына пердени асты. ²⁹ Айванларны бутюнлей якъмакъ ичюн кърбан ерини Мескеннинъ – Корюшюв Чадырынынъ къапусы огюне къойды ве, РАББИ онъа эмир эткени киби, онынъ устюнде айванлар кърбанларыны чалып бутюнлей якъты ве ашлыкъ бахшышларыны кетирди. ³⁰ Корюшюв Чадырынен кърбан ерининъ арасында абдест алмакъ ичюн савутны къойып, ичини сувгъа толдурды. ³¹ О савуттан Муса, Харун ве онынъ огъулары сув алып кърбанларынен аякъларыны юва эдилер. ³² РАББИ Мусагъа эмир эткени киби, Корюшюв Чадырына

киргенде, я да кърбан чалынгъан ерге якъынлашкъанда, даима абдест ала эдилер. ³³ Сонъ Мескеннинъ ве кърбан ери азбарынынъ чевре-четини къралады ве азбарнынъ къапусына перделерни асты. Бойле эттирип, Муса ишини битирди.

Мескен устюндеки булут

³⁴ Сонъ Корюшюв Чадырынынъ устюни булут сарды, ве Мескеннинъ ичини РАББИнинъ Шурети толдурды. ³⁵ Муса Корюшюв Чадырынынъ ичине киралмай эди, чюнки булут оны сарып алгъан эди, ве РАББИнинъ Шурети Мескенни толдургъан эди.

³⁶ Исраиллилернинъ бутюн долашкъан вакъытларында, Мескеннинъ устюнден булут котерильгенде, олар ёлгъа чыкъа эдилер. ³⁷ Булут котерильмесе эгер, олар, о, котерильмегендже, ёлгъа чыкъмай эдилер. ³⁸ Бутюн долашкъан вакъытларында, эписи исраиллилернинъ козю огюнде, Мескеннинъ устюнде куньдюз РАББИнинъ булуты эди, геджесинен исе атеш эди.

Къануннынъ Текрары

Къануннынъ Текрары акъкъындаки китап – Алла Къанунынынъ чокъусы эмирлернинъ текрарланувудыр. Бу акъта китапнынъ серлевасы да айта. Иорданнынъ башкъа тарафына кечкен исраиллилер (Нуннынъ огълу Ехошуадан ве Калевден гъайры) Синай дагъында олгъан Акъикъатнынъ ачылмасы ве Тевратнынъ бахшыш этильмесине я шаат олмадылар, я да бу шей оларнынъ акъылларында къалмады, чюнки олар о заман (40 йыл эвельси) бала эдилер. Шу янъы несильге Муса Раббининъ адындан Тевратнынъ эмирлерини экинджи кере текрарлай. О, Къануннынъ мундериджесини баягъы сербест анълата, мында къуру язылгъангъа эмиет бермейип, эмирлернинъ рухий маиети еудийлернинъ юреклерине тесир этип ятсын деген манада бере.

Озь ваазынынъ биринджи къысмында Муса сахра бою долашкъан вакъытта халкънынъ башындан кечкен эписи адиселерни хатырлата (Къануннынъ Текрары 1-3). Экинджи къысмында о, Къануннынъ эсас ерлерини текрарлай, анълата ве инкишаф эте. Къануннынъ шу ерлеринде пак намуслыкънынъ, севгининъ ве инсаниетликнинъ руху хусусий бир кучьнен косътериле. Бойле чизгилер Алла сайлагъан халкъынынъ хусусиетлери оладжакъ эдилер (Къануннынъ Текрары 4-27). Китапнынъ учюнджи къысмында Муса кене халкъны сайлавгъа кетире: я Аллагъа хызмет этмек, я да Аллагъа къаршы чыкъмакъ. О, биринджи ве экинджи къарарнынъ нетиджеси не оладжакъыны эвельден айтып, халкъкъа яшайыш ве олюм, багъышлава ве къаргъыш арасында сайламагъа имкъан бере (Къануннынъ Текрары 28-30). Китап, илериде исраиллилернинъ Ханаангъа киреджегинен багълы олгъан сонъки эмирлеринен, Мусанынъ келеджекни акс эткен йырынен ве Муса берген багъышлавывнен ве онынъ олюмини тасвирлеген икяенен бите.

Мусанынъ насиатлары

1 Бу сёзлернинъ эписини Муса бутюн Исраильге Иордан озенини кечмезден эвель, Аравадаки сахрада, Къызыл денъиз огюнде, Паран ве Тофел, Лаван, Хацерот ве Ди-Захав ерлеринде айта эди.

² Хорев † еринден Кадеш-Барнеа шеэринедже Сеир дагъларындан кечип кеткен ёлнынъ узунлыгъы он бир кунълуктир.

³ 40-ынджы йылы ††, 11-инджи айнынъ биринджи куню Муса Исраиль эвлятларына РАББИнинъ оларгъа бутюн эмир эткенини текрарлады.

⁴ Муса, Хешбон шеэринде яшагъан аморлыларнынъ падишасы Сихонны ве, Аштарот ве Эдрей шеэрлеринде яшагъан, Башаннынъ падишасы олгъан Огны енъген эди. ⁵ Энди исе Иордан озенининъ шаркъ янында, Моав топрагъында Муса бу Къанунны анълатып башлады:

⁶ – Алламыз олгъан РАББИ Хорев еринде бизге бойле айтты: «Бу дагъларда яшагъанынъыз етер!

⁷ Аман турып, ёлгъа чыкъынъыз. Аморлыларнынъ дагълы топрагъына кетинъиз, Аравада, дагъларда ве вадийде, Негевде ве денъиз ялысында, ханаанлыларнынъ топрагъында ве Ливанда, буюк Фират дерьясынадже яшагъан къомшу

† Хорев – дагълы топракъ, анда Синай дагъы ерлешкен эди. Шунинъ ичюн де бу ад кимерде Синай дагъынынъ экинджи ады киби къулланыла эди. †† Мысыр мемлекетинден чыкъкъан сонъ.

халкъларгъа барынъыз. ⁸ Бакъынъыз, Мен бу топракъны энди сизге бердим. РАББИ бу ерлерни Ибраим, Исхакъ ве Якъуп деделеринъизге ве оларнынъ эвлятларына бермеге ант этти. Барынъыз да, оларнынъ саиплери олунъыз».

Муса къадыларны вазифеге къоя

⁹ О заман мен сизге айттым: «Сизлернинъ екяне ёлбашчынъыз олмагъа такъатым ёкъ. ¹⁰ Алланъыз олгъан РАББИ сизни чокълаштырды, ве сизлер энди кок йылдызлары киби чокъсынъыз. ¹¹ Деделеринъизнинъ Алласы олгъан РАББИ сизинъ бугунъки сайынъызны бинъ къат чокълаштырсын ве, сёз бергени киби, сизге буюк яхшылыкълар этсин! ¹² Лякин юклеринъиз, агъырлыкъларынъыз ве даваларынъызны мен бир озюм насыл котерип олурым? ¹³ Озьлеринъизге акъыллы, анълагъан ве къабилелеринъизде белли олгъан акъайларны сайланъыз да, мен оларны сизлерге башлыкъ этип къоярым».

¹⁴ Сиз манъа бойле джевап къайтардынъыз: «Айткъанынъ яхшыдыр». ¹⁵ Сонъ мен къабилелеринъизнинъ башлыкъларындан акъыллы ве белли олгъан адамларны алдым да, оларны бинъбашы, юзбашы, элибашы, онбашы ве реберлер этип, къабилелеринъизге башлыкъ этмеге къойдым.

¹⁶ О заман къадыларынъызгъа эмир этип, бойле дедим: «Семетдешлеринъизнинъ даваларыны

дикъкъатнен динъленъиз ве, дава семетдешлер арасында оламы я да семетдеш ве ят халкълардан олгъан адам арасындамы, адалетли суд этинъиз.

¹⁷ Суд эткенде, адамлар арасында фаркъ этменъиз. Эм адий, эм буюк адамнынъ лафына къулакъ асынъыз. Адамлардан къоркъманъыз, чюнки махкеме – Алланынъ ишидир. Сиз чезип оламагъан даваларны исе манъа кетиринъиз, мен оларны бакъарым».

¹⁸ О заман мен, бутюн япаджакъларынъыз акъкъында сизге эмирлер бердим.

Муса Кадеш-Барнеадан джасусларны ёллай

¹⁹ Сонъ биз Хорев еринден ёлгъа чыкътыкъ, сиз корьген бутюн бу буюк ве къоркъунчлы сахрадан кечип, РАББИ эмир эткени киби, аморлыларнынъ дагълы топракъларына кеттик ве Кадеш-Барнеа шеэрини кельдик. ²⁰ Мен сизге бойле дедим: «Мына, сиз аморлыларнынъ дагълы топрагъына келип чыкътынъыз. Алламыз олгъан РАББИ оны бизге береджек ола. ²¹ Бакъынъыз, Алланъыз олгъан РАББИ бу топракъларны сизинъ огюнъизге къойды. Энди, баба-деделеринъизнинъ Алласы олгъан РАББИ сизге айткъаны киби, онынъ саиплери олунъыз. Къоркъманъыз ве рухтан тюшменъиз!»

²² Лякин сиз эпинъиз яныма келип, бойле айттынъыз: «Огюмизге акъайларны ёллайыкъ. Олар бу топракъларны яхшы огренсинлер ве къайтып, бизге къайсы ёлдан кетмеге ве къайсы шеэрлерге кирмеге айтсынлар». ²³ Мен буны бегендим ве эр бир къабиледен бир адам, эписи олып он эки адам сайлап алдым. ²⁴ Ёлгъа чыкъып, олар дагълы мемлекетке котерильдилер, Эшкол вадийине бардылар ве оны яхшы огрендилер. ²⁵ О тарафнынъ махсулларындан бираз алып, бизге кетирдилер ве бойле сёзлер айттылар: «Алламыз олгъан РАББИ бизге берейткъан ерлер яхшыдыр!»

²⁶ Лякин сиз кетмеге истемединъиз, Алланъыз олгъан РАББИнинъ эмирине къаршы исьян котердинъиз. ²⁷ Чадырларынъызда хошнутсыз мырылдап, бойле айтып башладынынъыз: «РАББИнинъ бизни кореджек козю ёкъ, шунынъ ичюн О, аморлыларнынъ къолуна берип ёкъ этмек ичюн, бизни Мысырдан алып чыкъкъандыр. ²⁸ Биз энди къайда кетейик? Агъа-къардашларымыз: “О халкъ бизден чокъ, бойлары да юксекче. Шеэрлери балабан, пекитильген диварлары кокке тие. Биз анда анакълыларны † биле корьдик”, – айтып, бизни рухтан тюшюрдилер».

²⁹ О заман мен сизлерге бойле дедим: «Олардан къоркъманъыз, рухтан тюшменъиз! ³⁰ Алланъыз олгъан РАББИ сизинъ огюнъизде кетмекте. Козюнъиз огюнде Мысырда ве сахрада япкъаны киби, О, сиз ичюн дженк этеджек. ³¹ Алланъыз олгъан РАББИ, баба огълуны къолда ташыгъаны

† Анакълылар – Ханаан мемлекети дженюбинде яшагъан, Анакъ адлы девден асыл олгъан халкъ.

киби, сизни бу сахрада къолда ташыды, ве сиз шуны корьдинъиз. Бутюн ёл бою, бу ергедже кельмезден эвель, О, сизни ташый эди».

³² Лякин бунъа бакъмадан, сизлер Алланъыз олгъан РАББИге ишанмадынъыз. ³³ О исе, сизлерге чадырларынъызны ерлештирмек ичюн ер къыдырып, сизинъ огюнъизде кете эди. О, геджесинен атеште, куньдюзи исе булут ичинде кетип, кетеджек ёлунъызны косътере эди.

Рабби Исраильни джезалай

³⁴ РАББИ сизинъ сёзлеринъизни эшитип, гъазапланды ве бойле айтып ант этти: ³⁵ «Мен баба-деделеринъизге яхшы топракъларны бермеге ант эттим. Амма бу яман несильден олгъан ич бир адам оны корьмез. ³⁶ Ялынъыз Ефунненинъ огълу Калев оны кореджек. Мен, энди аягъы баскъан топракъларны онъа ве онынъ эвлятларына берерим, чюнки о, РАББИни эр бир шейде динъледи».

³⁷ Сизлер ичюн РАББИ манъа да гъазапланды ве бойле деди: «Сен де анда кирмезсинъ. ³⁸ Сенинъ ярдымджынъ олгъан Нуннынъ огълу Ехошуа анда киреджек. Онъа юрек бер, чюнки онынъ саесинде исраиллилер топракъларнынъ саиплери оладжакъ. ³⁹ Сиз, уфакъ балаларымыз ёлда гъайып оладжакъ, деген олсанъыз да, олар сизинъ яманны яхшыдан айырмагъа бильмеген огъуллаарынъызнен берабер анда кирерлер. О топракъларны оларгъа берерим де, олар онынъ саиплери олур. ⁴⁰ Сиз исе айланып, Къызыл денъизге таба, сахрагъа ёл алынъыз».

⁴¹ Сонъ сиз манъа бойле джевап къайтардынъыз: «Биз РАББИнинъ огюнде гуна къазандыкъ. Барайыкъ да, Алламыз олгъан РАББИ эмир эткени киби, дженклешейик».

Эр биринъиз озъ сиянъызны алдынъыз да, дагъларгъа котерильмеге азырландынъыз. ⁴² Лякин РАББИ манъа бойле деди: «Оларгъа айт: “Котерильменъиз дагъларгъа, дженк этменъиз, чюнки Мен аранъызда олмам ве душманларынъыз сизни енъеджеклер”».

⁴³ Мен сизлерге буны айтып бердим, лякин сиз динълемединъиз ве, РАББИнинъ сёзюне къаршы чыкъып, кибилендинъиз ве дагъларгъа кеттинъиз. ⁴⁴ О дагъларда яшагъан аморлылар сизге къаршы чыкъып, балкъуртлар киби сизлерни къуваладылар ве Сеир дагъларында тап Хорма шеэрини баргъандже сизни тар-мар эттилер. ⁴⁵ Сизлер къайттынъыз ве РАББИнинъ огюнде агъладынынъыз. Лякин РАББИ даушынъызны эшитмеди ве сизни къабул этмеди.

Сахрада кечирильген йыллар

⁴⁶ Сонъ чокъ куньлер девамында сиз Кадеш шеэринде яшадынъыз, бутюн бу узакъ вакъыт ичинде анда эдинъиз.

2 Сонъ биз айланып, РАББИ манъа айткъанына коре, Къызыл денъизге таба, сахрагъа ёл

алдыкъ ве чокъ вакъыт Сеир дагъларынынъ чевре-четинде юрдик. ² Сонъ РАББИ манъа бойле деди: ³ «Бу дагълы топракънынъ чевре-четинде юргенинъиз етер энди, шимальге тараф ёл алынъыз. ⁴ Халкъкъа бойле эмир эт: “Сеир еринде сизинъ сой-сопларынынъиз, Исавнынъ эвлятлары яшайлар. Шимди сиз оларнынъ топрагъына киреджек оласынъыз. Олар сизден къоркъаджакълар, лякин козь-къулакълар олунъыз. ⁵ Оларнен дженклешменъиз, чюнки Мен оларнынъ топрагъындан сизге аякъ басмагъа биле ер бермем. Сеир дагълы топрагъына Мен Исавнынъ эвлятларыны саип этип къойдым. ⁶ Ашайджакъ ашынъызны ве ичеджек сувунъызны олардан акъчагъа сатын алынъыз”».

⁷ Керчектен де, Алланъыз олгъан РАББИ эр бир туткъан ишинъизде сизге бахыт берди. Бу буюк сахра бою юргенинъизде, О, сизге мукъайт ола эди. Къыркъ йыл девамында Алланъыз олгъан РАББИ сизлернен эди, ве сиз ич бир шейге мухтадж дегиль эдинъиз.

⁸ Сонъ биз, Сеир еринде яшагъан ве сой-сопларымыз олгъан Исав эвлятларынынъ янындан кечтик. Биз Элат ве Эцион-Гевер шеэрлеринден баргъан Арава ёлунен кечтик ве сонъ айланып, Моав сахрасы ёлундан кеттик.

⁹ РАББИ манъа бойле деди: «Моавлыларны раатсызлама ве оларнен дженклешме. Мен оларнынъ топрагъындан сизлерге саип олмакъ ичюн бир шей бермем, чюнки Ар шеэринен Мен Лутнынъ эвлятларыны саип этип къойдым».

¹⁰ Эвель анда эмлилер яшай экен. Олар кучлю ве чокъ сайылы халкъ ве анакълылар киби юксек бойлу экенлер. ¹¹ Адамлар оларны, анакълыларны киби, рефалылар деп сая эдилер. Моавлылар исе оларгъа эмлилер дейлер. ¹² Сеир еринде исе эвель хорлулар яшай экен, лякин Исавнынъ эвлятлары оларнынъ топрагъыны басып алып, оларны ёкъ эткен ве оларнынъ ерине анда яшамакъ ичюн ерлешкен. Исраиллилер де РАББИ оларгъа берген топракъта, оларнынъ шахсий оладжакъ топрагъында айны шу шейни яптылар.)

¹³ РАББИ деди: «Энди барып, Зеред вадийини кечинъиз», ве бизлер Зеред вадийини кечтик.

¹⁴ Кадеш-Барнеа шеэринден кеткен кунюмизден Зеред вадийини кечкен вакътынадже 38 йыл кечти. РАББИ бизге ант эткени киби, шу арада бизим ордуларымызда дженк эткен несильден ич бир акъай къалмады. ¹⁵ Олар эписи гъайып олмагъандже, РАББИ оларнынъ ордусыны ёкъ эте эди.

¹⁶ Халкъта силяны къолуна алмагъа имкяны олгъан акъайларнынъ эписи гъайып олгъан сонъ, ¹⁷ РАББИ манъа бойле деди: ¹⁸ «Бугунъ сен Моав топрагъына кирип, Ар шеэрининъ янындан кечеджексинъ. ¹⁹ Аммонлыларгъа якъынлашкъан сонъ, оларны раатсызлама, оларнен дженклешме, чюнки аммонлыларнынъ топрагъындан сизлерге

саип олмакъ ичюн бир шей бермем. Мен онъа Лутнынъ эвлятларыны саип этип къойдым».

²⁰ Шу топракъларны даа рефалыларнынъ топрагъы деп сая эдилер. Бир заманда олар анда яшай экен. Аммонлылар исе оларны замзумлылар деп адландыралар. ²¹ Олар къуветли, чокъ сайылы ве анакълылар киби юксек бойлу экенлер, лякин РАББИ аммонлыларнынъ козьлери огюнде оларны ёкъ эткен. Аммонлылар топракъларнынъ саиплери олып, анда ерлешкен. ²² Сеир дагълы топрагъында яшагъан Исавнынъ эвлятлары ичюн РАББИ айны шу шейни япкъан. Оларнынъ козьлери огюнде О, хорлуларны ёкъ эткен. Олар ернинъ саиплери олып, анда ерлешкен, ве бу куньгедже анда яшайлар. ²³ Кафтор † адасындан чыкъкъан кафторлылар исе, Гъаза шеэринедже койлерде яшагъан авлыларны ёкъ этип, оларнынъ ерлеринде ерлешкен эди.)

²⁴ «Турунъыз ве ёлгъа чыкъып, Арнон дерьясыны кечинъиз. Мына, Мен Хешбоннынъ падишасы олгъан аморлы Сихонны ве онынъ топрагъыны сенинъ къолунъа бердим. Онен дженкни башлап, ернинъ саиби ол. ²⁵ Энди бутюн ер юзюнде яшагъан халкълар сенинъ акъкъынъда эшиткенинен, къоркъу ве дешет тубюне къалырлар. Мен буны япып башларым. Сенинъ огюнде олар къалтырайджакълар ве чекишеджеклер».

Исраиллилер Сихон падишаны енъелер

²⁶ Сонъ мен Хешбон падишасы Сихонгъа Кедемот сахрасындан хаберджилеримни селямнен ёлладым: ²⁷ «Манъа сенинъ топрагъындан кечмеге разылыкъ бер. Бир ёлнен кетип, не сагъгъа, не де солгъа бурулма. ²⁸ Аш ве сувны манъа акъчагъа сат, ве мен ашап-ичерим. Тек кечмеге разылыкъ бер манъа. ²⁹ Айны шу шейни Сеир топрагъында яшагъан Исавнынъ эвлятлары ве Арда яшагъан моавлылар япты. Сонъ мен Иордан озенинден кечип, Алламыз олгъан РАББИ бизге береджек топракъкъа киреджегим».

³⁰ Лякин Хешбон падишасы Сихон бизге озь топрагъындан кечмек ичюн разылыкъ бермеди, чюнки Алланъ олгъан РАББИ рухуны исрар, юрегини исе инат эткен. Бойле этип, О, оны сенинъ къолунъа бермеге ниет эте эди. Шу шейни де япты.

³¹ Сонъ РАББИ манъа бойле айтты: «Бакъ, Мен Сихонны топрагъынен берабер сенинъ къолунъа берип башладым. Онынъ топрагъына саиплик этип башла».

³² Сонъ Сихон бутюн ордусынен берабер Яхац шеэри янында бизге къаршы дженкнен чыкъты. ³³ Алламыз олгъан РАББИ оны бизим къолумызгъа берди, ве биз оны, огъулларыны ве бутюн ордусыны енъдик. ³⁴ О заман биз онынъ эписи шеэрлерини запт этип, шеэрлерини, акъайларыны, къадынларыны ве балаларыны Аллагъа берип,

† Кафтор – Крит адасы.

бутюнлей ёкъ эттик. Кимсени сагъ къалдырмадыкъ. ³⁵ Ялынъыз озьлеримизге туварларны ве биз запт эткен шеэрлерден гъаниметни алдыкъ. ³⁶ Арнон вадийининъ сынъырында олгъан Арозэр шеэринден ве вадийининъ ортасында ерлешкен башкъа шеэрден башлап, Гилад ерине къадар, бизден къуветли шеэр ёкъ эди. Алламыз олгъан РАББИ эписини къолуызгъа берди. ³⁷ Ялынъыз аммонлыларнынъ топрагъына, Яббок вадийининъ янында яткъан ерлерге, дагълы топракъта ерлешкен шеэрлерге, – Алламыз олгъан РАББИ эмир эткен ич бир ерге якъынлашмадыкъ.

Исраиллилер Ог падишаны енъелер

3 Сонъ биз ондан айланып, Башангъа тараф ёл алдыкъ. Башаннынъ падишасы Ог бутюн ордусынен берабер Эдрей шеэри янында бизге къаршы дженкнен чыкъты. ² РАББИ манъа бойле деди: «Ондан къоркъма, чюнки Мен оны, бутюн онынъ ордусыны ве топрагъыны сенинъ къолунъа энди бердим. Хешбонда яшагъан аморлыларнынъ падишасы Сихонгъа не якъан олсанъ, айны шу шейни Оггъа да япаджакъсынъ».

³ Сонъ Алламыз олгъан РАББИ Башаннынъ падишасы Огны эм де онынъ бутюн ордусыны бизим къолуызгъа берди. Биз оларны енъип, кимсени сагъ къалдырмадыкъ. ⁴ О заман биз онынъ эписи шеэрлерини запт эттик. Оларнынъ запт этильмеген шеэрлери къалмады. ⁶⁰ шеэрни, бутюн Аргов виляетини, Огнынъ Башан ериндеки падишалыгъыны запт эттик. ⁵ Бу шеэрлернинъ эписи янларына барылмаз дивар, юксек араба къапу ве мандалларнен пекитильген эдилер. Олардан гъайры даа чокъ чевре-чети пекитильмеген къасабалар бар эди. ⁶ Биз оларны айырып, бутюнлей ёкъ эттик. Хешбоннынъ падишасы Сихонгъа якъанымыз киби, эписи шеэрлерни, акъайлар, къадынлар ве балаларынен берабер бутюнлей ёкъ эттик. ⁷ Лякин эписи туварларны ве шеэр халкъындан тугъап алгъанларымызны озьлеримизге гъанимет оларакъ алдыкъ.

⁸ Бойлеликнен, о заман биз бу эки аморлыларнынъ падишаларындан Иордан дерьясындан шаркъта яткъан, Арнон вадийинден Хермон дагъына къадар топракъларыны алдыкъ. ⁹ Цидонлылар Хермонгъа Сирион дейлер, аморлылар исе – Сенир. ¹⁰ Тюзлюк ерде олгъан эписи шеэрлерни, бутюн Гилад ерини ве Салека ве Эдрейге къадар бутюн Башан ерини алдыкъ. Салека ве Эдрей – Башан ериндеки Огнынъ падишалыгъында шеэрлер эдилер. ¹¹ Башаннынъ падишасы Ог сонъки рефалы эди. Онынъ демирден япылгъан тешегининъ [†] узунлыгъы дёрт метр, кенълиги эки метр ^{††} эди. О, шимди де аммонлыларнынъ къолунда, Рабба шеэриндедир.

[†] Я да «саркофаг, табут».

Иорданнынъ шаркъ тарафында яшамакъ ичюн ерлешкен къабилелер

¹² О заман биз шу топракънынъ саиплери олдыкъ. Арнон вадийиндеки Арозэр шеэринден башлап, Гилад дагълы топрагъынынъ ярысыны онынъ шеэрлеринен берабер мен Рубен ве Гад къабилелерине бердим. ¹³ Гилад ерининъ къалгъаныны ве Огнынъ падишалыгъы олгъан бутюн Башан ерини мен Менашшенинъ яры къабилесине бердим, бутюн Аргов виляетини бердим. Бутюн Башан ерине «рефалыларнынъ топрагъы» дейлер. ¹⁴ Менашшенинъ къабилесинден олгъан Яир гешурлыларнен ве маакъалыларнен сынъыргъа къадар бутюн Аргов виляетини алды. Башан ерини о, озь адынен Хавот-Яир адландырды. Бугунгедже бу онынъ адыдыр. ¹⁵ Макирге [‡] мен Гилад ерини бердим. ¹⁶ Рубенлилерге ве гадлыларгъа мен Гиладдан башлап Арнон вадийине къадар топракъны бердим. Онынъ бир сынъыры вадийининъ ортасындан кече эди. Топракънынъ башкъа сынъыры – Яббок вадийи, аммонлыларнен сынъырлана эди. ¹⁷ Араваны ве Иордан озенини бердим. Топракънынъ сынъыры Киннерет голюнден Араванынъ денъизинедже, я да Тузлу денъизгедже ве онынъ шаркъ тарафында яткъан Фисга байырынынъ этеклеринедже узана эди.

¹⁸ О заман мен сизге бойле эмир бердим: «Аланъыз олгъан РАББИ бу топракъны, онынъ саиплери олунъыз деп, сизге берди. Лякин дженк этип олгъанлар эписи силяланып, агъа-къардашларынынъ исраиллилернинъ огюнден кетинъиз. ¹⁹ Тек апайларынынънен балаларынынъ ве туварларынынъ (билем ки, туварларнынъ сайысы чокъ) мен сизлерге берген шеэрлерде къалсынлар. ²⁰ Башта РАББИ, сизге раатлыкъ бергени киби, агъа-къардашларынынъызгъа да раатлыкъ береджек, ве олар, Алланъыз олгъан РАББИ Иордан озенининъ башкъа тарафында оларгъа берген топракънынъ саиплери оладжакълар. Сонъ эпинъиз Мен сизге саипликке берген ерлеринъизге къайтаджакъсынъыз».

²¹ Ехошуагъа мен о вакъыт бойле эмир бердим: «Аланъыз олгъан РАББИ бу эки падишагъа эписи якъанларыны озь козьлеринънен корьдинъ. Сен кечеджек бутюн падишалыкъларгъа да РАББИ айны шу шейни япаджакъ. ²² Олардан къоркъманъыз, чюнки Алланъыз олгъан РАББИ Озю сизлер ичюн дженк эте».

Рабби Мусагъа Ханаангъа кирмеге ясакъ эте

²³ О заман мен РАББИге ялвардым: ²⁴ «Эй, РАББИ-ТААЛЯ! Сен Озю къулунъа улугъынъны ве

^{††} Дёрт метр, эки метр – къадимий еудийдже «докъуз аммах, дёрт аммах». Бир аммах – къарарнен 0,45–0,5 метр. [‡] Макир – Менашшенинъ огълу. Яир исе Макирнинъ звятларындан бири эди.

къудретинъни косътерип башладынъ. Коклерде я да ер юзюнде къайсы бир алла Сенинъ япкъанларынъ ве къудретли ишлеринъ киби бир шейни япа биле? ²⁵ Манъа, Иордан озенинден кечип, онынъ башкъа тарафында яхшы топракъны, эм де шу яхшы дагълы топракъны ве Ливан ерини корьмеге разылыкъ бер!»

²⁶ Лякин РАББИ сиз ичюн манъа гъазапланып мени динълемеди. РАББИ манъа бойле деди: «Етер! Бир даа бу акъта манъа бир шей айтма. ²⁷ Фисга дагъынынъ тѣлесине котерилип, денъизге ве шимальге, дженюп ве шаркъ тарафларына бакъ. Козьлеринънен бакъ, чюнки сен бу Иордан озенинден кечмезсинъ. ²⁸ Ехошуагъа насиат бер, онъа юрек берип, оны къавийлештир, чюнки о, бу халкънынъ башында олып, озенден кечеджек ве сен кореджек топракъны оларгъа пай этип береджек».

²⁹ Сонъ биз Бет-Пеор ерининъ къаршысында, вадийде токътадыкъ.

Муса халкъны къандыра

4 Шимди, Исраиль, мен сизге огретеджек низамнамелер ве къарарларны динъле. Оларны тутсанъыз, чокъ яшайджакъсыз, топракъкъа киреджексиз ве онынъ саиплери оладжакъсыз. Баба-деделеринъизнинъ Алласы олгъан РАББИ сизге бу топракъны бере. ² Сизге эмир эткенлериме бир шей къошманъыз, бир шейни де эксильтменъиз. Лякин мен сизге буюргъан, Алланъыз олгъан РАББИнинъ эмирлерини тутунъыз.

³ Баал-Пеорнен † РАББИ нелер япкъаныны озь козьлеринъизнен корьдинъиз. Баал-Пеорнынъ пешинден юрген эр адамны Алланъыз олгъан РАББИ аранъыздан ёкъ этти. ⁴ Сизлер исе, Алланъыз олгъан РАББИге ишанчлы къалып, бугунъ де эпинъиз сагъ-селяметсинъиз.

⁵ Аллам олгъан РАББИ манъа эмир эткени киби, мен сизлерни низамнамелер ве къарарларгъа огреттим. Сизлер саип олмакъ ичюн кирген топрагъынъызда оларны тутмагъа борджлусынъыз. ⁶ Оларны унутмайып тутунъыз, чюнки онынъ ичюн башкъа халкълар сизни акъыллы ве анълагъан, деп саяджакълар. Бутюн бу низамнамелер акъкъында эшиткенинен, олар бойле айтарлар: «Ялынъыз бу миллет – акъыллы ве анълагъан халкътыр!»

⁷ Алламыз олгъан РАББИге дуа эткенимизде эр вакъыт О бизге пек якъындыр. Аллалары о къадар якъын олгъан насылдыр бир къудретли миллет бармы? ⁸ Бугунъ мен огюнъизге бутюн бу къанунны къоям. О къадар адалетли низамнамелер ве къарарларгъа бойсунып яшагъан насылдыр бир къудретли халкъ бармы?

⁹ Амма козь-къулакъ олып, буны акъылларынъызда къатты тутунъыз!

Козьлеринъизнен корьген ишлерни унутманъыз, олар омюрбилля юреклеринъизден чыкъып кетмесинлер. Лякин бу ишлер акъкъында огъулларынъызгъа ве торунларынъызгъа икяе этинъиз.

¹⁰ О куню сиз Алланъыз олгъан РАББИнинъ огюнде Хорев еринде турмакъта эдинъиз. О вакъыт РАББИ манъа бойле айтты: «Халкъны Меним огюмде топла. Мен оларгъа эмирлеримни береджегим. Сонъ олар омюрбилля Менден къоркъмагъа огренеджеклер ве огъулларыны да бунъа огретеджеклер». ¹¹ Сиз якъынлашып, дагъ тюбюнде турдынъыз. Бу дагъ коклергедже котерильген атешнен янмакъта эди, амма къара булутлары ве зифт къаранлыгъынен къапалгъан эди. ¹² РАББИ атеш ичинден сизлернен лаф этти. Сѣзлерни айтаяткъан сесини эшиттинъиз, ич бир къыяфетни исе корьмединъиз. Тек сесини эшиттинъиз. ¹³ О сизлерге Озь васиетини – Он Эмирини – берди ве оны тутмагъа буюрды, эм де оны эки таш лева устюнде язды. ¹⁴ О заман РАББИ низамнамелер ве къарарларны сизге огретмеге манъа буюрды, сиз саип олмакъ ичюн киреджек топракъта оларны тутаджакъ эдинъиз.

Муса путперестликтен сакъындыра

¹⁵ Буны акъылларынъызда къатты тутунъыз! РАББИ Хорев еринде атеш ичинден сизлернен лаф эткен куню сиз ич бир къыяфетни корьмединъиз. ¹⁶ Шунынъ ичюн бозулманъыз ве озюнъизге ич бир пут япманъыз. Ич бир шекильге ошагъан путны, акъай я да апай бичимли путны япманъыз. ¹⁷ Ер юзюндеки насылдыр айван бичимли, коклерде учкъан насылдыр къанатлы къуш бичимли, ¹⁸ ер устюнде сюйрекленип юрген махлюкъ бичимли, я да ер тюбюндеки, сувдаки насылдыр балыкъ бичимли путны япманъыз. ¹⁹ Шунынъ ичюн де, кокке бакъып, кунеш, ай, ве йылдызларны, – бутюн кок ордусыны корьгенинен, ёлдан урулып, оларгъа бель букип, хызмет этменъиз, чюнки Алланъыз олгъан РАББИ оларны кок тюбюнде яшагъан эписи халкълар ичюн тайинледи. ²⁰ Сизлерни исе РАББИ демир ириткен собадан, Мысырдан алып чыкъты. Чюнки О, бугунъ олгъанынъыз киби, Онынъ шахсий халкъы оладжакъынъызны истей эди.

²¹ РАББИ сизлер ичюн манъа ачувланды ве, мен Иордан дерьясындан кечмейджегиме ве Алланъыз олгъан РАББИ сизге мирас оларакъ береджек яхшы топракъкъа кирмейджегиме ант этти. ²² Мен Иорданнынъ башкъа тарафына кечмейип, бу топракъта оледжегим, сиз исе кечип о яхшы топракънынъ саиплери оладжакъсынъыз. ²³ Сакъынынъыз, Алланъыз олгъан РАББИнинъ сизге берген васиетини унутманъыз ве О сизге эмир эткени киби, ич бир шекильге ошагъан путны озюнъизге япманъыз. ²⁴ Чюнки Алланъыз олгъан

† Баал-Пеор – моавлыларнынъ алласы.

РАББИ – эписини якъып ёкъ эткен атештир. О – кунъджю Алладыр.

²⁵ Сизде огъуллаарынъыз ве торунларынъыз догъып, ве сиз бу топракъта къартайып харап олсанъыз, бир де бир шекильге ошагъан путны япып, Алланъыз олгъан РАББИнинъ козю огюнде бу яманлыкъны япанъыз ве оны ачувландырсанъыз, ²⁶ мен бугунъ кок ве ерни шаат оларакъ чагъырып ант этем ки, бу топракътан мытлакъа тез-тез гъайып оладжакъсынъыз. Онынъ саиплери олмакъ ичюн сиз бугунъ Иорданны кечсенъиз де, анда чокъ вакъыт яшамайджакъсынъыз, лякин мытлакъа ёкъ оладжакъсынъыз. ²⁷ О заман РАББИ сизни халкълар арасында дагъытаджакъ. РАББИ сизни тюрю миллетлернен къарыштыраджакъ, ве оларнынъ арасында сизинъ сайынъыз аз оладжакъ. ²⁸ Анда сиз адам къолларынен таш ве агъачтан япылгъан, козьлери коръмеген, къулакълары эшитмеген, аш ашамагъан ве бурунларынен къокъу алмагъан аллаларгъа хызмет этеджексинъиз. ²⁹ Лякин анда Алланъыз олгъан РАББИни къыдырып башласанъыз, эгер Оны джан-юректен къыдырсанъыз, тападжакъсынъыз. ³⁰ Беляларгъа огърагъанда, сонъки кунълерде бу шейлернинъ эписи башынъызгъа тюшкенде, сизлер Алланъыз олгъан РАББИге айланаджакъсынъыз ве Онынъ сесини динълейджексинъиз. ³¹ Чюнки Алланъыз олгъан РАББИ – мераметли Алладыр. О сизлерни къалдырмайджакъ ве сизлерни ер юзюнден сиймейджек, баба-деделеринъизге ант этип, оларгъа берген васиетни унутмайджакъ.

³² Сизден эвель олгъан, чокътан кечкен заманлар акъкъында, Алла ер юзюнде адамны яраткъан кунъден башлап бугунъге къадар заманлар акъкъында сорап бакъ. Коклернинъ бир четинден башкъа четинедже сора: бу буюк ишке ошагъан бир шей олып кечкен эдими, я да онъа ошагъан бир шей акъкъында эшиткен эдилерми? ³³ Сизлер, атеш ичинден лаф эткен Алланынъ сесини эшиттинъиз ве сагъ къалдынъыз. Башкъа бир халкъ оны, сизлер киби, эшиттими? ³⁴ Алланъыз олгъан РАББИ баргъанда, джезалар берип, бельгилер косьтерип, аджайип шейлер япып, дженк этип, къудрети ве къуветинен козьлеринъиз огюнде Мысырдан башкъа миллетнинъ арасындан Озюне миллет сайлап алды. Башкъа аллалар, Алланъыз олгъан РАББИ сизге якъаны киби, буны япмагъа тырыштымы?

³⁵ Ялынъыз Алла – РАББИ олгъаныны сизге косьтерильген эди. Ондан башкъасы ёкъ. ³⁶ Сизни огретмек ичюн, О коклерден сизге Озюнинъ сесини эшитмеге чаресини берди, ер юзюнде исе Озюнинъ буюк атешини сизге косьтерди, ве сиз Онынъ сёзлерини атеш ичинден эшиттинъиз. ³⁷ О сизинъ баба-деделеринъизни севе эди. Шунынъ ичюн О, оларнынъ эвлятларыны сайлады ве

сизлерни Озюнинъ буюк къудретинен Озю Мысырдан алып чыкъты. ³⁸ Сизден буюк ве къудретли миллетлернинъ мулъкюни алып, сизинъ огюнъизден оларны къуваджакъ, сизлерни топракъларына кирсетеджек ве оларны сизинъ мулъкюнъиз этип, сизге береджек ниетинде эди.

³⁹ Шимди шуны билинъиз ве юреклеринъизге къоюнъыз: РАББИ – тёпедеки кокте ве ашагъыдаки ер юзюнде олгъан Алладыр. Ондан башкъасы ёкъ.

⁴⁰ Мен бугунъ сизге буюргъан Онынъ низамнамелерини ве эмирлерини тутунъыз. Сонъ сизге ве эвлятларынынъизгъа яхшы оладжакъ, ве Алланъыз олгъан РАББИ сизге эбедиен береджек топракъта чокъ вакъыт яшайджакъсынъыз.

Сыгъынакъ шеэрлери

⁴¹ Сонъ Муса Иорданнынъ шаркъ тарафында учъ шеэр сайлап айырды. ⁴² Башкъа адамны аселег дегиль, эвельден онен душманлыкъта олмайып ольдюрген эр бир адам анда къачып кетмек мумкюн эди. О, бу шеэрлерден бирине къачып кетип, озъ джаныны къуртараджакъ эди. ⁴³ Мына бу шеэрлер: рубенлилернинъ топрагъында – тегиз ерде, сахара олгъан Бецер шеэри, гадлыларнынъ топрагъында – Гилад еринде олгъан Рамот шеэри ве менашшеллернинъ топрагъында – Башан еринде Голан шеэри.

Муса сёзюни башлай

⁴⁴ Исраиль огъуллаарына Муса айтып берген къанун будыр. ⁴⁵ Булар – шаатлыкълар, низамнамелер ве къарарлардыр. Исраиллилер Мысырдан чыкъкъан сонъ, Муса буларны ⁴⁶ Иордандан кечмезден эвель, Бет-Пеорнынъ къаршысында олгъан вадийде, Сихоннынъ топрагъында айтты. Сихон аморлыларнынъ падишасы олгъан ве Хешбон шеэринде яшагъан эди. (Мысырдан чыкъкъан сонъ, Муса ве исраиллилер бу падишагъа уджюм этип енъген ве ⁴⁷ онынъ топрагъынынъ саиплери олгъан. Олар Башаннынъ падишасы Огнынъ топрагъыны да запт эткен. Бойледже, Иорданнынъ шаркъ тарафында олгъан аморлыларнынъ эки падишасынынъ топракъларыны алгъан. ⁴⁸ Бу топракълар Арнон вадийиндеки Ароэр шеэринден башлап, Хермон деп адлангъан Сирион дагъынадже ерлешкен. ⁴⁹ Иордандан шаркъта олгъан бутюн Арава ери Фисга дагъынынъ этеклериндеки Араванынъ денъизине къадар оларнынъки олгъан эди.)

Он Эмир

5 Муса бутюн Исраильни чагъырып оларгъа бойле деди:
– Исраиль, мен бугунъ сизге айтаджакъ низамнамелер ве къарарларны динъленинъиз, огренинъиз ве оларны гъайретнен тутунъыз.

² Алламыз олгъан РАББИ Хорев еринде бизлерге васиет берди. ³ РАББИ бу васиетни деделеримизге дегиль, бизлерге, бугунь сагъ олгъанларгъа берди.

⁴ РАББИ сизлернен дагъ янынъда юзьме-юзь атеш ичинден лаф этти. ⁵ Мен исе РАББИнинъ айткъанларыны сизге еткизмек ичюн, РАББИнен сизинъ аранъызда турмакъта эдим, чюнки сизлер атештен къоркъып, дагъгъа котерильмеген эдинъиз. РАББИ о заман бойле деди: ⁶ «Мен – Алланъ олгъан РАББИ. Мен сени Мысыр топрагъындан, къуллукъ эвинден чыкъардым.

⁷ Менден гъайры сенде башкъа аллалар олмасын.

⁸ Озюнье ич бир шекильге: тёпедечи кокте, ашагъыдаки ерде ве ер тюбюндеки сувда олгъанларнынъ шекилине ошагъан путны япма.

⁹ Оларгъа табынма ве хызмет этме, чюнки Мен – Алланъ олгъан РАББИ, кунъджю Алладырым. Эгер насылдыр бир адам Мени ред этип, гуна къазанса, Мен онынъ балаларыны, торунларыны ве торунларынынъ огулларыны джезалайджагъым.

¹⁰ Ким исе Мени севсе ве эмирлеримни тутса, Мен онынъ эвлятарынынъ бинъинджи несилине къадар биле садыкъ къаладжагъым.

¹¹ Алланъ олгъан РАББИнинъ адыны нафиле айтма, чюнки РАББИ Онынъ адыны нафиле айткъан адамны къабаатсыз къалдырмайджакъ.

¹² Раатлыкъ куню сен ичюн мукъаддес олсун. Алланъ олгъан РАББИ эмир эткени киби, оны тут. ¹³ Алты кунь чалыш ве эр бир тюрюлю ишлеринъни яп. ¹⁴ Единджи куню исе – Алланъ олгъан РАББИге ибадет этмек ичюн раатлыкъ куню. Бу куню бир тюрюлю иш этменъиз: не сен, не огълунъ, не къызынъ, не къулунъ, не хызметчи къызынъ, не огюзинъ, не эшегинъ, не де бир тюрюлю туварынъ, не сизде ят халкълардан олгъан адам, чюнки сен киби къулунъ да, хызметчи апайынъ да раатлансынлар. ¹⁵ Мысыр топрагъында сен де къул олгъанынъны акъылынъда тут. Лякин Алланъ олгъан РАББИ сени андан буюк къудретини ве къуветини косътерип алып чыкъты. Онынъ ичюн Алланъ олгъан РАББИ сизге раатлыкъ кунюни тутмагъа эмир этти.

¹⁶ Алланъ олгъан РАББИ эмир эткени киби, ана-бабанъны урьмет эт. Сонъ яшайышынъ узакъ оладжакъ, ве Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек топракъта эр ишинъ онъундан келеджек.

¹⁷ Адамнынъ джаныны алма.

¹⁸ Аиле садыкълыгъыны бозма.

¹⁹ Хырсызлама.

²⁰ Башкъа адамгъа къаршы ялан шаатлыкъ этме.

²¹ Башкъасынынъ апайыны арзу этме, онынъ не эвини, не тарласыны, не къулуны, не хызметчи апайыны, не огюзини, не эшегини, не де бутюн мал-мулькюни истеме».

Халкънынъ къоркъу ве ваделери

²² Бу сёзлерни РАББИ бутюн джемаатынъызгъа дагъ устюнде, атеш, булут ве къаранлыкъ ичинден

кучъюлю сеснен айтты. Башкъа бир шей айтмайып, оларны эки таш левасында язып манъа берди.

²³ Сиз, къаранлыкъ ичинден кельген сесни эшиткенинъизнен, дагъ атешнен янгъанынен, эписи къабиле башлыкъларынъыз ве акъсакъларынъыз яныма кельдилер ²⁴ ве бойле айттылар: «Мына Алламыз олгъан РАББИ бизге Озюнинъ шуретини ве улулыгъыны косътерди. Атеш ичинден сесини де эшиттик. Бугунь биз буны коръдик: Алла адамнен лаф этип ола, ве о адам сагъ къала. ²⁵ Я энди биз не ичюн ольмек керекмиз? Буюк атеш бизни якъып ташлар! Эгер биз Алламыз олгъан РАББИнинъ сесини эшитсек, оледжекмиз. ²⁶ Чюнки, бизден гъайры, атеш ичинден лаф эткен Тири Алланынъ сесини эшитип де сагъ къалгъан джан бармы? ²⁷ Сен озюнь айткъанларыны динъле. Сонъ Алламыз олгъан РАББИнинъ санъа бутюн айткъанларыны бизге айтып бер. Биз исе эписини динълермиз ве шуны япармыз».

²⁸ Сиз меннен лаф этип айткъанларынъызны РАББИ эшитти ве манъа бойле деди: «Бу халкънынъ санъа айткъанларыны эшиттим. Оларнынъ бутюн айткъанлары яхшыдыр. ²⁹ Ах, эгер олар керчектен де Менден къоркъып, омюрбилля Меним эмирлеримни беджермеге джан-юректен истегейдилер! Оларгъа ве огулларына эбедиен яхшы олур эди! ³⁰ Бар да, оларгъа айт: “Чадырларынъызгъа къайтынъыз”. ³¹ Озюнь исе мында Меннен къал. Мен санъа бутюн къанунны, низамнамелер ве къарарларны айтаджагъым. Сен шуны оларгъа огрет. Мен оларгъа мульк оларакъ береджек топракъта онъа риает этсинлер».

³² Сакъынынъыз, Алланъыз олгъан РАББИ эмир эткени киби, айны шу шейни япынъыз. Не онъгъа, не де солгъа айланмайып, ³³ Алланъыз олгъан РАББИ эмир эткен ёлундан юрюнъиз. Сонъ сиз сагъ олурсынъыз, ве ишлеринъиз яхшы олып, мульк оларакъ аладжакъ топрагъынъызда чокъ яшарсынъыз.

Буюк Эмир

6 Мына къанун, низамнамелер ве къарарлар. Алланъыз олгъан РАББИ шуны сизге огретмеге буюрды. Барып, топракънынъ саиплери олгъан сонъ, анда оны тутмакъ керексинъиз.

² Сонъ сен Алланъ олгъан РАББИден къоркъып, мен сизге буюргъан бутюн эмирлерни ве къарарларны сакъларсынъ ве оларны огулларынънен ве торунларынънен берабер тутарсынъ. О заман яшайышынъ узакъ олур.

³ Динъле, Исраиль, ве эписини акъылынъда сакълап тут! О заман, деделеринъизнинъ Алласы олгъан РАББИ сизге айткъаны киби, сютнен бал акъкъан топракъта сизге яхшы олур ве сиз пек чокълашырсынъыз.

⁴ Динъле, Исраиль! РАББИ – Алламыздыр, РАББИ – Бирден-Бирдир! ⁵ Алланъ олгъан РАББИнинъни бутюн юрегинънен, бутюн джанынънен, бутюн кучюнънен сев. ⁶ Мен санъа бугунъ буюргъан бу сѣзлер юрегинъде къалсынлар. ⁷ Оларны балаларынъа огрет. Эвинъде отургъанда, ёл боу кеткенде, яткъанда-тургъанда олар акъкъында айт. ⁸ Унутмамакъ ичюн, оларны къолунъа багъла ве козьлеринъ арасында оларны ас. ⁹ Оларны эвинънинъ къапуларына ве араба къапуларына яз.

Сакъындырув ве насиатлар

¹⁰ Шу топракъта сен къурмагъан балабан ве яхшы шеэрлер, сен толдурмагъан чешит мал-мулькке толу олгъан эвлер, сен къаядан кесмеген къуюлар, сен сачмагъан юзомликлер ве зейтюн тереклери бар. РАББИ бу топракъны Ибраим, Исхакъ ве Якъуп деделеринъизге бермеге ант эткен. Алланъ олгъан РАББИ сени бу топракъкъа алып кельгенинен ве сен анда тойгъандже ашагъанынен, ¹² сакъын, РАББИни унутма. О, сени Мысыр топрагъындан, къуллукъ эвинден алып чыкъты. ¹³ Алланъ олгъан РАББИден къоркъ, Онъа хызмет эт ве тек Онынъ адынен ант эт. ¹⁴ Башкъа аллаларнынъ, чевре-четинъизде олгъан халкъларнынъ аллаларыннынъ пешинден кетме. ¹⁵ Чюнки аранъыздаки Алланъ олгъан РАББИ – кунъджю Алладыр. Бакъ, Алланъ олгъан РАББИнинъ гъазабы санъа къаршы къызып, сени ер юзюнден ёкъ этмесин. ¹⁶ Масса еринде япкъанынъиз киби †, Алланъыз олгъан РАББИни сынаманъыз. ¹⁷ Алланъыз олгъан РАББИ сизге буюргъан эмирлерни, шаатлыкъларны ве низамнамелерни къатты суретте тут. ¹⁸ РАББИнинъ огюнде догъру ве яхшы ишлер яп. Сонъ санъа яхшы олур, ве сен, РАББИ деделеринъе бермеге ант эткен гузель топракъкъа кирип, РАББИ айткъаны киби, эписи душманларыннынъ сенден къувалап, онынъ саиплери олурсынъ.

²⁰ Эгер огълунъ бираздан сенден сораса: «Алламыз олгъан РАББИ сизге буюргъан шаатлыкълар, низамнамелер ве къарарлар недир?», ²¹ огълунъа бойле джевап къайтар: «Биз Мысыр мемлекетинде фыравуннынъ къуллары эдик, лякин РАББИ бизни буюк къудретинен Мысырдан алып чыкъты. ²² РАББИ козюмизнинъ огюнде бельгилер косьтерди ве буюк аджайип шейлер япты, Мысыргъа, фыравунгъа ве онынъ бутюн эвине белялар ёллады. ²³ О бизни андан къуртарды, чюнки деделеримизге бермеге ант эткен топракъкъа бизни кетирмеге ве оны бизге бермеге истей эди. ²⁴ Сонъ РАББИ бизге эписи бу къарарларны тутмагъа ве Ондан къоркъмагъа буюрды. Сонъ бизге омюрбилля яхшы олур ве, бугунъ олгъаны киби, биз сагъ къалырмыз. ²⁵ Эгер биз Алламыз олгъан РАББИнинъ огюнде, О, бизге

† Чыкъыш 17.1-7.

буюргъаны киби, эписи бу къанунларны тутсакъ, бу бизге инсафлыкъ деп танылыр».

⁷ Топракънынъ саиплери олмакъ ичюн, сиз анда кететасыз. Алланъ олгъан РАББИ сени анда кетиргенинен, ве сенинъ козюнден чокъ сайылы миллетлерни: хитлилерни, гиргашлыларны, аморлыларны, ханаанлыларны, перизлилерни, хивлилерни ве евуслыларны – сенден кучъю ве чокъ сайылы олгъан еди миллетни къувалагъанынен, ² Алланъ олгъан РАББИ оларны сенинъ къолунъа бергенинен ве сен оларгъа уджюм эткенинен, оларны айырып, бутюнлей ёкъ эт. Оларнен анълашма тизме ве мераметли олма. ³ Эвленип, оларнынъ сой-соплары олманъыз. Къызларынъызны огъулларына акъайгъа берменъиз, огъулларынъызгъа да къызларыны алманъыз. ⁴ Чюнки олар огъулларынъызны, башкъа аллаларгъа хызмет этмек ичюн, Менден узакълаштырырлар. О заман РАББИнинъ гъазабы сизге къаршы къызар, ве О, сизни тез-тез ёкъ этер. ⁵ Оларгъа бойле япынъыз: къурбан чалгъан ерлерини йыкъынъыз, пут ташларыны парланъыз, Ашера путуна табынма диреклерини кесинъиз, путларыны да атешке якъынъыз.

Алланынъ халкъы

⁶ Чюнки сен – Алланъ олгъан РАББИнинъ азиз халкъысынъ. Алланъ олгъан РАББИ сени, Озюнинъ шахсий халкъы япмакъ ичюн, ер юзюндеки бутюн халкълардан сайлап алды. ⁷ РАББИ сизни севгени ве сайлагъанынынъ себеби – сизинъ эписи халкълардан чокъ сайылы олгъанынъыз ичюн дегиль. Аксине, сен эписи халкълардан аз сайылы эдинъ. ⁸ Лякин О, сени севгени ичюн ве О, деделеринъизге берген антыны туткъаны ичюн. Шунынъ ичюн де РАББИ сизни къудретинен къуллукъ эвинден, Мысыр падишасы олгъан фыравуннынъ къолундан алып чыкъкъан ве сатын алгъан. ⁹ Бойлеликнен, буны билинъиз: Алланъ олгъан РАББИ – керчек Алладыр. О – ишанчлы Алла. Эгер адам Алланы севсе ве эмирлерини тутса, Алла онынъ бинъинджи несилине къадар Озь васиетини къорчалай ве садыкъ къала. ¹⁰ Эгер адам Алланы саймаса исе, О оны ачыкъ-айдын джезалай ве ёкъ эте. Алла беклемез, Оны саймагъан адамны О, тез джезалайджакъ. ¹¹ Бойлеликнен, мен бугунъ санъа беджермек ичюн буюргъан эмирлерни, низамнамелерни ве къарарларны тут.

Итаатлыкъ ичюн багъышлавлар

¹² Эгер сизлер бу къарарларны эшиткенинъизнен, оларны тутып, беджерсенъиз, Алланъыз олгъан РАББИ, деделеринъизге ант эткени киби, васиетни тутаджакъ ве садыкъ къаладжакъ, ¹³ сизни севеджек, сизге яхшылыкълар эйледжек ве чокъ

сайылы япаджакъ. О сизге чокъ балалар багъышлайджакъ ве топракъны берекетли этеджек, сизге богъдай, яш шарап ве зейтюн ягъыны береджек, тувар ве къой-эчкилерининъ сюрюлеринде догъгъанларыны да багъышлайджакъ. РАББИ шуны, деделеринъизге бермеге ант эткен топракъта япаджакъ. ¹⁴ РАББИ сизге эписи халкълардан зияде бахтлы этеджек. Сизде не баласы олмагъан къадын, не де къысыр тувар олмаз. ¹⁵ РАББИ сизден эписи хасталыкъларны узакълаштырыр. Сиз бильген дешетли Мысыр хасталыкъларынынъ ич бирини ёлламаз. Лякин оларны сизни кореджек козьлери олмагъан халкъларнынъ эписине ёллар. ¹⁶ Сен, Алланъ олгъан РАББИ сизге береджек эписи халкъларны ёкъ этеджексинъ. Козьлеринъ аджымасын оларны. Оларнынъ аллаларына хызмет этме, чюнки бу сен ичюн къапкъандыр. ¹⁷ Сен юрегинъде: «Бу миллетлер менден буюк. Мен оларнынъ мал-мулькюни насыл этип тутуп аладжакъым?» – деп башласанъ, ¹⁸ олардан къоркъма, Алланъ олгъан РАББИ фыравунгъа ве бутюн Мысыргъа нелер япкъаныны мытлакъа акъылынъда тут: ¹⁹ сен корьген буюк беляларны, бельгилер ве аджайип шейлерни, РАББИнинъ буюк къуветини ве къудретини. Буларны косътерип, Алланъ олгъан РАББИ сени андан чыкъарды. Алланъ олгъан РАББИ сен къоркъкъан бутюн халкъларгъа да айны шу шейни япаджакъ. ²⁰ Сонъ Алланъ олгъан РАББИ оларгъа ат чибинлерини ёллайджакъ, ве сенден сакъланып къалгъан сойлары да гъайып оладжакълар. ²¹ Олардан къоркъма, чюнки Алланъ олгъан РАББИ, буюк ве къоркъунчлы Алла сеннендир. ²² Бу миллетлерни Алланъ олгъан РАББИ сенден яваш-яваш къувалар. Санъа оларны тез къырмагъа олмаз. Къырсанъ, кийик айванлар санъа къаршы пек чокъ олур. ²³ Алланъ олгъан РАББИ оларны къолунъа берер. О, оларны пек теляшландырып олюмге кетирип. ²⁴ О, оларнынъ падишаларыны къолунъа берер, ве сен коклер тюбюнде адларынынъ эсерини биле къалдырмазсынъ. Оларнынъ эписини ёкъ этерсинъ, сизге къаршы кимсе турып оламаз. ²⁵ Аллаларынынъ путларыны атешке якъынъыз. Путларнынъ устюндеки кумюшни ве алтынны истеме, оны озюнье алма. Алсанъ, о санъа къапкъан олур. Алланъ олгъан РАББИ ичюн бу шей пистир. ²⁶ Ич бир пис шейни эвинъе кирсетме. Олмаса, о олгъаны киби, сен де айырылып, бутюнлей ёкъ этильмелисинъ. Ондан мытлакъа джиренип четлеш, чюнки о, айырылып, бутюнлей ёкъ этильмелидир.

Алланынъ халкъына багъышланаджакъ топракъ акъкъында

8 Мен бугунъ сизге буюргъан бутюн къанунны гъайретнен тутунъыз. Сонъ сиз сагъ-селямет яшап, чокълашырынъыз ве баба-деделеринъизге

бермеге РАББИ ант эткен топракъкъа барып, онынъ саиплери олурсынъыз. ² Мына энди 40 йыл девамында Алланъ олгъан РАББИ сахра бою сизни алып бара эди. Бутюн бу ёлны акъылынъызда тутунъыз. О, сизни юваш юрекли этмек ичюн, сынамакъ ве юреклеринъизде олгъаныны, Онынъ эмирлерини сакълайджакъсызмы-ёкъмы бильмек ичюн, шу шейни япты. ³ РАББИ сизни юваш юрекли этти, ачлыкънен къыйнады ве не сиз, не деделеринъиз бильген маннагъа тойдура эди, чюнки О, сизге косътермеге истеди ки, адамгъа сагъ олмакъ ичюн ялынъыз аш ашамакъ етерли дегиль, лякин онъа РАББИнинъ агъзындан чыкъкъан эр сёз керек. ⁴ Мына энди 40 йыл девамында урбаларынъ ипранмай, аякъларынъ шишмей эди. ⁵ Юрегинъизде тутунъыз: адам огълуны догъру ёлгъа къойгъаны киби, Алланъ олгъан РАББИ де сизни догъру ёлгъа къоя. ⁶ Бойлеликнен, Алланъ олгъан РАББИден къоркъып ве Онынъ ёлундан юрип, эмирлерини беджеринъиз. ⁷ Чюнки Алланъ олгъан РАББИ сизни яхшы топракъкъа алып бармакъта. Бу топракъта: вадийлерде ве дагъларда, – дерьялар, чокъракълар ве терен чешмелер бар, ⁸ богъдай, арпа, юзюм, инджир ве нар тереклери, зейтюн ягъы ве бал да бар. ⁹ Анда бол аш ашайджакъсынъ ве бир шейге мухтадж олмайджакъсынъ. Бу топракъта къаяларда демир бар, дагълардан бакъыр тапып аладжакъсынъ. ¹⁰ Ашап-тойгъанда, Алланъ олгъан РАББИни алгъышла, чюнки О санъа шу яхшы топракъны берген.

Алланы унутманъыз

¹¹ Сакъын, мен бугунъ санъа берген къанунны, къарарларны ве низамнамелерни тутмайып, Алланъ олгъан РАББИни унутма. ¹² Ашап-тойгъанынънен, яхшы эвлер къурып оларда яшагъанынънен, ¹³ туварлар ве къой-эчкилеринъ чокълашкъанынен, кумюш ве алтынларынъ чокъ олгъанынен, – сенинъ бутюн мал-мулькюнъ бол олгъанынен, ¹⁴ сакъын, юрегинъ юксек олмасын, Алланъ олгъан РАББИни унутма. О, сени къуллукъ эвинден, Мысыр топрагъындан алып чыкъкъан, ¹⁵ зеэрли йыланларынен, чаянларынен ве сувсуз, къуру ерлеринен толу буюк ве къоркъунчлы сахрадан сени алып кетирген, чакъмакъташ къаясындан сизге сув чыкъаргъан, ¹⁶ сени юваш юрекли этип сынамакъ ве сонъундан сизге яхшылыкъ япмакъ ичюн, сахрада санъа деделеринъиз бильмеген маннаны ашаткъан эди. ¹⁷ Сен ичинъден: «Меним къуветим ве буюк къудретим бу байлыкъны манъа кетирди», – деме деп, ¹⁸ лякин Алланъ олгъан РАББИни акъылынъда тут деп, Алла шуны япкъан. Шу байлыкъны къазанмакъ ичюн РАББИ санъа къудрет бере, бойлеликнен, баба-деделеринъе антнен берген васиетини беджере. Бугунъ О, оны беджерди. ¹⁹ Насыл да олса, сен Алланъ олгъан РАББИни

унутып, башкъа аллаларнынъ пешинден кетсенъ ве оларгъа табынып, хызмет этсенъ, сизни шаат тутам: сиз мытлакъа гъайып оладжакъсынъыз.
²⁰ Козьлеринъиз огюнде РАББИ гъайып этеджек миллетлер киби, сиз де гъайып оладжакъсынъыз, чюнки сиз Алланъыз олгъан РАББИнинъ сесини эшитмединъиз.

Озь-озюньизни алдатманъыз

9 Динъле, Израиль! Шимди сен, сенден буюк ве кучлю миллетлернинъ мулъкюни алмакъ ичюн, Иорданнынъ башкъа тарафына кечмектесинъ. Оларнынъ шеэрлери балабан, пекитильген диварлары коклерге тие. ² Анда чокъ сайылы ве юксек бойлу халкъ, анакълылар яшай. Сен оларны билесинъ ве олар акъкъында эшиткен эдинъ: «Анакънынъ эвлятларына къаршы ким чыкъып олур?» ³ Бугунъ исе буны биль: Алланъ олгъан РАББИ огюнден кете. О – эписини якъып ёкъ эткен атештир. О, оларны сенинъ огюнде ёкъ этеджек. О, оларны санъа бойсундыраджакъ. РАББИ санъа айткъаны киби, сен оларнынъ мулъкюни тез-тез запт этеджексинъ ве озьлерини ёкъ этеджексинъ.

⁴ Алланъ олгъан РАББИ оларны огюнден къувалагъан сонъ, юрегинъде бойле айтма: «Мен пек инсафлыдырым. Шунунъ ичюн де РАББИ мени, бу топракънынъ саиби олмакъ ичюн, алып кетирди». Лякин бу миллетлернинъ яманлыгъы ичюн РАББИ оларнынъ мулъкюни запт эте. ⁵ Сенинъ кетип, бу топракънынъ саиби олмакънынъ себеби сенинъ инсафлыгъынъ ве юрегинънинъ догърулыгъы дегиль. Шу миллетлернинъ яманлыгъы ичюн Алланъ олгъан РАББИ оларны огюнден къувалай. Чюнки Онынъ, баба-деделеринъизге, – Ибраим, Исхакъ ве Якъупкъа берген антыны беджермеге ниети бар.

Эвельки гуналарынынъ акъылда тутунъыз

⁶ Шунунъ ичюн, буны биль: сенинъ догъру яшайышынъ ичюн дегиль Алланъ олгъан РАББИ санъа бу яхшы топракънынъ саиби олмагъа разылыкъ бере. Сен – энъсеси къаткъан бир халкъсынъ. ⁷ Сахрада Алланъ олгъан РАББИни не къадар чокъ ачувландыргъанынынъ унутма, шуны акъылында тут. Мысыр топрагъындан чыкъкъан куньден башлап бу ерге кельгендже сиз РАББИге къаршы чыкъа эдинъиз. ⁸ Хоревде сиз РАББИни ойле ачувландырдынынъ ки, О, сизге гъазапланып сизни ёкъ этмеге якъын эди. ⁹ Мен дагъгъа чыкъып, анда таш леваларыны, РАББИ сизге береджек васиет леваларыны аладжакъ эдим. 40 кунь ве 40 гедже мен дагъда эдим, аш ашамай, сув ичмей эдим. ¹⁰ РАББИ манъа эки таш левасыны берди. Устьлеринде Алланынъ къолунен сёзлер язылгъан эди. РАББИ эписи бу сёзлерни, сиз дагъ янынъда топлашкъан куню, атеш ичинден айткъан

эди. ¹¹ 40 кунь ве 40 гедже кечкен сонъ, РАББИ манъа эки таш левасы, васиет левасыны берди.

¹² Сонъ РАББИ манъа бойле деди: «Тур, тез-тез мындан тюш, чюнки сен Мысырдан алып чыкъкъан халкънынъ бозулды. Мен оларгъа буюргъан ёлдан тезден четке чыкътылар, озьлерине маден иритип путны ясадылар».

¹³ Даа РАББИ бойле деди: «Бакъам-корем, бу халкъ – энъсеси къаткъан бир халкътыр. ¹⁴ Кет огюмден. Мен оларны ёкъ этерим, коклер тюбюнде адынынъ эсирини биле къалдырмайджакъым. Сенден исе олардан кучлю ве чокъ сайылы миллетни асыл этерим».

¹⁵ Мен айланып, дагъдан тюшип башладым. Дагъ исе атешнен янмакъта эди. Эки къолумда васиет левалары бар эди. ¹⁶ Сиз, иритильген маденден бузавны япып, Алланъыз олгъан РАББИге къаршы гуна къазангъанынынъизни корьдим. РАББИ сизге буюргъан ёлдан тезден четке чыкъкъансыз. ¹⁷ Бу таш леваларыны алып, ерге аттым ве козьлеринъизнинъ огюнде сындырдым. ¹⁸ Сонъ мен кетип, РАББИнинъ огюнде ерге йыкъылдым. Эвельдеки киби, 40 кунь ве 40 гедже аш ашамай, сув ичмей эдим, чюнки сиз буюк гуналарны къазангъан, бу яманлыкъны Онынъ огюнде япып, Оны пек ачувландыргъан эдинъиз. ¹⁹ Мен РАББИнинъ ачувындан ве афакъанындан пек къоркътым, О, сизлерни ёкъ этеджек ола эди. Бу сефер де РАББИ мени динъледи. ²⁰ РАББИ Харунгъа да пек гъазапланды, оны ёкъ этмеге якъын эди. Лякин о вакъыт да мен Харун ичюн дуа эте эдим.

²¹ Сонъ сиз якъкъан гуналы шейинъиз олгъан бузавны атешке якътым, урып парчаладым ве тоз киби уфакъ олгъандже эдим, сонъ бу тозны дагъдан акъкъан дерьягъа аттым.

²² Сонъ даа Тавера, Масса ве Киврот-Хаттава ерлеринде де РАББИни ачувландырдынынъыз.

²³ Кадеш-Барнеадан РАББИ: «Барынъыз да, Мен сизге береджек топракънынъ саиплери олунъыз», – айтып сизни ёллагъан вакъытта, сиз кене Алланъыз олгъан РАББИге къаршы чыкътынъыз, ишанмадынъыз Онъа, сёзюни тутмадынъыз.

²⁴ Мен сизни бильген куньден башлап сиз РАББИге къаршы чыкъа эдинъиз.

²⁵ РАББИнинъ огюнде ерге йыкъылып, 40 кунь ве 40 гедже ерге ята эдим, чюнки РАББИ сизни ёкъ этеджеги акъкъында айткъан эди. ²⁶ РАББИге дуа этип, мен бойле дей эдим: «Эй, РАББИ-ТААЛЯ! Озюнь халкънынъны, шахсий мулъкюнъни ёкъ этме. Улулыгъынъда Сен оны сатын алдынъ, буюк къудретинъ оны Мысырдан алып чыкъты.

²⁷ Ибраим, Исхакъ ве Якъуп къулларынынъ унутма. Бу халкънынъ инатлыгъына, яманлыгъына ве гуналарына бакъма. ²⁸ Ёкъса бизни алып чыкъкъан топракъта яшагъанлар бойле айтарлар: “РАББИ оларны сёз берген топрагъына кирсетип оламагъан. Шунунъ ичюн оларны кореджек козю олмайып, сахрада ольдюрмек ичюн, оларны алып

чыкъкъандыр». ²⁹ Олар исе – Сенинъ халкъынъ, сенинъ къыйметли мулъкюнъ. Сен оларны буюк къудретинънен ве кучюнънен алып чыкъкъансынъ».

10 О вакъыт РАББИ манъа бойле деди: «Эки таш левасы кес. Олар биринджилерине ошасын. Сонъ Манъа дагъгъа котериль. Даа агъачтан сандыкъ яп. ² Левалар устюнде Мен, сен сындыргъан биринджи леваларда олгъан сёзлерни язджагъым. Леваларны сандыкъкъа къой».

³ Мен акация терегинден бир сандыкъ яптым ве биринджи олгъаны киби таш левалары кестим. Сонъ дагъгъа котерилип башладым. Къолумда левалар бар эди. ⁴ Левалар устюнде РАББИ, биринджи кере язгъаны киби, он эмирни язды ве манъа берди. Сиз дагънынъ янынъда топлашкъан куню РАББИ атеш ичинден шу он эмирни сизге айткъан эди. ⁵ Сонъ мен айланып дагъдан тоштим ве леваларны мен якъан сандыкъкъа къойдым. РАББИ манъа эмир эткени киби, олар бугунъ де андадыр.

Алла экинджи кере Озь эмирлерини бере

⁶ Израиллилер Беэрот Бене-Якъандан Мосерагъа ёл алдылар. Анда Харун ольди ве дефн этильди. Онынъ ерине огълу Элазар руханий олды. ⁷ Андан Гудгодагъа, Гудгодадан исе сув акъымлары олгъан Ётватагъа ёл алдылар. ⁸ О заман РАББИ Левий къабилесини айырды. Олар РАББИНинъ Васиети Сандыгъыны ташымакъ, РАББИНинъ огюнде турып Онъа хызмет этмек ве Онынъ адындан хайыр дуасыны окъумакъ керек оладжакъ эди. Бугунъ де о, девам эте. ⁹ Онынъ ичюн левийлининъ агъа-къардашларынынъ арасында пайы ве мулъкю ёкътыр. Алланъ олгъан РАББИ онъа айткъаны дайын, РАББИ Озю – онынъ мулъкюдир.

¹⁰ Мен, эвельдеки киби, дагъ устюнде 40 кунъ ве 40 гедже эдим. Бу сефер де РАББИ мени динъледи ве сизни ёкъ этмеге истемеди.

¹¹ РАББИ манъа бойле деди: «Бар да, халкънынъ огюнде кетип, ёлгъа чыкъ. Мен баба-деделерине бермеге ант эткен топракъкъа барсынлар ве онынъ саиплери олсунлар».

Раббининъ талаплары

¹² Демек, Израиль, Алланъ олгъан РАББИ сенден нени истей? Алланъ олгъан РАББИден къоркъ, Онынъ эписи ёлларындан кет, сев Оны ве бутюн гонълюнънен ве бутюн джанынънен Алланъ олгъан РАББИге хызмет эт. ¹³ РАББИНинъ эмирлерини ве бугунъ мен санъа буюргъан къарарларны тут. Сонъ санъа яхшы олур.

¹⁴ Бакъ! Коклер ве коклернинъ коклери, ер юзю ве ер юзюнде олгъан эписи шейлер – Алланъ олгъан РАББИНинъдир. ¹⁵ Лякин РАББИ баба-деделеринъе ашыкъ олгъан, сизни севген ве эписи халкълардан

сизни, оларнынъ эвлятларыны сайлап алгъан эди. Бугунъ де оyledир.

¹⁶ Бойлеликнен, юреклеринъизни сюннет этинъиз де, энъсеси къаткъан адамлар олманъыз. ¹⁷ Чюнки Алланъыз олгъан РАББИ – аллаларнынъ Алласы, раббилернинъ РАББИсидир, улу, къудретли ве къоркъунчлы Алладыр! О адамларнынъ бетине бакъмай, къапарлар алмай. ¹⁸ О, оксюзлернинъ ве тул къадынларнынъ даваларыны адалетли суд эте, ят халкълардан олгъанларны севе ве оларгъа питенен урба бере. ¹⁹ Аранъызда яшагъан ят халкъларындан олгъан адамларны севинъиз, чюнки Мысыр топрагъында озьлеринъиз де ят эдинъиз. ²⁰ Алланъ олгъан РАББИден къоркъ, Онъа хызмет эт, япыш Онъа ве Онынъ Адынен ант эт. ²¹ Макъта Оны! О – сенинъ Алланъ. Сен козьлеринънен корьген эписи къудретли ве къоркъунчлы ишлерни якъан – Алладыр! ²² Баба-деделеринъ Мысыргъа 70 джан олып кельген эди. Шимди исе Алланъ олгъан РАББИ сени кок йылдызлары киби чокъ сайылы якъандыр!

Алланынъ улулыгъыны акъылда тутунъыз

11 Бойлеликнен, Алланъ олгъан РАББИни сев ве омюрбилля О буюргъан низамнамелерни, къарарларны ве эмирлерни тут. ² Унутманъыз бугунъ: Алланъыз олгъан РАББИНинъ джезаларыны, Онынъ улулыгъыны, буюк къудретини ве кучь-къуветини бильмеген ве корьмеген огъуларнынъызнен лаф этмейим. ³ Олар Алланынъ бельгилерини ве Мысыр падишасы олгъан фыравуннен ве бутюн онынъ топрагъынен Онынъ якъанларыны корьмедилер. ⁴ Пешинъизден къувалагъан Мысыр ордусыны атларынен ве дженк арабаларынен берабер Къызыл денъизде богъып ольдюргенини де корьмедилер. РАББИ бугунъгедже оларны гъайып алында къалдырды. ⁵ Бу ерге кельгенинъиздже, сахарада сизге Алла нелер якъаныны да корьмедилер. ⁶ Рубеннинъ къабилесинден олгъан Элиавнынъ огъулары Датан ве Авирамнен нелер якъаныны да олар корьмедилер. О заман эписи израиллилернинъ козьлери огюнде ер ярылды да, оларнынъ къоранталарыны, чадырларыны ве бутюн малы-мулъкюни ютты. ⁷ Сиз исе РАББИНинъ якъан бутюн бу улу ишлерини озь козьлеринъизнен корьдинъиз.

Алланынъ эмирлерини беджермеге кереклиги

⁸ Бойлеликнен, мен бугунъ сизге буюргъан бутюн къанунны тутунъыз. Сонъ сиз къуветлешеджексинъиз ве барып, топракънынъ саиплери оладжакъсынъыз. Онынъ саиплери олмакъ ичюн, сиз озенни кечмектесинъиз. ⁹ Сонъ сиз сютнен бал акъкъан бу топракъта чокъ вакъыт яшайджакъсынъыз. Бу топракъны РАББИ баба-деделеринъизге ве оларнынъ эвлятларына

бермеге ант эткен. ¹⁰ Топракънынъ саиплери олмакъ ичюн, сиз анда бараятасынъыз. Амма бу топракъ сиз чыкъкъан Мысыр топрагъы дайын дегиль. Анда урлукъны сачып, оны озь къолларынынъизнен бостан киби сувара эдинъиз. ¹¹ Лякин сиз мулък киби аладжакъ топракъта дагълар ве вадийлер бар. О – кок ягъмурынен суварылгъан топракътыр. ¹² Алланъ олгъан РАББИ бу топракъны эйбетлей. Йылнынъ башындан сонъунадже Алланъ олгъан РАББИнинъ козьлери андадыр. ¹³ Эгер Мен бугунъ сизге буюргъан къанунны динълесенъиз ве Алланъыз олгъан РАББИни севип, джан-юрегинъизден онъа хызмет этсенъиз, ¹⁴ О, дей: «Мен топрагъынъызда вакъты-вакътына кузь ве баарь ягъмурларыны ёлларым ве сиз ашлыкъны джыярсынъыз, яш шарапны ве зейтюн ягъыны япарсынъыз. ¹⁵ Туварларынынъиз ичюн тарлаларынъызда отны берерим. Сиз де тойгъандже ашарсынъыз». ¹⁶ Сакъынынъиз, юреклеринъиз алданмасын ве сиз четке айланып, башкъа аллаларгъа хызмет этип табынманъыз. ¹⁷ Ёкъса, РАББИнинъ гъазабы сизге къаршы къайнар, ве О, кокни къапатып ягъмур бермез, топракъ да берекетини бермейип, РАББИ сизге береджек яхшы топракъта гъайып олурсынъыз. ¹⁸ Бойлеликнен, бу сёзлеримни джан-юреклеринъизге къойып сакъланъыз. Бельги олсун деп, оларны къолларынынъизгъа багъланъыз. Хатырлатма олсун деп, козьлеринъиз арасында олсунлар. ¹⁹ Оларны огъуларынынъизгъа огретинъиз. Эвинъизде олгъанда, ёлгъа чыкъкъанда, юкъламагъа яткъанда ве уянып тургъанда олар акъкъында лаф эт. ²⁰ Оларны эвинънинъ первазларына ве араба къапуларына яз. ²¹ Сонъ РАББИ баба-деделеринъизге бермеге ант эткен топракъта сиз ве эвлятларынынъиз, ернен кок тургъандже яшарсынъыз. ²² Чюнки эгер мен сизге буюргъан къанунны тутсанъыз, Алланъыз олгъан РАББИни севсенъиз, ёлларынен юрсенъиз ве Онъа япышсанъыз, ²³ РАББИ эписи бу миллетлернинъ мулъкюни козюнъиз огюнде запт этеджек, сизлер де сизден буюк ве чокъ сайылы халкъларнынъ мулъкюни аладжакъсынъыз. ²⁴ Аягъынъыз басаджакъ эр ер сизинъ олур. Сахра ве Ливан, Фират дерьясы ве Акъ денъиз топрагъынъызнынъ сынъырлары олурлар. ²⁵ Кимсе сизге къаршы турып оламаз. Алланъыз олгъан РАББИ сизге айткъаны киби, сиз басаджакъ бутюн топракъны къоркъу ве дешет къаплайджакъ. ²⁶ Мына, мен бугунъ сизинъ огюнъизге бахыт ве къаргъышны къоюм. ²⁷ Эгер мен бугунъ буюргъан Алланъыз олгъан РАББИнинъ эмирлерини динълесенъиз, сизге бахыт олур. ²⁸ Эгер Алланъыз олгъан РАББИнинъ эмирлерини динълемесенъиз, мен сизге бугунъ буюргъан ёлдан четке урулып,

башкъа, сизге белли олмагъан аллаларнынъ пешинден кетсенъиз, сизге къаргъыш олур.

²⁹ Саип олмакъ ичюн, бу топракъкъа бараятасынъ. Алланъ олгъан РАББИ сени анда алып кетиргенинен, бахтлы сёзлерни Геризим дагънынъ тёпесинде, къаргъышны исе Эвал дагънынъ тёпесинде айт. ³⁰ Бу дагълар Иорданнынъ башкъа тарафында, кунъ баткъан тарафына кеткен ёлда, Аравада яшагъан ханаанлыларнынъ топрагъында, Гилгалнынъ къаршысында, Морэ орманы янынъдадыр.

³¹ Топракънынъ саиплери олмакъ ичюн, сиз Иордан озенини кечмектесинъиз. Алланъыз олгъан РАББИ оны сизге бере. Сиз онынъ саиплери оладжакъсынъыз ве анда ерлешип яшайджакъсынъыз. ³² Мен сизге бугунъ буюргъан эписи низамнамелерни ве къарарларны мытлакъа тутунъыз.

Раббиге тек бир ерде ибадет этмек керек

12 Мына низамнамелер ве къарарлар. Баба-деделеринъизнинъ Алласы олгъан РАББИ санъа мулък оларакъ берген топракъта оларны мытлакъа тутунъыз. Топракъта бутюн омрюнъиз девамьнда оларны тутунъыз. ² Сиз миллетлернинъ мулъкюни запт эткенинъизнен, оларнынъ озь аллаларына хызмет эткен ерлерини: юксек дагъларнынъ ве байырларнынъ устюндеки, эр пытакълы терек тюбюндеки ерлернинъ эписини мытлакъа ёкъ этинъиз. ³ Къурбан чалгъан ерлерини йыкъынъыз, пут ташларыны парланъыз, Ашера путуна табынма диреклерини атешке якъынъыз, аллаларынынъ путларыны да кесинъиз. Шу ерден адларыны ёкъ этинъиз. ⁴ Олар ибадет эткенлери киби, сизлер Алланъыз олгъан РАББИге ибадет этменъиз. ⁵ Амма эписи къабилелеринъизден, анда Онынъ Намы олсун деп, Алланъыз олгъан РАББИ бир ерни сайлайджакъ. Анда Алланы къыдырынъыз ве анда барынъыз. ⁶ Анда къурбан этип, айванларны бутюнлей якъынъыз, башкъа къурбанларынынъизны чалынъыз, махсулларынынъиздан он пайда бир пайыны кетиринъиз, шахсий бахшышларынынъизны беринъиз, адакъларынынъизны япынъыз, озь истегинъиз боюнджа бахшышларынынъизны, туварлар ве къой-эчкилеринъизнинъ биринджи несилини кетиринъиз. ⁷ Анда, Алланъыз олгъан РАББИнинъизнинъ огюнде къоранталарынъизнен берабер ашанъыз ве Алланъыз олгъан РАББИнинъиз сизге берген бахшышларына, озь къолларынынъизнен осьтюрген бутюн махсулларынынъизгъа шенъленинъиз. ⁸ Бугунъ биз мында, кимге не догъру корюльгенини япамыз. О ерде исе мында якъанымызны япмакъ керекмей. ⁹ Шимди биз раатлыкъ ерине барып етмедик, Алланъыз олгъан РАББИ сизге береджек мулъкни алмадыкъ. ¹⁰ Лякин Иорданнынъ башкъа тарафына кечип, Алланъыз

олгъан РАББИ сизге мулък этип берген топракъкъа ерлешеджексиз. О заман О, чевре-четинъиздеки душманларынъызгъа сени теляшландырмагъа ёл бермез, сиз хавфсыз яшайджакъсыз. ¹¹ О заман Алланъыз олгъан РАББИ, Онынъ Намы анда олсун деп, бир ерни сайлайджакъ. Мен сизге буюраджакъ шейлерининъ эписини анда алып кетиринъиз: къурбан этип, айванларны бутюнлей якъынъыз, башкъа къурбанларынъызны чалынъыз, махсулларынъыздан он пайда бир пайыны ве шахсий бахшышларынъызны беринъиз ве адакъларынъызгъа коре РАББИге ваде эткенлеринъизни кетиринъиз. ¹² Алланъыз олгъан РАББИнинъ огюнде сиз, огъуларынъыз ве къызларынъызнен, къулларынъыз ве хызметчи апайларынъызнен берабер шенъленинъиз. Аранъызда яшагъан левийлилер де шенъленсин, чюнки оларнынъ шахсий топракъ мирасы ёкътыр. ¹³ Сакъын, сен истейджек эр ерде къурбан этип, айванларны бутюнлей якъма. ¹⁴ Ялынъыз тек къабилелеринъизнинъ арасында РАББИ сайлайджакъ бир ерде къурбан чалынъыз. Анда къурбан этип, айванларны бутюнлей якъ ве мен сизге буюраджакъ шейлерининъ эписини яп.

¹⁵ Амма, Алланъыз олгъан РАББИнинъ берекет бергенине коре, джанынъ истеген вакъытта, эписи яшагъан ерлеринъизде, РАББИ сизге берген малны соймагъа ве этни ашамагъа мумкюнсинъиз. Оны эм эялланмагъан, эм эяллангъан адамлар эм ала кийикни, эм сыгъынны киби ашамакъ мумкюн.

¹⁶ Тек къаныны ашап-ичменъиз, оны сув киби ерге тёкюнъиз. ¹⁷ Ашлыгъыннынъ, шарабынынъ, зейтюн ягъыннынъ он пайда бир пайыны, туварларнынъ ве къой-эчкилерининъ биринджи несилини, эписи ваде эткен адакъларынъны, озь истегинънен берген бахшышларынъны ве шахсий бахшышларынъны яшагъан ерлеринъде ашамагъа олмаз. ¹⁸ Лякин бунинъ эписини Алланъыз олгъан РАББИ сайлайджакъ ерде, Онынъ огюнде аша. Огълунъ ве къызынънен, къулунъ ве хызметчи апайынънен берабер аша. Аранъызда яшагъан левийли де сеннен ашасын. Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде къолларынъызнен бутюн япылгъанына къуван. ¹⁹ Сакъын, топрагъынъда яшагъан эписи кунълеринъде левийлилерни унутма.

²⁰ Алланъ олгъан РАББИ, айткъаны киби, сынъырларынъны кенълештиргенинен, джанынъ эт ашамагъа истегенинен, сен: «Айды, эт ашайым», – десенъ, истегинъе коре этни аша. ²¹ Намым мында олсун деп, Алланъ олгъан РАББИ сайлайджакъ ерден сен узакъ олсанъ биле, бу акъта да мен санъа эмир эткеним киби, РАББИ санъа берген туварлардан ве къой-эчкилерден айванларны алып сой да, яшагъан ерлеринъде истегинъе коре оларны аша. ²² Оларны ала кийик ве сыгъынны киби аша. Эм эяллангъан адамлар, эм эялланмагъан адамлар оларны ашамакъ

мумкюн. ²³ Лякин сакъын-сакъын къанны ашап-ичме, чюнки къан – джандыр. Джанны этнен берабер ашама. ²⁴ Оны ашап-ичмек олмаз. Сув киби ерге тёк оны. ²⁵ Оны ашап-ичме. Сонъ санъа ве сенинъ эвлятларынъа яхшы олур. Бойлеликнен, РАББИнинъ козюнде догъру шейни япаджакъсынъ. ²⁶ Лякин азиз шейлеринъни ве ваде эткен адакъларынъны алып, РАББИ сайлайджакъ ерге кетир. ²⁷ Алланъ олгъан РАББИнинъ къурбан чалынгъан еринде къурбан этип, айванларны бутюнлей якъкъанда, этни ве къанны къурбан эт. Къурбанларынънынъ къаныны Алланъ олгъан РАББИнинъ къурбан ери янына тёк, этини исе аша.

²⁸ Мен санъа буюргъан эписи сёзлеримни динълеп тут. Сонъ, Алланъ олгъан РАББИнинъ козюнде яхшылыкъ ве догърулыкъ этсенъ, санъа ве сенинъ эвлятларынъа эбедиен яхшы олур.

Путларгъа ибадет этменъиз

²⁹ Миллетлернинъ мулъкюни запт этмек ичюн, анда бараятасынъ. Алланъ олгъан РАББИ оларны огюнъизден ёкъ эткенинен, сен, оларнынъ мулъкюни алып, топракъларынъда ерлешеджексинъ. ³⁰ Олар сенден ёкъ этильген сонъ, сакъын, оларнынъ пешинден кетип, олар тюшкен къапкъангъа тюшме. «Бу миллетлер аллаларына насыл ибадет эткенлер? Мен де ойле япайым!» – деп аллаларыны къыдырма. ³¹ Алланъ олгъан РАББИге олар киби ибадет этме. Чюнки олар аллаларына РАББИге пис олгъан ве кореджек козю олмагъан шейлерни япалар. Олар озь аллалары ичюн огъуларынъны ве къызларынъны атешке якъалар. ³² Мен сизге бутюн эмир эткенимни тутып япынъыз. Онъа бир шейни къошма, бир шейини де четке ташлама.

13 Эгер аранъызда пейгъамберлик япкъан я да тюшлерден келеджекни бильген адам пейда олса ве сизге бир бельги я да аджайип шей акъкъында айтып, ² сизге белли олмагъан аллалар акъкъында: «Айдынъыз, башкъа аллаларнынъ пешинден кетип, оларгъа хызмет этейик», – десе, бу адам айткъан бельги я да аджайип шей ерине кетирильсе де, ³ шу пейгъамбернинъ я да тюшлерден келеджекни бильген шу адамнынъ айткъанларынъны динълеменъиз. Алланъыз олгъан РАББИ, сиз Оны бутюн джанынъызнен ве бутюн юрегинъизнен севгенининъизни бильмек ичюн, сизлерни сынай. ⁴ Алланъыз олгъан РАББИнинъ пешинден кетинъиз, Ондан къоркъунъыз, Онынъ эмирлерини беджеринъиз, Онынъ сесини динъленъиз, Онъа хызмет этинъиз ве Онъа садъкъ олунъыз. ⁵ О пейгъамберни я да тюш тарифлеген адамны исе ольдюрмек керек. Алланъыз олгъан РАББИ сизни Мысыр топрагъындан чыкъарып, къуллукъ эвинден сатын алгъан. Шу адам исе сизни Алланъ олгъан РАББИден вазгечтирмеге ве О, буюргъан ёлдан

урмагъа истеди. Ёкъ этинъиз аранъыздан бу яманлыкъны.

⁶ Эгер ананънынъ огълу олгъан агъанъ, сенинъ огълунъ, къызынъ, севимли апайынъ, я да джанынъ киби якъын олгъан достунъ: «Айды, башкъа аллаларгъа хызмет этейик», – деп, сени гизли къандырса, санъа ве баба-деделеринъе белли олмагъан аллаларгъа, ⁷ чевре-четинъде яшагъан, ер юзюнинъ бир башындан сонъунадже, якъын ве узакъ олгъан халкъларнынъ аллаларына хызмет этмеге чагъырса, ⁸ онен разы олма, динълеме биле оны. Козюнъ оны аджымасын. Мерамет этме онъа, оны къорчалама. ⁹ Лякин мытлакъ ольдюр оны. Оны ольдюрмек ичюн къолунъны биринджи олып котер, сонъ да бутюн халкъ къолуны котерсин. ¹⁰ Оны ташнен урып ольдюр, чюнки о сени Алланъдан, сени Мысыр топрагъындан, къуллукъ эвинден алып чыкъкъан РАББИден вазгечтирмеге тырышкъан эди. ¹¹ Бутюн Израиль буны эшитип къоркъар ве илериде аранъызда бойле яманлыкъ япмаз.

¹² Эгер сен, Алланъ олгъан РАББИ санъа яшамакъ ичюн береджек шеэрлернинъ биринде ¹³ аранъызда бош, ярамаз адамлар пейда олгъан ве шеэрде яшагъанларны ёлдан урып, сизге белли олмагъан аллалар акъкъында: «Айдынъыз, башкъа аллаларгъа хызмет этейик», – дегенлерини эшитсенъ, ¹⁴ бу шейни яхшы этип тешкер, бакъ ве сора. Эгер бу пис шей аранъызда акъкъатен пейда олгъан олса, ¹⁵ о шеэрде яшагъанларны мытлакъа къылычнен урып ольдюр. Оларны айырып, бутюнлей ёкъ эт. Шеэрде олгъан эписини де ёкъ эт, туварларыны да къылычнен урып ольдюр. ¹⁶ Бутюн запт этильген мал-мулкюни исе мейданнынъ ортасына джый да, шеэрни ве бутюн гъаниметини толусынен Алланъ олгъан РАББИ ичюн атешнен якъ. О эбедиен виране олсун, оны ич бир заман янъыдан къурмасынлар. ¹⁷ Айырылып, бутюнлей ёкъ этиледжек шейлерден ич бирини алма. Сонъ РАББИнинъ гъазабы тынчланыр, ве О, санъа мерамет косътерип, сени аджыр ве баба-деделеринъе ант эткени киби, сени чокълаштырыр. ¹⁸ Шунынъ ичюн Алланъ олгъан РАББИнинъ сесини динъле, Онынъ мен санъа бугунъ буюргъан эмирлерини тут ве Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде догърулыкъ япып яша.

Яныгъыны бильдирюв акъкъында

14 Сиз – Алланъыз олгъан РАББИнинъ огъуларысынъыз. Тенинъизни кесменъиз, олюлер ичюн янып козьлеринъизнинъ устюнден сачларынъызны къыркъманъыз. ² Чюнки Алланъ олгъан РАББИнинъ сен – азиз халкъысынъ. Ер юзюнде олгъан эписи халкълардан РАББИ сени Озь шахсий халкъы этип сайлагъан.

Аш акъкъында къануннаме

³ Бир тюрлю пис шейни ашама. ⁴ Сизге ашамагъа мумкюн олгъан айванлар мына: бугъа, къой, эчки, ⁵ сыгъын, гъазель, ала кийик, кийик теке, антилоп, джейран, дагъ къою. ⁶ Туякълары болюнген, я да экиге айырылгъан ве кевшекни кевшеген айванларнынъ эписини ашанъыз. ⁷ Лякин кевшекни кевшеген ве туякълары экиге болюнген айванлардан мына буларны ашаманъыз: девени, тавшанны ве къая къоянны. Чюнки олар кевшеселер де, туякълары экиге болюнмеген. Олар сиз ичюн арамдыр. ⁸ Домузны да ашаманъыз. Онынъ туякълары экиге болюнген, амма о кевшемей. Домуз сиз ичюн арамдыр. Бу айванларнынъ этини ашаманъыз, лешине де токъунманъыз.

⁹ Сувда яшагъанларнынъ эписинден ялдавучларынен пуллары олгъанларнынъ эр тюрлю сойларыны ашанъыз. ¹⁰ Пулларынен ялдавучлары олмагъан сойларыны исе ашаманъыз – олар сиз ичюн арамдыр.

¹¹ Эр бир элял къушны ашанъыз. ¹² Лякин буларны сизге ашамагъа мумкюн дегиль: къарталны, акъбабаны, денъиз къарталыны, ¹³ чайлакъны, шаинни, санкъурны ве онынъ ич бир союны, ¹⁴ къузгъунны ве онынъ ич бир союны, ¹⁵ деве къушуну, миявкъушны, чагъаланы, къыргъыйны ве онынъ ич бир союны, ¹⁶ пугъуны, аджибабаны, акъ байкъушны, ¹⁷ къашыкъ къушны, леш къарталыны, бакъланны, ¹⁸ лейлекни, балыкъ чильни ве онынъ ич бир союны, опепопны ве яркъанатны.

¹⁹ Учкъан боджеклернинъ эписи сиз ичюн арамдыр, оларны ашаманъыз. ²⁰ Эр бир элял къушны ашанъыз.

²¹ Ич бир тюрлю ольген шейни ашаманъыз. Сизинъ шеэрлеринъизде ят халкълардан олгъанларгъа беринъиз оны. О, оны ашасын. Я да бу ольген шейни сатынъыз онъа. Сиз исе – Алланъыз олгъан РАББИнинъ азиз халкъысынъыз. Улакъны анасынынъ сютюне пиширменъиз.

Он пайда бир пай

²² Тарладан эр йыл джыйгъан берекетинъден он пайда бир пайыны мытлакъа айыр ²³ ве оны Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде, Намы олсун деп, сайлагъан ерде аша. Ашлыгъынънынъ, яш шарабынънынъ ве зейтюн ягъынънынъ он пайда бир пайыны, туварлар ве къой-эчкилеринънинъ биринджи несилени де, Алланъ олгъан РАББИден омюрбилля къоркъмагъа огренмек ичюн, алып аша. ²⁴ Алланъыз олгъан РАББИ санъа чокъ берекет берген вакъытта, эгер сен Алланъ олгъан РАББИнинъ, Намы анда олсун деп, сайлагъан еринден пек узакъ яшасанъ ве шунынъ эписини анда алып кетип оламасанъ, ²⁵ шу шейлеринъни

парагъа сат да, о паранен къолунъда Алланъ олгъан РАББИ сайлагъан ерге кель. ²⁶ О парагъа эр тюрю джанынъ истеген шейлерни: туварлар, къой-эчкилер, шарап ве ичкини, эм де башкъа эр тюрю джанынъ сорагъан шейлерни, – сатын ал ве анда Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде ашап, эвдекилеринънен берабер шенълен.

²⁷ Сиз яшагъан ерлеринъизде олгъан левиликлерни де унутманъыз, чюнки оларнынъ, сенинъ киби, мал-мулькюнинъ пайы ёкътыр. ²⁸ Эр учъ йыл кечкенинен йылнынъ эписи берекетининъ он пайда бир пайыны айыр да, яшагъан ерлеринъе къой. ²⁹ Сонъ, сенинъ киби пайлары ве мал-мулькю олмагъан левиликлер кельсинлер. Сизинъ ерлеринъизде ят халкълардан олгъанлар, оксюзлер, тул апайлар да келип, тойгъандже ашасынлар. Сонъ Алланъ олгъан РАББИ санъа эр бир туткъан ишинъде берекет берер.

Единджи йыл

15 Единджи йылнынъ сонъунда борджларны сорама. ² Бу бойле олмакъ керек: башкъасына борджкъа берген эр бир адам борджуны сорамасын, оны башкъа адамдан я да семетдешинден сорамасын, чюнки РАББИ ичюн борджны сорамамакъ илян этильгендир. ³ Ябанджыдан сора. Семетдешинънинъ борджуны исе сорама. ⁴ Лякин аранъызда фукъаре олмамакъ керек, чюнки Алланъ олгъан РАББИ санъа шахсий мал-мульк киби береджек топракъта мытлакъа санъа буюк бахыт береджек. ⁵ Ялынъыз Алланъ олгъан РАББИнинъ сесини дикъкъатнен динъле, ве мен санъа бугунъ буюргъан бу эписи эмирлерни гъайретнен беджер. ⁶ Чюнки Алланъ олгъан РАББИ айткъаны киби, санъа берекет береджек. Сен башкъа миллетлерге борджкъа береджексинъ, озюнь исе борджкъа алмайджакъсынъ. Башкъа миллетлерге башлыкъ этеджексинъ, олар исе санъа башлыкъ этмейджек.

⁷ Эгер Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек топракъта, сен яшагъан ерлеринънинъ биринде семетдешлеринъден бири фукъаре олса, юрегинъни къаттырма, фукъаре семетдешинъден чевирильме. ⁸ Аксине, къолунъны ачып, мытлакъа онынъ эр бир мухтаджыны эда этмек ичюн онъа борджкъа бер. ⁹ Сакъын, юрегинъде: «Единджи йыл, я да багъышлав йылы, якъынлаша», – деген ярамазлыкъ тюшюмме, фукъаре семетдешинъе мераметсизликнен бакъма, онъа ёкъ деме. Олмаса, о, санъа къаршы РАББИге агъланыр, ве башынъа гуна олур. ¹⁰ Мытлакъа бер онъа борджкъа, эм бергенинъде юрегинъ къызгъанмасын, чюнки шу ишинъ ичюн Алланъ олгъан РАББИ санъа эписи япкъанларында ве къолунънынъ эписи ишлеринде берекет береджек. ¹¹ Яшагъан топрагъынъдан фукъарелер ич бир вакъыт ёкъ олып кетмезлер. Онынъ ичюн мен санъа эмир этем: топрагъынъдаки семетдешинъе,

ёкъсулларгъа ве фукъарелерге мытлакъа къолунъны ач.

Къулларгъа оладжакъ мунасебет

¹² Эгер семетдешлеринъден олгъан еудий акъай я да еудий апай санъа сатылсалар ве сен ичюн алты йыл хызмет этселер, единджи йылында оларны азат эт. ¹³ Оны азат эткенде, бош къолнен оны йиберме. ¹⁴ Онъа бир пай къой-эчкилеринъден, анбарынъдан ве шарап чапчагъынъдан мытлакъа бер. Алланъ олгъан РАББИ санъа бахшыш оларакъ береджек шейлеринъден бер онъа бир пай. ¹⁵ Унутма: сен де Мысыр топрагъында къул олгъан эдинъ, ве Алланъ олгъан РАББИ сени сатын алгъандыр. Шунынъ ичюн де бугунъ мен санъа бу шейни эмир этем. ¹⁶ Эгер къулунъ сенде яхшы олгъаны ве о сени ве эвинъни бегенгени себебинден о, санъа: «Мен сенден кетмеге истемейим», – десе, ¹⁷ бир биз алып, онынъ къулагъыны бизнен тешип къапугъа мыхла. Сонъ о, эбедиен сенинъ къулунъ олур. Къул апайынъа да ойле яп. ¹⁸ Къулунъны азат этмеге санъа къыйын олмасын, чюнки о алты йыл девамында санъа ыргъатнынъ ишине коре эки къат чокъ чалышкъан. Сонъ Алланъ олгъан РАББИ санъа эр туткъан ишинъде берекет береджек.

Айваннынъ биринджи догъгъан несили

¹⁹ Туварларынънынъ ве къой-эчкилеринънинъ бутюн биринджи догъгъан эркек несилини Алланъ олгъан РАББИге багъышла. Биринджи догъгъан бугъаларны чалыштыртма, биринджи догъгъан къой-эчкилерини де къыркъма. ²⁰ Амма эр йыл къорантанънен берабер РАББИ сайлайджакъ ерде, Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде оларны аша. ²¹ Лякин эгер о айванларнынъ бир къусуры олса, о топал, кёр я да башкъа бир къусуры олса, оны Алланъ олгъан РАББИге къурбан чалма. ²² Оны яшагъан ерлеринъде аша. Кийик аланы я да сыгъынны киби, оны эм элялланмагъан, эм эляллангъан адамлар ашамакъ мумкюн. ²³ Тек къаныны ашамагъа олмаз. Оны сув киби ерге тёр.

Песах Байрамы

16 Авив айыны унутмайып, Алланъ олгъан РАББИге Песах байрамыны яп, чюнки Алланъ олгъан РАББИ сени геджесинен Мысырдан авив айында алып чыкъты. ² Намы олсун деп, РАББИ сайлайджакъ ерде, туварларынъдан ве къой-эчкилеринъден Алланъ олгъан РАББИге Песах къурбаныны чал. ³ Оны ашап, маянен пиширильген ич бир шейни ашама. Еди кунъ оны маясыз пишкен отъмекнен, бея отъмегинен аша, чюнки сен ашыкъып, Мысыр топрагъындан чыкъкъансынъ. Буны япып, сен омюрбилля Мысырдан чыкъкъан кунюни акъылынъда тутаджакъсынъ. ⁴ Еди кунъ девамында бутюн

топрагъынъда мая олмасын. Биринджи куннинъ акъшам чалгъан къурбан этинъден сабагъадже бир шей къалмасын. ⁵ Алланъ олгъан РАББИ санъа яшамакъ ичюн береджек эр бир ерлеринъде Песах къурбаныны соймагъа олмаз. ⁶ Ялынъыз, Намы олсун деп, Алланъ олгъан РАББИ сайлайджакъ ерде, акъшам вакътында, кунь баткъанда Песах къурбаныны сой. Айны шу вакъытта сен Мысырдан чыкъкъансынъ. ⁷ Оны Алланъ олгъан РАББИ сайлайджакъ ерде пишир ве аша. Айланыр куню исе эвинъе къайтмакъ мумкюнсинъ. ⁸ Алты кунь маясыз пишкен пителерни аша. Единджи куню исе Алланъ олгъан РАББИ ичюн буюк топлашув олсун. Ич бир тюрлю иш этме.

Афталар Байрамы

⁹ Озюнье еди афта сай. Пишкен ашлыкъны оракънен орып башлагъан вакътынъдан бу еди афтаны сай. ¹⁰ О заман Алланъ олгъан РАББИ ичюн Афталар Байрамыны яп. Алланъ олгъан РАББИ санъа насыл берекет берген олса, истегинъе коре бахшышларынъны кетир ¹¹ ве Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде шенълен. Сен, огълунъ, къызынъ, хызметчи акъайларынъ ве апайларынъ, сизинъ ерлеринъизде яшагъан левийлилер, аранъызда ят халкълардан олгъанлар, оксюзлер ве тул апайлар, Намы олсун деп, Алланъ олгъан РАББИ сайлайджакъ ерде шенъленинъиз. ¹² Мысырда къул олгъанынъны акъылынъда тут ве эписи бу низамнамелерни тут ве беджер.

Чалашлар Байрамы

¹³ Арманларынъдан ашлыкъ джыйылгъанынен ве юзюмликлеринъден шарап япылгъанынен, еди кунь девамында Чалашлар Байрамыны яп. ¹⁴ Байрамда шенъленинъиз: сен, огълунъ, къызынъ, хызметчи акъайларынъыз ве апайларынъыз, ве сизинъ ерлеринъизде олгъан левийлилер, ят халкълардан олгъанлар, оксюзлер ве тул апайлар. ¹⁵ Еди кунь девамында Алланъ олгъан РАББИ сайлайджакъ ерде РАББИге байрам эт. Чюнки Алланъ олгъан РАББИ бутюн япкъанларынъда ве эр туткъан ишлеринъде санъа берекет береджек. Сен керчектен де шенъленеджексинъ.

¹⁶ Йылда учъ кере эписи акъайларынъыз Алланъ олгъан РАББИ сайлайджакъ ерге, Онынъ огюне кельмек кереклер: Маясыз Пишкен Пите Байрамында, Афталар Байрамында ве Чалашлар Байрамында. РАББИнинъ огюне кимсе бош къолнен кельмесин. ¹⁷ Эписи, Алланъ олгъан РАББИ оларгъа берген берекетине коре бахшышларыны кетирип кельсинлер.

Адалетли укюм

¹⁸ Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек эписи ерлеринъизде къабилелеринъиз ичюн

къадыларны ве реберлерни къой. Олар халкъны адалетли суд этсинлер. ¹⁹ Суд эткенде, Къанунны бозмасынлар, адамлар арасында фаркъ этмесин ве бахшыш-къапарлар алмасынлар, чюнки бахшышлар икметли адамларнынъ козьлерини кёр этелер ве инсафлы адамларнынъ сёзлерини ялангъа чевирелер. ²⁰ Адалетни, ялынъыз адалетни къыдырсынлар. Сонъ сен сагъ къаладжакъсынъ ве Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек топракънынъ саиби оладжакъсынъ.

²¹ Озюнье Алланъ олгъан РАББИ ичюн къурбан ерини къургъанынънен, янынъда Ашера путуна табынма диреги оларакъ ич бир терек сачма. ²² Пут ташларыны да озюнье тиклеме. Алланъ олгъан РАББИнинъ оларны кореджек козю ёкъ.

17 Алланъ олгъан РАББИге къусуры я да бир де бир эксиклиги олгъан бугъа я да къойны къурбан чалма, чюнки бу, Алланъ олгъан РАББИ ичюн псликтир.

² Эгер Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек ерлеринъде акъай я да апай Онынъ козю огюнде яманлыкъ япса, бойле этип Алланъ олгъан РАББИнинъ Васиедини бозса ³ ве меним разылыгъыма къаршы башкъа аллаларгъа хызмет этип башласа ве оларгъа, кунешке, айгъа я да бутюн кок ордусына табынса, ⁴ ве сен бунынъ акъкъында эшитип хабердар олсанъ, оны яхшы этип къыдыр. Эгер бу акъикъатен керчек олса ве бу пслик Израильде япылгъан олса, ⁵ бу яманлыкъны япкъан акъайны я да апайны шеэр араба къапулары янына кетир ве, о, акъаймы, апаймы, ташларнен урып ольдюр оны. ⁶ Эки я да учъ шаатнынъ сёзюне коре бу адам ольдюрильмек керек. Бир шаатнынъ сёзюне коре ольдюрмеге олмаз. ⁷ Оны ольдюрмек ичюн, шаатлар биринджи ташлар атсын, сонъ бутюн халкъ ташларны атсынлар. Бойле этип, аранъыздаки яманлыкъны ёкъ эт.

⁸ Эгер бир де бир дава: адам ольдюрюви, тартышма, я да уджюм давасыны санъа чезмеге пек къыйын олса, ве шеэрлеринъизде меселе давалы къалса, бар да, Алланъ олгъан РАББИ сайлайджакъ ерге кет. ⁹ Левийли руханийлерге ве о заман олгъан къадыгъа барып, олардан меселенинъ чезювини сора. Олар санъа меселе акъкъында укюм чыкъараджакълар. ¹⁰ РАББИ сайлайджакъ ерде олар санъа насыл айтсалар, ойле де яп. Мытлакъа оларнынъ огреткенлерининъ эписини беджер. ¹¹ Олар санъа огреткен къанунгъа ве берген къараргъа коре яп. Оларнынъ айткъанларындан не сагъгъа не солгъа айланма. ¹² Ким терс этип, Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде хызмет эткен руханийни я да къадыны динълемесе, о адамны ольдюрмек керек. Бойлеликнен, яманлыкъны Израильден ёкъ эт. ¹³ Бутюн халкъ буны эшитип къоркъар ве илериде бойле терслик этмез.

Падишаны сайлав

¹⁴ Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек топракъкъа кельгенинънен ве онынъ саиби олып, анда ерлешкенинънен: «Чевре-четимдеки миллетлерде олгъаны киби, мен де озюме падиша къояйым», – десенъ, ¹⁵ озюнъе падишалыкъкъа мытлакъа Алланъ олгъан РАББИ сайлайджакъ адамны къой. Падишалыкъкъа семетдешлеринъден олгъан акъайны къой. Санъа семетдеш олмагъан ябанджыны падишалыкъкъа къоймагъа олмаз. ¹⁶ Ялынъыз о, озюне чокъча атларны алмасын, ве, чокъча атларны алмакъ ичюн, халкъны Мысыргъа къайтармасын. РАББИ: «Сизге анда кене къайтмагъа олмаз», – деди. ¹⁷ Чокъ апаиларны да алмасын. Алса, юрегини бозар. Кумюшнен алтынны да озюне пек чокъ топламасын.

¹⁸ Падишалыкъ этмек ичюн, тахткъа минген сонъ, о, озюне левийли руханийлерде олгъан китаптан бу Къанунны кочюрп алмакъ керек. ¹⁹ Бу Къанун падишада олсун. Падиша оны омюрбилля окъусын, Алласы олгъан РАББИден къоркъсун ве бу Къануннынъ эписи сёзлерини ве бу низамнамелерни тутсун ве оларны беджерсин. ²⁰ Онынъ юреги семетдешлеринден юксек олмасын ве о бу эмирлеринден не сагъгъа, не солгъа айланмасын. Сонъ чокъ кунълер девамьнда о ве эвлятлары Исраильде падишалыкъ этеджеклер.

Руханийлернинъ пайы

18 Левийли руханийлер, – бутюн Левийнинъ къабилеси, – башкъа израиллилер аладжакъ топракънынъ пайыны киби бир пайны ве мал-мулькни алмайджакъ. Олар РАББИге атеште берильген къурбанларындан ве Онынъ мал-мулькюнден ашайджакълар. ² Семетдешлерининъ арасында онынъ пайы олмасын. РАББИ оларгъа айткъаны киби, О, Озю – оларнынъ мал-мулькюдир. ³ Ким халкътан бугъаны я да къой-эчкини къурбан чалса, руханийлерге бир пай бермек керек; олар къурбаннынъ курегини, эки янагъыны ве къарныны берсинлер. ⁴ Оларгъа ашлыгъынънынъ биринджи берекетинден, яш шарабындан ве зейтюн ягъынъдан бир пайны, сюрюнден биринджи къырккъан юнден бир пайны да оларгъа бермек керексинъ. ⁵ Чюнки Алланъ олгъан РАББИ оларны эписи къабилелеринъден сайлап алгъан; олар ве эвлятлары омюрбилля турып, РАББИнинъ ады ичюн хызмет этсинлер.

⁶ Эгер бир левийли, о, вакътынджа яшагъан къасабаларындан биринден, израиллилер олгъан бутюн топрагъындан кетип, джан-юректен истеп, РАББИ сайлайджакъ ерге кельсе, ⁷ ве РАББИнинъ огюнде тургъан семетдешлери левийлилер киби, Алласы олгъан РАББИ ичюн хызмет этсе,

⁸ башкъаларынен берабер айны шу пайны ашамакъ керек. Бабасындан къалгъан мал-мулькюни сатып алынгъан акъчасына бакъмасынлар.

Мушрикълернинъ адетлерини огренменъиз

⁹ Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек топракъкъа киргенинънен, андаки миллетлер япкъан писликни япмагъа огренме. ¹⁰ Аранъызда къызыны я да огълуны атешке якъып къурбан чалгъан адамлар, фалджылар, аляметлерни бакъып келеджекни айткъанлар, ырымджылар, этнеджилер, ¹¹ къаргъышлар айткъан, рухларнен лаф эткенлер, джинлерни чагъыргъанлар, ольген адамларнынъ рухларынен лаф эткенлер олмасын. ¹² Чюнки буны япкъан эр ким РАББИнинъ огюнде пистир, ве бу писликлер ичюн Алланъ олгъан РАББИ оларны огюнден къувалай. ¹³ Алланъыз олгъан РАББИнинъ огюнде къусурсыз ол.

Келеджек Пейгъамбер

¹⁴ Сен бу миллетлернинъ малыны запт этеджексинъ; олар аляметлерни тарифлегенлерни ве фал бакъкъанларны динълейлер, санъа исе Алланъ олгъан РАББИ бунъа разылыкъ бермеген. ¹⁵ Алланъ олгъан РАББИ сизинъ аранъыздан, агъа-къардашларынынъыздан, манъа ошагъан бир пейгъамберни сизге асыл этеджек. Оны динъленъиз. ¹⁶ Чюнки сен Хорев еринде израиллилер топлашкъан куню Алланъ олгъан РАББИден: «Бир даа Аллама олгъан РАББИнинъ сесини эшитмеге ве бу буюк атешни коръмеге истемейим. Ойле олмаса, олерим!» – деп сорадынъ. ¹⁷ РАББИ манъа о заман бойле деди: «Оларнынъ айткъанлары яхшыдыр. ¹⁸ Мен олар ичюн семетдешлерининъ арасындан санъа ошагъан пейгъамберни асыл этерим. Айтаджакъ сёзлерини Мен онъа береджегим. О, оларгъа айтаджакъларынынъ эписи Меним эмирлериме коре оладжакъ. ¹⁹ Бир де бир адам, Меним адымдан бу пейгъамбернен айтаджакъ сёзлеримни динълемесе, Мен Озюм о адамдан сораиджагъым. ²⁰ Лякин эгер, Мен онъа буюрмайып, бир пейгъамбер, джесарети етип, Меним адымдан бир де бир шей айтса, я да башкъа аллаларнынъ адындан бир де бир шей айтса, шу пейгъамберни ольдюринъиз». ²¹ Сен: «О айткъаныны РАББИ дегенми, дегенми, насыл танып олурмыз?» – деп тюшонмек мумкюнсинъ. ²² Эгер пейгъамбер бир де бир шейни РАББИнинъ адындан айтып да, лафы догъру олмаса, я да ерине кельмесе, демек, бу сёзлерни РАББИ айтмагъан, ве бу пейгъамбер, джесарети етип, буны озюнден айткъан. Ондан асыл къоркъма.

Сыгынакъ шеэрлери акъкъында

19 Алланъ олгъан РАББИ топракъларыны санъа береджек миллетлерни ёкъ эткенинен, сен топракънынъ саиби олгъанынънен ве шеэрлеринде ве эвлеринде ерлешкенинънен,
² Алланъ олгъан РАББИ санъа мулък оларакъ береджек топракъта учъ шеэр айыр. ³ Анда ёл яса ве Алланъ олгъан РАББИ санъа мулък оларакъ береджек бутюн топракъны учъ къысымгъа боль. Башкъа адамны ольдюрген эр кимнинъ анда къачмагъа чареси олур. ⁴ Ким-де-ким башкъа адамгъа эвеллери душман олмайып, оны тесадюфен ольдюрсе, бойле къатиль анда къачмакъ ве сагъ къалмакъ мумкюн. ⁵ Меселя, бир адам биревнен ормангъа одун кесмеге кете. Анда терекни кесмек ичюн балтасыны саллагъанда, балта тюйтесинден тюшип башкъа адамны ура, ве о оле. Ойле адам о шеэрлернинъ бирине къачып сакъланмакъ мумкюн. ⁶ Олмаса, акътыманны аладжакъ адам къызгъан алда къатильнинъ пешинден айдап артына етер ве, ёл узакъ олса, ольдюрер оны. Амма о адам олюм джезасына ляйыкъ дегиль, чюнки о, онъа не тюневин, не обирскунъ душман дегиль эди. ⁷ Шунынъ ичюн Мен санъа учъ шеэрни айырмагъа буюрам.

⁸ Баба-деделеринъе ант эткени киби, Алланъ олгъан РАББИ сынъырларынынъ кенълештирип ве баба-деделеринъе береджегини айткъаны киби, бутюн топракъны сизге бергенинен, ⁹ эгер сен мен санъа бугунъ буюргъан эписи бу эмирлерни гъайретнен беджерсенъ, Алланъ олгъан РАББИни севсенъ ве омюрбилля Онынъ ёлларындан юрсенъ, о учъ шеэрге даа учъ шеэрни къош.
¹⁰ Алланъ олгъан РАББИ санъа мулък оларакъ береджек топракъта къабаатсыз адамнынъ къаны тёкюльмесин; къан гунасы устюнъде олмасын.
¹¹ Лякин, эгер бирев башкъа адамгъа душман олып, оны гизлиден беклесе ве, онъа къаршы чыкъып оны урып ольдюрген сонъ, о шеэрлернинъ бирине къачып кетсе,
¹² къатильнинъ шеэринден акъсакъаллар, оны андан алмакъ ичюн, адамларны ёлласынлар да, оны къан акътыманыны аладжакъ адамнынъ къолуна берсинлер. О, ольсюн. ¹³ Онъа мераметнен бакъманъыз. Къабаатсыз адамнынъ къаныны Израильден юв. Сонъ санъа яхшы олур.

Сынъырлар

¹⁴ Алланъ олгъан РАББИ санъа мулък оларакъ береджек топракъта, санъа тиеджек топракънынъ пайында деделер къойгъан, башкъа адамнынъ пайынынъ сынъырларыны къыбырдатма.

Шаатлар

¹⁵ Башкъасыны насылдыр акъсызлыкъта я да гунада къабаатламакъ ичюн бир шаатнынъ

сёзлери етерли дегиль. Эр бир ишни эки я да учъ шаатнынъ сёзлерине коре чезмек керек. ¹⁶ Эгер яман шаат башкъасыны акъсызлыкъта къабаатлап, онъа къаршы чыкъса, ¹⁷ бу, давалары олгъан эки адам РАББИнинъ огюне, руханийлернинъ огюне ве о заманларда олгъан къадыларнынъ огюне турсунлар. ¹⁸ Къадылар о ишни яхшы бакъсынлар. Эгер о шаат яланджы олып, башкъа адамгъа ботен ялан шаатлыкъ эткен олса, ¹⁹ онъа, о башкъа адамгъа не япмагъа истегени озюне япылсын. Бойлеликнен, яманлыкъны аранъыздан ёкъ этинъиз. ²⁰ Къалгъанлары да эшитип, къоркъарлар, ве бу яманлыкъны илериде аранъызда кимсе япмаз. ²¹ Онъа мераметнен бакъманъыз. Джан ичюн джан, козь ичюн козь, тиш ичюн тиш, къол ичюн къол, аякъ ичюн аякъ олсун.

Дженк этюв къаиделери

20 Сен душманларынъа къаршы дженк этмек ичюн чыкъып, онынъ атлары, дженк арабалары ве ордусы сенинъкиден чокъ олгъаныны корьсенъ, олардан къоркъма, чюнки сени Мысыр топрагъындан чыкъаргъан Алланъ олгъан РАББИ сеннендир. ² Дженк мейданына чыкъкъанынъызда, руханий янынъа якъынлашсын, халкъкъа бойле айтсын: ³ «Динъле, Израиль! Сиз бугунъ душманларынъызгъа къаршы дженк этмеге чыкъасынъыз. Къоркъу юреклеринъизге кирмесин. Къоркъманъыз, теляшланманъыз, олар ичюн дешет тюбуне къалманъыз. ⁴ Чюнки Алланъыз олгъан РАББИ сизнен берабер барып, сиз ичюн душманларынъызнен дженк этип, сизни къуртармакъ ичюн кете». ⁵ Реберлер ордугъа бойле айтсынлар: «Ким янъы эв къурып, анда яшап башламагъан? О адам эвине къайтсын. Ёкъса о барып, дженк мейданында эляк олур ве эвинде башкъасы яшар. ⁶ Ким юзюмликни сачып, бир салкъымыны узьмеген? О адам эвине къайтсын. Ёкъса о барып, дженк мейданында эляк олур ве башкъасы юзюмлигинен файдаланыр. ⁷ Ким къызны нишанлап, онъа эвленмеген? О адам эвине къайтсын. Ёкъса о барып, дженк мейданында эляк олур ве онъа башкъасы эвленир». ⁸ Сонъ реберлер ордугъа бойле айтсынлар: «Ким къоркъакъ ве тавшан юреклидир? О адам эвине къайтсын. Ёкъса о, башкъаларыны да рухтан тюшюрер». ⁹ Бунинъ эписини ордугъа айткъан сонъ, реберлер, ордугъа ёлбашчылыкъ этмек ичюн, башлыкъларны къойсунлар.

¹⁰ Бир де бир шеэрнен дженкешмек ичюн янына кельгенинен, анда яшагъанларны барышыкъкъа чагъыр. ¹¹ Эгер олар сеннен барышмагъа разы олсалар ве санъа шеэр къапуларыны ачсалар, бутюн ичиндеки халкъ сенинъ зорлукъ тюбюнде чалышкъан ишчилеринъ ве сенинъ хызметчилеринъ олсунлар. ¹² Эгер олар сеннен

барышмагъа разы олмасалар ве санъа къаршы дженк этселер, шеэрни алкъагъа ал. ¹³ Сонъ Алланъ олгъан РАББИ шеэрни къолунъа береджек, сен исе анда олгъан акъайларнынъ эписини къылычнен урып ольдюр. ¹⁴ Лякин апайлары, балалары, туварлары, шеэрде олгъан эр шей, – шеэрнинъ бутюн мал-мулькю сенинъ оладжакъ. Алланъ олгъан РАББИ къолунъа береджек душманларынынъ гъаниметинен файдалан.

¹⁵ Бойле шейни сенден пек узакъ олгъан ве къомшу миллетлерге аит олмагъан шеэрлернинъ эписине яп. ¹⁶ Амма Алланъ олгъан РАББИ санъа мулък оларакъ береджек бу халкъларнынъ шеэрлеринде бир джан сагъ къалдырма. ¹⁷ Алланъ олгъан РАББИ санъа эмир эткени киби, сен оларнынъ эписини мытлакъа айырып, бутюнлей ёкъ этмеге меджбурсынъ: хитлилерни, аморлыларны, ханаанлыларны, перизлилерни, хивлилерни ве евуслыларны. ¹⁸ Ёкъса, олар озьлерининъ аллалары ичюн эткен писликлерге сизлерни де огретирлер, ве сиз Алланъыз олгъан РАББИнинъ огюнде гуна къазанырсынъыз.

¹⁹ Эгер сен бир де бир шеэрнен дженклешип, запт этмек ичюн оны чокъ вакъыт девамында алкъада тутып къалсанъ, емиш тереклерини балтанен кесме, чюнки оларнынъ емишлерини ашамакъ мумкюнсинъ. Кесме оларны, чюнки оларны алкъагъа алмагъа керекмей! ²⁰ Лякин бир де бир терекнинъ ашамагъа ич бир шей бермегенини билъсенъ, шу терекни бозып кесмек мумкюнсинъ. Сеннен дженклешкен шеэр йыкъылып тюшкендже, онъа къаршы шу тереклерден дженк алетлерини яп.

Ачылмагъан ольдюрювлер акъкъында

21 Эгер Алланъ олгъан РАББИ санъа мулък оларакъ береджек топракъта чельде яткъан ольдюрюльген адам тапылып ве оны ким ольдюрдени белли олмаса, ² акъсакъаллар ве къадылар чыкъып, ольдюрюльген адамдан чевречетинде олгъан шеэрлерине къадар ёлнынъ узунлыгъыны олъчесинлер. ³ Ольдюрюльген адамгъа энъ якъын олгъан шеэрнинъ акъсакъаллары, ишлетьльмеген ве боюндырыкъ такъмагъан бир тана алсынлар. ⁴ О тананы алып, ишлетьльмеген ве устюнде бир шей сачылмагъан, акъкъан суву олгъан вадийге кетирсинлер. О вадийде олар тананынъ бойнуны сындырсынлар. ⁵ Сонъ руханийлер олгъан Левийнинъ огъулары якъынлашсынлар, чюнки Алланъ олгъан РАББИ оларны Озюне хызмет этмек, Онынъ адындан хайыр дуасыны окъумакъ ве эр бир тартышма ве уджюм давасыны чезмек ичюн сайлагъан. ⁶ Сонъ ольдюрюльген адамгъа энъ якъын олгъан шеэрнинъ акъсакъаллары келип, вадийде бойну сындырылгъан тананынъ устюнден къолларыны ювсунлар ⁷ ве бойле айтсынлар: «Бу адамнынъ къаныны къолларымыз тёмеди, козьлеримиз де

джинаетни корьмеди. ⁸ Я РАББИМ, Сен Озь халкъыннынъ, сатын алгъан Исраильни гунадан арындыр, бу къабаатсыз ольдюрюльген адамнынъ къаны ичюн Озь халкъынъдан акъкъыны сорама». Сонъ олар къан гунасындан арынырлар. ⁹ Бойледже, сен озюньни къабаатсыз къан гунасындан арындырырсынъ, чюнки РАББИнинъ козю огюнде сен догърулыкъ япмакъ керексинъ.

Эсирге алынгъан апайлар акъкъында

¹⁰ Душманларынынъ дженклешмеге чыкъып, Алланъ олгъан РАББИ оларны къолунъа бергенинен, оларны эсир этип алсанъ ¹¹ ве эсир адамларнынъ арасында дюльбер апайны корип, онъа севда олып эвлемеге истесенъ, ¹² оны эвинъе кетир. О, сачларыны тыраш этсин, тырнакъларыны кессин. ¹³ Сонъ эсир этильген вакътында ташыгъан урбасыны устюнден чыкъарып, бир ай девамында эвинъе булунып, анасы-бабасы артындан яныкълап агъласын. Бир ай кечкен сонъ, сен онъа кирип акъайы олмакъ мумкюнсинъ, о да апайынъ олур. ¹⁴ Ондан разы олмасанъ эгер, оны истеген ерине йибер. Лякин оны парагъа сатмагъа олмаз. Оны къул ерине корьме, чюнки сен артыкъ онынъ намусыны лекелединъ.

Биринджи догъгъан баланынъ мирасы

¹⁵ Бир акъайнынъ эки апайы олып, о, бирини севсе, экинджисини исе кореджек козю олмаса, ве олар экиси де онъа огъул тапсалар, эм де о, севмеген апайы биринджи олып огъул тапса, ¹⁶ шу акъай мал-мулькюни пай эткен кунюнде о, севмеген апайынынъ биринджи догъгъан огълундан биринджилигини алып, севген апайынынъ огълуна бермеге олмаз. ¹⁷ Лякин севмеген апайынынъ огълунынъ биринджилигини тасдикълап, бутюн мулъкюнден пайны эки къат чокъ бермек керек, чюнки шу огълу – акъай кучюнинъ биринджи догъгъан баласыдыр, биринджи догъгъан акъкъы онынъкидир.

Бозулгъан огълан акъкъында

¹⁸ Эгер биревнинъ огълу инат, итаатсыз олса ве ана-бабасынынъ сёзюни динълемесе, олар оны догъру ёлгъа къойсалар да, о, къулакъ асмаса, ¹⁹ анасынен бабасы оны тутып, олар яшагъан шеэрнинъ къапуларына, акъсакъалларгъа кетирсинлер. ²⁰ Акъсакъалларгъа бойле десинлер: «Мына бизим огълумыз инат ве итаатсыз, сёзюмизни динълемей, акъчаны савура ве иче». ²¹ О заман шеэр акъайларнынъ эписи оны ташнен урып ольдюрсинлер. Бойле этип, аранъыздаки яманлыкъны ёкъ эт. Эписи исраиллилер буны эшитип, къоркъарлар.

Ахлякъ къанунлары

²² Эгер бирев олюм джезасына ляйыкъ джинает этсе, ве оны ольдюрп терекке ассанъыз, ²³ онынъ джеседи теректе геджелемесин. Мытлакъа оны о куню де дефн эт, чюнки теректе эр бир къалдырылган адам Алланынъ огюнде лянетлидир. Алланъ олган РАББИ санъа мулк оларакъ береджек топракъны арамлама.

22 Семетдешинънинъ джоулган бугъасыны я да къюны корьсенъ, корьмемезликке урма, мытлакъа оны о адамга къайтар. ² Эгер семетдешинъ узакъ яшаса, я да сен айваннынъ саиби ким олганыны бильмесенъ, айванны эвинъе ал да, о адам оны къыдырып башламагъандже, сенде турып турсун. Сонъ айванны онъа къайтар. ³ Башкъа адамнынъ джоулган эшеги, урбасы ве эр бир башкъа шейинен де ойле яп. Санъа корьмемезликке урмакъ олмаз. ⁴ Эгер семетдешинънинъ бугъасы я да эшеги йыкъылганыны корьсенъ, корьмемезликке урма, мытлакъа семетдешинъе оларны аякъкъа турсатмагъа ярдым эт.

⁵ Апай акъай урба-алетини ташымасын, акъай да апай урбасыны киймесин, чюнки буны япкъан эр ким Алланъыз олган РАББИнинъ огюнде пистир.

⁶ Эгер ёл бою кеткенинъде, теректе я да ерде къуш ювасы расткельсе ве къуш балаларынен я да йымырталарынен анасы да анда отурса, балаларынен я да йымырталарынен берабер анасыны алма. ⁷ Мытлакъа йибер анасыны, балаларыны исе озюнье алмакъ мумкюн. Сонъ санъа яхшы олур, куньлеринъ де чокъ оладжакъ.

⁸ Янъы эв къургъанынен, таваннынъ чевре-четинде пармакълыкъ да яп. Ёкъса, бирев йыкъылып ольсе, къаны устюнде олур.

⁹ Юзюмлигинъни башкъа урлукъларнен берабер сачма, ёкъса сачкъан урлугъынънынъ махсулы юзюмликлернинъ салкъымларынен берабер арам олур.

¹⁰ Бугъаны эшекнен берабер екип ер сюрме.

¹¹ Тюрлю шейлерден, юнь ве кетенден тикильген урбаны бирден кийме.

¹² Кийген урбанънынъ дёрт тарафына пускюллер яп.

Къабааты олмагъан апайнынъ къорчаланмасы

¹³ Эгер бир акъай озюне апай алып, онен яткъанынен, оны кореджек козю олмаса ¹⁴ ве оны къабаатлап, адыны чыкъарса ве: «Мен онъа эвленим ве онен яткъанымда, о къыз олмагъаны ачылды», – десе, ¹⁵ къызнынъ ана-бабасы къызлыкъ аляметлерини алып, шеэрнинъ араба къапуларында акъсакъларга алып косътерсинлер. ¹⁶ Бабасы акъсакъларга бойле айтсын: «Мен къызымны бу адамга акъайга бердим, онынъ исе къызымны кореджек козю

олмады. ¹⁷ Мына энди о, къызымны къабаатлады: “Къызынъда къызлыкъ намусы тапылмагъан”. Лякин къызымнынъ къызлыкъ аляметлери мына!» Сонъ урбаларыны акъсакъларнынъ козю огюнде тешесин. ¹⁸ О заман шеэр акъсакъллары акъайыны алып джезаласынлар. ¹⁹ Онъа юз кумюш одемесини юклесинлер, ве о пара къызнынъ бабасына берильсин, чюнки шу адам Исраиль къызынынъ адыны чыкъарды. Къыз исе онынъ апайы олып къалсын ве акъайынынъ ондан айырылмагъа омюрбилля акъкъы олмаз. ²⁰ Лякин эгер къабаатлав догъру олып, къызда къызлыкъ намусы тапылмаса, ²¹ шеэр акъайлары оны бабасынынъ эви янына кетирип, ташнен урып ольдюрсинлер, чюнки о, Исраильде юзсюзлик япкъан: бабасынынъ эвинде яшап, ороспулыкъ эткен эди. Бойле этип яманлыкъны аранъыздан ёкъ этинъиз.

²² Эгер эвли апайнен яткъан акъай тапылса, экисини де ольдюрмек керек: эм апайнен яткъан акъайны, эм апайны. Бойле этип Исраильден яманлыкъны ёкъ этинъиз.

²³ Эгер бир къыз огъланга нишанлы олып, башкъасы оны шеэрде расткетирип онен ятса, ²⁴ экисини де шеэрнинъ араба къапуларына кетирип, ташнен урып ольдюринъиз. Къызны – шеэрде къычырмагъаны ичюн, огъланны исе – башкъа адамнынъ апайынынъ намусына токъунганы ичюн. Бойле этип, аранъыздаки яманлыкъны ёкъ этинъиз.

²⁵ Эгер бирев, нишанлы къызны чельде расткетирип, оны зорлап, онен ятса, тек къызны зорлагъан акъайны ольдюрмек керек. ²⁶ Къызга исе бир шей этменъиз, онынъ устюнде олюм джезасына ляйыкъ джинает ёкъ. Бу шей бир адам башкъасына къаршы турып оны ольдюренине тень келе. ²⁷ Чюнки акъай къызны чельде расткетирген, къыз къычырса да, оны къуртармагъа кимсе тапылмагъан.

²⁸ Эгер бирев нишанлы олмагъан къызны расткетирип, оны зорлап, онен ятса, ве оларны тутсалар, ²⁹ къызнен яткъан акъай къызнынъ бабасына 50 кумюш бермек керек, къыз исе онъа акъайга чыкъмакъ керек, чюнки акъай онынъ намусына токъунды. Онынъ омюрбилля о къыздан айырылмагъа акъкъы ёкъ.

³⁰ Бабасынынъ апайынен ятмагъа ве бабасыны масхара этмеге кимсенинъ акъкъы ёкъ.

Алланынъ халкъындан чыкъарылмасы акъкъында

23 Кимнинъ йымырталары эзилген я да чумийи кесильген олса, онъа РАББИнинъ джемиетине кирмеге олмаз.

² Пич балагъа РАББИнинъ джемиетине кирмеге олмаз. Онынъ онунджы несилине биле РАББИнинъ джемиетине кирмеге олмаз.

³ Аммонлыларгъа ве моавлыларгъа РАББИнинъ джемиетине кирмеге олмаз. Оларнынъ онунджи несилине биле ич бир вакъыт РАББИнинъ джемиетине кирмеге олмаз. ⁴ Чюнки сиз Мысырдан кеткенинъизде, олар сизни пите ве сувнен къаршыламагъанлар ве чюнки олар, сизни къаргъамакъ ичюн, Арам-Нахараим еринден, Петор шеэринден олгъан Беорнынъ огълу Беламны парагъа туткъанлар. ⁵ Лякин Алланъ олгъан РАББИ Беламны динълемеге истемеген. Алланъ олгъан РАББИ сени севгени ичюн, О, къаргъышыны бахыткъа чевирген. ⁶ Омюрбилля, ич бир вакъыт оларнен барышмагъа ве аранъыз аман олгъаныны истеме. ⁷ Эдомлыларгъа нефрет беслеме, чюнки олар сенинъ сой-сопларынъдыр; мысырлыларгъа да нефрет беслеме, чюнки сен оларнынъ топрагъында ят олып яшагъансынъ. ⁸ Оларнынъ учюнджи несилинде догъгъан эвлятлары РАББИнинъ джемиетине кирмек мумкюнлер.

Ордуда темизлик къаиделери

⁹ Израиль, душманларынъа къаршы сеферге чыкъкъанынъда, эр яманлыкътан сакъын. ¹⁰ Эгер аранъызда бир де бир акъай геджесинен тешегинде олгъанындан арамланса, ордудан чыкъсын ве кирмесин анда. ¹¹ Акъшам тюшкенинен ювунсын да, кунъ баткъанда ордугъа кирсин.

¹² Ордудан тыш озюнъе косътергич яп ве анда ордудан аджетинъизни япмакъ ичюн кет. ¹³ Алетлеринъде куречигинъ де олмакъ керек. Ордудан четте отургъан сонъ, ерни къаз да, ишинъни битирген сонъ, айланып, оны комип къой. ¹⁴ Чюнки сени къуртаргъан, душманларынъны къолунъа берген Алланъ олгъан РАББИ ордунъда юре. Онынъ ичюн ордунъ азиз олсун. Ёкъса РАББИ насылдыр къапатылмагъан айыплыкъны корип, сенден кетеджек.

Джемиеттеки яшайыш къаиделери

¹⁵ Эфендисинден санъа къачып кельген къулны эфендисине къайтарма. ¹⁶ Сенде, аранъызда, бир де бир яшагъан еринъде озю бегенип сайлагъан ерде яшасын. Оны хорлама.

¹⁷ Израиль къызларында ве огъулларында не апай, не акъай пухане ороспулары олмасын. ¹⁸ Ороспулыкънен къазангъан акъчаны не апайгъа, не акъайгъа бир тюрлю адакъ беджермек ичюн Алланъ олгъан РАББИнинъ эвине кирсетмеге ёл берме. Чюнки эм биринджиси, эм экинджиси Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде писликтир.

¹⁹ Семетдешинъе кумюшни, ашлыкъны, я да башкъа бир шейни борджкъа бергенде, ич бир файыз сорама. ²⁰ Ябанджыгъа бир де бир шейни борджкъа бергенде, ондан файыз сорамакъ мумкюнсинъ, амма семетдешинъден дегиль. Бу

эмирни тутсанъ, Алланъ олгъан РАББИ санъа мулък оларакъ береджек топракъта эр туткъан ишинъде санъа берекет береджек.

²¹ Эгер Алланъ олгъан РАББИге адакъ берген олсанъ, оны беджермек вакътыны созма. Ёкъса Алланъ олгъан РАББИ сенден мытлакъа сорар, ве башынъа гуна олур. ²² Эгер адакъ бермеген олсанъ, башынъа гуна олмаз. ²³ Агъзынъдан чыкъкъан эр бир лафынъа бакъ; Алланъ олгъан РАББИге озь истегинънен, озь агъзынънен адагъан шейни ерине кетир.

²⁴ Башкъа адамнынъ юзюмлигине кирип, юзюмни джанынъ истегенинъ къадар ашамакъ мумкюнсинъ, савутынъны исе толдурма.

²⁵ Башкъасынынъ пишкен ашлыгъына кирип, башакъларны къолларынънен узьмек мумкюнсинъ, орагъынъны исе башкъа адамнынъ махсулына котерме.

Айырылув акъкъында къанун

24 Бир акъай озюне апай алып, эвленсе, амма апайнынъ айыплыкъны ачылгъаны ичюн акъайнынъ козюнде урьмет тапмаса, акъай айырылыкъ къагъытыны язып, онынъ къолуна бермек ве сонъ оны озь эвинден чыкъармакъ мумкюн. ² О апай, акъайнынъ эвинден чыкъып кетип, башкъасына акъайгъа чыкъмакъ мумкюн. ³ Лякин башкъасы да оны кореджек козю олмайып, айырылыкъ къагъытыны язып ве къолуна берип, озь эвинден чыкъарса, я да онынъ экинджи, оны апай оларакъ алгъан акъайы ольсе, ⁴ оны йиберген биринджи акъайы, апайы арамлангъан сонъ, онъа эвленип олмаз. Бу – РАББИнинъ огюнде писликтир. Алланъ олгъан РАББИ санъа мирас оларакъ береджек топракъны гунагъа батырма.

Насиатлар

⁵ Ким якъында эвленген олса, дженкке кетмесин, ве бир тюрлю башкъа иш онъа буюрылмасын. О, азат къалып, бир йыл девамында эвленген апайыны къувандырсын.

⁶ Дегирмен я да дегирменнинъ юкъары ташыны залоггъа алмагъа олмаз, чюнки бу, адамнынъ джаныны залоггъа алмасына тенъдир.

⁷ Эгер бир адам, семетдешлеринден, Израиль эвлятларындан олгъан бирини хырсызлап, онен серт олып, оны сатса, ве бу шей ачылса, бойле хырсызны ольдюрмек керек. Бойле этип, аранъыздаки яманлыкъны ёкъ этинъиз.

⁸ Сакъын, тери хасталыкълары пейда олгъанда, левийли руханийлер санъа огреткенлерининъ эписини яп. Мен оларгъа эмир эткенлеримни япынъыз. ⁹ Сиз Мысырдан кеткен сонъ, Алланъ олгъан РАББИ Меръемге не япкъаныны † акъылынъда тут.

† Сайылар китабы, 12.10-15. Меръем Мусанынъ башлыгъында шубеленгени ичюн, джузам хасталыгъына огърагъан эди.

¹⁰ Башкъа адамгъа бир шейни борджкъа берсенъ, залог алмакъ ичюн эвине кирмеге акъкъынъ ёкъ.

¹¹ Азбарда тур; сенден борджкъа алгъан адам исе залогны санъа азбаргъа алып чыкъсын. ¹² О, ёкъсул олса, залогны юкъламагъа яткъанда озюнде къалдырма. ¹³ Кунь батмаздан эвель, мытлакъа къайтар онъа онынъ залогны, ве о, урбасынен япынып юкълар ве санъа яхшылыкъ тилер. Алланъ олгъан РАББИнинъ козю огюнде исе бу иш санъа инсафлыкъ деп сайыладжакъ.

¹⁴ Топрагъынъда, яшагъан ерлеринъде олгъан ёкъсул ве фукъаре ыргъатны, о, семетдешлеринъден оламы, я ят халкълардан олгъанларданмы, онынъ джаныны агъыртма. ¹⁵ Онынъ къазанчыны о куню, кунь батмаздан эвель онъа бер, чюнки о, ёкъсул; джаны онъа багълыдыр. Ёкъса, о, санъа къаршы РАББИге къыямет къопарыр да, сен гуна къазанырсынъ.

¹⁶ Балаларынынъ къабааты ичюн бабалар ольмесинлер, бабаларынынъ къабааты ичюн де балалар ольмесин. Эр бир адам озь гунасы ичюн ольмек керек.

¹⁷ Ят халкълардан олгъанны ве оксюзни адалетли суд эт, тул апайнынъ урбасыны залоггъа алма.

¹⁸ Сен де Мысырда къул олып, Алланъ олгъан РАББИ сени андан сатын алгъаныны унутма. Онынъ ичюн мен санъа буны япмагъа эмир этем.

¹⁹ Тарланъда махсулынъны джыйып, бир талай башакъларны анда унутсанъ, оларны алмакъ ичюн артынъа къайтма. Олар аранъыздаки ят халкълардан олгъанларгъа, оксюзлерге ве тул апайларгъа къалсын. Сонъ Алланъ олгъан РАББИ санъа эр туткъан ишинъде берекет береджек.

²⁰ Зейтюнни теректен силькиткенинъде, бир даа пытакъларыны козьден кечирме. О, аранъыздаки ят халкълардан олгъанларгъа, оксюзлерге ве тул апайларгъа къалсын. ²¹ Юзюмлигинъде юзюм салкъымларны джыйгъанда, къалгъанларыны джыйма. О, аранъыздаки ят халкълардан олгъанларгъа, оксюзлерге ве тул апайларгъа къалсын. ²² Мысыр топрагъында сен де къул олгъанынъны акъылынъда тут. Онынъ ичюн мен санъа буны япмагъа эмир этем.

25 Эгер эки адам арасында дава чыкъса, олар судгъа кетсинлер. Анда къадылар даваларыны чезсинлер ве акълы союны акъласынлар, къабаатлыны исе къабаатласынлар.

² Эгер къабаатлы союны урмакъ керек олса, къады оны янынъда яткъызып, яманлыгъы къач таякъ къазангъан олса, о къадар урмакъны эмир этсин.

³ Онъа 40 таякъ бермек мумкюн. Лякин олардан зияде олмасын. Шулардан чокъча таякъ берильсе, семетдешинъе игренчен бакъып башларсынъ.

⁴ Арман баскъан бугъанынъ агъзыны къапатма.

Ольген агъа-къардашына олгъан бордж

⁵ Эгер эки агъа-къардаш берабер яшап, бири, огъул корьмезден кечинсе, онынъ апайы чет

адамгъа чыкъмасын. Къайыны онъа барып, эвленмек ве агъасынынъ ерине онъа огъул бермек керек. ⁶ Апайнынъ биринджи догъгъан огълу кечинген агъасынынъ адыны алып, несилини девам эттирсинъ, ве бойледже онынъ ады Исраильден гъайып олмаз. ⁷ Эгер къайын келинине эвленмеге истемесе, келин шеэр араба къапуларына, акъсакъалларгъа барып бойле айтсын: «Къайыным агъасынынъ ерине манъа огъул бермектен, агъасынынъ несилини Исраильде девам эттирмектен ред эте, агъасынынъ ерине манъа эвленмеге истемей». ⁸ О заман шеэр акъсакъаллары оны чагъырып, онен лакъырды этсинлер. Эгер о, эписи бир инатланып: «Онъа эвленмеге истемейим», – десе, ⁹ келини, акъсакъалларнынъ козю огюнде янына барып, аягъындан аякъкъапыны чыкъарып, бетине тюркюрсин. Сонъ бойле десин: «Агъасынынъ несилини девам эттирмеге истемегенге бойле япарлар». ¹⁰ Ондан сонъ Исраильде о адамнынъ сой ады «Аякъкъапы Чыкъарылгъан» оладжакъ.

Мунасебетлер къануны

¹¹ Эки акъай-семетдеш бири-биринен котеклешкенде, урулгъан акъайыны къуртармакъ ичюн, апайы янларына барып, къолуны узатып, ургъан адамны масхара еринден тутса, ¹² апайнынъ къолуны кесип ташла. Козюнъ оны аджымасын.

¹³ Торбанъда эки чекиси догъру олмагъан, балабан ве уфакъ теразе ташлары олмасын.

¹⁴ Эвинъде эки тюрлю, балабан ве уфакъ къопкъа ольчюси олмасын. ¹⁵ Ташынънынъ агъырлыгъы там ве догъру олмакъ керек. Къопкъанънынъ ольчюси де там ве догъру олмакъ керек. Сонъ Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек топракъта куньлеринъ узакъ оладжакълар. ¹⁶ Бойле акъсызлыкъ эткен эр адам Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде пистир.

Амалекилер акъкъында эмир

¹⁷ Сиз Мысырдан чыкъкъан сонъ, ёл бою амалекилер санъа нелер эткенини унутма. ¹⁸ Сен болдурып ёрулгъанынъда, олар сени ёлда къаршылап, артта къалгъан эписи такъатсызларны урып ольдюргенлер. Олар Алладан къоркъмагъанлар. ¹⁹ Алланъ олгъан РАББИ санъа, саип олмакъ ичюн мульк оларакъ береджек топракъта, сени эписи чевре-четиндеки душманларындан къуртарып, раат этсе, амалекилернинъ эсирини биле ер юзюнде къалдырма. Бакъ, унутма буны!

Берекетнинъ биринджи мейвалары

26 Алланъ олгъан РАББИ санъа мульк оларакъ береджек топракъкъа келип, онынъ саипи олгъанынънен ве анда яшап башлагъанынънен,

² Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек ернинъ, топракънынъ эписи биринджи махсулларындан пай ал да, сепетке къойып, Алланъ олгъан РАББИ, Намы олсун деп сайлап аладжакъ еринъе бар. ³ О заман олгъан руханийге барып бойле айт: «Бугунъ Аллам олгъан РАББИнинъ огюнде айтам: РАББИ баба-деделеримизге ант эткени киби, бизге береджек олгъан топракъкъа кирдим».

⁴ Руханий къолунъдан сепетни алып, Алланъ олгъан РАББИнинъ огюне къояр. ⁵ Сен исе Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде бойле айт: «Дедем гъурбетликте кочаяткъан арамлы экен. О, Мысыргъа кеткен ве анда аз союнен гъурбетликте яшап башлагъан. Анда ондан буюк, къудретли ве чокъ сайылы миллет асыл олгъан. ⁶ Мысырлылар исе бизге ярамай бакъа ве хорлай, агъыр ишлер буюра эдилер. ⁷ Биз баба-деделеримизнинъ Алласы олгъан РАББИге къыямет къопардыкъ, РАББИ бизим даушымызны эшитти, бея алымызны, агъыр ишлеримизни ве азапларымызны коръди. ⁸ РАББИ буюк къудретинен ве кучюнен, буюк дешетнен, бельгилер косьтерип ве аджайип шейлерни япып, бизни Мысырдан чыкъарды. ⁹ Сонъ бизни бу ерге кетирип, бу топракъны, балнен сют акъкъан топракъны бизге берди. ¹⁰ Мына, РАББИ, Сен манъа берген топракънынъ биринджи махсулларыны мен энди кетирдим». Сонъ сепетни Алланъ олгъан РАББИнинъ огюне къой ве РАББИге ибадет эт. ¹¹ Сонъ Алланъ олгъан РАББИ санъа ве эвинъе берген эписи яхшылыкълар ичюн левийлилер ве аранъызда ят халкълардан олгъанларнен берабер шенълен.

¹² Учюнджи йылында, он пайда бир пай бериледжек йылында, берекетинъден он пайда бир пайыны айырып битирген сонъ, оны левийлилерге, аранъыздаки ят халкълардан олгъанларгъа, оксюзлерге ве тул апайларгъа бер, олар оны сен яшагъан ерлеринъде тойгъандже ашасынлар. ¹³ Сонъ Алланъ олгъан РАББИге бойле айт: «Мен мукъаддес пайны алып, оны эвимден чыкъардым. Сен манъа буюргъанынъ киби, оны левийлилерге, арамыздаки ят халкълардан олгъанларгъа, оксюзлерге ве тул апайларгъа бердим. Мен эмирлеринъни бозмадым, оларны унутмадым. ¹⁴ Матем туткъанымда ондан ашамадым, эял олмайып оны джыймадым, ондан олюлерге бир шей бермедим. Мен Аллам олгъан РАББИнинъ сёзюни туттым, эписи буюргъанларынъны беджердим. ¹⁵ Коклерде булунгъан Озь еринъден бакъып, Озь халкъынъа Израильге ве, бизге бермеге баба-деделеримизге ант эткенинъ киби, берген топракъкъа, сютнен бал акъкъан топракъкъа берекет бер».

Раббининъ халкъы

¹⁶ Бугунъ Алланъ олгъан РАББИ эписи бу низамнамелерни ве къарарларны беджермеге эмир эте. Оларны тугып, бутюн джан-юректен

беджер. ¹⁷ Сен бугунъ РАББИге айткъансынъ ки, РАББИ – сенинъ Алланъдыр, Онынъ ёлундан юреджексинъ, низамнамелерини, эмирлерини ве къарарларыны тутаджакъсынъ ве Онынъ сёзюни динълейджексинъ. ¹⁸ Санъа сёз бергени киби, РАББИ бугунъ, сен, санъа айткъаны киби, Онынъ шахсий халкъы олгъанынъны ве шунунъ ичюн Онынъ эписи эмирлерини тутмагъа борджлугъынъны илян этти. ¹⁹ Сонъ О, сени эписи яраткъан миллетлерден устюн къоюджакъ, ве сен макътав, нам ве улу шанлыкъ аладжакъсынъ. О, айткъаны киби, сен Алланъ олгъан РАББИнинъ азиз халкъы оладжакъсынъ.

Къурбанлыкъ акъкъында Мусанынъ эмири

27 Сонъ Муса ве Израиль акъсакълалары халкъкъа бойле эмир эттилер:

– Мен бугунъ сизге берген эписи эмирлерни тутунъыз. ² Алланъыз олгъан РАББИ сизге береджек топракъкъа, Иордан озенининъ башкъа тарафына кечкен куню озюне балабан ташлар къойып, устьлерини киречнен сыла. ³ Деделеринънинъ Алласы олгъан РАББИ айткъаны киби, О, санъа сютнен бал акъкъан топракъны береджек. Бу топракъкъа кирмек ичюн, озенни кечкенинънен, шу ташларнынъ устюнде бу Къануннынъ сёзлерини яз. ⁴ Мен санъа бугунъ буюргъаным киби, Иорданнынъ башкъа тарафына кечкен сонъ, шу ташларны Эвал дагъы устюне къой ве устьлерини киречнен аяла. ⁵ Анда Алланъ олгъан РАББИге къурбан ери де, ташлардан япылгъан къурбан ерини къур, амма ташларны демир алетинен ишleme. ⁶ Алланъ олгъан РАББИнинъ къурбан ерини бутюн ташлардан яп ве сонъ Алланъ олгъан РАББИ ичюн айванларны къурбан чалып, бутюнлей якъ. ⁷ Анда аманлыкъ къурбанларыны да чалып, оларны аша ве Алланъ олгъан РАББИнинъ огюнде шенълен. ⁸ Ташлар устюнде бу Къанун сёзлерини ачыкъ ве окъунакълы яз.

Къаргъышлар

⁹ Муса ве левийли руханийлер бутюн Израильге бойле дедилер:

– Израиль, сюкют олып, динъле! Бугунъ сен Алланъ олгъан РАББИнинъ халкъы олдынъ. ¹⁰ Алланъ олгъан РАББИнинъ сесини динълемек ве мен санъа бугунъ буюргъан эмирлерни ве низамнамелерни тутмакъ керексинъ.

¹¹ Сонъ о куню Муса халкъкъа бойле эмир этти:

¹² – Иорданнынъ башкъа тарафына кечкенинъизнен, халкъкъа бахыт тилемек ичюн, Геризим дагъында бойле къабилелер турсунлар: Шимеон, Левий, Ехуда, Искасхар, Юсуф ве Биньямин. ¹³ Бу къабилелер исе къаргъыш айтмакъ ичюн Эвал дагъында турсунлар: Рубен, Гад, Ашер, Зевулун, Дан ве Нафтали. ¹⁴ Сонъ

левилийлер бутюн исраиллийлерге къычырып бойле айтсынлар:

¹⁵ «Агъачтан я да иритильген маденден путны япкъан ве оны гизли ерге къойгъан адамгъа лянет! Устанынъ къолундан чыкъкъан бу шей РАББИнинъ козюнде пистир!»

Бутюн халкъ джевап берип: «Амин!» – десин.

¹⁶ «Ана-бабасыны урьмет этмеген адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

¹⁷ «Башкъа адам топрагъынынъ сынъыр ташыны къыбырдаткъан адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

¹⁸ «Кёрни ёлдан ургъан адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

¹⁹ «Ят халкълардан олгъанларгъа, оксюзлер ве тул апаиларгъа адалетсиз янашкъан адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

²⁰ «Бабасынынъ апайынен яткъан адамгъа лянет, чюнки о, бабасыны масхара этти».

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

²¹ «Бир де бир айваннен джынсий багъда олгъан адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

²² «Татасынен я да къыз кърдашынен, бабасынынъ къызынен я да анасынынъ къызынен яткъан адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

²³ «Къайнанасынен яткъан адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

²⁴ «Башкъа адамны гизли ольдюрген адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

²⁵ «Къабаатсыз адамны ольдюрмек ичюн къапар алгъан адамгъа лянет!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

²⁶ «Бу Къануннынъ сёзлерини тутмагъан ве, бойле этип, оны устюн къоймагъан адамгъа лянеттир!»

Бутюн халкъ: «Амин!» – десин.

Итаат ичюн багъышлавлар

28 Эгер сен керчектен де Алланъ олгъан РАББИни динълесенъ ве мен санъа бугунъ буюргъан Онынъ эписи эмирлерини беджерсенъ, Алланъ олгъан РАББИ сени эписи ер юзюндеки миллетлерден устюн къояджакъ. ² Алланъ олгъан РАББИни динълесенъ, мына бу эписи яхшы бахшышлар санъа бол-бол келеджеклер.

³ Сен эм шеэрде, эм тарлада огъурлы оладжакъсынъ. ⁴ Балаларынъ, топрагъынынъ махсулы, айванларынънынъ несили: бузавларынъ, улакъларынъ ве къозуларынъ берекетли оладжакъ. ⁵ Сепетинъ ве хамыр текненъ берекетли оладжакъ. ⁶ Яшайышында эр бир япкъан ишинъде бахыт тападжакъсынъ. ⁷ Санъа кършы чыкъаджакъ эписи душманларынъны РАББИ сенинъ козюндё огюнде ураджакъ. Олар санъа бир ёлнен келип уджюм этселер, сенден еди ёлнен

къачарлар. ⁸ Эр бир туткъан ишинъ ве анбарларынъ РАББИ буюраджагъына коре берекетли оладжакъ. Алланъ олгъан РАББИ санъа береджек топракъта санъа берекет береджек.

⁹ Эгер сен Алланъ олгъан РАББИнинъ эмирини тутып, ёлларындан юрсенъ, РАББИ ант эткени киби, сени Озь азиз халкъы деп къояджакъ. ¹⁰ О заман ер юзюндеки халкъларнынъ эписи, сен РАББИнинъ шахсий мулъкю олгъанынынъ корип, сенден къркърлар. ¹¹ РАББИ санъа эр шейде: балаларынъда, айванларынънынъ тёлюнде ве санъа бермеге деделеринъе ант эткен топракъ тарлаларынънынъ махсулында, – бол берекет береджек.

¹² РАББИ санъа Озь зенгин хазинесини, кок къапуларыны ачаджакъ, топрагъынъа вакъты-вакътына ягъмур ягъаджакъ ве къолунъ эр бир япкъан ишини берекетли япаджакъ. Сен чокъ миллетлерге борджкъа береджексинъ, озюнь исе борджкъа алмайджакъсынъ. ¹³ РАББИ сени къуйрукъ дегиль, баш япаджакъ. Эгер мен санъа бугунъ кърчалап беджермеге буюргъан, Алланъ олгъан РАББИнинъ эмирлерини тутсанъ, сен мытлакъа ашагъыда олмайып, тек юкъарыда оладжакъсынъ. ¹⁴ Мен санъа бугунъ буюргъан сёзлеримден сагъга-солгъа урулма, башкъа аллаларнынъ пешинден кетип оларгъа хызмет этме.

Итаатсызлыкъ ичюн къргъышлар

¹⁵ Лякин эгер сен Алланъ олгъан РАББИни динълемесенъ ве мен санъа бугунъ буюргъан эмирлерни ве низамнамелерни беджермесенъ, башынъа къргъышлар тюшеджек, олар сени къаплап аладжакълар.

¹⁶ Сен эм шеэрде, эм тарлада лянет оладжакъсынъ. ¹⁷ Сепетинъ ве хамыр текненъ лянет оладжакъ. ¹⁸ Балаларынъ, топрагъынынъ махсуллары, бузавларынъ, улакъларынъ ве къозуларынъ лянет оладжакъ. ¹⁹ Киргенинде де, чыкъкъанында да лянет оладжакъсынъ.

²⁰ РАББИ башынъа эр бир туткъан ишинъде къргъыш, телаш ве беля ёллайджакъ. Сен ёкъ этиледжексинъ ве тезден гъайып оладжакъсынъ, чюнки сен Оны къалдырып, яман ишни яптынъ.

²¹ Сен саип олмакъ ичюн кететкъан топрагъынъдан сени къырмагъандже, РАББИ башынъа ольдюрюджи хасталыкълар ёллайджакъ.

²² РАББИ санъа верем, сытма, янгъы, умма хасталыкъларыны, къргъакъ, якъып яндыргъан ель ве куф йибереджек. Сен гъайып олмагъандже, олар сени къувалайджакълар. ²³ Башынъ тёпесиндеки кок бакъыргъа, аягъынъ тюбюндеки ер де демирге айланыр. ²⁴ Ягъмур ерине РАББИ топрагъынъа тоз ве куль береджек, ве сен гъайып олмагъандже, о, коктен башынъа тюшеджек.

²⁵ РАББИ душманларынъа сени енъмеге ёл ачаджакъ. Оларгъа кършы бир ёлнен чыкъсанъ,

олардан еди ёлнен къачаджакъсынъ, ве ер юзюндеки бутюн падишалыкъларда сенинъ алынъ дешет догъураджакъ. ²⁶ Олю беденлеринъ тюрлю кок къушларына ве кийик айванларгъа аш олур, ве оларны къувмагъа кимсе тапылмаз. ²⁷ РАББИ санъа мысырлы ишлеген яралар, шишиклер, чибанлар ве къашынты ёллайджакъ. Сен олардан яхшы оламазсынъ. ²⁸ РАББИ сени делиликнен, кёрлукънен ве акъылдан таювнен ураджакъ. ²⁹ Кёр адам къаранлыкъта къармаланып юргени дайын, сен де купе-кунъдюз къармаланып юреджексинъ. Эписи туткъан ишлеринъ огъурсыз олур, эр кунъ сени хорлайджакъ ве чайпайджакълар, кимсе де сени къорчаламаз.

³⁰ Нишанлы оладжакъсынъ, лякин башкъа акъай нишанлынъны зорлап онен ятар; эв къурарсынъ, лякин ичинде яшамазсынъ; юзюмлик сачарсынъ, лякин бир салкъымыны узьмезсинъ. ³¹ Козюнь огюнде бугъанъны сояджакълар, сен исе бир кесек эт ашамайджакъсынъ. Эшегинъни сенден сенинъ козюнь огюнде алып кетеджеклер ве санъа кери къайтармайджакълар. Къой-эчкилеринъни душманларыньа береджеклер, кимсе де сени къорчаламаз. ³² Огъул ве къызларынь башкъа халкъкъа бериледжеклер. Козьлеринъ шуны кореджек ве сонъ оларны кунъ-кунъден къыдырып зайыф оладжакълар. Амма сен ич бир шей япып оламазсынъ. ³³ Топрагъынънынъ махсулыны ве ишлеринънинъ эписи берекетлерини сен бильмеген халкъ ашайджакъ, сени исе омюрбилля хорлап мазлум этеджеклер. ³⁴ Козьлеринъ корьгенлеринден сен акъылдан айырыладжакъсынъ. ³⁵ РАББИ тизлеринъни ве аякъларыньны агъырткъан ве тюзельмеге бильмеген чибанларнен ураджакъ. Олар сени баштан-аякъ устюньни къаплап аладжакълар.

³⁶ РАББИ сени ве озюнье сайлагъан падишаны, санъа ве деделеринъе белли олмагъан халкъларгъа алып кетеджек. Анда сен башкъа, таштан ве агъачтан ясалгъан аллаларгъа хызмет этеджексинъ. ³⁷ РАББИ сени алып къуваджакъ халкъларнынъ арасында сенинъ алынъ дешет догъураджакъ, сен лятифелернинъ кулькюси ве масхара оладжакъсынъ.

³⁸ Тарлаларгъа чокъ урлукъ сачып, аз махсул джыяджакъсынъ, чюнки оны сарынчкъа ашар. ³⁹ Юзюмликлерни сачып ишлейджексинъ, шарабыны исе ичмейджексинъ ве салкъымларыны джыймайджакъсынъ, чюнки эписини къурт ашар. ⁴⁰ Бутюн яшагъан ерлеринъде зейтюн тереклери оладжакълар, амма зейтюн ягъынен сюртюльмейджексинъ, чюнки зейтюнлер ерге пишмейип тюшер. ⁴¹ Сенинъ огъул ве къыз балаларынъ догъаджакъ, лякин олар сенде къалмазлар, чюнки эписи эсирликке алынаджакълар. ⁴² Эписи тереклеринъни ве топрагъынънынъ махсулларыны чыр-чыр мазинлер къаплап аладжакълар.

⁴³ Аранъызда ят халкълардан олгъанлар сизден эп юкъары котериледжеклер, сен исе эп ашагъы тюшеджексинъ. ⁴⁴ Олар санъа борджкъа береджеклер, сен исе оларгъа борджкъа бермейджексинъ. Олар, баш олып, сен къуйрукъ олурсынъ.

⁴⁵ Бу къаргъышларнынъ эписи башынъа тюшеджек; сен гъайып олгъандже, олар пешинъден къувалап, сени къаплап аладжакълар, чюнки сен Алланъ олгъан РАББИни динълемегенсинъ ве О санъа буюргъан эмирлерини ве низамнамелерини тутмагъансынъ. ⁴⁶ Бу къаргъышлар санъа ве эвлятларыньа эбедиен бельги ве аджайип шей оладжакълар.

⁴⁷ Эр шейинъ бол олгъанда, къуванып ве джан-юректен Алланъ олгъан РАББИге хызмет этмегинъ ичюн, ⁴⁸ сен ач, сувсуз, чыр-чып拉克ъ ве эр шейге мухтадж олып, РАББИ санъа ёллайджакъ душманларыньа хызмет этеджексинъ. О, сени ёкъ эткендже, бойнунъа демир боюндырыкъ такъаджакъ.

⁴⁹ РАББИ санъа ернинъ о бир четинден узакъта яшагъан миллетни ёллайджакъ. Сен тилини анъламагъан миллет къартал киби санъа учып келеджек. ⁵⁰ Козьлери къан баскъан миллет къартларны урьмет этмейджек, яшларны аджымайджакъ. ⁵¹ Олар, ич бир шей къалмагъандже, айванларыньнынъ несилини ве топрагъынънынъ махсулыны ашайджакълар. Сени ёкъ этмегендже, олар санъа не ашлыкъ, не яш шарап, не зейтюн ягъы, не бузав, не улакъ, не къозунъны къалдырмайджакълар. ⁵² Бутюн топрагъынънда сен юксек ве пекитильген диварларгъа умют эткенсинъ. Олар исе, эписи яшагъан ерлеринъни сарып аладжакъ ве бу диварларны йыкъаджакълар. Алланъ олгъан РАББИ санъа берген бутюн топрагъынънда яшагъан ерлеринъни сарып аладжакъ.

⁵³ Сонъ сен Алланъ олгъан РАББИ санъа берген эвлятларыньны, огъул ве къызларыньнынъ беденлерини ашайджакъсынъ, чюнки душманынь эткен къамачавы ве сенинъ алынъ пек агъыр оладжакъ. ⁵⁴ Аранъызда йымшакъ ве пек дуйгъулы олгъан акъайлар яман козьлеринен агъасына, севимли апайына ве сагъ къалгъан балаларына бакъаджакълар. ⁵⁵ Олар озь балаларынынъ беденини ашайджакълар, амма бир кесек биле кимсеге бермейджеклер, чюнки къамачав ичюн онынъ ич бир шейи къалмайджакъ. Эписи яшагъан ерлеринъде душманыньнынъ къамачавы ве сенинъ алынъ пек агъыр оладжакъ. ⁵⁶ Эм де аранъызда назик ве тербиели олгъан апайлар шуны япаджакълар. Назиклиги ве тербиеси ичюн олар аягъынен ерге басмагъан биле, энди исе севимли акъайына, огълуна ве къызына, ⁵⁷ аякъларынынъ арасындан чыкъкъан эшке ве озь тапкъан уфакъ баласына яман козьлеринен бакъаджакълар. Олар, эр шейинъ

ёкъсузлыгында, оны гизли ашамагъа ниетленеджеклер, чюнки яшагъан ерлеринде душманынынъ къамачавы ве сенинъ алынъ пек агъыр оладжакъ.

⁵⁸ Эгер бу китапта язылгъан бу Къануннынъ эписи сёзлерини тутып беджермесенъ ве Алланъ олгъан РАББИнинъ шуретли ве къоркъунчлы адындан къоркъмасанъ, ⁵⁹ РАББИ сени ве эвлятларынынъ олмайджакъ беляларнен, буюк ве узагъан беляларнен, къоркъунчлы ве кечмеген хасталыкъларнен ураджакъ. ⁶⁰ РАББИ башынъа сен къоркъкъан эписи Мысыр хасталыкъларыны тюшюреджек, ве олар санъа япышаджакълар.

⁶¹ Бундан гъайры, сен гъайып олмагъандже, РАББИ бу Къанун китабында язылмагъан эр бир хасталыкъны ве эр бир беляны сенинъ башынъа тюшюреджек. ⁶² Сизлер кокъ йылдызлары киби чокъ олгъан олсанъыз да, аз сайыда къаладжакъсынъыз, чюнки сен Алланъ олгъан РАББИни динълемегенсинъ. ⁶³ Сизге яхшылыкъ япкъанда ве сизни чокълаштыргъанда, РАББИ пек севинген эди. Сизни ёкъ эткенде ве сизни къыргъанда да шай пек севинеджек. Саип олмакъ ичюн кетяеткъан топракътан сен чекип чыкъарыладжакъсынъ.

⁶⁴ РАББИ сени эписи халкъларда, ер юзюнинъ бир четинден башкъа четинедже даркъатаджакъ. Анда сен башкъа, санъа ве деделеринъе белли олмагъан аллаларгъа, агъачтан ве таштан япылгъан аллаларгъа хызмет этеджексинъ.

⁶⁵ Лякин бу миллетлер арасында да сен раатлыкъ тапалмайджакъсынъ, ве раат-раат басмагъа да ер тапалмайджакъсынъ, чюнки анда РАББИ санъа теляшлы юрек, зайыфлашкъан козьлер ве умютсиз рух береджек. ⁶⁶ Эр вакъыт озь яшайышынынъ тюшюнип къасеветленеджексинъ, гедже-куньдюз къоркъудан къалтырайджакъсынъ ве яринки кунюнде эмин олмайджакъсынъ. ⁶⁷ Саба сен: «Ах, тездже акъшам кельгейди!» – дейджексинъ, акъшам исе: «Ах, тездже саба ачылгъайды!», чюнки козьлеринъ къоркъунчлы шейлер кореджеклер ве юрегинъни къоркъу къаплап аладжакъ. ⁶⁸ Сонъ РАББИ сени, «бир даа бу ёлны коръмесинъ», деген ёлнен гемилер устюнде Мысыргъа къайтараджакъ. Анда душманларынынъ къуллукъкъа сатылырсыз да, лякин сизни кимсе сатын алмаз.

Алланынъ Исраильге Моав топрагында берильген васиет

29 Мына РАББИ Мусагъа буюргъан васиетнинъ сёзлери. Муса оны Исраиль огулларына Моав топрагында бермек керек эди. Бу васиет, Хорев еринде берген васиеттен башкъа эди.

² Муса эписи израиллилерни чагъырып, оларгъа бойле деди:

– Мысыр топрагында фыравуннен, къулларынен ве бутюн топрагынен РАББИ козюнъиз огюнде

нелер япкъаныны коръдинъиз. ³ Буюк джезаларны, буюк бельгилерни ве аджайип шейлерни озь козьлеринъизнен коръдинъиз. ⁴ Лякин бу куньгедже анълагъан акъыл, корьген козь ве эшиткен къулакъ РАББИ сизлерге бермеди. ⁵ 40 йыл девамьнда мен сизни алып сахра бою юре эдим. Устюнъиздеки урба ипранмады, аякъларынынъыздаки аякъкъап тешильмеди. ⁶ Мен – Алланъыз олгъан РАББИ олгъанымны бильмек ичюн, пите ашамадынъыз, шарап ве башкъа ички ичмединъиз.

⁷ Бу ерге келип чыкъкъанымызнен, Хешбон падишасы Сихон ве Башан падишасы Ог дженк этмек ичюн къаршымызгъа чыкътылар, лякин биз оларны енъдик. ⁸ Сонъ биз оларнынъ топракъларыны алып, мулък оларакъ рубенилерге, гадлыларгъа ве Менашше къабилесининъ ярысына бердик.

⁹ Шунунынъ ичюн, бу васиетнинъ сёзлерини тутунынъиз ве оларны беджеринъиз. Сонъ эписи япкъан ишлеринъиз онъундан келеджек.

¹⁰ Бугунъ сиз эпинъиз Алланъыз олгъан РАББИнинъ огюнде турасынынъиз – башлыкъларынъыз, къабилелеринъиз, акъсакъларынъыз, реберлеринъиз, эписи израилли акъайлар, ¹¹ уфакъ балаларынъыз, апайларынъыз, ордунъызда ят халкълардан олгъанлар: одун парлагъанлар ве сув ташыгъанлар. ¹² Бугунъ сиз Алланъыз олгъан РАББИнинъ санъа береткъан васиетини ве Онынъ антыны аласынъыз. ¹³ Бугунъ О, буны тасдикълай: сиз – Онынъ халкъысыз, О исе – сизинъ Алланъыз. О, шу акъкъында сизге сёз берген, шу акъкъында да баба-деделеринъизге Ибраим, Исхакъ ве Якъупкъа ант эткен эди.

¹⁴ Бу васиетни ве Меним антымны Мен тек сизлерге дегиль, ¹⁵ амма эм де мында, Алламыз олгъан РАББИнинъ огюнде бугунъ бизнен тургъан адамларгъа, эм де бугунъ мында бизнен олмагъанларгъа да берем. ¹⁶ Мысырда насыл яшагъанымызны ве ёлда расткельген миллетлерден насыл кечкенимизни билесинъиз. ¹⁷ Оларнынъ писликлерини ве оларда олгъан агъач ве таштан, кумюш ве алтындан япылгъан путларыны коръдинъиз. ¹⁸ Сакъынынъыз, аранъызда ич бир акъай ве апай, сой ве къабиле бугунъ Алламыз олгъан РАББИден айланып, шу миллетлернинъ пешинден кетип, оларнынъ аллаларына хызмет этмесин. Сакъынынъыз, аранъызда зеэрли ве аджджы махсулны осьтюрген тамыр олмасын. ¹⁹ Шу адам бу антнынъ сёзлерини эшитип, юрегинде озюне огуурлар тилеп: «Юрегимде инатлыкънен яшасам да, эписи бир манъа селяметлик олур», – айтса, шу шей, къабаатлынен берабер къабаатсызны да ёкъ этер †. ²⁰ РАББИ оны багъышламагъа истемез, онъа

† Къадимий еудийдже «шу шей, сувлу ве сувсуз олгъаныны ёкъ этер».

къаршы РАББИнинъ гъазабы ве куньджюлиги янаджакъ. Бу китапта язылгъан эписи къаргъышлар башына тюшип, РАББИ онынъ адыны ер юзюнден силип ташлар. ²¹ Бу Къанун китабында язылгъан васиетнинъ къаргъышларына коре РАББИ оны ёкъ этмек ичюн, Исраиль къабилелерининъ эписинден айыраджакъ.

²² Сизден сонъ олгъан несиллер, сенден сонъ догъгъан эвлятларынынъиз ве узакъ мемлекеттен кельген ябанджылар, топракънынъ беляларыны ве РАББИ онъа ёллагъан хасталыкъларны корип, айтарлар: ²³ «Кукюрт ве туз; бутюн топракъ яна; устюне бир шей сачылмай, ве о, бир шей осьтюрмай; онда бир шей осьмей; бир от да осьмей. Содом, Гомора, Адма ве Цевоим шеэрлерине ошай. РАББИ оларны гъазабында ве афакъанында йыкып ёкъ эткендир».

²⁴ Сонъ эписи миллетлер бойле деп сорарлар: «Бу топракъкъа РАББИ не ичюн бойле япкъандыр? Онынъ буюк янгъан афакъаны не ичюндир?»

²⁵ Джевабы да бойле олур: «Баба-деделерининъ Алласы олгъан РАББИ оларны Мысыр топрагындан чыкъаргъан вакъытта, РАББИ оларгъа васиет берген, олар оны исе къалдыргъанлар. ²⁶ Олар кетип, башкъа аллаларгъа хызмет ве ибадет этип башлагъанлар, оларгъа белли олмагъан ве РАББИ разылыкъ бермеген аллаларгъа. ²⁷ Бунынъ ичюн РАББИнинъ афакъаны бу топракъкъа къаршы къайнагъан, ве О, бу китапта язылгъан эписи къаргъышларны башларына тюшюрген. ²⁸ Бугунъ белли олгъаны киби, РАББИ гъазапланып, афакъанланып ве пек океленип, бу халкъны шу топракътан чыкъаргъан, башкъа топракъкъа алып къувгъан».

²⁹ Эр гизли шейни бильмеге – Алламыз олгъан РАББИнинъ ишидир, ачыкъ олгъан шейлер исе – бизим ве эвлятларымыз ичюн. Бизлер бу Къануннынъ сёзлерини эбедиен беджермек керекмиз.

Аллагъа къайтув

30 Мен санъа айткъан эписи бу сёзлер – огъурлар ве къаргъышлар – башынъа тюшеджек вакъытта, сен олар акъкъында, Алланъыз олгъан РАББИ сизни къувгъан миллетлер арасында тюшюнеджексинъ. ² Мен санъа бугунъ буюргъаным киби, эгер сен ве эвлятларынынъ Алланъ олгъан РАББИге къайтып, джан-юректен Оны динълесенъ, ³ Алланъ олгъан РАББИ сени эсирликтен къуртараджакъ ве санъа мерамет эйлейджек. Айланып, Алланъ олгъан РАББИ сени даркъаткъан эписи халкълардан кене сени топлайджакъ. ⁴ Сен ернинъ о бир четинедже дагъылгъан олсанъ биле, Алланъ олгъан РАББИ андан да сени джыяр, андан да алыр. ⁵ Сонъ Алланъ олгъан РАББИ сени деделеринъ саип олгъан топракъкъа кетиреджек, сен де онынъ

саиби оладжакъсынъ, ве РАББИ санъа яхшылыкълар япып, сени деделеринъден зияде чокълаштыраджакъ. ⁶ Алланъ олгъан РАББИ сенинъ ве эвлятларынынъ юреклерини сюннет этеджек, ве сен Алланъ олгъан РАББИни джан-юректен севеджексинъ ве узакъ яшайджакъсынъ. ⁷ Сонъ Алланъ олгъан РАББИ бу къаргъышларнынъ эписини душманларынынъ, сени къувалагъанларнынъ ве кореджек козьлери олмагъанларнынъ башларына тюшюреджек. ⁸ Сен исе РАББИге къайтып, Оны динълейджексинъ ве мен бугунъ санъа буюргъан эписи эмирлерни беджереджексинъ. ⁹ Алланъ олгъан РАББИ эр бир туткъан ишинъде бол-берекет бедредек, эвлятларынынъ да, эм де туварларынынъ несилини, эм де топрагъыннынъ махсулларыны берекетли этеджек. Чюнки РАББИ деделеринъ акъкъында къувангъан киби, кене къуванчнен санъа яхшылыкъ япаджакъ. ¹⁰ Амма сен Алланъ олгъан РАББИни динълемек ве бу Къанун китабында язылгъан эмирлерни ве низамнамелерни тутмакъ, Алланъ олгъан РАББИге джан-юректен къайтмакъ керексинъ.

Яшайыш я да олюм

¹¹ Мен санъа бугунъ буюргъан Къанун сен ичюн пек агъыр ве иришильмейджек киби дегиль. ¹² О коклерде дегиль. Олмаса, «Биз къанунны эштейик ве беджерейик деп, ким коклерге чыкып, оны бизге кетиреджек?» – айтып олур. ¹³ О, денъизнинъ о бир тарафында да дегиль. Олмаса, «Биз къанунны эштейик ве беджерейик деп, ким денъизнинъ о бир тарафына барып, оны бизге кетиреджек?» – айтып олур. ¹⁴ Амма бу шей санъа пек якъындыр. О, агъзында ве юрегинъдедир. Сен оны беджерип олурсынъ!

¹⁵ Мына мен бугунъ сенинъ огюнъе яшайыш ве яхшылыкъ, олюм ве яманлыкъ къойдым. ¹⁶ Мен сизге бугунъ буюргъан шей будыр: Алланъ олгъан РАББИни севмек, Онынъ ёлларындан юрмек ве Онынъ эмирлерини, низамнамелерини ве къарарларыны тутмакъ. О заман яшайджакъсынъ, чокълашаджакъсынъ ве саип олмакъ ичюн кететкъан топрагъынъда Алланъ олгъан РАББИ санъа берекет бедредек. ¹⁷ Лякин эгер юрегинъ четке айланып, сесини динълемесе, ёлдан урулса ве башкъа аллаларгъа хызмет этип табынса, ¹⁸ мен бугунъ сизге ачыкъ айтам: сиз мытлакъа гъайып оладжакъсынъыз, Иордан озенини кечип саип олмакъ ичюн кеткен топрагъынъызда чокъ яшамайджакъсынъыз.

¹⁹ Коклер ве ер юзю бизге шаат олсунлар: мен сенинъ огюнъде яшайыш ве олюм, огъурлар ве къаргъышлар къойдым. Шунинъ ичюн, сен ве эвлядынъ яшасын деп, яшайышны сайлап ал, ²⁰ Алланъ олгъан РАББИни сев, Оны динъле, Онъа япыш, чюнки О, санъа яшайышынъ ве узакъ кунълерининъи ве Ибраим, Исхакъ ве Якъуп

деделеринъе бермеге ант эткен топракъта яшамагъа имкяныны бере.

Нун огълу Ехошуа – Мусанынъ издеши

31 Муса бутюн Исраильге бойле сёзлер айтып битирген сонъ, ² оларгъа шай деди:

– Мен энди 120 яшындам, сизге ёлбашчылыкъ даа этип оламайым. РАББИ манъа: «Сен Иорданнынъ башкъа тарафына кечмейджексинъ», – деди. ³ Алланъ олгъан РАББИ огюнден кечип, эписи огюндеки миллетлерни ёкъ этеджек, ве сен топрагъынынъ саиби оладжакъсынъ.

⁷ Сонъ Муса Ехошуаны чагъырып, бутюн Исраильнинъ огюнде онъа шай деди:

– Къуветли ве джесаретли ол, чюнки сен бу халкънен, РАББИ деделеринъе бермеге ант эткен топракъкъа кирип, оларгъа пайлаштыраджакъсынъ. ⁸ Огюнден кететкъан РАББИ сеннен оладжакъ. О сени къалдырмайджакъ ве ташламайджакъ. Къоркъма ве дешет тюбуне къалма.

Къануннынъ окъулмасы

⁹ Муса бу Къанунны язды ве оны РАББИнинъ Васиет Сандыгъыны ташыгъан, Левий къабилесинден олгъан руханийлерге ве Исраильнинъ эписи акъсакълларына берди.

¹⁰ Муса оларгъа бойле эмир этти:

– Единджи йылынынъ сонъунда, борджларны багъышлав йылында, Чалашлар Байрамында, ¹¹ бутюн Исраиль Алласы олгъан РАББИ сайлагъан ерге РАББИнинъ огюне кельгенинен, бу Къанунны, оны эписи эшитсин деп, бутюн Исраильнинъ огюнде окъу. ¹² Халкъны топла – акъайларны, апайларны ве балаларны, ве аранъызда яшагъан ят халкълардан олгъанларны. Олар динълесин ве огренсинлер, Алланъыз олгъан РАББИден къоркъсунлар ве бу Къануннынъ эписи сёзлерини тутып беджерсинлер. ¹³ Бу Къанунны бильмеген балалары да эшитирлер ве Иорданны кечип саип олмакъ ичюн кететкъан топрагъынъызда бутюн яшагъан вакътынъызда Алланъыз олгъан РАББИден къоркъмагъа огренирлер.

Раббининъ Мусагъа сонъки насиаты

¹⁴ Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Мына, олюм кунюнь якъынлаша. Ехошуаны чагъыр ве Корюшюв Чадырында турунъыз. Мен онъа эмир берейим.

Муса ве Ехошуа келип Корюшюв Чадырында турдылар. ¹⁵ РАББИ Чадырда булут дирегинде пейда олды. Булут диреги Чадырнынъ кириши янында турды. ¹⁶ Сонъ РАББИ Мусагъа бойле деди:

– Мына тезден сен баба-деделеринъе къошуладжакъсынъ. Бу халкъ, ороспу киби олып, кететкъан топракъларында эджебий аллаларнынъ пешинден бараджакъ. Олар Мени

къалдыраджакълар ве Мен оларгъа берген васиетимни бозаджакълар. ¹⁷ О куню Меним гъазабым оларгъа къаршы къызаджакъ, ве Мен оларны къалдыраджагъым. Мен бетимни олардан сакълайджагъым, ве олар ютуладжакълар. Башларына пек чокъ беля ве къаза тюшер, ве олар о куню: «Керчектен де, бу белялар башымызгъа тюшкенлернинъ себеби арамызда Алла олмагъаны ичюн!» – дерлер. ¹⁸ Мен исе о вакъыт мытлакъа бетимни олардан сакълайджагъым, чюнки оларнынъ башкъа аллаларгъа чевирилъгени пек яман оладжакъ.

¹⁹ Энди исе, бу йырны язып ал ве Исраиль огъулларына огрет. Оларгъа къаршы шаатлыгъым олсун деп, оны агъызларына къой. ²⁰ Мен баба-деделерине ант эткеним киби, оларны сютнен бал акъкъан топракъкъа кирсетеджегим. Олар исе тойып ашагъан сонъ, семиз оладжакълар ве башкъа аллаларгъа айланып, оларгъа хызмет этеджеклер. Олар Мени терк этеджеклер ве васиетимни бозаджакълар. ²¹ Сонъ, оларнынъ башларына чокъ беляларнен къазалар тюшкенинен, бу тюркю оларгъа къаршы шаатлыкъ олур, чюнки эвлятлары оны унутмайджакълар. Мен деделерине ант эткен топракъкъа оларны кирсетмезден эвель, оларнынъ бугуныки ниетлерини билем.

²² О куню Муса бу йырны язып алды ве оны эписи израиллилерге огретти.

²³ Нун огълу Ехошуагъа РАББИ бойле эмир этти: – Къуветли ве джесаретли ол, чюнки сен Исраиль огъулларыны Мен оларгъа ант эткен топракъкъа кирсетеджексинъ, Мен де сеннен олурым.

²⁴ Муса бу Къанунны бутюнлей китапкъа язып алгъан сонъ, ²⁵ РАББИнинъ Васиет Сандыгъыны ташыгъан левийлилерге шай эмир берди:

²⁶ – Бу Къанун китабыны алып, оны Алланъыз олгъан РАББИнинъ Васиет Сандыгъы янына къоюнъыз. О, анда сизге шаатлыкъ олур. ²⁷ Чюнки сиз исьянжар ве инат олгъанынъызны мен билем. Мына шимди де, мен даа сагъ олгъанымда, сиз РАББИнинъ огюнде исьянджылыгъынъызны косьтересинъиз, я мен ольген сонъ даа бетер олмазсынъызмы? ²⁸ Манъа эписи къабилелеринъизнинъ акъсакълларыны ве эписи реберлеринъизни топланъыз. Мен оларгъа бу сёзлерни айтарым ве оларгъа къаршы коклерни ве ер юзюни шаатлыкъкъа чагъырырым. ²⁹ Чюнки билем ки, мен ольгенимден сонъ, сиз бозулып, мен сизге буюргъан ёлдан урулырсынъыз. Сонъунда кельген кунълерде башынъызгъа яманлыкъ олур, чюнки сиз РАББИнинъ козю огюнде яманлыкъ япып, сизинъ арекетлеринъизнен Оны ачувлатаджакъсынъыз.

Мусанынъ тюркюси

³⁰ Сонъ Муса бу йырнынъ эписи сёзлерини, исраиллилернинъ бутюн джемааты эшитсин деп, айтты:

- 32** Къулакъ асынъыз, коклер,
мен айтаджагъым,
динъле, ер юзю,
агъзымдан чыкъаджакъ лафларны.
² Сагъанакъ киби огреткеним ягъар,
чыкъ киби лафым тюшер,
ягъмур киби янъы откъа ислер,
ягъмурчыкъ киби ешилликке олур.
³ Чюнки мен РАББИнинъ адыны шуретлейджегим,
сиз де Алламызнынъ улулыгъыны танынъыз!
⁴ О – Къаядыр! Якъанлары къусурсыз,
ве ёллары адалетлидир.
О – ишанчлы Алла, акъыкътасызлыкъ Онда ёкъ,
догъру ве инсафлы О!
⁵ Олар Онъа къаршы ахлякъсыз арекет этти;
Онынъ балалары киби дегиль,
олар къусур олды, бозукъ ве яланджы
несиль олар.
⁶ РАББИнинъизге бойле къайтарасызмы,
ахмакъ ве акъылсыз халкъ?
О – сенинъ Бабанъ дегильми?
Сени яраткъан, ясагъан ве асыл эткендир!
⁷ Къадимий заманларны акъылынъа кетир,
эвельки несиллернинъ йыллары акъкъында
тюшюн.
Бабанъдан сора, о санъа айтар,
къартларынъыздан сора,
олар санъа анълатырлар.
⁸ Юдже Алла миллетлерге мульк бергенде
ве адамларны больгенде,
О, Алланынъ огулларынынъ сайысына коре
халкъларгъа сынъырлар къойгъан.
⁹ РАББИнинъ пайы Онынъ халкъы олды,
Якъуп – Онынъ шахсий мулькюдир.
¹⁰ О, оны бош сахарада,
кийик увулдагъан чельде тапкъан.
Оны къорчалай, акъыл берген,
козь бебеги киби оны сакълай эди.
¹¹ Озь ювасыны къыбырдаткъан,
балаларынынъ устюнден
къалтырап учкъан къартал киби,
О да, къанатларыны керип, оны алгъан,
къанатлары устюнде ташыгъан эди.
¹² Ялынъыз РАББИ онъа ёлбашчылыкъ эте эди;
эджнебий алла онен ёкъ эди.
¹³ О, оны ер юзюнинъ тёпелерине котерген,
тарлаларнынъ берекетинен тойдура эди оны.
О, онъа ташлардан – балны,
чакъмакъташтан – зейтюн ягъыны ашкъа
бере эди,
¹⁴ эм де тувардан иримчикни,
къой-эчкилерден сютни,

- къозуларнынъ, Башан еринден
къочкъарларнынъ ве текелернинъ ягъыны,
ве энъ яхшы богъдайны.
Юзюм къаныны, шарапны сен иче эдинъ.
¹⁵ Ешурун † семиз олгъан ве тепе башлагъан.
Семиз олгъансынъ, шишманлангъансынъ,
толушкъансынъ!
Сонъ о, оны яраткъан Алланы къалдыргъан,
озь къуртулуш Къаясындан игренген.
¹⁶ Олар Алланы эджнебий аллаларынен
ачувландыргъан,
озь псликлеринен Оны гъазапландыргъан.
¹⁷ Озь къурбанларыны Аллагъа чалмайып,
шейтанларгъа, оларгъа белли олмагъан,
янъы кельген,
деделерининъ хаберлери олмагъан аллаларгъа
чалгъанлар.
¹⁸ Сени дюньягъа кетирген Къаяны
унуткъансынъ,
сени дертнен догъгъан Алланы акъылынъдан
чыкъаргъансынъ.
¹⁹ Буны корьген РАББИ олардан игренген,
чюнки огуллары ве къызлары Оны
гъазапландыргъан.
²⁰ «Бетимни олардан гизлерим, – деди О. –
Сонъ аллары не оладжакъ бакъарым.
Олар – бозукъ несиль,
отуз олмагъан балалардыр.
²¹ Олар Мен танымагъан аллаларынен Мени
кунъджю эткен,
бош путларынен Мени ачувландыргъанлар.
Мен де олар танымагъан халкънен
оларны кунъджю этеджегим,
ахмакъ бир миллетнен оны
ачувландыраджагъым.
²² Чюнки Меним гъазабым атеш алевлендирди,
онынъ янгъаны олюлернинъ дюньясына ете,
о, ер юзюни ве берекетини якъып юта,
дагъларнынъ этеклерини де якъа.
²³ Башларына чокъ яманлыкълар тюшюреджегим,
эписи окъларымы оларгъа атаджагъым.
²⁴ Ачлыкъ оларны бошатыр,
веба оларны ашар,
аджджы тишлемелер келир.
Оларгъа къаршы кийик айванларны ёлларым,
эм де тозда суйрекленген зеэр
махлюкъларны.
²⁵ Тышарыда къылыч акъайларны урар,
ичериде дешет айны шу шейни этер:
йигитлерни ве къызларны,
бейбейлерни, чал къартларны.
²⁶ Айтмагъа истер эдим:
“Оларны парчалайджагъым
адамлар оларны ич бир
вакъыт хатырламайджакълар”.

† Ешурун – Исраильнинъ шаирани ады, «догъру, намуслы олгъан».

²⁷ Амма душманларынынъ ачувы ичюн шумам.

Ёкъса, душманлары буны янълыш анълап, айтар:

“Бизим къудретимиз улу,
РАББИнинъ иши дегильдир бу!”»

²⁸ Олар – акъылыны джойгъан миллет,
ве араларында анълайыш да ёкъ.

²⁹ Ах, акъыллы олып, олар буны анълап бильселер,

оларнен не оладжагъыны анъласалар экен!

³⁰ Эгер оларнынъ Къаясы оларны сатмагъан олса,
ве РАББИ оларны душманларынынъ

къолуна бермеген олса,

бир адам бинъ адамны къувалап олур эдими?

Я да эки адам он бинъ адамны къувып олур эдими?

³¹ Чюнки оларнынъ къаясы

бизим Къаямыз киби дегиль.

Душманларымыз биле буны анълайлар.

³² Оларнынъ юзюм пытакълары –

Содом чубугъындан,

ве юзюми Гоморанынъ тарлаларындан.

Юзюм данелери зеэр тёкелер,

салкъымлары исе аджджы оть шырасы киби.

³³ Шарабы – ажджерхаларнынъ зеэри,
йыланларнынъ ольдюрдиджи зеэридир.

³⁴ РАББИ шай айта:

«Мен буны сакъламадым?

Озь анбарларымда килитлемедим?

³⁵ Аякълары тайгъанда,

Мен акътыман ве интикъам алырым,

чюнки беля-къаза куню якъындыр,

азырландырылгъан шейлер оларгъа ашыкъып келелер».

³⁶ Лякин РАББИ Озь халкъыны акълайджакъ.

Къолларында такъат къалмайджакъ вакътында,

не къул, не азат къалмайджагъыны корьгенде,

Озь къулларына мерамет этеджек.

³⁷ О айтар: «Къайда аллалары,

олар сыгъынакъ къыдыргъан къаялары?

³⁸ Оларнынъ къурбан ягъларыны ким ашагъан,
шарап бахшышларыны ким ичкен?

Олар турсунлар да, сизге ярдым этсинлер,
сиз ичюн орьтю олсунлар!

³⁹ Энди корюнъиз: Керчектен де, Мен – Одыр!

Менден гъайры алла ёкъ!

Мен ольдюрем, Мен де яшайыш берем,

Мен яралайым, Мен де тедавильейим.

Меним къолумдан кимсе къуртарып оламаз.

⁴⁰ Емин этип, къолумны кокке тараф котерем ве айтам:

Мен, Эбедий, Озюмнен ант этем:

⁴¹ парылдагъан къылычымынъ къайарым,

суд этип къолум оны тутар,

душманларымынъ акътыманыны алырым,

Мени кореджек козьлери олмагъанларны джезаларым.

⁴² Окъларымынъ къангъа бояларым,
къылычымынъ беденлерни ашар,
ольдюрильген ве эсирге тюшкенлернинъ къаныны ичер,
душман башлыкъларынынъ башларына тояр».

⁴³ Алланы бильмеген миллетлер
Онынъ халкъынен берабер къуванынъыз!
Чюнки О, къулларынынъ къаны ичюн акътыманыны алып,

ве душманларынынъ интикъамыны алып,
Озь топрагъы ве халкъы ичюн акъларыны берер.

⁴⁴ Бойледже, Муса Нуннынъ огълу Ехошуанен берабер келип, бу йырнынъ эписи сёзлерини халкъкъа айттылар.

Муса халкъны къандыра

⁴⁵ Бу сёзлернинъ эписини бутюн Исраильге айтып битирген сонъ, ⁴⁶ Муса оларгъа шай деди:

– Мен сизге бугунъ айткъан бу сёзлерни акъылларынынъызда тутунъыз, бу Къанун сёзлерининъ эписини тутып беджермеге балаларынъызгъа эмир этинъиз. ⁴⁷ Чюнки бу сёзлер сиз ичюн бош лаф дегиль, олар – сизинъ яшайышынъыздыр. Иорданны кечип саип олмакъ ичюн кететкъан топракъта оларнынъ ярдымынен чокъ вакъыт яшарсынъыз.

Муса Ханаангъа кирмез

⁴⁸ О куню де РАББИ Мусагъа бойле деди:

⁴⁹ – Аварим дагъларындаки, Ерихоннынъ къаршысында Моавда ерлешкен Нево дагъына котериль ве Мен Исраиль огъулларына мулък оларакъ береджек Ханаан топрагъына бакъ. ⁵⁰ Хор дагъында ольген ве баба-деделерине къошулгъан агъанъ Харун киби, сен де котериледжек дагънынъ устюнде оледжексинъ ве баба-деделеринъе къошуладжакъсынъ. ⁵¹ Чюнки сиз Цин сахрасында, Мерива Кадеш сувлары янында Исраиль огъулларынынъ огюнде Манъа къаршы имансыз аркет эттинъиз, оларнынъ арасында Меним мукъаддеслигимни къорчаламадынъыз. ⁵² Сен огюнде олгъан топракъны кореджексинъ, амма Мен Исраиль огъулларына береджек бу топракъкъа кирмейджексинъ.

Муса Исраиль къабилелерини багъышлай

33 Олъмезден эвель, Алланынъ адамы Муса Исраиль огъулларына бойле огъурлар тиледи. ² О, шай деди:

– РАББИ Синайдан кельди,
Сеир дагъларында оларгъа ачылды,
Паран дагълы топрагъындан нурнен пейда олды,
азизлернинъ ордуларынен О, кельди,

онъ къолунда Къанун атеши бар эди.
³ О, халкъыны керчектен сева.
 Эписи азизлер Сенинъ къолунда;
 олар аякъларында топлашалар,
 айткъанларында къулакъ асалар.
⁴ Муса бизге Къанунны буюрды,
 о – Якъуп джемиетининъ мулъкю.
⁵ Халкънынъ башлыкълары
 къабилелернен берабер топлашкъанда,
 о, Ешуруннынъ падишасы эди.
⁶ Яшасын Рубен ве ольмесин,
 лякин акъайлары аз сайылы олсун.
⁷ Буны о, Ехуда къабилесине айтты:
 – Я РАББИ, Ехуданынъ сесини эшит
 ве оны халкъына кетир.
 Озюни Озь къолларынен къорчалай;
 сен онъа душманларына къаршы ярдымджи ол.
⁸ Левий къабилесине шай деди:
 – Тум ве Ур † алетлери сенинъ инсафлы
 адамындадыр.
 Сен оны Масса еринде сынадынъ,
 Мерива сувлары янынъда онен давалаштынъ.
⁹ О, ана-бабасы акъкъында бойле деди:
 «Мен оларны бакъмадым».
 О, агъа-къардашларыны танымагъан,
 озь балаларыны бильмеген,
 лякин о, Сенинъ сёзлеринъни сакълагъан,
 васиетинъни къорчалагъан.
¹⁰ Олар Якъупны къарарларына огретирлер,
 Исраильни – Сенинъ Къанунынъа.
 Олар огюнъде къокъулы отларны якъарлар,
 къурбан еринъе айванларны бутюнлей
 къоярлар.
¹¹ РАББИ, онынъ къудрети огъурлы олсун,
 туткъан ишлеринден разы ол.
 Онъа къаршы тургъанларны
 ве оны кореджек козьлери олмагъанларны,
 аякъ устюнде турып олаамасынлар деп,
 аякъларындан ур.
¹² Биньямин къабилесине шай деди:
 – РАББИнинъ севгилиси янынъда хавфсыз яшар.
 О, оны эр кунъ сакълай,
 ве о, Онынъ омузлары ортасында раат отура.
¹³ Юсуф къабилесине шай деди:
 – РАББИ онынъ топрагъына коклернинъ,
 чыкъларнынъ ве ашагъыда акъкъан сувларнынъ
 энъ яхшы берекетини берсин,
¹⁴ кунеште оськен ве айлар кетирген
 энъ яхшы махсулларны,
¹⁵ къадимий дагъларнынъ энъ яхшысыны
 ве эски байырларнынъ энъ яхшысыны,
¹⁶ топракнынъ энъ яхшысыны ве онынъ
 боллугъыны берсин.
 Тикенли чалыда Булунгъаннынъ разылыгъы
 Юсуфнынъ башына,

† Ур ве Тум – къадимий еудий тилинде «ярыкъ» ве
 «къусурсызлыкъ» маналарыны анылата. Чыкъыш 28.30
 бакъынъыз.

агъа-къардашларындан сайлангъан
 бирисининъ манълайына олсун.
¹⁷ Онынъ биринджи догъгъан бугъасы – онынъ
 сайгъысы,
 бойнузлары – кийик бугъанынъ бойнузлары
 киби,
 оларнен о, ернинъ башкъа четинедже олгъан
 халкъларны тюртеджек.
 Бу – Эфраимнинъ он бинълери ве Менашшенинъ
 бинълеридир.
¹⁸ Зевулун къабилесине шай деди:
 – Къуван, Зевулун, эвинъден чыкъкъанында,
 ве сен, Иссасхар, – озь чадырларында.
¹⁹ Олар халкъларны дагъгъа тараф чагъырырлар,
 анда догъру къурбанларны чаларлар.
 Олар денъизнинъ боллугъынен
 ве къумда сакълы хазинелернен
 кейфленеджеклер.
²⁰ Гад къабилесине шай деди:
 – Гаднынъ топракларыны кенълештирген адам
 бахтлы олсун!
 О, арслан киби яшай,
 къолны ве башны парчалай.
²¹ О, озюне ернинъ биринджисини сайлап алды,
 чюнки анда башлыкыннынъ пайы оны бекледи.
 Халкънынъ башлыкъларынен о кельди,
 о, РАББИнинъ догъру ирадесини
 ве Исраильге берильген къарарларыны
 беджерди.
²² Дан къабилесине шай деди:
 – Дан – арслан яврусудыр;
 о, Башан еринден секирип тюше.
²³ Нафтали къабилесине шай деди:
 – Нафталинен РАББИнинъ бол разылыгъы
 ве Онынъ номай берекети.
 О, денъизнинъ ве дженюптеки топракнынъ
 саиби.
²⁴ Ашер къабилесине шай деди:
 – Огъулардан энъ бахтлы – Ашердир.
 Агъа-къардашларынынъ разылыгъы онен олсун,
 аягъыны зейтюн ягъына батырсын.
²⁵ Къапуларындаки мандаллары –
 демир ве бакъырдандыр,
 къудретинъ кунълеринъе тенъ оладжакъ.
²⁶ Ешуруннынъ Алласына ошагъан ёкъ!
 О, коклер устюнден санъа ярдымгъа
 Озь Шуретинде булутлар устюнде келе.
²⁷ Эбедий Алла – сени сакълагъан ердир,
 сени эбедиен къудрети къорчалай.
 О, душманларынынъ огюнъден къувалай ве:
 «Ёкъ эт!» – айта.
²⁸ Исраиль хавфсыз яшай,
 Якъуп янъгъызлыкъта тура
 ашлыкъ ве шарапкъа толу топрагынъда;
 ве коклерден онъа чыкълар тюшелер.
²⁹ Исраиль, сен не де бахтлысынъ!
 Санъа ошагъан ким бар?
 РАББИ къуртаргъан халкъсынъ!

О – сени къорчалагъан къалкъанынъдыр
 ве шуретинънинъ къылычыдыр.
 Душманларынъ огюнъде ялтакъланалар,
 сен исе оларнынъ ибадет тѣпелерини
 аякъларынънен басасынъ.

Мусанынъ олюми

34 Сонъ Муса Моав тюзлюгинден Нево
 дагъына, Ерихонинъ къаршысында олгъан
 Фисганынъ тѣпесине котерильди. Анда РАББИ онъа
 Гилад ерини, Дангъадже олгъан топракъны
 косътерди. ² Нафталининъ оладжакъ топрагъыны,
 Менаше ве Эфраимнинъ топрагъыны, тап
 гъарбий денъизгедже баргъан бутюн Ехуданынъ
 топрагъыны, ³ Негевни ве Ерихо (Пальмалар
 шеэри) вадийининъ тюзлюгини, тап Цоар
 шеэринедже олгъан топракъны.

⁴ Сонъ РАББИ онъа бойле деди:

– Мен Ибраим, Исхакъ ве Якъупкъа: «Оны
 несиллеринъизге берерим», деп ант эткен топракъ
 мына. Мен санъа оны козьлеринънен коръмеге
 разылыкъ берерим, лякин о топракъкъа сен
 кирмесинъ.

⁵ Сонъ РАББИ айткъаны киби, РАББИнинъ къулу
 Муса Моав еринде ольди. ⁶ О, оны вадийде, Моав
 еринде, Бет-Пеорнынъ къаршысында дефн этти,

лякин аля бу кунь онынъ къабри къайда
 олгъаныны кимсе бильмей. ⁷ Муса ольгенде 120
 яшында эди, лякин онынъ козьлери
 зайыфлашмагъан, бедени де такъаттан
 кесильмеген эди. ⁸ Исраиль огъуллари Моав
 тюзлюгинде 30 кунь девамында Мусанынъ
 артындан агъладылар. Сонъ Мусанынъ артындан
 агълап яныкълангъан матем куньлери биткен эди.

Мусанынъ ерине кечеджек Ехошуа

⁹ Нун огълу Ехошуа икмет рухуна толгъан, чюнки
 Муса онынъ устюне къолларыны къойгъан эди.
 Исраиллилер онынъ сесини динъледи ве, РАББИ
 Мусагъа эмир эткени киби, ойле де япа эдилер.

Мусанынъ буюклиги

¹⁰ О вакъыттан сонъ РАББИни юзьме-юзь бильген
 Муса киби пейгъамбер Исраильде бир даа олмады.

¹¹ Муса, РАББИнинъ ёллагъанына бойсунып,
 Мысыр топрагъында фыравунгъа, къулларына ве
 бутюн топрагъына къаршы аджайип шейлерини
 япкъан ве бельгилер косътерген эди. ¹² Буюк
 къудретинен ве къоркъунчлы ишлеринен Муса
 буларны бутюн Исраильнинъ козю огюнде япкъан
 эди.

Икметли сёзлер

Мезкюр джыйынтыкъта басылган китаплар – Тевратнынъ энъ «фельсефий» китапларыдыр. Олар яхшылыкъ ве яманлыкънынъ эбедий меселелери акъкъында икяе этелер (бунынънен берабер къадимий Шаркъкъа аит олган дюньябакъыш ве яшайышнынъ хусусиетлерини акс эттирелер). китабынынъ еудий ады – . Бу сёзюнинъ чокълукъ шекилидир. Бу сёз ялынъыз икметли сёзни дегиль де, амма афоризмни, айтымны, аталар сёзюни, кимерде исе – эгер нутугъы джанлы ве парлакъ образларынен толып-ташса, пейгъамбернинъ бутюн нутугъыны анълатмакъ мумкюн. «Ерусалимнинъ падишасы Давут огълу Сулейманнынъ икметли сёзлери» деген ибарени, догърудан-догъру земаневий манадаки муэллифликни акс эттире деп анъламагъа керекмей.

Тюрлю икметли адамларнынъ айткъан лафларындан тертип этильген джыйынтыкъ улу икмет саиби Сулейманнынъ адынен багълыдыр.

Китапнынъ эсас фикирини энъ башындадыр: «» (1.7). Бу сёзлерден сонъ, баба огълуна берген насиатлар келелер: икметни къыдырмагъа чагъырув, гунахкяр ве залымларнен бераберликте олмакътан сакъындырув.

Яшайыш огютлери икметнинъ макътавынен ян-янаша келелер. Икметнинъ озю исе, адамларнен озь бильгиси, ферасетлиги ве келеджекни коръмек къабилитинен пайлашкъан къадын образында келе. Икмет кумюш, алтын ве дегерли ташлардан паалыдыр, падишаларгъа укюм этмек, къадыларгъа акъикъатны тиклемеге ярдым эткен де одыр.

Рабби икметни учурымдан, сув, топракъ ве деньизден эвель яраткъандыр. Рабби дюньяны яраткъанда, икмет онынъ янында эди, «Онынъ огюнде токътамай шенълене эди», «онинъ къуванчы да инсан огъуларынен берабер эди». Икметнен сёйлешув – зияфеттир, о, мында эписи адамларны теклиф эте (9.1-12). Бу зияфетке ахмакълыкъ зияфети къарама-къаршы къоюлгъандыр – яни эп анавы биревнинъ кезген апайынынъ зияфетидир (9.13-18).

Китапнынъ даа бир къысмы – бу «Сулейманнынъ сёзлеридир» (10.1 – 22.16) басирет, алчакъгонъюллик ве намуслыкъ акъкъында олган къыска эки сатырлы афоризмлернинъ джыйынтыгъыдыр.

Китап яхшы апайгъа багъышланган йырнен бите (31.10-31). Бу йыр бутюн китап бою эсас фикир олып кельген яхшы апайнынъ яман апайгъа къарама-къаршы къоюлмасыны екюнлей.

китабында икметли ве инсафлы адамлар даима онъаджакълары, залым ве гунахкярлар исе гъайып оладжакълары акъкъында текрар-текрар айтыла.

- 1 Израиль падишасы, Давут огълу Сулейманнынъ икметли сёзлери:
- 2 Бу икметли сёзлер – икметнинъ ве огютнинъ манасына етмеге
ве акъыллы лафларны анъламагъа,
- 3 акъыл-ферасет, инсафлыкъ, адалетлик ве догърулыкъ акъкъында огютлери алмагъа истеген адамлар ичюн.
- 4 Саде адамгъа олар зеяны,
яш огълангъа – бильги ве ферасетни берирлер.
- 5 Оларны эшитип, икметли адам бильгилерини арттырыр
ве акъыллы адам яхшы насиатлар тапар.
- 6 Сонъ о, икметли сёзни ве кинаели икяени,
акъыл саиплерининъ лафларыны ве оларнынъ тапмаджаларыны анълар.
- 7 Бильгининъ башы – РАББИден къоркъмакътыр,
огютни ве икметни бир шей ерине коръмеген адам – ахмакътыр.
- 8 Динъле, огълум, бабанънынъ огютини
ве ананънынъ эмирини ташлама,

- 9 чюнки олар башынъа – гузель тадж,
бойнунъа да – ильвандыр.
- 10 Огълум, эгер гуналы адамлар сени яманлыкъ
япмагъа къандырсалар, разы олма.
- 11 Эгер олар санъа: «Юр бизнен,
тузакъта сакъланып,
къабаатсыз адамны бир манасы олмайып
беклермиз, ольдюримиз оны.
- 12 О бир дюнья – тири алда адамларны,
мезар – бутюн алда онъа тюшкенлерни киби,
бойле де биз оларны тири ютармыз.
- 13 Чешит-тюрлю къыйметли мал-мульк алып,
эвлеримизни гъаниметке толдурып-
ташырармыз.
- 14 Бизнен берабер джереп чекерсинъ,
эпимизнинъ пара кисеси бир оладжакъ», –
деселер,
- 15 огълум, оларнен берабер ёлгъа чыкъма,
оларнынъ ёлуна аягъынъ басмасын,
- 16 чюнки оларнынъ аякълары яманлыкъкъа
чапалар,

олар къан төкмеге ашыкъалар.
¹⁷ Къушларнынъ козю огюнде тузакъны къоймакъ бошунадыр,
¹⁸ олар исе озьлерининъ къаныны төкмек ичюн тузакъ япалар,
 сакъланып, джанларыны гъайып этелер.
¹⁹ Адалетсиз къазанчкъа къызгъан эр кимнинъ сонъу бойледир:
 бу къазанч, онъа саип олгъан адамларнынъ джаныны ала.
²⁰ Икмет сокъакъларда къычыра,
 мейданларда сесини котере,
²¹ топлашувларынынъ баш ерлеринде чагъыра,
 шеэрлерининъ араба къапусында бойле сөзлерини айта:
²² «Эй, саде адамлар, саделикни не вакъыткъадже севеджексинъиз?
 Мыскъылджылар не вакъыткъадже мыскъылламакътан кейф чатаджакълар?
 Акъылсызларнынъ не вакъыткъадже бильгини корьмеге козьлери олмайджакъ?
²³ Меним опыкеме къулакъ асынъыз,
 сонъ мен сизге озь рухумны төкеджегим,
 сөзлеримни айтаджакъым.
²⁴ Мен чагъырдым – сиз эшитмединъиз,
 къолумны узаттым –
 абайлагъан адам олмады.
²⁵ Эписи насиатларымдан ред эттинъиз,
 опыкелеримни де къабул этмединъиз.
²⁶ Онынъ ичюн мен де сизинъ белянъыз устюнден кулерим,
 сизни дешет баскъанда, мен де сизни мыскъылларым.
²⁷ Сизни дешет фуртуна киби баскъанда
 ве беля къасыргъа киби сарып алгъанда,
 къайгъы ве сыкъынты тюбюнде къалгъанынъызда, къуванырым.
²⁸ О заман мени чагъыраджакълар,
 лякин мен эшитмейджегим,
 саба- танъдан мени къыдыраджакълар,
 лякин тапалмайджакълар.
²⁹ Олар бильгиден нефрет эттилер
 ве РАББИден къоркъуны озьлерине сайлап алмадылар,
³⁰ Олар насиатымны къабул этмедилер,
 опыкелеримни де аякъ асты эттилер.
³¹ Онынъ ичюн туткъан ёлларындан мейвасыны ашайджакълар,
 озь тюшюнджелеринден тояджакълар,
³² чюнки саделернинъ инатлыгъы озьлерини гъайып этеджек,
 акъылсызларнынъ гъамсызлыгъы да озьлерининъ башына етеджек.
³³ Мени динълеген адам исе,
 яманлыкътан къоркъмайып,
 раат ве тынч яшайджакъ».

2 Огълум, эгер айткъанларымны къабул этип,
 эмирлеримни акъылында тутсанъ,

² икметке къулакъ асып,
 юрегинъни анълайыш тарафкъа чевирсенъ,
³ акъылны чагъырып,
 анълайышкъа ынтылсанъ,
⁴ кумюш пара киби оны къыдырсанъ,
 сакълангъан хазине киби оны тапмагъа тырышсанъ,
⁵ о заман РАББИ къоркъусыны анълап,
 Алла акъкъында бильгини тапарсынъ.
⁶ Чюнки РАББИ икметни бере,
 бильгинен анълайыш да Онынъ агъзындан чыкъалар.
⁷ Догъру адамлар ичюн – Онда енъиш бар,
 къусурсыз яшагъанлар ичюн – къалкъан.
⁸ О, адалет ёлуны къорчалай,
 садыкъ олгъанларнынъ ёлларыны сакълай.
⁹ О заман сен инсафлыкъ, адалет, догърулыкъ,
 эр бир яхшылыкънынъ ёлуны анъларсынъ,
¹⁰ чюнки юрегинъе икмет киреджек,
 джанынъ ичюн бильги гузель оладжакъ.
¹¹ Ферасет сени сакълайджакъ,
 акъыл сени къорчалайджакъ.
¹² Олар сени яман ёлдан,
 ялан сөзлер айткъан адамдан къуртараджакъ,
¹³ къаранлыкъ ёлдан юрмек ичюн догъру ёлны ташлагъан адамлардан,
¹⁴ яманлыкъ япып къувангъан,
 яман куфюрликтен кейф чаткъан адамлардан,
¹⁵ къыйыш ёлларда юрген,
 ёлларыны шашыргъан адамлардан къорчалайджакъ.
¹⁶ Олар да сени башкъасынынъ апайындан,
 эвли олгъан, сөзлерини татлы-татлы айткъан къадындан,
¹⁷ яшлыгъынынъ омюр-къардашыны ташлагъан,
 озь Алласынынъ васиетини унуткъан апайдан къуртараджакълар.
¹⁸ Онынъ эви – олюм къапкъаныдыр,
 юрген ёлу да – олюлернинъ дюньясына алып баргъан ёлдыр.
¹⁹ Онъа кирген эр ким арткъа къайтмайджакъ,
 яшайышкъа алып баргъан ёлгъа иришип оламайджакъ.
²⁰ Бунинъ ичюн яхшы адамларнынъ ёлундан юр,
 инсафлыларнынъ ёлларыны тут.
²¹ Догъру адамлар – ер юзюнде яшайджакъ,
 къусурсызлар – онынъ устюнде къаладжакълар.
²² Ярамазлар исе ер юзюнден ред этиледжек,
 къара юрекли олгъанлар ондан къырыладжакълар.

3 Огълум, огреткенлеримни унутма,
 эмирлеримни юрегинъде сакъла,
² чюнки олар омрюнънинъ куньлерини ве йылларыны узатаджакълар,
 санъа муаббетлик кетиреджеклер.
³ Мерамет ве садыкълыкъ сени къалдырмасын:
 оларны бойнунъа сар,

пиляки таш устюне киби юрегинънинъ устюне яз.

- 4 Сонъ Алланынъ ве адамларнынъ козьлери огюнде
санъа хайыр ве акъыл-ферасет оладжакълар.
- 5 РАББИге джан-юректен ишан,
озь акъылынъа таянма.
- 6 Эписи ёлларынъда РАББИни бильмеге тырыш,
ве О, сенинъ ёлларынъны догъру япаджакъ.
- 7 Озюньни икметли сайма,
амма РАББИден къоркъ
ве яманлыкътан узакъ тур.
- 8 Бу, беденинъе – сагълыкъ,
кемиклеринъе де – къувет олур.
- 9 Мал-мулькюнъден ве эр бир ишинънинъ
биринджи берекетинъден РАББИге пай айырып,
Оны урьмет эт.
- 10 Сонъ анбарларынъны мал басар,
фычыларынъ да яш шарапнен толып ташар.
- 11 Огълум, РАББИнинъ огютини ред этме
ве опъкесинден нефретленме,
- 12 чюнки баба севимли огълуны
джезалагъаны киби,
РАББИ де кимни севе, оны да джезалай.
- 13 Икметке иришкен адам,
анълайышкъа саип олгъан адам не бахтлыдыр!
- 14 Чюнки оны къазангъаны кумюш
къазангъанындан яхшыдыр,
онынъ келири алтындан олгъан келирден
берекетлидир,
- 15 о, дегерли ташлардан паалыдыр,
бутюн истегенлеринъден ич бир шей
онъа тенъ олмаз.
- 16 Онынъ онъ къолунда – узакъ омюр,
сол къолунда исе – байлыкъ ве шурет.
- 17 Онынъ ёллары – гузель ёллардыр,
ве эписи ёлчыкълары – муаббетликтир.
- 18 Икметни тапып алгъан адам ичюн,
о – омюр терегидир,
оны къатты туткъан – бахтлыдыр!
- 19 РАББИ еринъ темелини икметнен къойды,
усталыкънен коклерни ерлештирди.
- 20 Онынъ бильгиси теренликлер яра
ве булутлардан чыкъ тюшюре.
- 21 Огълум, буны козь огюньден къачырма,
идракъ ве ферасетинъни даима сакъла.
- 22 Олар джанынъ ичюн – омюр,
бойнунъ ичюн – хайырлы ильван олур.
- 23 О вакъыт ёлунъ хавфсыз олур,
аягъынъ да абынмаз.
- 24 Юкъламагъа къоркъусыз ятарсынъ,
юкълап къалгъанынъдан сонъ да
юкъунъ татлы олур.
- 25 Апансыз белядан
ве ярамайларгъа кельген къазадан къоркъма,
- 26 чюнки РАББИ сенинъ ишанчынъ оладжакъ,
аягъынъны къапкъандан О сакълайджакъ.
- 27 Элинъден кельсе,

адамнынъ акъкъыны бермектен къачынма.

- 28 Янынъда олып да, башкъа адамгъа:
«Кет, ярын келирсинъ, о вакъыт бериirim», –
деме.
- 29 Сенден хавф беклемеген къомшугъа къаршы
бир яманлыкъ япмагъа тюшюнме.
- 30 Санъа яманлыкъ этмеген адамнен
бош ерде къавгъа этме.
- 31 Зорбалыкъ эткен адамны пахыллама,
онынъ ёлларындан ич бирини сайлама,
- 32 чюнки РАББИ къара юрекли адамдан
нефретлене,
догъру адамларгъа исе О ишана.
- 33 Гунахярнынъ эвини РАББИ къаргъай,
инсафлы адамларнынъ эвини исе багъышлай!
- 34 Мыскъылджыларны О мыскъыллайджакъ,
алчакъгонъюллилерге исе хайыр береджек.
- 35 Икмет саиплери мирас оларакъ
шурет аладжакълар,
акъылсызлар исе – масхаралыкъ.
- 4 Балалар, бабанъызнынъ огютини
динъленъиз,
акъыллы олмакъ ичюн, къулакъ асынъыз,
2 чюнки сизге яхшы акъыл огретем.
Огреткенлеримни унутманъыз.
- 3 Мен бабамнынъ севимли огълу эдим,
анамнынъ бирден-бир баласы.
- 4 Бабам мени огретип, манъа бойле айта эди:
«Айткъанларымны юрегинъе къой,
эмирлеримни тутып яша.
- 5 Икметке саип ол, акъылгъа малик ол!
Айткъанларымны унутма,
олардан четке чекильме.
- 6 Икметни къалдырма – о сени къорчалайджакъ,
оны сев – о сени сакълайджакъ.
- 7 Башы – икмет! Икметке саип ол!
Бутюн мал-мулькюнънинъ устюнден
акъылгъа саип ол!
- 8 Оны баш устюнде тут – о да сени юксельтеджек,
онъа япышсанъ – о сени шуретлейджек.
- 9 О, башынъа хайырлы чембер къояджакъ,
аджайип таджны санъа кийдиреджек».
- 10 Динъле, огълум, ве айткъанларымны къабул эт,
сонъ омрюнънинъ йыллары узаныр.
- 11 Мен санъа икмет ёлуны косьтериirim,
догъру ёлларнен алып кетерим.
- 12 Ёлдан кеткенде, аякъларынъа ич бир шей
кедер этмейджек,
чапкъанда, абынмазсынъ.
- 13 Огютни къатты тут, оны йиберме,
сакъла оны, о – сенинъ яшайышынъ.
- 14 Ярамайларнынъ ёлуна аякъ басма,
яманларнынъ ёлундан да юрме.
- 15 О ёлны ташла, ондан кетме,
ондан четке чекиль, янындан кеч.
- 16 Чюнки яман адамлар яманлыкъ япмагъандже
юкълап оламайлар,
биревни ёлдан урмагъандже,

оларнынъ козюне юкъу кирмей.
¹⁷ Олар отьмек ерине яманлыкъ ашайлар,
 шарап ерине – зорбалыкъ ичелер.
¹⁸ Инсафлы адамларнынъ ёлу –
 нур сачкъан яркъ киби,
 уйле маали келеята –
 о эп парлакъ ола.
¹⁹ Ярамайларнынъ ёлу исе –
 зифт къаранлыкъ киби,
 олар неге сюрюнеджеклерини бильмейлер.
²⁰ Огълум, сёзлериме дикъкъат эт,
 айткъанларыма къулакъ ас.
²¹ Акъылынъдан чыкъмасын олар,
 юрегинъде сакъла сен оларны.
²² Чюнки оларны тапкъан адам ичюн
 олар – яшайыш,
 бутюн бедени ичюн – шифадыр.
²³ Эр шейден зияде юрегинъе мукъайт ол,
 чюнки яшайыш чокъракълары ондандыр.
²⁴ Агъзынъдан ялан сёзлер чыкъмасын,
 айнеджиликни узакъ ташла.
²⁵ Козьлеринъ дос-догъру бакъсын,
 бакъышыны да огге догърулсын.
²⁶ Кетеджек ёлунъны яхшы этип тюшюн,
 сонъ эписи ёлларыны онъундан келир.
²⁷ Сагъгъа-солгъа урулма,
 аягъынъны яман ёлдан узакъ тут.
5 Огълум, икметиме дикъкъат эт,
 фикириме къулакъ ас.
² Сонъ сен ферасетни сакълап къалырсынъ,
 дудакъларыны да – бильгини сакълар.
³ Башкъасынынъ апайынынъ агъзындан бал
 тамлай,
 онынъ лафы да – эльвадан татлы.
⁴ Онынъ сонъу исе о, юшан оту киби аджджы,
 эки агъызлы къылыч киби кескин.
⁵ Аякълары олюмге алып баралар,
 табанлары о бир дюньягъа догъру кетелер.
⁶ Яшайыш ёлуны о ич тюшюнмей,
 ёллары насыл саллангъаныны о озю бильмей.
⁷ Балаларым, мени динъленъиз!
 Айткъанларымны ред этменъиз!
⁸ Шу апайдан узакъ тур,
 эвининъ къапусына якъын барма!
⁹ Ёкъса, сагълыгъынъны башкъасына берип,
 йылларынынъ да шефкъатсыз адамларгъа
 масраф этерсинъ,
¹⁰ кучюнъден ят адамлар такъатланырлар,
 япкъанларыны да – башкъасынынъ
 эви ичюн олур.
¹¹ Омрюнънинъ сонъки куньлеринде исе,
 беденинъ азып-тозып, инъильдемеге
 башларсынъ:
¹² «Ах, не ичюн огютни кореджек козюм олмады?
 Юрегим де не ичюн опыкелерни бир шей ерине
 корьмедим?
¹³ Оджаларымнынъ сёзлерини динълемедим,

мени огреткенлернинъ айткъанларына да
 къулакъ асмадым!
¹⁴ Джемаат ве топлашувнынъ козю огюнде
 аз къалдым, масхара олмагъа!»
¹⁵ Сувны озь хавузынъдан,
 озь къуюнъдан ич.
¹⁶ Сувларынынъ сокъакълар бою,
 сув акъымларынынъ мейданларда акъызма.
¹⁷ Олар тек сенинъ олсунлар,
 башкъаларынен пайлашма.
¹⁸ Чешмень берекетли олсун,
 яшлыгъынъда эвленген апайынънен бахтлы ол.
¹⁹ Севимли ала кийик, назик бир къараджа о –
 кокюслери даима сени мемнюн этсин,
 онъа олгъан севгинъден эр вакъыт зевкъ ал.
²⁰ Огълум, санъа башкъасынынъ апайынен
 кейф чатмагъа,
 бирев апайынынъ белине сарылмагъа не керек?
²¹ Адамнынъ ёллары – РАББИнинъ козю
 огюндедир,
 эр баскъан адымны О биле.
²² Ярамайны озь яманлыкълары сарып аладжакъ,
 озь гуналарынынъ къапкъаны
 оны тутьп багълайджакъ.
²³ Огют эксиклиги оны гъайып этер,
 буюк акъылсызлыгъы оны ёлдан урар.
6 Огълум! Эгер сен башкъа адам ичюн кефиль
 олсанъ,
 ябанджы адам ичюн «Келиштик!» деген олсанъ,
² озь агъзынъдан чыкъкъан лафларыны
 къапкъангъа тюшюрди сени,
 озь айткъанларыны сени якъалады.
³ Башкъа адамнынъ къолуна тюштинъ сен,
 огълум!
 Озюнъни къуртармакъ ичюн, буны яп:
 бар да, о адамнынъ аякъларына сарылып,
 онъа ялвар.
⁴ Козюнъе юкъу кирмесин,
 козь къапакъларыны агъырлашмасын.
⁵ Авджынынъ элинден джейран киби,
 къушчунуны къолундан къуш киби
 озюнъни къуртар.
⁶ Эй, дембель, бар да, къырмыскъагъа бакъ,
 онынъ ёлларыны корип, икметли ол.
⁷ Онынъ не башлыгъы, не незаретчиси,
 не де укюмдары бар.
⁸ Лякин о, ашыны язда азырлап къоя,
 ашлыкъны оракъ вакътында топлай.
⁹ Эй, дембель! Сен не вакъыткъадже
 ятаджакъсынъ?
 Юкюнъдан не заман уянаджакъсынъ?
¹⁰ Азачыкъ юкъласанъ, бир дирем юкъусырасанъ,
 бираз да къол къавуштырып ятсанъ, –
¹¹ санъа быралкъы киби ёкълукъ,
 силалы айдут киби – ёкъсуллыкъ келир.
¹² Ярамай адам – бея кетирген,
 ялан айткъан адамдыр.
¹³ О козюни къыпа, аякъларынен бельгилей,

пармакларынен ишаретлер япа.
¹⁴ Онынъ юрегинде хаинлик яшай,
 о эр вакъыт яманлыкъны тюшюне,
 къавгъа чыкъара.
¹⁵ Бунынъ ичюн беля онъа апансыздан келир,
 оны бирден къырып ёкъ этер, –
 арткъа ёлу олмаз.
¹⁶ РАББИ алты шейден нефрет эте,
 еди шей Онынъ козюнде пистир:
¹⁷ гъурурлы бакъыш, ялан айткъан тиль,
 къабаатсыз къанны тёккен къоллар,
¹⁸ къара фикир эткен юрек,
 яманлыкъкъа тез чапкъан аякълар,
¹⁹ ялан айткъан яланджы шаат
 ве агъа-къардашларнынъ арасыны бозгъан
 адам.
²⁰ Огълум, бабанънынъ буюргъаныны тут,
 ананънынъ огреткенини ташлама.
²¹ Оларны юрегинъе эбедиен багъла,
 такъ оларны бойнунъа.
²² Ёлда олгъанда, олар санъа мукъайт олурлар,
 юкъламагъа яткъанда – къорчаларлар,
 уянгъанда исе – сеннен лакъырды этерлер.
²³ Чюнки эмирлер санъа – лампат,
 огретювлер – ярыкъ,
 ве опъкели огют – яшайышкъа ёл.
²⁴ Олар сени яман къадындан,
 башкъасынынъ апайынынъ татлы тилинден
 къорчалайджакъ.
²⁵ Бойле апайларнынъ дюльберлиги сени ёлдан
 урмасын,
 бакъышлары сени тутмасынлар,
²⁶ чюнки ороспу апайнынъ фиаты –
 бир тилим отъмек,
 башкъасынынъ апайы исе
 къыйметли джанынъны авлай.
²⁷ Адам къойнуна атеш алып,
 урбасыны якъмазмы?
²⁸ Къорлар устюнде юрип,
 аякъларыны якъмазмы?
²⁹ Башкъасынынъ апайынен яткъан адамгъа
 тамам ойле олур –
 онъа токъунгъан бирев къабаатсыз къалмаз.
³⁰ Ач хырсыз къурсагъыны тойдурмакъ ичюн
 хырсызласа,
 оны къатты укюм этмезлер,
³¹ лякин эгер оны тутсалар, еди къат төлер,
 бутюн мал-мулькюни берир.
³² Зина эткен адам акъылдан эксик,
 буны япкъан адам озъ джаныны гъайып эте.
³³ Масхаралыкъ ве котек ашар,
 намуссызлыкъ – онынъ омюрбилля
 къысметидир.
³⁴ Чюнки кунъджюлик акъайны якъып-куйдюрир,
 ахтыманыны алгъанда о, аджымаз.
³⁵ Бир одемеге разы олмаз,
 дюньяны бахшыш этсенъ биле,
 гонълюни аламазсынъ.

7 Огълум, айткъанларымны акъылынында тут,
 эмирлеримни унутма.
² Эмирлеримни тут ве яша,
 огреткенлеримни, козь бебеги киби сакъла.
³ Оларны пармакларынъа багъла,
 таш устюнде киби юрегинънинъ устюне яз.
⁴ Икметке: «Сен – меним татамсынъ!»,
 акъылгъа да: «Сой-акърабамсынъ!» – айт.
⁵ Олар сени башкъасынынъ апайындан,
 татлы-татлы лаф эткен биревнинъ апайындан
 къорчаласынлар.
⁶ Кунълерден бири пенджеремден тышары,
 пенджере пармакълыгъындан сокъакъкъа
 бакътым.
⁷ Саде адамларнынъ, яш огъланларнынъ
 арасында
 бир акъылдан эксик огъланны коръдим.
⁸ О огълан акъшам устю, кунь баткъанда,
 гедже къаранлыгъы тюшкен вакъытта,
 бир апай отургъан сокъакъ бою,
 онынъ эвине тараф кете эди.
¹⁰ Иште, онынъ къаршысына апай чыкъты,
 къара юрекли, устюнде – ороспу урбасы.
¹¹ Шаматаджы ве инат бу апай,
 бир дакъкъа биле эвде отуруп оламаз.
¹² Де сокъакъта, де мейданда,
 эр кошеде авлап отургъан апай.
¹³ Япышып тутты, опыти огъланны,
 утанмаз бетинен онъа бойле деди:
¹⁴ «Аманлыкъ къурбанларымны чалдым,
 адагъымны мен бугунъ ерине кетирдим.
¹⁵ Онынъ ичюн огюнъе чыкътым,
 къыдырдым сени ве таптым!
¹⁶ Тёшегиме дюльбер ортьюлерни,
 тюрлю ренкте олгъан Мысыр басмаларыны
 тёшедим.
¹⁷ Яткъан еримни мюр, алоэ ве тарчиннен
 къокъулаттым.
¹⁸ Кель, сабагъадже бир-биримизни тойгъандже
 севейик,
 севгиден зевкъ алайыкъ.
¹⁹ Акъайым эвде ёкъ,
 узакъ ёлгъа кетти,
²⁰ акъчасы олгъан кисени де янына алды,
 Ай толмагъандже эвге къайтмаз».
²¹ Чокъ назик сөзлернен оны къандырды,
 татлы лафынен артындан алып кетти.
²² Шу дакъкъа кетти огълан онынъ пешинден.
 Бойле шекильде де бугъа – бойнагъа
 ве сыгъын – къапкъангъа кете,
²³ анда атылгъан окъ джигерини ура.
 Бойле де джаныны гъайып этеджегинден
 хабери олмагъан,
 учкъан къуш тузакъкъа кете.
²⁴ Демек, балалар, динъленъиз мени,
 сөзлериме дикъкъат этинъиз:
²⁵ сакъын о къадынгъа юрегинъ айланмасын,
 онынъ ёлларындан юрменъиз.

26 Чокъ адам яраланып онъа ола гъайып олдылар,
чокъ адамларны о йыкътырды.

27 Онынъ эви – о бир дюньягъа алып кеткен
ёлдыр,
олюм эвининъ одаларына тюшкен ёлдыр.

8 Къычыргъан Икмет дегильми?
Сесини юксельткен Анълайыш дегильми?

2 Ёл кенарында, байыр төпесинде,
ёллар чатышмасында тура о,
3 шеэрнинъ араба къапусы янында,
кириш ери огюнде сесини юксельте:
4 «Эй, акъайлар, сизге меним чагъыргъанларым,
адам союна меним сесим!
5 Саде олгъанлар! Зекалы олмагъа огренинъиз!
Акъылсызлар! Анълагъан юрекни тапынъыз!
6 Динъленъиз, чюнки муим сөзлер айтаджагъым,
догърусыны айтмакъ ичюн агъзымны ачам!
7 Тилим тек керчекни айта,
дудакъларым яландан нефретлене!
8 Агъзымдан чыкъкъан эр сөз догърудыр,
олар айнеджи ве ялан олмаз.
9 Ап-ачыкътыр олар эписи анълагъанларгъа,
бильгини къыдыргъанлар ичюн –
догърудыр.

10 Огреткеним кумюштен хайырлыдыр,
бильги темиз алтындан паалыдыр!
11 Чюнки икмет – къыйметли ташлардан яхшы,
истегенинъден бир шей онъа тень кельмез!
12 Мен – Икмет, зеканен бирликте яшайым,
бильги ве ферасетни мен таптым.
13 РАББИден коркъмакъ –
яманлыкътан нефрет этмектир.
Гъурурдан, юксектен бакъыштан,
яман ёлдан ве ялан агъыздан нефрет этем.

14 Насиат ве идракъ мендедир,
мен – акъылым, менде – къудрет.
15 Меним ярдымымнен падишалар
падишалыкъ этелер,
укюмдарлар – адалетни къоялар.

16 Меним ярдымымнен башлыкълар,
мырзалар ве ер юзюндеки эписи къадылар
укюм этелер.

17 Мени севгенлерни мен де севем,
мени къыдыргъанлар мени тапарлар.

18 Байлыкъ ве шурет,
гъайып олмагъан хазине ве инсафлыкъ –
мендедир.

19 Махсулларым алтындан, темиз алтындан яхшы,
менден келир энъ яхшы кумюштен чокъ.

20 Инсафлыкъ ёлундан кетем,
адалет сокъакъларындан юрем.

21 Бойлеликнен, мени севгенлерни
зенгинлик саиплери япам,
анбарларыны байлыкъкъа толдурам.

22 РАББИ мени ёлунынъ башы япты,
чокътан берли яратылгъан шейлерден
биринджи этти.

23 Къадимий заман башында мен пейда олдым,

дюнья яратылмаздан эвель мен еримни алдым.

24 Буюк теренликлер олмаздан эвель,
сув чокъракълары даа олмагъан вакъытта
догъдым мен.

25 Дагълар тикленмезден эвель,
байырлардан эвель догъдым.

26 О вакъыт не ерни ве онынъ кенълигини,
не дюньянынъ биринджи тозуны япкъан эди О.

27 РАББИ коклерни къойгъанда, мен анда эдим.
Теренликнинъ устюнден даире чызгъанда,
28 төпеден булутларны ерлештиргенде,
теренликнинъ чокъракъларыны
къавийлештиргенде,
29 сувлары ташмасын деп,
денъизнинъ сынъырларыны тайинлегенде,
дюньянынъ темеллерини къойгъанда,
30 мен Онынъ янында мимар олдым,
эр кунъде – Онынъ къуванчы,
Онынъ огюнде эр заман зевкъ сюре эдим.

31 Онынъ дюньясы ичюн севинип,
адамларнынъ огъулары ичюн къуванчлы эдим.

32 Демек, балаларым, динъленъиз мени:
ёлларымдан баргъанлар бахтлыдыр!

33 Огютимни динълеп, икметли олунъыз,
оны ред этменъиз.

34 Мени динълеген, къапуларымнынъ огюнде
гедже-кунъдюз олгъан,
къапуларымдан ич айырылмагъан адам
бахтлыдыр!

35 Чюнки мени тапкъан адам яшайыш тапа
ве РАББИнинъ мемнюлигине малик ола!

36 Мени тапмагъан исе джанына зарар кетире:
менден нефретленгенлер эписи олюмни
севелер!»

9 Икмет озюне эв къурды,
онынъ еди дирегини тикледи,

2 Айванлар сойды, къокъулы шараплар азырлады,
софраны донатты.

3 Шеэрнинъ юксек ерлеринден илян этмек ичюн,
хызметчи къызларыны ёллады:

4 «Саде олгъанлар, келинъиз манъа!»
Акъылдан эксик олгъанларгъа исе бойле деди:

5 «Келинъиз, ашымдан ашанъыз,
мен азырлагъан къокъулы шарапны ичинъиз.

6 Саде ёлларынъызны ташланъыз ве яшанъыз,
анълайыш ёлундан кетинъиз.

7 Мыскъылджыны огретсенъ –
башынъа сөгюнч къазанырсынъ,
яман адамны опъкелесенъ –
озюнъе масхаралыкъ олур.

8 Мыскъылджыны опъкелеме,
ёкъса о сенден нефрет этер.
Икмет саибини опъкеле, ве о сени север.

9 Икметли адамгъа акъыл огрет –
о даа икметли олур,
инсафлы адамны огрет – бильгисини арттырыр.

10 Икметнинъ башы – РАББИден къоркъмакътыр,
Мукъаддесни бильмек – анълайышнынъ манасы!

11 Меним ярдымымнен куньлеринъ чокъ олур,
яшайышнынъ йыллары чокълашаджакълар.
12 Икметли олсанъ –
икметинъ озюнъе хызмет этер,
мыскъылджы олсанъ –
ялынъыз сен зарарыны чекеджексинъ».
13 Акъылсыз къадын шаматаджыдыр,
о саде ве ич бир шей бильмей!
14 Эвнинъ къапусы янында,
шеэрнинъ юксек ерлеринде тахтта отура.
15 Кельген-кечкенлерни,
озъ ёлларынен кеткен адамларны чагъыра:
16 «Саде олгъанлар, келинъиз манъа!»
Акъылдан эксиклерге бойле дей:
17 «Хырсызлангъан сувлар татлыдыр,
сакъланып ашалгъан отъмек лезетлидир!»
18 Амма анда олюернинъ олгъаныны,
о чагъыргъан адамлар о бир дюньянынъ
теренлигине огърагъаныны бильмей шу адам!
10 Сулейманнынъ икметли сөзлери.
Икметли огълан – бабасына къуванчтыр,
акъылсыз огълан – анасына бея!
2 Адалетсиз къазанылгъан байлыкътан файда
ёкъ,
инсафлыкъ исе олюмден къуртара.
3 РАББИ инсафлы адамны ач къалдырмаз,
яман адамнынъ истегини исе бош чыкъарыр.
4 Тенбель къол адамны фукъаре эте,
амма чалышкъан къол зенгин эте.
5 Язда махсул джыйгъан огъул акъыл-
ферасетлидир,
оракъ вакъытта юкълагъан огъул исе –
къорантасынынъ масхарасыдыр.
6 Яхшы бахшышлар инсафлы адамларнынъ
башына ягъа,
яман адамнынъ агъзы исе
зорбалыкъларыны гизлей.
7 Инсафлы адамны макътавнен хатырларлар,
яман адамнынъ ады исе гъайып олур.
8 Икметли юрек эмирлерни къабул эте,
ахмакънынъ тили исе – онынъ башына бея.
9 Ким къусурсызлыкъта юре, хавфсызлыкъта
яшай,
къыйыш ёлдан юргеннинъ исе тюшюнгенлери
ачылыр.
10 Козъ къыпкъан адам къасевет кетире,
ахмакънынъ тили исе – онынъ башына бея.
11 Инсафлы адамнынъ агъзы –
яшайыш чокърагъыдыр,
яман адамнынъ агъзы исе
зорбалыкъларыны гизлей.
12 Нефрет къавгъаларны къозгъай,
севги исе эписи къабаатларны багъышлай.
13 Акъыллы адамнынъ агъзында икмет яшай,
акъылсызнынъ аркъасында исе – таякъ.
14 Икметли адамлар бильгини сакълай,
ахмакънынъ тили исе башына бея кетире.

15 Байнынъ малы-мулькю –
онинъ пекитильген къалеси,
фукъаренинъ ёкъсуллыгъы исе – онынъ беясы.
16 Инсафлы адамнынъ
чалышкъаны яшайышкъадыр,
яман адамнынъ келири исе – гунагъадыр.
17 Огютни сакълагъан адам омюр ёлундадыр,
опъкеге къулакъ асмагъан исе ёлуны шашыра.
18 Яланджы тиль нефретни гизлей,
ошек ташыгъан – акъылсыздыр.
19 Чокъ лафнынъ сонъу – гунадыр,
акъыл-ферасетли адам исе тилини тута.
20 Инсафлы адамнынъ тили темиз кумюш
кибидир,
яман адамнынъ юреги исе – бир капиктир.
21 Инсафлы адамнынъ тили чобан киби
чокъ адамны бакъа,
ахмакълар исе акъыл эксиклиги ичюн олелер.
22 РАББИнинъ бахшышлары бай эте,
онен берабер О, гъам бермей.
23 Акъылсыз адам яманлыкъ япкъанындан зевкъ
ала,
анълагъан адам исе – икметтен.
24 Яман адамнынъ къоркъкъаны башына келир,
инсафлы адамнынъ истеги исе ерине келир.
25 Къасыргъа келир – яман адамны ёкъ этер,
инсафлы адамнынъ темели исе –
эр вакъыт къавийдир.
26 Тишлер ичюн – сирке киби,
козьлер ичюн – тютюн киби,
дембель де онъа иш бергенлер ичюн –
тамам ойледир.
27 РАББИден къоркъмакъ –
куньлерни арттырмакъ,
яман адамларнынъ йыллары исе къыскадыр.
28 Инсафлы адамларнынъ умюти – къуванчтыр,
яман адамларнынъ беклегенлери исе харап
олур.
29 РАББИнинъ ёлу къусурсыз адам ичюн –
сыгъынувдыр,
джинаетчи ичюн исе – дешеттир.
30 Инсафлы адам ич бир вакъыт сарсылмаз,
яманлар исе ер юзюнде яшамаз.
31 Инсафлы адамнынъ тили икмет айта,
яланджы тиль исе кесилир.
32 Инсафлы адамнынъ дудакълары хош лаф айта,
яман адамнынъ агъзы исе – ялан.
11 Ялан теразеден РАББИ нефрет эте,
догъру таштан исе разы къала.
2 Къопайлыкъ артындан – масхаралыкъ келе,
алчакъ гонъюль иле – икмет.
3 Догъру адамларнынъ къусурсызлыгъы
оларгъа ёл косътере,
къара юреклилернинъ айнеджилиги исе
башларына ете.
4 Гъазап Куню байлыкъ ярдым этмез,
инсафлыкъ исе олюмден къуртарыр.

5 Къусурсыз адамнынъ инсафлыгыы ёлуны тегизлей,
яман адам исе яманлыгыындан йыкъылып тюшер.

6 Догъру адамнынъ инсафлыгыы оны къуртара,
къара юрекли адамларны исе яман истеклери къолгъа ала.

7 Яман адам олер – умюти де кесилир,
фена адамнынъ беклегенлери де гъайып олур.

8 Инсафлы адам белядан къуртула,
онынъ ерине беля яман адамнынъ башына тюше.

9 Аллагъа инанмагъан адам озь тилинен башкъа адамны гъайып этер,
инсафлы адамларны исе бильги къуртарыр.

10 Инсафлы адамнынъ ишлери онъундан кельгенде – шеэр шенълене,
яман адам гъайып олгъанда – адамлар къуванчнен къычыра.

11 Догъру адамларнынъ эйилиги шеэрни къура,
яман адамларнынъ лафлары оны йыкъа.

12 Акъылдан эксик адам башкъа адамны ашалай,
анълагъан адам исе сусып тура.

13 Ошек ташыгъан адам башкъасынынъ сырларыны ача,
ишанчлы адам исе сырдаш ола.

14 Яхшы насиат эксик олса – халкъ гъайып олур,
чокъ насиат олса исе – къуртурулыр.

15 Ябанджы адам ичюн кефиль олгъан адам озюне зарар кетире,
«Келиштик!» демектен къачынгъан адам исе эсен-аман яшар.

16 Яхшы табиятлы апай шурет къазана,
шефкъатсызлар исе байлыкъ алалар.

17 Мераметли адам озюнинъ джанына файда кетире,
мераметсиз адам исе – зарар.

18 Яман адамнынъ къазанчы яландыр,
акъикъятны сачкъан адам исе ишанчлы мукафатны джыя.

19 Акъикъатен, инсафлыкъ – яшайыштыр,
яманлыкъ этмеге ашыкъкъан адам исе олюмге ашыкъа.

20 Къара юрекли адамлардан РАББИ нефрет эте,
ёллары къусурсыз адамлардан исе разы къала.

21 Керчектен, яман адам джезасыз къалмайджагъына баш бермек мумкюн,
инсафлы адамларнынъ эвлятлары исе сагъ къуртурулыр.

22 Акъыл-ферасеттен эксик апайнынъ дюльберлиги –
домуз бурнундаки алтын алкъа.

23 Инсафлы адамларнынъ истеклери яхшылыкънен бите,
яман адамларнынъ умюти исе – Алланынъ гъазабынен.

24 Джан-юректен берген джумерт адамгъа даа чокъ бериле,
ачкозь адамгъа исе ёкъсуллыкъ келе.

25 Джумерт адам боллукъта яшар,
башкъасына сув ичирген адам сувсуз къалмаз.

26 Ашлыгыны сакълап къойгъан адамны халкъ къаргъай,
ашлыгыны саткъанны исе – макътай.

27 Яхшылыкъкъа ынтылгъан разылыкъ къыдыра,
яман къыдыргъаннынъ башына исе яманлыкъ тюшер.

28 Байлыгына ишангъан йыкъылыр,
инсафлы адамлар исе япракъ киби ешерир.

29 Къорантасыны йыкъкъан адамнынъ къысмети ель олур,
ве ахмакъ – икметли адамнынъ къулу олур.

30 Инсафлы адамнынъ махсулы – омюр терегидир,
икметли адам адамларнынъ юреклерини къазана.

31 Бу дюньяда инсафлы адам биле джезаланса,
яман адам ве гунахкяр исе ондан бетер джезаланыр.

12 Огютни севген – бильгини севе,
опъкеден нефретленген – ахмакъ.

2 Яхшы адам РАББИнинъ огюнде разылыкъ къазана,
яман ниетлери олгъан адамны исе РАББИ укюм этер.

3 Ич бир адам яманлыгында къатты турмаз,
инсафлы адамларнынъ темеллери йыкъылмаз.

4 Яхшы апай – акъайынынъ башына тадждыр,
масхаралыкъ кетирген апай исе – кемиклеринде чюрюк киби.

5 Инсафлы адамлар адалет акъкъында тюшюне,
яман адамларнынъ насиаты исе алдата.

6 Яман адамнынъ сөзлери – олюм къапкъаныдыр,
догъруларнынъ айткъанлары исе озьлерини олюмден къуртара.

7 Яман адам йыкъыла ве ёкъ ола,
инсафлы адамларнынъ эви исе йыкъылмайып тура.

8 Адамны акъыл-ферасетине коре макътайлар,
къара юрекли адамгъа исе нефретнен бакъалар.

9 Чокъ урьмет къазанмагъан,
амма бир къулу олгъан адам озюни бай сайып,
отъемекке мухтадж олгъан адамдан яхшыдыр.

10 Инсафлы адам айванларынынъ да къасеветини чекер,
лякин яман адамнынъ мераметин биле – зулум.

11 Топрагыны ишлеген адамнынъ ашы бол олур,
бош шейлернинъ пешинден чапкъан адам исе акъылдан эксик.

12 Яман адам яман сачмаларынен тутмагъа истей,
инсафлы адамларнынъ тамыры исе махсул осьтюре.

13 Яман адам ялан лафларынынъ къапкъанына тюше,

инсафлы адам исе белядан къртула.
 14 Айткъан лафына коре адам яхшылыкъ тапа,
 япкъан ишлери онъа мукъфатнен къайта.
 15 Ахмакънынъ ёлу озюне коре догърудыр,
 насиаткъа къулакъ аскъан адам исе икметлидир.
 16 Ахмакъ гъазабыны бирден ача,
 зекалы адам исе джаны агъыргъаныны сакълай.
 17 Намуслы адам догърусыны айта,
 ялан шаатлыкъ эткен адам алдата.
 18 Бошбогъазнынъ тили –
 къылыч киби кескиндир,
 икметли адамнынъ тили исе – дертке дерман.
 19 Керчек сөзлернинъ омрю узакъ,
 ялан лафнынъ исе – къыскъа.
 20 Яманлыкъны тюшюнген адамнынъ юреги
 къара,
 яхшылыкъ эткен адамнынъ юрегинде исе
 къуванч толып-ташар.
 21 Догъру адамгъа бир зарар олмаз,
 яман адамнынъ башы исе белядан къртулмаз.
 22 РАББИ ялан айткъан дудакълардан нефретлене,
 догърусыны айткъан адамлардан исе разы
 къала.
 23 Зекалы адам бильгисини сакълай,
 акъылсызнынъ юреги исе
 ахмакълыгъыны косътере.
 24 Ишкир къл падишалыкъ этер,
 тенбель къл исе салым берир.
 25 Къасевет адамнынъ юрегини кырыр,
 гузель сөз исе оны къувандырыр.
 26 Инсафлы адам башкъасына ёл косътере †
 яманларнынъ туткъан ёлу исе оларны адаштыра.
 27 Тенбель къазан къайнатмаз,
 ишкирнинъ къысмети къыт олмаз.
 28 Инсафлыкъ ёлу – яшайыштыр,
 ёлларында олюм ёкъ.
13 Икметли огълан бабасынынъ огютини
 динълей,
 мыскъылджы исе опъкеге къулакъ асмай.
 2 Айткъан лафына коре адам яхшылыкъ тапа,
 къара юрекли олгъанлар исе яманлыкъ этип
 яшай.
 3 Тилини туткъан джаныны сакълай,
 озъ агъзыны кениш ачкъан исе гъайып олур.
 4 Тенбельнинъ джаны мурадына етмез,
 ишкирнинъ джаны исе ач кълмаз.
 5 Инсафлы адам ялан лафтан нефрет эте,
 яман адам исе озюни ашалап масхара эте.
 6 Къусурсыз адамны ёлунда инсафлыкъ
 кърчалай,
 гунахкярны исе яманлыкъ ёкъ эте.
 7 Бири, онынъ ич бир шейи олмагъанда,
 озюни бай деп тута,
 башкъасы, байлыгъы буюк олгъанда,
 озюни фукъаре деп тута.
 8 Адамнынъ омрюни байлыкъ кърчалар,

† Бу джумленинъ башкъа бир терджимеси бойледир:
 «Инсафлы адам якъыныны анъламагъа тырыша».

фукъаре исе ич бир телюкели сөз эшитмез.
 9 Инсафлы адамларнынъ чырагъы парлакъ яна,
 яман адамларнынъ чырагъы исе сене.
 10 Къопайлыкътан тек къавгъа чыкъа,
 акъыл танышмакътан исе – икмет.
 11 Авадан кельген байлыкъ тез азлаша,
 тер тёлюлип джыйылгъан мулък исе чокълаша.
 12 Бошуна чыккъан умют – юрек азабы,
 ерине кельген истек – омюр береги.
 13 Айтылгъан сөзге къулакъ асмагъан адам
 озюне зарар кетире,
 эмирлерден кърккъан исе бол къысмет алыр.
 14 Икметли адамнынъ огреткени –
 омюр чокърагъыдыр,
 о, адамны олюм къапкъанындан узакълаштыра.
 15 Акъыл-ферасет мерамет къазана,
 хиянетлик ёлу исе эляккъа алып кете.
 16 Эр бир зекалы адам исе ахмакълыгъыны косътере.
 17 Яман хабарджи белягъа огърай,
 ишанчлы эльчининъ элинде исе шифа.
 18 Огютни терк эткен адамны
 ёкъсуллыкъ ве утанч беклей,
 тербиени алгъан адамгъа исе шан-шурет.
 19 Ерине кетирильген истек джан ичюн шербет,
 акъылсыз адам ичюн исе
 яманлыкътан айырылмагъа – бир пис шей.
 20 Икметли адамларнен акъыл танышкъан адам
 икметли олур,
 акъылсызларнен иш туткъан адам исе
 белягъа огърар.
 21 Яманлыкъ гунахкярнынъ пешинден кетейта,
 инсафлы адамны исе яхшылыкъ кълдырмаз.
 22 Яхшы адам торунларына къадар мирас
 кълдыра,
 гунахкярнынъ байлыгъы исе
 инсафлы адамлар ичюн сакъланып тутула.
 23 Фукъаренинъ тарласы бол-берекетли олса да,
 адалетсизлик оны алып кетер.
 24 Таякъны аджыгъан адам огълундан нефрет эте,
 огълуну севген исе оны гъайретнен тербиелей.
 25 Инсафлы адам тойып ашай,
 яман адамнынъ кърсагъы исе ач къала.
14 Икметли апай эвини къура,
 Ахмакъ апай исе эвини озъ кълунен урып
 йыкъа.
 2 Догъру ёлдан кеткен адам РАББИден кърккъа,
 къыйыш ёлдан кеткен исе Ондан нефрет эте.
 3 Ахмакънынъ агъзында гъурур кълмакъсыдыр,
 икметлининъ тили исе икметлини кърчалай.
 4 Огюз олмаса, анбарлар бош кълалыр,
 амма берекет кучлю огюзлерден пейда олур.
 5 Ишанчлы шаат ялан айтмаз,
 яланджы шаат исе дюнья ялан уйдурыр.
 6 Мыскъылджы икметни къыдырса да, тапалмаз,
 акъыллы адам ичюн исе бильги къазанмакъ
 кълалай.
 7 Акъылсыз адамдан узакъ ол,

онынъ агъзында бильги тапалмазсынъ.
 8 Зеялы адамнынъ икмети –
 ёлуны анъламакътыр,
 акъылсызларнынъ ахмакълыгъы исе –
 алданмакътыр.
 9 Ахмакълар гунанынъ устюнден кулелер,
 РАББИнинъ разылыгъы исе –
 догъру адамларнен.
 10 Адамнынъ гъамыны тек юреги билир,
 озъ къуванчыны да башкъасынен больмез.
 11 Яман адамларнынъ эви харап олур,
 догъру адамларнынъ чадыры исе боллукъкъа
 толур.
 12 Базы ёл адамгъа догъру киби корюне,
 амма онынъ сонъу – олюмдир.
 13 Шакъылдап кульгенде биле
 юрек сызламакъ мумкюн,
 ве къуванчтан сонъ гъам кельмек мумкюн.
 14 Ярамаз адам – туткъан ёлундан,
 яхшы адам да – озъ ёлундан тояр.
 15 Саде адам эр бир сөзге инаныр,
 зеялы адам исе эр аткъан адымына мукъайт
 олур.
 16 Икметли адам мукъайт олып,
 яманлыкътан узакъ турар,
 акъылсыз исе гъафлетсиз алда хоразланыр.
 17 Тез ачувлангъан адам ахмакълыкъ япмакъ
 мумкюн,
 лякин яман ниетлери олгъан адамдан
 эр кес нефрет эте.
 18 Саде адамларнынъ мирасы – ахмакълыкътыр,
 зеялы адамларнынъ таджы исе – бильгидир.
 19 Ярамай адамлар – яхшы адамларнынъ огюнде,
 яман адамлар – инсафлы адамларнынъ араба
 къапусы огюнде баш эгерлер.
 20 Фукъареден досту биле нефрет эте,
 бай адамны исе чокъ адам сева.
 21 Башкъа адамны ашалагъан гуна къазаныр,
 фукъареге мераметли олгъан исе бахтлы олур.
 22 Яманлыкъ япмагъа тюшюнген адам ёлдан
 урулыр,
 амма яхшылыкъ япмагъа тюшюнген адамнен
 мерамет ве садъкълыкъ олур.
 23 Эр бир агъыр иш келир кетире,
 амма бошбогъазлыкъ – тек ёкъсуллыкъны!
 24 Икметлилернинъ таджы – оларнынъ байлыгъы,
 амма акъылсызларнынъ ахмакълыгъы –
 тек ахмакълыкъ!
 25 Ишанчлы шаат джан къуртара,
 яланджы шаат исе хиянетлик эте.
 26 РАББИден къоркъу – акъикъий къорчалавдыр,
 Озюнинъ балаларына О –
 яхшы къоралангъан ердир.
 27 РАББИден къоркъу – омюр чокърагъыдыр,
 о, адамны олюм къапкъанларындан къуртара.
 28 Халкънынъ чокълугъы – падишанынъ
 шуретидир,
 халкъы ёкъ олса эгер, укюмдаргъа белядыр.

29 Чокъ сабырлы адам чокъ анълагъандыр,
 тез ачувлангъан исе ахмакълыгъыны косътере.
 30 Джан раатлыгъы – беден сагълыгъыдыр,
 пахыллыкъ исе – кемиклернинъ чюрюклигидир.
 31 Фукъарени къыйнагъан адам
 Яратыджыгъа къаршы чыкъа,
 Алланы севип-сайгъан исе ёкъсулгъа къол узата.
 32 Яман адамнынъ башына озъ яманлыгъы
 тюшер,
 инсафлы адамнынъ исе ольгенде биле
 сыгъынаджакъ ери бар.
 33 Икмет анълагъан адамнынъ юрегинде яшай,
 акъылсызларнынъ арасында биле оны билелер.
 34 Инсафлыкъ миллетни юксельте,
 гуналар исе оны масхара эте.
 35 Акъыл-ферасетли къулунен
 падишанынъ разылыгъы,
 масхаралыкъ япкъан къулгъа исе – онынъ
 гъазабы.
 15 Йымшакъ джевап гъазапны ятыштырыр,
 акъаретли сөз исе ачув къозгъар.
 2 Икметли адамнынъ тили бильги айтар,
 акъылсызнынъ агъзындан исе
 тек ахмакълыкъ чыкъар.
 3 РАББИнинъ козю эр бир ерни корер,
 эм яхшы, эм яман адамны.
 4 Юваш тиль – омюр береги,
 алдатыджы сөз – рухнынъ элягы.
 5 Ахмакъ бабасынынъ огютини урьмет этмез,
 опыкеге къулакъ аскъан исе зеялы олур.
 6 Инсафлы адамнынъ эвинде буюк байлыкъ,
 яман адамнынъ келири исе беля кетире.
 7 Икметлининъ тили бильги даркъатар,
 акъылсызлар исе ойле япмаз.
 8 Яман адамларнынъ къурбанындан
 РАББИ нефретленир,
 догъру адамларнынъ дуасындан исе разы
 къалыр.
 9 Яман адамнынъ ёлундан РАББИ нефретленир,
 инсафлыкъ ёлуны туткъан адамны исе север.
 10 Ёлны къалдыргъангъа –
 къатты джеза,
 опыкеден нефрет эткен олер.
 11 О бир дюнья ве эляк дияры –
 РАББИнинъ огюнде ачыкъ,
 адамнынъ юреги Онынъ ичюн сыр олурмы?
 12 Мыскъылджы оны опыкелегенлерни севмей,
 икметли адамларгъа о бармаз.
 13 Юрек къуванчы адамнынъ бетини ачар,
 юрек дерди исе рух сөндюрер.
 14 Акъыллы юрек бильги къыдырар,
 акъылсыз исе ахмакълыкънен бесленер.
 15 Заваллынынъ эр куню –
 гъам-къасевет,
 бахтлыда исе эр заман той-зияфет.
 16 Факъыр олып да, РАББИден къоркъмакъ,
 бай олып да, къайгъы-къасевет ичине
 яшамакътан яхшыдыр.

- 17 Севги толу емиш ашы,
нефрет толу семиз бузав этинден яхшыдыр.
- 18 Тез ачувланган адам ара бозар,
сабырлы исе къавгъаны ятыштырыр.
- 19 Тенбельнинъ ёлу тикен толудыр,
догъру адамнынъ ёлу исе кениш ве тер-тегиздир.
- 20 Икметли огълан бабасыны къувандырыр,
акъылсыз огълан исе анасыны саймаз.
- 21 Акъылдан эксик адам ахмакълыгына
къуваныр,
анълагъан адам исе догъру ёлдан кетер.
- 22 Адам акъыл танышмаса – иши фена чыкъар,
акъыл огреткенлерге къулакъ асса эгер –
мурадына етер.
- 23 Джевап берип олган адам къуваныр,
вакътында айтылган сөз пек гузельдир.
- 24 Омюр ёлу акъыл-ферасетли адамны
юкъарыгъа алып кете
ве о бир дюньядан узакълаштыра.
- 25 РАББИ кибирлилернинъ эвини харап этер,
тул апайнынъ сынъырыны исе къуветлендирир.
- 26 Яманнынъ фикиринден РАББИ нефретленир,
темиз юрекли адамларнынъ сөзлеринден исе
разы къалыр.
- 27 Акъчагъа ачкозьленген эвини йыкъар,
къапарлардан нефретленген исе раат яшар.
- 28 Инсафлы адам джевап акъкъында тюшюнир,
яман адамнынъ агъзы исе яманлыкъ сачар.
- 29 Яман адамлардан РАББИ пек узакътыр,
инсафлыларнынъ дуаларыны исе эшитир.
- 30 Ярыкъ козьлер юрек къувандырыр,
хайырлы хабер де кемиклерни къавий этер.
- 31 Омюрнинъ тербиесине къулакъ аскъан адам
икметли адамларнынъ арасында олур.
- 32 Огютни ред эткен адам джанына зарар кетирир,
опъкеге къулакъ аскъан акъыл къазаныр.
- 33 РАББИ къоркъусы икметке огретир,
ве шуретнинъ огюнден алчакъгонъюлли келир.
- 16** Юрек ниетлери – адамдандыр,
тильнинъ джевабы исе – РАББИдендир.
- 2 Адам озюнинъ эр якъаныны догъру саяр,
лякин РАББИ адамнынъ джаныны сынар.
- 3 Эр бир ишинъни РАББИге ташла,
сонъ ниетлеринъе етерсинъ.
- 4 РАББИ якъан эр шейнинъ озь макъсады бар,
яман адамны биле беля куню ичюн азырлады.
- 5 Кибирли юректен РАББИ нефретленир,
керчектен де, о джезасыз къалмаз.
- 6 Мерамет ве садыкълыкъ къабааттан арындыра,
РАББИден къоркъу белядан къуртара.
- 7 Адам туткъан ёлундан РАББИ разы олса,
душманларыны биле онен барыштыра.
- 8 Инсафлыкънен къазанылган аз шей,
адалетсизликнен къазанылган
буюк келирден яхшыдыр.
- 9 Адам юрегинде кетеджек ёлны тюшюнир,
лякин адымларыны РАББИ идаре этер.

- 10 Падишанынъ агъзындан чыкъкъан лаф
элялдыр,
макеме эткенде, о янъылмаз!
- 11 Догъру теразе ве къантар – РАББИден,
чантадаки эписи ташлар да – Ондан.
- 12 Падишалар яманлыкъ япмакътан нефретленир,
чюнки тахт инсафлыкъта къатты турар.
- 13 Падиша инсафлы дудакълардан разы къалыр,
догърусыны айткъан адамны о север.
- 14 Падишанынъ гъазабы – олюм хаберджиси,
лякин икметли адам оны ятыштырыр.
- 15 Падишанынъ ачыкъ бакъышында – омюр,
онынъ разылыгы –
ягъмур кетирген булут кибидир.
- 16 Икмет саиби олмакъ – алтындан,
акъыл саиби олмакъ – кумюштен яхшыдыр.
- 17 Догъру адамларнынъ кениш ёлу –
яманлыкътан узакъ турмакъ,
ёлуна мукъайт олган адам
джаныны къорчалар.
- 18 Кибир артындан – эляк,
къопайлыкъ артындан – йыкъылув келир.
- 19 Ювашларнен берабер алчакъгонъюлли олмакъ
кибирлернен берабер гъаниметни
пайлаштырмакътан яхшыдыр.
- 20 Ишини акъыл-ферасетнен тюшюнген адам
яхшылыкъ корер,
РАББИге ишанган бахтлы олур.
- 21 Икметли адам анълагъан деп айтылыр,
татлы лаф да огреткеннинъ кучюни арттырыр.
- 22 Акъыл-ферасет, саиби ичюн –
омюр чокърагъы,
ахмакънынъ тербиеси исе – ахмакълыкъ.
- 23 Икметли юрек адамнынъ агъзына ферасет бере
ве дудакъларында огренюв арттыра.
- 24 Гузель сөзлер – солакъ балы киби,
джан ичюн – эльва, беден ичюн – шифа.
- 25 Базы ёл адамгъа догъру деп корюне,
амма онынъ сонъу – олюмдир.
- 26 Чалышкъан адам нефиси ичюн чалыша,
чюнки ашамакъ истеги оны айдай.
- 27 Ярамай адам яманлыкъ тюшюне,
онынъ лафы – якъып-йыкъкъан алев кибидир.
- 28 Хиянет тюшюнген адам къавгъа чыкъарыр,
ошекчи достларнынъ араларыны бозар.
- 29 Къара юрекли адам башкъасыны ёлдан ура
ве яман ёлгъа къоя.
- 30 Козьлерини къыпкъан адам хиянетлик
тюшюне,
агъзыны къыйыштыргъан адам яманлыкъ япа.
- 31 Чаларган сач – шурет таджыдыр,
о – инсафлы яшайышнынъ нетиджесидир.
- 32 Чокъ сабырлы адам – къарамандан яхшыдыр,
озюни туткъан адам – шеэрни басып алгъандан
хайырлыдыр.
- 33 Адам джереп ташыны ата,
амма онынъ косътергени РАББИден келе.

17 Тынчлыкъ ичинде бир къаткъан тилим
отъмек,
къавгъа-дава ичинде буюк тойгъа толу эвден
яхшыдыр.
2 Акъыл-ферасетли къул
эфендисининъ масхаралыкъ япкъан огълуна
эфендилик этер,
онынъ агъа-къардашларынен берабер мирастан
пай алыр.
3 Алтын – оджакъта, кумюш – иритильгенде
сыналыр,
юрекни сынагъан исе – РАББИдир.
4 Яман адам яман лафкъа къулакъ аса,
яланджы йыкъыджы лафларны динълей.
5 Фукъарени ашалагъан онынъ Яратыджысыны
акъаретлей,
белянынъ устюнден кульген джезасыз къалмаз.
6 Къарт адамларнынъ таджы – торунларыдыр,
балаларнынъ шурети – ана-бабаларыдыр.
7 Будалагъа гузель лафлар ярашмаз,
ондан бетер мырзагъа – ялан лафлар.
8 Къапар берген адам ичюн онынъ бахшышы –
тылсымлы таш кибидир,
къайда айланмаса –
эр ерде о онъар.
9 Севги къыдыргъан къабаатны багъышлар,
оны кене хатырлагъан исе
достуны узакълаштырыр.
10 Анълагъан адамны опъкелемек,
акъылсызгъа юз таякъ урмакътан яхшыдыр.
11 Арабозар тек яманлыкъ къыдыра,
онъа къаршы мераметсиз мелек ёлланыр.
12 Яврусундан айырылгъан аювны расткетирмек,
акъылсызны ахмакълыгъында расткетирмектен
яхшыдыр.
13 Эгер адам яхшылыкъкъа яманлыкъ къайтарса,
онынъ эви белядан къуртулмаз.
14 Къавгъанынъ башланувы сув акъувына ошай.
Беля чыкъмаздан эвель,
къавгъаны токътат.
15 Эм яманны акълагъан,
эм инсафлыны къабаатлагъан адамдан
РАББИ нефретлене.
16 Акъылсызгъа хазинеден не файда?
Икметни акъчагъа сатын алмагъа
онынъ акъылы ёкътыр.
17 Дост эр вакъыт сева,
беля заманында ярдым этмек ичюн агъа-
къардаш догъа.
18 Акъылдан эксик адам къол узатып,
башкъа адам ичюн кефиль ола.
19 Исьянны севген къавгъаны север,
къапусыны юксек къургъан адам
йыкъылмагъа къыдыра.
20 Къара юрек яхшылыкъ тапмаз,
яланджы тиль де белягъа огърар.
21 Акъылсыз огъланни тапкъан ана кунь коръмез,
будаланынъ бабасы да къуванмаз.

22 Юрек къуванчы – гузель шифа,
тюшкюн рух исе беденни къурутыр.
23 Яман адам гизлиден къапар ала
ве адалетнинъ ёлуны боза.
24 Акъыллы адам икметтен козюни алмаз,
акъылсыз исе бакъышыны дюньянынъ эр ерине
ташлар.
25 Акъылсыз огълан – бабасынынъ дерди,
оны догъгъан ананынъ да кедери.
26 Эм къабаатсыз адамны къабаатламакъ,
эм мырзаны, догърусны айткъаны ичюн,
урмакъ – яхшы дегильдир.
27 Бильгили адам бошуна лаф сатмаз,
анълагъан адам да тынч юреклидир.
28 Ахмакъ биле индемегенде
икметли сайылмагъа мумкюн,
агъзыны къапаткъан да анълагъан олып
корюнир.
18 Озь истегини къыдыргъан адам
башкъаларындан айырыла,
эр бир акъыл-идракълы шейге къаршы чыкъа.
2 Акъылсыз адам бир шейни анъламакътан
озюни акъыллы этип косьтермеге бегенир.
3 Яманлыкънынъ артындан – нефрет,
айыпнынъ артындан – масхаралыкъ келир.
4 Адамнынъ агъзындан чыкъкъан сөз – терен сув,
икметнинъ чокърагъы – сув акъымы.
5 Яман адамгъа яхшы бакъмакъ да,
инсафлы адамгъа адалетни бермемек де
ямандыр!
6 Акъылсызнынъ тили къавгъагъа ёл ача,
дудакълары да котек чагъыра.
7 Акъылсызнынъ агъзы – онынъ элягы,
дудакълары да – джанына къапкъан.
8 Ошекчининъ лафы – пек лезетли тилимлер
кибидир,
олар адамнынъ ичине тез кирелер.
9 Тенбель йыкъыджы адамгъа къардаштыр.
10 РАББИнинъ ады – къатты къаледир,
инсафлы адам онъа чапа
ве онда хавфсызлыкъта тура.
11 Байнынъ малы-мулькю –
онынъ пекитильген къалеси,
тасавурында юксек дивар киби корюне.
12 Йыкъылмакътан эвель кибирли юрек
озюни юксельте,
алчакъгонъюллик артындан исе шурет келе.
13 Динълемезден джевап бермек –
акъылсызлыкъ ве масхаралыкътыр!
14 Адамнынъ руху хасталыкъкъа даянар,
руху сёнюк олса эгер, оны насыл кечирир?
15 Анълагъан акъыл-бильги топлай,
икметлининъ къулагъы да бильги къыдыра.
16 Берильген бахшыш адамгъа ёл ачар
ве буюк инсанларнынъ огюне алып барар.
17 Давада биринджи айткъан акълы корюнир,
лякин башкъасы келип оны сынар.
18 Атылгъан джереп даваны токътатыр

ве кучью адамларнынъ къавгъасыны чезер.
 19 Ынджытылган къардаш
 пекитильген шеэрден къавийдир,
 къавгъа да къаледе къапу мандалы кибидир.
 20 Агъзындан чыкъкъан лафынен адам
 къурсагъыны тойдурыр,
 тилинен не къазанса, оны ашар.
 21 Эм олюм, эм яшайыш тильге бойсунар,
 оны севген махсулындан ашар.
 22 Апайны тапкъан яхшылыкъ тапа
 ве РАББИнинъ разылыгъыны къазана.
 23 Ёкъсул ялварып сорай,
 бай исе къаба джевап къайтара.
 24 Досту чокъ олган адам эляк олур,
 амма бир достнынъ севгиси
 къардашнынъ севгисинден къавий ола.
19 Къусурсыз яшаган фукъаре
 яланджы акъылсыздан яхшыдыр.
 2 Адамгъа бильгисиз олмагъа яхшы дегиль,
 ашыкъкъан ахкълар ёлдан урулырлар.
 3 Адамнынъ ахмакълыгъы онынъ ёлуны
 къыйыш эте,
 юреги де РАББИге къаршы гъазаплана.
 4 Зенгинлик чокъ дост къоша,
 фукъарени исе бир досту биле ташлай.
 5 Яланджы шаат джезасыз къалмаз,
 ялан айткъан адам да къуртулып оламаз.
 6 Чокъ адам мырзаларнынъ мераметини
 къыдыра,
 ве бахшыш берген адамнынъ досту олмагъа
 эр кес тырыша.
 7 Фукъареден эписи агъа-къардашлары нефрет
 эте,
 достлары да олардан бетер ондан узакълаша.
 Оларнен лаф этмеге фукъаре ашыкъа,
 лякин оларнынъ эсери биле къалмады.
 8 Акъыл къыдыргъан адам джаныны севе,
 анъламагъа тырышкъан яхшылыкъ тапа.
 9 Яланджы шаат джезасыз къалмаз,
 ялан айткъан да ёкъ олур.
 10 Акъылсызгъа гузель яшамагъа яхшы дегиль,
 къулгъа башлыкъларгъа укюм этмек ондан да
 бетер.
 11 Акъыл-ферасет адамгъа тез ачувланмагъа
 бермей,
 башкъасынынъ къабаатыны багъышламакъ исе
 онъа шурет кетире.
 12 Падишанынъ гъазабы
 арсланнынъ окюригине ошай,
 онынъ разылыгъы исе
 отнынъ устюнде чыкъ кибидир.
 13 Акъылсыз огълан – бабасынынъ башына беля,
 къавгъаджы апай исе
 токътамайып тамлагъан сув кибидир.
 14 Эв ве байлыкъ – ана-бабадан мирастыр,
 акъыл-ферасетли апай исе – РАББИдендир.
 15 Тенбеллик терен юкьугъа далдыра,
 иштен къачкъан адам да ач къала.

16 Эмирлерни туткъан адам джаныны къорчалар,
 кеткен ёлуны тюшюммеген исе ёкъ олур.
 17 Фукъарени аджыгъан адам
 РАББИге борджкъа бере,
 РАББИ де онынъ яхшылыгъыны къайтарыр.
 18 Умют олгъаны къадар огълунъны тербиеле,
 амма онынъ олюмини истеме.
 19 Тез гъазапланган адам джезасыны чексин,
 оны бир кере къуртарсанъ,
 кене шуны япмагъа керек олурсынъ.
 20 Акъыл огреткенлерине къулакъ ас,
 огютни къабул эт
 ве сонъра икметли олурсынъ.
 21 Адамнынъ юрегинде чокъ ниет бар,
 лякин РАББИнинъ мурады ерине келир.
 22 Адамнынъ садыкълыгъы пек къыйметлидир,
 фукъаре де яланджыдан яхшыдыр.
 23 РАББИден къоркъкъан адам омюрни ала,
 тойып ашай ве раат юкьлай,
 яманлыкъ онъа кельмей.
 24 Тенбель ашкъа батыргъан къолуны
 агъзына къайтармагъа биле эринир.
 25 Мыскъылджыны джезаласанъ,
 саде адамлар зекалы олур,
 анълагъан адамны опькелесенъ исе,
 о, бильгисини арттырыр.
 26 Бабасына къол котерген
 ве анасыны эвден къувган огълан –
 къоранта ичюн айып ве масхаралыкътыр.
 27 Огълум! Огютни динълемесенъ,
 бильги сөзлеринден узакълашырсынъ.
 28 Ярамай шаат адалетни мыскъыллай,
 яманларнынъ агъзы исе яланны юта.
 29 Мыскъылджылар ичюн джезалар,
 акъылсызларнынъ сырты ичюн котек азырдыр.
20 Шарап мыскъыллай, ички кучью сеснен
 къычыра,
 оларнынъ артындан эр бир кеткен адам
 икметли дегиль!
 2 Падишанынъ гъазабы арсланнынъ окюригине
 ошай,
 оны ачувлаткъан озь джанына зарар кетире.
 3 Къавгъадан къачынмакъ адам ичюн шуреттир,
 эр ахмакъ исе тартышмагъа азырдыр.
 4 Тенбель озь вакътында сюрмей,
 оракъ вакъты кене кельгенде,
 бир шей тапмай.
 5 Адамнынъ ниетлери онынъ юрегинде
 терен сувлар киби,
 лякин анълагъан адам оларны
 ондан чекип чыкъарыр.
 6 Чокъ адам озь садыкълыгъы акъкъында
 къолайып айта,
 лякин керчектен ишанчлы адамны
 ким тапып олур?
 7 Инсафлы адам къусурсыз яшай,
 онынъ огъуллары бахтлыдыр!
 8 Макеме тахтында отургъан падиша

козьлеринен эр бир яман шейни бир къачырмай корер.

⁹ «Юрегимни темизледим, гуналарымдан арындым», – ким айтып олур?

¹⁰ РАББИ эм ялан теразеден, эм догъру олмагъан ташлардан, – экисинден нефрет эте.

¹¹ Япкъанлары темизми, догърумы олгъанына коре, йигит эткен ишлеринден белли олур.

¹² Эм эшиткен къулакъны, эм корьген козьни – экисини яраткъан РАББИдир!

¹³ Юкъу севсенъ – ёкъсул олурсынъ, козь юммасанъ – ашынъ бол олур.

¹⁴ Сатын алгъан адам: «Бир шейге ярамаз, бир шейге ярамаз», – айтар, лякин алып кеткен сонъ макътаныр.

¹⁵ Дюнъяда алтын ве чокътан-чокъ къыйметли ташлар бардыр, лякин бильгили агъыз олардан паалыдыр.

¹⁶ Ал онынъ урбасыны, чюнки о, ябанджы ичюн кефиль олды, чет адам ичюн залог ал.

¹⁷ Алдавнен къазанылгъан отъмек башта адамгъа татлы корюнур, лякин сонъундан о, агъзында ташчыкъларгъа айланыр.

¹⁸ Акъыл танышкъанда ниетлер ерине келир, бойлеликнен, насиатны динълеп, дженк эт.

¹⁹ Ошек ташыгъан адам сыр ачар, бошбогъаздан узакъ тур.

²⁰ Ана-бабасыны къаргъагъан адамнынъ чырагъы

гедже къаранлыгъынен сёнер.

²¹ Тез алынгъан мирас

сонъундан берекетли олмаз.

²² «Япкъан яманлыкъны къайтарырым», – деме, РАББИге ташла, о, сени къорчалар.

²³ РАББИ ялан ташлардан нефрет эте, ялан теразе де – яхшы дегиль.

²⁴ Адамнынъ адымларыны РАББИ догърулта, ойле олса, туткъан ёлуны адам насыл анълап олур?

²⁵ Ашыкъып этильген ант ве тюшюнмейип берильген адакъ – адам ичюн къапкъандыр.

²⁶ Икметли падиша яман адамларны савурыр, оларны арман копчегинен эзип ташлар.

²⁷ Адамнынъ руху – РАББИНинъ нурудыр, о, юрекнинъ теренликлерини сынай.

²⁸ Мерамет ве садъкълыкъ падишаны къорчалай, акъикъятнен о, таджыны тута.

²⁹ Яш огъланларнынъ шурети – кучъте, къарт адамларнынъ шерифи – чаларгъан сачта.

³⁰ Котек ашагъан адамнынъ яралары яманлыкътан арындырыр, ве домпузлама юрекнинъ теренликлерини тюзетир.

21 Падишанынъ юреги РАББИНинъ элиндедир, акъымдаки сув киби, оны истегени киби чевирир.

² Адам озюнинъ эр алгъан ёлуны догъру саяр, амма РАББИ адамларнынъ юреклерини сынар.

³ Инсафлы ве адалетли шейлерни япмакъ РАББИНинъ огюнде къурбандан яхшыдыр.

⁴ Козьлернинъ кибирилиги, юрекнинъ магърурлыгъы, яманларнынъ нуру – гунадыр.

⁵ Ишкир адамнынъ тюшюнгени оны боллукъкъа алып кетирир, эр бир ашыкъыш исе адамны ёкъсул этер.

⁶ Ялан тильнен къазанылгъан байлыкъ – тез гъайып олгъан думан, олюм тузагъыдыр.

⁷ Яман адамларнынъ зорбалыгъы оларны гъайып этер, чюнки олар адалетни ред этилер.

⁸ Къабаатлы адамнынъ ёлу къыйыш, къабаатсызнынъ япкъанлары исе дос-догърудыр.

⁹ Таваннынъ бир кошечигинде отурмакъ къавгъаджы апайнен эвде яшамакътан яхшыдыр.

¹⁰ Яман адамнынъ джан истеги – яманлыкътыр, досту биле онынъ козюнде мерамет тапамаз.

¹¹ Мыскъылджыны джезаласалар, саде адам икмет топлай, акъыл-ферасетли адамгъа бир шей анълатсалар, о, бильгини джыя.

¹² Инсафлы адам яманларнынъ эвине анълайышнен бакъа ве оларнынъ белягъа тюшкенини коре.

¹³ Фукъаренинъ къыяметине къулакъ къапаткъан, бир кунъ ола озю къыямет къопарыр, лякин онъа кимсе джевап бермез.

¹⁴ Гизли берильген бахшыш – гъазапны, къоюнгъа сокъулгъан къапар исе – къызгъын ачувны ятыштыра.

¹⁵ Адалет ерине кельсе – инсафлы адам къуваныр, яман адам исе дешет тюбуне къалыр.

¹⁶ Акъыл-ферасет ёлундан узакълашкъан адам олюлернинъ топлашувында тынчлыкъ тапар.

¹⁷ Шеньлик севген ёкъсуллыкъ корер, шарапнен зейтюн ягъыны севген зенгин олмаз.

¹⁸ Догъру адам ичюн одеде – яман адам, догърусыны айткъан адам ичюн одеде – къара юрекли адам.

¹⁹ Сахрада отурмакъ джарис ве къавгъаджы апайнен яшамакътан яхшыдыр.

²⁰ Икметли адамнынъ эви паалы шейлерге ве зейтюн ягъына толудыр, акъылсыз исе бутюн малыны тез юта.

²¹ Инсафлыкъкъа ве садъкълыкъкъа ынтылгъан адам

яшайыш, инсафлыкъ ве шурет тапар.
 22 Икметли адам къараманларнынъ шеэрини кире,
 олар ишангъан къалени йыкъа.
 23 Агъзыны ве тилини туткъан адам башыны белядан къуртара.
 24 Кибирли ве магърурлы адамнынъ ады – мыскъылджы,
 къызгъын кибирлигинде арекет эте.
 25 Тенбельнинъ нефисхорлыгъы оны ольдюр, чюнки къоллары чалышмагъа истемез.
 26 Кунь-куньден истеклеринден джаны яна, инсафлы адам исе аджымайып бере.
 27 Яман адамларнынъ чалгъан къурбаны пистир, къара ниетнен чалынгъан къурбан ондан бетердир.
 28 Ялан айткъан шаат ёкъ олур, дикъкъатнен динълеген адамнынъ айткъаны исе олур.
 29 Яман адам озюни кибир тута, догъру адам исе озь ёлунда къатты тура.
 30 Адамларнынъ икмети, анълайышы, насиаты – РАББИнинъ огюнде бош ер.
 31 Атны дженк ичюн азырларлар, гъалебе исе РАББИдендир.
22 Яхшы ад – буюк байлыкътан, урьмет де – кумюш ве алтындан яхшыдыр.
 2 Зенгин ве ёкъсул ян-янаша туралар: экисини РАББИ яратты.
 3 Зекалы адам келейткъан беляны коре ве сакълана,
 саде исе, огге атылып, зарарлана.
 4 Алчакъгонъолликнинъ ве РАББИ къоркъусынынъ пешинден зенгинлик, шурет ве яшайыш келир.
 5 Къара юрекли адамнынъ ёлу тикен ве къапкъан толудыр,
 джанына мукъайт олгъан адам ондан узакълашыр.
 6 Огъланны башындан догъру ёлгъа къой, къартайгъан сонъ да ондан таймаз.
 7 Зенгин адам фукъаренинъ саиби олур, борджкъа алгъан – борджкъа бергеннинъ къулу олур.
 8 Адалетсизлик сачкъан – беля джыяр, онынъ гъазабындан бир шей биле къалмаз.
 9 Джумерт адам яхшы бахшышлар алыр, чюнки о, отъмегинден фукъареге узата.
 10 Мыскъылджыны къуваласанъ, къавгъа битер, даванен сёгюнч де сонъуна етер.
 11 Юрек темизлигини севген адам гузель лаф эте ве падишанынъ достлугъыны къазаныр.
 12 РАББИ бильгини къорчалар, къара юреклининъ сёзлерини исе силип ташлар.
 13 «Тышарыда арслан бар!
 Сокъакъкъа чыкъсам, мени парчалар!» – дей тенбель.

14 Башкъасынынъ апайынынъ агъзы – туюсюз чукъур,
 РАББИнинъ гъазабына огърагъан анда тюшер.
 15 Огъланнынъ юреги ахмакълыкъкъа толугъа, амма тербие таягъы оны узакъ къувар.
 16 Байлыгъыны арттырмакъ ичюн фукъаренинъ джаныны агъырткъан да, зенгин адамгъа бахшыш берген адам да ахыр-сонъу ёкъсуллыкъта олур.
 17 Къулакъ асып, икметли адамларнынъ сёзлерини динъле,
 юрегинъ бильгиме дикъкъат этсин.
 18 Айткъанларымны ичинъде сакъласанъ, бахтлы олурсынъ,
 олар эр вакъыт агъзынъда азыр олурлар.
 19 Сен РАББИге ишанар деп,
 мен бугунъ оларны санъа огретем.
 20 Акъикъатны бильдирмек ичюн,
 мен санъа насиаткъа ве бильгиге толугъа ибаре яздым.
 Сонъ сен сени ёллагъанларгъа догъру джевап кетире билирсинъ.
 22 Ёкъсулны, фукъаре олгъаны ичюн, сыдырма,
 шеэрнинъ араба къапусы янында заваллынынъ джаныны агъырттырма,
 23 чюнки РАББИ оларнынъ давасыны чезер ве оларгъа залым эткен адамларнынъ джаныны алыр.
 24 Ачувлы адамнен дост олма,
 тез къызгъан адамгъа ёлдаш олма.
 25 Ёкъса оларнынъ ёлуна тюшип,
 джанынъа къапкъан къоярсынъ.
 26 Башкъасынынъ борджу ичюн къол берип,
 кефиль олмакътан къачын.
 27 Борджны къайтармакъ ичюн акъчанъ олмаса,
 яткъан тёшегинъни биле тартып чыкъарырлар.
 28 Баба-деделеринъ кечирген эски сынъырнынъ ерини денъиштирме.
 29 Ишини усталыкънен эткен адамны коръдинъми?
 О, адий адамлар огюнде турмаз,
 падишаларнынъ огюнде турар.
23 Акимдарнен ашамагъа отургъанда,
 огюнде олгъанына дикъкъат эт.
 2 Буюк нефисинъ олса,
 агъзынъа сынъыр къой.
 3 Онынъ лезетли аш-сувларыны истеме,
 чюнки о – алдатыджы аш.
 4 Нефисхор олып зенгинликни топлама,
 ойле тюшюмме биле.
 5 Энди байлыкъ коръдим дегенде – о ёкъ олур,
 чюнки къанатланып,
 къартал киби, кокке учар.
 6 Къытмыр адамнынъ софрасындан ашама,
 онынъ лезетли ашларыны истеме,
 7 чюнки онынъ озю, тюшюнджелери киби,
 къарадыр.
 «Аша, ич», – айтыр санъа,

лякин юреги сеннен дегильдир.
 8 Ашагъан кесекни къусарсынъ,
 гузель сёзлеринъ де бошуна кетер.
 9 Акъылсызнен лаф этме,
 чюнки о, сенинъ акъыллы сёзлеринъни
 бир шей ерине коръмез.
 10 Эвельде кечирильген сынъырларнынъ ерини
 денъиштирме,
 оксюзлернинъ тарлаларына да кирме.
 11 Чюнки оларнынъ Къоруйиджысы кучълюдир,
 ве оларнынъ давасыны санъа къаршы О, чезер.
 12 Огютке юрегинънен янаш,
 акъыллы сёзлерге де къулакъ ас.
 13 Огъланны тербиесиз къалдырма,
 оны таякънен котеклесенъ, о ольмез.
 14 Оны таякънен урсанъ да,
 джаныны о бир дюньядан къуртарысынъ.
 15 Огълум, эгер юрегинъ икметли олса,
 меним юрегим де къуваныр.
 16 Дудакъларынъ догърулыкъ айткъанда,
 джан-юректен севинирим.
 17 Юрегинъ гунахъярларны пахылламасын,
 амма даима РАББИден къоркъсун,
 18 чюнки керчектен де, бир келеджегинъ бар,
 умютинъ де кесильмез.
 19 Огълум, динъле ве икметли ол,
 юрегинъни догъру ёлгъа къой.
 20 Шарап севген ичкиджилернинъ ве
 этке къарарсыз быкъкъанларнынъ арасында
 олма,
 21 чюнки саргъушларнен ачкъозлер ёкъсуллашыр,
 тенбеллик де адамнынъ устюне
 йыртыкъ урба кийдирир.
 22 Санъа омюр берген бабанъны динъле,
 ананъ къартайгъан сонъ, оны унутма.
 23 Акъикъатны сатын ал да,
 икметни, огютни, акъылны сатма.
 24 Инсафлы адамнынъ бабасы пек къуваныр,
 икметлиге омюр берген адам да шенъленир!
 25 Ана-бабанъ къувансын,
 сени тапкъан ананъ севинсин!
 26 Огълум! Мени бутюн юрегинъден динъле,
 кеткен ёлумдан козюньни алма.
 27 Фаише – терен чукъурдыр,
 башкъасынынъ апайы – тар къуюдыр.
 28 О, бир айдут киби сакъланып отура да,
 адамларнынъ арасында къара юреклилернинъ
 сайысыны арттыра.
 29 Ах-вах чеккен ким?
 Къавгъалашкъан ве шикъятленген ким?
 Бош ерде яралангъан ким?
 Козю къангъа толгъан ким?
 30 Шарап башына отурып ичип-шишленген адам,
 чешит-тюрлю къокъулы шарапларны
 къыдыргъан инсан!
 31 Шарапнынъ къырмызы ренкине,
 онынъ къаде ичинде ойнагъанына,
 богъаздан ашагъы енгиль кеткенине бакъма.

32 Сонъунда йылан киби тишлер,
 зеэрли йылан киби чакъар,
 33 козълеринъ де башкъаларынынъ апайларына
 бакъмагъа башлар,
 акъылынъа да куфюр шейлер келип башлар,
 34 денъизнинъ ортасында яткъан киби,
 геми дирегининъ тёпесинде юкълагъан киби
 олурсынъ.
 35 «Мени урдылар, – дерсинъ, – агъры олмады,
 домпуздадылар мени – ич бир шейни дуймадым!
 Уянгъандан сонъ,
 кене ичмеге къыдыраджагъым».
24 Яман адамларны пахыллама,
 оларнен берабер олмагъа истеме.
 2 Чюнки оларнынъ юреклерни
 зорбалыкъ акъкъында тюшонелер,
 дудакълары белъ акъкъында лаф этелер.
 3 Эв икметнен къурулыр
 ве анълайышнен темеллешир.
 4 Бильги эвнинъ козълерини
 паалы ве аджайип шейлерге толдурыр.
 5 Икмет саиби кучълюдир,
 бильгили адам кучъ-къуветлидир.
 6 Онынъ ичюн насиаткъа къулакъ асып дженк эт,
 акъыл огреткен адамлар чокъ олса, енъерсинъ.
 7 Ахмакъ ичюн икмет
 чыкъып оламайджакъ юксекликтедир,
 шеэрнинъ араба къапусы янында
 о, агъзыны ачмаз.
 8 Къара ниетли адамгъа
 «белъ кетириджи» дерлер.
 9 Ахмакънынъ япкъанлары – гунадыр,
 адамлар мыскъылджыдан нефрет этелер.
 10 Агъыр кунълерде рухтан тюшсенъ,
 кучюнь аз демектир.
 11 Олюм панджасына тюшкен адамларны къуртар,
 олюмге кеткенлерни къорчаламакътан къачма.
 12 Сен: «Биз буны бильмедик де», – айтарсынъ да,
 лякин инсанларнынъ юреклерини Сынагъан
 эписини анълай,
 джанынъны Къорчалагъан эр бир шейни биле
 ве эр кеснинъ акъкъыны бере.
 13 Огълум, бал аша, чюнки о, лезетлидир,
 солакъ балы тамагъынъ ичюн татлыдыр.
 14 Икмет де джанынъ ичюн тамам оyledир.
 Икметни тапсанъ, келеджегинъ олур,
 умютинъ де кесильмез.
 15 Эй, яман адам, инсафлы адамнынъ
 эвине къаршы сакъланып ятма,
 раатлангъан ерини ёкъ этме,
 16 чюнки инсафлы адам еди кере йыкъылса,
 эписи бир аякъкъа турар,
 яман адам исе бир сюрюнгенде турамаз.
 17 Душманынъ йыкъылгъанда, къуванма,
 о сюрюнгенде, юрегинъ севинмесин.
 18 Ёкъса буны коръген РАББИ мемнюн къалмаз,
 душманынъа къаршы олгъан гъазабы да
 ятышыр.

19 Яманлыларгъа къаршы ачувланма,
ярамай адамларны пахыллама,
20 чюнки яманлыкънынъ келеджеги ёкъ олур,
ярамай адамларнынъ чырагъы сёнип кетер.
21 Огълум, РАББИден ве падишадан къоркъ,
фикирлерини тез денъиштирген адамларнен
берабер олма.
22 Чюнки олардан кельген фелякет апансыздан
келир,
олардан кельген беляны ким билир?
23 Булар да икметли адамларнынъ
айткъанларыдыр.
Макемеде даваны аселегъ янълыш чезмек –
яхшы дегильдир.
24 Къабаатлы адамгъа: «Къабаатынъ ёкъ», –
деген адамны халкълар къаргъар,
къабилелер де силип ташлар.
25 Къабаатлыны джезалагъан адамлар исе онъар,
РАББИ оларгъа яхшы бахшышлар берир.
26 Догъру джевап –
дудакъларгъа опюш кибибидир.
27 Башта азбардаки ишлерни битирип,
тарланы азырла да,
сонъ эвинъни котер.
28 Башкъа адамгъа къаршы ботен шаатлыкъ этме,
агъзынъдан ялан лаф чыкъмасын.
29 «Манъа не япкъан олса,
мен де онъа шуны япарым,
япкъанларына коре къайтарырым», – деме.
30 Тенбельнинъ тарласы янындан ве
акъылдан эксик адамнынъ юзюм багъы янындан
кечкенимде,
31 иште, бакъсам не корейим:
эр бир ер когемликке толгъан,
орталыкъны от баскъан,
таш дивары да йыкъылгъан.
32 Корьгенлеримден тюшюнджеге далдым,
ве бойле дерс алдым:
33 «Азачыкъ юкъласанъ, азачыкъ юкъусырасанъ,
азачыкъ къол къавушып ятсанъ, –
34 Бир быралкъы киби келир сенинъ
ёкъсуллыгъынъ,
фукъарелик де бир айдут киби келир».
25 Мына Сулейманнынъ башкъа икметли
сёзлери. Оларны Ехуда падишасы
Хизкиянынъ адамлары топлады.
2 Шейлерни гизлеген Аллагъа шан-шурет!
Гизли шейлерни ачкъан падишаларгъа да шан-
шурет!
3 Кокнинъ юксеклиги, ернинъ теренлиги,
падишанынъ юрегинде не олгъаны да билинмез.
4 Кумюшке къошулгъаныны айыр,
ве къуюмджы бир савут япар.
5 Падишанынъ янындан яманларны
узакълаштыр,
ве падишанынъ тахты акъикъатта темеллешир.
6 Падишанынъ огюнде озюнъни юксек тутма,
буюк адамларнынъ еринде де турма,

7 чюнки сен корьген мырзаларнынъ огюнде
ашаланмакътан,
санъа: «Якъынджа келип отур», – дегенлери
яхшыдыр.
8 Макемеде даванъны еткизмеге ашыкъма,
чюнки сонъунда башкъасы сени масхара этсе,
не япаджакъсынъ?
9 Башкъа адамнен даванъны юзьме-юзь чез
ве башкъасынынъ сырларыны ачма.
10 Ёкъса буны эшиткен сени утандырыр,
ве яман намдан къуртулып оламазсынъ.
11 Еринде айтылгъан сёз
кумюш оймаларында алтын алма кибибидир.
12 Динълеген къулакъ ичюн икметли адамнынъ
опькеси – алтын купе,
темиз алтындан япылгъан ильван кибибидир.
13 Ишанчлы эльчи оны ёллагъан саиби ичюн –
оракъ вакътында къар салкъыны киби,
эфендисининъ джанына о кучь-къувет къайтара.
14 Ягъмурсыз булутнен ель насыл олса,
«бахшыш беририп» деп макътангъан,
амма бермеген адам да ойледи.
15 Сабырнен укюмдарны да къандырмакъ
мумкюн,
Йымшакъ тиль кемикни де сындырыр.
16 Бал тапсанъ, къарарынен аша,
арткъач ашасанъ, къусарсынъ.
17 Достунънынъ эвине сыкъ-сыкъ барма,
ёкъса сенден безер ве сени кореджек козю
олмаз.
18 Башкъа адамгъа къаршы ялан шаатлыкъ эткен
адам – чокъмар, къылыч ве сюйрю окъ кибибидир.
19 Агъыр кунюнде ишанчсыз адамгъа ишанч –
чюрюк тиш я да сакъат аякъ кибибидир.
20 Юреги агълагъан адамгъа тюрко айтмагъа –
сувукъ авада урбаны чыкъармакъ,
я да содагъа сирке къоймакъ кибибидир.
21 Душманынъ ач олса, онъа аш бер,
сусгагъан олса, сув бер.
22 Бойле япып сен онынъ башына
янгъан куллер топларсынъ,
РАББИ исе санъа къайтарыр.
23 Шимальден эскен ель ягъмур кетиргени киби,
ошекчининъ тили де ачувлы бакъышларгъа
ёл ачар.
24 Таваннынъ бир кошечигинде отурмакъ
къавгъаджы апайнен эвде яшамакътан
яхшыдыр.
25 Узакъ мемлекеттен кельген яхшы хабер
пек сусгагъан джан ичюн салкъын сув кибибидир.
26 Яман адамнынъ огюнде къалтырагъан
инсафлы адам – суву булангъан чокъракъ,
кирленген чешме кибибидир.
27 Пек чокъ бал ашамакъ – яхшы дегиль,
шанлы адамларнынъ шуретини къыдырмакъ да
ойледи.
28 Озюни тутып оламагъан адам –
диварсыз, йыкътырылгъан шеэр кибибидир.

26 Язгъа – къар,
оракъ вакътына – ягъмур киби,
акъылсызгъа да ойле шурет ярашмаз.
2 Къуш учар, къарылгъач кетер,
акъсыз къаргъыш да бойле тутмаз.
3 Атка – къамчы, эшекке – юген,
акъылсызнынъ сыртына да – сопа.
4 Акъылсызгъа ахмакълыгъына коре
джевап къайтарма,
ёкъса сен де о киби ахмакъ олурсынъ.
5 Акъылсыз озюни акъыллы деп саймамакъ ичюн,
онъа ахмакъча джевап къайтар.
6 Хабер еткизмекни акъылсызгъа буюргъан
озь-озюни аякътан кесер, озюне зарар кетирир.
7 Акъылсызнынъ агъзындан чыкъкъан
икметли сөз топал адамнынъ юрюшине ошар.
8 Акъылсызны шуретлемек –
яйгъа окъны багъламакъ кибидир.
9 Акъылсызнынъ агъзындан чыкъкъан икметли
сөз
саргъушнынъ къолундаки когемлик киби.
10 Адамларны акъылсызджа аткъан окъчу киби,
ёлдан кечкенни я да акъылсызны
ишке алгъан адам да ойледир.
11 Къускъагъына къайткъан копек киби,
ахмакълыгъында инатлангъан акъылсыз адам да
ойледир.
12 Озюни икметли деп туткъан адамны
корьдинъми?
Акъылсыз биле ондан ишанчлыдыр.
13 Тенбель: «Ёлда арслан бар!
Мейданларда джанавар юре!» – дер.
14 Къапу ильмеклерде саллана,
тенбель де тешегинде бир янындан
башкъа янына айлана.
15 Тенбель ашкъа узангъан къолуны
агъзына къайтармагъа биле эринир.
16 Тенбель озюни, тюшюнип джевап къайтаргъан
еди адамдан икметли саяр.
17 Башкъасынынъ къавгъасына киришкен адам
кеткен копекни къулагъындан тарткъан адамгъа
ошар.
18 Атешли окълар
ве ольдюрджиджи сила аткъан дели киби,
19 башкъа адамны алдатып,
сонъундан: «Шакъа эттим!» – деген адам да
ойледир.
20 Одун олмаса – атеш сөнер,
ошекчи олмаса – къавгъа битер.
21 Къор ичюн – комюр, атеш ичюн – одун,
къавгъаны да алевлендирмек ичюн – ошекчи
керек.
22 Ошекчининъ лафы –
пек лезетли тилимлер кибидир,
олар адамнынъ ичине тез кирелер.
23 Къара юрекли адамнынъ татлы сөзлери
балчыкътан япылгъан,

кумюшке къошулгъан айырмалардан
къаплангъан савуткъа ошар.
24 Душман лафларынен разылыкъ бере,
ичинде исе хиянетликни тюшюне;
25 онынъ назик сесине биле инанма,
чюнки юрегинде еди нефретли шей бардыр;
26 алдавенен нефретини сакъласа да,
яманлыгъы джемаат арасында ачылыр.
27 Чукъур къазгъан адам ичине озю тюшер,
ташны юварлаткъан инсан тюбюне озю огърар.
28 Яланджы тиль ынджынгъан адамлардан
нефрет эте,
ялтакълангъан агъыз эляк азырлай.
27 Ярынки куннен макътанма,
чюнки не кетиреджегинден хаберинъ ёкъ.
2 Озь тилинъ дегиль – башкъасынынъ тили,
озь дудакъларынъ дегиль – чет дудакълар
сени макътасын.
3 Таш – бир юктир, къум – енгиль дегиль,
ахмакънынъ агъырткъаны исе экисинден агъыр.
4 Гъазап мераметсиз, афакъанны баш
эталмазсынъ,
лякин кунъджюликке ким даянып олур?
5 Ачыкъ бир опыке
сакълы севгиден яхшыдыр.
6 Севген адамдан кельген яралары,
нефретленген адамнынъ чокъ опюшинден
яхшыдыр.
7 Токъ адамнынъ джаны солакъ балны истемез,
ач адамгъа исе аджджы шей биле татлы келир.
8 Тувгъан ерини къалдыргъан адам
ювасындан узакъ учкъан къуш кибидир.
9 Гузель ягълар ве къокъулар юрекни
къуwandыра,
достнынъ джан-юректен берген насиаты да
татлы келе.
10 Эм озюньнинъ достларынынъ,
эм бабанънынъ достларыны къалдырма,
башынъа беля тюшкенде, сой-соп къыдырма,
якъын къомшу узакъ сойдан яхшыдыр.
11 Огълум, икметли ол
ве бойле юрегимни къуwandыр,
сонъ мени опыкелегенлерге
мен джевап берип олурым.
12 Зекалы адам беляны корьгенинен сакъланыр,
саде адамлар исе чыкъып джезаланыр.
13 Ал онынъ урбасыны,
чюнки о, ябанджы ичюн кефиль олды,
ве чет адам ичюн залог ал.
14 Саба танъда достны кучълю сеснен макътагъан
адамны къаргъагъан инсан киби саярлар.
15 Къавгъаджы апай – ягъмурлы кунъде
токътамайып тамлагъан сув кибидир;
16 бойле апайны тынчландырмакъ –
ельни тутмакъ я да ягъны авучнен алмакъ
кибидир.
17 Демирни демир къайрай,
адамгъа исе башкъа адам акъыл огретир.

18 Инджир терегини бакъкъан адам мейвасындан ашар,
эфендисини къорчалагъан исе шурет къазаныр.
19 Адамнынъ бети сувда корюнгени киби,
адамнынъ юреги де башкъа адамнынъ юрегинде корюнир.
20 О бир дюнья ве эляк дияры адамгъа тоймаз,
бойле де адамнынъ козю бакъмагъа ёрулмаз.
21 Алтын – оджакъта, кумюш – иритильгенде сыналыр,
адам исе макъталып сыналыр.
22 Ахмакъны аванда богъдайнен берабер аван токъмагъынен туюсенъ биле,
онынъ ахмакълыгъы ондан айырылмаз.
23 Къой-эчкилеринъни яхшы бакъ,
сююлеринъе мукъайт ол,
24 чюнки байлыкъ омюрлик дегильдир,
тадж да эр вакъыт несильден-несильге кечмез.
25 От солгъанынен тазе ешиллик пейда олур,
дагълардаки отлар да джыйылыр;
26 къойлар сени кийиндирир,
тежелер де тарланынъ фиатыны котерир;
27 эчкилеринънинъ сютю санъа да ашамагъа етер,
эвдекилеринънен, хызметчи къызларынынъ да тойдурыр.

28 Яман адамнынъ пешинден кимсе къуваламаса биле, чапар,
инсафлы адам исе арслан киби тынчтыр.
2 Исьян толу мемлекетте чокъ башлыкъ олур,
лякин анълагъан, билъгили акимдарнен мемлекет чокъ вакъыт турар.
3 Фукъарелерни хорлагъан ёкъсул адам ашлыкъны хараплагъан сагъанакъ ягъмур киби дир.
4 Къанундан четке чыкъкъан адамлар яманларны макътар,
къанунны туткъан адамлар исе оларгъа къаршы чыкъар.
5 Яман адамлар адалетни анъламаз,
РАББИни къыдыргъанлар исе оны бутюнлей анълар.
6 Къусурсыз яшагъан фукъаре къыйыш ёлда юрген зенгин адамдан яхшыдыр.
7 Къанунны кутъкен огъул акъыллыдыр,
ярамай адамларнен достлукъ эткен исе бабасыны утандырыр.
8 Фаиз ичюн акъча берген ве бойле байлыгъыны арттыргъан адам зенгинлигини фукъарелерни аджыгъан адам ичюн топлар.
9 Къанунгъа къулакъ асмагъан адамнынъ дуасы да пистир.
10 Догъру адамларны яман ёлгъа ургъанлар къазгъан чукъурларына озю тюшер,
къусурсыз адамлар исе яхшы мирас алыр.
11 Зенгин адам озюни икметли саяр,
лякин акъыллы ёкъсул оны не олгъаныны корер.

12 Инсафлы адамлар байрам япкъанда,
эр кес къуваныр,
яман адамлар юксельгенде исе,
эр кес сакъланыр.
13 Гуналарыны гизлеген адам хайырыны коръмез,
тёвбе этип оларны ташлагъангъа исе мерамет этерлер.
14 Эр бир заман РАББИден къоркъкъан адам бахтлыдыр,
инатлангъан адамнынъ башына исе беля тюшер.
15 Заваллы халкънынъ яман акимдары – окюрген арслан, адамгъа атылгъан аюв кибидир.
16 Анълайыштан эксик акимдар халкъны чокъ къыйнар,
намуссыз келирден нефретленген исе яшайышны узатыр.
17 Адам къаныны тёккен адам ольгендже къачып юреджектир,
онъа кимсе ярдым этмесин.
18 Къусурсыз яшагъан къуртарылыр,
къыйыш ёллардан юрген исе бир ёлунда йыкъылыр.
19 Топрагъыны ишлеген адамнынъ ашы бол олур,
бошлукъны къувалагъан исе ёкъсуллыкъкъа тояр.
20 Садыкъ адам чокъ бахшыш алыр,
бай олмагъа ашыкъкъан исе белядан къуртулмаз.
21 Экиюзьли олмакъ – яхшы дегиль,
адам бир тилим отъмек ичюн адалетсизлик япар.
22 Ачкозь адам байлыкъкъа ашыкъып,
фукъаре оладжагъындан хабери ёкъ.
23 Башкъасыны опыкелеген адам сонъунда тильнен ялтакълангъан адамдан буюк разылыкъ тапар.
24 Ана-бабасыны союндырып,
«Бу – гуна дегиль», – деген адам айдутларнынъ достудыр.
25 Нефисхор адам къавгъа чыкъарыр,
РАББИге ишангъан исе онъар.
26 Озюне ишангъан – акъылсыздыр,
икмет ёлунда юрген исе къуртурылыр.
27 Фукъареге берген ёкъсул олмаз,
козьлерини юмгъан исе къаргъышларыны арттырыр.
28 Яман адамлар юксельгенде, эр кес сакъланыр,
олар ёкъ олгъан сонъ исе,
инсафлы адамлар чокълашыр.

29 Сыкъ опыкени эшитип,
юрегини инатландыргъан адам апансыздан эляк олур, – арткъа ёлу олмаз.
2 Инсафлы адамлар чокълашса, халкъ къуваныр,
яман адамлар акимдарлыкъ этсе,
халкъ инъильдер.
3 Икметни севген адам бабасыны къувандырыр,
фаишелернен юрген исе байлыгъыны кокке савурыр.

4 Адалетли акимдарлык эткен падиша мемлекетини къавийлештирир,
къапар севген падиша исе топрагъыны гъайып этер.

5 Башкъасына ялтакълангъан адам онъа къапкъан къояр.

6 Яман адамнынъ гунасы – онъа къапкъан, инсафлы адам исе шенъленип къуваныр.

7 Инсафлы адам ёкъсулларнынъ давасыны акъылнен чезер,
яман адамнынъ исе бойле къасевети ёкъ.

8 Мыскъылджылар шеэрни биле ёлдан урар, икметли адамлар исе афакъанны ятыштырыр.

9 Икметли адам ахмакънен давалашкъанда, ачуванса да, кульсе де, – раат олмаз.

10 Къанназ адамлар къусурсызлардан нефретленелер
ве догъру адамларны ольдюрмеге къыдыралар.

11 Акъылсыз гъазабыны тутмаз, икметли исе оны ятыштырыр.

12 Акимдар ялан лафкъа къулакъ асса, эписи везирлери де яман олур.

13 Ёкъсул ве залым эткен адам ян-янаша тура: экисининъ козьлерине РАББИ ярыкъ бере.

14 Эгер падиша ёкъсулларнынъ давасыны акъикъатлы чезсе,
онынъ тахты эбедий олур.

15 Таякъ ве опыке икмет берир,
озь алына къалдырылган бала исе анасынынъ масхаралыгъы олур.

16 Яман адамлар чокълашкъан ерде акъсызлыкъ да чокълашыр,
лякин инсафлы адамлар оларнынъ ёкъ олгъанларыны корер.

17 Огълунъны тербиелесенъ, о, сени раат этер джанынъны да къувандырыр.

18 Коктен берильген ёлланма олмаса, халкъ башсыз олур,
къанунны кутъкен исе не бахтлы олур!

19 Къул сёзнен тербие этильмез, айткъан лафынъны анъласа да, къулакъ асмаз.

20 Лаф этмеге ашыкъкъан адамны корьдинъми? Акъылсыз биле ондан ишанчлыдыр.

21 Эгер къулны балалыгъындан эркелесенъ, хайырыны корьмезсинъ.

22 Ачувлы адам къавгъа чыкъара, гъазаплы да чокъ акъсызлыкъ япа.

23 Кибирлик адамны ашалай, алчакъгонъюлли исе шурет къазаныр.

24 Хырсызгъа ортакъ олгъан адам – озь-озюне душман,
къаргъышны о эшитсе биле, бир шей айтмаз.

25 Адамлардан къоркъмакъ – озюнге къапкъан къоймакъ,
лякин РАББИге ишангъан – сарсылмаз.

26 Чокъ адамлар акимдарнынъ козюне кирмеге истер,
лякин адамгъа адалет РАББИден келе.

27 Инсафлы адамлар адалетсизлерден нефрет этер,
яман адамлар исе догъру ёлда юргенлерге кин беслер.

30 Массадан олгъан Яке огълу Агъурнынъ сёзлери. Агъур оларны Итиэлге, Итиэлге ве Укъалгъа айтты.

2 Керчектен де, мен эписи адамлардан будалам, менде адам акъылы ёкъ.

3 Икметке де огренмедим,
мукъаддес бильгиге де малик олмадым.

4 Ким коклерге чыкъып, андан энди? Ким ельни авучларына топлады? Сувларны урбасына ким сарып алды? Ернинъ сынъырларыны ким къойды? Ады недир? Огълунунъ ады недир? Билесинъми?

5 Алланынъ эр сёзю темиз,
онъа ишангъан адамлар ичюн О – къалкъандыр.

6 Онынъ сёзлерине бир сёз къошма, ёкъса О сени утандырыр,
яланджы чыкъарсынъ.

7 Сенден сорагъаным эки шейдир,
сагъ олгъанымда, манъа «ёкъ» деме.

8 Бош шейлерни ве яланны менден узакълаштыр,
мени не фукъаре, не де зенгин эт,
тек керек олгъан ашны бер манъа.

9 Ёкъса боллукъ корип, мен: «Кимдир о РАББИ?» – айтарым да, Сенден ред этерим,
я да фукъарелешип, хырсызлыкъкъа урулырым ве Алламнынъ адыны лекелерим.

10 Къулны эфендисининъ огюнде яманлама,
ёкъса о сени къаргъар да,
сен къабаатлы чыкъарсынъ.

11 Ойле несиль бар ки, бабасыны къаргъар,
озь анасына да яхшылыкъ тилемез.

12 Ойле несиль бар ки, озюни тер-темиз саяр,
лякин озь арамлыгъындан элялланмагъан.

13 Ойле несиль бар ки,
озьлерини эр кестен устюн тутар,
эр кеске тёпеден бакъар.

14 Ойле несиль бар ки, тишлери – къылыч,
ченгелери – пычакътыр,
олар ер юзюндеки заваллы ве адамларнынъ фукъарелерини ютып ёкъ этерлер.

15 Нефисхорлыкънынъ эки къызы бар,
адлары «Бер!» ве «Бер!»
Учь шей ич тоймаз,
дёрт шей: «Етер!» – айтмаз:

16 о бир дюнья,
бала тапып оламагъан къурсакъ,
сугъа тойып оламагъан топракъ
ве ич бир вакъыт «Етер!» айтмагъан атеш.

17 Бабасыны мыскъыллагъан
ве анасынынъ сёзюни динълемеген
адамнынъ козюни
вадийдеки къаргъалар чокъуп чыкъараджакъ,
о, къартал балаларына аш олур.

18 Учъ шейге акъылым етмей,
дёрт шейни анъламайым:
19 къарталнынъ кокте учкъан ёлуны,
йыланнынъ къая устюнде
сюйрекленип юрген ёлуны,
гемининъ денъизде къалдыргъан ёлуны
ве акъайнынъ къызгъа туткъан ёлуны.
20 Фаише апайнынъ ёлу бойледир:
ашар, агъзыны сюртер, сонъундан да:
«Ич бир яман шей япмадым», – дер.
21 Учъ шейден ер юзю сарсылыр,
чыдап оламагъан дёрт шейи бардыр:
22 падиша олгъан къул,
тойгъандже ашагъан будала,
23 акъайгъа чыкъкъан ороспу,
эфенди-ханымнынъ ерине кечкен
хызметчи къыз.
24 Ер юзюнде дёрт уфакъ махлюкъ бардыр,
лякин олар икметлилерден де икметлидир:
25 къырмыскъалар –
кучлю олмагъан бир халкътыр,
лякин ашларыны яздан башлап азырлайлар;
26 дагъ сычанлары да – кучьсюз бир халкътыр,
лякин яшагъан ерлерини
къая чатлакъларында япалар;
27 сарынчкъанынъ падишасы олмаса да,
лякин сыра-сыра адымлайлар;
28 кесерткини къолнен тутмакъ мумкюн
лякин о, падиша сарайларында булуна.
29 Мына учевининъ юрюши гузель,
дёртю де дюльбер адымлагъан сою:
30 айванларнынъ падишасы олгъан,
кимсеге ёл бермеген арслан,
31 хораз, теке
ве ордусынынъ башында кеткен падиша.
32 Эгер сен акъылсызланып
озюньни юксельткен олсанъ,
я да яманлыкъ тюшюнген олсанъ,
къолнен агъзынъны къапат!
33 Чюнки сютни атлагъанда ягъ ола,
бурунгъа яндыргъанда къан чыкъа,
гъазап къозгъагъанында къавгъа чыкъа.
31 Массанынъ падишасы Лемуэлнинъ сёзлери,
онъа анасы берген огютлер.
2 «Не, огълум? Не, къарным огълум?
Не, адакъларымнынъ огълум?
3 Кучюньни къадынларгъа берме,
падишаларны ольдюрген къадынларгъа
ёлларынъны ачма.
4 Падишаларгъа ярашмаз, эй, Лемуэл!
Шарап ичмек падишаларгъа ярашмаз!
Башлыкъларгъа да ички къыдырмакъ келишмез.
5 Ёкъса ичип-саргъушланып,
олар къанунны унутырлар да,
эписи ёкъсулларнынъ акъларыны ашарлар.
6 Ичкини харап олаяткъан адамгъа беринъиз,
шарапны – юреги агълагъангъа.
7 Ичсин де, фукъарелигини унутсын,

чеккен азабы да акъылына кельмесин.
8 Айтып оламагъан адамны
ве эписи бичарелерни къорчаламакъ ичюн сен
айт!
9 Акъикъатны къорумакъ
ве заваллынен фукъаренинъ акъларыны
къорчаламакъ ичюн айт!»
10 Яхшы апайны ким тапып олур?
Онынъ фиаты къыйметли ташлардан
чокъ паалыдыр.
11 Акъайы онъа чокъ ишана,
онен берабер о, къытлыкъны бильмез.
12 Омюрбилля шу апай акъайына
яманлыкънен дегиль де,
яхшылыкънен къайтара.
13 Юнь ве кетен тапып,
оларны къолларынен усталыкънен ишлей.
14 О, базиргянарнынъ гемилери киби,
озь ашыны узакътан кетире.
15 Танъ атмагъанындан эвель тура,
эвдекилерине аш азырлай,
хызметчи къызларына да буйрукълар бере.
16 Тарланы алмагъа тюшюнип, оны сатын ала,
озь эллеринен ишлеп-къазанып чаресини тапып,
юзюм багъыны осьтюре.
17 Онынъ аякълары къудретлидир,
къоллары да кучьке толудыр.
18 Иши яхшы келир кетиргенини корер де,
чырагъыны геджеде сёндюрмез.
19 Къолларынен орекени тутар,
пармакълары да урчукъны йибермез.
20 Заваллы ичюн эли ачыкъ,
фукъареге де къол узатыр.
21 Къыш сувугъында
о, эвдекилери ичюн къоркъмаз,
чюнки эписининъ эки къат урбасы бардыр.
22 О, тёшек устюне орютюлер токъуй,
озю исе индже ишленген кетенден
ве мор юньден урбалар кийип юре.
23 Шеэрнинъ араба къапусы янында отургъан
топракънынъ акъсакъллары арасында
онынъ акъайы белли адамдыр.
24 О, кетен урбалар япып сатар,
Ханаан базиргяналарына да къушакълар ясар.
25 Кучь ве шериф – онынъ урбасыдыр,
келеджекке де къуванчнен бакъар.
26 Онынъ айткъан лафы икметлидир,
огреткенлери де ишанчлы.
27 О, эв халкъынынъ ишини козетир,
тенбеллик де не олгъаныны бильмез.
28 Балалары онынъ огюнде турып, оны шуретлер,
акъайы да даима оны макътар:
29 «Яхшы апай чокъ,
лякин санъа еткен ёкъ!»
30 Гузеллик яланджыдыр,
дюльберлик де боштыр,
лякин РАББИден къоркъкъан апай
макътавгъа ляйыкътыр!

³¹ Онынъ акъкъыны бер онъа,
 шеэрнинъ араба къапусы янынъда
 онынъ ишлери оны макътасын.
Джемаат башы китабынынъ еудий ады – *Кохелет*.
 Бу, муэллиф озь-озюни адландыргъан сёз Тевратта
 бир даа расткельмей. О, *кахал* (*джемаат*
топлашувы) деген еудий сёзюнден келип
 чыкъкъан ве, адет узьре, «джемаат топлашувында
 айткъан адам» манасыны анълата.
 Джемаат Башынынъ эсас дуйгъусы – дюньяда
 олгъан бутюн шейлерден козю къайткъаны, чюнки
 дюньядаки эр бир шей – бошуна. Муэллиф озюни
 Давут огълу ве Ерусалимнинъ падишасы деп
 таныта, чюнки бизге бу дюньягъа падиша, икмет

саиби ве инанылмайджакъ къадар зенгин
 адамнынъ козьлеринен бакъмакъ, яни бу джеэттен
 де дюньядаки эр бир шей бошуна олгъанында
 бизлерни къандырмакъ ичюн, тевсие этиле.
 Джемаат Башынынъ сёзюне коре, адамгъа не
 зенгинликтен, не де икметли олгъанындан бир
 файда ёкъ, бахт келирли-кетерли, эр кеснинъ сонъу
 бир, адамнынъ да айван огюнде бир
 арткъачлыгъы ёкъ. Лякин Джемаат Башы китапны
 бойле сёзлернен екюнлей: « *Алладан къоркъ ве*
эмирлерини тут. Будыр адамнынъ боюн-борджу.
Чюнки яхшымы-яманмы, эр бир сырлы ишни, эр
бир япылгъан шейни Алла укюм этер » (12.13-14).

Джемаат Башы

китабынынъ еудий ады – . Бу, муэллиф озь-озюни адландыргъан сёз Тевратта бир даа расткельмей. О, () деген еудий сёзюнден келип чыкъкъан ве, адет узьре, «джемаат топлашувунда айткъан адам» манасыны анълата.

Джемаат Башынынъ эсас дуйгъусы – дюньяда олгъан бутюн шейлерден козю къайткъаны, чюнки дюньядаки эр бир шей – бошуна. Муэллиф озюни Давут огълу ве Ерусалимнинъ падишасы деп таныта, чюнки бизге бу дюньягъа падиша, икмет саиби ве инанылмайджакъ къадар зенгин адамнынъ козьлеринен бакъмакъ, яни бу джеэттен де дюньядаки эр бир шей бошуна олгъанында бизлерни къандырмакъ ичюн, тевсие этиле.

Джемаат Башынынъ сёзюне коре, адамгъа не зенгинликтен, не де икметли олгъанындан бир файда ёкъ, бахт келирли-кетерли, эр кеснинъ сонъу бир, адамнынъ да айван огюнде бир арткъачлыгъы ёкъ. Лякин Джемаат Башы китапны бойле сёзлернен екюнлей: «» (12.13-14).

¹ Мына Джемаат Башынынъ сёзлери. О, Давутнынъ огълу олып, Ерусалим шеэринде падишалыкъ япа эди. ² – Бош, бош, эр шей бошуна, –

деди Джемаат Башы. ³ Ер юзюнде япкъан ишлеринден адамгъа не файда? ⁴ Несиллер келир, несиллер кечер,

дюнья исе эбедий турар.

⁵ Кунеш догъар, кунеш къавушыр, къавушкъан сонъ догъаджакъ ерине ашыкъар.

⁶ Ель дженюпке уфюрип, шимальге айланыр.

Ель айланыр-айланыр ве озь ёлуна къайтыр.

⁷ Эписи дерьялар денъизге акъар, денъиз исе толып-ташмаз.

Сонъ дерьялар, акъмакъ ичюн, кене ирмакъларына къайтыр.

⁸ Эр бир шей ёрулта;

адам эр шейни анълатып оламаз.

Козь бакъып тоймаз,

къулакъ эшитип толмаз.

⁹ Эвель не олгъан олса, кене о олур,

эвель не япылгъан олса, кене о япылыр.

Ер юзюнде ич бир янъылыкъ ёкъ.

¹⁰ Базыда: «Бакъ, бу янъылыкътыр!» – деп, бир де бир шей акъкъында айталар.

Амма бу да бизден эвель,

кечкен асырларда олгъан эди.

¹¹ Эвель олып кечкен кимсенинъ акъылында ёкъ, илериде оладжакъы да бизден сонъ кельгенлернинъ акъылларында къалмаз.

¹² Мен Джемаат Башы, Ерусалимде Исраильнинъ падишасы эдим. ¹³ Кок туюнде бутюн олгъан шейлерни икмет иле огренип анъламакъ ичюн бутюн юрегимнен янаштым. Бу, Алла инсан огъуларына огърашмакъ ичюн берген иш къыйындыр. ¹⁴ Ер юзюнде олгъан эписи ишлерни мен тюшюнип коръдим, эписи бошуна ве ель къувалавдыр!

¹⁵ Къыйышны догъуртмагъа,

олмагъан шейни де саймагъа чаре олмаз.

¹⁶ Мен бойле тюшюндим: «Мына мен улу олдым ве Ерусалимде менден эвель олгъан эписи падишалардан зияде икметке саип олдым. Акъылым чокъ икмет ве бильгиге толды».

¹⁷ Икметни ве акъылсызлыкънен ахмакълыкъны анъламакъ ичюн бутюн юрегимнен ынтылдым – бу да ель къувалав олгъаныны анъладым.

¹⁸ Чюнки чокъ икмет чокъ къасевет догъурыр, бильги арттыргъан кедер де арттырыр.

² Озь-озюме: «Къана, мен озюмни бахт ве шеньликнен сынап бакъайым», – дедим. Амма бу да бош иш олгъаныны анъладым. ² Бош кулькю акъкъында: «Ахмакълыкъ», шеньлик акъкъында: «Ондан не файда?» – айттым. ³ Беденимни шарапнен сынап бакъмакъ къарарына кельдим. Эм де, инсан огъулары ичюн нелер яхшы ве бу дюньядаки яшайышларнынъ саювлы кунълери девамында олар нелер япмакъ кереклигини бильмек ичюн, юрегим икметли къалып, ахмакълыкъкъа урулмагъа ниетлендим.

⁴ Буюк ишлер яптым мен: озюме эвлер къурдым, юзюм багъларыны сачтым. ⁵ Озюме багъчаларны ве паркларны асрадым, анда чешит тюрлю мейва тереклерини осьтюрдим. ⁶ Оськен терекликлерни сувармакъ ичюн озюме хавузлар яптым. ⁷ Озюме къулларны ве къыз къулларны алдым, эвимде догъгъан къулларым да бар эди. Меним туварларым ве къой-эчкилерим Ерусалимде менден эвель эписи яшагъанларнынъ айванларындан зияде эди. ⁸ Озюме кумюш, алтын ве виляетлердеки падишаларнынъ къыйметли шейлерини топладым. Озюме йырджыларны ве йырджы къызларны, ве инсан огъуларына зевкъ берген гузель харем алдым. ⁹ Мен пек улу ве Ерусалимде менден эвель олгъан эписи

яшагъанлардан зенгин олдым. Икметим де меннен эди.

¹⁰ Козьлерим не истесе, оны ала эдим, юрегиме де ич бир шеньликте ред этмей эдим, юрегим эписи япкъан ишлериме къувана эди, бу, эписи ишлеримден олгъан къысметим эди.

¹¹ Мен, къолларым япкъан ишлеримнинъ эписине,

бу ишлерни япкъанымда эткен заметиме айланып бакътым:

Иште, эписи бошуна ве ель къувалавдыр, ер юзюнде олардан да бир файда ёкъ.

¹² Сонъ мен икмет, акъылсызлыкъ ве ахмакълыкъкъа

айланып бакътым.

Чюнки падишалыкъкъа янъы отургъан адам энди япылгъанындан арткъач не япып олур?

¹³ Къаранлыкътан ярыкъ хайырлы олгъаны киби, мен ахмакълыкътан икмет хайырлы олгъаныны корьдим.

¹⁴ Икметли къайда кеткенини корер, ахмакъ исе къаранлыкъта къармаланыр. Амма мен эр кеснинъ сонъу бир олгъаныны анъладым.

¹⁵ «Ахмакънынъ башына кельген, меним де башыма келеджек, – дедим озь-озюме. – Ойле олса, о къадар икметли олгъанымдан не файда?»

«Бу да бошуна», – деп тюшюндим.

¹⁶ Чюнки икметли де, ахмакъ киби, эбедиен кимсенинъ акъылында къалмайджакъ. Келеджекте эр шей унутылыр.

Языкъ ки, икметли де, ахмакъ киби оле!

¹⁷ Бойлеликнен, яшайышны кореджек козюм къалмады,

чюнки ер юзюнде япылгъан ишлер манъа файдасыз корюнди.

Эр шей бошуна ве ель къувалавдыр.

¹⁸ Эткен заметимни де кореджек козюм олмады, чюнки оны менден сонъ келеджек адамгъа къалдырмакъ кереким. ¹⁹ О адам икметли, я да ахмакъ оладжагъыны ким биле? Мен замет эткен ве ер юзюнде озюмни икметли косьтерген заметимнен о къулланаджакъ. Бу да бошуна.

²⁰ Сонъ ер юзюнде эткен заметимден умютим кесильди. ²¹ Чюнки бир адам икмет иле, бильги ве мувафакъиетнен замет этип, озь къазангъанларыны асыл замет этмеген адамгъа бермеге борджлу. Бу да бош шей ве буюк адалетсизликтир. ²² Ер юзюндеки заметинден ве юрегининъ къайгъысындан адамгъа не къаладжакъ? ²³ Онынъ эписи кунълери – кедер, замети де – къасеветтир, геджеси биле онынъ юреги раатлыкъ бильмей. Бу да бошуна!

²⁴ Ашап-ичмектен ве эткен заметинден зевкъ алмакътан ич бир шей адамгъа яхшы дегиль. Бу да, корьгениме коре, Алладандыр! ²⁵ Онсыз ким ашап олур я да зевкъ алып олур? ²⁶ Чюнки Алла,

Онынъ козюнде яхшы олгъан адамгъа икмет, бильги ве къуванч бере. Гунахъяргъа исе, сонъундан Алланынъ огюнде яхшы олгъан адамгъа къалдырсын деп, топлап-джыймакъ къасеветини бере. Бу да бошуна ве ель къувалавдыр!

3 Эр шейнинъ озь вакъты-саати бар, ер юзюнде эр бир ишнинъ заманы келир:

² догъмакъ вакъты ве ольмек вакъты; сачмакъ вакъты ве сачылгъан шейни

чыкъармакъ вакъты;

³ ольдюрмек вакъты ве тедавийлемек вакъты;

⁴ йыкъмакъ вакъты ве къурмакъ вакъты;

⁴ агъламакъ вакъты ве кульмек вакъты;

⁴ матем тутмакъ вакъты ве ойнамакъ вакъты;

⁵ ташларны дагъытмакъ вакъты

ве оларны джыймакъ вакъты;

къучакъламакъ вакъты

ве къучакъламакътан къачынмакъ вакъты;

⁶ къыдырмакъ вакъты ве джоймакъ вакъты;

сакъламакъ вакъты ве ташламакъ вакъты;

⁷ йыртмакъ вакъты ве тикмек вакъты;

сусып отурмакъ вакъты ве айтмакъ вакъты;

⁸ севмек вакъты ве нефретленмек вакъты;

дженк вакъты ве барышыкъ вакъты.

⁹ Чалышкъан адамгъа эткен заметинден не файда? ¹⁰ Мен, Алла адамларгъа огърашмакъ ичюн берген ишни корьдим. ¹¹ Алла яраткъан эр бир шей озь вакътында гузельдир. О, адамларнынъ юреклерине эбедийлик къойды, лякин башындан сонъунадже Онынъ ишлерине адамнынъ акъылы етмез. ¹² Яшайышларында шеньленмектен ве яхшылыкъ япмакътан гъайры адамлар ичюн яхшы шей олмагъаныны анъладым.

¹³ Эгер адам ашап-ичсе ве эр бир эткен заметинде яхшылыкъ корьсе, бу – Алладан бахшыштыр.

¹⁴ Алланынъ бутюн япкъанлары эбедий оладжагъыны да анъладым: онъа бир шей къошмагъа я да алып ташламагъа чаре ёкъ.

Адамлар Алладан къоркъсунлар деп, О, бойле иш япа.

¹⁵ Эвель не олгъан олса, шимди де о, оладжакъ, илериде не оладжакъ олса, о, энди олгъан эди, ве Алла кечмишни къайтарыр.

¹⁶ Даа ер юзюнде мен адалет ерине акъсызлыкъ, ве инсафлыкъ ерине акъсызлыкъ корьдим.

¹⁷ «Инсафлы да, инсафсыз да Алланынъ огюнде джевап береджек, – деп тюшюндим.

– Чюнки эр ишнинъ озь вакъты-саати бар ве эр бир ишнинъ бакъыладжакъ вакъты бар».

¹⁸ «Инсан огъуллаы акъкъында исе, Алла оларны сынасын да, олар айван олгъанларыны анъласынлар», – деп тюшюндим. ¹⁹ Чюнки инсан огъуллаынынъ башына кельгени, айванларнынъ да башына келир. Оларнынъ сонъу бир. Бири насыл ольсе, башкъасы да ойле оле. Нефес алгъанлары да бир. Адамнынъ айван огюнде бир устюнлиги ёкъ. Чюнки эр шей бош! ²⁰ Эписи, бир

ерге кете: эр бир шей топракътан кельген, топракътъа да айланаджакъ. ²¹ Инсан огъуллаарынынъ руху тёпеге котерильгенини, айванларнынъ руху исе ашагы тышкенини ким бильсин?

²² Бойлеликнен, мен, адам ичюн озь япкъан ишлеринден зевкъ сюрмектен гъайры яхшы шей олмагъаныны анъладым. Бу онынъ къысмидир, чюнки ондан сонъ не оладжагыны онъа ким косътерип олур?

4 Сонъ мен ер юзюнде чешит тюрлю зулумлыкъларны корьдим.

Мазлумларнынъ тѣккен козьашларыны ве оларгъа кимсе теселли бермейджегини корьдим.

Кучь зулум эткенлернинъ къолунда, теселли береджек исе ёкъ.

² Сонъ мен ольгенлернинъ сагъ олгъанлардан бахтлы олгъаныны бильдим.

³ Амма оларгъа коре даа дюньягъа асыл кельмегенининъ,

ер юзюндеки яман ишлерни даа корьмегенининъ алы яхшыдыр.

⁴ Сонъ мен корьдим ки, эр бир замет ве эр бир уста ишнинъ янынъда пахыллыкъ пейда ола. Бу да бошуна ве ель къувалавдыр.

⁵ Ахмакъ къол къавуштырып отура ве озь башыны ашай.

⁶ Раатлыкътъа къазанылгъан бир авуч, замет этип ель къувалап, къазанылгъан къошавучтан хайырлыдыр.

⁷ Ер юзюнде олгъан даа бир бош шейни корьдим:

⁸ Янъгъыз бир адам бар эди, янынъда не огълу бар эди, не агъа-къардашы.

Заметине сонъу олмагъан, зенгинлигине исе козю ич бир вакъыт тоймай

эди.

«Мен ким ичюн замет этем, джанымны яхшылыкътан марум этем?»

Бу да – бош шей ве фена иштир.

⁹ Бир адамгъа коре эки адамгъа яхшыдыр, чюнки оларнынъ заметлери ичюн яхшы муляфат аладжакълар.

¹⁰ Бири йыкъылса, башкъасы достуна ярдым этер. Амма бири йыкъылса,

оны котермеге кимсе олмагъанынынъ алы – фенадыр.

¹¹ Эки адам ятса, бири-бирини къыздырыр, янъгъыз яткъан исе насыл этип къызынсын?

¹² Эгер бирев бирине къаршы котерильсе, экиси онъа къаршы чыктып олурлар, ве учь къатлы йип къолайлыкънен узюльмез.

¹³ Ёкъсул, амма акъыллы огълан, къарт ве акъылы етмеген, огютке къулакъ асмагъан падишадан яхшыдыр. ¹⁴ Чюнки онынъ падишалыгында ёкъсул догъгъан огълан, зиңдандан чыктып падишалыкътъа юкселе.

¹⁵ Мен корьдим ки, ер юзюнде эписи яшагъанлар, падишанынъ ерине отургъан огъланнынъ янына турдылар. ¹⁶ Халкъны ве эвель яшагъанларны саймагъа чаре ёкъ эди, амма артындан кельген несиллер оларнен разы олмаз, чюнки бу да – бошуна ве ель къувалавдыр.

¹⁷ Алланынъ эвине кеткенинде аягынынъа мукъайт ол. Динълемек ичюн якъынлаш, ахмакънынъ къурбаныны кетирмек ичюн якъынлашма. Олар яманлыкъ япсалар да, бунъа акъыллары етмей.

5 Бир шей айтмагъа ашыкъма,

Алланынъ огюне бир шей кетирмеге чапма. Чюнки Алла кокте, сен исе ердесинъ.

Шунынъ ичюн чокъ лаф этме.

² Чокъ къасевет олгъан ерде тышлер келе.

Чокъ лаф да бойле этип ахмакълыкъ догъура.

³ Аллагъа адакъ бергенинънен, оны беджермеге ашыкъ. О, ахмакълардан разы олмай. Берген адагъынъны беджер! ⁴ Адакъ берип де, оны беджермектен, адакъ бермек яхшыдыр.

⁵ Башынъа гуна тышюрмесин деп, тилинъни тут, мелекнинъ огюнде де: «Мен янъылдым», – деме. Алла якъан ишлеринъни дарма-дагъын этмесин деп, лафынънен Оны гъазапландырма. ⁶ Чокъ лафта да, чокъ тышлерде де – бошлукъ. Сен исе Алладан къоркъ!

⁷ Эгер сен ёкъсулны хорлагъанларыны я да бир де бир ерде адалетнен акъикъатны бозгъанларыны корьсенъ, бунъа шашма, чюнки бир башлыкънынъ устюнден башкъа башлыкъ бар, экисинден юкъары исе даа башкъасы бар.

⁸ Топракъ эр бир адамгъа файда кетире, тарлалар падишагъа биле хызмет этелер.

⁹ Параны севген адам парагъа тоймаз, зенгинликни севген де къазанчынъдан разы олмаз.

Бу да бошуна!

¹⁰ Яхшы маллар арткъан сайын, оларны къулангъанлар да арта.

Лякин оларгъа козьлеринен бакъмакътан гъайры,

онинъ сабысына не хайыр?

¹¹ Азмы-чокъмы ашагъанына бакъмадан, чалышкъан адамнынъ юкъусы татлы, зенгиннинъ байлыгы исе онъа юкту бермей.

¹² Мен ер юзюнде бир аджджы беля корьдим: Адамнынъ топлагъан байлыгы онъа зарар кетире.

¹³ Бу байлыкъ огъурсызлыкътан гъайып ола. О, догъгъан огълуна бир шей къалдырып оламай.

¹⁴ Анасындан насыл догъгъан олса, адам ойле де кетер.

Заметинден янына бир шей алып кетмез.

¹⁵ Бу буюк белядыр:

Адам насыл кельген олса, ойле де кетеджек.

Бошуна чалышкъанындан онъа не файда?

¹⁶ О исе, бутюн куньлери девамында къаранлыкъта ашагъан,

башына баягъы кедер, сыкъынты ве гъазаплар тышкен.

¹⁷ Мен даа буны корьдим: адамгъа ашап-ичмеге ве Алла берген бутюн омрю девамында ер юзюнде эткен заметлеринден разы олмагъа – хош ве яхшыдыр, чюнки будыр онынъ къысмети. ¹⁸ Эгер Алла адамгъа мал-мульк ве байлыкъ берип, оларнен файдаланмагъа, озь пайыны алмагъа, эм де эткен заметлеринден зевкъ алмагъа имкян берсе, бу – Алладан бахшыштыр. ¹⁹ Адам яшайышнынъ куньлери акъкъында тюшюнджеге далмаз, чюнки Алла онынъ юрегине къуванч ёллай.

6 Ер юзюнде даа бир феналыкъ корьдим. О, адамлар арасында сыкъ ола. ² Алла адамгъа эм байлыкъ, эм мал-мульк, эм шурет бере, джаны ичюн эр бир истегинде бир аджет ёкъ. Амма бунынъ эписинен Алла онъа къуланмагъа имкян бермей, ве эписи ят адамгъа къала. Бу – бош шей ве аджджы бир белядыр!

³ Биревнинъ юз баласы биле олып, узакъ омюр яшаса да, яшайышынынъ куньлери пек чокъ олса да, джаны исе яхшы шейлеринден зевкъ алмагъан ве дженазеси де олмагъан олса, мен бойле айтар эдим: «Къадыннынъ вакътындан эвель олю догъгъан баласы ондан бахтлыдыр». ⁴ Чюнки о ботен келип, къаранлыкъкъа кетти, онынъ адыны да къаранлыкъ къаплады. ⁵ О кунешни корьмеген, ич бир шейни бильмеген олса да, о, бойле адамгъа коре чокъ раатлыкъ корер. ⁶ Бу адам исе эки кере бинъ йыл яшап да, яхшы шейлеринден зевкъ алмагъан олса биле, эписи бир! Олар экиси де бир ерге кетеджеклер!

⁷ Адамнынъ эписи заметлери тамакъ токълугъы ичюн, онынъ истеги исе токъ олмаз.

⁸ Икметлининъ ахмакътан устюнлиги неде? Ёкъсулгъа да яшайышта не япмагъа кереклигини бильгенинден не файда?

⁹ Козь корьгени, джан истегенинден яхшыдыр. Бу да бошуна ве ель къувалавдыр.

¹⁰ Дюньяда не олса, онынъ энди ады бар, адамнынъ да не олгъаны белли. О, озюнден кучьлю олгъангъа кършы чыкъмаз.

¹¹ Чокъ сёз буюк бошлукъ догъура. Адам ичюн бундан не файда?

¹² Чюнки адам ичюн яшайышында, къралты киби кечирген бош яшайышынынъ саювлы куньлеринде не яхшы олгъаныны ким бильсин? Эм де адамгъа, ондан сонъ ер юзюнде не оладжагъыны ким айтып олур?

7 Яхшы нам гузель мистен яхшыдыр. Олюм куню де догъгъан куньден яхшыдыр. ² Матем эвине бармакъ шеньлик олгъан эвге бармакътан яхшыдыр, чюнки эр бир адамнынъ сонъу будыр.

Сагъ олгъанлар шуны акъылларында тутсун.

³ Кедер кулькюден яхшыдыр, бет-сымадаки гъам юрек ичюн яхшы.

⁴ Икметлининъ юреги – матем эвинде, ахмакънынъ юреги исе – шеньлик эвиндедир.

⁵ Икметли адамнынъ тенбиесини динълемек ахмакъларнынъ тюркюлерини динълемектен яхшыдыр.

⁶ Чюнки ахмакъларнынъ кулькюси, къазан тюбюндеки чалы-чырпынынъ чытырдысы кибидир.

Бу да бошуна!

⁷ Башкъаларынынъ джанларыны агъыртып, икметли адам ахмакъкъа айланыр, къапарлар да юрекни бозар.

⁸ Ишнинъ сонъу онынъ башындан яхшыдыр, ве сабырлы рух къопай рухтан яхшыдыр.

⁹ Рухунъ къызма табан олмасын, чюнки гъазап ахмакънынъ юрегинде яшай.

¹⁰ «Эвельки куньлер бугунькилеринден не ичюн яхшы олгъанлар?» – деп сорама. Бойле суаль бермеге икметлиге ляйыкъ дегиль.

¹¹ Мираснен икмет яхшыдыр, кунешни корьгенлер ичюн о файдалы.

¹² Икмет пара киби кърочалай, икмет онъа саип олгъанынынъ яшайышыны сакълай, ве бундадыр бильгининъ устюнлиги.

¹³ Алла япкъан ишлерине бакъ: Онынъ бир шейни къыйыш яраткъаныны ким догъурлап олур?

¹⁴ Яхшы куньлеринде бахтлы ол, яман куньлеринде исе буны тышюн: эм яхшы, эм яман куньлерни Алла яраткъан, адам онынъ артындан не оладжагъыны бильмез.

¹⁵ Бош куньлеримде тюрлю шейлерни корьдим: инсафлы озь инсафлыгъында гъайып ола, инсафсыз исе озь инсафсызлыгъында узакъ омюр яшай.

¹⁶ Не зияде инсафлы, не де зияде икметли ол, не ичюн озюньни ёкъ этесинъ?

¹⁷ Пек яман олма, ахмакълыкъкъа да урулма, вакъытсыз ольмек санъа керекми?

¹⁸ Биринджи огютни алып тут, экинджисини де къолунъдан йиберме. Алладан къркъкъан адам экисини де тутар.

¹⁹ Икмет икметли адамгъа шеэрнинъ он акимдарындан чокъ кучь берир.

²⁰ Дюньяда тек яхшылыкъ япкъан ве асыл гуна къазанмагъан инсафлы адам ёкъ.

²¹ Эр бир айтылгъан сёзге къулакъ асма. Ёкъса къулунъ сени яманлагъаныны эшитеджексинъ.

²² Чюнки сен де юрегинде башкъаларыны чокъ яманлагъанынынъ билесинъ.

²³ Эр шейни икметнен сынадым, озюм икметли олмакъ кърарына кельдим,

лякин икмет менден узакъ олды.

²⁴ Кечмиш узакътыр ве теренден-терендир, оны ким анълап олур?

²⁵ Икмет ве шейлернинъ манасыны тапмакъ, бильмек ве огренмек, яманлыкъ, ахмакълыкъ ве джаилликни анъламакъ ичюн юрегимнен берильдим.

²⁶ Мен буны таптым:

Авджынынъ тузагына ошагъан къадын олюмден аджджыдыр.

Юреги – авджынынъ къапкъаныдыр, къоллары – зынджырлардыр.

Алланынъ огюнде догъру яшагъан ондан къуртулыр,

гунахкяр исе онынъ къолуна тутулыр.

²⁷ Джемаат Башы деди ки:

«Сынай-сынай, шейлернинъ манасыны къыдырып, мен буларны таптым.

²⁸ Джаным къыдырып тапалмагъан шейлер булардыр:

Бинъде бир инсафлы акъай таптым, бир инсафлы апай исе тапалмадым.

²⁹ Ялынъыз бир шейни анъладым мен:

Алла эписи адамларны догъру оларакъ яраткъан, амма олар чокъ шейлер къыдырып башладылар».

8 Икметли адам ким экен?

Шейлернинъ маналарыны ким анълатып олур?

Икмет адамнынъ юзюни ачар, бет-сымасынынъ сертлигини йымшатыр.

² Падишанынъ сёзлерини ве Алланынъ огюнде берген антынъны тут. ³ Падишанынъ огюнден кетмеге ашыкъма ве яман ишке къошулма, чюнки падиша озь истеклерининъ эписини япып олур.

⁴ Падишанынъ сёзюнде кучъ бар, онъа: «Недир сенинъ япкъанынъ?» – деп, ким айтып олур?

⁵ Онынъ эмирлерини беджерген бир беля корьмез, икметли адам онынъ вакътыны ве ёлуны билер.

⁶ Эр шейнинъ озь вакъты-саати бар, адамлар ичюн исе бу пек агъыр шейдир.

⁷ Кимсе келеджегини бильмез, ким кимге келеджегини бильдирип олур?

⁸ Кимсенинъ ельни бойсундырмагъа къувети ёкъ †,

Олюм куню де онъа къатланмаз.

Аскерни дженк вакътында йибермезлер, яманлыкъ да яман япкъанларны йибермез.

⁹ Мен бунынъ эписини корьдим, ер юзюнде бутюн япылгъан шейлерни тюшюнип башладым. Базида адам башкъа адамнынъ устюнден башлыкъ этип онъа зарар кетирер. ¹⁰ Мен яман олгъанларны дефн эткенлерини корьдим. Олар азиз ерге келип къайткъан эди, ве шу шейни корьген шеэрде унутылгъан эди. Бу да бош.

¹¹ Яман ишлер тез суд этильмез. Бунынъ ичюн инсан огъулары яманлыкъ япмагъа къоркъмаз.

¹² Яман адам юз кере яманлыкъ япа да, узакъ омюр яшай. Амма мен билем ки, Алладан къоркъкъан адамларгъа яхшы олур, чюнки олар ондан къоркъкъанлар. ¹³ Яман адамларгъа исе яхшы олмаз, ве оларнынъ кунълери узакъ талда киби олмаз, чюнки олар Алладан къоркъмаз.

¹⁴ Бойле бош шей де бар дюньяда: инсафлынынъ башына инсафсызнынъ къазангъаны тюше, инсафсызгъа исе инсафлынынъ ишине ляйлыкъ олгъаны тюше. Бу да бошуна. ¹⁵ Сонъ мен шеньликни макътадым, чюнки ер юзюнде адамлар ичюн ашап-ичип шеньленмектен яхшы шей ёкъ. Бу – Алла онъа ер юзюнде берген омрю девамында эткен заметлерининъ махсулыдыр.

¹⁶ Мен икметни анъламакъ ве ер юзюнде япылгъан ишлерни бакъмакъ ичюн бутюн юрегимнен янаштым. Шу ишлери ичюн адамларнынъ козюне гедже-куньдюз юкъу кирмез.

¹⁷ Сонъ мен Алланынъ эписи ишлерини анъладым: адамлар ер юзюнде япылгъан ишлерининъ манасыны анълап оламазлар. Адам шуны анъламагъа не къадар тырышса-тырышсын, манасыны тапмаз. Икметли адам биле: «Буны билем!» – десе де, эписи бир манасыны тапалмаз о.

9 Буларнынъ эписини тюшюндим ве бойле нетиджеге кельдим: инсафлылар, икметлилер ве оларнынъ япкъан ишлери эписи Алланынъ къолундадыр. Оларны илериде севги я да нефрет беклегенини кимсе бильмез. ² Эр кеснинъ: инсафлынынъ ве инсафсызнынъ, яхшы, эял ве арам олгъаннынъ, къурбан чалгъан ве къурбан чалмагъаннынъ башына тюшеджеги бирдир. Догъру яшагъангъа гунахкяр олгъангъа киби олур.

Емин эткен ве еминден къоркъкъаннынъ оладжагъы бир.

³ Эр кеснинъ сонъу бирдир. Бу – ер юзюнде япылгъан ишлерининъ эписинде яманлыкътыр. Шунинъ ичюн инсан огъуларынынъ юректери омюр девамында яманлыкъ ве акъылсызлыкъкъа тола, ве сонъ олар олип кетелер. ⁴ Лякин сагъ олгъанларнынъ эписининъ умюти бар. Эбет, сагъ копекнинъ алы, ольген арсланнынъ алындан хайырлыдыр.

⁵ Сагъ олгъанлар оледжеклерини билелер, ольгенлер исе бир шей бильмейлер, олар бир даа мукафатланмазлар, чюнки олар эр кеснинъ акъылларындан чыкъып кетилер.

⁶ Севгилери, нефретлери, куньджюликлери чокътан гъайып олгъандыр. Ер юзюнде япылгъанындан оларнынъ пайы бир даа олмаз.

⁷ Бар, шеньликнен отьмегинъни ашап, къуванч иле шарабынъны ич. Алла ишлеринъден энди разы олды. ⁸ Эр вакъыт беяз урбаларны кий,

† Я да «Кимсенинъ джаныны бойсундырмагъа къувети ёкъ».

башынъа сюрткен зейтюн ягъынъ да эксильмесин.
 9 Бутюн бош яшайышынънынъ девамында сеvimли апайынънен берабер зевкъ сюр. Ер юзюнде бутюн бош кунълеринъде оны санъа Алла берди. Бу – ер юзюнде чеккен заметлеринънинъ ве яшайышынънынъ къысметидир. 10 Къолунъдан эписи кельгенлеринъни бутюн кучъ-къуветинъе коре яп, чюнки сен кетеджек олюернинъ дюньясында не иш, не макъсат, не бильги, не де икмет бар.

11 Ер юзюнде мен даа бир шей коръдим:
 Атиклер мувафакъиетли чапувны,
 джесюрлер енъишни,
 икметлилер отъмекни,
 акъыллылар байлыкъны,
 бильген адамлар яхшы мунасебетни
 эр вакъыт къазанмай,
 амма олар ичюн эр шейнинъ озъ вакъты-саати ве къысмети бар.

12 Адам озъ вакъты-саатини бильмез.
 Балыкъ ольдюрджи авгъа,
 къуш да тузакъкъа тюшкени дайын,
 инсан огъулары да,
 феякет вакъты апансыздан башларына тюшкенде,
 онынъ къолуна тюшелер.

13 Ер юзюнде даа башкъа икметни расткетирдим, эм де о манъа эмиетли корюнди. 14 Бир заманда сакинлери аз олгъан уфакъ бир шеэр бар эди. Кучълю падиша келип, оны къамачавгъа алды ве буюк уджюм алетлерини къурды. 15 О шеэрде ёкъсул, амма икметли бир адам яшай эди. Озь икметлигинен о, шеэрни къуртарды. Лякин бу ёкъсулны кимсе анъмады. 16 Бунъа бойле айттым: «Икмет кучътен яхшыдыр, лякин фукъаренинъ икметлигини ашалайлар, сёзлерине де къулакъ асмайлар».

17 Яваш айтылгъан икметлилернинъ сёзлери ахмакъларнынъ башлыгъы къычырувындан яхшы эшитилер.

18 Икмет дженк силяларындан яхшыдыр, амма бир гунахяр чокъ яхшылыкъны ёкъ этер.

10 Ольген чибинлер къыйметли майларнынъ мис къокъусыны агъыр къокъугъа чевирир. Бираз ахмакълыкъ да икмет ве шуретликтен устюн келе.

2 Акъыллынынъ юреги догърулыкъкъа ынтылыр, ахмакънынъ юреги исе яманлыкъкъа.

3 Ахмакъ насыл ёлнен кетсе де, акъылы етмез, озъ ахмакълыгъыны эписине косътерир.

4 Башлыгъынъ санъа къаршы гъазапланса, еринъден кетме,
 чюнки сувукъкъанлыкъ буюк янълышларны бастырыр.

5 Ер юзюнде бир даа яманлыкъны коръдим: укюмдар япкъан янълышны.

6 Джаиллик юкъары котериле,
 зенгинлер исе ашагъы отуралар.

7 Къуллар ат аркъасында кеткенлерини, мырзалар исе къуллар киби, джаяв кеткенлерини коръдим.

8 Чукъур къазгъан онъа тюшмек мумкюн, диварны йыкъкъан адамны йылан чакъмакъ мумкюн.

9 Ташлар ташыгъан адам озюне зарар кетирмек мумкюн, одун парлагъан адам да телюкеге къалмакъ мумкюн.

10 Балтанынъ агъзы токъалланып да къайралмаса,
 чалышмагъа зор олур,
 лякин икмет буны догъурлап олур.

11 Йылан ырымдан эвель чакъса, ырымджынынъ файдасы олмаз.

12 Икметли адамнынъ агъзындан чыкъкъан сёзлери онъа мерамет кетирир, ахмакънынъ сёзлери озъ башыны ашар.

13 Агъзындан чыкъкъан сёзюнинъ башы – ахмакълыкъ,
 сонъу – яман акъылсызлыкъ,
 14 ве ахмакъ чокъ лаф этер.
 Кимсе келеджекте не оладжагъыны бильмез. Ондан сонъ не оладжагъыны онъа ким айтып олур?

15 Ахмакънынъ замети оны ёрулта, чюнки о, шеэрге кеткен ёлны биле бильмез.

16 Эгер бир де бир мемлекетнинъ падишасы яш огълан олса ве мырзалары сабадан зияфет этселер, шу мемлекетнинъ алы фена!

17 Падишасы асылзаде табакъасындан олгъан, мырзалары да, саргъуш олмакъ ичюн дегиль де, такъатланмакъ ичюн вакътына ашаса, не бахтлыдыр бу мемлекет!

18 Тенбелликтен таван асылып къалыр, къол къавуштырып отурмакътан эвнинъ дамы акъар.

19 Зияфет зевкъ ичюн япылыр, шарап яшайышны шень этер, акъча исе эписине джевап берир.

20 Падишаны ичинъден биле къаргъама, яткъан оданъда биле байны къаргъама, чюнки кокте учкъан къушлар сёзюнъни еткизмек мумкюн, къанаты олгъан сою лафынъны айтып берир.

11 Отъмегинъни сувгъа акъыз, вакъыт кечкен сонъ, о, огюнъе чыкъар.

2 Сенде олгъанындан еди, атта секиз адамгъа пай айырып бер, чюнки ер юзюнде насыл беля оладжагъындан хаберинъ ёкъ.

3 Булутлар сувгъа толса, ерге ягъмур ягъдырыр. Терек истер дженюп, истер шимальге йыкъылыр, йыкъылгъан еринде де къалыр.

4 Ельге бакъкъан сачмаз,

булуткѡ бакъкъан ормаз.

⁵ Ельнинъ ёлларыны
ве агъыраякълынынъ къурсагъында
кемик къайдан пейда олгъаныны
бильмегенинъ дайын,
эр шейни яраткъан Алланынъ ишини де
анълап оламазсынъ.

⁶ Сабадан урлугъынъны сач,
акъшам да къол къавуштырып отурма,
чюнки насыл ишинъ берекетли оладжагъыны,
я экиси де яхшы берекет береджегинден
хаберинъ ёкъ.

⁷ Ярыкъ – гузель,
кунеш тюбюнде яшамакъ да яхшы.

⁸ Эгер адам чокъ яшаса,
бутюн омюр девамьнда шеньленсин,
амма къара куньлерни унутмасын,
чюнки олар да чокъ олур.
Бутюн оладжакъ шей – боштыр.

⁹ Эй, огълан, яшлыгъынъда шеньлен,
юрегинъ сени яшлыкъ куньлеринъде
къувандырсын,
юрегинъ истеген, козюнь корьген ёлларнен юр,
лякин ахыр-сонъу Алланынъ огюнде
эр шей ичюн джевап береджегинъни биль.

¹⁰ Юрегинъни къасеветтен узакъ тут,
беденинъден яманлыкъны узакълаштыр,
чюнки балалыкъ ве яшлыкъ – боштыр.

12 Агъыр куньлер кельмезден,
«Оларда бир къуванч ёкъ», –
дейджек йыллар башынъа тюшмезден,
кунеш, ай, ярыкъ ве йылдызлар сёнмезден,
ягъмур артындан янъы булутлар кельмезден,
яшлыгъынъда Яратыджынъны акъылынъда тут.

³ Бир кунь эвни къаравуллагъанлар къалтырар,
кучлю акъайлар къатланыр,
ун чеккенлер токътар,
чюнки олар артыкъ аз къалыр,
пенджерере бакъкъанлар да агъыр кореджеклер.

⁴ Сокъакъкъа бакъкъан къапулар япыладжакъ,
дегирменнинъ сеси тынаджакъ.
Адам хораз къычыргъанда тураджакъ,
амма къушларнынъ тюркюлерини
эшитип оламайджакъ.

⁵ Тёпеликлерден къоркъаджакъ,
ёлнынъ дешетлеринден де къоркъар.
Бадем ачаджакъ,
чегертки агъырлашаджакъ,
истек де гъайып оладжакъ,
чюнки адам озь эбедий эвине кетеджек,
такъмакъчылар да сокъакъ бою юреджек.

⁶ Кумюш йип йыртылмаздан,
алтын савут патламаздан,
чокъракъ башындаки бардакъ парланмаздан,
къуюнынъ макъарасы къырылмаздан,
Аллары унутма.

⁷ Сонъ тоз топракътан келип,
топракъкъа чевирилир,
джан исе оны берген Аллагъа къайтыр.

⁸ «Бош, бош! – деди Джемаат Башы. – Эр шей
бошуна!»

⁹ Джемаат Башы икметли олгъанындан гъайры,
халкъкъа бильги бере эди. О, эр шейни сынап
огренди ве чокъ икметли сёзлер къалдырды.

¹⁰ Джемаат Башы гузель сёзлерни тапмагъа
тырышты ве акъикъат сёзлерини о догъру язып
алды.

¹¹ Икметлининъ сёзлери – инелер ве
къакъылгъан мыхлар дайын, оларны
топлагъанлар да – бир чобандандыр. ¹² Бундан
артыкъ олгъан шейлерден сакъын, огълум!

Чокъ китап язмакънынъ сонъу олмаз, чокъ
окъумакъ да – беден къыйнамакътыр.

¹³ Бутюн эшиткенлернинъ нетиджеси бойледир:
Алладан къоркъ ве эмирлерини тут.
Будыр адамнынъ боюн-борджу.

¹⁴ Чюнки яхшымы-яманмы, эр бир сырлы ишни,
эр бир япылгъан шейни Алла укюм этер.

Матта

Маттанен берильген Инджиль

Инджиль Китабынынъ биринджи кысымынынъ муэллифи Матта Рим империясынынъ акимieti ичюн салым топлай эди.

Куньлернинъ биринде, Матта адетиндже салым топланган ерде отургъанда, Исаны корьди. Бу корюшюв онынъ омрюни бутюнлей денъиштирди. О вакъыттан башлап, Матта Исанынъ артындан къалмады. Исанен берабер Фелестин топрагынынъ бутюн шеэр ве койлерини айланып чыкъты. Матта, Исанынъ догъувындан сонъ 58-70 сенелерине къадар язылган Къуванчлы Хабериндеки бутюн вакъиаларнынъ шааты эди.

Озь Китабына Матта Тевраттан алынган цитаталарны сыкъ-сыкъ кетире. Чюнки анда дюньягъа келеджек Къуртарьдъы акъкъында язылган эди. Бунынънен о косътере ки, Иса – эвельден Тевратта веда этильген дюньянынъ Къуртарьдъысы эди. Алла, Иса Месихни бу дюньягъа барышыкъ Падишалыгъыны къурмакъ ичюн ёллады.

Иса Озюнинъ акимлигини билип, Алла киби лаф эте эди, чюнки О, Коклердеки Бабадан кельди. Матта Исанынъ беш буюк ваазыны кетире:

1. Дагъ устюнде айтылган вааз (Матта 5-7).
2. Шегиртлерине берильген насиат (Матта 10).
3. Кок Падишалыгъы акъкъында кинаели икяелер (Матта 13).
4. Шегиртлерине берильген тевсиелер (Матта 18).
5. Фериселернинъ джезагъа укюм этюви ве бу дюньянынъ келеджеги акъкъында вааз (Матта 23-25).

¹ Ибраимнинъ ве Давутнынъ союздан олган Иса Месих акъкъында ривает. Мына Онынъ баба-деделери: [†]
² Ибраим Исхакънынъ бабасы эди. Исхакъ – Якъупнынъ бабасы. Якъуп – Ехуда ве онынъ агъа-къардашларынынъ бабасы. ³ Ехуда ве онынъ апайы Тамардан Парец ве Зерах догъулдылар. Парец – Хецроннынъ бабасы. Хецрон – Рамнынъ бабасы. ⁴ Рам – Амминадавнынъ бабасы. Амминадав – Нахшоннынъ бабасы. Нахшон – Салмоннынъ бабасы. ⁵ Салмон ве онынъ апайы Рахавдан Боаз догъулды. Боаз ве онынъ апайы Руттан Овед догъулды. Овед – Йишайнынъ бабасы. ⁶ Йишай – Давут падишанынъ бабасы. Давут падиша ве Уриянынъ сабыкъ апайындан Сулейман догъулды. ⁷ Сулейман – Реховоамнынъ бабасы. Реховоам – Авиянынъ бабасы. Авия – Асанынъ бабасы. ⁸ Аса – Ехошафатнынъ бабасы. Ехошафат – Ёрамнынъ бабасы. Ёрам – Уззиянынъ бабасы. ⁹ Уззия – Ётамнынъ бабасы. Ётам – Ахазнынъ бабасы. Ахаз – Хизкиянынъ бабасы. ¹⁰ Хизкия – Менашшенинъ бабасы. Менашше – Амоннынъ бабасы. Амон – Ёшиянынъ бабасы.

[†] 1.1-17
Лука 3.23-38.

¹¹ Исраиллилер Вавилонгъа сюрюгюн этильгенде, Ёшиядан Екония ве онынъ агъа-къардашлары догъулды. ¹² Вавилонгъа сюрюгюн этильгенден сонъ Екониядан Шеалтиэль догъулды. Шеалтиэльден Зеруббавел догъулды. ¹³ Зеруббавелден Авиуд догъулды. Авиуддан Эльяким догъулды. Эльякимден Азор догъулды. ¹⁴ Азордан Цадок догъулды. Цадоктан Ахим догъулды. Ахимден Элиуд догъулды. ¹⁵ Элиуддан Элеазар догъулды. Элеазардан Маттан догъулды. Маттандан Якъуп догъулды.

¹⁶ Якъуптан Мерьемнинъ акъайы Юсуф догъулды. Мерьемден исе Иса догъулды. О, Месих деп адланган эди.

¹⁷ Бойледже, Ибраимден Давуткъа къадар эписи олып он дёрт несиль, Давуттан, Вавилонгъа сюрюгюн этильмезден эвель – он дёрт несиль, ве Вавилон сюрюгинден сонъ Месих догъгъандже – он дёрт несильдир.

¹⁸ Иса Месих бойле догъды:

Онынъ анасы Мерьем Юсуфкъа нишанлы эди. Амма оларнынъ никяхларындан эвель Мерьемнинъ Мукъаддес Рухтан бала беклегени белли олды. ^{††19} Онынъ киеви Юсуф инсафлы адам

^{††} 1.18-25
Лука 2.1-7.

олгъаны себепинден, Меръемден айырылмакъ ниетине келе, лякин гизли, чюнки къадынны масхара этмеге истемей. ²⁰ Бойле фикирге кельген вакъытта, гедже онынъ тюшюнде Раббиден бир мелек келип:

– Эй, Давутнынъ огълу Юсуф! Сен Меръемге эвленмектен асыл къоркъма, чюнки онынъ къарнынъдаки Бала – Мукъаддес Рухтандыр. ²¹ Меръем огъул догъаджакъ, ве сен Онынъ адыны Иса † къояджакъсынъ, чюнки О, Озь халкъыны гуналардан къуртараджакъ, – деди. ²² Буларнынъ эписи, Раббининъ пейгъамбер ярдымынен айткъан сёзлери ерине кельмеси ичюн олды:

²³ *«Къыз юкю олып, Огъул догъаджакъ, Онынъ адыны Иммануэл къояджакълар».*
Иммануэл – «Алла бизнен» демектир.

²⁴ Юсуф уянгъанынен, Раббининъ мелеги онъа буюргъаныны япты ве Меръемге эвленди, ²⁵ амма апаий Огъул тапмагъандже онен ятмады. Догъгъан Огълунынъ адыны Иса къойды.

2 Иса, Еудие виляетининъ Вифлеем шеэринде догъгъан сонъ, шаркътан Ерусалимге тылсымджы алимлер кельдилер. О девирде Еудиенинъ падишасы Ирод эди. ² Тылсымджы алимлер:

– Яны догъгъан еудийлернинъ Падишасы къаерде? Биз шаркъта Онынъ йылдызыны коръдик, шунинъ ичюн Онъа бель букмеге кельдик, – дедилер. ³ Буны эшиткен Ирод падиша ве онен берабер бутюн Ерусалим де буюк къасеветке тюшти. ⁴ О, халкънынъ эписи баш руханийлерини ве Къанун †† оджаларыны тоглап, олардан Месихнинъ не ерде догмакъ керегини сорады. ⁵ Олар онъа:

– Еудиенинъ Вифлеем шеэринде, – деп джевап бердилер. – Чюнки пейгъамбер шойле язгъан:

⁶ *«Сен де, Вифлеем, Ехуда топрагъы, Ехуданынъ баш шеэрлеринден эксик дегильсинъ.*

Сенинъ ичинъден Башлыкъ чыкъаджакъ.

О, Меним Израиль халкъыма чобанлыкъ япаджакъ».

⁷ О вакъытта Ирод, тылсымджыларны гизлиден озюне чагъырып, олардан йылдызнынъ пейда олгъан догъру вакътыны билип алды ⁸ ве оларны Вифлеемге ёллап:

– Барынъыз, Балачыкъ акъкъында эр шейни сораптырып билинъиз. Оны тапкъан сонъ манъа хабер этинъиз. Мен де анда барып, Онъа бель букерим, – деди.

⁹ Тылсымджы алимлер падишанынъ сёзлерини динълеп, ёлгъа чыкътылар. Шу анъ оларгъа шаркъта корюнген йылдыз тылсымджыларнынъ

† Иса – айтылувы еудийлернинъ «Рабби – къуртулыштыр» ибаресине ошай. †† Къанун – Алланынъ Къануны, яни Теврат, Зебур ве Алладан пейгъамберлернен ёлланылгъан башкъа Язылар.

огюне чыкъты ве Бала яткъан ер устюне келип токътады. ¹⁰ Тылсымджы алимлер йылдызны корип пек къувандылар, оларнынъ къуванчы сынъырсыз эди. ¹¹ Эвге кирип, Баланы ве Онынъ анасы Меръемни коръдилер де, тиз чёкип, Онъа бель буктилер. Сонъ хазинелерини ачып, Онъа алтын, либан ве мюр ‡ багъышладылар. ¹² Гедже тылсымджылар тюшлеринде Алладан: «Ироднынъ алдына къайтманъыз», – деген эмир алдылар ве озь юртларына башкъа ёлнен къайтып кеттилер.

¹³ Тылсымджы алимлер кеткен сонъ, Раббининъ бир мелеги Юсуфкъа тюшюнде келип:

– Еринъден тур! Баланен анасыны алып, Мысыргъа къач ве, мен санъа айтмагъанымдже, о ерде къал. Чюнки Ирод Баланы къыдырып тапып, Оны ольдюрмеге истей, – деди.

¹⁴ Юсуф турды ве шу геджесе Баланен анасыны алып, Мысыргъа ёл алды. ¹⁵ Олар, Ирод ольгендже, анда къалдылар. Бойледже, бу шей, Раббининъ: *«Мен Огълумны Мысырдан чагъырып алдым»*, – деп, пейгъамбер аркъалы айткъан сёзю беджерильмеси ичюн олды.

¹⁶ Ирод исе, тылсымджы алимлер оны алдаткъанларыны корип, пек ачувланды ве, олардан билип алгъан вакъыткъа коре, Вифлеемде ве онынъ этрафында эки яшына етмеген эписи огълан балаларны ольдюрмек ичюн аскер ёллады. ¹⁷ Бойледже, Йирмея пейгъамбер ярдымынен айтылгъан сёзлер ерине кельди:

¹⁸ *«Рама шеэринде бир сес эшитиле, – агълавлар ве буюк фигъанлар. Балалары ичюн Рахель агълай, – тынчланмагъа истемей бу къадын, чюнки онынъ балалары ёкъ энди».*

¹⁹ Ирод падиша ольген сонъ, Мысырда Юсуфкъа тюшюнде Алланынъ мелеги корюне ве:

²⁰ – Еринъден тур, Баланы ве Онынъ анасыны ал да, Израиль мемлекетине къайт. Чюнки Баланы ольдюрмеге истегенлер озьлери ольдилер, – деди.

²¹ Шу анъ Юсуф турды, Баланы ве Онынъ анасыны алып, Израильге кельди. ²² Амма Еудиеле Ироднынъ ерине онынъ огълу Архелай тахткъа отургъаныны бильген сонъ, Юсуф анда бармагъа къоркъты. Тюшюнде эмир алып, о Галилея виляетине кетти. ²³ Анда барып, Назарет шеэринде ерлешти. Бойлеликнен: *«Онъа „назаретли“ дейджеклер»*, – деген пейгъамбер сёзю ерине кельди.

3 Шу куньлерде Еудиенинъ сахрасында Сувгъа Батырыджы Ягъя пейда ола. О адамларгъа: ††

‡ Либан – дженубий Аравияда оськен теректен азырлангъан къокъулы сакъыз, Алланынъ Сарайында къокъусы чыкъарылып якъыла. Мюр – дженубий Аравияда оськен теректен азырлангъан къокъулы май, эм ибадетханелерде, эм тиббиетте къулланыла. †† 3.1-12
Марк 1.1-8;
Лука 3.1-9, 15-17;
Юхан 1.19-28.

2 – Тевбе этинъиз, чюнки Кок Падишалыгы энди пек якъын! – деп илян эте.

3 Ешая пейгъамбер о, Ягъя акъкъында шойле айткъан:

«Сахрада бир адам къычыра:

„Раббининъ ёлуны азырланъыз,

кечеджек ерлерини тюм-тюз этинъиз!“»

4 Ягъянынъ озю деве юнүнден орюльген урба кийип, белине мешин къушакъ багълап юре эди. Онынъ ашагъан ашы исе чегертки ве кийик бал эди.

5 Ерусалим, бутюн Еудие ве Иордан озенининъ этрафында яшагъанлар онынъ алдына келе эдилер. 6 Олар озь гуналарыны айта эдилер, Ягъя исе кельгенлерни Иордан озенинде сувгъа батырып чыкъара эди.

7 Онынъ алдына чокъ ферисе ве саддукий де сувгъа батырылып чыкъмагъа кельгенлерини корип, Ягъя оларгъа:

– Эй йылан союздан олгъанлар! Башынъызгъа келейткъан Алланынъ гъазабындан къачып къуртуладжагъынъызны сизге ким огретти? – деди.

8 – Тевбе эткенинъизни озь ишлеринъизнен исбат этинъиз! 9 Лякин ичинъизден: «Ибраим бизим бабамыз!» – деп, ич тюшюнменъиз. Мен сизлерге шуны айтам: Алланынъ мына бу ташлардан Ибраимге бала япмагъа къудрети бар. 10 Шимди тереклернинъ тамырлары янында балта азыр ята. Яхшы мейва бермеген эр бир терекни кесип, атешке ташлайлар. 11 Мен сизни сувгъа батырам. Бу – тевбе бельгисидир. Амма артымдан Келейткъан менден къудретлидир. Мен Онынъ аякъкъапларыны котерип, пешинден кетмеге биле ляйыкъ дегилим. О сизни Мукъаддес Рухкъа ве атешке батыраджакъ. 12 О энди Озюнинъ махсус курегинен богъдайны кепектен айырмагъа азыр. О, Озь арманыны темизлейджек: богъдайны анбаргъа топлап, кепекни исе сёнмез атеште якъаджакъ.

13 О вакъыт Ягъянынъ янына, сувгъа батырылмакъ ичюн, Галилеядан Иордан озени боюна Иса келе. 14 Ягъя башта Оны токътатмагъа истеп:

– Мен озюм Санъа барып сувгъа батырылмакъ керегим. Сен исе манъа кельгенсинъ! – деди. 15 Иса онъа джевап берип:

– Шимди шай олсун, бизге Алланынъ истегенини япмакъ керек, – деди. Ве Ягъя разы олды.

16 Батырылгъан сонъ, Иса аман сувдан чыкъты. Шу анъ Онынъ огюнде кок ачылды да, Иса Алланынъ Рухуны коръди: О, гогерджин киби ашагъа энип, Онъа къонды. 17 Коклерден:

– Бу – Меним севимли Огълумдыр! Мен Ондан разым! – деген сес эшитильди.

† 3.13-17
Марк 1.9-11;
Лука 3.21-22.

4 Сонъ Рух Исаны, Иблисинъ сынавындан кечмек ичюн, сахрагъа алып барды. 12 О къыркъ кунъ ве къыркъ гедже аштан възгечип, пек ач олды. 3 Онынъ янына Сынавджы кельди де: – Эгер Сен Алланынъ Огълу олсанъ, айтчы, бу ташлар отъмек олсунлар! – деди. 4 Иса онъа джевап берип, шойле деди:

– Алланынъ Китабында:

«Инсангъа яшамакъ ичюн тек бир отъмек дегиль, онъа Алланынъ агъзындан чыкъкъан эр бир сёз керек ола», – деп язылгъан.

5 Сонъ Иблис Исаны Ерусалимге, Мукъаддес Шеэрге кетирте ве Оны Алланынъ Сарайы тёпесине къойып, 6 Исагъа:

– Эгер Сен Алланынъ Огълу олсанъ, Озюнъни ашагъа ташлачы. Чюнки Алланынъ Китабында шойле язылгъан:

«О, Сен акъкъынъда Озь мелеклерине эмир этеджек»

ве

«Олар Сени къолларында котерип кетеджеклер, аягъынъ ташкъа сюрюнмейджек».

7 Иса онъа:

– Анда даа язылгъан: «Раббинъни, сенинъ Алланъны сынама», – деди.

8 Сонъ Иблис Исаны пек юксек къая устюне чыкъартты. Дюньянынъ бутюн падишалыкъларыны ве оларнынъ шуретини Онъа косьтерип:

9 – Эгер тиз чёкип, манъа ибадет этсенъ, буларнынъ эписини Санъа беририм, – деди. 10 Иса исе:

– Козюмден ёкъ ол, Иблис! Алланынъ Китабында: «Раббинъе Алланъа белинъни бук, тек Онъа ибадет эт», – деп язылгъан, – деди.

11 Бундан сонъ Иблис Исадан кетти. Шу анъ мелеклер келип, Онъа хызмет эттилер.

12 Иса Ягъянынъ апске алынгъаныны эшитип, Галилеягъа къайтып кельди. 13 О, Назарет шеэринден кетип, Зевулун ве Нафтали топракъларында, Галилея голю янындаки Кафарнаум шеэринде ерлешти. 14 Бойледже, Ешая пейгъамбернинъ сёзю эда олунды:

15 «Эй Зевулун топрагъы ве Нафтали топрагъы, голь ёлунда, Иордан аркъасы! Чокъ миллетнинъ юрту Галилея!

16 Къаранлыкъта яшагъан халкъ буюк ярыкъ коръди!

Олюм топрагъында, олюм саесинде яшагъан адамлар ичюн

айдын ярыкъ танъ атты».

17 О вакъыттан сонъ Иса:

†† 4.1-11
Марк 1.12-13;
Лука 4.1-13. ‡ 4.12-17
Марк 1.14-15;
Лука 4.14-15.

– Төвбе этинъиз, чюнки Кок Падишалыгы якъын кельди, – деп, адамларгъа Алланынъ шейлерини огретип башлады.

¹⁸ Галилея голю боюндан кечейткъанда, Иса эки агъа-къардашы: Пётр деп адланган Симонны ве онынъ къардашы Андрейни коръди. Олар балыкъчы эди ве сувгъа сачмаларыны атып тура эдилер. ¹⁹ Иса оларгъа:

– Меним артымдан юрюнъиз. Сиз балыкъ дегиль де, инсан тутаджакъсынъыз, – деди.

²⁰ Агъа-къардаш шу анъ балыкъ сачмаларыны ташлап, Исанынъ пешинден кеттилер.

²¹ Бираз юрген сонъ, Иса башкъа эки агъа-къардашы: Зебедайнынъ огълу Якъупны ве онынъ къардашы Юханны коръди. Олар бабасы Зебедаинен къайыкъ ичинде балыкъ сачмаларыны тюзете эдилер. Иса оларны да чагырды. ²² Олар да, шу анъ къайыкъны ве бабасыны къалдырып, Онынъ артындан кеттилер.

²³ Иса бутюн Галилеяны айланып чыкъты. О синагогаларда халкъны огретип, Алланынъ Падишалыгы акъкъында хабер этти, адамларны тюрю хасталыкълардан ве дертлерден тедавийлеп юрди. [†]

²⁴ Онынъ шурети бутюн Суриеге даркъалды. Тюрю хасталыкълар ве агъыр дертлернен чекишип юргенлерни, джин ургъанларны, паралич ургъанларны ве тутарыкъ хасталарыны, эписини Исанынъ алдына кетире эдилер. О исе оларны тедавийлей эди. ²⁵ Галилея, Он Шеэр, Ерусалим, Еудие ве Иордан аркъасы тарафындан чокъ олып кельген адамлар Онынъ артындан юре эдилер.

5 Бир кунъ Иса, адамларнынъ чокълугъыны корип, дагънынъ төпесине чыкъып отурды. Шегиртлери Онынъ янына кельдилер. ² Иса оларны огретип башлады:

³ – Не де бахтлыдыр, озюнде кучлю руху олмайып, Аллагъа ишанганлар, чюнки Кок Падишалыгы оларнынъки! [‡]

⁴ Не де бахтлыдыр агълагъанлар, чюнки олар теселли тападжакълар!

⁵ Не де бахтлыдыр ювашлар, чюнки оларгъа ер юзю мирас оладжакълар!

⁶ Не де бахтлыдыр акъикъаткъа ач олган ве сувсаганлар, чюнки олар тояджакълар!

⁷ Не де бахтлыдыр мераметлилер, чюнки оларгъа мерамет эйленеджек!

⁸ Не де бахтлыдыр саф юрекдилер, чюнки олар Алланы кореджеклер!

⁹ Не де бахтлыдыр барыштырыджылар, чюнки олар Алланынъ огъуллары дениледжеклер!

¹⁰ Не де бахтлыдыр акъикъат ичюн къувулганлар, чюнки Кок Падишалыгы оларнынъки!

[†] 4.18-22

Марк 1.16-20;

Лука 5.1-11. ^{††} 4.23-25

Лука 6.17-19. [‡] 5.3-12

Лука 6.20-23.

¹¹ Мен ичюн адамлар сизни къувгъанда-къаралагъанда, сиз акъкъынъызда яман яланлар айткъанда, бахтлы оладжакъсыз! ¹² Къуванынъыз ве шенъленинъиз, чюнки коклерде сизинъ мукъфатынъыз буюктир! Сизден эвель яшаган пейгъамберлер де шойле къувулган эдилер.

¹³ Сиз – дюньянынъ тузусынъыз. Амма туз тузлугъыны джойса, онынъ лезетини насыл къайтараджанъ? О артыкъ ич бир шейге ярамаз, оны кельген-кеткенлернинъ аякълары астына аталар! ^{‡†}

¹⁴ Сиз – дюньянынъ нурусунъыз. Дагъ төпесинде ерлешкен шеэр гизли оламаз. ¹⁵ Чыракъ якъкъанда, онынъ устюни савутнен къапатмайлар, аксине, оны шамдан устюне ерлештирелер, ве о, ярыгъыны эвдекилернинъ эписине бере. ¹⁶ Ойле де, сизинъ нурунъыз инсанлар огюнде парылдасын, олар исе яхшы ишлеринъизни корип, Коклердеки Бабанъызны шуретлесинлер.

¹⁷ Мени, Алланынъ Къануныны я да Пейгъамберлернинъ Языларыны ёкъ этмек ичюн кельди, деп тюшюмненъиз. Мен оларны ёкъ этмек ичюн дегиль, беджермек ичюн кельдим. ¹⁸ Сизге айткъаным догърудыр: ернен кок джоулмагъандже, Къанундан не бир юфакътан-юфакъ ариф, арифнинъ чызычыгъы биле ёкъ олмас. Бу шейлернинъ эписи оладжакъ.

¹⁹ Ким бу эмирлернинъ энъ юфагъыны бозып, башкъаларны да буны япмагъа огретсе, Кок Падишалыгында эписинден кучюк оладжакъ. Лякин ким бу эмирлерни беджерип, башкъаларгъа огретсе, Кок Падишалыгында буюк оладжакъ.

²⁰ Сизлерге шуны айтайым: эгер сизлер фериселер ве Къанун оджаларындан инсафлы олмасанъыз, Кок Падишалыгына кирип оламазсыз.

²¹ Баба-деделерге: *«Адамнынъ джаныны алма! Ким адам ольдюрсе исе, махкемеде къабаатлы сайыладжакъ»*, – денильгенини эшиттинъиз.

²² Мен исе сизге айтам: ким агъа-къардашына кин тутса биле, махкемеде къабаатлы сайыладжакъ. Ким бирисине «къабакъ баш» десе, Юксек Шура огюнде къабаатлы сайыладжакъ. Ким бирисине «акъылсыз къяфир» десе, джеэннем атешине огърамагъа ляйыкъ оладжакъ. ²³ Бойледже, сен къурбан чалынган ерге бахшыш кетиргенде, анда къардашынънынъ санъа джаны агъыргъаны акъылынъа кельсе, ²⁴ бахшышынъны о ерге къалдыр ве барып, къардашынънен муаббетлеш. Бундан сонъ келип, бахшышынъны бер.

²⁵ Эгер бириси сени къадыгъа джевап бермек ичюн алып кетсе, даванъызны даа вакъыт олгъанда, ёл бою чезинъиз. Чюнки ракъибинъ сени къадыгъа, къады исе апсхане аскерине береджек. Сонъ сени зиндангъа ташларлар.

^{‡†} 5.13-16

Марк 9.50;

Лука 14.34-35.

²⁶ Санъа догърусны айтам: о ерден сонъки капигинъни бермегендже чыкъып оламазсынъ!

²⁷ Сиз: «Аиле садыкълыгыны бозма», – денильгенини эшиттинъиз. ²⁸ Мен исе сизге айтам: ким бир къадынъга бозукъ ниетнен бакъса биле, гонълонде о къадыннен гуна ичине энди баткъан ве садыкълыгыны бозгъан. ²⁹ Эгер онъ козюнъ сени ёлдан урса, оны чыкъарып ал да, озюнъден узакъча ташла. Бир къысмынъ гъайып олса да, бу сен ичюн бутюн беденинъ джеэннемге ташлангъанындан яхшыдыр. ³⁰ Эгер онъ къолунъ сени ёлдан урса, оны кесип, озюнъден узакъча ташла. Бир къысмынъ гъайып олса да, бу сен ичюн бутюн беденинъ джеэннемге огърагъанындан яхшыдыр.

³¹ Даа шойле айтылгъан: «Ким апайындан айырылса, онъа айырув къыгъытыны берсин». ^{†32} Лякин Мен сизге айтам: ким апайындан, аиле садыкълыгы бозувундан башкъа себеп тапып, айырылса, онынъ апайы исе башкъасына акъайгъа чыкъса, о, апайыны аиле садыкълыгыны бозув гунасына ёллай. Айырылгъан къадынъга эвленген адам да шу гунагъа огърай.

³³ Даа баба-деделерге: «Берген антынъны бозма. Раббинъ алдында ант эткенинъни ерине кетир», – денильгенини эшиттинъиз. ³⁴ Лякин Мен сизге айтам: ич бир вакъыт ич бир шейнен ант этменъиз! Кокнен ант этме, чюнки о – Алланынъ тахтыдыр. ³⁵ Ернен де ант этме, чюнки о – Алланынъ аякъ баскъан ери. Ерусалимнен де ант этме, чюнки о – Улу Падишанынъ шеэридик. ³⁶ Озь башынънен де ант этме, чюнки сен бир сачынъны биле беяз да къара этип оламазсынъ. ³⁷ Сенинъ айткъан сёзюнъ тек «эбет» ве «ёкъ» олсун. Эбет олса – эбет олсун, ёкъ олса – ёкъ олсун. Бундан башкъасы – яман Иблистен келе.

³⁸ Сиз: «Козь ичюн козь ве тиш ичюн тиш», – денильгенини эшиттинъиз. ^{†39} Мен исе сизге айтам: сизге япылгъан яманлыкъкъа къаршы яманлыкъ къайтарманъыз. Кимде-ким сенинъ сагъ янагъынъа урса, онъа сол янагъынъны къой.

⁴⁰ Ким де сени махкемеге чекип, кольмегинъни тутып алмагъа истесе, онъа усть урбанъны да чыкъарып бер. ⁴¹ Ким де, озюни озгъарып, сени бинъ адым кечмеге меджбур этсе, онен эки бинъ адым кеч.

⁴² Сенден сорагъангъа бер, сенден борджкъа алмакъ истегенден де юзь чевирме.

⁴³ Сиз: «Якъынынъны сев ве душманынъдан нефретлен», – денильгенини эшиттинъиз. ^{†44} Мен исе сизге айтам: душманларынъызны севинъиз эм

сизни къувалагъанлар огъруна дувалар окъунъыз.

⁴⁵ Ана ондан сонъ Коклердеки Бабанъызнынъ огъуллары олурсынъыз. Чюнки О Озь кунешине эмир эте ве кунеш эм яхшы адамлар, эм яман адамлар устюне догъа. Алла инсафлылар ве инсафсызлар устюне ягъмур ягъдыра. ⁴⁶ Эгер сиз тек сизни севген адамларны севсенъиз, Алладан мукъфат беклемек олурмы? Салым топлайджылар да бойле этмейлерми? ⁴⁷ Эгер сиз тек дин къардашларынъызгъа селям берсенъиз, бунен буюк иш яптынъызмы? Аллагъа инанмагъанлар да бойле япмайлармы? ⁴⁸ Бойледже, Коктеки Бабанъыз киби, сиз де мукеммель олунъыз.

6 Сакът олунъыз, эйи ишлеринъизни адамларнынъ огюнде, олар сизни коръсюн деп, япманъыз. Акс алда Коклердеки Бабанъыздан мукъфат алып оламазсыз.

² Бойлеликнен, садакъаны бергенде, эр кеснинъ дикъкъатыны джелъп этме. Буны экиюзъюлер япалар. Адамлар оларны макътасын деп, эйилиги акъкъында синагога ве сокъакъларда макътанып юрелер. Сизге догърусны айтам: олар энди мукъфатларыны бутюнлей алалар. ³ Сен садакъа бергенде исе, сол къолунъ онъ къолунъ не япкъаныны бильмесин. ⁴ Сонъ, сенинъ садакъанъ гизлиден олсун. О вакъыт эр гизли ишни коръген Бабанъ сени мукъфатлар.

⁵ Дува окъугъанда, экиюзъюлер киби япма. Олар синагога ве кенъ сокъакъларнынъ кошелеринде токътап, эр кес коръсюн деп, дува этмеге севелер. Сизге догърусны айтам: олар мукъфатыны алалар. ^{†6} Сен исе дува окъугъанда, эвнинъ арттаки одасына кир ве къапуны къапатып, гизли олгъан Бабанъа дува окъу. О вакъыт эр гизли ишни коръген Бабанъ сени мукъфатлар.

⁷ Дува окъугъанынъызда, Аллагъа инанмагъанлар киби, сёзлерни чокъ текрарлап отурманъыз. Олар: «Чокъ айтсам, дувам эшитилир», – деп тюшюнелер. ⁸ Оларгъа ошаманъыз, чюнки Бабанъыз, сиз ондан сорамаздан эвель, сизге не керек олгъаныны биле.

⁹ Дуваны бойле окъунъыз:

Бизим Коклердеки Бабамыз,

Сенинъ Мукъаддес Адынъны эр кес сайсын!

¹⁰ Сенинъ Падишалыгъынъ кельсин!

Кокте олгъаны киби,

ерде де Сенинъ ираденъ олсун!

¹¹ Бугунъ бизге кунъделик отъмегимизни бер.

¹² Бизге къаршы гуна япкъан

адамларны багъышлагъанымыз киби,

Сен де бизим Санъа къаршы япкъан

гуналарымызны [†] багъышла.

¹³ Бизге ёлдан урулмагъа берме,

яманлыкътан къорчала.

^{††} 6.5-15

Лука 11.2-4. ^{††} Эльязмада «бордж» сёзю къулланыла. Мында бу сёз «гуна» манасыны ташый: «Бизге борджлу олгъанларны багъышлагъанымыз киби, Сен де бизим борджларымызны багъышла».

† 5.31-32

Матта 19.9;

Марк 10.11-12;

Лука 16.18. ^{††} 5.38-42

Лука 6.29-30. [†] 5.43-48

Лука 6.27-28,

32-36.

¹⁴ Эгер сиз башкъларнынъ сизге къаршы япылгъан гуналарыны багъышласанъыз, Коктеки Бабанъыз сизни де багъышлар. ¹⁵ Аксине, эгер сиз адамларны багъышламасанъыз, Бабанъыз да сизни багъышламаз.

¹⁶ Аштан-суддан вазгечкенде, экиюзьюлер киби чырайынъызны сытып юрменъиз. Олар, аштан вазгечкенлерини адамларгъа бильдирмек ичюн, юзьлеринден къар ягъдырып юрелер. Сизге догърусуны айтам: олар энди мукъфатыны алалар.

¹⁷ Лякин сен аштан-суддан вазгечкенде, башынъны зейтюн ягъынен ягълап, бетинъни ювып юр.

¹⁸ Сенинъ аштан вазгечкенинъни адамлар дуймасын, оны тек гизли олгъан Бабанъ бильсин. О вакъытта, эр гизли ишни корьген Бабанъ сени мукъфатлар.

¹⁹ Озьлеринъизге ер юзюнде байлыкъ топланманъыз. Бу ерде оны сюме ве тот боза, хырсызлар исе эвинъизни басып, талайлар.

²⁰ Аксине, озьлеринъизге Кокте байлыкъ топланманъыз. Онъа сюме де тюшмез, оны тот да бозмаз. Оны хырсызлар да басып алмаз.

²¹ Байлыгъынъ къайда олса, юрегинъ де шу ерде олур.

²² Козь – беденнинъ нурудыр. Эгер сенинъ козюнь сагълам олса, бутюн беденинъ де ярыкъкъа толу олур. ^{†23} Амма козюнь сагълам олмаса, бутюн беденинъ де къаранлыкъкъа толур. Эгер де ичинъдеки нур къаранлыкъ олса, къаранлыкънынъ озю насыл экен?!

²⁴ Кимсе эки эфендиге хызмет эталмаз. О, я бирисинден нефретленип, башкъасыны север, я да бирисине садыкъ олып, башкъасыны кореджек козю олмаз. Сиз де эм Аллагъа, эм зенгинликке хызмет этип оламайсыз. ‡

²⁵ Шунунъ ичюн сизге айтам: яшамакъ ичюн бизге аш-суд, кийинмек ичюн исе урба керек, деп къасевет этменъиз. Джанынъыз аштан, тенинъиз урбадан къыйметли дегильми? ^{†26} Кокте учкъан къушларгъа бакъынъыз: олар не сачалар, не оралар, не анбаргъа ашлыкъ джыялар. Амма оларнынъ ашыны Коктеки Бабанъыз бере. Сиз исе олардан не къадар къыйметлисиз. ²⁷ Къайсы биринъиз къасеветленип, озь омрюни ич олмадым бир саатке узата билер? ²⁸ Сонъ, урба ичюн о къадар къасеветленмек олурмы? Тарладаки чечеклернинъ насыл оськенлерине бакъынъыз: олар не чалышалар, не орелер. ²⁹ Амма сизге шуны айтам: Сулейман биле озюнинъ бутюн шуретли улулыгъында, бу чечеклернинъ бириси киби кийинмеген эди. ³⁰ Эгер Алла бугунъ оськен, ярын исе оджакъкъа атыладжакъ тарла отуны ойле кийиндирсе, сизни олардан яхшы кийиндирмезми, эй иманы аз олгъанлар?! ³¹ Шунунъ ичюн: «Не

ашайджамыз? Не ичеджемиз? Не киеджемиз?» – деп къасеветленменъиз. ³² Буларнынъ эписини Алланы бильмеген халкълар къыдыра. Сизинъ Коктеки Бабанъыз исе бу шейлерге мухтадж олгъанынъызны биле. ³³ Сиз башта Алланынъ Падишалыгъыны ве Онынъ инсафлыгъыны къыдырынъыз, ве бу шейлернинъ эписи де сизге бериледжек.

³⁴ Бунъа коре ярынки кунъ акъкъында къайгъырманъыз. Ярын, озю ичюн озю къайгъырыр. Эр бир куннинъ къасевети озюне етер.

7 Кимсени укюм этменъиз, сизни де укюм этмезлер. ^{‡2} Сизлер насыл укюм этсенъиз, сизге де шойле укюм этеджеклер. Сизлер насыл ольчювен ольчесенъиз, Алла да сизге шойле ольчеп берир.

³ Сен не ичюн къардашынънынъ козюндеки чёпке бакъасынъ, озь козюнде исе агъачны корьмейсинъ? ⁴ Насыл этип, къардашынъа: «Бер, козюндеки чёпни чыкъарып алайым», – дейсинъ? Бакъса, сенинъ козюнде агъач бар! ⁵ Эй экиюзью! Башта озь козюнден агъачны чыкъарып ал да, сонъ къардашынънынъ козюнден чёпни насыл чыкъараджагъынъны корерсинъ.

⁶ Мукъаддес олгъан шейни копеклерге берменъиз – олар устюнъизге атылып, сизни парчаларлар. Инджилеринъизни домузлар огюне сепменъиз – олар оны таптап ташларлар.

⁷ Соранъыз – сизге бериледжек. Къыдырынъыз – тападжакъсыз. Такъырдатынъыз – сизге ачыладжакъ. ^{‡‡8} Чюнки эр бир сорагъан ала, къыдыргъан тапа, такъырдаткъангъа къапуны ачалар.

⁹ Огълу бабасындан отъмек сорагъанда, онъа таш берген адам сизинъ аранъызда тапылырмы?

¹⁰ Балыкъ сораса исе, онъа йылан берген сою бармы? ¹¹ Эгер сиз, яман адамлар, балаларынъызгъа яхшы бир шей берип бильсенъиз, Коклердеки Бабанъыз Ондан сорагъангъа яхшы шейлерни багъышлар.

¹² Шунунъ ичюн, адамлар сизге не япкъаныны истесенъиз, сиз де оларгъа шуны япынъыз. Бунда бутюн Къанун ве Пейгъамберлернинъ Язылары тура.

¹³ Тар къапудан киринъиз! Чюнки олюмнинъ къапусы кенъ, ве анда алып баргъан ёл пек бол. Шу ёлдан юргенлер де чокъ. ^{‡‡‡14} Омюр къапусы исе пек тарашлыкъ, ёлу да тар. Ве бу ёлны тапкъанлар аз.

¹⁵ Ялан пейгъамберлерден сакът олунъыз! Олар сизинъ алдынъызгъа къозу терисинен къапланып келелер, лякин ичинде йыртыджы къашкъырлардыр. ^{§16} Оларны, япкъан ишлери

† 6.19-21

Лука 12.33-34. †† 6.22-23

Лука 11.34-36. ‡ 6.24

Лука 16.13. †† 6.25-34

Лука 12.22-34.

‡‡ 7.1-6

Лука 6.37-38,

41-42. ‡‡† 7.7-12

Лука 11.9-13. ‡‡‡ 7.13-14

мейваларындан танырсыз. Когемден юзюм, я да тикенектен инджир джыялармы? ¹⁷ Эр бир яхшы терек яхшы мейва бере, ярамай терек исе ярамай мейва бере. ¹⁸ Яхшы терек ярамай мейва бермей, ярамай терек исе яхшы мейва бермей. ¹⁹ Яхшы мейва бермеген эр бир терекни пычып, атешке ташлайлар. ²⁰ Бойледже, ялан пейгъамберлерни ишлерининъ мейваларындан танырсыз.

²¹ Манъа: «Раббим, Раббим!» – дегенлернинъ эписи Кок Падишалыгына кирип оламаз. Анда тек Меним Коклердеки Бабамнынъ ирадесини беджергенлер киреджеклер. ^{†22} Шу куню чокъ адамлар Манъа: «Раббим, Раббим! Биз Сенинъ адынънен пейгъамберлик этмедикми? Сенинъ адынънен джинлерни къувып чыкъармадыкъмы? Сенинъ адынънен чокъ аджайип шейлер ялмадыкъмы?» – дейджеклер. ²³ О вакъыт Мен оларгъа: «Мен сизни бир вакъыт бильмеген эдим. Эй Къанунны бозгъанлар, Меним янымдан кетинъиз!» – деп джевап береджем.

²⁴ Энди, ким Меним бу сёзлеримни эшитип, оларны беджерсе, озъ эвини таш устюнде къургъан акъыллы адамгъа ошаттыраджам. ^{†25} Ягъмур ягып, озенлер ташып, еллер эсип, о эвнинъ устюне тюшселер биле, таш устюнде къурулгъаны ичюн, о бозулмаз.

²⁶ Ким Меним сёзлеримни эшитип, оларны беджермесе, озъ эвини къум устюнде къургъан акъылсыз адамгъа ошайджакъ. ²⁷ Ягъмур ягып, озенлер ташып, еллер эсип, о эвнинъ устюне тюшселер, о эшилип, дагылып кетеджек.

²⁸ Иса бу сёзлерни айтып битиргенинен, адамлар Онынъ огреткенине шаштылар. ²⁹ Чюнки Иса оларны Къанун оджалары киби дегиль, буюк къудрет берильген адам киби огрете эди.

8 Иса дагъдан тюшкен сонъ, Онынъ артындан чокъ адам кетти. ^{‡2} Шу арада лепра хасталыгынен чекишкен бир адам Онъа якъынлашып, тиз чёкти де:

– Эфендим, эгер истесенъ, мени эляллап тедавийлерсинъ, – деди. ³ Иса къолуны узатты ве онъа тийдирип:

– Мен истейим, элял ол, – деди. Шу дакъкъасы лепра хасталыгы ёкъ олып, о, элял олды. ⁴ Иса онъа:

– Сакъын, буны кимсеге айтма! Лякин барып, озюньни руханийге косътер ве Муса буюргъан бахшышны кетирип бер, о, эписине шаатлыкъ олсун, – деди.

⁵ Иса Кафарнаум шеэрини кельгенде, Рим ордусынынъ бир юзбашы Онынъ алдына кельди ве ялварып: ^{‡†}

Лука 13.24. § 7.15-20
Лука 6.43-44. † 7.21-23
Лука 13.25-27. †† 7.24-29
Лука 6.47-49. ‡ 8.1-4
Марк 1.40-45;
Лука 5.12-16. †† 8.5-13

⁶ – Эфендим, меним хызметчим эвде пек къыйналып ята, оны паралич урды, – деди. ⁷ Иса онъа:

– Мен барып оны тедавийлерим, – деди.

⁸ Юзбашы джевап берип:

– Эфендим! Меним эвиме келип киргенинъе ляйыкъ дегилим. Сен бир сёзнен буюрсанъ биле, хызметчим тедавийленир. ⁹ Чюнки мен де бойсунам, манъа да бойсунгъан аскерлер бар. Бирисине: «Кет», – десем, кете. Башкъасына: «Кель мында», – десем, келе. Хызметчиму: «Шуны яп», – десем, япа, – деди.

¹⁰ Иса буны эшитип, шашты ве артындан юргенлерге:

– Сизге догърусыны айтам: Мен о къадар буюк иманни Израильде ич бир кимседе тапмадым.

¹¹ Сизге шуны айтам: шаркътан ве гъарптан чокъ адам келип, Кок Падишалыгында Ибраим, Исхакъ ве Якъупнен берабер софра башында ер аладжакълар. ¹² Израиллилер ичюн Падишалыкъ азырлангъан эди, амма олар тышкъа, къаранлыкъкъа къувуладжакълар. Анда агълап, тишлерини гъыджырдатаджакълар, – деди.

¹³ Сонъ Иса юзбашыгъа:

– Эвинъе бар, сенинъ иманынъа коре олсун, – деди. Юзбашынынъ хызметчиси исе шу анъ тюзельди.

¹⁴ Иса Пётрнынъ эвине кельгенде, онынъ къайнанасы юксек сыджакънен яткъаныны коръди. ^{‡15} Иса онынъ къолуна тийгенинен, къадыннынъ сыджагы тюшти. О турып, Онъа софраны донатты.

¹⁶ Акъшам устю, джин ургъан бир талай адамларны Исанынъ алдына кетирдилер. О, Озь сёзюнен арам рухларны къувып чыкъарды ве эписи хасталарны тедавийледди. ¹⁷ Бойледже, Ешая пейгъамбер ярдымынен айтылгъан сёзлери беджерильди:

«О хасталыкъларымызны Озюне алды ве дертлеримизни алып кетти».

¹⁸ Сонъ Иса этрафында чокъ адам топлангъаныны корип, шегиртлерине гольнинъ къаршы ялысына кечмесини буюрды. ^{‡†19} Шу вакъытта бир Къанун оджасы Онъа якъынлашып:

– Оджа! Къайда барсанъ да, мен Сенинъ артындан юрге азырым, – деди. ²⁰ Иса онъа:

– Тилькилернинъ къобалары бар, коктеки къушларнынъ ювалары бар. Лякин Инсан Огълунынъ башыны ястыкъкъа къойып ятмагъа ери ёкъ, – деди.

²¹ Сонъ шегиртлеринден бири Исагъа:

– Эфендим, башта барып бабамны дефн этмеге разылыкъ бер, – деди. ²² Лякин Иса онъа:

Лука 7.1-10;
Юхан 4.43-54. ‡‡ 8.14-17
Марк 1.29-34;
Лука 4.38-41. ‡†† 8.18-22
Лука 9.57-62.

– Сен Меним артымдан юр. Олюлер озь олюлерини дефн этсинлер, – деди.

²³ Иса къайыкъкъа мингенде, Онынъ пешинден шегиртлери де чыкътылар. ^{†24} Апансыздан гольде кучлю фуртуна къопты, юксек далгъалар къайыкъны толдура башладылар. Иса исе юкъугъа далгъан эди. ²⁵ Шегиртлери Онынъ янына барып, уяттылар ве:

– Раббим! Бизни къуртар, богъулып оледжекмиз! – деп къычырдылар. ²⁶ Иса исе:

– Не ичюн сиз бойле къоркъакъсынъыз, аз иманлылар? – деди оларгъа. Сонъ еринден турып, фуртуна ве гольни тынчландырды. Шу вакъыт эр шей бутюнлей тынды.

²⁷ Адамлар шашып къалдылар ве бир-бирлерине: – Кимдир бу я? Ель де, голь де Онъа бойсуналар! – дедилер.

²⁸ Иса гольнинъ башкъа ялысына, гадаралыларнынъ журтуна етип кельгенде, къабирлернинъ арасындан Онынъ къаршысына джин ургъан эки адам чыкъты. Олар пек ачувлы олганлары ичюн, о ердеки ёлдан кимсе кечип оламагъан. ^{††}

²⁹ – Эй Алланынъ Огълу, бизде не ишинъ бар? Бу ерге бизни, вакъты кельмезден эвель, чекиштирге кельдинъми? – деп къычырды олар.

³⁰ Узакъта буюк бир домуз сюрюси отлап юре эди. ³¹ Джинлер Исагъа ялвардылар:

– Эгер бизлерни къувып чыкъараджакъ олсанъ, анавы домуз сюрюсине ёлла, – дедилер. ³² Иса оларгъа:

– Барынъыз! – дегени киби, джинлер адамлардан чыкъып, домузларгъа кирдилер. Шу анъ бутюн домуз сюрюси тик къаядан гольге атылды ве сувда богъулып ольди. ³³ Домузларны бакъкъанлар исе къачып кеттилер. Шеэрге барып, олып кечкен адисени ве джин ургъанларгъа не олгъаныны эписине айтып бердилер. ³⁴ Онынъ ичюн, бутюн шеэр сакинлери Исанынъ къаршысына чыкъты. Оны корьгенлеринен, журтларындан чыкъып кетсин деп, риджа эттилер.

9 Иса къайыкъкъа минип, кене гольнинъ къаршы ялысына кечти. О озь яшагъан шеэринен къайтты. ^{‡2} Шу арада Онынъ алдына тешекте яткъан бир адамны котерип кетирдилер. Оны паралич ургъан эди. Иса, хастаны кетирген адамларнынъ иманыны корип, онъа:

– Джесюр ол, огълум, гуналарынъ багъышланды! – деди.

³ О вакъыт Къанун оджалары ичлеринден: «Бу адам куфюр сёзлерни айта!» – деп тюшюндилер.

⁴ Иса исе оларнынъ фикирлерини билип:

† 8.23-27

Марк 4.35-41;

Лука 8.22-25. †† 8.28-34

Марк 5.1-20;

Лука 8.26-39. ‡ 9.1-8

Марк 2.1-12;

Лука 5.17-26.

– Сиз не ичюн юреклеринъизде бойле яман фикирлер тутасыз? – деди. ⁵ – Айтыладжакъ сёзлерден къайсы къолайджа: «Гуналарынъ багъышланды» я да «Еринъден тур ве кет», – демекми? ⁶ Шимди Инсан Огълунынъ ер юзюнде гуналарны багъышламакъ къудрети олгъаныны билирсиз.

Сонъ Иса хастагъа:

– Еринъден тур, тешегинъни алып, эвинъе кет! – деди. ⁷ Шу вакъытта паралич ургъан адам еринден турып, озь эвине кетти.

⁸ Бу адисени корьген адамлар шашып къалдылар. Олар инсанларгъа бойле къудрет берген Алланы шуретледилер.

⁹ Сонъ ёлуны девам эткен Иса, салым топлангъан ерде отургъан бир адамны корьди. Онынъ ады Матта эди. Иса онъа: ^{‡†}

– Меним артымдан юр! – деди. О, шу анъ еринден турып, Исанынъ пешинден кетти.

¹⁰ Олар эвде, уйлелик ашны ашмакъ ичюн софра башына отургъанда, бир сыра салым топлайдыжылар ве башкъа гуналы адамлар келип, Иса ве Онынъ шегиртлеринен берабер отургъанлар. ¹¹ Фериселер буны корип, Исанынъ шегиртлеринден:

– Сизинъ Оджанъыз салым топлайдыжылар ве гуналы адамларнен ашап-ичип отургъаны недир? – деп сорадылар.

¹² Иса буны эшитип:

– Эким сагъламларгъа дегиль, хасталаргъа керек, – деди. ¹³ – Сизлер исе барып: «*Мен къурбан истемейим, мерамет истейим*», – деген сёзлернинъ манасыны анъламагъа тырышынъыз. Чюнки Мен инсафлы адамларны дегиль, гуналыларны чагъырмагъа кельдим.

¹⁴ Сонъ Ягъянынъ шегиртлери Исанынъ алдына келелер ве: ^{‡†}

– Биз ве фериселер сыкъ-сыкъ аштан-суддан вазгечемиз. Не ичюн Сенинъ шегиртлеринъ ойле япмайлар? – дейлер.

¹⁵ Иса оларгъа:

– Тойгъа чагъырылгъан мусафирлер, киев оларнен олгъанда, къайгыралармы? Амма киевни олардан аладжакълар. Ана шу куньлер кельгенде олар аштан-суддан вазгечеджеклер, – деди.

¹⁶ Кимсе эски урбагъа янъы, даа джыйылмагъан парчадан ямав къоймай, чюнки янъы ямав эски урбаны озюне тартып, тешикни даа бетер алгъа кетирер. ¹⁷ Эм кимсе яш шарапны эски мешин торбаларгъа толдурмай, чюнки эски торбалар ярыладжакъ – эм шарап тёкюледжек, эм торбалар гъайып оладжакъ. Аксине, яш шарапны янъы мешин торбаларгъа толдуралар. О вакъытта эм шарап, эм торбалар сакъланып къалырлар.

‡† 9.9-13

Марк 2.13-17;

Лука 5.27-32. ‡† 9.14-17

Марк 2.18-22;

Лука 5.33-39.

¹⁸ Иса оларгъа бу сёзлерни айткъанда, башлыкъларындан бири Онынъ алдына кельди ве тиз чёкип:

– Меним къызым шимди ольди. Амма Сен келип, онъа къолунъны тийдирсенъ, о яшайджакъ, – деди. †

¹⁹ Иса еринден турып, шегиртлеринен берабер о адамнынъ артындан барды. ²⁰ Ёл бою кеткенде, бир къадын Онынъ артындан етип, урбасынынъ этегине тийди. О апаи он эки йылдан берли къан джоя экен. ²¹ О озюндже: «Эгер урбасына бир тийип алсам биле, тедавийленирим», – деп туюнжен.

²² Иса айланып, къадынны корьди ве:
– Джесюр ол, къызым, иманынъ сени тедавийледи, – деди. Къадын шу анъ тюзельди.

²³ Иса башлыкъларнынъ эвине келип киргенде, дженазелерде къавал чалгъан усталарны ве шамата къопаргъан чокъ адамларны корьди. ²⁴ О:
– Бу ерден кетинъиз! Къызчыкъ ольмеген, о юкълай! – деди. Адамлар исе Онынъ устюнден кульдилер.

²⁵ Эписи тышкъа чыкъкъан сонъ, Иса, ода ичине кирип, къызчыкънынъ къолундан тутты. Шу анъ бала еринден турды. ²⁶ Бу адисе акъкъында хабер шу ернинъ бутюн этрафларына даркъалды.

²⁷ Иса о ерден кеткенде, Онынъ артындан эки кёр адам такъылды.

– Эй Давут Огълу Иса, бизге мерамет эт! – деп къычырып ялвардылар.

²⁸ Иса эвге кирген сонъ, кёр адамлар Онынъ янына кельдилер. Иса олардан:

– Мен истегинъизни япа биледжегиме инанасызмы? – деп сорады.

– Инанамыз, Эфендим! – деп джевап берди олар.

²⁹ Иса оларнынъ козьлерине тийип:

– Сизинъ иманынъызгъа коре олсун, – деди.

³⁰ Сокъурларнынъ козьлери ачылды. Иса исе оларгъа къатты сеснен тенбилеп:

– Буны ич кимсе бильмесин! – деди.

³¹ Амма олар кетип, бутюн этрафларда Онынъ акъкъында хабер даркъаттылар.

³² Олар кеткен сонъ, Исанынъ алдына бир джин ургъан тильсизни кетирдилер. ³³ Джин къувып чыкъарылгъан сонъ, тильсиз лаф этип башлады. Адамлар исе шашып къалдылар.

– Исраильде бойле адисени даа корьмеген эдик, – деди олар.

³⁴ Фериселер исе Онъа къаршы чыкъып:

– О, джинлерни джинлер башлыгъы къуветинен къувып чыкъара, – дедилер.

³⁵ Иса, эписи шеэр ве къасабаларда юрип, синагогаларда адамларны огретип, Алланынъ Падишалыгъы акъкъында Къуванчлы Хаберни даркъатты ве тюрю хасталарны ве дертлерни тедавийледи.

† 9.18-26
Марк 5.21-43;
Лука 8.40-56.

³⁶ Адам къалабалыгъыны корип, Иса оларны аджыды, чюнки олар, чобансыз къойлар киби, шашкъын ве кучьтен кесильген эдилер. ³⁷ О вакъытта Иса Озь шегиртлерине:

– Ашлыкъ чокъ, ишчилер исе аз. ³⁸ Озь ашлыгъыны ораджакъ ишчилерни даа ёлласын деп, ашлыкъларнынъ Саибине ялваранъыз, – деди.

10 Иса Озюнинъ он эки шегиртини янына чагъырып, оларгъа джинлернинъ устюнден укюм этмеге къудрет берди, буны, адамлардан джинлерни къувып чыкъармакъ, чешит хасталыкъларны ве дертлерни тедавийлемек ичюн япты. ††

² Бу он эки эльчининъ адлары шойле: биринджиси Пётр адынен белли олгъан Симон ве онынъ къардашы Андрей, сонъ Зебедайнынъ огъуллары Якъуп ве онынъ къардашы Юхан, ³ Филип, Бартоломай, Тома, салым топлайыджи Матта, Алфейнинъ огълу Якъуп ве Фадда, ⁴ Ветанпервер Симон ве сонъундан Исагъа хаинлик япкъан Иуда Искариот.

⁵ Иса бу он экини ёллап, оларгъа бойле насиат берди:

– Башкъа миллетлернинъ топракъларына барманъыз ве самариелелернинъ шеэрлерине кирменъиз. ⁶ Лякин ёлуны джойгъан къойларгъа – Исраиль халкъынынъ алдына барынъыз.

⁷ Кетинъиз ве: «Кок Падишалыгъы якъынлашты», – деп илян этинъиз. ⁸ Хасталарны тедавийленъиз, олюлерни тирильтинъиз, лепра хасталыгъына огърагъанларны эляллап тедавийленъиз, джинлерни къувып чыкъарынъыз. Бедава алдынъыз – бедава беринъиз.

⁹ Кушагъынъызгъа алтын, кумюш ве бакъыр акъча биле алманъыз. ¹⁰ Ёлгъа не торба, не эки дане урба, не аякъкъап ве таякъ биле алманъыз. Чалышкъан адам озь отьмегини къазаныр. ¹¹ Шеэр я да къасабагъа келип, о ерде ляйыкъ бир адам тапынъ ве шу ерден чыкъмагъандже онынъ эвинде къалынъыз. ¹² Эвге киргенде, селям беринъиз. ¹³ Эгер о эв бунъа ляйыкъ олса, тилеген барышыгъынъыз анда кирсин, ляйыкъ олмаса исе, сизге къайтып кельсин. ¹⁴ Ким исе сизни къабул этмесе ве сёзлеринъизге къулакъ асмаса, о эвден я да шеэрден чыкъып кететкъанда аякъларынъыздан тозны биле къакъып кетинъиз. ¹⁵ Сизге айтам: Ахирет кунюнде бойле шеэрнинъ алына коре, Содом ве Гоморанынъ алы енгиль олур.

¹⁶ Мына, Мен сизлерни къашкъыр сюрюсине къойлар киби ёллайм. Сиз йыланлар киби акъыллы ве гогерджинлер киби саде олунъ.

††¹⁷ Инсанлардан сакът олунъыз, чюнки сизлерни акъсакълалар шурасында махкеме этеджеклер,

†† 10.1-4
Марк 3.13-19;
Лука 6.12-16. ‡ 10.5-15
Марк 6.7-13;
Лука 9.1-6. †† 10.16-25

синагогаларда къамчылайджакълар. ¹⁸ Меним адым ичюн сизни акимлер ве падишаларнынъ алдына алып бараджакълар, сиз исе олар ве Алланы бильмеген халкълар огюнде Меним шаатларым оладжакъсыз. ¹⁹ Сизнен бу шейлерни япкъанларда не айтайым ве насыл айтайым, деп къасевет этменъиз. Айтыладжакъ сёзлеринъиз о вакъытта сизге белли оладжакъ. ²⁰ Чюнки озьлеринъиз дегиль, ичинъиздеки Бабанъызнынъ Руху айтаджакъ. ²¹ Агъасы – къардашыны, бабасы – огълуны олюмге береджеклер. Балалар озь ана-бабаларына къаршы баш котерип, оларны ольдюреджеклер. ²² Меним адым ичюн, эписинде сизлерни кореджек козю олмаз. Лякин сонъунадже сабыр эткен адам къуртуладжакъ. ²³ Эгер сизлерни бир шеэрде къувсалар, башкъасына къачынъ. Сизге догърусыны айтам: сиз Израильнинъ эписи шеэрлерини айланып чыкъкъандже, Инсан Огълу ер юзюне къайтып келеджек.

²⁴ Шегирт озюнинъ оджасындан юкъары олмаз, хызметчи исе – озюнинъ эфендисинден. ²⁵ Шегирт озюнинъ оджасы киби, хызметчи эфендиси киби олсалар да, етерлик.

Эгер эв саибини Беэльзебул адынен адландырсалар, эв сакинлери акъкъында даа бетер сёзлер айтмазлармы? ²⁶ Амма олардан къоркъманъыз! Чюнки Эр бир сакъландыргъан шей озь вакътында ачыладжакъ, ве эр бир сыр белли омур. ²⁷ Сизге къаранлыкъта айткъанларымны ярыкъта айтынъыз. Къулагъынъызгъа фысылдап айткъанларымны эвлернинъ дамлары устунден илян этинъиз. ²⁸ Беденини ольдюрп, джаныны исе ольдюрп оламагъанлардан къоркъманъыз. Амма джаныны да, беденини де джеэннемде гъайып этмеге кучю эткен Алладан къоркъунъыз. ²⁹ Эки торгъай бир капикке сатылмаймы? Лякин Бабанъыз разы олмаса, оларнынъ бириси биле ерге тюшмез. ³⁰ Сизлерде исе, башынъыздаки сачларынъыз эписи сайылгъан. ³¹ Шунунъ ичюн къоркъманъыз, сизлер чокъ торгъайдан паалысынъыз! ³² Ким адамларнынъ алдында Мени таныса, Мен де Коклердеки Бабамнынъ алдында оны таныйджам. ³³ Ким исе инсанлар алдында Менден вазгечсе, Мен де Коклердеки Бабамнынъ алдында ондан вазгечеджем. ³⁴ Мени ер юзюне барышыкъ кетирмек ичюн кельген, деп тюшюмненъиз. Мен барышыкъ дегиль, къылыч кетирмек ичюн кельдим. ³⁵ «Огълуны бабасындан, къызыны анасындан, келинни къайнанасындан» айырмакъ ичюн кельдим.

³⁶ «Адамгъа озь эвдекилери душман оладжакъ».

Марк 13.9-13;

Лука 21.12-17. † 10.26-31

Лука 12.2-7. †† 10.32-33

Лука 12.8-9. † 10.34-39

Лука 12.51-53;

14.26-27.

³⁷ Бабасыны я да анасыны Менден зияде севген Манъа ляйыкъ дегиль! Огълу я да къызыны Менден зияде севген, Манъа ляйыкъ дегиль! ³⁸ Ким озь хачыны ³⁹ алмаса ве Меним артымдан кетмесе, о Манъа ляйыкъ дегиль. ³⁹ Озь джаныны къуртармагъа истеген адам оны джояджакъ. Мен ичюн джаныны берген адам исе оны тападжакъ.

⁴⁰ Сизни къабул эткен адам Мени де къабул эте. Мени къабул эткен исе Мени Ёллагъанны къабул эте. ⁴¹ Ким пейгъамберни, о – пейгъамбер олгъаны ичюн, къабул этсе, о, пейгъамбер киби, мукъфатланаджакъ. Ким инсафлы адамны, о – инсафлы олгъаны ичюн, къабул этсе, о, инсафлы адам киби, мукъфатланаджакъ. ⁴² Ве ким, бу адий ве кучюк адамларнынъ бирисине, о – Меним шегиртм олгъаны ичюн, бир мешребе сув берсе, сизге догърусыны айтам: о, мукъфатсыз къалмаз.

11 Иса он эки шегиртине бу эмирлерни берген сонъ, О, оларнынъ шеэрлеринде адамларгъа огретмек ве Алланынъ сёзюни анълатмакъ ичюн, Озь ёлуны девам этти.

² Зинданда яткъан Ягъя исе, Месихнинъ япкъан ишлери акъкъында эшитип, Озь шегиртлерини Онынъ алдына ёллады ве: ³

³ – Келеджек Бириси Сенсинъми? Я да биз башкъасыны беклейикми? – деп Ондан соратты.

⁴ Иса джевап берип оларгъа:

– Барынъыз, сиз эшиткен ве корьген шейлерни Ягъягъа хабер этинъиз. ⁵ Кёрлар корелер, топаллар юрелер, лепра хасталыгъына огърагъанлар элялланып тедавийленелер, сагъырлар эшителер, олюлер тирилелер ве фукъарелер Къуванчлы Хаберни эшителер. ⁶ Мен ичюн ёлдан урулмагъан адам бахтлыдыр! – деди.

⁷ Ягъянынъ шегиртлери кететкъанда, Иса адамларгъа Ягъя акъкъында айтып башлады:

– Сиз не ичюн сахрагъа бардынъыз? Ельде саллангъан къамышны корьмегеми? ⁸ Айса, не ичюн сахрагъа бардынъыз? Паалы урба кийген адамны корьмегеми? Амма паалы урба кийгенлер падишалар сарайларында яшайлар! ⁹ Айса, кимни корьмеге бардынъыз? Пейгъамберними? Эбет, пейгъамберни! Сизге Мен айтам: о, пейгъамберден де буюк.

¹⁰ Алланынъ Китабында бу адам акъкъында язылгъан эди:

«Мен Сенден эвель хаберджимни ёллайым.

О Сенинъ огюнде ёл азырлайджакъ».

¹¹ Сизге догърусыны айтам: эписи анадан догъгъан адамлар арасында Сувгъа Батырыджы Ягъядан буюги пейда олмагъан. Бунъа бакъмадан, Кок Падишалыгъында энъ кучюк сайылгъан биле ондан буюктир. ¹² Сувгъа Батырыджы Ягъя пейда олгъан куньлерден башлап шимдигедже адамлар

†† О вакъытларда адамларны хачкъа мыхлап джезалай эдилер. Адам озь хачыны джезалаанаджакъ еринедже озю алып бармагъа меджбур ола эди. †† 10.40-42

Марк 9.41. ††† 11.2-19

Лука 7.18-35.

Кок Падишалыгына кършы курешип келелер ве зорлайдылар Оны басып алмагъа тырышалар. ¹³ Ягъядан эвельки пейгъамберлер ве Къанун да Кок Падишалыгы акъкъында айткъанлар. ¹⁴ Эгер бильмеге истесенъиз, къайтып келеджек Ильяс – бу Ягъянынъ озюдир. ¹⁵ Къулагъы барлар буны эшитсинлер!

¹⁶ Бу заманнынъ адамларыны кимге ошатайым? Олар, мейданда отурып, бир-бирине: ¹⁷ «Биз сизге къавал чалдыкъ, сиз ойнамадынъыз!»; «Биз такъмакълар окъудыкъ, сиз исе агъламадынъыз», – деп къычыргъан балаларгъа ошайлар.

¹⁸ Ягъя келип, ашамады-ичмеди, ве: «Онда джин яшай», – дейлер. ¹⁹ Инсан Огълу келип, эм ашай, эм иче, ве олар: «Бу ачкъозъ ве ичкиджиге бакъынъыз! О – салым топлайдылары ве гуналыларнынъ досту!» – дейлер. Лякин икмет озь ишлеринен тасдыкълана.

²⁰ Сонъ Иса базы шеэрлернинъ сакинлерини къабаатлады, чюнки аджайип шейлернинъ чокъусы анда япылгъан олса да, олар гуналарына тевбе этмедилер. †

²¹ – Сенинъ алынъ беля, эй Хоразин! Сенинъ алынъ беля, эй Бетсайда! Чюнки сизлерде олгъан аджайип шейлер Тир ве Сидон шеэрлеринде олгъан олса, олар чокътан чувал токъумасына сарылып, устьлерине куль сепип, тевбе этер эдилер. ²² Шунынъ ичюн, сизлерге айтам: Ахирет кунюнде Тир ве Сидоннынъ алы сизинъкиден енгильдже оладжакъ. ²³ Сен де, Кафарнаум, сен кокке юкселирсинъми? Ёкъ! Сен олюлер дюньясына тюшип кетерсинъ! Чюнки сенде олгъан аджайип шейлер Содомда олгъан олса, о ер шу куньгедже сакъланып къалыр эди. ²⁴ Шунынъ ичюн, сизлерге айтам: Ахирет кунюнде Содомнынъ алы сенден енгильдже олур.

²⁵ О вакъытта Иса сёзюни девам этти:
– Бадам, кок ве ернинъ Раббиси! Шуретлейим Сени, чюнки Сен шуны акъыллылар ве бильгилер ичюн гизли эттинъ, кучюк балаларгъа исе ачтынъ! †²⁶ Эбет, Бадам, Сенинъ эйи ираденъ шойле эди! ²⁷ Бадам Манъа эр шейни берди. Бабадан башкъа кимсе Огълуны бильмей. Огълундан башкъа эм де Огълу ачмагъа истеген адамдан гъайры кимсе Бабаны бильмей. ²⁸ Агъыр юк тюбюнде къыйналгъан ве болдургъанлар! Меним яныма келинъиз – Мен сизге раатлыкъ беририм. ²⁹ Мен буюргъан шейлерни бойнунъызгъа алып, Манъа бойсунынъыз ве Менден огренинъиз, чюнки Мен йымшакъ ве алчакъгонъюллим. Бойледже, джанларынъыз раат олур. ³⁰ Меним сизге берген эмирлеримни беджермек къолай ве Меним сизге берген юкюм – енгиль!

† 11.20-24
Лука 10.13-15. †† 11.25-30
Лука 10.21-22.

12 Бир раатлыкъ куню Иса богъдай тарласындан кечип кететкъан. Онынъ шегиртлери ач олып, богъдай башакъларыны къопарып ашамагъа башладылар. ² Фериселер буны корип, Исагъа:

– Бакъ, Сенинъ шегиртлеринъ раатлыкъ кунюнде япмагъа мумкюн олмагъан шейни япалар! – дедилер.

³ – Я сиз Давут озю ве онынъ адамлары ач къалгъанда, не япкъанлары акъкъында окъумадынъызмы? – деди оларгъа Иса. ⁴ – Давут, Алланынъ Эвине кирип, озю ве янындакилери, тек руханийлерге ашамагъа мумкюн олгъан теклиф пителерини ашагъанлар. ⁵ Я да Алланынъ Сарайында руханийлер раатлыкъ кунюни бозсалар да, гуналы сайылмагъанлары акъкъында Мусанынъ Къанунында окъумадынъызмы? ⁶ Мен сизлерге айтам: бу ерде Алланынъ Сарайындан да буюк Адам бар. ⁷ Эгер сизлер «Мен къурбан дегиль, мерамет истейим» деген сёзлернинъ манасыны бильген олсанъыз, сиз къабаатсыз адамларны къабаатламаз эдинъиз. ⁸ Чюнки Инсан Огълу – раатлыкъ кунюнинъ Раббисидир.

⁹ Иса о ерден кетип, оларнынъ синагогасына кельди. ¹⁰ Анда къолу сакъатланып къуругъан бир адам бар эди. Исадан:

– Къанунгъа коре, раатлыкъ куню хастаны тедавийлемек мумкюнми? – деп сорадылар. Керчектен исе олар Оны къабаатламакъ ичюн бир себеп къыдыра эдилер.

¹¹ Иса оларгъа:

– Тасавур этинъиз: сизде бир къой бар ве о, раатлыкъ куню къуюгъа тюшип кете. Аранъызда оны барып тартып чыкъармагъан адам тапылырмы? – деди. ¹² – Инсан исе къойдан не къадар чокъ къыйметлидир! Шунынъ ичюн, къанун боюнджа раатлыкъ кунюнде яхшылыкъ япмакъ мумкюн.

¹³ Сонъ Иса о адамгъа:

– Къолунъны узат! – деди. О, сакъат къолуны узаткъанынен, къуругъан къолу экинджи къолу киби сагълам олды. ¹⁴ Фериселер исе кетип топлаштылар ве Исаны насыл этип ольдюрмеге акъыл таныштылар.

¹⁵ Иса буны билип, о ерден кетти. Онынъ пешинден чокъ адам юре эди. О эписини тедавийледи, ¹⁶ амма Озю акъкъында кимсеге бир шей айтмагъа ясакъ этти. ¹⁷ Шунынънен Ешя пейгъамбер аркъалы айтылгъан сёзлер мейдангъа кельди:

¹⁸ «*Мына – Мен сайлагъан Къулум, севгилим ве джанымнынъ чырагъы! Мен Озь Рухумны Онъа береджем,*

‡ 12.1-8
Марк 2.23-28;
Лука 6.1-5. †† 12.9-14
Марк 3.1-6;
Лука 6.6-11.

О исе адалетликни эписи халкъларгъа илян этеджек.

¹⁹ Давалашмаз О ве къычырмаз, кимсе Онынъ сесини эшитмейджек.
²⁰ Адалетликни гъалебеге кетирмегендже, къопармаз О чатлакъ къамышны, сѣндюрмез О тютеп тургъан фитильни.
²¹ Халкълар Онынъ адыннен умют багълар». ²² Шундан сонъ Исанынъ алдына бир адамны кетирдилер. О кѳр ве сагъыр тильсиз эди, чюнки оны джин ургъан. Иса оны тедавийледи, ве шу адам лаф этмеге ве коръмеге башлады. ¹²³ Буны корьген адамлар шашып къалдылар. Олар бир-бирине:

– Бу – Давутнынъ Огълу дегильми? – дедилер.

²⁴ Фериселер исе, буны эшитип:

– О, тек джинлернинъ башлыгъы Беэльзебулнынъ къуветинен джинлерни къувып чыкъара, – дедилер.

²⁵ Оларнынъ фикрлерини билип, Иса деди: – Озь ичинден болюнген эр бир падишалыкъ йыкъылып бошар. Озь ичинде болюнген эр бир шеэр я да эв аякъта туралмаз. ²⁶ Эгер Иблис Иблисни къувып чыкъарса, о болюнип озь озюнен дженкеше. Сонъ онынъ падишалыгъы насыл тураджакъ?

²⁷ Эгер Мен джинлерни Беэльзебулнынъ кучюнен къувсам, сизлернинъ огулларынъыз оларны кимнинъ кучюнен къувып чыкъаралар? Шуннынъ ичюн, озьлери сизлерни укюм этеджеклер. ²⁸ Эгер Мен Алланынъ Рухунен джинлерни къувып чыкъарсам, демек, Алланынъ Падишалыгъы сизлерге етип кельген. ²⁹ Эвнинъ саиби кучьлю бир адам олса, онынъ эвине хырсыз насыл тюшеджек? Амма башта кучьлю адамны багъласа, бутюн мал-мулькюни хырсызлап кетер.

³⁰ Ким Меннен берабер олмаса, Манъа къаршы олур. Ким Меннен берабер джыймаса, о дагъыта.

³¹ Шуннынъ ичюн сизлерге айтам: инсанларнынъ эр бир гунасы ве куфюр сѣзлери биле багъышланыр. Лякин Мукъаддес Рухкъа къаршы айтылгъан куфюр сѣзлер багъышланмаз. ³² Ким Инсан Огълуна къаршы сѣз айтса, багъышланыр. Лякин Мукъаддес Рухкъа къаршы сѣз айтса – не бу дюньяда, не келеджек дюньяда багъышланмайджакъ.

³³ Эр бир терек озь мейвасындан танылыр. О вакъытта терекни ве мейвасыны яхшы я да ярамай, деп сайынъыз. ^{†34} Эй, йыланлар сойлары! Сиз яман олып, яхшы сѣзлерни насыл айтып олурсынъыз? Адамнынъ юрегинде не олса, тили оны айта! ³⁵ Яхшы адам яхшылыкъ хазинесинден яхшылыкъ чыкъара. Яман адам озюнинъ яманлыкъ хазинесинден яманлыкъ чыкъара.

† 12.22-32

Марк 3.20-30;

Лука 11.14-23; 12.10. †† 12.33-37

Лука 6.43-45.

³⁶ Мен сизге шуны айтам: Ахирет куню инсанлар агъызларындан чыкъкъан эр бир бош сѣз ичюн джевап береджеклер. ³⁷ Сѣзлеринъиз иле сизни акълайджакълар я да къабаатлайджакълар.

³⁸ О вакъытта бир къач Къанун оджасы ве ферисе Исагъа:

– Оджа, бизге бир бельги косътергенинъни истеймиз, – дедилер. †

³⁹ Иса оларгъа джевап берип, шойле деди:

– Ярамай ве ороспу несиль бельги къыдыра, лякин Юнус пейгъамбернинъ бельгисинден гъайры оларгъа бельги берильмейджек. ⁴⁰ Юнус учь кунь ве учь гедже буюк балыкънынъ къурсагъы ичинде олгъаны киби, Инсан Огълу да шойле учь кунь ве учь гедже топракънынъ юрегинде оладжакъ. ⁴¹ Ниневе шеэринде яшагъанлар Ахирет кунюнде бу несильнен берабер котерилип, оны къабаатлайджакълар. Чюнки олар Юнуснынъ огреткенини эшитип, тѳвбе эттилер. Мында исе Юнустан буюкчеси бар!

⁴² Дженюп къыраличеси Ахирет кунюнде бу несильнен берабер котерилип, оны къабаатлар. Чюнки о, Сулейманнынъ икметли лафларыны динълемек ичюн дюньянынъ о бир четинден кельген эди. Мында исе, Сулеймандан буюкче Сою бар!

⁴³ Арам рух инсандан чыкъкъан сонъ, сувсуз ерлерде быралкъыланым юре, озюне раатланмагъа ер къыдыра, амма тапалмай. ^{††44} Сонъ озюне: «Мен чыкъкъан эвине къайтып барайым да», – дей. Къайтып кельгенде исе, эвини бош, сипирильген ве джыйыштырылгъан алда тапа. ⁴⁵ О вакъыт джин бара да, озюнинъ янына башкъа, даа бетер еди джинни ала ве оларнен эвге кирип ерлеше. Сонъра, о адамнынъ алы эвелькинден бетер ола. Бу ярамай несильнинъ алы да шойле оладжакъ.

⁴⁶ Иса адамларнен субетлешип тургъан вакъытта, Онынъ анасынен къардашлары эвнинъ огюнде, тышта тура эдилер: олар Исанен лаф этмеге истегенлер. ^{††47} Кимдир Исагъа:

– Анда, тышарыда ананънен къардашларынъ, Сеннен лаф этмеге истейлер, – деди.

⁴⁸ Иса буны айткъан адамгъа джевап берип:

– Меним анам ким? Къардашларым ким? – деди

⁴⁹ ве къолунен шегиртлерини косътерип:

– Мына, Меним анам ве къардашларым! – деди.

⁵⁰ – Ким Коклердеки Бадамнынъ ирадесини беджерсе, о Меним къардашым, къыз къардашым ве анамдыр.

13 Шу куню Иса, эвден чыкъып, голь янында отурды. ^{††2} Онынъ этрафында баягъы адам топланды. Иса къайыкъкъа чыкъып отурмагъа

† 12.38-42

Марк 8.11-12;

Лука 11.29-32. †† 12.43-45

Лука 11.24-26. †† 12.46-50

Марк 3.31-35;

Лука 8.19-21. ††† 13.1-9

меджбур олды, бутюн халкъ исе ялыда турды. ³ Иса оларгъа чокъ шейлер акъкъында кинаели икяелер айтты:

– Бир урлукъ сачыджы тарлагъа чыкъа. ⁴ О, урлукъ сачкъанда, базы урлукълар ёл кенарына тюше. Шу арада къушлар учып келелер де, урлукъларны чокъуп, ёкъ этелер. ⁵ Башкъа урлукълар ташлы, топракъ аз олгъан ерге тюше ве тезден осип чыкъалар, чюнки топракъ бу ерде юфкъа экен. ⁶ Кунеш чыкъкъан сонъ исе, оларны якъа ве яхшы тамыр атмагъанларындан, фиданлар къурып къалалар.

⁷ Башкъалары тикенлер арасына тюше, тикенлер тез осип урлукъларны богъып ташлайлар.

⁸ Даа башкъа урлукълар исе яхшы топракъкъа тюшип, бир урлукъ – юз къат, башкъасы – алтмыш ве даа башкъасы – отуз къат арткъач берекет берелер.

⁹ Къулагъы барлар буны эшитсинлер!

¹⁰ Шегиртлер, Онынъ янына келип:

– Сен не ичюн оларнен кинаели икяелер айтып лаф этесинъ? – деп сорадылар. †

¹¹ О, оларгъа джевап берип:

– Чюнки Кок Падишалыгъынынъ сырлары сизге ачылгъан, оларгъа исе къапалы, – деди. ¹² – Кимде бар олса, онъа даа бериледжек, ве онда арткъач оладжакъ. Кимде ёкъ олса, олгъаны да тутып алынаджакъ. ¹³ Оларнен кинаели икяелер ярдымынен лаф этем, чюнки олар бакъа ве корьмейлер, динълей ве эшитмейлер, ве анъламайлар. ¹⁴ Ешаянынъ пейгъамберлиги оларда эда этиле:

*«Къулакъларынъызнен динълейджек сиз,
амма анъламайджакъсыз,
козьлеринъизнен бакъаджакъсыз,
амма корип оламайджакъсыз.»*

¹⁵ *Бу халкънынъ юреги бир шей анълап оламай,
къулакълары агъыр эшите,
оларнынъ козьлери де юмулгъан.*

*Бойледже, олар козьлеринен корьмезлер,
къулакъларынен эшитмезлер,
акъылларынен анъламазлар.*

*О бизлерни тедавийлер, деп
Манъа кельмезлер».*

¹⁶ Сизинъ козьлеринъиз бахтлы, чюнки олар корелер. Къулакъларынъыз да бахтлы, чюнки эшителер.

¹⁷ Сизге догърусыны айтам: чокъ пейгъамберлер ве инсафлы адамлар сиз корьгенинъизни корьмеге истедилер, лякин корьмедилер, сиз эшиткенлеринъизни эшитмеге истедилер, лякин эшитмедилер.

¹⁸ Энди урлукъ сачыджы акъкъында кинаели икяенинъ манасыны динъленъиз. ††¹⁹ Алланынъ

Падишалыгъы акъкъында сёзни эшиткен, амма оны анъламагъан эр бир адамгъа яман Иблис келип, онынъ юрегинде сачылгъан сёзни-урлукъларны хырсызлап кете. Бойле адамлар тюшкен урлукъны алгъан ёл кенарындаки топракъкъа ошайлар. ²⁰ Урлукъ сачылгъан ташлы топракъ исе – сёзни эшитер-эшитмез къуванчнен къабул эткен сою. ²¹ О, де бир шейге, де башкъа шейге дикъкъат этип, урлукъкъа озюнде тамыр атмагъа бермей. Онынъ башына шу сёз ичюн къаза-беля кельсе ве оны къуваласалар, о бирден ёлундан къайта. ²² Башкъалары исе, урлукъны алгъан, тикенли топракъ киби: олар сёзни эшителер, амма аят къасеветлери ве зенгинликнен алданув сёзни басып богъа, ве урлукъ берекет бермей. ²³ Урлукъны алгъан яхшы топракъ исе сёзни эшиткен, онынъ манасына еткен адамларгъа ошай. Олардан базы адамлар – юз къат, башкъалары – алтмыш къат ве даа дигерлери – отуз къат зияде берекет берелер.

²⁴ Иса оларгъа даа бир кинаели икяе айтты:

– Кок Падишалыгъы неге ошай? Бир адам тарласына яхшы урлукъ сачкъан. ²⁵ Гедже, эписи ятып юкълагъанда, онынъ душманы келип, богъдай арасына зеэрли отларны сачып кете. ²⁶ Богъдай осип, башакъ чыкъаргъанда, зеэрли отлар да пейда олалар. ²⁷ Къуллары келип, эфендисинден: «Эфендимиз, сен тарланъа яхшы урлукъ сачкъан эдинъ де. Айса бу зеэрли отлар къайдан келип чыкъкъан?» – деп сорадылар. ²⁸ «Бу – душманнынъ ишидир», – деди о. «Истесенъ, биз барып оларны тартып чыкъарармыз», – деди къуллар. ²⁹ «Керекмей, чюнки сизлер зеэрли отларны ёкъ эткенде, оларнен берабер богъдайны да бозарсыз. ³⁰ Оракъ вакъты кельгендже оларны тийменъиз, берабер осе берсинлер. Оракъ вакъты кельгенде, мен оракъчыларгъа: „Башта зеэрли отларны джыйынъыз ве обалап багъланъыз да, якъынъыз. Богъдайны исе меним анбарыма алып барынъыз“, – дейджем».

³¹ Иса оларгъа даа бир кинаели икяе айтып берди:

– Кок Падишалыгъы бир хардал урлугъына ошай. Адам оны алып, озь тарласына сачкъан. ³² Эписи урлукълардан кичкене олса да, осип чыкъкъан сонъ, бостандаки осюмликлер арасында энъ юксе ола. Терек киби оськен сонъ, къушлар учып келип, онынъ пытакъларында юва ясайлар.

³³ Сонъ Иса оларгъа даа бир кинаели икяе айтты: – Кок Падишалыгъы бир къашыкъ маягъа ошай. Къадын оны алып, учь буюк чанакъ †† унгъа ташлай ве бутюн хамырыны къабарта.

³⁴ Иса буларнынъ эписини адамларгъа кинаели икяелернен ачып анълатты. О оларгъа эр шейни

Марк 4.13-20;

Лука 8.11-15. † 13.31-33

Марк 4.30-32;

Лука 13.18-21. †† Учь буюк чанакъ – къадимий юнанджа «учь сатон». Бир сатон – къарарнен 12 литр.

Марк 4.1-9;

Лука 8.4-8. † 13.10-17

Марк 4.10-12;

Лука 8.9-10. †† 13.18-23

кинаели икяелернен айта эди, ^{†35} чюнки пейгъамбер ярдымынен айтылган сёз беджериледжек эди:

«Мен оларнен кинаели икяелер ярдымынен лаф этеджем,

дюнья яратылгъандан берли гизли сырларны

Мен оларгъа анълатаджам».

³⁶ Шундан сонъ Иса, адамларны йибери, эвге къайтты. Шегиртлери Онынъ алдына барып:

– Тарладаки зеэрли отлар акъкъында кинаели икяени бизлерге анълатып берсе, – дедилер.

³⁷ Иса оларгъа джевап берип:

– Яхшы урлукъны сачкъан – Инсан Огълудыр.

³⁸ Тарла исе – дюнья. Яхшы урлукълар – Алла Падишалыгъынынъ огъулары, зеэрли отлар исе – яман Иблисининъ огъуларыдыр. ³⁹ Оларны сачкъан – Иблистир. Оракъ вакъты – дюньянынъ сонъу, оракъчылар исе – мелеклер. ⁴⁰ Зеэрли отларны насыл джыйып атеште якъсалар, бу дюньянынъ сонъунда да шойле оладжакъ. ⁴¹ Инсан Огълу Озь мелеклерини ёллайджакъ, ве олар гунагъа себеп олган ве яманлыкъ япып юргенлерни Онынъ Падишалыгъындан сайлап алып, ⁴² алевленип турган оджакъкъа ташлайджакълар. О ерде агълав ве тиш гъыджыртысы оладжакъ.

⁴³ О вакъытта инсафлы адамлар озь Бабаларынынъ Падишалыгъында кунеш киби парылдайджакълар. Къулагъы барлар буны эшитсинлер! – деди.

⁴⁴ – Кок Падишалыгъы тарлада сакъланган хазинеге ошай. Бир адам оны тапып, кене сакълай ве къувана-къувана барып, бутюн мал-мулькюни сата да, шу тарланы ала.

⁴⁵ Кок Падишалыгъы даа неге ошай? О бунъа ошай: бир алыш-веришнен огърашкъан адам яхшы инджилер къыдыра. ⁴⁶ Бир къыйметли инджини тапкъанда, о барып бутюн мал-мулькюни сатып, оны ала.

⁴⁷ Кок Падишалыгъы даа денъизге атылган балыкъ сачмасына ошай. О чешит тюрю балыкъларны тута. ⁴⁸ Сачма балыкъкъа толган сонъ, оны ялыгъа тартып чыкъардылар ве отурып, яхшы балыкъларны сайлап, сепетлерге къоялар, ярамай сойларыны исе котерип аталар.

⁴⁹ Дюньянынъ сонъунда да ойле оладжакъ: мелеклер чыкъып, яман адамларны инсафлы адамларнынъ арасындан айырып, ⁵⁰ оларны аевленип турган оджакъкъа ташлайджакълар. О ерде агълавлар ве тиш гъыджыртысы оладжакъ.

⁵¹ Буларнынъ эписини анъланызымы? – деп сорады Иса.

– Эбет, – деди олар.

⁵² Иса оларгъа:

– Демек, Кок Падишалыгъы акъкъында огретювни къабул эткен эр бир Къанун оджасы, озь хазинесинден янъы ве эски шейлерни чыкъарган эв саибине ошай, – деди.

⁵³ Иса бу кинаели икяелерни айткъан сонъ, о ерден кетти. ^{†54} Озюнинъ юртуна келип, ерли халкънынъ синагогасында огрете башлады. Оны динълегенлер шашып къала эдилер.

– О къадар акъыл ве къудрет Онъа къайдан кельген? – дей эди олар. ⁵⁵ – Дюльгернинъ огълу дегильми О? Анасынынъ ады Меръем, къардашлары исе Якъуп, Юсуф †, Симон ве Иуда дегильми? ⁵⁶ Онынъ эписи къыз къардашлары мында, бизим янымызда яшамайлармы?

⁵⁷ Шунынъ ичюн олар Оны ред эттилер. Иса исе оларгъа:

– Пейгъамберге эр ерде урьмет этелер, тек озь ветанында ве озь эвинде Онынъ къадрине етмейлер, – деди.

⁵⁸ Оларнынъ иманы олмагъаны ичюн, о ерде О чокъ аджайип шейлер япмады.

14 Шу вакъытта виляет укюмдары Ирод †† Иса акъкъында эшитип, ††2 озюнинъ хызметчилерине:

– Бу – Сувгъа Батырыджи Ягъядыр! О, олюлерден къайтып тирильген! Шуннынъ ичюн онда аджайип шейлер япмагъа кучю бар, – деди.

³ Мына бу Ирод, озь къардашы Филипнинъ сабыкъ апайы Иродияны озюнинъ апайы этип алган эди. Сонъ Ягъя онъа: «Къанун боюнджа санъа бу къадынны апай этип алмагъа олмай», – дей эди. Шуннынъ ичюн Ирод, Ягъяны якъалап, элини-аягъыны зынджырларнен багълап, зиндангъа аткъан эди. ⁵ Ирод Ягъяны ольдюрмеге истеди, амма халкътан къоркъа эди, чюнки олар Ягъяны пейгъамбер, деп сая эдилер.

⁶ Ироднынъ догъган кунюне багъышланган зияфетте Иродиянынъ къызы мусафирлер огюне чыкъып ойнады. Падиша онынъ ойнагъаныны пек бегенип, ⁷ о не истесе бермеге азыр олгъанына ант этти. ⁸ Къыз исе анасы огреткени киби: «Манъа мында Сувгъа Батырыджи Ягъянынъ башыны табакъта кетирип бер!» – деди.

⁹ Падишаны къайгъы басса да, мусафирлер огюнде ант эткени ичюн, башны кетирсинлер, деп эмир этти.

¹⁰ Джеллятны йибери, Ягъянынъ башыны алдырды. ¹¹ Онынъ башыны табакъта кетирип, къызгъа бердилер, о исе анасына алып барды.

¹² Ягъянынъ шегиртлери келип, онынъ беденини алып дефн эттилер. Сонъ барып, бу акъта Исагъа хабер бердилер.

†† 13.53-58

Марк 6.1-6;

Лука 4.16-30. † Юсуф – базы эльязмаларда «Йосе» ве «Юхан» адларынен косътериле. †† Ирод – Ирод Антипа, «Буюк Ирод»нынъ огълу. †† 14.1-12

Марк 6.14-29;

Лука 9.7-9.

† 13.34-35
Марк 4.33-34.

¹³ Иса буны бильгенинен, бир Озю къайыкъкъа чыкъып, андан, адам олмагъан бир ерге кетти. Амма адамлар бу акъта бильдилер, озь шеэрлеринден чыкъып, Онынъ артындан джаяв кеттилер. ¹⁴ Иса къайыкътан тюшип, чокъ адамларны коръди. О адамларны аджыды ве оларнынъ арасында олгъан хаста адамларны тедавийледи.

¹⁵ Акъшам тюшкенинен, шегиртлери Онынъ янына келип:

– Бу ерде адамлар яшамай экен, энди кеч олды. Адамларны йибер, этрафтаки койлерге барып, озьлерине аш сатын алсынлар, – дедилер. ¹⁶ Лякин Иса:

– Олар кетмесе де олур, сизлер оларгъа аш беринъиз, – деди.

¹⁷ – Бу ерде бизде тек беш отъмек ве эки балыгъымыз бар, башкъа бир шей ёкъ, – дедилер Оньа.

¹⁸ – Оларны бу ерге, Манъа кетиринъиз, – деди Иса.

¹⁹ Сонъ О адамларгъа от устуне отурмакъны буюрды. Беш отъмекнен эки балыкъны алды, козьлерини коклерге котерип шукюр этти. Отъмеклерни больди ве шегиртлерине берди, олар исе адамларгъа даркъаттылар. ²⁰ Эр кес ашап тойды. Даа артып къалгъан отъмеклернинъ парчаларыны толу он эки сепет джыйдылар. ²¹ Ашагъанлар исе къадынлар ве балалардан гъайры беш бинъ адам эди.

²² Бундан сонъ, Иса шегиртлерине, тез-тез къайыкъкъа отурып, гольнинъ къаршы ялысына Ондан эвель кечмеге буюрды. Озю исе адамларны йибереджек эди. ²³ Адамларны йиберген сонъ, бир Озю дува окъумакъ ичюн дагъгъа чыкъты. Акъшам олгъанда, о ерде ялынъыз Озю эди.

²⁴ Къайыкъ исе ялыдан узакъта олып, далгъаларнен куреше эди, чюнки ель къайыкъкъа къаршы эсе эди. ²⁵ Танъ атмаздан эвель Иса шегиртлери тарафына ёл алды. О голь устюнден юрип кетти. ²⁶ Олар исе Онынъ голь устюнден юрип келеяткъаныны корип, пек къоркътылар.

– Бу – бир хаялеттир! – деп, къоркъкъанларындан къычырдылар.

²⁷ Лякин Иса шу анъ оларнен лаф этип башлады: – Джесюр олунъыз! Бу – Меним! Къоркъманъыз! – деди.

²⁸ О вакъытта Пётр:

– Я Раббим, эгер бу Сен олсанъ, манъа буюр, мен сув устюнде юрип Сенинъ янынъа барайым! – деди. ²⁹ Иса:

– Кель! – деди.

† 14.13-21

Марк 6.30-44;

Лука 9.10-17;

Юхан 6.1-14, †† 14.22-33

Марк 6.45-52;

Юхан 6.15-21.

Пётр къайыкътан чыкъып, сув устюнден Исагъа таба кетти.

³⁰ Лякин ельнинъ кучюни сезип, къоркъты ве бата башлады.

– Я Раббим, мени къуртар! – деп багъырды.

³¹ Иса шу анъ къолуны узатып, оны тутты да:

– Эй, иманы аз олгъан, сен не ичюн шубелендинъ? – деди.

³² Олар къайыкъкъа отургъанларынен, ель тынды. ³³ Къайыкътаки шегиртлер исе Исагъа бель букип:

– Керчектен де Сен – Алланынъ Огълусынъ! – дедилер.

³⁴ Гольни кечип, олар Геннесаретте ялыгъа етип кельдилер. ³⁵ О ернинъ адамлары Исаны таныдылар. Бутюн этрафларгъа хабер ёллап, эписи хасталарны Онынъ алдына кетирдилер. ³⁶ Тек урбасынынъ этегине тиймек ичюн Ондан рухсет сорай эдилер, тийгенлер исе эписи тедавийлдилер.

15 О вакъытта Ерусалимден Къанун оджалары ве фериселер, Исанынъ алдына келип, суаль бердилер: †

² – Сенинъ шегиртлеринъ баба-деделеримизнинъ урф-адетлерини не ичюн бозалар? Аш ашамаздан эвель къолларыны ювмайлар...

³ Иса оларгъа джевап берип:

– Я сизлер озь урф-адетинъиз ичюн Алланынъ эмирини не ичюн бозасыз? – деди. ⁴ – Алла: «Ана-бабанъны урьмет эт» ве «Бабасыны я да анасыны къаргъагъан адам ольдюрильсин», – деди. ⁵ Амма сиз: «Ким бабасына я да анасына: „Меним санъа береджек олгъан ярдымым Аллагъа багъышлана“, – десе, ⁶ о бабасыны я да анасыны урьмет этмесе де олур», – дейсиз. Шунунънен, сиз озюнъизнинъ урф-адетинъиз ичюн Алланынъ эмирини ред этесиз. ⁷ Эй, экиюзлюлер! Сизинъ акъкъынъызда айткъан Ешая пейгъамбернинъ сёзлери яхшы:

⁸ «Бу халкъ Мени тек тильнен урьмет эте, юректери исе Менден пек узакъ».

⁹ Бошуна Манъа табына олар, инсан эмирлерини берип огретелер».

¹⁰ Сонъ Иса халкъны янына чагъырып, оларгъа: – Мени динълеп, анъламагъа тырышынъыз!

¹¹ Агъызгъа кирген шей дегиль, агъзындан чыкъкъан шей исе инсанны арам эте, – деди.

¹² О вакъытта шегиртлери Онынъ янына келип: – Фериселер бу сёзлеринъни эшитип, пек ачувлангъанларыны билесинъми? – дедилер.

¹³ Иса оларгъа джевап берип:

– Меним Бабам сачмагъан эр бир осюмлик тюбю-тамырынен сувурылып ташланаджакъ. ¹⁴ Оларны къалдырынъыз! Олар – сокъурларнынъ кёр етекчилеридир. Эгер сокъур сокъурны етеклеп

‡ 14.34-36

Марк 6.53-56. †† 15.1-20

Марк 7.1-23.

юрсе, олар экиси де чукъургъа тюшип кетерлер, – деди.

¹⁵ Пётр Онъа:

– Бизге бу кинаели икяени анълатып бер! – деди.

¹⁶ Иса:

– Сизлер де ойле акъылсызларсынъызмы?

¹⁷ Агъызгъа кирген эр бир шей ашкъазангъа кечип, аякъёлгъа чыкъып кеткенини даа

анъламадынъызмы? ¹⁸ Амма агъыздан чыкъкъан шейлер юректен чыкъалар. Булар да адамны арам этелер. ¹⁹ Чюнки адамнынъ юрегинде яман фикирлер, адам ольдюрюви, аиле садыкълыгъыны бозувы, ороспулыкъ, хырсызлыкъ, ялан шаатлыкъ, куфюр сёзлер догъып, ондан чыкъалар. ²⁰ Мына бу шейлер адамны арам эте. Кирли къолларнен аш ашамакъ исе, адамны арам этмей, – деди.

²¹ Иса о ерден чыкъып, Тир ве Сидон юртларына кетти. ²² Анда Онынъ алдына, шу ерлерде яшагъан бир ханаанлы къадын кельди.

– Эфендим, Давутнынъ Огълу, мени аджы! Къызымны джин урды, ве пек къыйнай, – деп къычырды.

²³ Лякин Иса онъа бир сёз биле къайтармады. Шегиртлери келип:

– Айтса онъа, кетсин! Артымыздан къычырып юре, – деп Исагъа риджа эттилер. ²⁴ Иса:

– Мен тек Израиль халкъынынъ адашкъан къойларына йиберильген эдим, – деди.

²⁵ Амма къадын якъынджа келип, Исанынъ алдында озюни ерге ташлады ве:

– Эфендим, манъа ярдым эт! – деди.

²⁶ – Балалардан отъмекни алып, копеклерге ташламакъ яхшы дегиль, – деди Иса.

²⁷ – Эбет, Эфендим, амма копеклер де эфендисининъ софрасындан тюшкен отъмек уфакъларыны ашайлар! – деди къадын. Сонъ Иса:

²⁸ – Эй къадын, сенинъ иманынъ буюк! Истегенинъ олсун! – деди.

Къадыннынъ къызы шу анъ тедавийленди.

²⁹ Иса о ерден кетти ве, Озь ёлуны Галилея голю боюнда девам этип, андаки бир дагъгъа чыкъты ве отурды. ³⁰ Онынъ янына пек чокъ адам топланды. Олар озьлеринен топал, кёр, сакъат, сагъыр тильсиз ве чокътан-чокъ башкъа хасталарны алып келип, Исанынъ аякълары алдына къойдылар. Иса исе оларны тедавийледи. ³¹ Тильсизлер лаф эткенлерини, сакъатлар сагълам олгъанларыны, топаллар юргенлерини, кёрларнынъ козьлери ачылгъаныны корип, халкъ шашып къалды ве Израильнинъ Алласыны алгъышлады.

³² Иса, шегиртлерини янына чагъырып, оларгъа:

– Халкъны аджыйым, чюнки учъ кунъ Меним алдымда туралар, ашамагъа исе ич бир шейлери ёкъ. Мен оларны ач къалдырып йибермеге истемейим, даа ёлда олар такъаттан кесильмесинлер, – деди. ††

³³ Шегиртлери Онъа:

– Бу сахрада о къадар адамны тойдурмакъ ичюн отъмекни къайдан алайыкъ? – дедилер.

³⁴ – Не къадар отъмегинъиз бар? – деп сорады Иса.

– Еди дане ве бир къач балычыгъымыз бар, – деди олар.

³⁵ Иса адамларгъа ерге отурмакъны буюрып, ³⁶ еди отъмекни ве балыкъларны алды, шукюр этип пителерни парчалады ве шегиртлерине берди, олар исе халкъкъа даркъаттылар. ³⁷ Эписи ашап тойдылар ве артып къалгъан отъмек парчаларындан даа толу еди буюк сепет топладылар. ³⁸ Ашагъанлар исе къадынлар ве балалардан гъайры дёрт бинъ адам эди. ³⁹ Иса халкъны йиберип, къайыкъкъа чыкъты ве Магдала этрафларына кетти.

16 Фериселер ве саддукийлер Исаны сынамакъ макъсадынен Онынъ алдына келип, коктен бельги косътергенини талап эттилер. ⁴² Иса исе оларгъа джевап берип:

– Акъшам тюшкенде, сиз: «Кок къырмызы тюсте, ава ачыкъ оладжакъ», – дейсиз. ³ Саба эрте исе: «Кок къою къырмызы тюсте ве оны булутлар къапаткъан, бугунъ фуртуна оладжакъ», – дейсиз. Сиз кок юзюне бакъып, оладжакъ аваны айта билесиз, заманнынъ аляметлерини исе айырып оламайсызмы? ⁴ Ярамай ве ороспу несиль бельги къыдыра, лякин Юнуснынъ бельгисинден гъайры оларгъа бельги берильмейджек, – деди ве оларны къалдырып кетти.

⁵ Башкъа ялыгъа етип кельген шегиртлер янларына отъмек алмагъа унуткъанлар. ⁴⁶ Иса оларгъа:

– Бакъынъыз, фериселернен саддукийлернинъ маясындан сакъынынъыз! – деди.

⁷ Олар исе озъара: «Буны отъмек алмагъанымыз ичюн айтты», – дедилер. ⁸ Иса, бу акъта билип, оларгъа:

– Эй иманы аз олгъанлар! Сиз не ичюн озъара, янымызда отъмек ёкъ, дейсиз? ⁹ Буны даа анъламайсынъызмы? Беш дане отъмекни беш бинъ адам ашап, даа не къадар сепет отъмек парчаларыны джыйып алгъанынъыз акъылынъыздамы? ¹⁰ Я еди отъмек дёрт бинъ адам ичюн? О вакъыт къач буюк сепет джыйдынъыз?

¹¹ Мен сизлерге: «Фериселер ве саддукийлернинъ маясындан сакът олунъыз», – дегеним отъмек акъкъында олмагъаныны насыл анъламайсынъыз? – деди.

¹² Шундан сонъ шегиртлер, Иса оларгъа отъмек маясындан дегиль, фериселер ве саддукийлернинъ огретювинден сакът олмакъ кереклигини айткъаныны анъладылар.

†† 15.32-39

Марк 8.1-10. ‡ 16.1-4

Марк 8.11-13;

Лука 12.54-56. †† 16.5-12

Марк 8.14-21.

† 15.21-28
Марк 7.24-30.

¹³ Филипнинъ Кайсарейасы этрафларына кельген Иса, Озь шегиртлеринден:

– Адамлар Инсан Огълуны ким деп саялар? – деп сорады. †

¹⁴ – Базылары Сени Сувгъа Батырыджы Ягъя, башкъалары – Ильяс, дигерлери исе – Йирмея, я да пейгъамберлерден бириси деп саялар, – деди шегиртлер. ¹⁵ Иса олардан:

– Я сизлер Мени ким деп саясыз? – деп сорай.

¹⁶ Симон Пётр джевап берип:

– Сен – Месихсинъ, Тири Алланынъ Огълусынъ! – деди. ¹⁷ Иса онъа:

– Сен бахтлы адамсынъ, Симон Бар-Йона! Чюнки бу сырны санъа къан ве беден дегиль, Меним Коклердеки Бадам ачты. ¹⁸ Шунунъ ичюн Мен санъа айтам: сен – Пётрсынъ †† ве бу къаянынъ устюнде Мен Озь Топлашувымны ‡ къураджам. Оны олюер дюньясынынъ кучълери биле енъип оламайджакълар. ¹⁹ Кок Падишалыгъынынъ анахтарларыны санъа береджем. Ер юзюнде сен нени ясакъ этсенъ, коклерде де шуны ясакъ этеджеклер. Ер юзюнде сен нени рухсет этсенъ, коклерде де шуны рухсет этеджеклер, – деди.

²⁰ Сонъ Иса шегиртлерине Озюни Месих олгъаны акъкъында кимсеге айтмагъа кесен-кес ясакъ этти.

²¹ Шу вакъыттан башлап, Иса шегиртлерине Онъа Ерусалимге бармагъа кереклигини, анда акъсакълар, баш руханийлер ве Къанун оджалары къолунда чокъ азап чекип, ольдюриледжегини, амма учюнджи куню тириледжегини ачыкъ-айдын айтып башлады. ††

²² Пётр Оны четке чекип:

– Алла сакъласын, Раббим! Сеннен бойле шей ич бир вакъыт олмаз! – деп, Оны азарлап башлады.

²³ Иса исе айланып:

– Ёкъ ол козюмден, Иблис! Сен Мени ёлдан урасынъ! Сен Алланынъ ишлерини дегиль, адам ишлерини тюшюнесинъ, – деди Пётргъа.

²⁴ Сонъ Иса Озь шегиртлерине:

– Эгер ким Меним артымдан кетмеге истесе, озюнден вазгечсин, озь хачыны котерсин ве пешимден юрсюн! – деди. ²⁵ – Ким озь джаныны къуртармагъа истесе, оны джояджакъ. Лякин ким Мен ичюн джаныны берсе, о, джаныны тападжакъ.

²⁶ Эгер инсан бутюн дюньяны басып алса да, озь джанына зарар кетирсе, бунынъ файдасы не олур? Инсан, озь джаныны къуртармакъ ичюн, не берир?

²⁷ Инсан Огълу Озь Бабасы шанынынъ нурунда, Онынъ мелеклеринен берабер келеджек ве эр кимни япкъанына коре мукъяфатлайджакъ. ²⁸ Сизге догърусыны айтам: бу ерде тургъанлардан базылары даа олюм корьмегендже, Инсан

† 16.13-20

Марк 8.27-30;

Лука 9.18-21. †† Пётр – къадимий юнанджандан «къая». ‡ Топлашув – Аллагъа инангъан ве Исанынъ огретювини къабул эткен адамларнынъ топлашуву. †† 16.21-28

Марк 8.31-9.1;

Лука 9.22-27.

Огълунунъ Озь Падишалыгъынен берабер кельгенини кореджеклер.

17 Алты кунь кечкен сонъ, Иса Пётрны, Якъупны ве онынъ къардашы Юханны янына алды ве тек оларнен юксек бир дагъгъа котерильди. †† Исанынъ бутюн корюнюши оларнынъ козьлери огюнде денъишти: Онынъ бети кунеш киби парылдады, урбасы исе козь къамаштырып бем-безд олды. ³ Ве мына, оларнынъ огюнде Муса ве Ильяс пейда олдылар да, Исанен субетлешип башладылар.

⁴ Пётр Исагъа:

– Раббим, бу ерде бизге не яхшы я! Эгер истесенъ, мен мында учь чалаш къурайым: бириси Санъа, бириси Мусагъа ве бириси Ильяскъа олур, – деди.

⁵ Пётр бу сёзлерни даа айткъанда, бирден бир нур сачкъан булут пейда олып, оларны кольгесинен къапатты. Шу булут ичинден бир сес чыкъты:

– Бу – Меним севимли Огълумдыр, Мен Ондан разым! Оны динъленъиз!

⁶ Бу сесни эшиткен шегиртлер буюк бир къоркъуда ерге йыкъылдылар. ⁷ Иса, оларнынъ янына келип, оларгъа тийди де:

– Къоркъманъыз, турунъыз! – деди.

⁸ Шегиртлер козьлерини котерип, янларында Исадан гъайры кимсени корьмедилер. ⁹ Дагъдан тюшкенде, Иса шегиртлерине:

– Инсан Огълу олюерден тирильмегендже, мында корьген шейлерни кимсеге айтманъыз, – деп буюрды.

¹⁰ Шегиртлери Ондан:

– Не ичюн Къанун оджалары: «Башта Ильяс кельмек керек», – дейлер? – деп сорадылар. ¹¹ Иса оларгъа джевап берип:

– Бу керчек, башта Ильяс келип, эр шейни азырламакъ керек, – деди. ¹² – Мен сизлерге айтам: Ильяс энди кельди, амма оны танымадылар ве онен истеген шейлерни яптылар. Шойле де Инсан Огълу оларнынъ къолларындан чокъ азап чекмеге меджбур.

¹³ О вакъытта шегиртлер, Иса оларгъа Сувгъа Батырыджы Ягъя акъкъында айткъаныны анъладылар.

¹⁴ Олар халкъкъа къайтып кельгенде, бир адам, Исагъа якъынлашып, тиз чёкти де: †††

¹⁵ – Эфендим, огълума мерамет эт! Онда тутарыкъ хасталыгъы бар, о пек чекише. Сыкъ-сыкъ де атешке, де сувгъа дала, – деди. ¹⁶ – Баламны Сенинъ шегиртлеринге кетирдим, амма олар оны тедавийлеп оламадылар.

¹⁷ – Эй имансыз ве бозукъ адамлар! Мен сизнен даа чокъ вакъыт оладжаммы?! Сизни даа чокъ

†† 17.1-13

Марк 9.2-13;

Лука 9.28-36. ††† 17.14-20

Марк 9.14-29;

Лука 9.37-43а.

вакът чыдайджаммы?! Баланы бу ерге, Меним алдыма кетиринъиз! – деди Иса.

¹⁸ Иса джинге чыкъмагъа эмир берди, ве джин чыкъты, бала исе шу анъ тедавийленди. ¹⁹ Сонъ шегиртлер, Иса бир Озю къалгъанда, Онъа якъынлашып:

– Биз джинни не ичюн къувып чыкъаралмадыкъ? – деп сорадылар. ²⁰ Иса оларгъа:

– Чюнки сизинъ иманынъыз аз. Сизге догърусыны айтам: сизинъ бир хардал урлугъы къадар иманынъыз олгъанда, сиз мына бу дагъгъа: «Бу ерден о ерге кочь», – дейджек сиз, ве о кочеджек. Сонъ сиз япалмайджакъ шей олмайджакъ, – деди.

²² Иса шегиртлеринен Галилеяда олгъанда, О, оларгъа:

– Инсан Огълуны адамларнынъ къолуна тутып береджеклер ^{†23} ве ольдюреджеклер, амма учунджи куню тириледжек, – деди. Сонъ шегиртлери буюк бир гъам басты.

²⁴ Олар Кафарнаумгъа кельгенлеринде, Алла Сарайнынъ салымыны ^{††} топлайджылары Пётрнынъ алдына келип:

– Сизлернинъ Оджанъыз Сарай салымыны береми? – деп сорадылар. Пётр:

– Бере! – деди.

²⁵ О эвге кирген сонъ, Иса биринджи лаф ачты:

– Симон, сенинъ фикиринъ насыл? Бу дюнья падишалары салым я да ясакъны кимден алалар? Озь огъулларындымы я да ябанджылардынмы?

²⁶ – Ябанджылардан, – деди Онъа Пётр.

– Ойле олса, озь огъуллары салымдан азат экен де, – деди Иса. ²⁷ – Амма салым топлайджыларынынъ джаныны агъыртмамакъ ичюн, сен гольге барып балыкъ таягъы ташла. Биринджи тутулган балыкъны алып, агъзыны ачсанъ, бир акъча [‡] тапарсынъ. Акъчаны алып, экимиз ичюн оларгъа салым бер, – деди Иса.

18 О вакъытта шегиртлер, Исанынъ алдына келип:

– Кок Падишалыгъында энъ буюк адам ким оладжакъ? – деген суальни бердилер. ^{††}

² Иса янына бир баланы чагъырып, оны оларнынъ арасына къойды ве:

³ – Сизлерге догърусыны айтам: эгер сиз денъишмесенъиз ве балалар киби олмасанъыз, Кок Падишалыгъына кирмесиз. ⁴ Ким бу бала киби озюни ашада тутып юрсе, Кок Падишалыгъында энъ муим оладжакъ, – деди. ⁵ – Ким бу бала киби

бир баланы Мен ичюн къабул этсе, о Мени къабул эте.

⁶ Ким исе Манъа инангъан бу кучюклерден бирисини ёлдан урса, онынъ бойнуна эшек айландыргъан дегирмен ташыны асып денъизнинъ чукъур еринде богъсалар, о ичюн яхшыджа олур эди. ^{##}

⁷ Бу дюньянынъ алына бея, чюнки инсанны гунагъа тюшюрген шейлер чокъ! Бойле шейлер олмакъ керек. Амма гунагъа себепчи олгъан адамнынъ алына бея! ⁸ Эгер къолунъ я да аягъынъ сени ёлдан урса, оны кесип, озюнден узакъча ташла. Сен чолакъ я да топал олсанъ да, эбедий аяткъа киреджексинъ. Бу, эки къолнен, эки аякънен эбедий атешке ташлангъанынъдан яхшыдыр. ⁹ Эгер козюнъ сени ёлдан урса, оны чыкъарып ал да, озюнден узакъча ташла. Сен бир козънен олсанъ да, эбедий аяткъа киреджексинъ. Бу, эки козънен джеэннем атешке ташлангъанынъдан яхшыдыр.

¹⁰ Бакъынъыз, бу кучюклерден бирисине биле нефретлеменъиз. Мен сизге айтам: оларнынъ мелеклери эр вакъыт Меним Коктеки Бабамнынъ огюнде туралар. ^{###}

¹² Сизлернинъ фикиринъиз насыл? Эгер бир адамнынъ юз баш къою олып, олардан бириси адашса, о, докъсан докъузыны дагъларда къалдырып, адашкъан союны къыдырмагъа бармазмы? ¹³ Оны тапкъанда исе, сизге догърусыны айтам: адашмагъан докъсан докъузындан зияде, шу бир къой ичюн къуванаджакъ. ¹⁴ Ойле де Коклердеки Бабанъыз бу кучюклерден бирисининъ биле ольгенини истемей.

¹⁵ Эгер сенинъ дин къардашынынъ санъа къаршы гуна япса, онынъ алдына барып, тек юзьге-юзь лаф этип, къабаатыны онъа косътер. О сени динълесе, сен агъанъны озюнге къайтардынъ. ^{###16} Эгер сени динълемесе, озюнден даа бир я да эки адамны алып бар, чюнки «эр бир олгъан шей эки я да учь шаатнен тасдыкъланмакъ керек». ¹⁷ Эгер оларгъа да къулакъ асмаса, иманлыларнынъ топлашувына айт. Эгер иманлыларнынъ топлашувына да къулакъ асмаса, сен ичюн о, Аллагъа инанмагъан я да салым топлайджысы киби олсун.

¹⁸ Сизге догърусыны айтам: ер юзюнде сизлер нени ясакъ этсенъиз, кокте де ясакъ этиледжек. Ер юзюнде нени рухсет этсенъиз, кокте де рухсет этиледжек. ¹⁹ Сизге даа айтам: эгер экинъиз берабер бир шей акъкъында дува окъумагъа мында, бу дюньяда келишсенъиз, Меним Коктеки Бабам буны беджерир. ²⁰ Чюнки эки я да учь адам Меним ичюн топланса, Мен шу ерде оларнынъ арасында олурым.

^{##} 18.6-9

Марк 9.42-48;

Лука 17.1-2. ^{###} 18.10-14

Лука 15.3-7. ^{###} 18.15-20

Лука 17.3.

[†] 17.22-23

Марк 9.30-32;

Лука 9.43б-45. ^{††} Алла Сарайнынъ салымы – юнанджа «дидрахма», эки драхма. Еудийлер Алланынъ Сарайы ичюн эр йыл эки кунлюк иш акъкъына тенъ кельген салымны бере эдилер. [‡] Акъча – юнанджа «статер», демек дёрт драхма. ^{††} 18.1-5

Марк 9.33-37;

Лука 9.46-48.

²¹ Шу вакъытта Пётр келип Исагъа:

– Раббим, эгер дин къардашым манъа къаршы гуна япса, мен къач кере оны багъышлайджам? Еди керемиде? – деди. ²² Иса онъа:

– Ёкъ, еди кере дегиль, етмиш кере едишер, – деди. ²³ – Бунынъ ичюн Кок Падишалыгъы бунъа ошай: бир падиша озь хызметчилеринден борджларыны алмагъа истеген. ²⁴ Пара сайып башлангъанда, онъа он бинъ чувал алтын † борджу олгъан бир адамны онынъ алдына кетирдилер.

²⁵ Борджуны одемеге бир шейи олмагъаны ичюн, падиша онъа озюни, апайыны, балаларыны ве бутюн мал-мулькюни сатып, борджуны бермесини буюрды. ²⁶ Хызметчи исе ерге йыкъылып, падишагъа ялварды: «Сабыр этинъ, мен сизге эписини къайтарырым!» – деди. ²⁷ Озь хызметчисини аджып, падиша оны йиберди ве борджуны багъышлады. ²⁸ О хызметчи исе кетип, озюне юз динар борджу олгъан бир аркъадашыны тапты ве онынъ богъазына япышып: «Менден алгъан борджунъны къайтар!» – деп богъып башлады. ²⁹ Аркъадашы исе онынъ аякълары янына ерге йыкъылып: «Сабыр эт, мен санъа эписини къайтарырым!» – деп ялварды. ³⁰ Амма о бунъа разы олмады, барып, борджуны къайтармагъандже аркъадашыны зиндангъа къапаттырды. ³¹ Бу вакъианы корьген башкъа хызметчилернинъ джанлары пек агъырды, ве олар барып, падишагъа олгъан шейни айттылар. ³² О вакъыт падиша хызметчисини алдына чагъырып: «Эй ярамай къул! Манъа ялваргъанынъ ичюн, мен сенинъ бутюн борджунъны багъышладым. ³³ Мен сени аджыгъаным киби, сен де аркъадашынынъ аджысанъ олмаз эдими?» – деди. ³⁴ Сонъ ачувлангъан падиша, бутюн борджуны телемегендже хызметчисини апсхане джезалайдыжыларнынъ къолуна берди.

³⁵ Бойледже, эгер сизлернинъ эр биринъиз озь аркъадашынынъизни джан-юректен багъышламасанъыз, Меним Коктеки Бадам да сизлернен ойле япар.

19 Иса бу сёзлерни айтып битиргенинен, Галилеядан кетип, Иордан озенининъ артындаки Еудие топракъларына кельди. †² Онынъ пешинден чокъ адамлар кеттилер, ве О оларны анда тедавийледи.

³ Исаны сынамакъ ниетинен, фериселер Онынъ алдына келип:

– Акъайгъа олур-олмаз себепке коре озь апайындан къанун боюнджа айырылмакъ мумкюнми? – деген суальни бердилер. ⁴ Иса оларгъа шойле джевап берди:

– Я сиз окъумадынъызмы? Яратыджы тап башындан адамларны «акъай ве апай этип яратты»

⁵ ве: «Шу себептен акъай, ана-бабасыны

къалдырып, озь апайына япышаджакъ ве олар экиси бир вуджут оладжакълар», – деди.

⁶ Бойледже, олар энди эки дегиль, бир беден сайылалар. Алла къошкъаныны адам айырмасын.

⁷ Олар Исагъа:

– Ойле олса, Муса не ичюн, акъай апайындан айырылса, айырув къагъытыны язып бермеге эмир эткен? – дедилер. ⁸ О оларгъа:

– Юреклеринъиз таш киби олгъаны ичюн, Муса сизлерге апайларынъызнен айырылмагъа рухсет берген, – деди. – Лякин башта бойле дегиль эди.

⁹ – Мен сизлерге айтам: ким озь апайындан аиле садъкълыгъы бозувундан башкъа себеп тапып, айырылса ве башкъасына эвленсе, садъкълыкъны бозып гуна япа, – деди Иса. ¹⁰ Шегиртлери Исагъа:

– Эгер акъай эвленювге шойле бакъса, эвленмегени яхшы олур эди! – дедилер. ¹¹ Иса оларгъа:

– Бу айткъанны эр кес къабул этип оламайлар. Оны тек Алла къабилиет берген адамлар анълай.

¹² Базы адамлар догъгъан кунюнден акъайлыгъыны косътерип оламайлар.

Башкъаларыны исе адамлар ойле япалар. Даа башкъалары Кок Падишалыгъы ичюн озьлери эвленювден вазгечелер. Ким буны къабул этип олса, къабул этсин! – деди.

¹³ О вакъытта Исагъа, башларына къолларыны къойып дува окъусын деп, балаларны кетирдилер. Шегиртлери исе оларгъа ёл бермедилер. ¹⁴ Иса оларгъа:

– Балаларгъа кельмеге ёл ачынъыз, оларны токътатманъыз, Меним алдыма кельсинлер, чюнки Алланынъ Падишалыгъы оларнынъкидир, – деди ¹⁵ ве оларнынъ башларына къолларыны къойгъан сонъ, о ерден кетти.

¹⁶ Бир кунь Онъа бир адам келе ве:

– Оджа! Эбедий аяткъа кирмек ичюн насыл яхшылыкъ япайым? – деп сорай. ¹⁷ Иса онъа:

– Сен Менден яхшылыкъ акъкъында не сорайсынъ? Тек бир Алла яхшыдыр. Эгер эбедий аяткъа кирмеге истесенъ, эмирлерни беджер, – деди.

¹⁸ – Къайсыларны? – деп сорады о. Иса онъа:

– Адамнынъ джаныны алма, аиле садъкълыгъыны бозма, хырсызлама, ялан шаатлыкъ этме, ¹⁹ ана-бабанъны урьмет эт ве башкъа адамны озюнъни севгенинъ киби сев, – деди. ²⁰ Йигит Онъа:

– Мен буларнынъ эписини япам. Манъа даа не етишмей? – деди. ²¹ Иса онъа:

– Эгер эксиксиз олмагъа истесенъ, бар, эписи мал-мулькюнъни сатып, акъчасыны фукъарелерге болип бер. О вакъыт зенгинлигинъ кокте оладжакъ. Сонъ кель де, артымдан юр, – деди.

‡ 19.13-15

Марк 10.13-16;

Лука 18.15-17. †† 19.16-30

Марк 10.17-31;

Лука 18.18-30.

† Он бинъ чувал алтын – къадимий юнанджа «он бинъ талантон». Бир талантон – 35 кило алтынгъа тенъ. †† 19.1-12 Марк 10.1-12.

²² Йигит бу сёзлерни эшитип, къайгъы ичинде о ерден чыкъып кетти, чюнки онынъ байлыгъы буюк эди.

²³ Иса исе шегиртлерине:

– Сизге догърусыны айтам: зенгин адамнынъ Кок Падишалыгъына кириши къыйын оладжакъ. ²⁴ Даа сизге айтам: зенгин адамнынъ Алла Падишалыгъына киришинден, девенинъ ине тешигинден кечкени къолайдыр, – деди.

²⁵ Шегиртлер буны эшитип, джандан тааджиплендилер ве:

– Ойле олса, ким къуртарыладжакъ? – деп сорадылар.

²⁶ Иса оларгъа дикъкъатнен бакъып:

– Адамларнынъ имкяны ёкъ, лякин Алланынъ ярдымынен эр шей олмакъ мумкюн, – деди.

²⁷ Бу сёзге джевап берип, Пётр Исагъа:

– Мына, биз эр шейни къалдырып, Сенинъ артынъдан кеттик. Бунынъ ичюн бизге не оладжакъ? – деди. ²⁸ Иса оларгъа:

– Сизге догърусыны айтам: дюньянынъ янъы догъувында Инсан Огълу шан-шуретли тахткъа отургъанда, Меним артымдан кельген сизлер де он эки тахткъа отуруп, Израильнинъ он эки къабилесине укюм этерсиз. ²⁹ Мен ичюн эв-баркъ, агъа-къардаш, тата-къыз къардаш, ана-баба, апай-бала ве ер-мулькюни ташлап кеткен эр бир адам булардан юз кере чокъ тападжакъ ве эбедий аятны мирас киби аладжакъ. ³⁰ Лякин шимди биринджи олгъан чокъ адамлар сонъунда, сонъунда олгъанлар исе биринджи оладжакълар, – деди.

20 Бойледже, Кок Падишалыгъы бунъа ошай:

бир эфенди саба эрте озь юзюм багъына ыргъатларны кирагъа тутмакъ ичюн кете. ² О ыргъатларнен кунюне бир динар бермеге келишип, оларны озюнинъ юзюм багъына йиберди. ³ Саат докъузларда о кене чыкъып, базар мейданында ишсиз тургъан башкъа адамларны корип, ⁴ оларгъа: «Сизлер де меним юзюм багъыма барынъыз, мен сизлерге ляйыкъ акъкъынъызны беририм», – деди. Олар бардылар. ⁵ Саат он экиде ве уйледен сонъ саат учъте о чыкъып, кене шойле япты. ⁶ Саат бешлерде де, акъшам устю даа бир кере мейдангъа чыкъып, анда ишсиз тургъан адамларны коръди де: «Не ичюн сизлер бу ерде кунь бою ишсиз турасыз?» – деп сорады. ⁷ Олар исе: «Бизлерни кимсе чалышмакъ ичюн кирагъа тутмады да», – дедилер. О оларгъа: «Сизлер де меним юзюм багъыма барынъыз», – деди.

⁸ Акъшам олгъанда, багънынъ саиби озюнинъ идаре хызметчисине: «Ыргъатларны чагъырып, оларгъа, сонъкилерден башлап биринджилеринедже иш акъларыны бер», – деп буюрды. ⁹ Саат бешлерде иш башлагъанлар келип бирер динар алдылар. ¹⁰ Биринджи кельгенлер исе чокъча аладжамыз, деп тюшюндилер. Амма олар да бирер динар алдылар. ¹¹ Олар иш акъкъыны алып, багъ саибине наразылыкъ бильдире

башладылар: ¹² «Бу сонъунда кельгенлер бир саат ишледилер, сен исе оларны, бутюн кунь кучълю кунеш тюбюнде чалышкъан бизлернен тенъ коръдинъ». ¹³ Бунъа джевап берип багъ саиби олардан бирисине: «Достум, мен сени алдатмайым. Сен меннен бир динаргъа келишкен эдинъми? ¹⁴ Энди акъкъынъны алып кет. Мен исе санъа бергеним къадар бу сонъки кельген адамгъа да бермеге истейим. ¹⁵ Озь парамны истегенимдже масраф этмеге акъкъым ёкъмы? Я да мен бойле мераметли олгъанымны пахыллайсынъмы?» – деди. ¹⁶ Бойлеликнен, сонъундакилер биринджи ве биринджилер исе сонъунда оладжакълар.

¹⁷ Иса Ерусалимге ёл алгъанда, тек он эки шегиртини четке чагъырып, оларгъа: †

¹⁸ – Шимди биз Ерусалимге келип киреятамыз. Анда Инсан Огълуны баш руханийлер ве Къанун оджаларынынъ къолуна тутып береджеклер. Олар Оны олюмге укюм этеджеклер. ¹⁹ Масхара этмек, къамчыламакъ ве хачкъа мыхламакъ ичюн Оны Аллагъа инанмагъан адамларгъа береджеклер. Учюнджи куню исе О, тириледжек, – деди.

²⁰ Сонъ Якъуп ве Юханнынъ анасы, Зебедайнынъ къадыны озь огъуларынен берабер Исанынъ янына кельди. Бир шей истемек ниетинен, Онъа бель букти. ††²¹ Иса ондан:

– Сен не истейсинъ? – деп сорады.

– Сен Падиша олгъанда, бу меним эки огълумнынъ бииси онъ тарафынъда, экинджиси сол тарафынъда отураджакъларына сёз бер, – деди Онъа къадын.

²² Иса агъа-къардашкъа джевап берип:

– Сизлер не истегенинъизни бильмейсиз. Мен ичеджек къадени ичип олурсызмы? – деди.

– Ичермиз! – деди олар. ²³ Иса исе:

– Керчектен де, сизлер Мен ичеджек къадени ичеджексиз, амма Меним онъ ве сол тарафымда отурмагъа разылыкъ бермек Меним къолумда дегиль. Бадам бу ерни кимлерге азырлагъан олса, оларгъа береджек, – деди.

²⁴ Башкъа он шегирти буны эшитип, эки агъа-къардашкъа ачувландылар. ²⁵ Иса исе оларны янына чагъырып:

– Сиз билесиз, башкъа миллетлернинъ башлыкълары оларгъа башлыкъ олалар, ве буюк адамлары оларнынъ устюнде укюм сюрелер.

²⁶ Амма сизлернинъ аранъызда бойле олмасын. Ким сизде буюк олмагъа истесе, сизге хызметчи олсун. ²⁷ Ким исе сизлернинъ аранъызда биринджи олмагъа истесе, сизинъ къулунъыз олсун. ²⁸ Шойле де Инсан Огълу, Озюне хызмет эттирмек ичюн кельмеди, Озю хызмет этмек ве Озь джаныны къурбан этип, чокътан-чокъларны къуртармакъ ичюн кельди, – деди.

† 20.17-19

Марк 10.32-34;

Лука 18.31-34. †† 20.20-28

Марк 10.35-45.

²⁹ Олар Ерихон шеэринден чыккыанда, Исанын артындан чокъ адам кетти. ^{†30} Ёл четинде эки кёр отура эди. Иса оларнын огюнден кечип кеткенини эшитип:

– Я Рабби! Давутнын Огълу, бизге мерамет эт! – деп багыра башладылар.

³¹ Адамлар оларнын агъызларыны къапатмагъа меджбур этмеге истеселер де, олар даа зияде кычырып:

– Я Рабби! Давутнын Огълу, бизге мерамет эт! – деп ялвардылар.

³² Иса токътап, оларны янына чагырды да:

– Сизлер Менден не истейсиз? Сизге не япайым? – деп сорады. ³³ Олар:

– Рабби, козьлеримиз ачылсын! – дедилер.

³⁴ Иса оларны аджып, козьлерине къол тийдирди. Шу ань оларнын козьлери ачылды ве олар Исанын артындан кеттилер.

21 Ерусалимге якъынлашкыанда, Зейтюн дагы этегиндеки Бетфаге шеэринде етип кельдилер. Иса эки шегиртини ёллап: ^{††}

² – Къаршынъыздаки койге барынъыз, анда, бирден багълы тургъан эшекни ве онын янында эшекни корерсиз. Оларны чезип, Меним алдыма кетиринъыз. ³ Эгер бир кимсе сизге бир шей айтса, «Булар Раббимизге керек», – деп джевап беринъиз, ве о шу ань сизге оларны алмагъа рухсет этер, – деди.

⁴ Бу олгъан шей пейгъамбер аркъалы айтылгъан сёзлер беджерильмеси ичюн олды:

⁵ «*Сион кызына † айтынъыз:
„Мына, Озю алчакъгонъюлли,
яш эшек ве юк ташыгъан эшекнинъ
баласы устюнде
сенинъ Падишанъ келе янынъа”*».

⁶ Шегиртлер ёлгъа чыкып, Исанын оларгъа буюргъаныны яптылар. ⁷ Эшекнен баласыны кетирип, оларнын устюне кийимлерни тешедилер, ве Иса урбалар устюне минди.

⁸ Халкънын чокълугъы озь урбаларыны ёлгъа джайдырды. Базылары исе терек пытакъларыны кесип, ёлгъа тешедилер. ⁹ Онын огюнде ве артында юргенлер:

– Давут Огълуна шукюр! Раббинин ады иле Келеяткъанны шуретленъиз! Коклерде Аллагъа бинъ шукюрлер! – деп кычыра эдилер.

¹⁰ Иса Ерусалимге кирип кельгенде, бутюн шеэр:

– Бу ким я? – деп арекетке кельди. ¹¹ Халкъ исе:

– Бу – Галилеянын Назарет шеэринден олгъан Иса пейгъамбер! – деп джевап берди.

¹² Иса Алланын Сарайына келип, анда алыш-вериш якъанларнын эписини къувып

чыкърды. Акъча алмаштырыджыларнын масаларыны ве гогерджин сатыджыларнын курсюлерини авдарып йиберди. ^{††13} Иса оларгъа:

– Языда: «*Меним Эвим Ибадет Эви деп адлансын*», – деп язылгъан. Сизлер исе оны айдутлар къобасына чевиргенсиз! – деди.

¹⁴ Сарайда Исанын алдына сокъурлар ве топаллар кельди. О исе оларны тедавильеди.

¹⁵ Лякин баш руханийлер ве Къанун оджалары Исанын якъан аджайип ишлерини ве Сарайда: «Давут Огълуна шукюр олсун!» – деп кычыргъан балаларны корип, ачувландылар ¹⁶ ве Исагъа:

– Булар не айтала, эшитесинъми? – дедилер. Иса оларгъа:

– Эбет! Я сизлер: «*Эмиздирильген сабийлер ве балалар агъзындан чыккыан макътавларны Озюнь ичюн азырладынь*», – деген сёзлерни окъумадынъызмы? – деди.

¹⁷ Сонъ Иса оларны къалдырып, шеэрден чыкыты ве Бетаниягъа барып, о ерде геджеледи. ¹⁸ Саба эрте Иса шеэрге къайтып келеяткъанда ач олды.

^{††19} Ёл четинде бир инджир терегини корип, онын янына барды. Иса, япракълардан гъайры ич бир шей тапмайып, терекке:

– Энди сенинъ мейванъ эбедий олмасын! – деди. Инджир тереги исе шу ань къурып къалды. ²⁰ Буны корьген шегиртлер шашып:

– Насыл этип инджир тереги бирден къурып къалды? – дедилер.

²¹ Иса оларгъа джевап берип:

– Сизлерге догърусыны айтма: эгер иманлы олсанъыз ве шубеленмесенъиз, тек инджир терегинен якъанымны дегиль де, мына бу дагыгъа: «Еринъден котерилип, денъизге атыл!» – десенъиз, айткъанынъыз киби оладжакъ. ²² Сизлер дува окъугъанда, ишанчнен не сорасанъыз, оны аладжакъсыз, – деди.

²³ Иса Алланын Сарайына кирип, адамларны огреткенде, халкътан баш руханийлер ве акъсакълалар Онын алдына келип:

– Бу ишлерни япмагъа Сенинъ акъкъынъ бармы? Санъа бу акъны ким берди? – деп сорадылар.

^{††24} Иса оларгъа джевап берип:

– Мен де сизге бир суаль береджем. Эгер Мангъа джевап берсенъиз, бу ишлерни япмагъа насыл акъкъым олгъаныны сизлерге айтарым. ²⁵ Ягъя халкъны сувгъа батырып чыкъргъаны кимден эди? Алладан я да адамларданмы? – деди.

Олар исе озъара давалашып башладылар: «Эгер „Алладан“, – десек, О бизлерден: „Не ичюн Ягъягъа инанмадынъыз?“ – деп сораиджакъ. ²⁶ Эгер

† 20.29-34

Марк 10.46-52;

Лука 18.35-43. †† 21.1-11

Марк 11.1-11;

Лука 19.28-38;

Юхан 12.12-19. † Сион кызы – Ерусалим шеэри. О, Сион дагы устюнде ерлешкен эди.

†† 21.12-17

Марк 11.15-19;

Лука 19.45-48;

Юхан 2.13-22. †† 21.18-22

Марк 11.12-14,

20-24. ††† 21.23-27

Марк 11.27-33;

Лука 20.1-8.

„Адамлардан“, – десек, биз халкътан кьоркьамаыз, чюнки эписи Ягъяны пейгъамбер деп саялар».

²⁷ Олар Исагъа:

– Бильмеймиз, – деп джевап бердилер. Иса исе оларгъа:

– Мен де буларны япмагъа насыл акъкъым олгъаныны сизлерге айтмам, – деди. ²⁸ – Сизлернинъ фикиринъиз насыл? Бир адамнынъ эки огълу бар экен. О биринджисине барып: «Огълум, бугунъ барып юзюм багъымызда ишле», – дей. ²⁹ Амма о: «Истемейим!» – деп сёз къайтара. Сонъ пешман этип, бара. ³⁰ О адам экинджи огълуна барып, онъа да шойле дей. Огълу онъа джевап берип: «Барам, эфендим», – дей, лякин бармай. ³¹ Экиндинден къайсы бири бабасынынъ истегини беджере?

Исагъа:

– Биринджиси, – дедилер. О оларгъа:

– Сизге догърусыны айтмам: салым топлайджылары ве ороспулар сизден эвель Алланынъ Падишалыгъына кирерлер, – деди. ³² – Чюнки Ягъя сизге догъру ёлны косътерип кельди, лякин сизлер онъа инанмадынъыз. Салым топлайджылары ве ороспулар исе онъа инандылар. Сизлер буны корьген сонъ да пешман этмединъиз ве инанмадынъыз, – деди.

³³ Энди башкъа бир кинаели икяе динъленъиз: бир ер саиби бар экен. О, юзюм багъы сачып, этрафыны кьоралады, юзюм сыкъмакъ ичюн чукъур къаздырды, сонъ къаравул къуллесини къурып, багъны юзюмджилерге кирагъа берди, ве озю ёлгъа чыкъты. ³⁴ Юзюмлер пишкен вакъты кельгенде, о озюнинъ берекетини алмакъ ичюн юзюмджилернинъ алдына хызметчилерини ёллагъан. ³⁵ Юзюмджилер исе онынъ хызметчилерини туталар ве бирисини котеклейлер, даа бирисини ольдюрелер, учюнджисини ташларнен уралар. ³⁶ Багънынъ саиби башкъа хызметчилерини, биринджи кереден зияде хызметчилерини ёллай. Юзюмджилер исе оларнен де шойле япалар.

³⁷ Сонъунда багъ саиби: «Огълумдан утанырлар», – деп, оларнынъ алдына озю огълуну ёллай. ³⁸ Лякин юзюмджилер онынъ огълуну корип, бир-бирине: «Бу – мирасчы! Барып, оны ольдюрейик ве мирасыны алайыкъ», – дедилер. ³⁹ Оны тутып, багъдан тышарыгъа чыкъарып, ольдюрелер.

⁴⁰ Юзюм багъынынъ саиби къайтып кельгенде, бу юзюмджилернен не япар экен?

⁴¹ Динълегенлер Исагъа:

– Бу яман адамларны кьоркъунчлы ольдюреджек, багъыны исе башкъа, онъа махсулларны озю вакътында берген юзюмджилерге берип, – дедилер.

⁴² Иса оларгъа айтты:

– Я сиз Языда:

«Къуруджылар келишиксиз деп четке ташлагъан таш
бинанынъ темельташы олды.

Козюмиз огюнде япылгъан аджайип шей –
бу Алланынъ ишидир!» – денильгенини окъумадынъызмы?

⁴³ Шунунъ ичюн сизлерге айтмам: Алланынъ Падишалыгъы сизден алынып, махсул кетирген халккъа бериледжек. ⁴⁴ Бу ташкъа тюшкенлер эписи парчаланып кетеджек. Таш кимнинъ устуне тюссе, оны эзип ташлайджакъ.

⁴⁵ Баш руханийлер ве фериселер Исанынъ кинаели икяелерини динълеген сайын, олар акъкъында айтылгъаныны анъладылар. ⁴⁶ Олар Исаны якъаламагъа истедилер, амма халкътан кьоркьтылар, чюнки халкъ Исаны пейгъамбер деп сая эди.

22 Иса оларгъа даа кинаели икяелер айтты: ††

² – Кок Падишалыгъы бунъа ошай: бир падиша озю огълуну никях тою япкъан. ³ О, тойгъа давет этильген адамларны чагъыртмакъ ичюн, хызметчилерини ёллай. Мусафирлер исе кельмеге истемедилер. ⁴ Падиша кене башкъа хызметчилерини ёллап: «Давет этильгенлерге айтынъыз ки, мен зияфет софрасыны азырладым, огюзлерим ве башкъа бесленген айванларым союлгъан, эписи азыр. Никях тоюна келинъиз!» – деди. ⁵ Амма мусафирлер даветке къулакъ асмай, озю ишлерини япалар: бириси озю тарласына, башкъасы – тюкянына кете. ⁶ Къалгъанлары исе, падишанынъ хызметчилерини тутып, хорлап ольдюрелер. ⁷ Падиша пек ачувланды. О, аскерлерини ёллап, адам ольдюрген джинаетчилерни ёкъ этип, шеэрни кульге чевирди.

⁸ Сонъ хызметчилерине: «Никях тою азыр, лякин мусафирлер бунъа ляйыкъ дегиль экенлер. ⁹ Ёллар айырылгъан ерлерге барып, кимни расткетирсенъиз, тойгъа чагъырынъыз», – деп буюрды. ¹⁰ Хызметчилер ёлгъа чыкъып, расткельгенлернинъ эписини алып кельдилер: яхшы адамларны да, яманларны да. Бутюн той одасы мусафирлерге толды. ¹¹ Падиша, мусафирлерни корьмек ичюн киргенде, той урбасыны киймеген бир адамны корьди. ¹² О онъа: «Достум, сен не ичюн бу ерге той урбасыз кельдинъ?» – деп сорады. Адам исе индемеди. ¹³ О вакъыт падиша хызметчилерине: «Онынъ къола-аякъларыны багълап, тышарыгъа, къаранлыккъа ташланъыз. О ерде агълав ве тиш гъыджыртысы оладжакъ», – деди. ¹⁴ – Чюнки давет этильгенлер чокъ, амма сайлангъанлар аздыр.

¹⁵ Шундан сонъ фериселер кетип, Исанынъ айткъан сёзюне насыл илишеджеклерини анълаштылар. ¹⁶ Олар озю шегиртлерини

† 21.33-46
Марк 12.1-12;
Лука 20.9-19.

†† 22.1-14
Лука 14.15-24. ‡ 22.15-22

Ироднынъ тарафдарларынен берабер Исанынъ алдына ёлладылар. Олар Исагъа:

– Оджа, биз билемиз ки, Сен догъру адамсынъ ве Алланынъ ёлуны догъру огретесинъ, адамлар Сенинъ акъкъынъда не тюшюнгенлери ве адам муим олгъаны я да муим олмагъаны Санъа эп бир.¹⁷ Энди бизлерге айт. Сенинъдже, Римнинъ императорына Къанун боюнджа салым бермек мумкюнми я да мумкюн дегильми? – деп сорадылар.

¹⁸ Лякин Иса оларнынъ яманлыгъыны билип:

– Экиюзлюлер! Сиз Мени не ичюн сынаисыз?

¹⁹ Къана, Манъа салым бериледжек параны косътеринъиз, – деди. Олар Исагъа бир динар кетирдилер.

²⁰ – Бу ресим ве язылар кимнинъки? – деп сорады Иса.

²¹ – Императорнынъ, – деди олар.

– Ойле олса, императорнынъ акъкъыны императоргъа, Алланынъ акъкъыны Аллагъа беринъиз, – деди Иса. ²² Олар, бу сёзлерни эшитип, шаштылар ве Исаны кълдырып кеттилер.

²³ Шу куню де, олюлер тирильмей деген саддукийлер, Исанынъ алдына келип, Онъа суаль бердилер: †

²⁴ – Оджа! Муса бизге: *«Эгер бир адам, бала коръмейип, ольсе, къардашы агъасынынъ апаына эвленсин ве агъасынынъ ерине онъа бала берсин»*, – деди. ²⁵ Мында еди агъа-къардаш бар экен. Биринджиси эвленип, бала коръмей ольген, апаыны исе къардашына кълдыргъан. ²⁶ Экинджисинен, учюнджисинен ве единджисинедже эписинен ойле ола. ²⁷ Олардан сонъ къадын да оле. ²⁸ Тирилюв куню кельгенде, бу къадын, едисинден къайсы бирисининъ апаы оладжакъ? Оларнынъ эписи де онъа эвленген эдилер де!

²⁹ Иса оларгъа джевап берип:

– Сизлер пек янълышасыз, чюнки эм Языларны, эм Алланынъ къудретини бильмейсиз. ³⁰ Тирилюв куню кельгенде исе, олар не эвленеджеклер ве не де акъайгъа чыкъаджакълар. Амма олар коктеки мелеклер киби оладжакълар. ³¹ Олюлернинъ тирилювини алсакъ исе, Алла сизге айткъаныны окъумадынъызмы? ³² О: *«Мен Ибраимнинъ Алласым, Исхакънынъ Алласым ве Якъупнынъ Алласым»*, – деген. Алла олюлернинъ дегиль, тирилернинъ Алласыдыр, – деди.

³³ Халкъ буны эшитип, Исанынъ огретювине пек шаша эди.

³⁴ Фериселер исе, Иса саддукийлернинъ агъызларыны къапаткъаныны билип, эписи

топландылар. †³⁵ Олардан бириси, Къанун оджасы, Исаны сынамакъ ниетинде Ондан:

³⁶ – Оджа! Къанунда энъ муим эмир къайсыдыр? – деп сорады. ³⁷ Иса онъа:

– *«Рабби-Таалаянъны бутюн юрегинънен, бутюн джанынънен ве бутюн акъылынънен сев»*. ³⁸ Мына бу биринджи ве энъ муим эмирдир. ³⁹ Экинджиси де шойле: *«Башкъа адамны озюньни севгенинъ киби сев»*. ⁴⁰ Шу эки эмирде бутюн Къанун ве Пейгъамберлернинъ Язылары тура, – деп джевап берди.

⁴¹ Фериселер Исанынъ янында топлангъанда, О олардан: ‡

⁴² – Месих акъкъында насыл фикиринъиз бар? О, кимнинъ огълу? – деп сорады.

– Давутнынъ, – деп джевап бердилер. ⁴³ Иса оларгъа:

– Ойле олса, не ичюн Давут, Мукъаддес Рухтан ильхамланып, Онъа «Рабби» дей? О бойле деген:

⁴⁴ *«Рабби меним Раббиме айтты:*

„Душманларыньны аякъларынъ астына йыкътырмагъанымдже,

Сен Меним онъ тарафымда отур!»

⁴⁵ Демек, Давут Онъа «Рабби» дей. Насыл олып О, Давутнынъ огълу олур? – деди.

⁴⁶ Кимсе Исагъа бир сёз айтып джевап берип оламады. Шу кунъден башлап, ич бир адамнынъ Онъа суаль бермеге джесарети етмедди.

23 Ондан сонъ Иса халкъкъа ве шегиртлерине шойле деди: ††

2 – Къанун оджалары ве фериселер Мусанынъ ерине отурдылар. ³ Шунынъ ичюн олар сизге не беджермекни эмир этселер, беджеринъиз. Айткъанларыны япынъыз, лякин япкъанларыны япманъыз! Чюнки олар озь айткъанларыны беджермейлер. ⁴ Олар агъыр ве ташымагъа къолайсыз олгъан юкни юк устуне юклеп, инсанларнынъ омузларына ташлайлар, лякин озьлери онъа бир пармакънен биле тиймейлер. ⁵ Олар бутюн ишлерни, инсанларгъа корюнмек ичюн япалар. Олар дува къутуларыны кенъдже ве урбаларынынъ пускюллерини ‡ узунджа япалар. ⁶ Олар зияфетлерде тёрде ве синагогаларда энъ сайгъылы ерде отурмакъны, ⁷ базар мейданларында урьметнен селям бермесини ве адамлар тарафындан «Равви» ††† дегенлерини истейлер. ⁸ Сизлерге исе «Равви» демесинлер,

†† 22.34-40

Марк 12.28-34;

Лука 10.25-28. ‡ 22.41-46

Марк 12.35-37;

Лука 20.41-44. †† 23.1-36

Марк 12.38-40;

Лука 11.37-52;

20.45-47. †† Дува къутулары – еудийлер дува окъугъанда, манълайына ве сол къолуна териден ясалгъан къутучыкълар такъа эдилер. Оларнынъ ичинде Алланынъ Китабындан аятлар ола эди. Пускюллер – урбанынъ четине пекильген, Алланынъ эмирлерини анъдыргъан асмалар. ††† Равви – еудийдже «Оджам».

Марк 12.13-17;

Лука 20.20-26. † 22.23-33

Марк 12.18-27;

Лука 20.27-40.

чюнки сизинъ бир Оджанъыз бар. Сиз исе бир-биринъызге – агъа-къардашсынъыз. ⁹ Ер юзюнде кимсеге «Баба» деменъиз, чюнки сизинъ тек бир Коклердеки Бабанъыз бар. ¹⁰ Кимсе сизге «Ёлбашчы» демесин, чюнки сизинъ бир Ёлбашчынъыз бар – Алланынъ Месихи.

¹¹ Аранъыздаки энъ буюк сою сизлерге хызмет этсин. ¹² Ким озюни юксек тутса, алчакъта оладжакъ. Ким озюни алчакъ тутса, о юксельтиледжек.

¹³ Эй Къанун оджалары ве фериселер! Экиюзьлюлер! Алынъызгъа беля! Чюнки Кок Падишалыгъыны инсанларнынъ огюнде къапатып, озьлеринъиз де кирмейсиз, кирмеге истегенлерни де йибермейсиз.

¹⁵ Эй Къанун оджалары ве фериселер! Экиюзьлюлер! Алынъызгъа беля! Сизлер тек бир адамны озь дининъызге дёндюрмек ичюн дёньизлер ве топракъларны айланып чыкъасыз. Лякин оны дёндюрген сонъ, озюньизден эки къат бетер джеэннемнинъ огълу япасыз.

¹⁶ Эй сокъур етекчилер! Алынъызгъа беля! Сизлер: «Алланынъ Сарайынен ант этсенъиз, бунынъ эмиети ёкъ олур, лякин Алланынъ Сарайындаки алтыннен ант этсенъиз, берильген сёзни беджермек керексиз», – дейсиз. ¹⁷ Кёр акъылсызлар! Къайсы бири къыйметлидже: Сарайнынъ алтынымы, я да алтынны азиз япкъан Сарайнынъ озюми? ¹⁸ Шунынънен, сизлер кене: «Къурбан чалынган еринен ант этсенъиз, бунынъ эмиети ёкъ олур, лякин къурбан чалынган ериндеки бахшышнен ант этсенъиз, оны беджермек керексиз», – дейсиз. ¹⁹ Сокъурлар! Къайсы бири къыйметлидже: бахшышмы я да бахшышны азиз япкъан къурбан чалынган ерми? ²⁰ Бойледже, къурбан чалынган ернен ант эткен адам, эм къурбан еринен, эм ондаки эписи шейлернен ант эте. ²¹ Алланынъ Сарайынен ант эткен адам исе, эм Сарайнынъ озю, эм анда яшаган Алланен ант эте. ²² Кокнен ант эткен адам исе, эм Алланынъ тахтынен, эм де онынъ устюнде Отургъанынен ант эте.

²³ Эй Къанун оджалары ве фериселер! Экиюзьлюлер! Алынъызгъа беля! Сиз нане, таракъот ве зиранынъ ондан бир пайыны бересиз, лякин Къануннынъ энъ муимини: адалетлик, мераметлик ве садыкълыкъны – котерип атасыз. Буны исе беджермек ве башкъасыны да унутмамакъ керек.

²⁴ Эй кёр етекчилер! Сизлер чиркийни ичимлигинъизден сюзип ташлап, девени ютасыз!

²⁵ Эй Къанун оджалары ве фериселер! Экиюзьлюлер! Алынъызгъа беля! Сизлер пиала ве табакънынъ тышыны темизлейсиз, амма оларнынъ ичи хырсызлыкъ ве къызгъанчылыкъкъа толып таша. ²⁶ Эй кёр ферисе! Сен башта пиаланынъ ичини темизле, о вакъыт онынъ тышы да темиз олур.

²⁷ Эй Къанун оджалары ве фериселер! Экиюзьлюлер! Алынъызгъа беля! Сизлер сыланылган дюрбелер киби: олар тыштан дюльбер корюнелер, лякин ичи олю кемиклерге ве тюрлю арам шейлерге толу. ²⁸ Сиз де ойле: тыштан адамларгъа инсафлы корюнесиз, ичинъиз исе экиюзьлюлик ве адалетсизлик толу.

²⁹ Эй Къанун оджалары ве фериселер! Экиюзьлюлер! Алынъызгъа беля! Сизлер пейгъамберлерге дюрбелер къурып, азиз-эвлиярнынъ дефн этильген ерлерини донатып юресиз. ³⁰ «Эгер бабаларымыз девринде яшаган олсакъ, биз пейгъамберлернинъ къаныны тёкювинде иштирак этмез эдик», – дейсиз. ³¹ Бунен сиз озюньизге къаршы шаатлыкъ бересиз, пейгъамберлерни ольдюргенлернинъ огъуллары экенинъизни озюньиз тасдыкълап турасыз. ³² Къана, бабаларынъыз башлагъан ишни битиринъиз!

³³ Сиз йыланлар ве йылан союздансыз! Сиз джеэннем джезасындан къуртуламазсынъыз!

³⁴ Динъленъиз: Мен сизге пейгъамберлерни, акъыллы адамларны ве Къанун оджаларыны ёллайджам. Сизлер исе олардан кимни ольдюрюрсиз, кимни хачкъа мыхларсыз, кимни исе синагогаларынъызда къамчылап, шеэрден шеэрге къуварсыз. ³⁵ Бойледже, инсафлы адам Хабильнинъ къанындан башлап, Алланынъ Сарайы ве къурбан ери арасында сизлер ольдюрген Барахиянынъ огълу Зекарьянынъ къанынадже, ер юзюнде тёкюльген бутюн гунасыз адамларнынъ къаны сизинъ бойнунъызда! ³⁶ Сизге догърусыны айтам: буларнынъ эписи шу несильнинъ бойнуна тюшеджек.

³⁷ Эй Ерусалим, Ерусалим! Пейгъамберлерни ольдюрген ве онъа ёлланылган адамларны ташларнен ургъан шеэр! Тавукъ озь чипчелерини къанатлары астында насыл топласа, Мен де къач кере сенинъ балаларынъны Озь яныма топламагъа истедим, сизлер исе истемединъиз. ³⁸ Мына, сизинъ эвинъиз сизге къалдырылган ве бош тура! ³⁹ Сизге айтам: «Раббининъ ады иле Келеяткъанны шуретленъиз!» – демегендже, Мени корьмейджексиз.

24 Иса Алланынъ Сарайындан чыкъып кететкъанда, шегиртлери Онынъ янына келип, Сарайнынъ биналарына дикъкъатыны джелъп эттилер. ^{††}

² Иса оларгъа:

– Буларнынъ эписини коресизми? Сизге догърусыны айтам: бу ерде таш устюнде таш къалмайджакъ, эписи бозуладжакъ, – деди.

† 23.37-39

Лука 13.34-35. †† 24.1-2

Марк 13.1-2;

Лука 21.5-6.

³ Иса бир Озю Зейтюн дагында отургъан вакъытта, шегиртлери Онынъ янына келип, сорадылар:

– Бизлерге айт: бу шейлер не вакъыт оладжакъ? Сенинъ келишинъни ве ахыр заман якъынлашкъаныны косътерген бельги насыл оладжакъ? †

⁴ Иса джевап берип оларгъа:

– Ич кимсе сизлерни алдатмасын деп, сакът олунъыз! ⁵ Чюнки чокъ адамлар Меним адым иле келип: «Мен Месихим», – деп, чокъ адамларны алдатаджакълар, – деди. ⁶ – Сиз якъын дженк шаматасыны ве узакъ дженк акъкъында хаберлерни эшитирсиз. Амма къоркъманъыз: ойле олмакъ керек. Лякин бу даа сонъу дегиль. ⁷ Халкъ халкъкъа къаршы, падишалыкъ падишалыкъкъа къаршы котериледжек. Тюрлю топракъларда ачлыкълар ве ер тепренювлери оладжакъ.

⁸ Буларнынъ эписи исе – тек буюк азапларнынъ башланувы. ⁹ О вакъытта сизлерни къыйнайджакълар ве ольдюреджеклер. Мен ичюн, эписи халкъларнынъ адамлары сизлерден нефретленеджек. ¹⁰ О вакъытта чокъ адам иманындан вазгечеджек, бир-бирини сатаджакъ ве бир-бирини кореджек козьлери олмайджакъ.

¹¹ Чокътан-чокъ ялан пейгъамберлер пейда олып, чокъ адамларны алдатаджакъ. ¹² Адалетсизлик чокълашкъаны себебинден чокъусынынъ севгиси пек азлашаджакъ. ¹³ Лякин сонъунадже сабыр эткен адам къуртарыладжакъ. ¹⁴ Ондан эвель исе бутюн дюньяда Алла Падишалыгъы акъкъында бу Къуванчлы Хабер илян этиледжек. Бу хабер эписи халкъларгъа шаатлыкъ оладжакъ. О вакъыт сонъу келеджек.

¹⁵ Шунынънен, Даниял пейгъамбер айткъан «арам эткен бир пис шей» мукъаддес ерде тургъаныны коръсенъиз (окъугъан адам озю анъласын!), ††¹⁶ Еудиеде олгъан адамлар дагъларгъа къачсынлар. ¹⁷ Дам устюнде тургъан адам эвинден бир шей алмакъ ичюн ашагъа тюшмесин. ¹⁸ Тарлада олгъан адам исе усть урбасыны алмагъа къайтып бармасын. ¹⁹ О куньлерде юкю ве бала эмиздирген къадынларгъа беля оладжакъ! ²⁰ Къачувынъыз къышта я да раатлыкъ куню олмасын деп, дувалар окъунъыз. ²¹ Чюнки о вакъытта, дюньянынъ биринджи куньлерден башлап бу куньлерге къадар олмагъан ве даа бир кере олмайджакъ буюк белялар оладжакъ.

²² Эгер о куньлернинъ сайысы азлаштырылмагъан олса, ич бир джан къуртулып оламаз эди. Лякин сайлангъан адамлар ичюн о куньлернинъ сайысы азлаштырыладжакъ. ²³ Эгер о вакъыт кимдир сизге: «Бакъынъыз, Месих мында!»

† 24.3-14
Марк 13.3-13;
Лука 21.7-19. †† 24.15-28
Марк 13.14-23;
Лука 21.20-24.

я да «О, анда!» – десе, инанманъыз. ²⁴ Чюнки ялан месихлер ве ялан пейгъамберлер пейда олып, имкяны олса, сайлангъанларны биле ёлдан урмакъ ичюн, буюк аджайип шейлер япаджакълар ве бельгилер косътереджеклер. ²⁵ Мына, Мен буны сизлерге эвельден айтып бердим. ²⁶ Шунынънен, эгер сизлерге: «Бакъса, О сахарада», – деселер, анда барманъыз. Я да: «Бакъса, О бу эв ичинде», – деселер, инанманъыз. ²⁷ Чюнки Инсан Огълунынъ къайтып келиши, шаркътан гъарпкъадже кокте яшнагъан йылдырым киби оладжакъ.

²⁸ Олю беден къайда олса, леш къарталлары да шу ерде топланаджакълар.

²⁹ Бирден шу куньлернинъ буюк мусибетинден сонъ

*«Кунеш къара оладжакъ,
ай да ярыкъ бермейджек.*

Йылдызлар коктен тюшеджеклер

ве коклердеки кучьлер сарсыладжакълар». ‡

³⁰ О вакъытта Инсан Огълунынъ бельгиси кокте пейда оладжакъ. Ер юзюндеки эписи миллетлер окюр-окюр агълайджакълар ве коктеки булутлар устюнде къудрет ве буюк шан-шурет иле келяткъан Инсан Огълуны кореджеклер. ³¹ О, Озюнинъ мелеклерини ёллайджакъ. Олар, кучьлю бору чалдырып, сайлагъан адамларыны кокнинъ бир четинден башкъа четинедже, дюньянынъ дёрт тарафындан топлап келеджеклер.

³² Инджир береги сизге кинаели дерс олсун: онынъ пытагъы къабарып, япракълары ачылгъанда, яз якъынлашкъаныны билесиз. ‡³³ Сиз де буларнынъ эписини корсенъиз, билинъиз: О энди якъын, босагъада тура.

³⁴ Сизлерге догърусыны айтам: шимдики несиль ёкъ олмаздан эвель, буларнынъ эписи оладжакъ.

³⁵ Кок ве ер из къалдырмайып кечерлер, лякин Меним сёзлерим кечмез.

³⁶ Бу къайсы куню ве саат къачта оладжакъ акъкъында не Огъул, не коклердеки мелеклер бильмейлер. Тек Баба биле. ‡³⁷ Нух куньлеринде насыл олгъан олса, Инсан Огълу келеджек куньлеринде де ойле оладжакъ. ³⁸ Сув ташкъыны кельмезден эвель олгъан куньлерде, Нух сандыкъкъа кирмегендже, адамлар ашап-ичтилер, эвлендилер ве акъайгъа чыкътылар. ³⁹ Олар сув ташкъыны келип эр кесни ёкъ этмегендже, асыл да тюшюмлей эдилер. Инсан Огълу келеджек кунюнде де тамам ойле оладжакъ.

⁴⁰ О вакъытта эки адам тарлада оладжакъ, Алла бирисини аладжакъ, экинджисини исе къалдыраджакъ. ⁴¹ Дегирмен ташында ун чеккен эки къадындан бири алынаджакъ, экинджиси исе

‡ 24.29-31
Марк 13.24-27;
Лука 21.25-28. †† 24.32-35
Марк 13.28-31;
Лука 21.29-33. ‡‡ 24.36-44
Марк 13.32-37;
Лука 17.26-30, 34-36.

къалдырыладжакъ. ⁴² Бунынъ ичюн эр заман азыр олунъыз, чюнки Раббинъиз не заман келеджегини бильмейсинъиз. ⁴³ Лякин шуны билинъиз: эв саиби, хырсыз гедженинъ къайсы саатинде келеджегини бильсе, о, юкъламайып, хырсызгъа эвине кирмеге ёл бермез эди. ⁴⁴ Бойледже, сизлер де азыр олунъыз, чюнки Инсан Огълу сиз беклемеген саатте къайтып келеджек.

⁴⁵ Ишанчлы ве акъыллы къул ким? Эфендиси оны эв къуллары устюнде башлыкъ этип, оларгъа керек вакътынъда ашларыны бермеге къойды.

⁴⁶ Эфендиси кельгенде, онынъ бойле япкъаныны коръсе, о къул не къадар бахтлы! ⁴⁷ Сизге догърусыны айтам: эфенди оны озюнинъ бутюн мал-мулькюне бакъыджы этип къояр. ⁴⁸ Эгер де бу яман къул озь гонълюнде: «Эфендим якъын арада кельмейджек», – деп тюшюнге ⁴⁹ ве башкъа къулларны урмагъа шюшласа, ичкиджилернен берабер ашап-ичсе, ⁵⁰ о къулнынъ эфендиси бекленильмеген бир кунъде, тюшюнге бир саатте къайтып келир ⁵¹ ве оны къылычнен экиге болип, онъа экиюзьлюлернинъ арасында ер береджек. О ерде агълав ве тиш гъыджыртысы оладжакъ.

25 О вакъытта Кок Падишалыгъы бунъа ошайджакъ: он къыз, лампат алып, киевни къаршыламагъа чыкъалар. ² Олардан беши акъылсыз, беши исе акъыллы экен. ³ Акъылсыз сойлары лампатларны алып, янына зейтюн ягъы алмагъанлар. ⁴ Акъыллы сойлары исе лампатларнен бардачыкъларда ягъ да алгъанлар. ⁵ Киев кеч къалгъаны себебинден, эписи къызлар юкъусырай-юкъусырай юкълап къалдылар. ⁶ Яры геджеде бир сес янгъырады: «Киев келе! Оны къаршыламагъа чыкъынъыз!» ⁷ Къызларнынъ эписи турып, яхшы янсын, деп лампатларыны догъурттылар. ⁸ Акъылсызлар акъыллыларгъа: «Лампатларымыз сёне, бизлерге ягъларынъыздан беринъиз!» – дедилер. ⁹ Акъыллылар джевап берип: «Ёкъ, бизлерге де, сизлерге де ягъымыз етмейджек. Сиз тюкянгъа барып, озьлеринъизге ягъ сатын алынъыз», – дедилер. ¹⁰ Олар ягъ алмагъа кеткенде, киев кельди. Азыр тургъан къызлар киевнен тойгъа кирдилер ве оларнынъ артындан къапу япылды. ¹¹ Сонъ къалгъан къызлар келип: «Эфендим, эфендим! Бизге ачып бер!» – дедилер. ¹² Лякин о, оларгъа джевап берип: «Сизге догърусыны айтам: ким олгъанынъызны бильмейим», – деди. ¹³ Бойлеликнен, эр вакъыт козь-къулакъ олунъыз, чюнки сиз не кунюни, не саатини билесиз.

¹⁴ О вакъытта Кок Падишалыгъында олгъан шейлер бунъа ошайджакълар: бир адам ёлгъа чыкъаджакъ олгъан, къулларыны чагъырып, озь мал-мулькюни оларгъа тапшыра. ^{††15} Бирисине

† 24.45-51
Лука 12.41-48. †† 25.14-30
Лука 19.11-27.

беш, башкъасына эки, учюнджисине бир бинъ алтын [‡] бере – эр бирине къабилиетине коре. Озю исе кете. ¹⁶ Беш бинъ алгъан сою парасыны ишлете ве даа беш бинъ къазана. ¹⁷ Онъа ошап, эки бинъ алгъаны да эки бинъ къоша. ¹⁸ Бир бинъ алтын алгъан адам исе барып, чукъур къаза ве эфендисининъ парасыны сакълай. ¹⁹ Чокъ вакъыт кечкен сонъ къулларнынъ эфендиси къайтып келе ве олардан джевап сорай. ²⁰ Беш бинъ алгъаны башкъа беш бинъни де кетирип: «Эфендим! Манъа беш бинъ берген эдинъ. Мына, мен оларгъа къошып даа беш бинъ арттырдым», – деди. ²¹ Эфенди онъа: «Аферин! Сен яхшы ве садыкъ къул экенсинъ! Сен кучюк бир иште ишанчлы олгъанынъ ичюн, энди санъа буюк ишлер де беририм. Кель ве меним къуванчымны меннен боль!» – деди. ²² Эки бинъ алгъан адам да келип: «Эфендим! Манъа эки бинъ берген эдинъ. Мына, мен оларгъа къошып даа эки бинъ арттырдым», – деди. ²³ Эфенди онъа: «Аферин! Сен яхшы ве садыкъ къул экенсинъ! Сен кучюк бир иште ишанчлы олгъанынъ ичюн, энди санъа буюк ишлер де беририм. Кель ве меним къуванчымны меннен боль», – деди. ²⁴ Бир бинъ алгъаны да келип: «Эфендим! Мен сени къатты адам экенинъни билем. Сен сачмагъан ерден орасынъ, сепмеген ерден джыясынъ. ²⁵ Шунынъ ичюн, мен сенден къоркъкъанымдан, барып, бинъ алтынны топракъкъа копип, сакъладым. Мына, озь паранъны ал», – деди. ²⁶ Эфенди онъа джевап берип: «Эй, яман ве дембель къул! Мен сачмагъан ерден оргъанымны, сепмеген ерден джыйгъанымны биле экенсинъ. ²⁷ Ойле олса, парамны фаизджилерге борджкъа берген олсанъ, мен келип, оны фаизнен алыр эдим. ²⁸ Энди, ондан бир бинъни алып, он бинъи олгъан адамгъа беринъиз! ²⁹ Чюнки кимде бар олса, онъа даа бериледжек ве онда арткъач олур. Кимде ёкъ олса, ондан олгъаны да тартып алынаджакъ. ³⁰ Энди бу файдасыз хызметчини тышарыгъа, къаранлыкъкъа котерип атынъыз. О ерде агълав ве тиш гъыджыртысы оладжакъ», – деди.

³¹ Инсан Огълу Озюнинъ шурети ичинде ве эписи мелеклеринен берабер кельгенде, Озюнинъ шуретли падиша тахтына отураджакъ. ³² Эписи халкълар Онынъ огюне топланаджакълар. Чобан къойларны эчкилерден айыргъаны киби, О оларны эки къысымгъа боладжек. ³³ Къойларны Озюнинъ онъ тарафына, эчкилерини исе сол тарафына турсатаджакъ. ³⁴ О вакъытта Падиша онъ тарафындакилерине:

– Эй, Меним Бабамдан хайыр алгъанлар, келинъиз! Дюнъя яратылгъанындан берли сизлер ичюн мирас олып азырлангъан Падишалыкънынъ саиби олунъыз. ³⁵ Чюнки Мен ач эдим, Манъа аш

‡ 5000, 2000, 1000 алтын – къадимий юнанджа «беш, эки, бир талантон». Бир талантон – къарарнен 35 кило алтын я да кумюш.

бердинъиз. Сувсагъан эдим, Манъа сув ичирдинъиз. Чет адам эдим, Мени эвлеринъизде къабул эттинъиз. ³⁶ Чыпакъ эдим, Мени кийиндирдинъиз. Хаста эдим, Мени бакътынъиз. Зинданда эдим, Мени келип корьдинъиз, – дейджек.

³⁷ Инсафлы адамлар Онъа джевап берип:

– Я Рабби! Не вакъыт Сени ач олгъанынъны корип, ашаттыкъ? Я да сувсагъанынъны корип, сув ичирдик? ³⁸ Не вакъыт Сени чет олгъанынъны корип, эвлеримизде къабул эттик? Я да чыпакъ олгъанынъны корип кийиндирдик? ³⁹ Не вакъыт Сени хаста олгъанынъны корьдик, я да зинданда олгъанынъда санъа кельдик? – дейджеклер.

⁴⁰ Падиша оларгъа джевап берип:

– Сизге догърусыны айтам: сизлер Меним шу кучюк къардашларымдан бирисине япкъанынъыз, бу Манъа япкъанынъыздыр, – дейджек.

⁴¹ Сонъ О сол тарафындакилерге:

– Эй лянетлилер! Ёкъ олунъ козюмден, Иблис ве онынъ мелеклерине азырланылган эбедий атешке тюшюнъиз! ⁴² Чюнки Мен ач эдим, аш бермединъиз. Сувсагъан эдим, сув ичирмединъиз.

⁴³ Чет адам эдим, Мени эвлеринъизде къабул этмединъиз. Чыпакъ эдим, Мени кийиндирмединъиз. Хаста эдим, зиндангъа тюштим, Мени бакъмадынъыз, – дейджек. ⁴⁴ Онъа джевап берип, олар да:

– Я Рабби! Сени не вакъыт ач, сувсагъан, чет, чыпакъ, хаста я да зинданда олгъанынъны корип, Санъа ярдым этмедик? – деп сораиджакълар. ⁴⁵ О джевап берип, оларгъа:

– Сизге догърусыны айтам: сизлер шу кучюклернинъ бирисине япмагъанынъыз, бу Манъа япмагъанынъыздыр, – дейджек.

⁴⁶ Шунунъ ичюн, олар эбедий джезагъа, инсафлы адамлар исе эбедий аяткъа бараджакълар.

26 Иса лафыны битирген сонъ, шегиртлерине: †

² – Эки кунъден сонъ Песах Байрамы оладжагъыны билесиз. Инсан Огълу сатыладжакъ ве хачкъа мыхланаджакъ, – деди.

³ О вакъыт баш руханийлер ве халкъларнынъ акъсакъаллары Каяфа деген баш руханийнинъ азбарында топлашып, ⁴ Исаны гизлиден тутып ольдюрмекни озъара анълаштылар. ⁵ Амма олар: «Тек бу иш байрам кунълеринде олмасын, даа халкъ исьян котермесин», – дедилер.

⁶ Иса Бетания шеэринде, лепра хасталыгъынен чекишкен Симоннынъ эвинде олгъанда, †⁷ бир къадын Онынъ алдына кельди. О, алебастрдан ясалган савутта пек паалы къокъулы ягъ кетирип, Онынъ башына тѣкти. Иса о вакъыт софра

башында отура эди. ⁸ Шегиртлери буны корип, ачувландылар ве:

– Бу масрафларнынъ неге кереги бар? ⁹ Бу ягъны буюк парагъа сатып, акъчасыны фукъарелерге бермеге мумкюн эди! – дедилер.

¹⁰ Иса буны эшитип, оларгъа:

– Не ичюн къадынны раатсыз этесиз? О Мен ичюн яхшы иш япты. ¹¹ Фукъарелер эр вакъыт сизлернен, лякин Мен эр вакъыт сизлернен берабер олмайджам. ¹² Къадын бу ягъны тенеме тѣкип, Мени дефн этмеге азырлады. ¹³ Сизге догърусыны айтам: Къуванчлы Хаберни дюньянынъ къайсы еринде илян этселер, бу къадыннынъ япкъан ишини де икяе этип, оны хатырлатаджакълар, – деди.

¹⁴ Сонъ он экиден бириси Иуда Искариот деген адам баш руханийлернинъ алдына барып: ‡

¹⁵ – Исаны къолунъызгъа тутып берсем, манъа не берирсиз? – деп сорады. Олар Иудагъа отуз кумюш сайып бердилер. ¹⁶ Шу вакъыттан башлап Иуда Исагъа хиянетлик этмек ичюн келишкен вакъыт къыдыра башлады.

¹⁷ Маясыз Пишкен Пите Байрамынынъ биринджи кунюнде шегиртлер Исанынъ алдына келип:

– Санъа Песах ашыны къайда азырлайыкъ? – деп сорадылар. †

¹⁸ – Шеэрге кирип, анавы бир адамгъа барынъыз ве онъа шойле айтынъыз: «Оджа: „Меним вакъыт-саатим якъынлашты, – дей. – Песах Байрамыны шегиртлеримнен берабер сенинъ эвинъде япаджам“», – деди Иса.

¹⁹ Шегиртлери, Иса оларгъа буюргъаны киби, Песах ашыны азырладылар.

²⁰ Акъшам тюшкенде, Иса он эки шегиртинен софра башына отурды. ²¹ Аш ашагъанда, Иса:

– Сизге догърусыны айтам: сизден биринъиз Мени сатаджакъ, – деди.

²² Шегиртлер пек кедерленип, бир-бири артындан Ондан:

– Рабби, о мен дегильдирим я? – деп сорай башладылар.

²³ О исе, джевап къайтарып:

– Меннен чанакъкъа къолундаки питесини батыргъан адам Мени сатаджакъ. ²⁴ Язылгъаны киби, Инсан Огълу кетейта. Лякин Инсан Огълуны саткъан адамгъа буюк бея оладжакъ! О адам догъмагъан олса, озю ичюн яхшыджа олур эди, – деди.

²⁵ О вакъытта Исагъа хиянетлик япаджакъ Иуда сорады:

– Равви, о мен дегильдирим я?

– Буны сен айтасынъ, – деди Иса.

† 26.1-5

Марк 14.1-2;

Лука 22.1-2;

Юхан 11.45-53. †† 26.6-13

Марк 14.3-9;

Юхан 12.1-8.

‡ 26.14-16

Марк 14.10-11;

Лука 22.3-6. †† 26.17-25

Марк 14.12-21;

Лука 22.7-14, 21-23;

Юхан 13.21-30.

²⁶ Олар ашап отургъанда, Иса отъмекни алды, шукюр этип парчалады ве шегиртлерине берип:
– Алынъыз, ашанъыз. Бу – Меним тенимдир, – деди. †

²⁷ Къадени де алып, шукюр этти ве оларгъа узатып:

– Бундан эпинъиз ичинъиз, – деди. ²⁸ – Чюнки бу – Васиет къаны. Бу Меним къаным чокъ адамнынъ гуналары багъышланмасы ичюн тѣкюледжек.

²⁹ Мен сизге шуны айтам: Бабамнынъ Падишалыгъында Мен сизлернен янъы ичимлик ичеджек кунъгедже, Мен юзюм мейвасынынъ ичимлигини ичмейджем.

³⁰ Сонъ олар йырлап, Зейтюн дагъы тарафына кеттилер. ³¹ Шу арада Иса шегиртлерине:

– Бу гедже эпинъиз Меним ичюн ёлдан уруладжакъсыз. Чюнки Языда шойле язылгъан:

«Чобанны урып йыкъсам – сюрюдеки къойлар да дагъытыладжакъ». ††

³² Амма Мен олип тирильген сонъ, сизлер Галилеягъа бармаздан эвель анда барарым, – деди.

³³ Пѣтр джевап берип Онъа:

– Эгер эписи Сенинъ ичюн ёлдан урулсалар биле, мен ич бир вакъыт ёлдан урулмайджам! – деди.

³⁴ Иса онъа:

– Санъа догърусыны айтам: шу геджеси, хораз къычырмаздан эвель, сен Менден учь кере вазгечеджесинъ, – деди. ³⁵ Пѣтр Онъа:

– Манъа Сеннен берабер ольмеге керек олса биле, Сенден вазгечмейджем! – деди. Башкъа шегиртлери де шойле дедилер.

³⁶ О вакъытта Иса оларнен Гетсимани деген бир ерге бара. О шегиртлерине:

– Мында отурынъыз. Мен барып, дува окъуйым, – дей. ‡

³⁷ О, Озюнен Пѣтрны ве Зебедаинынъ эки огълуны алды. Исаны дерт ве гъам къаплап алдылар. ³⁸ О, янында олгъан адамларгъа:

– Джаным сыкъылып, олю гъамынен тола. Мында къалынъыз ве Меннен берабер козь-къулакъ олунъыз, – деди.

³⁹ Бираз узакълашып, О, ерге йыкъылды ве дува окъуп башлады:

– Бабам! Эгер мумкюн олса, бу азап къадесинден Мени къуртар! Амма Меним истегеним дегиль, Сенинъ истегенинъ олсун, – деди.

⁴⁰ Иса, шегиртлерининъ янына къайтып, оларнынъ юкълагъаныны коръди ве Пѣтргъа:

– Демек, сизлер Меннен берабер бир саат биле козь-къулакъ оламадынъыз? – деди. ⁴¹ – Сынавдан

кечмек ичюн, козь-къулакъ олып, дува окъунъыз. Рух джесюр, беден исе такъатсыз!

⁴² Иса экинджи кере барып:

– Бабам! Эгер бу азаплардан Мени къуртармагъа чаре олмаса ве Манъа оны ичмек керек олса, Сенинъ истегинъ эда олсун, – деп дува окъуды.

⁴³ Къайтып кельгенде исе, шегиртлерини кене юкълагъан алда тапты: оларнынъ козьлерини юкъу баскъан. ⁴⁴ Иса оларны къалдырып, кене узакълашты ве шу сѣзлерни текрарлап, учюнджи сефер дува окъуды. ⁴⁵ Шундан сонъ Озь шегиртлерининъ янына келип, оларгъа:

– Сиз эп юкълайсынъызмы, раатланасынъызмы? Вакъты-саати кельди: мына, Инсан Огълуны гуналы адамларнынъ къолуна берелер.

⁴⁶ Турунъыз, кетейик! Бакъынъыз, Манъа хиянетлик япкъан адам якъынлашты, – деди.

⁴⁷ Шу анъ, О даа бу сѣзлерни айткъанынен, он экиден бири Иуда пейда олды. Иуданен берабер къылыч ве таякъларнен сиялангъан чокъ адам кельди. Оларны баш руханийлер ве халкънынъ акъсакъаллары ёллагъан. ††

⁴⁸ Хаин Иуда: «Мен кимни опъсем, сизге керек Адам будыр. Оны якъаланъыз», – деп, оларгъа эвельден насыл бельги береджегини айткъан эди.

⁴⁹ Сонъра о, Исанынъ къаршысына кельди ве:
– Мераба, Равви! – деп, Оны опыти. ⁵⁰ Иса исе ондан:

– Достум, сен не ичюн мындасынъ? – деп сорады. О вакъыт адамлар якъынлашып, Исаны якъаладылар.

⁵¹ Шу арада Исанынъ бир шегирти къылычыны чекип, баш руханийнинъ къулуны урып, онынъ къулагъыны кести. ⁵² Лякин Иса онъа:

– Къылычынъны къынына къой! Эр бир къылыч котерген адам къылычтан гъайып оладжакъ. ⁵³ Я да сен, Мен Бабама риджа этип оламам беллейсинъми? О Манъа шу анъ он эки мелек ордусындан чокъ йибери эди. ⁵⁴ Амма бойле олса, Языларда язылгъаны насыл эда этиледжек? Булар эписи олмакъ керек, – деди.

⁵⁵ Ондан сонъ Иса чокъ адамларгъа:

– Мени якъаламакъ ичюн айдут тутаджакъ киби къылыч ве таякъларнен сияланып кельдинъиз. Мен эр кунъ Алланынъ Сарайында олып, окъута эдим, сизлер исе Мени якъаламадынъыз, – деди.

⁵⁶ – Лякин буларнынъ эписи, Пейгъамберлернинъ Язылары беджерильмеси ичюн, олды.

О вакъытта эписи шегиртлери Исаны къалдырып, къачып кеттилер.

⁵⁷ Исаны якъалагъанлар Оны баш руханий Каяфанынъ алдына кетирдилер. О ерге Къанун оджалары ве акъсакъаллар топландылар. ††

† 26.26-30

Марк 14.22-26;

Лука 22.15-20. †† 26.31-35

Марк 14.27-31;

Лука 22.31-34;

Юхан 13.36-38. ‡ 26.36-46

Марк 14.32-42;

Лука 22.39-46.

†† 26.47-56

Марк 14.43-50;

Лука 22.47-53; Юхан 18.3-12. †† 26.57-68

Марк 14.53-65;

Лука 22.54-55, 63-71;

Юхан 18.13-14, 19-24.

⁵⁸ Пётр исе Исанынъ пешинден узакътан барып, баш руханийнинъ азбарынадже кельди. Ичериге кирип, бу вакъианынъ сонъуны корьмек ичюн хызметчилернен отурды.

⁵⁹ Баш руханийлер ве бутюн Юксек Шура, Исагъа олюм джезасыны бермек ичюн, Онъа къаршы ялан шаатлыкъ къыдырсалар да, тапып оламадылар.

⁶⁰ Чокъ адам ялан шаатлыкъ этселер де, тапып оламадылар. Сонъунда эки шаат сёзге чыкъып:

⁶¹ – Мына бу адам: «Мен Алланынъ Сарайыны йыкъып, учъ кунъде кене къурып олурым», – деди, – дедилер.

⁶² Биринджи баш руханий еринден турып, Исагъа: – Сен не ичюн джевап къайтармайсынъ?

Оларнынъ Санъа къаршы шаатларына не айтджанъ? – деди.

⁶³ Иса индемени. Баш руханий Онъа:

– Тири Алланынъ огюнде Сени емин эттирем, бизлерге айт, Месих, Алланынъ Огълу – Сенсинъми? – деди. ⁶⁴ Иса онъа:

– Озюнь айттынъ. Сизге даа айтам: бундан сонъ «Сиз Инсан Огълу, Къудретли Алланынъ онъ тарафында отургъаныны ве коктеки булутлар устюнде кельгенини кореджексиз», – деди.

⁶⁵ О вакъытта баш руханий озъ устюнде урбаларыны йыртып:

– Куфюр! Бизлерге башкъа шаатларнынъ неге кереги бар? Мына энди О, Аллагъа куфюр эткенини озълеринъиз эшиттинъиз. ⁶⁶ Сизлер не къараргъа кельдинъиз? – деди. Олар джевап берип:

– Къабаатлы ве олюмге ляйыкъ! – дедилер.

⁶⁷ Сонъ олар Исанынъ юзюне тюкюрп, Оны урдылар ве котеклеп:

⁶⁸ – Эй Месих! Пейгъамберлигинъни косътер, Сени ким ургъаныны бизге айт! – дедилер.

⁶⁹ Пётр исе тышта, азбарда отура эди. Бир хызметчи къыз онынъ янына келип:

– Сен де галилеялы Исанен берабер эдинъ де! – деди. [†]

⁷⁰ Лякин Пётр эписининъ алдында инкяр этип:

– Сен айткъан шейни мен бильмейим, – деди.

⁷¹ Сонъ къапу тарафкъа кечкенде, башкъа бир хызметчи къызы да оны корип, этрафтакилерине:

– Бу да назаретли Исанен эди! – деди.

⁷² Пётр исе ант этип кене инкяр этти:

– Мен бу адамны танымайым! – деди.

⁷³ Бираздан сонъ шу ерде тургъанлар келип, Пётргъа:

– Керчектен де, олардан бириси оласынъ, лафынъдан белли, – дедилер. ⁷⁴ Сонъ Пётр, ант этип, сёз берди:

– Алла бойнумны урсун! Мен бу Адамны танымайым! – деди.

Шу анъ хораз къычырды.

[†] 26.69-75

Марк 14.66-72; Лука 22.56-62; Юхан 18.15-18, 25-27.

⁷⁵ О дакъкъада Исанынъ онъа: «Хораз къычырмаздан эвель, сен учъ кере Менден вазгечеджесинъ», – деген сёзлери Пётрнынъ эсине тюшти. Тышкъа чыкъып, о окюр-окюр агълады.

27 Саба эрте баш руханийлер ве халкънынъ акъсакъаллары, Исаны ольдюрмек къарарыны чыкъармакъ ичюн, бирлешип топландылар. ^{††2} Оны багъладылар ве аким Пилатнынъ [‡] огюне алып бардылар.

³ Исаны саткъан Иуда исе, Онынъ олюмге укюм этильгенини билип, пешман этти ве отуз кумюшни баш руханийлер ве акъсакъалларгъа къайтарып: ^{‡‡}

⁴ – Мен гуна яптым, къабаатсыз адамны саттым, – деди. Олар исе:

– Бундан бизлерге не? О сенинъ ишинъ! – дедилер.

⁵ Иуда исе, акъчаларны Сарайда котерип атты, ве о ерден кетип, озюни асты.

⁶ Баш руханийлер акъчаны алып: «Бу парада къан бар, оны хазинеге къоймагъа Къанун рухсет этмей», – дедилер.

⁷ Озъара анълашып, бу акъчагъа чет адамлар комюледжек мезарлыкъ ичюн чельмекчининъ тарласыны сатын алдылар. ⁸ Шунунъ ичюн о тарла бу кунълерге къадар «Къан Тарласы» деп адлана.

⁹ Шунунънен Йирмея пейгъамбернинъ агъзындан айтылгъаны беджерильди:

«Исраиль огъуллары Онъа фиат къойгъан отуз кумюшни алды.»

¹⁰ Алла манъа буюргъан киби, чельмекчининъ тарласыны сатын алдылар».

¹¹ Иса исе акимнинъ огюнде турды. Аким Ондан: – Сен еудийлернинъ Падишасы оласынъми? – деп сорады.

– Сен озюнь Манъа «Падиша» дейсинъ, – деди онъа Иса. ^{‡‡}

¹² Баш руханийлер ве акъсакъаллар Оны къабаатлагъанда, О ич бир шей айтмады. ¹³ Пилат Онъа:

– Эшитмейсинъми, Санъа къаршы не къадар шаатлыкъ япалар! – деди.

¹⁴ Лякин Иса бу лафларгъа бир сёз биле джевап къайтармады. Аким пек шашты.

¹⁵ Эр Песах Байрамында акимнинъ халкъ истеген бир мабюсны азат эткен адети бар эди. ^{‡‡†16} Бу сефер зинданда намлы бир айдут бар эди, онынъ ады Иса Барабба эди. ¹⁷ Халкъ топлангъанда, Пилат олардан:

^{††} 27.1-2

Марк 15.1;

Лука 23.1-2;

Юхан 18.28-32. [‡] Пилат – Понтий Пилат, Еудие ве Самарие виляетлерининъ римли акими. ^{‡†} 27.3-10

Фаалиет 1.18-19. ^{‡‡} 27.11-14

Марк 15.2-5;

Лука 23.3-5;

Юхан 18.33-38. ^{‡‡†} 27.15-26

Марк 15.6-15;

Лука 23.13-25;

Юхан 18.39-19.16.

– Сизлер кимни азат эткенимни истейсиз? Иса Бараббаны, я да Месих деп адланган Исанымы? – деп сорады.

¹⁸ О, олар Исаны пахыллап теслим эткенлерини анълай эди. ¹⁹ Пилат, къады курсюсине отургъанда, апайындан хабер кельди: «О инсафлы адамгъа ич бир шей япма, чюнки бугунь мен тюшюмде О ичюн пек азап чектим».

²⁰ Амма баш руханийлер ве акъсакълалар халкъны къандырдылар, Бараббаны азат этмесини ве Исаны ольдюрильмесини талап эттилер. ²¹ Аким олардан:

– Сизлер экисинден къайсы бирини азат эткенимни истейсиз? – деп сорады.

– Бараббаны! – деп джевап бердилер.

²² Пилат оларгъа:

– Я Месих деп адланган Исанен не япайым? – деди.

– Хачкъа мыхлансын! – деди олар.

²³ – О не яманлыкъ япты? – деп сорады аким. Лякин олар даа зияде багъырып:

– Хачкъа мыхлансын! – дедилер.

²⁴ Пилат ич бир шей ярдым этмегини, аксине исьян котериледжегини корип:

– Мен бу адамнынъ къаны тѣкюледжегинде къабаатлы дегилим. Бу ишни озьлеринъиз бакъынъыз! – деди де, халкънынъ козю огюнде сув кетиртип, эллерини ювды.

²⁵ Бутюн халкъ бунъа джевап берип:

– Онынъ къаны бизим ве балаларымызынынъ башында олсун! – деди.

²⁶ Бундан сонъ Пилат Бараббаны чыкъарып йиберди, Исаны исе къамчылап хачкъа мыхламагъа эмир берди.

²⁷ Сонъ акимнинъ аскерлери Исаны преториягъа † алып бардылар. Онынъ этрафында бутюн арбий болюкни †† топладылар. †28 Онынъ урбаларыны чыкъарып, устюне къырмазы туюлю урба †† кийдирдилер. ²⁹ Тикенлерден тадж орип, башына такътылар. Онъ къолуна таякъ берип, Онынъ алдында тиз чѣктилер ве:

– Яшасын еудийлернинъ Падишасы! – деп масхара эттилер. ³⁰ Сонъ Онынъ устюне туюкюрип, таякъ алып башына урдылар. ³¹ Масхаралап тойган сонъ, устюнден урбаны чыкъарып, Озюнинъ урбаларыны кийдирдилер ве хачкъа мыхламакъ ичюн алып кеттилер.

³² Олар чыкъып кететкъанларда, киренели Симон деген бир адамны расткетирдилер. Оны Исанынъ хачыны котерип бармагъа меджбур эттилер. †33 «Къафа Ери» манасыны анълаткъан,

† Претория – укюмдар Пилатнынъ яшаган ве римли аскерлер яткъан ер. †† Арбий болюк – къадимий юнанджа «спейра» – «легион»нынъ он пайындан бир пайы, 600 аскер. † 27.27-31

Марк 15.16-20;

Юхан 19.2-3. †† Бунъа ошаган урбаны тек падишалар кие эдилер. †† 27.32-44

Марк 15.21-32;

Голгофа деген ерге кельдилер. ³⁴ Анда Исагъа ичмек ичюн отъ къарыштырылган шарап ††† бердилер. Иса оны къапып бакъты, амма ичмеге истемеди.

³⁵ Сонъ Оны хачкъа мыхлап къойдылар.

Урбалары ичюн джереп чекип, озъара пайлаштылар ³⁶ ве отурып, Оны къаравулладылар.

³⁷ Онынъ башы тѣпесинде: «Бу – еудийлернинъ Падишасы Иса», – деп, къабаатыны косътерген языны къойдылар.

³⁸ Исанен даа эки айдутны – бирисини Онынъ онъ тарафында, экинджисини исе сол тарафында хачкъа мыхлап къойдылар. ³⁹ Кечип кететкъанлар башларыны саллап, Исагъа куфюр сѣзлер айта эдилер:

⁴⁰ – Эй, Сен, Алланынъ Сарайыны йыкъкъан ве учъ кунъ ичинде къургъан адам! Озюньни Озюнь къуртарса! Эгер Сен Алланынъ Огълу олсанъ, хачтан тюшсе!

⁴¹ Баш руханийлер, Къанун оджалары ве акъсакълалар да Оны мыскъыллай эдилер:

⁴² – Башкъаларны къуртара эди, Озюни исе къуртарып оламай! О – Израильнинъ Падишасы! Хачтан тюшсюн, о вакъытта биз Онъа инанырмыз!

⁴³ О, Аллагъа ишанды. Эгер Алла Оны истесе, Оны къуртарсын! О: «Мен Алланынъ Огълу олам», – деген!

⁴⁴ Исанен берабер хачкъа мыхланган айдутлар да Оны шойле сѣге эдилер.

⁴⁵ Уйледен башлап саат учъке къадар бутюн дюньяны къаранлыкъ басты. ††46 Саат учълерде Иса къатты сеснен къычырып:

– Эли, Эли, лема савахтани? – деди. Бу сѣзлернинъ терджимеси: «Аллам, Аллам! Сен не ичюн Мени къалдырып кеттинъ?» – демектир.

⁴⁷ О ерде турганлардан базылары буны эшитип: – О, Ильясны чагъыра, – дедилер.

⁴⁸ Олардан бириси тез-тез чапып барып, сарувлы сюнгерни экиши шарапкъа батырып, таякъ уджуна илиштирди де, Исагъа узатты. ⁴⁹ Башкъалары исе: – Токъта бакъайыкъ, Ильяс келип Оны къуртараджакъмы? – дедилер.

⁵⁰ Иса исе даа бир кере къатты сеснен къычырып, сонъки нефесини чыкъарды.

⁵¹ Шу анъ Алла Сарайындаки перде тѣпеден ашагъадже йыртылып, экиге болюнди. Ер титреди, къаялар ярылды. ⁵² Къабирлер ачылды ве чокъ раметли азизлер тирильди. ⁵³ Олар къабирлеринден чыкъып, Иса тирильген сонъ мукъаддес шеэрге кирдилер ве чокъ адамларгъа корюндилер.

Лука 23.26-43;

Юхан 19.17-27. ††† Шарап – агърыгъа чыдамагъа енгильдже олсун деп, юзюм шарабына адджы бир илядж къоша эдилер.

††† 27.45-56

Марк 15.33-41;

Лука 23.44-49;

Юхан 19.28-30.

⁵⁴ Исаны къаравуллагъан юзбашы ве онынъ аскерлери, ер титрегенини ве башкъа вакъиаларны корип, пек къоркътылар ве:
– Акъикъатен О – Алланынъ Огълу экен! – дедилер.

⁵⁵ Анда чокъ къадынлар да узакътан бакъып тура эдилер. Олар, Галилеядан башлап Исанынъ пешинден кетип, Онъа хызмет эткен эдилер.

⁵⁶ Оларнынъ арасында магалалы Мерьем, Якъупнен Юсуфнынъ анасы Мерьем эм де Зебедай огъуларыннынъ анасы бар эди.

⁵⁷ Акъшам Ариматея шеэринден олгъан Юсуф адлы бир зенгин адам кельди. О да Исанынъ шегирти эди. ^{†58} Пилатнынъ огюне барып, Исанынъ беденини сорады. Пилат бедени онъа берильмесини буюрды. ⁵⁹ Юсуф джесетни алып, темиз кетен безге сарды ⁶⁰ ве озюнинъ къаяда оюлгъан янны къабринде дефн этти. Къабирнинъ агъзыны балабан бир ташнен къапатып, кетти.

⁶¹ Магалалы Мерьемнен башкъа Мерьем исе къабирнинъ къаршысында отура эдилер.

⁶² Эртеси куню – раатлыкъ куню – баш руханийлер ве фериселер Пилаткъа кельдилер ве:

⁶³ – Эфендимиз, биз О яланджы даа сагъ олгъанда: «Мен учъ куньден олюлер арасындан турарым», – дегенини хатырладыкъ. ⁶⁴ Шунынъ ичюн сен учюнджы куню кечмегендже Онынъ мезарыны къорумагъа эмир эт. Ёкъсам Онынъ шегиртлери келип джеседини хырсызлар да, сонъра халкъкъа: «О олюлер арасындан тирилип турды», – дерлер. Эм бу ялан биринджисинден де бетер олур, – дедилер.

⁶⁵ Пилат оларгъа:

– Сизде сакъчылар бар. Барып, бильгенинъиз киби къабирни къаравуланъыз, – деди.

⁶⁶ Олар барып, къабир ташына мууръ бастылар ве къабирни къорумагъа къаравуларны къойдылар.

28 Раатлыкъ куню кечкен сонъ, афтанынъ биринджи кунюнде ^{††} саба танъда магалалы Мерьемнен башкъа Мерьем къабирни бакъмагъа бардылар. ^{‡2} Бирден кучълю зельзеле олды. Бу Алланынъ мелеги коктен энди ве къабирнинъ янына барып, ташны четке авдарды ве устуне отурды. ³ Онынъ корюниши яшынгъа ошай, урбалары исе къар киби бем-безд эди. ⁴ Къобаны къаравуллагъан аскерлер къоркъудан

† 27.57-61

Марк 15.42-47;

Лука 23.50-56;

Юхан 19.38-42. †† Афтанынъ биринджи куню – раатлыкъ кунюнден сонъ кельген кунь, шимдики базар куню. ‡ 28.1-10

Марк 16.1-8;

Лука 24.1-12;

Юхан 20.1-10.

къалтырадылар ве ольген киби олдылар. ⁵ Мелек исе къадынларгъа:

– Къоркъманъыз! Хачкъа мыхлангъан Исаны къыдыргъанынъызны билем. ⁶ О бу ерде ёкъ. Сизлерге айткъаны киби, О тирильди. Келинъиз, Рабинъиз яткъан ерини бакъынъыз. ⁷ Энди тез барынъыз да, Онынъ шегиртлерине: «Иса тирильди! О сизлерден эвель Галилеягъа бара. Сиз Оны анда корерсиз», – денъиз. Энди Мен сизлерге эписини айттым, – деди.

⁸ Къадынлар тез-тез къабирден чыкъып, буюк къуванч ве къоркъу иле Онынъ шегиртлерине хабер этмеге чаптылар. ⁹ Апансыздан Исанынъ Озу оларнынъ къаршысына чыкъып:

– Мерабанъыз! – деди. Къадынлар Онынъ янына чапып бардылар ве аякъларыны къучакълап, таменна эттилер. ¹⁰ Иса оларгъа:

– Къоркъманъыз! Барып, къардашларыма айтынъыз, Галилеягъа барсынлар. Анда олар Мени корерлер, – деди.

¹¹ Къадынлар ёлда олгъанда, къабирни къоругъан бир къач къаравул барып, баш руханийлерге олгъан шей акъкъында хабер эттилер. ¹² Олар акъсакъларнен топланып, акъыл таныштылар ве аскерлерге чокъ пара берип:

¹³ – Биз гедже юкълагъан маальде Онынъ шегиртлери келип, джеседини хырсызлап кеттилер, – денъиз, – деп оларны огреттилер. ¹⁴ – Эгер де бу иш акимнинъ къулагъына етсе, бизлер оны ишандырырмыз ве сизлерни белядан къуртарырмыз.

¹⁵ Аскерлер акъчаны алып, баш руханийлер оларны огреткени киби яптылар. Бу хабер еудийлер арасында кенъ даркъалып, бугуньки куньлергедже яшап кельмекте.

¹⁶ Он бир шегирт исе Галилеягъа, Иса оларгъа буюргъан дагъгъа кеттилер. ^{††17} Олар Исаны корип, Онъа табындылар. Базылары исе шубелендилер.

¹⁸ Иса оларгъа якъынлашып, лафыны башлады:

– Манъа кокте де, ерде де бутюн акимие берильди. ¹⁹ Шунынъ ичюн барынъыз! Эписи халкълардан адамларны Меним шегиртлерим япынъыз! Оларны Коклердеки Баба, Огъул ве Мукъаддес Рух адынен сувгъа батырып чыкъарынъыз ве Мен сизлерге буюргъан эр шейни тутмагъа оларгъа огретинъиз! Мен исе эр вакъыт, дюньянынъ сонъунадже сизлернен!

†† 28.16-20

Марк 16.14-18;

Лука 24.36-49;

Юхан 20.19-23;

Фаалиет 1.6-8.

Марк

Маркнен берильген Инджиль

Эрте риваетлерине коре, бу Инджиль кысмынынъ муэллифи бир вакъытлары эльчи Павелнен берабер чалышкъан Юхан Марктыр.

Онынъ акъкъында «Эльчилернинъ Фаалиети» китабында язылган. Марк Инджильнинъ бу кысмыны Исанынъ догъувындан сонъ 64-68 сенелерине къадар, Пётрнен берабер Рим шеэринде олгъанда язган. Бу Китап Алланы бильмегенлер ве якъында Аллагъа иман эткенлер ичюн язылган. Муэллиф, Исанен якъын мунасебетте олган Пётрнынъ онъа тариф эткен вакъиаларына эсаслана.

Марк Исанынъ ишлерине эсас эмиет бере ве Иса Месих Алланынъ Огълу олып, бутюн хасталыкълар, азап чекювлер ве олюм устюнден акимлик япкъаныны косътере. Маркнынъ шаатлыгына коре, Иса бутюн къуветини адамны яманлыкънынъ ве гунанынъ къуллугъындан къуртармакъ ичюн бере ве акимлигини ич бир вакъыт Озюнинъ шахсий истеклери ичюн къуullanмай.

Марк Исанынъ омрюнден сонъки афталары ве кунълери, Онынъ азаплары, олюми ве тирилюви акъкъында ияе эте. Бу Къуванчлы Хабер, Иса олюмни енъип олгъаны акъкъында ачыкъ-айдын шаатлыкъ бере.

1 Алланынъ Огълу Иса Месих акъкъында Къуванчлы Хабернинъ башланувы. Ешай пейгъамбер китабында Алланынъ бойле сёзлерини язган:

«Мына, Мен Сенинъ огюньден хаберджимни ёллайм.

О, сенден эвель барып, Сенинъ ёлунъны азырлайджакъ. †

³ *Сахрада онынъ сеси янъгырайджакъ: „Раббининъ ёлуны азырланъыз, кечеджек ерлерини тюм-тюз этинъиз!“*

⁴ Бойлеликнен, сахрада Ягъя пейда олды. О, адамларны, гуналарынынъ багъышланмасы ичюн тевбе этип, сувгъа батырылып чыкъармагъа огрете ве сувгъа батырып чыкъара эди.

⁵ Бутюн Еудие мемлекетинден ве Ерусалим шеэринден адамлар Ягъягъа келе эдилер. Олар озь гуналарыны айта эдилер. О исе, кельгенлерни Иордан озенининъ сувуна батырып чыкъара эди.

⁶ Ягъя деве юнүнден орюльген урба, белинде мешин къушакъ такъып юре эди. Ашагъан ашы – чегертки ве кийик бал эди. ⁷ О, шойле хитап этип айта эди:

– Меним пешимден менден де Къудретлиси келеята. Мен, эгилип, Онынъ аякъкъапларынынъ багъыны чезмеге биле ляйкъ дегилим. ⁸ Мен

† 1.1-8
Матта 3.1-12;
Лука 3.1-9, 15-17;
Юхан 1.19-28.

сизлерни сувгъа батырам, О исе, сизлерни Мукъаддес Рухкъа батыраджакъ.

⁹ О кунълерде Галилеянынъ Назарет шеэринден Иса келип чыкъты. Ягъя Оны Иордан озенине батырып чыкъарды. ^{††10} Иса сувдан чыкъкъанда, кок ярылды да, о, Алла Рухуны коръди. Рух гогерджин киби Исагъа эне эди.

¹¹ Коклерден:

– Сен Меним севимли Огълумсынъ, Сенден пек мемнюним, – деген бир сес эшитильди.

¹² Шу анъ Рух Исаны сахрагъа алып барды.

^{†13} Анда къыркъ кунъ девамында Иблис Оны сынавгъа огъратты. Иса кийик айванлар арасында яшады. Онъа мелеклер хызмет эттилер.

¹⁴ Ягъя зиндангъа тюшкен сонъ, Иса Галилеягъа кельди. О, Алладан Къуванчлы Хаберни даркъатып юре эди. ^{‡†}

¹⁵ – Вакъты-саати кельди! Алла Падишалыгъы якъынлашты! Тевбе этинъиз, Къуванчлы Хаберге инанынъыз! – дей эди Иса.

¹⁶ Иса, Галилея голю боюндан кечаяткъанда, Симоннынъ, къардашы Андрейнен берабер балыкъ сачмаларыны гольге аткъаныны коре. Олар балыкъчы эдилер. ^{‡†17} Иса оларгъа:

†† 1.9-11
Матта 3.13-17;
Лука 3.21-22. ‡ 1.12-13
Матта 4.1-11;
Лука 4.1-13. †† 1.14-15
Матта 4.12-17;
Лука 4.14-15. ‡‡ 1.16-20

– Меним артымдан юрюнъиз. Шимди сиз балыкъ дегиль де, инсан тутаджакъсынъыз, – деди.

¹⁸ Агъа-къардашлар аман сачмаларыны ташлап, Исанынъ пешинден кеттилер. ¹⁹ Бираз юрген сонъ, Иса Зебедайнынъ огълу Якъупны ве онынъ къардашы Юханны коръди. Олар къайыкъ ичинде отурып балыкъ сачмаларыны тюзете эдилер. ²⁰ Иса агъа-къардашны чагъырды, ве олар, бабалары Зебедайны ыргъатларнен берабер къайыкъта къалдырып, Онынъ пешинден кеттилер.

²¹ Олар Кафарнаум шеэринде кельген сонъ, биринджи раатлыкъ куню Иса синагогагъа кирип, адамларны огретип башлады. ²² Онынъ айткъан сёзлерини эшиткенлер эписи шашып къала эдилер. Чюнки О, Къанун оджалары киби дегиль, буюк къудрет берильген адам киби огрете эди.

²³ Шу арада синагогагъа джин ургъан бир адам кире.

²⁴ – Эй, назаретли Иса, Сен бизден не истейсинъ? Бизни гъайып этмек ичюн кельдинъми? Мен Сенинъ ким олгъанынъны билем! Сен Алланынъ Азизисинъ! – деп къычырды о.

²⁵ Иса джинге шойле эмир этти:

– Сус да, бу адамдан чыкъ!

²⁶ Джин адамны сарсытып, къаба бир сеснен багъырып, онынъ ичинден чыкъты. ²⁷ Буны корьгенлер эписи шашып къалдылар. Бир-биринден:

– Бу насыл шей? – деп сорай эдилер. – Насылдыр бир яп-яны огретюв... Онынъ къудрети о къадар буюк ки, О, арам рухларгъа эмир эте, олар исе Онъа бойсуналар.

²⁸ Онынъ акъкъында хабер бутюн Галилея топракъларына тез-тез даркъалды.

²⁹ Иса синагогадан чыкъар-чыкъмаз, Якъуп ве Юханнен берабер Симон ве Андрейнинъ эвине кирдилер. ³⁰ Симоннынъ къайнанасы юксек сыджакънен хаста ята эди. Шуны ашыкъып Исагъа айттылар. ³¹ О, хастанынъ янына барып, оны къолундан тутып турсатты. Къадыннынъ сыджагъы шу дакъкъасы тюшти. О турып, оларгъа софраны донатты.

³² Акъшам олып, кунеш къонгъан сонъ, бутюн хасталарны ве джин ургъанларны Исанынъ огюне кетирдилер. ³³ Бутюн шеэр эалиси оларнынъ къапусы огюне топланды. ³⁴ Иса чешит тюрю хасталарны тедавийледи, чокъ шейтанларны къувып чыкъарды, амма оларгъа ич бир шей айтмагъа ясакъ этти, чюнки олар Онынъ ким олгъаныны бильдилер.

³⁵ Саба, танъ атмаздан эвель турып, Иса эвден чыкъты ве адам олмагъан бир ер тапып, дувалар окъуп башлады. ³⁶ Симон, аркъадашларынен

берабер, Исаны эр ерде къыдырып башладылар.

³⁷ Оны тапып:

– Эписи Сени къыдыралар, – дедилер.

³⁸ – Айдынъыз, башкъа ерлерге барайыкъ, – деди оларгъа Иса. – Къомшу къасабаларгъа барып, анда да Алланынъ Сёзюни анълатаджакъым, чюнки Мен шу макъсатнен ёлгъа чыкътым.

³⁹ Бойледже, Иса, оларнынъ синагогаларында Алланынъ Сёзюни анълатып ве шейтанларны къувып чыкъарып, бутюн Галилея топрагъыны айланып чыкъты.

⁴⁰ Куньлернинъ биринде Исагъа бир адам кельди. Онынъ бутюн тинини арам лепра хасталыгъы баскъан. О, Исанынъ янына барып, тиз чёкип ялварды:

– Эгер истесенъ, мени эляллап тедавийлерсинъ. ⁴¹

⁴¹ Иса оны адждыды, къолуны узатып хастагъа тийди де, шойле деди:

– Мен истейим, сени эляллап тедавийлейим.

⁴² Шу дакъкъасы лепра хасталыгъы ёкъ олып, о, элял олды. ⁴³ Иса исе, оны сертликнен тенбилеп:

– Сакъын, кимсеге бир шей айтма! Руханийге барып корюн де, тедавийленгенинъ ичюн Муса буюргъан шейни бер де, о, эписине шаатлыкъ олсун, – деди.

⁴⁵ Амма о адам кетип, озюнен олгъан вакъианы орталыкъкъа даркъатып башлады. Нетиджеде, Иса энди шеэр ичинде ачыкъ юрип оламады ве адам олмагъан ерлерде къалды. Онъа анда да адамлар эр ерден келе эдилер.

2 Бир къач куньден сонъ Иса кене Кафарнаум шеэринде кельди. О, энди эвде олгъаныны эшитип, ² о къадар чокъ адам топланды ки, къапунынъ огюнде, азбарда биле ер ёкъ эди. Иса оларгъа Алланынъ Сёзюни анълата эди.

³ Шу арада дёрт адам Онъа паралич ургъан бир инсанны котерип кельдилер. ⁴ Адам чокълугъындан Исагъа якъынлашмакъ имкяныны тапалмай, олар Онынъ тёпесинде эвнинъ дамыны ачып, хастаны яткъан тёшеги устюнде яваштан Исанынъ янына тюшюрдилер. ⁵ Иса, оларнынъ иманыны корип, хастагъа:

– Огълум, гуналарынъ багъышланды! – деди.

⁶ Бу ерде бир къач Къанун оджалары да отура эдилер. Олар ичинден шойле тюшюндилер:

⁷ «Бу адамнынъ айткъанлары недир? Бойле сёзлер куфюрдир! Гуналарны Алладан башкъа ким багъышлай биле?»

⁸ Иса бир кереден Озь рухунен оларнынъ фикирлерине далды да, оларгъа шойле деди:

– Сизинъ юреклеринъиздеки тюшюнджелер недир! ⁹ Хастагъа айтыладжакъ сёзлерден къайсы къолайджа: «Гуналарынъ багъышланды», – я да «Тур, тёшегинъни ал да, бар», – демекми? ¹⁰ Амма,

†† 1.40-45

Матта 8.1-4;

Лука 5.12-16. †† 2.1-12

Матта 9.1-8;

Лука 5.17-26.

Матта 4.18-22;

Лука 5.1-11. † 1.21-28

Лука 4.31-37. †† 1.29-34

Матта 8.14-17;

Лука 4.38-41. † 1.35-39

Лука 4.42-44.

Инсан Огълунунъ ер юзюнде гуналарны багъышламагъа къудрети олгъаныны да билинъиз! – деди. Сонъ хастагъа: ¹¹ – Санъа айтам: еринъден тур, тѣшегинъни ал да, эвинъе кет! – деди.

¹² Адам шу дакъкъасы турды, тѣшегини котерди ве эписининъ козю огюнде чыкъып кетти. Буны корьгенлер шашып къалдылар.
– Биз бойле шейлерни ич бир вакъыт корьмедик! – деп, Аллагъа шукюрлер эттилер.

¹³ Иса кене Галилея голю боюна кетти. Халкъ Онынъ анынъда топлана эди, Иса оларны огретип юрди. †

¹⁴ Шу ерлерден кечкенде, Иса салым топлангъан еринде отургъан Алфейнинъ огълу Левийни корьди.

– Меним артымдан юр! – деди онъа Иса. Левий турып, Исанынъ артындан кетти.

¹⁵ Сонъ Иса Левийнинъ эвинде эди. Бир софра башында Онен ве Онынъ шегиртлеринен берабер чокъ салым топлайджылары ве гунакярлар да ашап-ичип отура эдилер. Онынъ артындан юргенлернинъ сайысы ёкъ эди.

¹⁶ Исанынъ салым топлайджылары ве гунакярларнен отурып ашап-ичкенини корьген фериселер ве Къанун оджалары Онынъ шегиртлерине:

– Бу насыл шей? О салым топлайджылары ве гунакярнен ашап-ичип отура да! – дедилер.

¹⁷ Буны эшиткен Иса оларгъа шойле деди:

– Эким сагъламларгъа дегиль, хасталаргъа керек. Мен инсафлы адамларны дегиль, гуналыларны чагъырмагъа кельдим.

¹⁸ Бир кунь Ягъянынъ шегиртлери ве фериселер урф-адет боюнджа аштан-сувдан вазгече эдилер. Адамлар, Исагъа келип, бойле суаль бердилер:

– Ягъянынъ ве фериселернинъ шегиртлери аштан-сувдан вазгечкенде, Сенинъ шегиртлеринъ ашап-ичип юргенлери недир? ††

¹⁹ Иса оларгъа шойле джевап берди:

– Тойгъа чагъырылгъан киевнинъ мусафирлери, киев оларнен олгъанда, ашны ред этерлерми? Ёкъ, киев оларнен олгъандже, ашап-ичерлер! ²⁰ Амма ойле куньлер келеджек ки, киевни араларындан аладжакълар, иште о вакъыт олар аштан вазгечеджеклер. ²¹ Кимсе эски урбагъа янъы парчадан ямав къоймаз, чюнки янъы ямав эски урбадан йыртылып, тешикни даа бетер алгъа кетирир. ²² Эм, кимсе яш шарапны эски мешин торбаларына толдурмай, чюнки яш шарап джарты торбаны да йыртаджакъ, шарап да бозуладжакъ, торба да гъайып оладжакъ. Яш шарапны янъы мешин торбаларгъа толдуралар.

²³ Раатлыкъ куньлерининъ биринде Иса богъдай тарласындан кечип кететкъан. Онынъ шегиртлери ёл бою башакъларны къопарып башлайлар. ²⁴ Буны корьген фериселер Исагъа:

– Бакъ сен оларны! Раатлыкъ куню ясакъ этильген шейлерни не ичюн япалар?

²⁵ Иса оларгъа шойле джевап берди:

– Сиз Давут падиша ве онынъ адамлары ач ве мухтадж олгъанда не япкъанлары акъкъында окъумадынъызмы? ²⁶ О, Авиатар баш руханий олгъан заманда Алланынъ Эвине кирип, тек руханийлерге ашамагъа мумкюн олгъан теклиф пителерини ашагъан ве адамларына да берген.

²⁷ Сонъ Иса шойле дей:

– Инсан раатлыкъ куню ичюн дегиль, раатлыкъ куню инсан ичюн яратылгъан. ²⁸ Шунинъ ичюн Инсан Огълу – раатлыкъ кунюнинъ де Раббисидир.

3 Иса кене синагогагъа кире. Анда бир къолу къуругъан адам бар экен. ² Раатлыкъ куню бу сакъатны тедавийлер экенми, деп, Оны къабатламакъ ичюн, артындан бакъып тура эдилер. ³ Иса, къолу сакъат олгъан адамгъа:

– Ортагъа чыкъ! – деди.

⁴ Сонъ оларгъа бойле суаль берди:

– Раатлыкъ куню яхшылыкъ я да яманлыкъ япмакъ мумкюнми? Къанун нени рухсет эте? Джан къуртармакъмы я да ольдюрмекми?

Олар индемедилер. ⁵ Иса адамларнынъ о къадар таш юрекли олгъанларына къайгъырып, этрафына кедер ве ачувнен бакъты. Къолу сакъат адамгъа исе:

– Къолунъны узат! – деди. О, сакъат къолуны узаткъанынен, къолу тюзельди.

⁶ Фериселер исе кетип, шу саат Ироднынъ тарафдарларынен бирликте топлашып, Исаны насыл этип ольдюрмеге акъыл таныштылар.

⁷ Иса шегиртлеринен берабер голь тарафкъа ёл алды. Онынъ артындан Галилея ве Еудиеден пек чокъ адам юре эди. ⁸ Онынъ япкъанларыны эшитип, тап Ерусалим, Идумея, Иордан аркъасындан, Тир ве Сидон виляетлеринден адам акъынтысы келип етти. ⁹ Къабалалыкъта сыкъылып къалмамакъ ичюн, Иса шегиртлерине бир къайыкъ азырламакъ керегини айтты. ¹⁰ Чокъ адамны тедавийлегенини билип, чешит хасталыкъларгъа огърагъанлар бир-бирини итеклеп Онъа токъунмакъ истей эдилер.

¹¹ Джинлер Оны корьгенде, ерге йыкъылып: – Сен – Алла-Тааланынъ Огълусынъ, – деп къычырдылар.

¹² Амма Иса, Озю ким олгъаныны бильдирмеге кесен-кес ясакъ этти.

¹³ Ондан сонъ Иса дагъ устюне чыкъып, шегиртлеринден Озю сайлап алгъанларыны

† 2.13-17

Матта 9.9-13;

Лука 5.27-32. †† 2.18-22

Матта 9.14-17; Лука 5.33-39.

‡ 2.23-28

Матта 12.1-8; Лука 6.1-5. †† 3.1-6

Матта 12.9-14;

Лука 6.6-11.

чагырды. Олар Исанынъ янына кельдилер. ^{†14} Иса, янында бутюн вакъыт олсунлар, Алла Сёзюни даркъатсынлар ве инсанлар ичинден джин къувмакъ къудретини алсынлар деп, Озюне он эки эльчи сайлап алды. ¹⁶ О, он эки шегирт сайлагъанларнынъ адлары: Симон (Иса онъа Пётр адыны берди), ¹⁷ Зебедай огълу Якъуп, онынъ къардашы Юхан (Иса оларгъа Боанергес, я да «Гурюльдюннинъ огъуллары» адыны берди), ¹⁸ Андрей, Филип, Бартоломай, Матта, Тома, Алфейнинъ огълу Якъуп, Фадда, Симон Ветанпервер ¹⁹ ве сонъундан Исагъа хаинлик япкъан Иуда Искариот.

²⁰ Бундан сонъ Иса эвине къайта. Анда кене о къадар адам топланды ки, оларгъа бир тилим отъмек ашамагъа биле вакъыт олмады.

^{†21} Исанынъ якъын адамлары буны эшитип:

– О акъылдан азды, – деп, Оны алып кетмеге кельдилер.

²² Ерусалимден кельген Къанун оджалары исе:

– Онынъ ичинде Беэльзебул шейтан бар!

Шунынъ ичюн О, джинлери джинлер башлыгъы къуветинен къувып чыкъара! – дедилер.

²³ Иса исе, оларны янына чагырып, кинаели икяелер айтып башлады:

– Иблис Иблисни насыл къувып чыкъараджакъ?

²⁴ Эгер бир падишалыкъ озь ичинден болюнсе, о падишалыкъ аякъта туралмаз. ²⁵ Эгер бир эв озь ичинден болюнсе, о эв де аякъта туралмаз. ²⁶ Эгер Иблис озюне къаршы чыкъса, о, аякъ устюнде туралмаз, амма онынъ сонъки куню якъынлашты.

²⁷ Кимсе, кучлю адамнынъ эвине кирип, онынъ малыны хырсызламаз. Амма башта кучлю адамны багъласа, бутюн мал-мулькюни хырсызлап кетер.

²⁸ Сизге догърусны айтам: адамларнынъ япкъан гуналары ве айткъан куфюрликлери багъышланаджакъ. ²⁹ Амма Мукъаддес Рухкъа айтылган куфюр сёзлер эбедий багъышланмайджакъ, о эбедий джезагъа махкюм этиледжек.

³⁰ Иса бу сёзлери айткъанынынъ себеби шунда ки, базылары:

– Оны джин урды, – дей эдилер.

³¹ Исанынъ анасыннен къардашлары келип чыкътылар. Озьлери эвге кирмейип, Оны чагырмакъ ичюн адам ёлладылар. ^{†32} Исанынъ этрафында пек чокъ адам бар эди. Олар Онъа:

– Ананънен къардашларынъ ве къыз-къардашларынъ тышарыда туруп, Сени чагыралар, – дедилер.

³³ Иса оларгъа:

– Меним анам ве къардашларым кимдир? – деди.

³⁴ Сонъ этрафында отургъанларгъа бакъып:

– Мына, булар Меним анам ве къардашларым!

³⁵ Ким Алланынъ ирадесини беджерсе, о Меним къардашым, къыз-къардашым ве анам, – деди.

4 Иса кене голь боюнда адамларны огрете эди.

Онынъ янына о къадар чокъ адам топланды ки, Иса къайыкъкъа отуруп сувгъа тюшмеге меджбур олды. Адамлар исе ялыда къалдылар. ^{†12} Иса чокъ кинаели икяе айтып, халкъкъа насиатлар берди.

³ – Шуны динъленъиз, – деди Иса. – Бир урлукъ

сачыджы тарлагъа чыкъа. ⁴ О урлукъ сачкъанда, базы урлукълар ёл кенарына тюше. Шу арада къушлар учып келелер де, урлукъларны чокъуп ёкъ этелер. ⁵ Башкъа урлукълар ташлы, топракъ аз олган ерге тюше ве тезден осип чыкъалар, чюнки топракъ бу ерде юфкъа экен. ⁶ Кунеш чыкъкъан сонъ исе, олар сарара-солалар ве яхшы тамыр атып оламагъанларыннан, къурып къалалар.

⁷ Урлукъларнынъ бир къысмы тикенликке тюшкен экен, тикенлер тез оселер ве фиданларны богъып, гъайып этелер. ⁸ Яхшы топракъкъа тюшкен урлукълар исе чыкътылар ве буюк олып осьтилер, яхшы берекет бердилер: бир урлукътан отуз къат, башкъалары алтмыш ве дигерлери юз къат арткъач берекет кетирдилер.

⁹ – Къулагъы барлар буны эшитсинлер! – деди Иса.

¹⁰ Адамлар даркъалып, Исанынъ янында тек он эки шегирти ве Онынъ артындан эр вакъыт юргенлер къалгъанда, олар Исадан кинаели икяелернинъ манасыны сорадылар. [†]

¹¹ Иса оларгъа:

– Алла Падишалыгъынынъ сыры сизге белли.

Тышарыда къалгъанлары исе эр шейни кинаели икяелер ярдымынен анълайлар.

¹² Оларгъа кинаели икяелерни айтылгъанынынъ макъсады шундадыр:

«Олар, козьлеринен бакъып – корьмесинлер, къулакъларынен эшитип – анъламасынлар, сонъ төвбе этмесинлер, гуналары багъышланмасын!»

¹³ Бу кинаели икяени анъламадынъызмы? Ойле олса, башкъа икяелерни насыл анълайджакъсыз? – деди оларгъа Иса. ^{††14} – Урлукъ сачыджынынъ сачкъаны – Алланынъ Сёзюдир. ¹⁵ Базы адамлар ёл кенарындаки топракъкъа ошайлар. Олар сёзни динълегенде, Иблис бирден келип, бу адамларнынъ юрегине сачылган сёзни – урлукъны – хырсызлап кете. ¹⁶ Дигерлери, урлукъны алган, ташлы топракъкъа ошайлар.

† 3.13-19

Матта 10.1-4;

Лука 6.12-16. †† 3.20-30

Матта 12.22-32;

Лука 11.14-23; 12.10. † 3.31-35

Матта 12.46-50;

Лука 8.19-21.

†† 4.1-9

Матта 13.1-9;

Лука 8.4-8. †† 4.10-12

Матта 13.10-17;

Лука 8.9-10. ††† 4.13-20

Матта 13.18-23;

Лука 8.11-15.

Олар, сѣзни эшитип, оны тезликнен ве къуванчен къабул этелер. ¹⁷ Олар, де бир шейге, де башкъа шейге дикъкъат этип, урлукъкъа тамыр атмагъа бермейлер. Оларнынъ башына шу сѣз ичюн къаза-бея кельсе, олар аман ёлундан къайталар.

¹⁸ Башкъалары исе, урлукъны алгъан, тикенли топракъ киби: олар сѣзни эшителер, ¹⁹ амма аят къасеветлери, зенгинликнен алданув ве башкъа шейлер истеклери келип, сѣзни бастырлар, ве урлукълар берекетсиз къалалар. ²⁰ Урлукъны алгъан, яхшы топракъкъа ошагъан адамлар да бар. Олар, сѣзни эшитип, оны къабул этелер. Олардан базылары отуз къат, башкъалары алтмыш къат ве дигерлери юз къат берекет берелер.

²¹ Иса сѣзюни девам этти:

– Чыракъны эвге кетирип, оны къопкъа, я да ятакъ тюбюне къоярсызмы? Ёкъ, оны къандиль устюне къоялар! ^{†22} Эр бир шей озы вакътында айтылмакъ ичюн, гизлене. Эр бир шей, озы вакътында чыкъарылмакъ ичюн, сакълана.

²³ Къулагъы барлар буны эшитсинлер!

²⁴ Иса сѣзюни девам этти:

– Эшиткенинъизге дикъкъат этинъиз. Сиз насыл ольчев иле ольчесенъиз, сизге де айны шу ольчевнен ольчеп бериледжек. Даа къошып бериледжек. ²⁵ Кимде бар олса, онъа даа бериледжек. Кимде ёкъ олса, олгъаны да тутып алынаджакъ.

²⁶ Сонъ Иса шойле деди:

– Алланынъ Падишалыгъы бунъа ошай:

Бир адам топракъкъа урлукъ сача. ²⁷ О, гедже юкълап, кунъдюз тура. Урлукънынъ насыл осип-узангъанындан онынъ хабери ёкъ. ²⁸ Топракъ озы-озюнден башта ешилъ сапчыкъны, сонъ башакъны, ондан сонъ башакъта толгъан ашыкъны чыкъара. ²⁹ Ашыкъ пишкен сонъ, адам оракъны къолуна ала – берекетни джыймагъа вакъыт кельди.

³⁰ Сонъ Иса шойле деди:

– Алла Падишалыгъыны ненен къыяслайыкъ?

Оны насыл кинаели икяенен ифаделейик?

^{††31} Мына, Алланынъ Падишалыгъы бир хардал урлукънына ошай: оны топракъкъа сачкъанда, ер юзюнде бу урлукътан да юфакъ урлукъ олмай.

³² Амма, сачылгъан сонъ ойле осип котериле ки, бостандаки бутюн осюмликлерден юксек ола. Онынъ пытакълары о къадар буюк олалар ки, къушлар оларнынъ салкъынында юва къуралар.

³³ Иса, даа чокъ кинаели икяелер айтып, адамларгъа, сыгъдыргъанлары къадар, Алланынъ Сѣзюни анълата эди. ^{†34} О, эр шейни кинаели икяелернен айта эди. Тек шегиртлеринен бир Озю къалгъанда, оларгъа бу шейлерни ачыкъ анълата эди.

† 4.21-25

Лука 8.16-18. †† 4.30-32

Матта 13.31-32;

Лука 13.18-19. † 4.33-34

Матта 13.34-35.

³⁵ Шу куню акъшам устю Иса шегиртлерине:

– Гольнинъ о бир ялысына ялдап кечейик, – деди.

††

³⁶ Олар, адамларны къалдырып, къайыкъта отургъан Исаны озьлеринен берабер алдылар. Янларында башкъа къайыкълар да бар эди. ³⁷ Сонъ бирден ойле бир кучлю фуртуна къопты ки, далгъалар къайыкъкъа урулып, оны толдураят эдилер. ³⁸ Иса исе, къайыкънынъ къуйругъы тарафында, башыны ястыкъкъа къойып, юкълай эди. Шегиртлери Оны уятып:

– Оджам! Биз сувгъа баткъанымыз Сен ичюн эп бирми? – дедилер.

³⁹ Иса уянып, еринден турды да, фуртуна елине:

– Токъта! – деди ве гольге тынчланмагъа эмир этти. Шу анъ ель тынды, ве гольге тынчлыкъ чекти.

⁴⁰ Ондан сонъ О, шегиртлерине:

– Не ичюн сизлер бойле къоркъакъсынъыз? Сизинъ иманынъыз къаерде? – деди.

⁴¹ Шегиртлери исе къоркъып ве шашып къалдылар. Бир-бирлеринден:

– Кимдир бу я? Ель де, голь де Онъа бойсуналар! – деп сорахтылар.

5 Олар гольнинъ къаршы тарафындаки герасалыларнынъ юртуна келип чыкътылар.

^{††2} Иса къайыкътан тюшкенинен, бирден Онъа таба шу ердеки къабирлернинъ арасындан джин ургъан бир адам чыкъты. ³ Мезарлыкъта яшагъан бу адамны кимсе зынджырларнен биле багълап оламай эди. ⁴ Оны чокъ керелер зынджырларнен багълап, аякъларына бугъавлар кирсетселер де, о зынджырларны узип, бугъавларны сындырып ташлай эди. Онъа кимсенинъ кучю етмей эди.

⁵ Гедже-кунъдюз токътамайып, къабирлер арасында, къырлар устюне чыкъып, озюни ташларнен урып, багъырып юре эди. ⁶ О, Исаны узакътан корип, чапып кельди де, Онынъ аякълары огюне бель букип, ⁷ бар сесинен ялварды:

– Эй Иса, Юдже Алланынъ Огълу, менде не ишинъ бар? Алланынъ акъкъы ичюн, мени къыйнама! ⁸ – Чюнки Иса джинге: «Эй, джин, бу адамдан чыкъып кет!» – деген эди.

⁹ Иса ондан:

– Адынъ не? – деп сорады.

– Адым Орду ^{†††}, чюнки бизлер чокъмыз, – деп джевап берди о.

¹⁰ Джинлер, Иса оларны бу юрттан айдап чыкъармамасы ичюн Онъа чокъ ялварды.

¹¹ Шу ерлердеки бир байыр тѣпесинде буюк бир домуз сюрюси отлап юре эди. ¹² Джинлер, Исагъа ялварып:

†† 4.35-41

Матта 8.23-27;

Лука 8.22-25. †† 5.1-20

Матта 8.28-34;

Лука 8.26-39. ††† Орду – къадимий юнанджа «легион», Рим ордусынынъ, 6000 аскер олгъан, бир къысмы.

– Бизни бу домузларгъа ёлла, оларгъа кирейик, – дедилер.

¹³ Иса оларгъа рухсет берди. Джинлер исе, шу адамдан чыкъып, домузларгъа кирдилер. Сонъ эки бинъге якъын домуз тик къая устюнден гольге секирип, сув ичинде богъулып ольдилер.

¹⁴ Домузларны отлаткъан адамлар къачып кетип, бу адисе акъкъында шеэрде ве онынъ этрафларындаки къасабаларда биле айтып чыкътылар. Бутюн адамлар не олгъаныны бакъмагъа кельдилер. ¹⁵ Олар Исанынъ янына келип, бакъсалар: анавы, бир орду джин ургъан адамнынъ акъылы озюне кельгенини, озю де кийинип-къушанып отургъаныны корип, пек къоркътылар. ¹⁶ Бу вакъианы корьгенлер о адам джинлеринден насыл къуртулгъаныны ве домузлар неге огърагъанлары акъкъында халкъкъа тариф эттилер. ¹⁷ Онынъ ичюн бу ернинъ сакинлери Исаны оларнынъ юртундан кеткенини истедилер.

¹⁸ Иса къайыкъкъа тюшкенде, джинлеринден къуртулгъан адам Онен берабер кетмеге рухсет сорай. ¹⁹ Амма Иса разылыкъ бермеди.

– Озь эвинъе, якъынларынъа бар, Рабби сени аджып, сен ичюн не япкъаныны ве санъа мерамет косьтергенини оларгъа айтып бер, – деди онъа.

²⁰ О адам кетти. Он Шеэр † топракъларында, о, Иса онъа не япкъаныны айтып юре эди. Буны эшиткенлер шашып къала эдилер.

²¹ Иса къайыкъ ичинде отурып, кене шу гольнинъ башкъа ялысына баргъанынен, Онынъ этрафында чокъ адам топлангъан эди. Иса гольнинъ ялысында оларны окъута эди. †²² Шу вакъытта Онынъ янына синагога башлыкъларындан Яир адлы бир адам кельди. Исаны корьгенинен, Онынъ аякъларына йыкъылды да, ²³ ярдым истеп ялварды:

– Къызым олюм алында ята. Эвиме келип, онъа эллеринъни къойсанъ, о, сагъ къалып, тюзеледжек! – деди.

²⁴ Иса онен берабер кетти. Онынъ артындан пек чокъ адам кеткени ичюн, этрафында буюк къалабалыкъ эди. ²⁵ Оларнынъ арасында он эки йыл къан акъувынен чекишкен бир къадын бар эди. ²⁶ О чешит экимлерден чокъ азап чеккен, бутюн мал-мулькюни масраф эткен, амма ич бир файда корьмеген, аксине, алы даа бетер олгъан.

²⁷ Шу къадын, Иса акъкъында эшитип, адам къалабалыгъында Онынъ артындан барып, гизлиден Исанынъ кийимине тийди. ²⁸ О, озюнджесине: «Эгер мен Онынъ урбасына биле тийсем, тюзелирим», – деп тюшюнген.

²⁹ Шу анъ къадыннынъ къан акъувы токътады. О, хасталыгъындан къуртулгъаныны бутюн беденинен дуйды. ³⁰ Иса исе Озюнден кучь

чыкъкъаныны дуйды. О, этрафындаки адамларгъа чевирилип:

– Меним кийимлериме ким тийди? – деп сорады.

³¹ Шегиртлери Онъа:

– Сенинъ эр тарафынъда адамлар къалабалыгъыны корип турасынъ ве даа, кийимлериме ким тийди, деп сорайсынъмы? – дедилер.

³² Амма Иса буны япкъан къадынны этрафында козьлеринен къыдыра эди. ³³ Озюне не олгъаныны анълагъан къадын къоркъып-къалтырап Онынъ алдына кельди де, Исанынъ аякълары тюбюне озюни ташлап, бутюн акъикъатны Онъа айтып берди.

³⁴ Иса исе онъа:

– Къызым, сени иманынъ къуртарды. Тынчылыкънен бар ве хасталыгъындан азат ол, – деди.

³⁵ Иса бу сёзлерни айткъанда, синагога башлыгъынынъ эвинден адамлар келип, онъа:

– Къызынъ ольди. Оджаны къасевет эттирме, – дедилер.

³⁶ Амма Иса, бу сёзлерге къулакъ асмай, синагога башлыгъына Яирге:

– Къоркъма, тек инан! – деди.

³⁷ Иса Пётр, Якъуп ве онынъ къардашы Юхандан гъайры Озюнинъ артындан кетмеге кимсеге рухсет бермеди. ³⁸ Олар синагога башлыгъы Яирнинъ эвине келип чыкъкъанда, Иса анда шашкъынлыкъны ве кескин сеслернен такъмакълап агълагъанларны корьди.

³⁹ Иса эвге киргенинен:

– Сизлер неден кедерленесинъиз? Не ичюн агълайсынъыз? Бу бала ольмеген, о юкълап ята, – деди.

⁴⁰ Онынъ устюнден кульгенлер де олды. Амма Иса, эписини тышарыгъа чыкъарып, тек къызчыкънынъ ана-бабасы ве Озь шегиртлеринен берабер, къызчыкъ яткъан одагъа кирди.

⁴¹ Анда баланынъ къолуны алды ве:

– Талита, кум! – деди. Бу сёзлернинъ терджимеси: «Эй, къызчыкъ, санъа айтам: тур еринъден!» – демектир.

⁴² Къызчыкъ шу дакъкъасы еринден турды ве юрип кетти. О, энди он эки яшларында эди. Бу аджайип шейни корьген адамлар эписи шашып къалдылар. ⁴³ Иса исе оларгъа:

– Буны кимсе бильмесин, – деп, къатты эмир этти. Къызчыкъкъа да аш берильмесини буюрды.

6 Иса шу ерден чыкъып, Озь юртуна кельди.

Шегиртлери де Онынъ артындан юре эдилер. ‡
² Раатлыкъ кунюнде Иса синагогада адамларны огрете эди. Оны динълегенлерден чокъ адамы шашып:

† Он Шеэр – къадимий юнанджа «Декаполис». †† 5.21-43
Матта 9.18-26;
Лука 8.40-56.

‡ 6.1-6а
Матта 13.53-58;
Лука 4.16-30.

– Бу бильгиге О къайдан малик олгъан экен? Онъа бойле акъылны ве бойле аджайип шейлерни япмакъ къуветини ким берген? ³ Меръемнинъ огълу, Якъуп, Йосе, Иуда ве Симоннынъ агъасы, адий бир дюльгер Иса дегильми я? Онынъ къыз къардашлары да мында, бизим арамызда турмайлармы? – деди ве Исаны ред эттилер. ⁴ Иса исе оларгъа:

– Пейгъамберге эр ерде урмет этелер, тек озь ветанында, озь эвинде ве озь сой-сопларынынъ арасында Онынъ къадрине етмейлер, – деди.

⁵ Анда ич бир аджайип шей яраталмады. Тек бир къач хастагъа къолларыны тийдирип, оларны сагълам этти. ⁶ О, оларнынъ имансызлыгъына шашып къала эди.

Иса кой-койден юрип адамларны огрете эди. ¹⁷ Он эки шегиртини янына чагъырып, оларны экишер-экишер болип халкъ арасына ёллады ве арам рухларны къувмакъ ичюн къудрет берди. ⁸ Оларгъа эмир этип:

– Ёлгъа таякъларынынъыздан гъайры ич бир шей: не торба, не пите, не де къушагъындаки бакъыр акъча алынмасын, ⁹ тек аякъларынынъызгъа чарыкъ кийип чыкъланынъыз, – деди.

– Эки дане урба биле алманъыз. ¹⁰ Эгер бир де бир ерде эвге кирсенъиз, шу ерден чыкъмагъандже о эвде къалынъыз. ¹¹ Эгер бир ернинъ адамлары сизни къабул этмеселер ве динълемеселер, шу ерден чыкъаяткъанда, аякъларынынъыздан тозны къакъып кетинъиз. Бу, оларгъа къаршы шаатлыкъ олур, – деди Иса.

¹² Бойлеликнен, шегиртлер ёлгъа чыкъланып, халкъны тевбе этмеге чагъырып юрдилер.

¹³ Баягъы джинлерни къувып чыкъардылар ве чокъ хасталарны зейтюн ягъынен сюртип тедавильледилер.

¹⁴ Ирод падиша да Иса акъкъында эшитти, чюнки Исанынъ намы белли олды, ве адамлар айта эдилер ки, «Сувгъа Батырыджы Ягъя тирильди! Шунынъ ичюн онда аджайип шейлер япмагъа кучю бар». ^{††15} Башкъалары исе: «О – Ильяс», – деп сая, даа башкъалары: «О – эвельки пейгъамберлер киби бир пейгъамбердир», – дей эдилер.

¹⁶ Ирод исе, буны эшитип:

– Бу, мен башыны кестирген Ягъядыр. О тирилип кельген, – деп тура эди.

¹⁷ Ирод озь къардашы Филипнинъ сабыкъ апайы олгъан Иродиягъа эвленген сонъ, Ягъяны зиндангъа ташлагъан эди. ¹⁸ Чюнки Ягъя Иродгъа:

– Къанун боюнджа санъа бу къадынны апай этип алмагъа олмай, – деп, юре эди. ¹⁹ Иродия Ягъягъа тиш къайрап, оны ольдюрильмесини истесе де, озь ниетине еталмай эди, ²⁰ чюнки Ирод Ягъянынъ инсафлы ве азиз адам олгъаныны биллип, ондан

къоркъа ве оны къорчалай эди. Ягъянынъ сёзлерини бегенип, динълей эди, амма бу сёзлер оны буюк бир шашкъынлыкъ ичинде къалдыра эдилер.

²¹ Бир куню къолай фырсаат тапылды. Ирод догъгъан куню мунасебетинен озюнинъ буюкleri, бинъбашлары ве Галилея башлыкълары ичюн зияфет япты. ²² Анда Иродиянынъ къызы келип оюнгъа тюшти. Онынъ ойнагъаныны эм Ирод, эм мусафирлер пек бегендилер. Сонъ падиша къызгъа:

– Не истесенъ, исте, мен санъа беририм, – деди.

²³ Эм сёз берди:

– Менден не сорасанъ, береджем, падишалыгъымнынъ ярысыны биле беририм, – деди.

²⁴ Къыз андан чыкъланып, анасына:

– Нени истейим? – деди.

– Сувгъа Батырыджы Ягъянынъ башыны сора! – деди анасы.

²⁵ Къыз шу анъ падишанынъ янына чапып барып:

– Манъа шимди Ягъянынъ башыны алып, бир табакъ устюнде кетирсинлер, – деди.

²⁶ Падиша пек буюк къасеветке тюшти. Амма янында олгъан мусафирлер ве озюнинъ берген сёзю ичюн, къызнынъ риджасыны ред этмеге истемеди. ²⁷ О, джеллятны йиберип, Ягъянынъ башыны кетирмесини буюрды. Джеллят зиндангъа барып, Ягъянынъ башыны кести ²⁸ ве табакъ устюнде кетирип, къызгъа берди; къыз исе оны анасына алып кетти. ²⁹ Ягъянынъ шегиртleri бу хаберни эшитип, онынъ джеседини келип алдылар ве дефн эттилер.

³⁰ Эльчилер Исанынъ янына къайтып, насыл ишлер япкъанларыны, халкъкъа нелер огреткенлерини айтып бердилер. [‡]

³¹ Иса оларгъа:

– Энди исе, тынч ве адам чокъ олмагъан бир ерге барынъыз да, бир озюнъиз къалып, раатланынъыз, – деди, чюнки келип-кеткенлернинъ чокълугъындан оларнынъ аш ашамагъа биле вакъты ёкъ эди.

³² Иса шегиртлеринен къайыкъкъа минип, адам олмагъан бир ерге ёл алды. ³³ Амма адамлар оларнынъ кететкъанларыны коръдилер, ве чокъ адамлар Исаны таныдылар. Якъын шеэрлернинъ сакинleri джаяв ёлгъа чыкъланып, Исанен шегиртleri бараяткъан ерге ялыдан чапып, олардан эвель етип кельдилер. ³⁴ Иса къайыкътан чыкъланды, адамларнынъ чокълугъыны корип, оларны адждыды. Чюнки олар чобансыз къойларгъа ошай эдилер. Иса оларгъа чокъ шейлерни огретип башлады. ³⁵ Баягъы вакъыт кечкен сонъ, шегиртleri Исанынъ янына келип:

† 6.66-13

Матта 10.1, 5-15;

Лука 9.1-6. †† 6.14-29

Матта 14.1-12;

Лука 9.7-9.

‡ 6.30-44

Матта 14.13-21;

Лука 9.10-17;

Юхан 6.1-14.

– Бу ерде кимсе яшамай экен, эм энди кеч олды.
³⁶ Халкъны йибер, этрафтаки койлерге барып, озьлерине аш сатын алсынлар, чюнки оларнын ашамагъа ич бир шейлери ёкъ, – дедилер.

³⁷ Иса исе:

– Сизлер оларгъа аш беринъиз! – деди.
 – О къадар пара къайдан алайыкъ? Бу адамларны тойдурмакъ ичюн, бир чувал акъча † керек! – дедилер Онъа.

³⁸ Иса:

– Не къадар отъмегинъиз бар? Барып бакъынъыз, – деди. Олар бакъып келип:
 – Беш дане отъмек ве эки дане балыкъ бар экен, – дедилер.

³⁹ Иса шегиртлерине халкъны топ-топ этип ешилъ отлар устюне отуртмакъны буюрды. ⁴⁰ Адамлар юзер ве эллишер олып, группаларнен отурдылар.

⁴¹ Иса беш отъмекнен эки балыкъны алды ве козьлерини коклерге котерип шукюр дуvasыны окъуды. Отъмеклерни болип, адамларгъа даркъатмакъ ичюн шегиртлерине берди. Эки балыкъны да эписине болип берди. ⁴² Эр кес ашап тойды. ⁴³ Сонъ артып къалгъан отъмек парчаларынен ве балыкъларнен даа он эки сепет топладылар. ⁴⁴ Отъмек ашагъанларнын арасында тек акъайлардан беш бинъ олгъан.

⁴⁵ Бундан сонъ, Иса шегиртлерине, тез-тез къайыкъкъа отурып, гольнинъ къаршы ялысындаки Бетсайда шеэринен ондан эвель кечмеге буюрды. Озю исе адамларны йибереджек эди. †⁴⁶ Халкънен сагълыкълашкъан сонъ, Иса дува окъумагъа дагъгъа чыкъты.

⁴⁷ Акъшам олгъанда, къайыкъ энди гольнинъ ортасында эди, Иса исе ялынъыз Озю ялыда къалды. ⁴⁸ Ель шегиртлернинъ къайыгъына къаршы эсе эди. Иса оларнынъ къайыкъта ельге къаршы ялдап къыйналгъанларыны корип, танъ атмаздан О, сув устюне басып, шегиртлери тарафкъа ёл алды. Оларгъа якъынлашып, янларындан кечип кеткен киби олды. ⁴⁹ Шегиртлер исе голь устюнде юрген Исаны корип, Оны хаялет беллеп, къычырышып башладылар. ⁵⁰ Оны корьгенде эписининъ юреклери къоркъудан ойнады. Амма Иса шу анъ оларгъа:

– Джесюр олунъыз! Бу – Меним! Къоркъманъыз! – деди.

⁵¹ Шойле дегенинен, барып къайыкъкъа чыкъты. Шу дакъкъасы ель де тынды. Бу шей шегиртлерни даа бетер шашырды. ⁵² Чюнки олар отъмекнен олып кечкен аджайип адисени анъламадылар, юреклери де ачылмагъан эди.

⁵³ Гольни кечип, олар Геннесаретте ялыгъа етип кельдилер ве анда токътадылар. †⁵⁴ Къайыкътан тюшкенлеринен, адамлар оларны таныды.

† Бир чувал акъча – къадимий юнанджа «200 денарий», я да 200 кунюнинъ къазанчы. †† 6.45-52
 Матта 14.22-33;
 Юхан 6.15-21. ‡ 6.53-56
 Матта 14.34-36.

⁵⁵ Тезден бу хабер бутюн этрафкъа даркъалды. Исанынъ къайда олгъаныны эшиткенлер, хасталарны тешеклер устюнде котерип кетире эдилер. ⁵⁶ О къайда бармаса да – койлерде, шеэрлерде – адамлар хасталарны ачыкъ мейданларгъа чыкъарып яткъыза эдилер. Ондан исе, урбасынынъ бир этегине тиймек ичюн рухсет сорай эдилер. Онъа къол тийдирип олгъанлар эписи сагълам ола эдилер.

7 Исагъа Ерусалимден бир къач Къанун оджасы ве фериселер кельдилер. †¹² Олар, Исанынъ шегиртлеринден базылары кирли къолларынен, я да эллерини ювмайып, отъмек ашагъанларыны корьгенлер. ³ Фериселер ве эписи еудийлер баба-деделерининъ урф-адетлерини сакълап, къолларыны яхшы этип ювмагъандже, аш ашамагъа отурмагъанлар. ⁴ Базаргъа барып кельген сонъ да, башта ювуналар, сонъ аш ашайлар. Шунынънен, пиалалар, бардакълар, бакъыр чанакъ-чельмеклерни ве ятакъларны ювып, даа чокъ адетлерни кутелер.

⁵ Фериселер ве Къанун оджалары Исадан:
 – Сенинъ шегиртлеринъ баба-деделеримизнинъ адетлерини не ичюн сакъламайлар? Не ичюн ювулмагъан къолларынен отъмек ашайлар? – деп сорадылар.

⁶ Иса оларгъа шойле джевап берди:
 – Экиюзьлюлер! Ешая пейгъамбернинъ Язысында сизлер акъкъында айткъан сёзлери пек яхшы экен:
*«Бу халкъ Мени тильнен урьмет эте,
 юреклери исе Менден пек узакъ.»*

⁷ Бошуна Манъа табына олар,
инсан эмирлерини берип огретелер».

⁸ Сиз Алланынъ эмирини быракъып, инсан урф-адетлерини тутасыз. ⁹ Усталыкънен Алланынъ эмирини четке чекип ташлайсыз да, озь урф-адетлеринъизни кутесиз, – деди Иса. ¹⁰ – Муса пейгъамбер шойле айткъан эди: *«Бабасыны я да анасыны къаргъагъан адам ольдюрильсин».*

¹¹ Амма сиз: «Эгер бир адам ана я да бабасына: „Меним санъа береджек ярдымым – къурбан, Аллагъа багъышлангъан бахшыш“, – десе, ¹² о ана-бабасына ич бир яхшылыкъ япмаса да ола», – дейсиз. ¹³ Шунынънен, сиз озюнъизнинъ урф-адетлеринъизнен Алланынъ Сёзюни ёкъ этесиз. Бунъа ошагъан даа чокъ шейлер япасыз.

¹⁴ Сонъ Иса бутюн халкъны янына чагъырып, шойле деди:

– Эпинъиз Мени динъленъиз де, айткъанларымны анъламагъа тырышынъыз!
¹⁵ Тышарыдан инсан ичине кирген ич бир шей оны арам этип оламай. Аксине, адамнынъ ичинден чыкъкъан шей оны арам эте.

¹⁷ Иса, адамларнынъ арасындан чыкъып, эвге кирген сонъ, шегиртлери ондан бу кинаели икяенинъ манасыны сорадылар. ¹⁸ О оларгъа:

†† 7.1-23
 Матта 15.1-20.

– Гъалиба сиз де ойле акъылсызларсынъыз? – деди. – Тышарыдан адамнынъ ичине кирген ич бир шей оны арам этип оламагъаныны анъламайсызми? ¹⁹ Бу шейлер адамнынъ юрегине дегиль, ашкъазанына кире ве аякъёлгъа кете.

Бунынънен Иса эписи ашларны эял этти. ²⁰ Сонъ О:

– Адамнынъ ичинден чыкъкъан шейлер исе оны арам этелер, – деди. ²¹ – Чюнки ичтен, я да инсаннынъ юрегинден яман фикирлер, ороспулыкъ, хырсызлыкъ, адам ольдюрюви, ²² аиле садъкълыгъыны бозув, ачкъозлюлик, яманлыкъ, алдав, ахлякъсызлыкъ, пахыллыкъ, кувюр сёзлер, менменлик, акъылсызлыкъ чыкъа. ²³ Мына бу яманлыкъларнынъ эписи адамнынъ ичинден чыкъып, оны арам этелер.

²⁴ Иса шу ерден чыкъып, Тир шеэри тарафкъа кетти. Анда О, бир эвге кирди ве буны ич кимсе бильмегенини истей эди, амма эп бир гизленип оламады. ²⁵ Къызыны джин ургъан бир къадын, Иса акъкъында эшитип, тез-тез келип, Онынъ аякълары тюбюне йыкъылды. ²⁶ Бу къадын Сурие-Феникеден олгъан ве еудий дегиль экен. Исагъа риджа этип, къызындан шейтанны къувып чыкъармасыны истеди. ²⁷ Иса исе онъа:

– Башта балалар тойсун. Балалардан отъмекни алып, копеклерге ташламакъ яхшы дегильдир, – деди.

²⁸ Къадын Онъа:

– Лафынъ догъру, Оджам, лякин копеклер де балалардан софра тюбюне тюшкен отъмек уфакъларыны ашайлар да, – деп джевап берди.

²⁹ Иса къадынгъа:

– Эвинъе бар, бу сёзлеринъ ичюн къызындан шейтан чыкъып кетти, – деди.

³⁰ Къадын эвине кельгенде, къызыны, шейтаннан къуртулып, тёшекте яткъаныны коръди.

³¹ Сонъ, Тир шеэринден къайткъанда, Иса Сидон шеэринден кечип, Он Шеэр тарафындан Галилея голюне барып чыкъа. ³² Исанынъ огюне бир сагъыр тильсизни кетирип, онъа къолларыны тийдиргенини истейлер. ³³ Иса оны адамлар арасындан алып чыкъып, бир четке чеке де, пармакъларыны онынъ къулакъларына тыкъа, сонъ тюкюрип, хастанынъ тилине тийдире.

³⁴ Ондан сонъ кокке бакъып, агъыр нефес алып:

– Эффата! – деди. Бу сёзнинъ манасы «Ачыл!» демектир.

³⁵ Шу дакъкъасы о адамнынъ къулакълары ачылды, тили къыбырдап башлады, ве айткъан сёзлери анълашылды. ³⁶ Иса:

– Бу аджайип шей акъкъында кимсеге айтманъыз, – деп буюрды. Амма О, не къадар: «Айтманъыз», – десе де, халкъ даа чокъ айтып юре эди. ³⁷ Оларнынъ шашкъанларынынъ сынъыры ёкъ эди.

† 7.24-30
Матта 15.21-28.

– О, эр шейни яхшы япа, сагъырларны эшиттире, тильсизлерни исе лаф эттире, – дей эди олар.

8 Шу кунълерде кене чокътан-чокъ адам топлангъан эди. Ашамагъа бир шей къалмагъаны ичюн, Иса шегиртлерини янына чагъырып: ^{††}

² – Халкъны аджыйым, чюнки учъ кунъ Меним алдымда туралар, ашамагъа исе ич бир шейлери ёкъ. ³ Эгер оларны эвлерине ач къалдырып йиберсем, ёлда такъаттан кесилирлер, чюнки базылары узакъ ерлерден кельгенлер, – деди. ⁴ Шегиртлери бунъа:

– Оларны тойдурмакъ ичюн бу сахрада ким, къайдар шу къадар отъмек аладжакъ? – деп, джевап бердилер.

⁵ – Не къадар отъмегинъиз бар? – деп сорады Иса.

– Еди дане, – деди шегиртлер.

⁶ Сонъ Иса халкъкъа ерге отурмакъны буюрды. Еди отъмекни алып, шукюр этип парчалады ве даркъатмакъ ичюн шегиртлерине берди. Шегиртлер халкъкъа даркъаттылар. ⁷ Оларда бир къач балыкъ да бар эди. Иса шукюр дувасыны окъуп, оларны да даркъаттырды. ⁸ Халкъ ашап тойды. Артып къалгъан кесеклерни джыйып, еди сепет толдурдылар. ⁹ Шу ерде дёрт бинъге якъын адам бар эди. Сонъ Иса адамларны йиберип, ¹⁰ Озю шегиртлеринен берабер тез-тез къайыкъкъа отурып, Далманута юртуна кельди.

¹¹ Фериселер чыкъып, Онен давалашып башладылар. Оны сынамакъ ичюн, коктен бир бельги косьтермесини истей эдилер. ¹² Лякин Иса, агъыр нефес алып, оларгъа:

– Не ичюн бу несиль бельги талап эте? Сизлерге догърусыны айтам: бу несильге ич бир бельги косьтерильмейджек! – деди.

¹³ Сонъ, оларны къалдырып, кене къайыкъкъа минди ве къаршы ялыгъа ёл алды. ¹⁴ Исанынъ шегиртлери ёлгъа отъмек алмагъа унуткъанлар. Къайыкъта бир отъмектен башкъа бир шей къалмагъан. ^{††15} Шу арада Иса, шегиртлерине эмирлер берип:

– Манъа бакъынъыз, фериселер ве Ироднынъ маясындан сакъынынъыз! – деди. ¹⁶ Олар исе бир-бирине:

– Буны айтты, чюнки бизим отъмегимиз ёкъ, – дедилер. ¹⁷ Иса, буны билип, оларгъа:

– Сиз не ичюн озъара, янымызда отъмек ёкъ, дейсиз? Даа бир шей анъламайсынъызми? Бунъа акъылынъыз етмейми? Юреклеринъиз даа кёрмы?

¹⁸ Козълеринъиз бар, амма коръмейсизми?

Къулакъларынъыз бар, амма эшитмейсизми? – деди. – Сиз хатырлап оламайсызми? ¹⁹ Мен беш отъмекни парчалап, беш бинъ адамгъа болип

†† 8.1-10
Матта 15.32-39. † 8.11-13
Матта 16.1-4. †† 8.14-21
Матта 16.5-12.

бергенимде, сизлер ашап битирильмеген отьмекни къач сепетке джыйдынъыз?

– Он эки сепет, – деди олар.

²⁰ – Мен еди отьмекни парчалап, дёрт бинъ адамгъа болип бергенимде, къач сепет отьмек къалды?

– Еди сепет, – дедилер.

²¹ – Ондан сонъ да анъламайсынъызмы? – деди оларгъа Иса.

²² Иса Бетсайда коюне кельгенде, Онынъ алдына бир кёр адамны кетирип, онъа тийгенини истедилер. ²³ Иса, сокъурнынъ къолундан тутып, койнинъ ичинден алып чыкъты. Козьлерини тююриклеп, къолларыны онынъ башына къойды да:

– Бир шейлер коресинъми? – деп сорады.

²⁴ Сокъур башыны котерип:

– Адамларны корем, олар тереклерге ошайлар, амма юрелер, – деди.

²⁵ Иса даа бир кере кёрнынъ козьлерине къолларыны тийгизди. О, дикъкъатнен бакъып, эр шейни ачыкъ корьди, чюнки бутюнлей тедавийленди. ²⁶ Иса оны эвине ёллагъанда:

– Койге кирме, – деди.

²⁷ Иса озь шегиртлеринен берабер Филипнинъ Кайсарясы этрафындаки койлерге кетти. Ёлда шегиртлеринден:

– Адамлар Мени ким деп саялар? – деп сорады. †

²⁸ Шегиртлери:

– Базылары Сени Сувгъа Батырыджи Ягъя, башкъалары – Ильяс, дигерлери исе – пейгъамберлерден бириси деп саялар, – дедилер.

²⁹ Иса олардан:

– Я сиз Мени ким деп саясыз? – деп сорады. Пётр Онъа:

– Сен Месихсинъ, – деди.

³⁰ Бундан сонъ Иса шегиртлерине Озю акъкъында кимсеге айтмагъа кесен-кес ясакъ этти.

³¹ Инсан Огълу чокъ азап чекеджеги, акъсакъаллар, баш руханийлер ве Къанун оджалары тарафындан ред этилип, ольдюриледжеги, амма учюнджи куню тириледжеги акъкъында Иса шегиртлерине огретип башлады. †³² Иса буны ачыкъ-айдын айта эди. Буны эшиткен Пётр, Исаны четке чекип, Оны азарлап башлады. ³³ Амма Иса, айланып, шегиртлерине бакъты да, Пётрнынъ сёзюни болип:

– Ёкъ ол козюмден, Иблис! Сен Алланынъ ишлерини дегиль, адам ишлерини тюшюнесинъ, – деди.

³⁴ Сонъ Иса халкъны ве шегиртлерини янына чагъырып:

– Ким Меним артымдан кетмеге истесе, озюнден възгечип, озь хачыны котерип, Меним артымдан

юрсюн. ³⁵ Ким джаныны къуртармагъа истесе, оны джояджакъ. Ким Мен ве Къуванчлы Хабер ичюн джаныны берсе, джаныны къуртараджакъ. ³⁶ Эгер инсан бутюн дюньяны запт этип, озь джанына зарар кетирсе, онъа бундан файда бармы? ³⁷ Инсан, озь джаныны къуртармакъ ичюн, не берир? ³⁸ Ким бу ороспу ве гунакар несиль арасында Менден ве Меним сёзлеримден утанса, Инсан Огълу да, Алланынъ мукъаддес мелеклеринен берабер Бабасынынъ шерифи иле кельгенде, ондан утаныр, – деди.

9 Иса девам этти:

– Сизлерге догърусыны айтам: бу ерде тургъанлардан базылары даа олюмни корьмегендже Алла Падишалыгъынынъ бутюн къудретинен келишини кореджеклер.

² Алты кунь кечкен сонъ, Иса Пётр, Якъуп ве Юханны янына алып, юксек бир дагъгъа чыкътылар. Анда олардан гъайры кимсе ёкъ эди. Исанынъ бутюн корюнюши оларнынъ козьлери огюнде денъишти. ³ Онынъ урбасы йылтырап, къар киби без аз олды, ер юзюнде ич бир адам урбаны бойле агъартып оламаз эди. ⁴ Шу арада шегиртлерге Ильяс ве Муса корюнди. Олар Исанен субетлеше эдилер.

⁵ Пётр да Исагъа:

– Равви, бу ерде бизге не яхшы я! Уч чалаш къурайыкъ да, бириси Санъа, бириси Мусагъа, бириси Ильяскъа олсун, – деди, ⁶ чюнки о, не айтаджакъыны бильмей эди, олар эписи пек къоркъкъан эдилер.

⁷ Шу вакъытта бир булут пейда олып, оларны кольгесинен къапатты. Булут ичинден:

– Бу Меним севимли Огълумдыр, Оны динъленъиз! – деген бир сес кельди.

⁸ Бирден, шегиртлер этрафларына бакъкъанда, озьлерининъ янында Исадан башкъа кимсени корьмедилер.

⁹ Дагъдан тюшкенде, Иса оларгъа:

– Инсан Огълу олюлерден тирильмегендже, бу корьген шейлеринъизни ич кимсеге айтманъыз, – деп буюрды. ¹⁰ Олар бу эмирге бойсунсалар да, олюмден тирильмек не экени акъкъында бири-биринен акъыл таныша эдилер. ¹¹ Исадан:

– Не ичюн Къанун оджалары: «Башта Ильяс кельмек керек», – дейлер? – деп сорадылар. ¹² Иса оларгъа шойле деди:

– Догъру, Ильяс эвель келип, эр шейни азырламакъ керек. Амма не ичюн Инсан Огълу чокъ азап чекип хорланаджакъ, деп язылгъан?

¹³ Мен сизге айткъаным шудыр: язылгъаны киби, Ильяс энди кельди, ве онынънен олар истегенлерини яптылар.

¹⁴ Иса, къалгъан шегиртлерининъ янына къайтып кельгенде, оларнынъ этрафында чокъ адам ве

† 8.27-30

Матта 16.13-20;

Лука 9.18-21. †† 8.31-9.1

Матта 16.21-28;

Лука 9.22-27.

‡ 9.2-13

Матта 17.1-13;

Лука 9.28-36.

оларнен давалашкъан Къанун оджаларыны корьди. ^{†15} Адамлар Исаны корип, къуванчлы шашкъынлыкънен Онынъ алдына чапып барып, селям бердилер. ¹⁶ Иса шегиртлеринден:

– Сиз оларнен не акъкъында давалашасыз? – деп сорады. ¹⁷ Адамлардан бириси:

– Оджам! Мен Санъа огълумны кетирдим; о тильсиз, чюнки онынъ ичине яман рух кирди.

¹⁸ Шейтан онъа уджюм эткенде, оны ерге йыкътыра, баланынъ агъзындан копюк чыкъа, о, тишлерини гъыджырдатып, къатып къала, – деди. – Сенинъ шегиртлеринъе, шейтанны къувып чыкъарынъыз, деп ялвардым, лякин олар беджералмадылар.

¹⁹ Иса:

– Эй имансыз адамлар! Не вакъыткъадже Мен сизлернен оладжам? Не къадаргъадже сизлерге даянаджам? Баланы огюме кетиринъиз! – деди.

²⁰ Баланы Исанынъ янына кетирдилер. Шейтан Исаны корьгинен, баланы къалтыратып башлады. Огъланчыкъ ерге йыкъылып, юварланды, агъзындан исе копюк чыкъа башлады.

²¹ Иса онынъ бабасындан:

– О, бу алгъа тюшкенинден не къадар вакъыт кечти? – деп сорады.

– Балалыгъындан шойле, – деди бабасы. ²² – Баланы ольдюрмеге истеп, шейтан оны чокъ кере де атешке, де сувгъа ташлады. Эгер къолунъдан кельсе, бизлерни аджып, ярдым эт, – деди.

²³ Иса онъа:

– «Къолунъдан кельсе»?! Иманлы адам эр шейни япа билер, – деди.

²⁴ Шу анъ баланынъ бабасы:

– Инанам! Иманым аз олса, ярдым эт! – деп къычырды.

²⁵ Халкъ чапып келип топлангъаныны корьген Иса арам рухкъа эмир этти:

– Эй, тильсизлик ве сагъырлыкъ руху, Мен санъа эмир этем: баладан чыкъ ве онъа къайтып кирме! – деди.

²⁶ Шейтан, баланы бар кучюнен къалтыратып, айгъырып чыкъып кетти. Огъланчыкъ исе олю киби къыбырмамайып ята эди. Чокъ адам оны ольди деп сайдылар. ²⁷ Амма Иса оны къолундан тутып котерди, бала аякъкъа турды.

²⁸ Сонъ, Иса эвге киргенде, шегиртлери, О, бир озю къалгъаныны беклеп:

– Не ичюн биз бу джинни къувып чыкъаралмадыкъ? – деп сорадылар.

²⁹ Иса оларгъа:

– Бойле джинлерни тек дува ярдымынен къувмакъ мумкюн, – деди.

³⁰ Олар шу ерден кетип, Галилеядан кечтилер. Иса оларнынъ олгъан ерини бир кимсе бильгенини

истемей эди. ^{†31} О, шегиртлерини огретип, шойле деди:

– Инсан Огълуну адамлар къолуна тутып береджеклер. Оны ольдюреджеклер. О, оледжек, амма учь кунъден сонъ тириледжек.

³² Шегиртлер бу сёзлерни анъламай эдилер, амма Ондан сорамагъа къоркътылар.

³³ Олар Кафарнаум шеэрини къайтып кельдилер. Эвде Иса шегиртлеринден:

– Ёл бою сиз не акъкъында лаф эте эдинъиз? – деп сорады. [‡]

³⁴ Олар индемедилер, чюнки ёлда, ким энъ буюк деп, давалашкъан эдилер. ³⁵ Иса отурып, он эки шегиртини янына чагъырды:

– Ким биринджи олмагъа истесе, эписинден сонъ олсун ве эписине хызмет этсин, – деди.

³⁶ Сонъ бир баланы алып, оны оларнынъ арасына къойды. Баланы къучакълап, шегиртлерине:

³⁷ – Ким бойле балалардан бирисини Меним хатырым ичюн къабул этсе, о Мени къабул эткен киби оладжакъ. Ким Мени къабул этсе, о тек Мени дегиль, Мени ёллагъанны да къабул этеджек.

³⁸ Юхан Исагъа:

– Оджам! Биз Сенинъ адынъ ярдымынен шейтанларны къувып чыкъаргъан бир адамны корьдик. О, бизнен берабер юрмегени ичюн, биз онъа бу шейни япмагъа ясакъ эттик, – деди. [†]

³⁹ Иса шойле деди:

– Онъа ясакъ этменъиз! Чюнки Меним адым ярдымынен аджайип шей япкъан адам Мени бир кереден яманлап оламаз. ⁴⁰ Ким бизге къаршы олмаса, о, бизим тарафымызда! ⁴¹ Ким сизге Меним адым ичюн, чюнки сиз Месихнинъ шегиртлери оласыз, бир мешребе сув ичирсе биле, догърусыны айтам: о, муляфатсыз къалмаз. ⁴² Манъа инангъан бу кучюк балалардан бирисини ёлдан ургъан адамнынъ джезасы, онынъ бойнуна эшек айландыргъан дегирмен ташыны асып, денъизге ташлагъанындан да агъыр олур. ^{†43} Эгер къолунъ сени ёлдан урса, оны кесип ташла! Сен сакъят олсанъ да, эбедий аяткъа киредженъ. Бу, эки къолунънен джеэннемге, сёнмеген атешке огърагъанынъдан яхшыдыр. ⁴⁵ Эгер аягъынъ сени ёлдан урса, оны да кесип ташла! Сен чолакъ олсанъ да, эбедий аяткъа киредженъ. Бу, эки аякънен джеэннемге атылгъанынъдан яхшыдыр. ⁴⁷ Эгер козюнъ сени ёлдан урса, оны оюп чыкъар.

Сенинъ бир козюнъ олса да, Алланынъ Падишалыгъына киредженъ. Бу, эки козюнен джеэннемге атылгъанынъдан яхшыдыр.

⁴⁸ Джеэннемде оларны кемирген къуртлар

†† 9.30-32

Матта 17.22-23;

Лука 9.43б-45. ‡ 9.33-37

Матта 18.1-5;

Лука 9.46-48. †† 9.38-41

Лука 9.49-50. †† 9.42-50

Матта 18.6-9;

Лука 17.1-2.

† 9.14-29
Матта 17.14-20;
Лука 9.37-43а.

ольмейджек ве оларны якъкъан атеш сёнмейджек.
⁴⁹ Эписи, тузнен темизленген къурбан киби, атешнен темизленеджеклер. ⁵⁰ Туз – яхшы шей. Амма туз тузлугъыны джойса, онынъ лезетини насыл къайтараджакъсыз? Ичинъизде тузунъыз олсун! Ве бир-биринъизнен муаббет яшанъыз.

10 Иса, о ерден чыкъып, Иордан озенининъ артындыки Еудие мемлекетине кельди. Онынъ этрафында кене де пек чокъ адам топланды. О, Озь адети боюнджа адамларны огрете эди. †

² Базы фериселер Оны сынамакъ ниетинен якъынлашып:

– Къанун боюнджа акъайгъа озь апайындан айырылмакъ мумкюнми? – деп сорадылар.

³ Иса исе олардан:

– Иса сизлерге не буюргъан эди? – деп сорады.

⁴ – Муса, акъай айырув къягъытыны язып апайындан айырылмагъа мумкюн деп, рухсет берген эди, – деди фериселер.

⁵ Иса оларгъа джевап берип:

– Юреклеринъиз таш киби олгъаны ичюн, сизлерге бу эмирни язып къалдырды, – деди. ⁶ – Аслында, Алла дюньяны яраткъанда, адамларны «акъай ве апай этип яратты». ⁷ Шу себептен «акъай, ана-бабасыны къалдырып, озь апайына япышаджакъ», ⁸ ве олар экиси бир вуджут оладжакълар». Бойледже, олар энди эки дегиль, бир беден сайылалар. ⁹ Алла къошкъаныны адам айырмасын, – деди.

¹⁰ Эвге кельген сонъ, шегиртлери Исадан кене шу шейни сорадылар. ¹¹ О, оларгъа:

– Ким, озь апайындан айырылып, башкъасына эвлесе, о, сабыкъ апайына нисбетен аиле садыкълыгъыны боза, – деди. ¹² – Апай да, озь акъайынен айырылып, башкъасына чыкъса, о да аиле садыкълыгъыны боза.

¹³ Исанынъ алдына, къолларынен тийип, хайыр дуvasыны окъусын деп, балаларны кетире эдилер. Шегиртлер исе оларгъа ёл бермедилер. ^{†14} Иса буны корьгенде, ачувланып:

– Балаларгъа Манъа кельмеге ёл ачынъыз, оларны токътатманъыз, чюнки Алланынъ Падишалыгъы оларнынъкидир. ¹⁵ Сизлерге догърусыны айтам: ким Алланынъ Падишалыгъыны бала киби къабул этмесе, анда киралмайджакъ, – деди.

¹⁶ Сонъ, балаларны къучакълап, эллерини башларына къойып, хайыр дуvasыны окъуды.

¹⁷ Иса ёлгъа чыкъаяткъанда, кимдир чапып келип, Онынъ огюнде тиз чёкти ве:

– Яхшы Оджам! Эбедий аяткъа насип олмакъ ичюн не япмакъ керек? – деп сорады. ^{†18} Иса онъа:

– Манъа не ичюн «яхшы» дейсинъ? Бир Алладан башкъа ич кимсе яхшы дегиль. ¹⁹ Сен эмирлерни билесинъ: адамнынъ джаныны алма, аиле садыкълыгъыны бозма, хырсызлама, ялан шаатлыкъ этме, алдатма, ана-бабанъны урьмет эт, – деди.

²⁰ О адам, Исагъа джевап къайтарып:

– Оджам! Буларны эписини яшлыгъымдан берли япып келем, – деди.

²¹ Иса онъа бакъты ве бир кереден оны бегенди.

– Санъа бир шей етишмей. Бар, бутюн мал-мулькюнъни сатып, акъчасыны фукъарелерге болип бер. О вакъыт зенгинлигинъ кокте оладжакъ. Сонъ кель де, артымдан юр, – деди.

²² Лякин, бу сёзлерни эшиткенинен, о адам къайгъы ичинде о ерден чыкъып кетти, чюнки онынъ байлыгъы буюк эди.

²³ Иса, этрафына козь ташлап, шегиртлерине:

– Зенгин адамларгъа Алла Падишалыгъына кирмеси агъыр! – деди.

²⁴ Шегиртлер бу сёзлерни эшитип, шашып къалдылар. Иса исе, текрарлап:

– Балаларым, Алла Падишалыгъына кирмеси пек агъыр! ²⁵ Девенинъ ине тешигинден кечмеси, зенгин адамнынъ Алла Падишалыгъына киргенинен къолайдыр, – деди.

²⁶ Шегиртлер даа бетер шашып, бир-биринден:

– Ойле олса, ким къуртарыладжакъ экен? – деп сорадылар.

²⁷ Иса, оларгъа козьлерини тикип:

– Адамларгъа бунынъ имкяны ёкъ, лякин Алланынъ ярдымынен имкяны бар. Чюнки Алла ичюн эр шей мумкюн ола, – деди.

²⁸ Пётр, сёз алып, Исагъа:

– Мына, биз эр шейлеримизни къалдырып, Сенинъ артынъдан кеттик, – деди.

²⁹ Иса онъа:

– Сизлерге догърусыны айтам: ким Мен ве Къуванчлы Хабер ичюн эвини, агъа-къардашларыны, тата-къыз къардашларыны, ана-бабасыны, балаларыны, озь тарлаларыны ташлап кетсе, ³⁰ о шимди, бу дюньяда, чекеджек зулумларнен берабер, юз кере зияде эвлер, агъа-къардашлар, тата-къыз къардашлар, аналар, балалар ве тарлаларгъа саип оладжакъ. Эбедий дюньяда исе эбедий аяткъа малик оладжакъ. ³¹ Лякин шимди биринджи олгъан чокъ адамлар сонъунда, сонъунда олгъанлар исе биринджи оладжакълар, – деди.

³² Энди олар Ерусалимге тараф ёл алдылар. Иса эписининъ огюнде кете эди. Шегиртлери теляшланып, башкъалары исе къоркъа-къоркъа Онынъ артындан юре эдилер. Иса он эки шегиртини янына чагъырып, кене Озюнен не оладжакъ акъкъында айтып башлады: [†]

† 10.1-12

Матта 19.1-12. †† 10.13-16

Матта 19.13-15;

Лука 18.15-17. † 10.17-31

Матта 19.16-30;

Лука 18.18-30.

†† 10.32-34

Матта 20.17-19;

Лука 18.31-34.

³³ – Шимди биз Ерусалимге келип киреятамыз. Анда Инсан Огълуны баш руханийлер ве Къанун оджаларынынъ къолуна тутып береджеклер. Олар Оны олюмге укюм этип, Алланы бильмеген адамларына береджеклер. ³⁴ Олар Оны масхара этип, онъа тюкюрреджеклер, оны къамчылайджакълар ве ольдюрреджеклер. Амма учюнджи куню О, тириледжек, – деди.

³⁵ Зебедаинынъ огъулары Якъуп ве Юхан, Исанынъ алдына келип:

– Оджам, бир истегимиз бар, оны биз ичюн якъананынъны пек истеймиз, – дедилер. †

³⁶ – Сизлер ичюн не якъананынъны истейсиз? – деп сорады Иса. ³⁷ Олар:

– Сен Улу олгъан сонъ, биримиз Сенинъ онъ тарафынъда, экинжимиз исе сол тарафынъда отургъанымызгъа разылыкъ бер, – дедилер. ³⁸ Иса оларгъа:

– Сизлер не истегенинъизни бильмейсиз. Мен ичеджек къадеден сиз ичип олурсызми? Мен батып чыкъаджакъ терен сувларгъа сиз батып чыкъаджакъсызми? – деди. ³⁹ Олар:

– Япармыз, – деп джевап бердилер. Иса исе оларгъа:

– Сиз Мен ичкен къадеден ичеджексиз, Мен батып чыкъкъан терен сувларгъа батаджакъсыз.

⁴⁰ Амма Меним онъ ве сол тарафымда отурмагъа разылыкъ бермек Меним къолумда дегиль. Бу ерлерни Алла кимге азырлагъан олса, олар отураджакълар.

⁴¹ Башкъа он шегирти буны эшитип, Якъуп ве Юхангъа ачувландылар. ⁴² Иса оларны янына чагъырып:

– Сиз билесиз, башкъа миллетлернинъ башлыкълары оларакъ сайылгъан адамлар оларгъа башлыкъ япалар ве буюклери оларнынъ устюнде укюм сюрелер. ⁴³ Амма сизлернинъ аранъызда бойле шей олмасын! Ким сизде буюк олмагъа истесе, сизге хызметчи олсун. ⁴⁴ Ким исе сизлернинъ аранъызда биринджи олмагъа истесе, эписине къул олсун. ⁴⁵ Чюнки Инсан Огълу да Озюне хызмет эттирмек ичюн кельмеди. О, Озю хызмет этмек ве Озь джаныны къурбан этип, чокътан-чокъларны къуртармакъ ичюн кельди, – деди.

⁴⁶ Иса Ерихон шеэринге кельди. Сонъ О, шеэрден шегиртлеринен ве чокъ адамнен берабер чыкъып кетяеткъанда, Тимай огълу сокъур Бартимай, садакъа сорап, ёл кенарында отура эди. †⁴⁷ О, назаретли Исанынъ кечип кеткенини эшитип:

– Эй, Давут Огълу Иса! Манъа мерамет эт! – деп къычырды.

⁴⁸ Чокъ адамлар онынъ агъзыны къапатмагъа истедилер, амма о, даа бетер къычырды:

– Эй, Давут Огълу! Манъа мерамет эт!

⁴⁹ Иса токътап:

– Оны мында чагъырынъыз, – деди. Кёрны чагъырып, онъа:

– Джесюр ол, еринъден тур! О, сени чагъыра, – дедилер.

⁵⁰ Бартимай усть урбасыны чыкъарып четке атты, еринден сычрап турды да, Исанынъ янына барды.

⁵¹ Иса ондан:

– Сен Менден не истейсинъ? – деп сорады.

– Раввуну ‡, козьлерим коръсюн! – деди кёр адам.

⁵² Иса онъа:

– Бар, сени иманынъ къуртарды, – деди.

Бартимай шу анъ коре башлады ве Исанынъ артындан ёл бою кетти.

11 Ерусалимге якъынлашып, Зейтюн дагъынынъ этегинде ерлешкен Бетфаге ве Бетания койлерине кельгенде, Иса шегиртлеринден экисини ёллап: ††

² – Къаршынынъыздаки койге барынъыз. О ерге киргенинъизнен, ич кимсе минмеген, багълы тургъан яш эшекни тапарсыз. Оны чезип, мында кетиринъиз. ³ Эгер сизлерден: «Не япасыз?» – деп сорадалар, «О, Раббиге керек, О, оны тез къайтараджакъ», – деп джевап беринъ, – деди.

⁴ Олар барып, сокъакъта къапугъа багълы тургъан эшекни таптылар. Оны чезип алгъанда, ⁵ шу ерте тургъан бир къач адам оларгъа:

– Сиз не япасыз? Не ичюн бу эшечикни чезесиз? – дедилер.

⁶ Шегиртлер Иса буюргъаны киби джевап берген сонъ, адамлар оларны йибердилер. ⁷ Яш эшекни Исанынъ алдына алып кельдилер. Шегиртлер онынъ аркъасына озь урбаларыны къойдылар, Иса да устюне минди. ⁸ Чокъ адамлар озь кийимлерини ёлгъа тешедилер. Башкъалары исе, тарладаки тереклерининъ пытакъларыны кесип, ёлгъа ташладылар.

⁹ Онынъ огюнде ве артында юргенлер:

– Аллагъа шукюр! Раббининъ ады иле Келеяткъанны шуретленъиз! ¹⁰ Бабамыз Давутнынъ якъынлашкъан Падишалыгъыны шуретленъиз! Коклерде Аллагъа бинъ шукюрлер! – деп къычыра эдилер.

¹¹ Иса Ерусалимге келип, Алланынъ Сарайына кирди. Эр шейни козьден кечирип, вакъыт энди кеч олгъанда, он эки шегиртинен берабер Бетаниягъа къайтып кельди.

¹² Эртеси куню Бетаниядан чыкъкъанларында, Иса ач олды. ††¹³ О, узакъта япракъларынен къаплангъан бир инджир терегини коръди. Бир де бир емиш тапылырмы, деп, терекнинъ янына кельгенде, япракълардан гъайры бир шей

† 10.35-45

Матта 20.20-28. †† 10.46-52

Матта 20.29-34;

Лука 18.35-43.

‡ Раввуну – еудийдже «Оджам», «Эфендим». †† 11.1-11

Матта 21.1-11;

Лука 19.28-40;

Юхан 12.12-19. †† 11.12-14

Матта 21.18-19.

тапмады, чюнки инджир джыймагъа даа вакъыт кельмеген эди. ¹⁴ Иса терекке бакъып:

– Энди сенинъ мейваларынъны ашагъанлар эбедиен олмасын! – деди. Шегиртлери де бу сёзлерни эшиттилер.

¹⁵ Сонъ олар Ерусалимге кельдилер. Алланынъ Сарайынынъ азбарына киргенде, Иса анда алыш-веришнен огърашкъанларны къувмагъа башлады. Акъча алмаштырыджыларнынъ масаларыны, гогерджин сатыджыларнынъ курсюлерини авдарып йиберди. ¹⁶ Сарайнынъ азбары ичинден бир шейни котерип кечмеге биле рухсет бермеди.

¹⁷ Иса огретип:

– Языда: «Меним Эвим эписи халкълар ичюн Ибадет Эви деп адлансын», – деп язылмагъанмы? – деди. – Сизлер исе оны айдутлар къобасына чевирдинъиз!

¹⁸ Баш руханийлер ве Къанун оджалары буны эшитип, Исаны ольдюрмек ичюн чаресини къыдыра эдилер. Бутюн халкъ Онынъ огретювине шашкъаны ичюн, олар Ондан къоркъа эдилер.

¹⁹ Акъшам устю Иса шегиртлеринен берабер, шеэрден чыкъып кетти.

²⁰ Саба олар кене инджир тереги янындан кечтилер. Бакъсалар, шу терек тамырындан башлап бутюнлей къурып къалгъан. ^{††21} Пётр, эвельки вакъианы хатырлап, Исагъа:

– Равви! Бакъса, Сен къаргъагъан инджир тереги къурып къалгъан, – деди.

²² Иса оларгъа джевап берип:

– Алагъа инанынъыз! ²³ Сизлерге догърусыны айтам: эгер бириси мына бу дагъгъа: «Еринъден котерилип, денъизге атыл!» – десе, озь къальбинде ич шубеленмейип, айткъаны беджериледжегине инанса, айткъаны оладжакъ! ²⁴ Шунынъ ичюн сизге Мен айтам: сиз дуваларынъызда не сорасанъыз, оны аладжакъгъынъызгъа инанынъыз ве истегинъиз ерине келир. ²⁵ Дува окъуп тургъанынъызда, биревге ачувлы олсанъыз, оны багъышланъыз. Сонъ Коктеки Бабанъыз да сизлернинъ гуналарынъызны багъышлар.

²⁷ Олар кене Ерусалимге кельдилер. Иса, Сарайынынъ азбарында айланып юргенде, Онынъ янына баш руханийлер, Къанун оджалары ве акъсакълар келип, ^{†28} суаль бердилер:

– Бу ишлерни япмагъа Сенинъ акъкъынъ бармы? Шуну япмагъа Санъа бу акъны ким берди? – дедилер.

²⁹ Иса оларгъа шойле джевап берди:

– Мен де сизлерге бир суаль береджем. Манъа джевап берсенъиз, Мен де бу ишлерни япмагъа насыл акъкъым олгъаныны сизлерге айтарым.

³⁰ Ягъя халкъны сувгъа батырып чыкъаргъаны Алладан я да адамларданмы? Манъа джевап беринъ, – деди.

³¹ Олар озъара давалаша эдилер: «Эгер „Алладан“, – десек, О: „Не ичюн Ягъягъа инанмадынъыз?“ – деп сорайджакъ. ³² „Адамлардан“, – десек исе...?»

Амма олар халкътан къоркъа эдилер, чюнки эписи адамлар Ягъяны пейгъамбер деп сая эдилер.

³³ Онынъ ичюн олар Исагъа:

– Бильмеймиз, – дедилер. Иса да оларгъа:

– Мен де буларны япмагъа насыл акъкъым олгъаныны сизлерге айтмам, – деп джевап берди.

12 Иса халкъгъа кинаели икяелер айтып башлады:

– Бир адам юзюм багъы сачып, этрафыны къоралады, юзюмни сыкъмакъ ичюн чукъур къазды, къаравулламакъ ичюн бир къулле къурды да, багъыны юзюмджилерге кирагъа берип, озю ёлгъа чыкъты. ^{††}

² Мевсими кельгенде, берекеттен озюнинъ пайыны алмагъа юзюмджилерге бир хызметчисини ёллай. ³ Юзюмджилер исе оны тутып котеклейлер ве бир шей бермейип къайтарып йиберелер. ⁴ Багънынъ саиби даа башкъа бир хызметчисини оларгъа ёллай. Олар исе, онынъ башыны урып тешелер ве масхаралап къувалайлар. ⁵ Адам башкъасыны ёллай, оны ольдюрелер. О исе, хызметчилерини ёллай бере, амма юзюмджилер оларнынъ бирисини котеклей, дигерини ольдюре эдилер. ⁶ Багъ саибининъ даа бир адамы къала, о да, севимли огълу экен. О: «Огълумдан утанырлар», – деп, оны сонъунда да ёллай. ⁷ Лякин юзюмджилер бир-бирине: «Бу – мирасчы! Барып, оны ольдюрейик, ве бутюн мирас бизге къаладжакъ!» – дейлер. ⁸ Огълуну тутып ольдюрелер ве багъдан тышарыгъа чыкъарып ташлайлар. ⁹ Энди багънынъ саиби не япар экен? О, келип юзюмджилерни ольдюреджек, багъны исе башкъаларына береджек.

¹⁰ Сиз Языда:

«Къуруджылар келишиксиз деп четке ташлагъан таш

бинанынъ темельташы олды.

¹¹ Козюмиз огюнде япылгъан аджайип шей –

бу Алланынъ ишидир!» – окъумадынъызмы?

¹² Буны эшитип, Исаны якъаламагъа истедилер, чюнки О, бу кинаели икяени оларгъа къаршы айткъаныны анъладылар. Амма халкътан къоркъкъанларындан, Онъа тиймейип кеттилер.

¹³ Исанынъ айткъан сёзлерине илишмек ичюн, янына бир къач ферисени ве Ироднынъ тарафдарларыны ёлладылар. ^{††14} Олар келип:

†† 12.1-12

Матта 21.33-46;

Лука 20.9-19. †† 12.13-17

Матта 22.15-22;

Лука 20.20-26.

† 11.15-19

Матта 21.12-17;

Лука 19.45-48;

Юхан 2.13-22. †† 11.20-26

Матта 21.20-22. † 11.27

Матта 21.23-27;

Лука 20.1-8.

– Оджа, биз билемиз ки, Сен догъру адамсынъ, адамлар Сенинъ акъкъынъда не тюшонгенлери ве адам муим я да муим олмагъаны Санъа эп бир. Адамларгъа Алланынъ ёлуны догъру огретесинъ. Сенджесине, императоргъа салым тѐлемек мумкюнми, я мумкюн дегильми? Бизлер берейикми, я бермейикми? – деп сорадылар.

¹⁵ Иса, оларнынъ экиюзлюлигини корип:

– Не ичюн Мени сынайсиз? Манъа бир динар кетиринъиз, бир бакъайым, – деди. ¹⁶ Олар алып кельдилер. Иса:

– Бу ресим ве язылар кимнинъки? – деп сорады.

– Императорнынъ, – деди олар. ¹⁷ Иса оларгъа:

– Императорнынъ акъкъыны императоргъа, Алланынъ акъкъыны Аллагъа беринъ, – деди.

Буны эшиткенлер шашып къалдылар.

¹⁸ Исанынъ янына саддукийлер кельдилер. (Олар ольген адамларнынъ тирильгенине инанмадылар.) Онъа бойле суаль бердилер: †

¹⁹ – Эй Оджа! Муса пейгамбер шойле язгъан: *«Эгер бир адам, апайына ич бир баланы бермейип, ольсе ве бойле оны янъгъыз къалдырса, бу адамнынъ къардашы агъасынынъ апайына эвленсин ве агъасынынъ ерине онъа бала берсин»*. ²⁰ Еди агъа-къардаш бар экен.

Биринджиси апай алып, бала къалдырмай ольген.

²¹ Экинджиси де шу апайны ала ве баласыз олып,

обир дюньягъа кече. Учюнджисинен де бойле ола.

²² Шунынънен, агъа-къардашларнынъ эписи бир-

бир артындан шу апайгъа эвленелер, амма едиси де баласыз къалып, олелер. Ахыр сонъу апай да

оле. ²³ Сонъ, тирилюв куню кельгенде, олар эписи тирильсе, бу къадын къайсы бирисининъ апайы оладжакъ? Едиси де онъа эвленген эдилер де!

²⁴ Иса оларгъа шойле джевап берди:

– Бунда сизлер пек янълышасыз, чюнки эм Языларны, эм Алланынъ къудретини бильмейсиз.

²⁵ Ольгенлер тирильгенде, не эвленеджеклер ве не де акъайгъа чыкъаджакълар. Амма олар коктеки мелеклер киби оладжакълар.

²⁶ Олюернинъ тирилюви акъкъында сѐз юрсетсек, сиз Мусанынъ

китабында, янып тургъан чалы ичинден, Алла онъа не айткъаныны окъумадынъызмы? Алла

Мусагъа: *«Мен Ибраимнинъ Алласым, Исхакънынъ Алласым ве Якъупнынъ Алласым»*, – деген. ²⁷ Алла

олюернинъ дегиль, тирилернинъ Алласыдыр.

Сизлер пек янълышасыз.

²⁸ Къанун оджаларындан бири, оларнынъ

давасыны эшитип, Исанынъ яхшы джевап

бергенини коръди. Онынъ янына келип:

– Алла эмирлерининъ энъ муими къайсы? – деп сорады. ††

²⁹ Иса онъа:

– Бутюн эмирлерден энъ муими будыр: *«Динъле, Эй Исраиль! Рабби-Таалямыз – Бирден-Бир Раббидир»*. ³⁰ *Рабби-Таалянъны бутюн юрегинънен, бутюн джанынънен, бутюн акъылынънен ве бутюн къуветинънен сев»*. ³¹ Экинджиси исе бойле:

«Башкъа адамны озюнъни севгенинъ киби сев».

Булардан даа буюк эмир ёкъ, – деди.

³² – Яхшы айттынъ, Оджа, – деди Къанун оджасы. –

Алла – Бирден-Бирдир, Ондан башкъа кимсе ёкъ, деп догъру айттынъ. ³³ Оны бутюн юрек, джан, акъыл ве къуветинънен севмек, башкъа адамны да озюнъни севгенинъ киби севмек – эписи бутюнлей якъылгъан къурбанлардан ве бахшышлардан муимдир.

³⁴ Иса, онынъ акъылнен джевап бергенини корип:

– Сен Алланынъ Падишалыгъындан узакъ

дегильсинъ, – деди.

Бундан сонъ кимсенинъ Онъа суаль бермеге джесарети етмеди.

³⁵ Иса Алланынъ Сарайында адамларны огреткенде, шойле деди:

– Насыл олып, Къанун оджалары: «Месих – Давутнынъ Огълудыр», – дейлер? ³⁶ Давутнынъ озю, Мукъаддес Рухтан ильхам алып:

«Рабби меним Раббиме айтты:

„Душманларынынъ аякъларынынъ астына йыкътырмагъанымдже,

Сен Меним онъ тарафымда отур!» – деген.

³⁷ Давутнынъ озю Онъа «Рабби» дей. Сонъ насыл олып О, Давутнынъ огълу олур?

Пек чокъ адамлар Онынъ сѐзлерини бегенип динълей эдилер.

³⁸ Иса халкъны огретип, шойле деди:

– Къанун оджаларындан сакът олунъыз! Олар узун урбалар кийип юрмекни, халкънынъ оларгъа шеэрдеки базар мейданларында урьметнен селям бермесини, ³⁹ синагогаларда – энъ сайгъылы ерде, зияфетлерде – тѐрде отурмакъны пек бегенелер.

⁴⁰ Олар тул апайларнынъ мал-мулькюни ашап битирелер, козьге корюнмек ичюн узун дувалар окъуйлар. Бу адамларнынъ джесасы къаттыджа оладжакъ.

⁴¹ Сонъ Иса, садакъа сандыгъынынъ янында отуруп, халкънынъ къутугъа пара насыл ташлагъаныны бакъа эди. Чокъ зенгинлер чокъ пара ташлай эдилер. ⁴² Бир фукъаре тул къадын келип, эки капик ⁴³ ташлады.

⁴³ Иса шегиртлерини янына чагъырып:

– Сизлерге догърусыны айтам: бу фукъаре тул апай къутугъа эписинден чокъ акъча ташлады.

⁴⁴ Чюнки оларнынъ эписи озьлерининъ буюк барлыгъынынъ кучюк бир къысмыны ташлай

‡ 12.35-37

Матта 22.41-46;

Лука 20.41-44. †† 12.38-40

Матта 23.1-36;

Лука 20.45-47. †† 12.41-44

Лука 21.1-4. ††† Эки капик – къадимий юнанджа «эки лептон, демек бир кодрант», пек уфакъ акъча.

† 12.18-27

Матта 22.23-33;

Лука 20.27-40. †† 12.28-34

Матта 22.34-40;

Лука 10.25-28.

эдилер. Амма бу къадын фукъаре олса да, яшамакъ ичюн олгъан бутюн парасыны багъышлады, – деди.

13 Иса Алланынъ Сарайындан чыкъаяткъанда, шегиртлеринден бириси:

– Оджам, бакъ, не къадар дюльбер ташлар ве биналар! – деди. †

² Иса онъа джевап берип:

– Бу буюк биналарны коресинъми? Амма бу ерде таш устюнде таш къалмайджакъ, – деди.

³ Иса Зейтюн дагъында, Алла Сарайынынъ къаршысында отургъан вакъытта Пётр, Якъуп, Юхан ве Андрей бир озьлери къалып, Ондан сорадылар: ††

⁴ – Бизлерге айт, бу шейлер не вакъыт оладжакъ? Эм буларнынъ эписининъ биткенини насыл бельги бильдиреджек? – дедилер.

⁵ Иса лафыны бойле башлады:

– Ич кимсе сизлерни алдатмасын деп, сакът олунъыз! ⁶ Чокъ адамлар Меним адым иле келип: «Мен Месихим», – деп, чокъ адамларны алдатаджакълар.

⁷ Сиз якъын дженк шаматасыны ве узакъ дженк акъкъында хаберлерни эшитирсиз. Амма къоркъманъыз: ойле олмакъ керек. Лякин бу даа сонъу дегиль. ⁸ Халкъ халкъкъа къаршы, падишалыкъ падишалыкъкъа къаршы котериледжек. Тюрлю топракъларда ер тепренювлери ве ачлыкълар оладжакъ. Лякин булар тек буюк азапларнынъ башланувидыр.

⁹ Сизлер исе козь-къулакъ олунъыз. Чюнки сизни махкемеге береджеклер, синагогаларда котеклейджеклер. Мен ичюн сизни акимлер ве падишаларнынъ алдына турсатып, Мен акъкъымда шаатлыкъ яптыраджакълар. ¹⁰ Башта эписи халкълар Къуванчлы Хаберни эшитмек кереклер.

¹¹ Сизни махкемеге берген вакъытта, не айтаджакъым экен, деп тюшюнменъиз. Шу саатте сизлерге не берильсе, оны айтынъыз. Чюнки анда сиз дегиль, Мукъаддес Рух джевап береджек.

¹² Агъасы – къардашыны, бабасы – баласыны олюм панджасына береджеклер. Балалар озь ана-бабаларына къаршы чыкъып, оларны ольдюреджеклер. ¹³ Мен ичюн, эр кес сизлерден нефретленеджек. Лякин сонъунадже сабыр эткен адам къуртарыладжакъ. ¹⁴ Эгер «арам эткен бир пис шей» ляйыкъ олмагъан ерде тургъаныны корьсенъиз (окъугъан адам озю анъласын!), Еудиеде олгъан адамлар дагъларгъа къачсынлар. ¹⁵ Дам устюнде тургъан адам ашагъа тюшип, бир шей алмакъ ичюн эвине кирмесин. ¹⁶ Тарлада олгъан адам исе усть урбасыны алмагъа къайтып

бармасын. ¹⁷ О куньлерде юкю ве бала эмиздирген къадынларгъа бея оладжакъ!

¹⁸ Къачувынъыз къышта олмасын деп, дувалар окъунъыз. ¹⁹ Чюнки шу куньлерде, Алла дюньяны яраткъан вакъыттан башлап бу куньлерге къадар олмагъан ве даа бир кере олмайджакъ буюк белялар оладжакъ. ²⁰ Эгер Алла о куньлернинъ сайысыны азлаштырмагъан олса, ич бир джан къуртулып оламаз эди. Лякин О, сайлагъан адамларнынъ хатыры ичюн, шу куньлерни азлаштырды. ²¹ Эгер о вакъыт кимдир сизге: «Бакъынъыз, Месих мында!» я да: «О, анда!» – десе, инанманъыз. ²² Чюнки ялан месихлер ве ялан пейгъамберлер пейда олып, имкяны олса, сайлангъанларны биле ёлдан урмакъ ичюн, аджайип шейлер япаджакълар ве бельгилер косьтереджеклер. ²³ Сизлер исе сакът олунъыз. Мен буны сизлерге эвельден айтып бердим. ²⁴ Амма шу куньлерде, шу буюк мусибетинден сонъ

*«Кунеш къара оладжакъ,
ай да ярыкъ бермейджек. ††*

²⁵ *Иылдызлар коктен тюшеджеклер
ве коклердеки кучьлер сарсыладжакълар».*

²⁶ О вакъытта булутлар устюнде, буюк къудрет ве шан-шурет иле келеяткъан Инсан Огълуны кореджеклер. ²⁷ Сонъ О, мелеклерни ёллап, дюньянынъ дёрт тарафындан, кокнинъ четинден ернинъ четинедже олгъан, Озю сайлагъан адамларыны топлайджакъ.

²⁸ Инджир береги сизге кинаели дерс олсун: онынъ пытагъы къабарып, япракълары ачылгъанда, яз якъынлашкъаныны билесиз. ²⁹ Сиз де, буларнынъ эписи мейдангъа кельгенини корсенъиз, билинъиз: О энди якъын, босагъада тура. ³⁰ Сизлерге догърусыны айтам: шимдики несиль ёкъ олмаздан эвель, буларнынъ эписи оладжакъ. ³¹ Кок ве ер из къалдырмайып кечерлер, лякин Меним сёзлерим кечмез. ³² Бу къайсы куню ве саат къачта оладжакъы акъкъында не Огъул, не коктеки мелеклер бильмейлер. Тек Баба биле. †††

³³ Сакът олунъыз! Козь-къулакъ олып турунъыз, чюнки бу заман не вакъыт келеджегини бильмейсиз. ³⁴ Бу бойле шейге ошай. Бир адам, сеферге кетип, озь эвини къулларына къалдырып, эр бирине махсус вазифе бере. Къапу къаравулына исе козь-къулакъ олмакъны буюрып, ёлгъа чыкъа. ³⁵ Бунынъ ичюн эр заман азыр олунъыз, чюнки эв саиби не вакъыт келеджегини – акъшаммы, яры геджедеми, хоразлар къычыргъандамы, я да саба эртеми – бильмейсиз. ³⁶ О, апансыздан келип, сизлерни юкълап къалгъанынынъызны тапмасын! ³⁷ Сизлерге не айткъан олсам, эписине де шуны айтам: козь-къулакъ олунъыз!

† 13.1-2

Матта 24.1-2;

Лука 21.5-6. †† 13.3-13

Матта 24.3-14;

Лука 21.7-19. † 13.14-23

Матта 24.15-28;

Лука 21.20-24.

†† 13.24-27

Матта 24.29-31;

Лука 21.25-28. †† 13.28-31

Матта 24.32-35;

Лука 21.29-33. ††† 13.32-37

Матта 24.36-44.

14 Песах ве Маясыз Пишкен Пите Байрамына эки кунь къалгъан эди. Баш руханийлер ве Къанун оджалары Исаны гизли тутуп, ольдюрмеге имкяныны къыдыра эдилер. ¹² Олар: «Тек бу иш байрам куньлеринде олмасын, чюнки халкъ башыны котермек мумкюн», – дей эдилер.

³ Иса Бетания къасабасында, лепра хасталыгъынен чекишкен Симоннынъ эвинде софра башында олгъанда, бир къадын алебастрдан ясалгъан савут ичине толдуруп, пек паалы темиз къокъулы ягъ алып кельген. О савутны парлап, ягъны Исанынъ башына тѣкти. ^{††4} Базы адамлар ачувланып, бир-бирине:

– Бу паалы ягъны бойле зиян этмек мумкюнми?
⁵ Оны учъ юз динардан [‡] зиядеге сатып, парасыны фукъарелерге бермеге мумкюн эди, – деп, къадынны сѣгип башладылар. ⁶ Амма Иса:

– Къадынны раатсызламанъыз! Онъа не илише бересиз? О, Мен ичюн гузель шей япты.

⁷ Фукъарелер эр вакъыт сизлернен оладжакълар. Истегенде оларгъа яхшылыкъ эте билесиз. Лякин Мен эр вакъыт сизлернен олмайджам. ⁸ Къадын къолундан кельгенини япты. О, Меним тениме къокъулы ягъны сюртип, шимдиден дефн этмеге азырлады. ⁹ Сизге догърусыны айтам: Къуванчлы Хаберни дюньянынъ къайсы еринде илян этселер, бу къадыннынъ япкъан ишини де икяе этип, оны хатырлатаджакълар.

¹⁰ Шу арада, он эки шегиртинден бириси Иуда Искариот, Исаны сатмакъ ичюн баш руханийлернинъ алдына барды. ^{††11} Олар Иуданы динълеп, сеиндилер ве пара береджеклерини айттылар. О исе, Исагъа хиянетлик япмакъ ичюн, келишкен вакъыт къыдыра башлады.

¹² Еудийлернинъ Маясыз Пишкен Пите Байрамынынъ биринджи куню кельди. Онда адамлар къурбан къозусыны соя эдилер. Шегиртлер Исагъа:

– Песах ашыны ашамакъ ичюн, биз къайда барып ер азырлагъанымызны истейсинъ? – дедилер. [‡]

¹³ Иса шегиртлеринден экисини ёллап, оларгъа:
– Шеэрге барынъыз, анда сизлерге бир бардакъ сув котерип кеткен адам расткеледжек. Онынъ пешинден барынъыз. ¹⁴ О кирген эвнинъ саибине: «Оджамыз: „Шегиртлеримнен Песах ашыны ашайджакъ одасы къайда?“ – деп сорай», – денъыз.
¹⁵ О адам сизлерге юкъары къатта, энди эр шейи

† 14.1-2

Матта 26.1-5;

Лука 22.1-2;

Юхан 11.45-53. †† 14.3-9

Матта 26.6-13;

Лука 12.1-8. † Учъ юз динар – къадимий юнанджа «300 денарий», 300 кунь чалышкъан адамнынъ къазанчы. †† 14.10-11

Матта 26.14-16;

Лука 22.3-6. ‡ 14.12-21

Матта 26.17-25;

Лука 22.7-14, 21-23;

Юхан 13.21-30.

азырлангъан, бир балабан оданы косътерир. Анда биз ичюн керек шейлерни азырланъыз.

¹⁶ Шегиртлер кетти. Шеэрге киргенлеринде, Иса айткъаны киби, эр шейни таптылар, ве Песах ашыны азырладылар.

¹⁷ Акъшам устю, Иса он эки шегиртинен берабер кельди. ¹⁸ Олар ашап отургъан вакъытта, Иса:

– Сизге догърусыны айтам: Меннен отуруп ашагъанлардан биринъиз Мени сатаджакъ, – деди.
¹⁹ Шегиртлер кедрленип:

– Мен дегильдирим, я? – деп бирер-бирер сорап башладылар. ²⁰ Иса оларгъа джевап берип:

– Он экиден бири, Меннен чанакъкъа къолундаки питесини батыргъан адам, – деди. ²¹ – Язылгъаны киби, Инсан Огълу кетейта. Лякин Инсан Огълуны саткъан адамгъа буюк беля оладжакъ! О адам догъмагъан олса, озю ичюн яхшыджа олур эди!

²² Олар ашап отургъанда, Иса отъмекни алды, шукюр этип парчалады ве шегиртлерине берип:

– Алынъыз. Бу – Меним тенимдир, – деди. ^{‡‡}

²³ Сонъ, къадени алып, шукюр этти ве оларгъа берди. Эписи ондан ичтилер. ²⁴ Иса оларгъа:

– Бу – чокъ адамлар ичюн тѣкюледжек Меним къанымдыр, Васиет къаны, – деди. ²⁵ – Сизге догърусыны айтам: энди Алланынъ Падишалыгъында Мен сизлернен янъы ичимлик ичеджек куньгедже, Мен юзюм мейвасынынъ ичимлигини ичмейджем.

²⁶ Сонъ олар йырлап, Зейтюн дагъы тарафына кеттилер. ²⁷ Иса шегиртлерине:

– Сиз эпинъиз ёлдан уруладжакъсыз. Чюнки Языда шойле язылгъан:

«Чобанны урып йыкъсам –
къойлар да дагъытыладжакъ». ^{‡‡‡}

²⁸ Амма Мен олип тирильген сонъ, сизлер Галилеягъа бармаздан эвель анда барарым, – деди.

²⁹ Пѣтр Исагъа:

– Эгер эписи ёлдан урулсалар биле, мен ёлдан урулмайджам! – деди. ³⁰ Иса онъа:

– Санъа догърусыны айтам: бугунъ, шу геджеси, хораз эки кере къычырмаздан эвель, сен Менден учъ кере вазгечеджесинъ, – деди.

³¹ Лякин Пѣтр даа бетер къызып:

– Манъа Сеннен берабер ольмеге керек олса биле, Сенден вазгечмейджем, – деди.

Къалгъанлары да шойле дедилер.

³² Сонъ олар Гетсимани деген бир ерге кельдилер. Иса шегиртлерине:

– Мен дува окъугъандже, сизлер мында отурынъыз, – деди. [§]

‡†† 14.22-26

Матта 26.26-30;

Лука 22.15-20. ‡‡‡ 14.27-31

Матта 26.31-35;

Лука 22.31-34;

Юхан 13.36-38. § 14.32-42

Матта 26.36-46;

Лука 22.39-46.

³³ О, Озюнен Пётрны, Якъупны ве Юханнны алды. Оны буюк дерт ве гъам атеши къыйнай эди.

³⁴ Шегиртлерине:

– Джаным сыкъылып, олю гъамынен тола. Мында къалынъыз ве козь-къулакъ олунъыз, – деди.

³⁵ Бираз узакълашып, О, ерге йыкъылды ве, эгер мумкюн олса, бу саат Онъа тиймейип кечсин деп, дува окъуды.

³⁶ – Баба-Бабачыгъым! Сен эр шейни япа билесинъ! Бу азаплар къадесини Меңден ал! Лякин Меним истегеним дегиль, Сенинъки олсун, – деди О.

³⁷ Иса, шегиртлерининъ янына къайтып, оларнынъ юкълагъаныны коръди ве Пётргъа:

– Симон, сен юкълайсынъмы? Бир саат биле козь-къулакъ оламадынъмы? – деди. ³⁸ – Сынавдан кечмек ичюн, козь-къулакъ олып, дува окъунъыз! Рух джесюр, беден исе такъатсыз!

³⁹ Шегиртлеринден четке кетип, О, кене шу дувасыны окъуды. ⁴⁰ Къайтып кельгенде исе, шегиртлерини кене юкълагъан алда тапты: оларнынъ козьлерини юкъу баскъан. Онъа не айтаджакъларыны бильмей эдилер. ⁴¹ Учюнджи сефер барып кельгенде де, шегиртлери юкълай эди. Иса оларгъа:

– Сиз эп юкълайсынъызмы, раатланасынъызмы? Етер! Энди юкъламанъыз! Вакъты-саати кельди: мына Инсан Огълуны гуналы адамларнынъ къолуна берелер. ⁴² Турунъыз, кетейик! Бакъынъыз, Манъа хиянетлик япкъан адам якъынлашты, – деди.

⁴³ Шу анъ, Иса бу сёзлерни айткъанынен, он экиден бири Иуда пейда олды. Иуданен берабер къылыч ве таякъларнен сиялангъан адамлар кельди. Оларны баш руханийлер, Къанун оджалары ве халкънынъ акъсакъаллары ёллагъан.

^{†44} Хаин Иуда: «Мен кимни опъсем, сизге керек Адам будыр. Оны якъаланъыз ве яхшы къаравуллап алып кетинъиз», – деп, оларгъа эвельден насыл бельги береджегини айткъан эди.

⁴⁵ Сонъра о, Исанынъ къаршысына кельди ве:

– Равви! – деп, Оны опыти.

⁴⁶ Шу анъ Исаны якъаладылар. ⁴⁷ Онынъ янында тургъанлардан бириси, къылычыны чекип, баш руханийнинъ къулуны урып, онынъ къулагъыны кести. ⁴⁸ Иса оларгъа:

– Мени якъаламакъ ичюн айдут тутаджакъ киби къылыч ве таякъларнен сияланып кельдинъиз.

⁴⁹ Мен эр кунъ Алланынъ Сарайында сизинъ аранъызда олып, окъута эдим, сизлер исе Мени якъаламадынъыз. Амма Язылар беджерильмеси шарт.

⁵⁰ О вакъытта эписи, Исаны къалдырып, къачып кеттилер. ⁵¹ Чыпакъ тенине ортю саргъан бир яш

огълан Исанынъ артындан кетти. Оны да туттылар.

⁵² Лякин о, ортыни оларнынъ къолларында къалдырып, чыр-чыпакъ олып къачып кетти.

⁵³ Исаны баш руханийнинъ алдына алып кельдилер. Анда эписи баш руханийлер, акъсакъаллар ве Къанун оджалары топлангъанлар.

^{††54} Пётр исе Исанынъ пешинден узакътан барып, баш руханийнинъ азбарына кирди ве, хызметчилернен берабер атеш янында отуруп, къызынды. ⁵⁵ Баш руханийлер ве бутюн Юксек Шура, Исагъа олюм джезасы чыкъармакъ ичюн, Оны къабаатлагъан шаатны къыдырсалар да, тапып оламадылар. ⁵⁶ Оларда чокъ ялан айткъан шаатлар олса да, лафлары бир-бирине келишмей эди. ⁵⁷ Ялан шаатлардан базылары сёзге чыкъып:

⁵⁸ – О: «Инсан къолунен къурулгъан Алланынъ бу Сарайыны бозып, учъ кунъде адам къолунен къурулмагъан, башкъа Сарай къуруарым», – дегенини эшиттик, – дей эдилер. ⁵⁹ Лякин бу шаатлар бир-биринен келишмей эди.

⁶⁰ Биринджи баш руханий еринден турып, ортагъа чыкъты ве Исадан сорады:

– Сен не ичюн джевап къайтармайсынъ? Оларнынъ Санъа къаршы шаатларына не айтаджанъ?

⁶¹ Иса исе индемеди ве ич бир джевап къайтармады. Баш руханий Онъа даа бир суаль берди:

– Шуретли Алланынъ Огълу – Месих, Сенсинъми? – деди. ⁶² Иса:

– Меним, – деди.

– «Сиз Инсан Огълу, Къудретли Алланынъ онъ тарафында отургъаныны ве коктеки булутларнен берабер кельгенини кореджексиз».

⁶³ Буну эшиткен баш руханий устюндеки урбаларыны йыртып:

– Бизлерге башкъа шаатларнынъ неге кереги бар? ⁶⁴ Куфюр сёзлерни озьлеринъиз эшиттинъиз. Бунъа не дейджексиз? – деди.

Эписи Исаны, олюмге ляйыкъ, деп, джезагъа укюм эттилер. ⁶⁵ Базаылары Онъа къаршы тюкюре башладылар. Онынъ бетини къапатып, башына урдылар ве:

– Пейгъамберлигинъни косътер! – деп къычырдылар.

Сонъ хызметчилер де Оны урмагъа башладылар.

⁶⁶ О вакъытта Пётр ашада, азбарда тура эди. Анда баш руханийнинъ хызметчи къызларындан бириси келе. ^{†67} Къызынып тургъан Пётрны корип, онъа дикъкъатнен бакъты да:

– Сен де назаретли Исанен берабер эдинъ, – деди.

†† 14.53-65

Матта 26.57-68;

Лука 22.54-55, 63-71;

Юхан 18.13-14, 19-24. † 14.66-72

Матта 26.69-75;

Лука 22.56-62;

Юхан 18.15-18, 25-27.

† 14.43-50

Матта 26.47-56;

Лука 22.47-53;

Юхан 18.3-12.

⁶⁸ Лякин Пётр буны инкяр этти:

– Сен не айтасынъ шу, мен бир шей бильмейим, бир шей анъламайым, – деди де, тышкъа, огдеки азбаргъа чыкъты. Шу арада хораз кычырды.

⁶⁹ Хызметчи кызы оны анда да корьди ве о ерде тургъанларгъа:

– Бу – олардан бириси, – деди.

⁷⁰ Пётр кене инкяр этти. Бираздан сонъ о ерде тургъанлар Пётргъа айта башладылар:

– Керчектен де, сен олардан бириси оласынъ, чюнки сен Галилеядансынъ, – дедилер.

⁷¹ Пётр исе, ант этип:

– Алла бойнумны урсун! Сизлер айткъан бу Адамны мен таныймайым! – деди.

⁷² Тамам шу вакъытта хораз экинджи сефер кычырды. Исанынъ: «Хораз эки кере кычырмаздан эвель, сен учь кере Менден възгечеджесинъ», – деген сёзлери Пётрнынъ эсине кельди, ве онынъ козьлеринден яшлар тёкюле башлады.

15 Саба танъ аткъанынен, баш руханийлер, акъсакъллар, Къанун оджалары ве бутюн Юксек Шура топланып, мушавере яптылар. Сонъ, Исанынъ къолларыны багълап, Пилатнынъ [†] огюне алып бардылар. ^{††}

² Пилат Исадан:

– Сен еудийлер Падишасы оласынъмы? – деп сорады. Иса онъа:

– Сен озюнь Манъа «Падиша» дейсинъ, – деп джевап берди.

³ Баш руханийлер Оны чокъ шейлерде къабаатлай эдилер. ⁴ Пилат Онъа даа бир кере:

– Сенинъ ич бир джевабынъ ёкъмы? Бакъса, Санъа къаршы къабаатлавлар пек чокъ! – деди.

⁵ Лякин Иса ич бир джевап бермеди. Бу, Пилатны пек шашырды.

⁶ Эр Песах Байрамында Пилат халкъ истеген бир мабюсны азат эткен. ⁷ О вакъыт Барабба ве башкъа исьянджылар зинданда отура экен. Олар исьян котерип, бир адам ольдюрген эдилер.

⁸ Халкъ, Пилаткъа келип, ондан, эр даим япкъан ишни олар ичюн эда эткенини сорай башлады.

⁹ Пилат олардан:

– Истейсизми, еудийлернинъ Падишасыны сизге азат этейим? – деп сорады. ¹⁰ О, баш руханийлер Исаны пахыллап теслим эткенлерини анълай эди.

¹¹ Баш руханийлер исе, Онынъ ерине Бараббаны азат эткенини талап этинъ деп, халкъны къозгъалап тура эдилер. ¹² Пилат олардан кене:

– Сизлер еудийлернинъ Падишасы деп адландыргъан адамнен не япайым? – деп текаррлап сорады.

¹³ – Оны хачкъа мыхлап къой! – деп кычырды олар. ¹⁴ Пилат исе:

– О не яманлыкъ япты? – деди.

Амма олар даа бетер багъырып:

– Оны хачкъа мыхлап къой! – дедилер.

¹⁵ Халкънынъ козюне кирмеге истеген Пилат оларнынъ огюне Бараббаны чыкъарып йиберди. Исаны исе къамчылап, хачкъа мыхламакъ ичюн аскерлерге берди.

¹⁶ Аскерлер Исаны преториягъа [†] алып бардылар ве бутюн арбий болюкни [‡] анда топладылар.

^{‡‡17} Исанынъ устюне мор тюсю урба ^{‡‡} кийдирдилер ве башына тикенден орюльген тадж кечирдилер. ¹⁸ Сонъ:

– Яшасын еудийлернинъ Падишасы! – деп кычырдылар. ¹⁹ Таякъларнен Онынъ башына урып, бетине тюкюрп ве алдында тиз чёкип, седжде эттилер. ²⁰ Оны шойле масхара эткен сонъ, мор тюсю урбасыны чыкъарып, Озюнинъ урбаларыны кийдирдилер ве хачкъа мыхламакъ ичюн алып кеттилер.

²¹ Эскендер ве Руфнынъ бабасы, киренели Симон адлы бир адам тарладан келип, шу ерден кечип кететкъан эди. Бу адамны Исанынъ хачыны котерип бармагъа меджбур эттилер. [§]

²² Исаны «Къафа Ери» манасыны анълаткъан, Голгофа деген ерге алып кельдилер. ²³ Онъа мюр ^{§†} къошулгъан шарап бердилер, лякин О ичмеди.

²⁴ Бундан сонъ Исаны хачкъа мыхлап астылар ве, джереп чекип, ким не аладжакъ деп, Онынъ урбаларыны пайлаштырдылар.

²⁵ Оны хачкъа мыхлап аскъанда, саба саат докъуз эди. ²⁶ Хачта: «Бу – еудийлернинъ Падишасы» – деп, Онынъ къабаатыны косьтерген язы бар эди.

²⁷ Исанен берабер эки айдутны – бирисини Онынъ онъ тарафында, башкъасыны сол тарафында хачкъа мыхладылар. ²⁹ Кечип кететкъанлар башларыны саллап, Исагъа куфюр сёзлер айта эдилер:

– Эй, Сен, Алланынъ Сарайыны йыкъкъан ве учь кунь ичинде къургъан адам! – дедилер. ³⁰ – Озюньни Озюнь къуртарса, хачтан тюшсе!

³¹ Баш руханийлер ве Къанун оджалары да, оларгъа къошулып, Оны мыскъыллай эдилер. Олар бир-бирине:

^{††} Претория – укъмдар Пилат яшагъан ве римли аскерлер яткъан ер. ^{‡‡} Арбий болюк – къадимий уюнанджа «спейра» – «легион»нынъ он пайындан бир пайы, 600 аскер. ^{‡‡‡} 15.16-20 Матта 27.27-31;

Юхан 19.2-3. ^{‡‡‡} Бунъа ошагъан урбаны тек падишалар кие эдилер. [§] 15.21-32

Матта 27.32-44;

Лука 23.26-43;

Юхан 19.17-27. ^{§†} Мюр – азапларны эксильтмек ичюн шарапкъа къошулгъан къокуулы ягъ.

[†] Пилат – Понтий Пилат; Еудие ве Самариенинъ римли акими. ^{††} 15.1-5

Матта 27.1-2, 11-14;

Лука 23.1-5;

Юхан 18.28-38. [‡] 15.6-15

Матта 27.15-26;

Лука 23.13-25;

Юхан 18.39-19.16.

– Башкъаларны къуртара эди, Озюни исе къуртарып оламай! ³² Бу Месих, Израильнинъ Падишасы, хачтан тюшсюн. О вакъыт биз буны корип, инанырмыз! – дей эдилер. Исанен берабер хачларгъа мыхлангъанлар да Оны сёге эдилер.

³³ Уйле вакътындан саат учке къадар бутюн дюньяны къаранлыкъ басты. ³⁴ Саат учте исе Иса къатты сеснен:

– Элои, Элои, лема савахтани? – деп къычырды.

Бу сёзлернинъ терджимеси: «Аллам, Аллам! Сен не ичюн Мени къалдырып кеттинъ?» – демектир.

³⁵ О ерде тургъанларнынъ базылары, буны эшитип:

– Бакъынъыз, О, Ильясны чагъыра, – дедилер.

³⁶ Бириси исе, чапып барып, сарувлы сюнгерни экиши шарапкъа батырып, таякъ уджуна илиштирди де, Исагъа узатты. Сонъ:

– Токътанъыз, бакъайыкъ, Ильяс келип, Оны хачтан тюшюрис экенми? – деди.

³⁷ Амма Иса, даа бир кере къычырып, сонъки нефесини чыкъарды.

³⁸ Шу анъ Алла Сарайындаки перде тёпеден ашагъадже йыртылып, экиге болонди. ³⁹ Исанынъ къаршысында тургъан юзбашы, Онынъ джан бергенини корип:

– Акъикъатен бу Адам – Алланынъ Огълу экен! – деди.

⁴⁰ О ерде узакътан бакъып тургъан къадынлар бар эди. Олар арасында мағдалалы Меръем, кучюк Якъупнен Йосенинъ анасы Меръем ве Саломе бар эдилер. ⁴¹ Иса Галилеяда олгъанда, олар Онъа хызмет этип, пешинден юре эдилер. О ерде Исанен Ерусалимге кельген башкъа къадынлар да бар эди.

⁴² Энди акъшам олгъан эди. Бу – азырланув куню, яни раатлыкъ кунюнинъ арфеси эди. ⁴³ Шуранынъ итибарлы азасы, Алла Падишалыгъыны беклеген ариматаялы Юсуф, бутюн джесюрлигини топлап, Пилатнынъ огъуне барды ве Исанынъ джеседини сорады. ⁴⁴ Пилат Онынъ бойле тез ольгенине шашты. Юзбашыны чагъырып:

– О, чокътан ольдими? – деп сорады.

⁴⁵ Юзбашыдан джевап алгъан сонъ, джеседини Юсуфкъа берди. ⁴⁶ Юсуф кетен без сатын алды ве, Исаны хачтан тюшюрис, Онынъ тенини темиз безнен сарды. Сонъ къаяда оюлгъан къабирде Исаны дефн этти ве, бир ташны юварлатып кетирип, къабирнинъ агъзыны къапатты.

⁴⁷ Мағдалалы Меръем ве Йосенинъ анасы Меръем Исанынъ дефн этильген ерини корьдилер.

16 Раатлыкъ куню кечкен сонъ, мағдалалы Меръем, Якъупнынъ анасы Меръем ве Саломе барып, Исанынъ тенине сюртмек ичюн

† 15.33-41
Матта 27.45-56;
Лука 23.44-49;
Юхан 19.28-30. †† 15.42-47
Матта 27.57-61;
Лука 23.50-56;
Юхан 19.38-42.

къокъулы ягълар сатын алдылар. ⁴² Афтанынъ биринджи кунюнде ⁴³, пек эрте олар къабирге бардылар. ³ Бир-бирине:

– Къабир агъзындаки ташны бизге ким юварлатып четке чекип береджек? – дедилер.

⁴ Башларыны котерип, бакъсалар – таш, пек балабан олса да, юварлатылгъан ве четке чекильген эди. ⁵ Къабир ичине кирип, устюнде узун без урбасы олгъан бир йигитни онъ тарафта отургъаныны корьдилер. Олар пек шаштылар.

⁶ Йигит исе:

– Къоркъманъыз! Сизлер хачкъа мыхлангъан Назаретли Исаны къыдырасыз. О тирильди, О мында ёкъ. О эвель мына бу ерге къоюлгъан эди.

⁷ Сиз исе барып, Пётргъа ве Исанынъ башкъа шегиртлерине айтынъыз: «О сизлерден эвель Галилеягъа бараджакъ. Озю айткъаны киби, Оны анда корерсиз», – деди.

⁸ Къадынлар къабирден чыкъып, къачып кеттилер. Оларны буюк бир шашкъынлыкъ басып къалтыратты. Къоркъкъанларындан кимсеге бир шей айтмадылар.

⁹ Афтанынъ биринджи кунюнде, саба эрте тирильген Иса башта мағдалалы Меръемге корюнди. Ондан О, еди джинни къувгъан эди. ¹⁰

Меръем барып, эвель Исанен берабер олгъан, энди исе матем тутып агълагъан шегиртлерине хабер этти. ¹¹ Амма олар Исанынъ тири олгъаныны ве Меръем Оны корьгенини эшитип, инанмагъа истемей эдилер.

¹² Ондан сонъ Иса бир къасаба тарафына кетяйткъан эки шегиртлеринден экисине башкъа къыяфетте корюнди. ¹³ Олар къайтып келип, башкъаларына хабер эттилер, лякин бу хаберге де шегиртлер инанмадылар.

¹⁴ Сонъунда Иса, аш вакътында янбашлап отургъан он бир шегиртине корюнди. Иса оларны имансызлыгъында ве юреклерни таш киби олгъанында айыплады, чюнки олар тирильген Исаны корьген адамларгъа инанмагъан эди.

¹⁵ Иса шегиртлерине:

– Бутюн дюньяны айланып чыкъынъ ве яратылгъаннынъ эписине Къуванчлы Хаберни илян этинъ! ¹⁶ Ким инанып, сувгъа батырылып чыкъса, къуртарыладжакъ. Инанмагъан исе укюм этиледжек. ¹⁷ Къайда инангъанлар олса, анда бойле бельгилер оладжакъ. Меним адымдан олар джинлерни къувып чыкъараджакълар, эвель

‡ 16.1-8
Матта 28.1-8;
Лука 24.1-12;
Юхан 20.1-10. †† Афтанынъ биринджи куню – раатлыкъ кунюнден сонъ кельген кунь, шимдики базар куню. †† 16.9-11
Матта 28.9-10;
Юхан 20.11-18. ††† 16.12-13
Лука 24.13-35. ††† 16.14-18
Матта 28.16-20;
Лука 24.36-49;
Юхан 20.19-23;
Фаалиет 1.6-8.

бильмеген тиллерде лаф этеджеклер.

¹⁸ Къолларынен йыланларны аладжакълар. Эгер ольдюрдиджи зеэр ичселер, оларгъа зарар олмайджакъ. Хасталаргъа къолларыны къояджакълар, ве олар сагълам оладжакълар, – деди.

¹⁹ Оларнен лаф эткен сонъ, Рабби Иса кокке котерильди ве Алланынъ онъ тарафында отурды.

^{†20} Шегиртлер исе кетип, эр ерде Алланынъ шейлерини анълатып юре эдилер. Рабби оларнен берабер олып, эписи ишлерни япа эди ве бельгилернен Алланынъ Сёзюни тасдыкълай эди. Амин.

---

† 16.19-20
Лука 24.50-53;
Фаалиет 1.9-11.

Лука

Луканен берильген Инджиль

Эски риваетлерге коре, Инджиль Китабынынъ учюнджи къысмынынъ муэллифи – Лукадыр, «севимли эким». Аллагъа иман эткен сонъ, Лука диннинъ энъ кучлю тарафдарларындан бири олды. О, Павелнинъ дин даркъатув сеферлеринде ськъ-ськъ иштирак этип, онынъ ёлдашы эди. Бу Къуванчлы Хаберни Лука окъумыш юнанлы Теофил ичюн язгъан.

Лука онъа Исанынъ аслында ким олгъаны ве адамлар ичюн не япкъаныны косътермеге истеген. Лука бу ишке бутюн юрегинен берилип, Исанынъ аджайип ишлерине шаат олгъан пек чокъ адамларнен субетлеше ве Онынъ акъкъында бутюн язма малюматларны топлай.

Озь бильгилерини Лука 60-65 сенелеринде Кайсарейда я да, базы алимлернинъ фикирлерине коре, Рим шеэринде къыгъыткъа бере. Китапнынъ башында Лука, сувгъа батырып чыкъарыджи Ягъянынъ ишлери ве Иса Месихнинъ догъгъаны акъкъында яза. Муэллиф Къуртарыджынынъ омрюнде олып кечкен чокътан чокъ вакъиаларны косътере ве о девирнинъ тарихынен къыяслай. Бу вакъиаларнынъ чокъусы Инджильнинъ башкъа къысымларында расткельмей. Лука косътере ки, Исанынъ келюви Алла Озю тайинлеген вакъытта ве ерде инсаниетнинъ тарихында юзь берди. Бу Хабер тек Исаны бильгенлер ичюн дегиль де, бутюн дюнья адамлары ичюн берильген.

Лука Инджильнинъ даа бир къысмыны – «Эльчилернинъ Фаалиети» китабыны язгъан.

¹ Арамызда олып кечкен вакъиалар акъкъында чокъ адам икяе этмеге тырышты. ² Баштан шаатлары ве Сёзнинъ хызметчилери олгъан адамлар бу малюматны бизге бильдирди. ³ Бойлеликнен, мен де, эписини баштан башлап гъайретнен огренген сонъ, бу вакъиаларны санъа, урьметли Теофил, бирер-бирер язып бермек къарарына кельдим.

⁴ Шунунънен, санъа берильген талимат акъикъий олгъаныны сен анъларсынъ.

⁵ Еудиенинъ падишасы Ироднынъ кунълеринде Авиянынъ болюгинден Зекаръя адлы бир руханий бар эди. Онынъ Элизабет адлы апайы Харун союздан эди. ⁶ Олар экиси Алланынъ огюнде инсафлы адамлар олып, Раббининъ эписи эмир ве къанунларыны къатиен тута эдилер. ⁷ Лякин оларнынъ балалары ёкъ эди, чюнки Элизабет къысыр ве олар экиси де энди къартайгъан эдилер.

⁸ Кунълернинъ биринде Зекаръя, болюгининъ невбетинде, Аллагъа ибадет эте эди.

⁹ Руханийлернинъ адети боюнджа джереп чекип, Зекаръя Алланынъ Сарайына кирмеге ве къокъулы отларны якъмагъа меджбур эди. ¹⁰ Бутюн халкъ исе, къокъулы отларны якъкъан вакъытта тышарыда турып дува окъуй эди.

¹¹ Бирден Алланынъ мелеги пейда олды, о, къокъулы отлар якъыладжакъ ернинъ онъ тарафында турды. ¹² Мелекни корьген Зекаръя шашмалады ве къоркъты. ¹³ Амма мелек онъа:

– Къоркъма, Зекаръя! Сенинъ ялварувунъ эшитильди. Апайынъ Элизабет санъа огъул догъаджакъ, ве сен онынъ адыны «Ягъя» къояджакъсынъ, – деди.

¹⁴ О санъа къуванч ве буюк севинч береджек, ве чокъ адам онынъ догъгъанына къуванаджакълар,

¹⁵ чюнки о, Раббининъ козюнде улу оладжакъ, шарап ве ички ичмейджек, даа анасынынъ къарнында олгъанда, о, Мукъаддес Рухкъа толаджакъ.

¹⁶ Исраиль халкъындан чокъларыны о, оларнынъ Раббисине, Аллагъа къайтараджакъ.

¹⁷ Ильяснынъ руху ве къудретине толып, о, Раббиден эвель кетеджек, бабаларнынъ юреклерини балаларына бакътырып,

бойсунмагъанларны инсафлы ёлгъа къайтараджакъ ве яхшы азырландыргъан халкъны Раббиге теслим этеджек.

¹⁸ Зекаръя мелекке:

– Я мен буны насыл биледжем? Чюнки мен къартым, апайым да энди баягъы яшында бар, – деди.

¹⁹ Мелек онъа шойле джевап берди:

– Мен – Алланынъ огюнде тургъан Джебраилим. О, мени сеннен лаф этмек ве бу къуванчлы

хаберни санъа бильдирмек ичюн ёллады. ²⁰ Мен санъа айткъаным озь вакътында оладжакъ. Амма меним сёзлериме инанмагъанынъ ичюн, сенинъ тилинъ тутуладжакъ, ве бу шейлер мейдангъа кельмегендже, лаф этмейджексинъ.

²¹ Шу вакъыт халкъ Зекарьяны беклей ве онынъ Алланынъ Сарайында бу къадар чокъ отургъанына шашкъан эди. ²² Сонъ о чыкъты, лякин лаф этип оламады. Халкъ, о анда рую корьгенини анълады. О оларгъа къолларынен ишаретлер этти, озю исе тильсиз олып къалды.

²³ Хызмет вакъты биткен сонъ, Зекарья эвине къайтып кельди. ²⁴ Бундан сонъ онынъ апайы Элизабет юкю олды ве биринджи беш ай ичинде эвден чыкъмады. ²⁵ О: «Буны мен ичюн Рабби япты. О, мен адамлардан корьген масхаралыкъны устюмден алмагъа истеди», – дей эди.

²⁶ Алтынджи ай кельгенде, Алла Джебраиль мелекни Галилеяда ерлешкен Назарет шеэрини, ²⁷ Давутнынъ союздан олгъан Юсуф адлы адамгъа нишанлы олгъан бир къызгъа ёллады. Къызынынъ ады Мерьем эди.

²⁸ Онынъ янына келип, о:
– Селям санъа, эй хайыр корьген! Рабби сеннен! – деди.

²⁹ Мерьем шашмалады, чюнки мелек онъа берген селямнынъ манасы не анълаткъаныны бильмей эди.

³⁰ Мелек онъа:
– Къоркъма, Мерьем! Сен Алланынъ хайырыны таптынъ!

³¹ Сен юкю оладжакъсынъ, Огъул кореджексинъ ве Онынъ адыны «Иса» къояджакъсынъ.

³² О улу оладжакъ,
Оны «Юдже Алланынъ Огълу»

деп адландыраджакълар,
Алла Оны Давут дедесининъ тахтына отуртаджакъ,

³³ О, Якъупнынъ союна эбедиен Падиша оладжакъ,

ве Онынъ падишалыгъынынъ сонъу олмайджакъ, – деди.

³⁴ Мерьем исе мелектен:
– Бойле шей олурмы? Мен даа акъай корьмедим!
– деп сорады.

³⁵ Мелек онъа:
– Санъа Мукъаддес Рух энеджек, ве Юдже Алланынъ къудрети сени къаплайджакъ. Шунынъ ичюн сенден догъаджакъ Бала азиз оладжакъ – Оны «Алланынъ Огълу» деп адландыраджакълар.

³⁶ Мына, озь союзъ Элизабет, къарт олса да, алтынджи ай юкю олып, бала беклей. Амма онъа къысыр дей эдилер. ³⁷ Алланынъ япып оламагъан иши ёкъ, – деди.

³⁸ – Мен Раббининъ къулум, эр шей дегенинъ киби олсун, – деди Мерьем. Сонъ мелек ондан кетти.

³⁹ Бундан сонъ Мерьем бирден аджеле алда дагълы топрагъына, Еудиенинъ бир шеэрини ёл алды. ⁴⁰ О Зекарьянынъ эвине кельди ве Элизабетнен селямлашты. ⁴¹ Элизабет Мерьемнинъ селямыны эшиткенинен, онынъ ичиндеки бала секирди, ве Элизабет Мукъаддес Рухнен толды. ⁴² О, кучлю сеснен:

– Сен къадынлар арасында энъ шуретлисинъ!
Сенинъ къарнынъдаки бала да шуретли!
⁴³ Мен ким экеним де, Эфендимнинъ анасы манъа кельди?
⁴⁴ Сенинъ сесинъ къулагъыма еткенинен, ичимдеки бала къуванып секире башлады.

⁴⁵ Алланынъ айткъан сёзлери ерине келеджегине инангъан къадын бахтлыдыр!

⁴⁶ Мерьем исе деди:
– Меним джаным Раббини шуретлей!

⁴⁷ Рухум меним Къуртарыджым олгъан Аллада буюк къуванч тапты,

⁴⁸ чюнки О, къулунынъ алчакъгонъюллигини корьди.

Шимдиден сонъ адамларнынъ бутюн несиллери манъа «бахтлы» дейджеклер,

⁴⁹ чюнки Къудретли Алла мен ичюн улу шей япты.

Онынъ ады мукъаддес!
⁵⁰ Несильден-несильге Оны урьмет эткенлерге О, мерамет эте.

⁵¹ Озюнинъ къудретли къолуны узатты да, юрегинде кибир фикирлери олгъанларнынъ эписини дагъытты.

⁵² Укюмдарларны тахтларындан алып ташлады, алчакъгонъюллилерни исе юксельтти.

⁵³ Ач олгъанларгъа яхшы шейлерни берди, зенгинлерни исе бом-бош ёллады.

⁵⁴ Аталарымызгъа, Ибраимге ве онынъ эвлядына эбедиен мераметли олмагъа сёз бергенини хатырлады

ве Озь къулуна Исраильге ярдымгъа кельди.

⁵⁶ Мерьем учь ай къадар Элизабетнинъ янында къалды. Сонъ озюнинъ эвине къайтып кельди.

⁵⁷ Элизабетнинъ бала тападжакъ вакъты кельди, ве о огълан догъурды. ⁵⁸ Онынъ къомшулары ве сой-соплары, Рабби онъа бойле буюк мерамет япкъаныны эшитип, онен берабер къувана эдилер.

⁵⁹ Секизинджи куню баланы сюннет этмеге кельдилер ве онынъ адыны, бабасынынъ ады киби, «Зекарья» къоймагъа истедилер.

⁶⁰ Амма анасы бунъа:
– Ёкъ, онынъ ады Ягъя оладжакъ, – деди.

⁶¹ Онъа:
– Сенинъ союзъ арасында бойле ады олгъан ич кимсе ёкъ да, – дедилер, ⁶² ве баланынъ бабасындан ишаретлернен, онъа насыл ад бермеге истегенини сорадылар.

⁶³ Зекарья, язув тахтачыгъыны сорап: «Онынъ ады „Ягъя“», – деп язды. Эр кес шашып къалды.

⁶⁴ Шу анъ Зекарьянынъ агъзы ачылды, ве тили чезильди. О, лаф этип башлады ве Аллагъа шукюр

этти. ⁶⁵ Эписи къомшулар пек къоркътылар. Бутюн дагълы Еудие топрагъында эписи бу вакъиалар акъкъында лаф эттилер. ⁶⁶ Буны эшиткенлер эписи тюшюнджеге далып, ичинден: «Бу бала ким олур экен?» – дей эдилер. Эм керчек, онен Рабби бар эди.

⁶⁷ Баланынъ бабасы Зекарья Мукъаддес Рухкъа толып, пейгъамберлик этти:

⁶⁸ – Исраильнинъ Алласыны,
Раббимизни шуретленъиз,

чюнки О, Озь халкъына ярдымгъа кельди
ве оны азат этти!

⁶⁹ Къадимий заманларда
азиз пейгъамберлерининъ бильдиргенине коре,
О бизге Озюнинъ къулу Давутнынъ союздан
къудретли Къуртарыджыны ёллады.

⁷¹ О – душманлардан
ве нефрет эткенлернинъ эписинден
бизим къуртулышымыз.

⁷² Оны ёллагъанда,
О, баба-деделеримизге мерамет этти
ве Озюнинъ мукъаддес васиетини,
⁷³ атамыз Ибраимге берген антыны хатырлады.

О бизге, биз душманларымызнынъ къолундан
къуртулып,
кимседен къоркъмайып, азиз ве инсафлы олып,
омрюмиз боюнджа Онъа ибадет этип олурмыз,
деп ант этти.

⁷⁶ Санъа исе, балам, «Юдже Алланынъ
пейгъамбери»
дейджеклер,

чюнки Раббиден эвель кетип,
Онынъ ёлуны азырлайджакъсынъ

⁷⁷ ве Онынъ халкъына, къуртулыш гуналарнынъ
багъышланувына багълы олгъаны
акъкъында хабер даркъатаджакъсынъ.

⁷⁸ Бизим Алламызнынъ буюк мераметини ичюн
бизге юксеклерден айдын шефакъ келеджек,

⁷⁹ къаранлыкъ ве олюм кольгеси тюбюнде
яшагъанларны ярыкълатаджакъ

ве бизге барышыкъ ёлуны косьтереджек, –
деди.

⁸⁰ Бала исе осип, рухунен къуветленди. Исраиль
халкъы алдына чыкъаджакъ вакъты кельмегендже,
сахрада яшады.

2 О вакъыт Римнинъ императоры Август бутюн
залини джедвельге чекмеге эмир этти.

¹² Суриее Куриний укюмдарлыкъ япкъанда, бу
джедвель биринджи эди. ³ Эр кес озь шеэрлерине
язылмакъ ичюн кеттилер. ⁴ Юсуф да, Галилея
виляетининъ Назарет шеэринден чыкъып,
Еудиедеки Давутнынъ шеэринде Вифлеемге ёл
алды, чюнки о, Давутнынъ союздан олып, онынъ
эвлятларындан бири эди. ⁵ О, юкюлю олгъан
нишанлысы Меръемнен берабер язылмагъа кетти.

⁶ Олар анда олгъанда, Меръемнинъ догъураджакъ

вакъты кельди. ⁷ Мусафирханеде оларгъа ер
тапылмагъаны ичюн, о биринджи огълуны ахырда
догъурды ве къундакълап айван ашлавина
яткъызды.

⁸ О ернинъ этрафларында чобанлар бар эди, олар
чельде яшап, геджелери къой сюрюсини
къаравуллай эдилер. ⁹ Оларнынъ огюнде
Алланынъ мелеги пейда олды, ве Алланынъ
шурети оларны къаплап алды. Чобанлар пек
къоркътылар. ¹⁰ Амма мелек оларгъа:

– Къоркъманъыз! Мен сизге къуванчлы хаберни
алып келем. О, бутюн халкъ ичюн буюк
къуванчтыр! ¹¹ Бугунъ Давутнынъ шеэринде сизинъ
Къуртарыджынъыз догъды. О – Месих, Раббидир! –
деди. ¹² – Мына онынъ бельгиси: бир ашлавда
яткъан къундакъ баласыны тапарсыз.

¹³ Шу анъ мелекнинъ янында коклер ордусы
пейда олды. Олар Алланы шуретлеп:

¹⁴ – Юкъары коклерде Аллагъа шан-шурет! О
мемнюн олгъан адамларгъа ер юзюнде барышыкъ
олсун! – дедилер. ¹⁵ Мелеклер кокке котерильген
сонъ, чобанлар бир-бирине:

– Айды, Вифлеемге барайыкъ да, анда не
олгъаныны, Раббиден бизге бильдирильген
шейлерни бакъайыкъ, – дедилер. ¹⁶ Олар тез-тез
ёлгъа чыкътылар ве барып Меръемни, Юсуфны ве
ашлавда яткъан баланы таптылар. ¹⁷ Оны корип, бу
бала акъкъында оларгъа насыл хабер этильгенини
айттылар. ¹⁸ Буны динълегенлернинъ эписи
чобанларнынъ айткъанларына шашып къалдылар.
¹⁹ Меръем исе эр шейни акъылында тутып, бу акъта
тюшюне эди. ²⁰ Чобанлар, эшиткен ве корьген
шейлери ичюн Аллагъа шукюрлер айтып ве Оны
алгъышлап, къайттылар. Эр шей оларгъа
бильдирильгени киби олып чыкъкъан эди.

²¹ Секиз кунъ кечкен сонъ, баланы сюннет
этиледжек вакъты кельгенде, Онынъ адыны «Иса»
къойдылар. Бу адны Онъа, Меръем даа юкюлю
олмаздан эвель, мелек къойгъан эди.

²² Муса Къанунда буюргъаны киби, оларнынъ
элялланмакъ вакъты кечкенде, баланы Ерусалимге,
Раббининъ огюне кетирдилер, ²³ чюнки Раббининъ
Къанунында: «*Эр бир биринджи догъгъан огълан
бала Раббиге багъышлансын*», – деп язылгъан.

²⁴ Алланынъ Къанунында даа айтылгъаны киби,
олар «*бир чифт гогерджин, я да эки яш гогерджин*»
къурбанлыкъ оларакъ кетирмек керек эдилер.

²⁵ О вакъыт Ерусалимде Симеон деген бир адам
бар эди. О, инсафлы ве диндар адам олып, Исраиль
ичюн теселли беклей. Онда Мукъаддес Рух бар эди.

²⁶ Мукъаддес Рух онъа, Раббининъ Месихини
корьмегендже, ольмейджегини бильдирген эди.

²⁷ Рухтан ильхамланып о, Алланынъ Сарайына
кельди. Ана-бабасы кичкене Исаны Къанун
буюргъаныны ерине кетирмек ичюн анда алып
кельгенде, ²⁸ Симеон Оны къолуна алып, Аллагъа
шукюр этти:

²⁹ – Укюмдар! Берген сёзюньни тутып,

† 2.1-7
Матта 1.18-25.

Сен энди мени, Озь къулунъны тынчлыкънен йибересинъ,

³⁰ чюнки козьлерим эписи халкълар огюнде азырландыргъан къуртарувынъны корьди.

³² О – башкъа миллетлерни ярыкълатаджакъ Нурдыр,

Сенинъ Израиль халкъынънынъ шурети.

³³ Исанынъ эм бабасы, эм анасы бала акъкъында айтылгъаныны эшитип, шаштылар. ³⁴ Симеон оларгъа яхшылыкъ тиледи ве Исанынъ анасы Мерьемге:

– Мына бу ерде яткъан бала ичюн Израильде чокълары йыкъыладжакъ, чокълары исе тураджакълар. О, Алланынъ алямети олып, Онъа къаршы адамлар баш котереджеклер. ³⁵ Сенинъ джанынъны да къылыч яраджакъ. Сонъ чокъ адамнынъ фикирлери ачыладжакъ, – деди.

³⁶ Анда Ашер къабилесинден Фануэлнинъ къызы Анна пейгъамбер бар эди. О пек къарт къадын эди. Акъайгъа чыкъкъан сонъ, къоджасынен еди йыл яшагъан, ³⁷ тул къалгъан ве сексен дёрт йылдан берли тул олгъан эди. О, ич бир вакъыт Алланынъ Сарайындан тышарыгъа чыкъмай, гедже-куньдюз дувалар окъуп ве аштан-суддан вазгечип, Аллагъа ибадат эте эди. ³⁸ О вакъыт Анна да, оларнынъ янына барып, Аллагъа шукюр этти ве Ерусалимнинъ къуртуладжагъыны беклеп тургъанларнынъ эписине бала акъкъында айтып башлады.

³⁹ Алланынъ Къануны буюргъан шейлернинъ эписини беджерген сонъ, Юсуфнен Мерьем Галилеягъа, озьлерининъ Назарет шеэрини къайттылар. ⁴⁰ Бала исе осип, икмет ве кучь топлады. Алла баладан разы эди.

⁴¹ Исанынъ ана-бабасы эр йыл Ерусалимге Песах Байрамына бардылар. ⁴² Иса он эки яшыны толдургъанда, олар адетиндже байрамгъа кеттилер. ⁴³ Байрамдан сонъ Юсуф ве Мерьем эвге къайттылар, огълан Иса исе Ерусалимде къалды. Ана-бабасы буны бильмеди. ⁴⁴ Олар Оны, ёлджулар арасында кетедир, деп тюшондилер. Бир куньлюк ёлны кечкен сонъ, сой-сой ве танышлар арасында Исаны къыдыра башладылар. ⁴⁵ Оны тапамагъан сонъ, олар Ерусалимге къайттылар ве анда да къыдырмакъны девам эттилер. ⁴⁶ Учъ куньден сонъ олар Исаны Алланынъ Сарайында таптылар. О, оджалар арасында отура ве оларны динълеп суаллер бере эди. ⁴⁷ Оны динълегенлер эписи Исанынъ эр шейни анълагъанына ве берген джевапларына шаша эдилер.

⁴⁸ Ана-бабасы Оны корип шаштылар. Анасы Онъа: – Огъланчыгъым, бизге буны не ичюн яптынъ? Бабанъ ве мен чокъ къасеветленип Сени къыдырдыкъ, – деди.

⁴⁹ О исе оларгъа:

– Мени не ичюн къыдырдынъыз? Я Мен Бабамнынъ эвинде олмакъ кереклигимни бильмей эдинъизми? – деди.

⁵⁰ Амма олар Онынъ айткъаныны анъламадылар.

⁵¹ Иса оларнен кетти ве Назаретке къайтты. Ана-бабасынынъ сёзюнден бир вакъыт чыкъмады. Анасы исе бир шей унутмайып, оларнынъ эписини юрегинде тутты. ⁵² Иса осе эди. Яшы арткъанынен, икмети де арта эди. Исагъа Алланынъ ве адамларнынъ хайыры да чокълаша эди.

3 Император Тиберийнинъ падишалыгъынынъ он бешинджи йылында, Понтий Пилат – Еудиеде акимлик япкъанда, Ирод – Галилеяда, онынъ къардашы Филип – Итурея ве Трахонит виляетлеринде, Лисаний – Абиленеде уюмдарлыкъ эте эдилер. ¹² Аннас ве Каяфа баш руханий вазифесинде эдилер.

О вакъыт Зекарьянынъ огълу Ягъя сахрада олгъанда, Алланынъ Сёзю онъа кельди. ³ Ягъя Иордан озенининъ этрафларыны айланып юрди ве гуналары багъышланмасы ичюн адамларны тевбе этмеге ве сувгъа батырылып чыкъмагъа давет этти. ⁴ Бу акъкъында Ешая пейгъамбернинъ китабында язылгъан эди:

«Сахрада бир сес гудюрдей:

„Раббининъ ёлуны азырланъыз,

Кечеджек ерлерини тюм-тюз этинъиз!

⁵ *Эписи вадийлер толдурылсынлар, байырлар ве дагълар алчакъ этильсинлер. Къыйыш ёллар догърултылсын, чукъурлы ёлчыкълар тегиз этильсинлер!*

⁶ *О вакъыт, яшагъанларнынъ эписи Алладан къуртарув кореджеклер”».*

⁷ Сувгъа батырылып чыкъмакъ ичюн, онъа топларнен кельген адамларгъа Ягъя:

– Эй йылан союндан олгъанлар! Башынъызгъа келеяткъан Алланынъ гъазабындан къачып къуртуладжагъынъызны сизге ким огретти? ⁸ Тевбе эткенинъизни озь ишлеринъизнен исбат этинъиз! Тек ичинъизден: «Ибраим бизим бабамыз!» – деп отурманъыз. Мен сизлерге шуны айтам: Алланынъ мына бу ташлардан Ибраимге бала япмагъа къудрети бар. ⁹ Шимди тереклернинъ тамырлары янында балта азыр ята. Яхшы мейва бермеген эр бир терекни кесип, атешке ташлайлар, – дей эди.

¹⁰ Халкъ ондан:

– Биз не япмакъ керекмиз? – деп сорай.

¹¹ Ягъя оларгъа:

– Кимде эки чифт тюп урбасы олса, мухтадж олгъаннен пайлашсын. Кимнинъ ашы олса, о да бойле япсын, – деди.

¹² Салым топлайыджылар да сувгъа батырылмагъа кельдилер ве ондан:

– Оджамыз, биз не япайыкъ? – деп сорадылар.

¹³ Ягъя оларгъа:

– Ольчюсинден зияде салым алманъыз, – деди.

¹⁴ Аскерлер де ондан:

† 3.1-20

Матта 3.1-12;

Марк 1.1-8;

Юхан 1.19-28.

– Я биз не япайыкъ? – деп сорадылар.
 – Зорнен параларыны тутып алманъыз, ялан шаатлыкъ берменъиз, озь къазанчынъызгъа разы олуныыз, – деди Ягъя.
¹⁵ Халкъ Месихни пек беклей эди. Эписи адамларнынъ гонълунде: «Ягъя Месих дегиль экенми?» – деген тюшюнджелер бар эди. ¹⁶ Ягъя исе эписине:
 – Мен сизни сувгъа батырып чыкъарам. Амма менден къудретлиси келеята, мен Онынъ аякъкъапларынынъ багъыны чезмеге биле ляйыкъ дегилим. О сизни Мукъаддес Рухкъа ве атешке батыраджакъ. ¹⁷ Онынъ къолунда махсус куреги бар. О, Озь арманыны темизлейджек: богъдайны анбарына топлап, кепекни исе сѣнмез атеште якъаджакъ, – деп джевап берди.
¹⁸ Ягъя пейгъамбер бойле ве чокъ башкъа сѣзлернен халкъкъа Къуванчлы Хаберни бильдирди.
¹⁹ Ягъя, виляет укюмдары Иродны, озь къардашынынъ сабыкъ апаы Иродиягъа эвлениги ве эписи яман япкъан ишлери ичюн, къабаатлады. ²⁰ Ирод исе сонъунда Ягъяны зиндангъа атты ве бунынънен даа бир джинает япты.
²¹ Бутюн халкъ сувгъа батырылып чыкъкъанда, Иса да шуны япты. О, дува окъугъанда, кок ачылды да, ^{†22} Мукъаддес Рух беден корюнишинде, гогерджин сымасында Онынъ устуне энди. Коктен: «Сен Меним севимли Огълумсынъ, Мен Сенден разым», – деген сес эшитильди.
²³ Иса Озь хызметини башлагъанда, къарарнен отуз яшларында эди. Адамлар Оны Юсуфнынъ огълу беллей эдилер. Юсуф исе Элининъ огълу, ^{††24} Эли – Маттатнынъ огълу, Маттат – Левийнинъ огълу, Левий – Мелхининъ огълу, Мелхи – Яннайнынъ огълу, Яннай – Юсуфнынъ огълу,
²⁵ Юсуф – Маттатиянынъ огълу, Маттатия – Амоснынъ огълу, Амос – Наумнынъ огълу, Наум – Эслининъ огълу, Эсли – Нагайнынъ огълу,
²⁶ Нагай – Маатнынъ огълу, Маат – Маттатиянынъ огълу, Маттатия – Шимийнинъ огълу, Шимий – Ёсехнинъ огълу, Ёсех – Ёданынъ огълу, ²⁷ Ёда – Ёананнынъ огълу, Ёанан – Ресанынъ огълу, Реса – Зеруббавелнинъ огълу, Зеруббавел – Шеалтиэльнинъ огълу, Шеалтиэль – Нерининъ огълу, ²⁸ Нери – Мелхининъ огълу, Мелхи – Аддининъ огълу, Адди – Къосамнынъ огълу, Къосам – Эльмадамнынъ огълу, Эльмадам – Эрнинъ огълу, ²⁹ Эр – Ёшуанынъ огълу, Ёшуа – Элиезернинъ огълу, Элиезер – Ёримнинъ огълу, Ёрим – Маттатнынъ огълу, Маттат – Левийнинъ огълу, ³⁰ Левий – Шимеоннынъ огълу, Шимеон – Ехуданынъ огълу, Ехуда – Юсуфнынъ огълу, Юсуф –

† 3.21-22
 Матта 3.13-17;
 Марк 1.9-11. †† 3.23-38
 Матта 1.1-17.

Ёнамнынъ огълу, Ёнам – Эльякимнинъ огълу,
³¹ Эльяким – Мелеанынъ огълу, Мелеа – Меннанынъ огълу, Менна – Маттатанынъ огълу, Маттата – Натаннынъ огълу, Натан – Давутнынъ огълу, ³² Давут – Йишайнынъ огълу, Йишай – Оведнинъ огълу, Овед – Боазнынъ огълу, Боаз – Салмоннынъ огълу, Салмон – Нахшоннынъ огълу, ³³ Нахшон – Амминадавынынъ огълу, Амминадав – Админнинъ огълу, Админ – Арнининъ огълу, Арни – Хецроннынъ огълу, Хецрон – Парецнинъ огълу, Парец – Ехуданынъ огълу, ³⁴ Ехуда – Якъупнынъ огълу, Якъуп – Исхакънынъ огълу, Исхакъ – Ибраимнинъ огълу, Ибраим – Терахнынъ огълу, Терах – Нахорнынъ огълу, ³⁵ Нахор – Серугнынъ огълу, Серуг – Реунынъ огълу, Реу – Пелегнинъ огълу, Пелег – Эвернинъ огълу, Эвер – Шелахнынъ огълу, ³⁶ Шелах – Кенаннынъ огълу, Кенан – Арпакъшаднынъ огълу, Арпакъшад – Шемнинъ огълу, Шем – Нухнынъ огълу, Нух – Ламехнинъ огълу, ³⁷ Ламех – Метушелахнынъ огълу, Метушелах – Ханохнынъ огълу, Ханох – Ереднинъ огълу, Еред – Махалалэлнинъ огълу, Махалалэл – Кенаннынъ огълу, ³⁸ Кенан – Эношнынъ огълу, Энош – Шетнинъ огълу, Шет – Адемнинъ огълу, Адем – Алланынъ огълу эди.

4 Иса Мукъаддес Рухкъа толып, Иордан озенинден къайтты. Рух Оны сахрагъа алып кетти. †

² Анда къыркъ кунъ девамында Иблис Исаны сынадан кечирди. О кунълерде Иса бир шей ашамады ве сонъунда пек ач олды. ³ Иблис Онъа:
 – Эгер Сен Алланынъ Огълу олсанъ, мына бу ташкъа айт, отъмек олсун, – деди.

⁴ Иса онъа джевап берип:
 – Алланынъ Китабында:
 «*Инсангъа яшамакъ ичюн тек бир отъмек керек дегиль ола*», – деп язылгъан, – деди.

⁵ Сонъ Иблис Исаны юксек бир ерге чыкъарып, бир анъ ичинде Онъа дюньянынъ эписи падишалыкъларыны косътерди. ⁶ Иблис Исагъа:
 – Мен Санъа бу падишалыкъларны, оларнынъ бутюн къудретинен ве шан-шуретинен берабер беририм. Олар эписи манъа берильгенлер, ве мен оларны истегениме береджем. ⁷ Шунынъ ичюн, Сен манъа бель буксенъ, эписи Сенинъки оладжакъ, – деди.

⁸ Иса онъа джевап берип:
 – Алланынъ Китабында:
 «*Раббинъе Алланъа белинъни бук, тек Онъа ибадет эт*», – деп язылгъан, – деди.

⁹ Сонъ Иблис Оны Ерусалимге алып кельди ве Алла Сарайынынъ тѣпесине турсатып:

‡ 4.1-13
 Матта 4.1-11;
 Марк 1.12-13.

– Эгер Сен Алланынъ Огълу олсанъ, Озюньни бу ерден ашагъа ташла. ¹⁰ Алланынъ Китабында шойле язылгъан:

«О, Сен акъкъынъда Озь мелеклерине Сени къорчаламагъа эмир этеджек»

¹¹ ве

«Олар Сени къолларында котерип кетеджеклер, аягъынъ ташкъа сюрюнмейджек».

¹² Иса онъа:

– Бойле деп язылгъан: «Раббинъни, сенинъ Алланъны сынама», – деди.

¹³ Иблис, Исаны сынамагъа битирип, вакътынджа Оны къалдырып кетти.

¹⁴ Иса Мукъаддес Рухнынъ къудретинен Галилеягъа къайтып кельди. Онынъ акъкъында хабер бутюн этрафларда даркъалды. ^{†15} Иса оларнынъ синагогаларында адамларны окъутты, ве эписи адамлар Оны шуретледи.

¹⁶ Бир кунъ Иса Назарет шеэрин кельди. О, анда осип-буюген эди. Эр вакъыт япкъаны киби, раатлыкъ куню синагогагъа барды. О, Алланынъ Китабыны окъумагъа ичюн тургъанда, ^{††17} Онъа Ешай пейгъамбернинъ китабыны бердилер. Иса китапны ачып:

¹⁸ «Раббимнинъ Руху Меним устюмде.

Фукъарелерге Къуванчлы Хаберни илян этмек ичюн

О Мени мукъаддес ягънен ягълады.

Эсирлерге – азатлыкъ,

сокъурларгъа – козьлери ачылгъаныны илян этмек ичюн,

азап чеккенлерни къуртармакъ ичюн,

Раббининъ хош девири кельгенини

илян этмек ичюн О, Мени ёллады», –

деп язылгъан ерини тапып окъуды.

²⁰ Сонъ Иса, китапны къапатып, хызметчиге берди ве ерине отурды. Синагогадакилер эписи Онъа дикъкъатнен бакъа эдилер. ²¹ Иса оларгъа:

– Сиз Мени динълеген вакъытта, язылгъан сёзлер беджерильди, – деди.

²² Эписи О акъкъында яхшы шейлер айта эдилер, Онынъ агъзындан чыкъкъан хайырлы сёзлерге шаша эдилер. Олар бир-биринден:

– Я О, Юсуфнынъ огълу дегильми? – деп сорай эдилер.

²³ Иса оларгъа:

– Сиз эльбетте Манъа: «Эй эким, озюньни озюнь тедавийле», деген ибарени айтаджакъсыз. «Биз Кафарнаумда олгъан шейлерни эшиттик. Энди буны Озь ветанынъда да яп», дейджексиз, – деди.

²⁴ Сонъ Иса девам этип: – Сизге догърусыны айтам: озь ветанында къабул этильген пейгъамбер ёкъ, – деди. ²⁵ – Керчектен, сизге айтам: Ильяснынъ девринде, учь бучукъ йыл ягъмур ягъмагъанда ве

бутюн ерлерде буюк ачлыкъ олгъанда, Исраильде чокъ тул къадынлар бар эди. ²⁶ Амма Ильяс оларнынъ ич бирисине ёлланылмагъан, тек Сидон [‡] янындаки Зарифат шеэринде яшагъан бир тул къадынгъа ёлланылгъан эди. ²⁷ Эль-Яса пейгъамбернинъ девринде Исраильде лепра хасталыгъына огърагъанлар чокъ эди. Амма олардан ич бириси эляллап тедавийленмеген эди, тек бир суриели Нааман тедавийленген эди.

²⁸ Бу сёзлерни эшитип, синагогадакилер эписи ачувландылар. ²⁹ Олар атылып турдылар ве Исаны шеэрден чыкъарып, Назарет ерлешкен дагънынъ тёпесине кетирдилер. Оны къаядан ашагъа атмагъа истедилер. ³⁰ Лякин Иса оларнынъ арасындан кечип, о ерни къалдырды.

³¹ Иса Галилеядаки Кафарнаум шеэрин кельди. Раатлыкъ кунълери О, адамларны огрете эди. ^{††32} Эписи Исанынъ огретювине шаша, чюнки О, къудретнен айта эди.

³³ Синагогада, ичинде арам рух олгъан бир адам бар эди. О, кучюлю сеснен багъырып:

³⁴ – Эй, назаретли Иса, Санъа бизден не керек? Сен бизни гъайып этмеге кельдинъми? Мен Сенинъ ким олгъанынъны билем. Сен Алланынъ Азизисинъ!

³⁵ Иса джинге шойле эмир этти:

– Сус да, бу адамдан чыкъ! – деди.

Джин адамны эписининъ огюнде йыкътырды ве онъа ич бир зарар кетирмейип, ичинден чыкъты.

³⁶ Эписи шашып къалдылар ве бир-бирине:

– Бу насыл шей? Онынъ о къадар укюми ве къудрети бар ки, О, арам рухларгъа биле буюра, олар исе чыкъалар, – дедилер.

³⁷ О акъкъында хабер бутюн этрафларгъа даркъалды.

³⁸ Иса синагогадан чыкъып, Симоннынъ эвине кетти. Симоннынъ къайнанасы юксек сьджакънен хаста ята эди. Онъа ярдым этсин деп, Исагъа риджа эттилер. ^{††39} О, къадыннынъ янына барып, эгильди ве хасталыкъкъа токътамагъа буюрды, ве хасталыкъ шу анъ къадынны къалдырды. О исе, бирден турып оларгъа софраны донатты.

⁴⁰ Кунъ баткъанда, адамлар Исанынъ алдына чешит тюрлю хасталыкъларнен къыйналгъан сой-сопларыны алып кельдилер. О, эр бир хастагъа къолларыны къойып, оларны тедавийледи.

⁴¹ Чокъ адамнынъ ичинден джинлер чыкъып: «Сен Алланынъ Огълусынъ!» – деп къычыра эдилер. Иса оларны сусмагъа меджбур этти, буны айтамагъа ясакъ этти, чюнки олар, О, Месих олгъаныны биле эдилер.

⁴² Танъ аткъанда, Иса шеэрден чыкъып, адам ёкъ олгъан ерге кетти. Халкъ исе Оны къыдырып

† 4.14-15

Матта 4.12-17;

Марк 1.14-15. †† 4.16-30

Матта 13.53-58;

Марк 6.1-6.

‡ Сидон – бу шеэр исраиллилернинъ шеэрлеринден бириси дегиль эди. †† 4.31-37

Марк 1.21-28. †† 4.38-41

Матта 8.14-17;

Марк 1.29-34.

башлады. Оны тапып, меджбур этип къалдырмагъа тырыштылар. ^{†43}Амма Иса оларгъа:

– Мен Алланынъ Падишалыгъы акъкъында Къуванчлы Хаберни башкъа шеэрлерде де даркъатмакъ керегим. Мен шунунъ ичюн ёлланылгъаным, – деди.

⁴⁴Бойледже, О, Еудиенинъ синагогаларында адамларны огретмеге девам этти.

5 Бир куню Иса Геннесарет голю янында, Оны сарып алгъан халкъ арасында тура эди. Адамлар Иса айткъан Алланынъ Сёзюни динълей эдилер. ^{††2}Иса гольнинъ ялысында тургъан эки къайыкъны коръди. Балыкъчылар

къайыкъларындан чыкъып, балыкъ торларыны юва эдилер. ³О, бир къайыкъкъа, Симоннынъ къайыгъына минип, Симонгъа ялыдан бир аз узакълашмасыны риджа этти ве, къайыкънынъ ичинде отуруп, адамларны андан огретмеге девам этти. ⁴Битирген сонъ исе, Симонгъа:

– Сувнынъ терендже ерине бар да, балыкъ тутмакъ ичюн торларны тюшюринъиз, – деди.

⁵Симон джевап берип:

– Саибим, биз бутюн гедже чалыштыкъ, амма бир шей тутуп оламадыкъ. Лякин Сен буюрсанъ, мен торларны ташларым, – деди.

⁶Ташлагъанынен о къадар чокъ балыкъ туттылар ки, тап балыкъ торлары йыртыла башладылар.

⁷Олар башкъа къайыкътаки аркъадашларына къолларыны саллап, оларны ярдымгъа чагъырдылар. Аркъадашлары келип, эки къайыкъны балыкъкъа толдурды. Къайыкълар чёкеджек киби олды. ⁸Симон Пётр буны коръди де, Исанынъ алдында тиз чёкип:

– Раббим, менден кет, чюнки мен гуналы адамым, – деди.

⁹Симон ве онынъ янындакилери бу къадар тутулгъан балыкъны корип, къоркътылар. Симоннынъ аркъадашлары олгъан, Зебедайнынъ огъулары Якъуп ве Юхан да, къоркътылар. Лякин Иса Симонгъа:

– Къоркъма, сен энди балыкъ дегиль, адамларны тутаджакъсынъ, – деди.

¹¹Олар къайыкъларны ялыгъа чыкъардылар да, эр шейни къалдырып, Исанынъ артындан кеттилер.

¹²Иса бир шеэрде олгъанда, Онынъ янына бутюн бедени лепра хасталыгъынен къаплангъан бир адам кельди. О, Исаны корип, ерге йыкъылып:

– Эфендим, эгер истесенъ, мени эяллап тедавийлерсинъ, – деп ялварды. [‡]

¹³Иса къолуны узатты ве онъа тийип:

– Мен истейим, эял ол! – деди. Шу анъ лепра адамны къалдырды. ¹⁴Иса онъа кимсеге бир шей айтмамакъны буюрды ве:

– Руханийге бар, о сени бакъсын да, тедавийленгенинъ ичюн, Муса буюргъан бахшышны бер, о, эписине шаатлыкъ олсун, – деди.

¹⁵Иса акъкъындаки лафлар эп чокълаша. Халкъ Оны динълемек ве хасталыкъларындан къуртулмакъ ичюн Онъа топнен келе башлай.

¹⁶Иса Озю исе адам ёкъ олгъан ерлерге барып, дува окъуй эди.

¹⁷О, адамларны огреткен кунълернинъ биринде, Оны динълегенлер арасында Галилеянынъ ве Еудиенинъ эписи къасабаларындан ве Ерусалим шеэринден кельген фериселер ве Къанун оджалары отура эдилер. Исанен берабер Алланынъ тедавийлеген къувети эди. ^{††}

¹⁸Бир къач адам тешек устюнде яткъан паралич ургъан бир хастаны котерип кельдилер. Олар оны Исанынъ алдына къоймакъ ичюн, эвге алып кирмеге тырыштылар. ¹⁹Лякин адам чокълугъындан оны ичериге кетирмеге чаресини тапмайып, олар эвнинъ дамына чыкътылар ве кираметни дагъытып, хастаны тешегинен берабер оданынъ ортасына, тамам Исанынъ огюне яваштан тюшюрдилер. ²⁰Иса оларнынъ иманыны корип:

– Акъай, гуналарынъ багъышланды! – деди.

²¹Къанун оджалары ве фериселер озъара тюшюнип: «Бойле куфюр шей япкъан бу адам ким экен? Гуналарны багъышламагъа Алладан башкъа кимнинъ акъкъы бар?» – дедилер. ²²Иса оларнынъ не тюшюнгенлерини биллип:

– Сизинъ юреклеринъиздеки тюшюнджелер недир! ²³Айтыладжакъ сёзлерден къайсы къолайджа: «Гуналарынъ багъышланды» я да «Еринъден тур ве кет», – демекми? ²⁴Шимди Инсан Огълунунъ ер юзюнде гуналарны багъышламакъ къудрети олгъаныны билирсиз, – деди. Сонъ паралич ургъан адамгъа:

– Мен санъа айтам: тур, тешегинъни ал да, эвинъе кет, – деди.

²⁵Адам, эписининъ козю огюнде бирден турып, яткъан тешегини алды да, Алланы шуретлеп, эвине кетти. ²⁶Эписи шашып къалдылар. Олар Алланы шуретледи, къоркъа-къоркъа:

– Биз бугунъ оламайджакъ шейлерни коръдик, – дедилер.

²⁷Бундан сонъ Иса о ерден чыкъты. О, салым топлангъан еринде чалышкъан Левий адлы салым топлайыджыны коръди ве онъа:

– Меним артымдан юр! – деди. ^{††}

† 4.42-44

Марк 1.35-39. †† 5.1-11

Матта 4.18-22;

Марк 1.16-20. ‡ 5.12-16

Матта 8.1-4;

Марк 1.40-45.

†† 5.17-26

Матта 9.1-8;

Марк 2.1-12. †† 5.27-32

Матта 9.9-13;

Марк 2.13-17.

²⁸ О, еринден турды ве, эр шейни ташлап, Исанынъ артындан кетти. ²⁹ Сонъ Левий озь эвинде Иса ичюн буюк той япты. Мусафирлер арасында пек чокъ салым топлайыджылары ве башкъа адамлар бар эди. ³⁰ Фериселер ве Къанун оджалары Онынъ шегиртлерине:

– Сиз не ичюн салым топлайыджылары ве башкъа гуналыларнен бирликте ашап-ичесиз? – деп мырылдап башлады.

³¹ Иса оларгъа:

– Эким сагъламларгъа дегиль, хасталаргъа керек.

³² Мен инсафлы адамларны дегиль, гуналыларны тѳвбе этмеге чагъырмакъ ичюн кельдим, – деп джевап берди.

³³ Олар Исагъа:

– Ягъянынъ шегиртлери сыкъ-сыкъ аштан-сувдан вазгечелер ве дувалар окууйлар. Фериселернинъ шегиртлери де бойле япалар. Сенинъкилери исе эм ашайлар, эм ичелер! – дедилер. †

³⁴ Иса оларгъа:

– Тойдаки мусафирлерни, киев оларнен олгъанда, аштан-сувдан вазгечмеге меджбур этмек мумкюнми? ³⁵ Амма ойле куньлер келеджек ки, киевни олардан тутып аладжакълар. Ана о вакъыт, о куньлерде аштан-сувдан вазгечерлер, – деди.

³⁶ Иса оларгъа бир кинаели икяе де айтып берди:

– Кимсе эски урбасына ямав къоймакъ ичюн, янъы урбадан парча кесмез. Чюнки о, янъы урбаны да бозар, эски урбасына да янъы ямав келишмез. ³⁷ Кимсе яш шарапны эски мешин торбаларына толдурмай, чюнки яш шарап эски торбаларны патлатыр: эм шарап тѳкюлир, эм торбалар гъайып олур. ³⁸ Яш шарапны янъы мешин торбаларгъа толдурмакъ керек. ³⁹ Эски шарапны ичкенлерден ич бириси яш шарапны истемез. О: «Эскиси яхшы», – дер, – деди.

6 Бир раатлыкъ куню Иса богъдай тарласындан кечип кеткенде, Онынъ шегиртлери башакъларны къопарып авучлары ичинде темизлеп ашай эдилер. †² Базы фериселер исе:

– Сиз раатлыкъ куню япмагъа мумкюн олмагъан шейни не ичюн япасыз? – дедилер. ³ Иса оларгъа:

– Я сиз, Давут ве онынъ янындакилери ач къалгъанда не япкъанлары акъкъында окъумадынъызмы? ⁴ О, Алланынъ Эвине кирип, тек руханийлерге ашамагъа мумкюн олгъан теклиф пителерини алып, озю ашагъан ве янындакилерине де берген, – деп джевап берди.

⁵ Сонъ Иса девам этип:

– Инсан Огълу – раатлыкъ кунюнинъ Раббисидир, – деди.

⁶ Башкъа бир раатлыкъ куню Иса синагогагъа келип, адамларны огретти. Анда онъ къолу сакъатланып къуругъан бир адам бар эди.

⁷ Къанун оджалары ве фериселер Исаны къабаатламакъ ичюн, О, раатлыкъ куню хастаны тедавийлер экенми, деп, Онынъ артындан бакъып тура эдилер. ⁸ Иса исе, оларнынъ фикирлерини билип, къолу сакъат адамгъа:

– Тур ве мында, ортагъа чыкъ, – деди. О турды.

⁹ Иса оларгъа:

– Мен сизден сорайым: раатлыкъ кунюнде не япмакъ мумкюн – яхшылыкъмы я да яманлыкъмы? Джан къуртармакъмы я да гъайып этмекми? – деди.

¹⁰ Иса оларны эписини козьден кечирип, о адамгъа:

– Къолунъны узат, – деди. О адам бойле япкъанынен, къолу тюзельди.

¹¹ Олар исе, ачувындан къутурып, Онъа не япайыкъ деп, озъара фикирлеше башладылар.

¹² О куньлерде Иса дува окъумакъ ичюн дагъгъа чыкъты ве бутюн гедже Аллагъа дува окъуды.

†¹³ Танъ аткъанда исе шегиртлерини янына чагъырды ве оларнынъ ичинден он экисини сайлап алды да, оларны «эльчилер» деп адландырды. ¹⁴ Оларнынъ адлары: Симон (Иса онъа Пѳтр адыны берди), онынъ къардашы Андрей, Якъуп, Юхан, Филип, Бартоломай, ¹⁵ Матта, Тома, Алфейнинъ огълу Якъуп, Ветанпервер лагъабыны ташыгъан Симон, ¹⁶ Якъупнынъ огълу Иуда ве сонъунда Исаны саткъан Иуда Искариот.

¹⁷ Оларнен ашагъа тюшип, Иса тегиз бир ерде токъталды. Анда Онынъ пек чокъ шегиртлери ве бутюн Еудиеден, Ерусалимден, Тир ве Сидоннынъ, голь бою ерлешкен виляетлеринден кельген чокъ адамлар топлашкъан эди. †¹⁸ Олар Исаны динълемек ве хасталыкъларындан тедавийленмек ичюн кельгенлер. Арам рухлардан къыйналгъанлар да тюзеле эдилер.

¹⁹ Адамларнынъ эписи Исагъа тиймеге тырыштылар, чюнки Ондан эписини тедавийлеген кучъ чыкъа эди.

²⁰ Иса, шегиртлерине бакъып:

– Эй фукъарелер! Не къадар бахтлысыз,

чюнки Алланынъ Падишалыгъы сизинъкидир. ††

²¹ Шимди ачлыкъ чеккенлер! Не къадар бахтлысыз,

чюнки сиз ашап тояджакъсыз.

Шимди агълагъанлар! Не къадар бахтлысыз, чюнки сиз куледжексиз.

²² Инсан Огълу ичюн адамлар сизден нефретленгенде, сизни ред эткенде, сизни акъаретлегенде, масхара этип адынъызны къаралагъанда, бахтлы олунъыз. ²³ О куню къуванынъыз ве шенъленинъиз, чюнки сизни коклерде буюк мукафат беклей! Бу адамларнынъ

‡ 6.6-11

Матта 12.9-14;

Марк 3.1-6. †† 6.12-16

Матта 10.1-4; Марк 3.13-19. †† 6.17-19

Матта 4.23-25. ††† 6.20-26

Матта 5.1-12.

† 5.33-39

Матта 9.14-17;

Марк 2.18-22. †† 6.1-5

Матта 12.1-8;

Марк 2.23-28.

баба-деделери де пейгъамберлерге бойле япкъанлар.

²⁴ Лякин зенгинлер! Алынъыз бея, чюнки сиз энди теселли таптынъыз.
²⁵ Шимди токъ олгъанлар! Алынъыз бея, чюнки сиз ач оладжакъсыз.
 Шимди кульгенлер! Алынъыз бея, чюнки сиз окюрип агълайджакъсыз.
²⁶ Сизни эписи адамлар макътаса, алынъыз бея, чюнки бу адамларнынъ бабалары, ялан пейгъамберлерни де бойле макътагъанлар.
²⁷ Лякин сизге, Мени динълегенлерге айтам: душманларынъызны севинъиз, сизден нефретленгенлерге яхшылыкъ япынъыз. ^{†28} Сизни къаргъагъанларгъа эйилик тиленъиз, сизни ындыткъанларгъа дувалар окъунъыз. ²⁹ Бир янагъынъа шамар ургъан адамгъа башкъасыны бер. Усть урбанъны тутып алсалар, тют урбанъны да алмагъа кедер этме. ³⁰ Сенден сорагъангъа бер ве сенинъкини тутып алгъандан къайтарып бергини талап этме. ³¹ Адамлар сизге не япкъаныны истесенъиз, сиз де оларгъа шуны япынъыз. ³² Эгер сизни севгенлерни севсенъиз, бунен насыл савап къазанаджакъсынъыз? Гуналылар да озьлерини севгенлерни севелер!
³³ Эгер озюнъизге яхшылыкъ эткенлерге яхшылыкъ этсенъиз, бунен насыл савап къазанаджакъсынъыз? Гуналылар да бойле япалар.
³⁴ Эгер сиз къайтарып алмакъ умятинен борджкъа берсенъиз, бунен насыл савап къазанаджакъсынъыз? Гуналылар да, берген борджуны сонъ къайтарып алмакъ ичюн, гуналыларгъа борджкъа берелер. ³⁵ Сиз исе душманларынъызны севинъиз ве оларгъа яхшылыкъ япынъыз. Ич бир къаршылыкъ беклемейип, борджкъа беринъиз. О вакъыт сизни буюк муяфат беклей, сиз Юдже Алланынъ огъулары оладжакъсынъыз. О Озю, яман ве шукюр этмеген адамларгъа биле мерамет эте.
³⁶ Бабанъыз мераметли олгъаны киби, сиз де мераметли олунъыз.
³⁷ Кимсени укюм этменъиз, сизни де укюм этмезлер. Кимсени къабаатламанъыз, сизни да къабаатламазлар. Багъышланъыз, сизни де багъышларлар. ^{††38} Беринъиз, сизге де береджеклер, толу ольчюнен береджек: яхшы силькип, бастырып, толып-ташкъан ольчюнен сизинъ усть урбанъызнынъ этегине толдураджакълар. Сиз насыл ольчюнен ольчесенъиз, сизге де шойле ольчейджеклер, – деди.

³⁹ Иса оларгъа бойле бир кинаели икяе айтып берди:

– Кёр кёрны етеклеп юрип олурмы? Олар экиси де чукъургъа тюшмезлерми? ⁴⁰ Шегирт озь

оджасындан юкъары олалмаз. Амма окъувынынъ сонъуна еткен эр бир шегирт, оджасы киби олур.

⁴¹ Сен не ичюн къардашынънынъ козюндеки чёпке бакъасынъ да, озь козюндеки агъачны коръмейсинъ? ⁴² Сен озь козюндеки агъачны коръмей турып, насыл ола да къардашынъа: «Кель, къардашым, козюндеки чёпчюкни чыкъарайым», – дейсинъ? Эй экиюзью! Башта озь козюндеки агъачны чыкъар, сонъ къардашынънынъ козюнден чёпни насыл этип чыкъараджагъынъны ачыкъ-айдын корерсинъ.

⁴³ Яхшы терек ярамай мейва бермез, ве, аксине, ярамай терек яхшы мейва бермез. ^{†44} Эр бир терек озь мейвасындан билинир. Тикенлерден инджир джыймайлар, когемден юзюм кесмейлер.

⁴⁵ Яхшы адам озюнинъ юрегиндеки яхшылыкъ хазинесинден яхшылыкъ чыкъара. Яман адам яманлыкъ хазинесинден яманлыкъ чыкъара. Адамнынъ юреги неге толу олса, онынъ агъзындан шу чыкъар.

⁴⁶ Не ичюн сиз Мени: «Раббим, Раббим!» – деп чагъырасыз да, буюргъанымны япмайсыз? ^{††}

⁴⁷ Меним алдыма кельген ве сёзлеримни динълеп, оларны беджерген эр бир адам бойле адамгъа ошай: ⁴⁸ о, эв къургъан адамгъа ошай. Терен чукъур къазып, къая устюнде темель къойгъан адамгъа ошай. Озеннинъ сувлары ташып, о эвге урулдылар, лякин оны кыбырдатып оламадылар, чюнки о, къавий къурулгъан эди.
⁴⁹ Амма сёзлеримни динълеп, оларны беджермеген адам, эвини топракъ устюнде темельсиз къургъан адамгъа ошай. Озеннинъ сувлары эвге урулгъанда, о бирден дагъылып кетти. О эвден, тек виран олгъан бир оба къалды.

7 Иса сёзюни халкъкъа айтып битирген сонъ, Кафарнаум шеэринде келип чыкъты. ^{††}

² Анда бир юзбашынынъ энъ севимли къулу хасталанып, олюм алында экен. ³ Юзбашы, Иса акъкъында эшитип, О, келип къулумены къуртарсын деп риджа этмек ичюн, еудийлернинъ акъсакъалларыны Онынъ алдына ёллады. ⁴ Олар Исанынъ янына кельдилер ве гъайретнен риджа этип:

– Бу адам Сенинъ ярдымынъа ляйыкътыр. ⁵ О, халкъымызны севе ве бизге синагога къурды, – дедилер.

⁶ Иса оларнен кетти. Олар юзбашынынъ эвине якъынлашкъанда, о, достларынен бойле хабер ёллады:

– Эфендим, замет этме, Сен эвине киргенинъе мен ляйыкъ дегилим. ⁷ Шунынъ ичюн Сенинъ алдынъа озюм бармадым, чюнки озюмни, бунъа ляйыкъ дегилим, деп саям. Сен тек буюрсанъ,

† 6.43-45

Матта 7.17-20;

12.346-35. †† 6.46-49

Матта 7.24-27. †† 7.1-10

Матта 8.5-13;

Юхан 4.43-54.

† 6.27-36

Матта 5.38-48; 7.12а. †† 6.37-42

Матта 7.1-5.

къулум тедавийленир. ⁸ Чюнки мен де бойсунам, манъа да бойсунгъан аскерлер бар. Бирисине: «Кет», – десем, кете. Башкъасына: «Кель мында», – десем, келе. Хызметчима: «Шуны яп», – десем, япа, – деди.

⁹ Иса бу сёзлерни эшитип, тааджипленди ве артындан кельген адамларгъа айланып:

– Сизге айтам: Мен бойле иманны Исраильде биле тапмадым, – деди.

¹⁰ Ёлланылгъанлар исе, эвге къайтып кельгенде, къулнынъ тюзельгенини корьдилер.

¹¹ Арадан чокъ вакъыт кечмей, Иса Наин деген шеэрге кетти. Онен берабер шегиртлери ве пек чокъ адам юре эди. ¹² Иса шеэрнинъ къапусына якъынлашкъанда, бир ольген адамны чыкъара эдилер. О, тул къадыннынъ бирден-бир огълу эди. Шеэрнинъ чокъ адамлары о къадыннен берабер кете. ¹³ Рабби шу къадынны корьгенинен, аджыды ве:

– Агълама! – деди де, ¹⁴ дженазе табутына якъынлашып, къолунен тийди. Табутны алып кеткен адамлар токътадылар. Иса исе:

– Эй йигит, санъа айтам: тур еринъден! – деди.

¹⁵ Олю котерилип отурды да, лаф этип башлады. Иса оны анасына къайтарды. ¹⁶ Эр кесни буюк бир къоркъу басты. Олар Алланы шуретлеп:

– Арамызда буюк пейгъамбер пейда олды. Алла Озь халкъына ярдым этмеге кельди, – дедилер.

¹⁷ Иса акъкъында бу хабер бутюн Еудие ве онынъ этрафларына даркъалды. ¹⁸ Ягъянынъ шегиртлери онъа бутюн олып кечкен вакъиалар акъкъында хабер эттилер. Ягъя шегиртлеринден экисини чагъырып: ¹⁹ «Келеджек Бириси Сенсинъми? Я да биз башкъасыны беклейикми?» – деп сорамакъ ичюн оларны Раббининъ алдына ёллады.

²⁰ Акъайлар, Онынъ алдына келип:

– Бизни Сувгъа Батырыджи Ягъя ёллады. О Сенден: «Келеджек Бириси Сенсинъми? Я да биз башкъасыны беклейикми?» – деп сорай, – дедилер.

²¹ О вакъыт Иса чокъ адамларны хасталыкълардан ве оларны чекиштирген дертлерден тедавийлей, яман рухлардан къуртара, чокъ сокъурларнынъ козьлерини ача эди. ²² Иса джевап берип:

– Барынъ да, корип эшиткенлеринъизни Ягъягъа айтынъыз: кёр адамлар кене корелер, топаллар юрелер, лепра хасталыгъына огърагъанлар эялланып тедавийленелер, сагъырлар эшителер, олюлер тири олалар ве фукъарелер Къуванчлы Хаберни эшителер. ²³ Мен ичюн ёлдан урулмагъан адам бахтлыдыр! – деди.

²⁴ Ягъянынъ ёллагъан адамлары кеткен сонъ, Иса халкъкъа Ягъя акъкъында айтып башлады:

– Сиз не ичюн сахрагъа бардынъыз? Ельде саллангъан къамышны корьмегеми? ²⁵ Айса, сахрагъа не ичюн бардынъыз? Паалы урба кийген

адамны корьмегеми? Лякин паалы урба кийип, байлыкъта яшагъанлар падишалар сарайларында олалар. ²⁶ Айса, кимни корьмеге бардынъыз? Пейгъамберними? Эбет, пейгъамберни! Сизге Мен айтам: о, пейгъамберден де буюк. ²⁷ Алланынъ Китабында бу адам акъкъында язылгъан эди:

«Сенден эвель хаберджимни ёллайым.

О Сенинъ огюньде ёл азырлайджакъ».

²⁸ Сизге айтам: эписи догъгъан адамлардан Ягъядан буюк олгъаны ёкътыр. Бунъа бакъмадан, Алланынъ Падишалыгъында энъ кучюк сайылгъан биле ондан буюктир.

²⁹ Буны эшиткен бутюн халкъ, салым топлайджылар биле, Аллагъа, догъру деп, бойсундылар ве Ягъянынъ алдына сувгъа батырылып чыкъмакъ ичюн кельдилер.

³⁰ Фериселер ве Къанун оджалары исе Алланынъ ирадесини ред этип, Ягъягъа барып сувгъа батырылып чыкъмагъа разы олмадылар.

³¹ Иса девам этип:

– Бу адам несилини неге ошатайым? Олар кимге ошайлар? ³² Олар мейданда отуруп, бир-бирине:

«Биз сизге къавал чалдыкъ, сиз исе ойнамадынъыз. Биз такъмакълар окъудыкъ, сиз исе агъламадынъыз», – деп къычыргъан балаларгъа ошайлар. ³³ Чюнки Сувгъа Батырыджи Ягъя келип, аш ашамады, шарап ичмедиди. Сиз исе: «Онда джин яшай», – дейсиз. ³⁴ Инсан Огълу келип, эм ашай, эм иче, ве сиз: «Бу ачкозь ве ичкиджиге бакъынъыз! О – салым топлайджылары ве гуналыларнынъ досту!» – дейсиз. ³⁵ Лякин икмет бутюн озь балаларынен тасдыкълана, – деди.

³⁶ Фериселерден бири Исаны онен аш ашамагъа давет этти. Иса, ферисенинъ эвине кирип, софра башында ер алды. ³⁷ Шу арада, шеэрде гуналы деп белли олгъан бир къадын, Иса ферисенинъ эвинде ашагъаныны билип, алебастрдан ясалгъан савут ичинде паалы къокъулы ягъ алып кельди. ³⁸ О, Исанынъ артында, Онынъ аякълары янынъда туруп, окюр-окюр агълады. Къадыннынъ козь яшлары Исанынъ аякъларына тамлай, о, исе озюнинъ сачларынен Онынъ аякъларыны сюртти ве опе-опе къокъулы ягънен ягълады.

³⁹ Исаны давет эткен ферисе буны корип: «Эгер бу адам пейгъамбер олса, Онъа тийген шу къадыннынъ ким олгъаныны билир эди, чюнки о гуналы да», – деп тюшюнди. ⁴⁰ Иса, онъа айланып:

– Симон, санъа бир айтаджакъ шейим бар, – деди.

– Айт, Оджам, – деди о.

⁴¹ – Эки адам бир инсандан акъча борджкъа алгъан. Бирисининъ борджу беш юз, башкъасынынъ – элли динар эди. ⁴² Амма олар борджларыны къайтарып оламагъанлары ичюн, о, экисининъ борджларыны багъышлады. Айт манъа, олардан къайсы бири оны чокъча севеджек? – деди Иса.

⁴³ Симон джевап берип:

– Меним фикиримдже, чокъ борджу багышланган сою, – деди.

– Сенинъ къарарынъ догъру, – деди Иса. ⁴⁴ Сонъ къадынъ таба айланып, Симонгъа:

– Бу къадынны коресинъми? Мен сенинъ эвинъе кельгенимде, аякъларымны ювмагъа сув бермединъ. О исе, озюнинъ козь яшларынен аякъларымны ювып, сачларынен сюртти. ⁴⁵ Сен Мени къаршылагъанда опъмединъ. Амма бу къадын, кельгенимден берли аякъларымны опип токътамай. ⁴⁶ Сен Меним башымны зейтюн ягъынен ягъламадынъ, о исе, паалы къокъулы ягънен аякъларымны ягълады, – деди. ⁴⁷ – Шунынъ ичюн Мен санъа айтам: онынъ чокъ гуналары багышланды, чюнки онынъ севгиси буюк. Кимге аз багышланса, о, аз сева.

⁴⁸ Сонъ Иса къадынгъа:

– Гуналарынъ багышланды, – деди.

⁴⁹ Башкъа мусафирлер исе озъара: «Ким олгъан бу, гуналары биле багышлай?» – деп тюшондилер. ⁵⁰ Иса исе къадынгъа:

– Сени иманынъ къуртарды. Тынч олып бар, – деди.

8 Бундан сонъ Иса ёлгъа чыкъып, шеэр ве койлерде Алланынъ шейлерини анълатып ве Алланынъ Падишалыгъы акъкъында Къуванчлы Хаберни даркъатып юрди. Он эки шегиртинден гъайры, ² Онынъ янында бир къач къадын бар эди. Иса оларны яман рухлардан ве хасталыкълардан къуртаргъан эди. Булар: ичинден еди джин чыкъкъан Меръем, онъа «Магдалалы» дей эдилер, ³ Ироднынъ идаре хызметчиси Хузанынъ апаиы Ёанна, Сусанна ве башкъалары. Олар озъ байлыгъынен Исагъа хызмет эте эдилер.

⁴ Кунълернинъ биринде Исанынъ янында пек чокъ адам топланды. Олар тюрю шеэрлерден келе эдилер. Иса оларгъа бир кинаели икяе айтып берди: [†]

⁵ – Бир сачыджы тарлагъа урлукъ сачмагъа чыкъкъан. О, урлукъ сачкъанда, базы урлукълар ёл кенарына тюшип тапталгъанлар, ве кок къушлары оларны чокъуп, ёкъ эткенлер. ⁶ Башкъа урлукълар ташлы ерге тюшкен ве осип чыкъкъанларынен къуруп къалгъанлар, чюнки топракъ сувсуз эди.

⁷ Башкъалары тикенлер арасына тюше. Тикенлер оселер ве фиданлары богъып гъайып этелер.

⁸ Даа башкъалары яхшы топракъкъа тюше ве осип юз къат арткъач берекет берелер, – деди. Буны айткъан сонъ Иса:

– Къулагъы барлар буны эшитсинлер! – деп къычырды.

⁹ Шегиртлери Исадан:

– Бу кинаели икяенинъ манасы недир? – деп сорадылар. ^{††}

[†] 8.4-8

Матта 13.1-9;

Марк 4.1-9. ^{††} 8.9-10

Матта 13.10-17;

Марк 4.10-12.

¹⁰ О оларгъа:

– Алла Падишалыгъынынъ сырлары сизге ачылгъан, – деди. – Къалгъанларына исе олар кинаели икяенен берильген. Сонъ олар козьлеринен бакъып – коръмесинлер, къулакъларынен эшитип – анъламасынлар.

¹¹ Бу икяенинъ манасы бойле: урлукъ – Алланынъ Сёзюдир, ^{†12} ёл кенарында олгъанлар – Сёзни эшиткен адамлардыр. Амма сонъ Иблис келе де, олар инанып къуртулмасынлар деп, Сёзни юреклеринден алып кете. ¹³ Ташлар арасында олгъанлар – Сёзни эшитип къуванчнен къабул эткен адамлар. Лякин олар тамыр атмагъанлары ичюн, бир вакъыткъа къадар инаналар, сынав кунълеринде исе ёлундан къайталар. ¹⁴ Тикенлер арасына тюшкенлер – Сёзни эшиткен, амма пишкен берекет бермеген адамлар, чюнки аятынынъ къасеветлери, байлыгъы ве кейф кетирген шейлери оларны богъалар. ¹⁵ Яхшы топракъта олгъанлар исе – Сёзни эшитип, оны яхшы ве темиз юрегинде сакълайлар ве чыдамлы олгъанлары ичюн, берекет берелер.

¹⁶ Ич кимсе чыракъ якъып, оны савутнен къапатмаз, я да ятакъ тюбюне къоймаз. Аксине, киргенлер ярыкъны коръсюн деп, оны шамдангъа къоялар. ^{†17} Чюнки эр бир сыр ачыладжакъ, эр бир гизли шей белли оладжакъ ве ярыкъкъа чыкъаджакъ. ¹⁸ Шу себептен насыл динълегенинъизге дикъкъат этинъиз. Кимде бар олса, онъа къошулып даа бериледжек. Кимде ёкъ олса, «озюмде бар», деп беллегени биле тартып алынаджакъ.

¹⁹ Сонъ Исанынъ анасынен къардашлары Онъа кельдилер, амма адам чокълугъы ичюн янына якъынлашып оламадылар. ^{†20} Исагъа:

– Ананъ ве къардашларынъ тышарыда туралар, олар Сени коръмеге истейлер, – деп хабер эттилер.

²¹ Иса оларгъа бойле джевап берди:

– Алланынъ Сёзюни динълеген ве беджерген адамлар – Меним анам ве къардашларым.

²² Шу кунълернинъ биринде Иса Озь шегиртлеринен берабер къайыкъкъа минди ве оларгъа:

– Гольнинъ о бир ялысына ялдап кечейик, – деди.

Олар ёлгъа чыкътылар. ²³ Ялдап кеткенде, Иса юкъугъа далды. Гольде ойле кучлю фуртуна къопты ки, далгъалар къайыкъны толдура башладылар. Къайыкътакилернинъ алы хавфлы олды. ²⁴ Исанынъ янына барып, олар Оны уяттылар ве:

– Саип, Саип, биз гъайып оламыз! – дедилер. Иса уянгъанынен, ельге ве далгъаларгъа

[‡] 8.11-15

Матта 13.18-23;

Марк 4.13-20. ^{††} 8.16-18

Матта 4.21-25. ^{††} 8.19-21

Матта 8.23-27;

Марк 4.35-41.

токътамакъны буюрды. Олар токътадылар, ве гольде тынчланды.

²⁵ Иса шегиртлерине:

– Сизинъ иманынъыз къайда? – деди.

Шегиртлер исе къоркъып ве шашып бир-бирине:

– Кимдир бу я? О, ельге ве сувгъа буюра, олар да Оньа бойсуналар! – дедилер.

²⁶ Олар Галилеянынъ къаршысындаки герасалыларнынъ журтуна кельдилер. ¹²⁷ Иса ялыгъа чыкъкъанынен, оны шеэрдэн кельген бир адам къаршылады. Онынъ ичинде джинлер олгъанда, о, чокътан берли чыр-чыплакъ юре ве эвинде дегиль, дюрбелерде яшай эди. ²⁸ Исаны корип, о, къычырды да, озюни Онынъ аякълары астына ташлап, кучлю сеснен:

– Эй Иса, Юдже Алланынъ Огълу, менде не ишинъ бар? Санъа ялварам, мени чекиштирме! – деди, ²⁹ чюнки Иса арам рухкъа бу адамдан чыкъып кетмекни буюргъан эди.

Арам рух чокъ вакъыт девамында бу адамны къыйнады. Бунынъ ичюн бу адамны, къолларыны ве аякъларыны зынджырларнен багълап, къаравулладылар. Лякин о, зынджырларны узди, ве джин оны адам олмагъан ерлерге айдады.

³⁰ Иса ондан:

– Адынъ не? – деп сорады. О исе:

– Адым Орду †, – деди, чюнки онъа чокъ джин кирген эди.

³¹ Джинлер, оларны буюк теренликке ёлламасын деп, Исагъа ялвардылар. ³² Шу дагънынъ тёпесинде буюк бир домуз сюрюси отлап юре эди. Джинлер домузларгъа кирмеге Исагъа ялвардылар. О, оларгъа рухсет берди. ³³ Джинлер адамдан чыкъып домузларгъа кирдилер. Домузлар исе тик къаядан гольге атылып, сува богъулдылар.

³⁴ Чобанлар олгъан шейни корьгенлеринен, чапып барып, бу акъта шеэрде ве онынъ этрафларында хабер эттилер. ³⁵ Адамлар олып кечкен адисени корьмеге кельдилер. Исанынъ янына келип бакъсалар, анавы адам джинлерден къуртарылгъан ве кийинип, акъылыны башына топлап, Исанынъ аякълары янында отура. Олар пек къоркътылар. ³⁶ Шу вакъианы корьгенлер исе джин ургъан адамнынъ насыл къуртулгъаныны оларгъа айтып бердилер. ³⁷ Герасалыларнынъ виляетинде яшагъанларнынъ эписини буюк къоркъу басты. Шунынъ ичюн олар Исадан шу ерлерден кетмесини сорадылар. Сонъ О, къайыкъкъа минип къайтып кетти.

³⁸ Джинлерден къуртулгъан адам Исанынъ янында къалмакъ ичюн Ондан разылыкъ сорады. Лякин Иса оны ёллап:

³⁹ – Озь эвинъе къайтып, Алла сен ичюн не япкъаныны айтып бер, – деди. О адам барып, Иса онъа не япкъаныны бутюн шеэрге илян этти.

⁴⁰ Иса къайтып кельгенде, халкъ Оны къаршылап, «Хошкельдинъ», – деди, чюнки эписи Оны бекледилер. ⁴¹ Шу вакъыт синагоганынъ башлыкъларындан бири, Яир адлы бир адам келип, Исанынъ аякъларына йыкъылды да, Оны эвине чагъырып, ялварды, ⁴² чюнки онынъ он эки яшларында олгъан бирден-бир къызы олюм тёшегинде ята эди. Иса Яирнен берабер кеткенде, Оны чевре-четинден пек чокъ адам сыкъыштырып юре эди.

⁴³ Бир къадын он эки йыл къан акъувынен чекишип, бутюн параларыны экимлерге сарф эткен, амма кимсе оны тедавильлеп оламагъан. ⁴⁴ О, Исанынъ артындан барып, Онынъ урбасынынъ уджуна тийди. Бирден къан акъувы кесильди.

⁴⁵ – Манъа ким тийди? – деди Иса. Эписи, бу мен дегиль эдим, дедилер. Пётр исе:

– Саибим, этрафынъдаки адамлар Сени сыкъыштырып туралар, – деди.

⁴⁶ Амма Иса:

– Ёкъ, кимдир Манъа тийди, чюнки Мен Озюмден кучъ чыкъкъаныны дуйдым, – деди.

⁴⁷ Япкъаныны гизлеп оламайджагъыны анълагъан къадын къоркъудан къалтырап, чыкъты ве Онынъ аякъларына йыкъылып, бутюн халкъ огюнде, Исагъа не себептен тийгенини ве бирден тюзельгенини айтты.

⁴⁸ Иса онъа:

– Къызым, сени иманынъ къуртарды. Тынчлыкънен бар, – деди.

⁴⁹ Иса бу сёзлерни даа айтып битирмегенде, синагога башлыгъынынъ эвинден бир адам келип:

– Къызынъ ольди. Оджаны къасевет эттирме, – деди. ⁵⁰ Лякин Иса, бу сёзлерни эшитип, Яирге:

– Къоркъма, тек инан, къызынъ къуртарыладжакъ, – деди.

⁵¹ Иса о эвге кирип, янына тек Пётрны, Якъупны, Юханны ве къызчыкънынъ анасыны ве бабасыны алды. Башкъаларына исе кирмеге ясакъ этти.

⁵² Эписи, озьлерини кокреклерине урып, ольген къызчыкъ ичюн агълай эдилер. Иса исе:

– Агъламанъыз, о ольмеди, амма о, юкълай, – деди.

⁵³ Олар къызчыкънынъ ольгенини билип, Онынъ устюнден кульдилер. ⁵⁴ Иса хастанынъ къолуны алды ве:

– Эй къызчыкъ, еринъден тур! – деди.

⁵⁵ Къызчыкънынъ джаны беденине къайтты, ве о бирден турды. Иса онъа аш бермеге буюрды.

⁵⁶ Къызнынъ ана-бабасы шашып къалдылар. Иса исе оларгъа олып кечкен вакъиа акъкъында ич кимсеге айтмамакъны буюрды.

† 8.26-39

Матта 8.28-34;

Марк 5.1-20. †† Орду – къадимий юнанджа «легион», Рим ордусынынъ, 6000 аскери олгъан бир къысмы.

‡ 8.40-56

Матта 9.18-26;

Марк 5.21-43.

9 Иса он эки шегиртини янына чагъырып, оларгъа джинлернинъ эписини къувмакъ ве хасталыкъларны тедавийлемек ичюн къудрет ве акимлик берди. ¹² О, оларны Алланынъ Падишалыгъыны илян этмек ве дертлерни тедавийлемек ичюн ёллап:

³ – Ёлгъа ич бир шей алманъыз: не ёл таягъы, не торба, не отъмек, не акъча, эки дане урба биле алманъыз, – деди. ⁴ – Къайсы эвге кирсенъиз, о ерден кеткендже, шу эвде къалынъыз. ⁵ Эгер сизни къабул этмеселер, о шеърден чыкъкъанда, аякъларынынъздаки тозны биле къакъып кетинъиз. Бу, оларгъа къаршы шаатлыкъ олур.

⁶ Шегиртлер кеттилер. Олар къасабадан-къасабагъа кечип, эр ерде Къуванчлы Хаберни илян эттилер ве эр бир ерде хасталарны тедавийледилер.

⁷ Виляет укюмдары Ирод бу вакъиалар акъкъында эшитип, шашмалап къалды. Чюнки базылары: «Ягъя олюлерден тирильди», ^{††8} башкъалары исе: «Ильяс пейда олды», даа башкъалары: «Къадимий пейгъамберлерден бириси тирильди», – дедилер. ⁹ Ирод: «Мен Ягъянынъ башыны кестирген эдим де. Амма бу адам ким экен? Мен Онынъ акъкъында бойле шейлер эшитем», – деди, ве Исаны коръмеге чаре къыдырды.

¹⁰ Эльчилер къайтып кельген сонъ, Исагъа япкъан ишлери акъкъында айтып бердилер. Иса оларны янына алып, Бетсайда шеэрини оларнен бир Озю олып кетти. ^{††11} Амма халкъ буны билип, Онынъ артындан кетти. Иса оларны яхшы къаршылап, Алланынъ Падишалыгъы акъкъында оларнен лаф этти ве мухтадж олгъанларны тедавийледи.

¹² Акъшам оляяткъанда, Исанынъ он эки шегирти Онынъ алдына келип:

– Мында адамлар яшамагъа ичюн, халкъны йибер, этрафтаки къасаба ве койлерге барып озьлерине ятмагъа ер ве ашамагъа аш тапсынлар, – дедилер.

¹³ – Сиз оларгъа аш беринъиз! – деди Иса.

– Бизим беш отъмек ве эки балыкътан гъайры ич бир шейимиз ёкъ. Я да барып, о къадар адам ичюн аш сатын алайыкъмы? – деди олар. ¹⁴ О ерде беш бинъге якъын акъай бар эди. Иса шегиртлерине:

– Халкъны эллишер-эллишер болип, топнен отуртынъыз, – деди.

¹⁵ Шегиртлери бойле япып, эписини отурттылар.

¹⁶ Иса беш отъмекнен эки балыкъны алды ве кокке бакъып, шукюр дуvasыны окъуды. Сонъ ашны

† 9.1-6

Матта 10.5-15;

Марк 6.7-13. †† 9.7-9

Матта 14.1-12;

Марк 6.14-29. † 9.10-17

Матта 14.13-21;

Марк 6.30-44;

Юхан 6.1-14.

парчалады ве адамларгъа даркъатмакъ ичюн шегиртлерине берди. ¹⁷ Эр кес ашап тойды. Артып къалгъан парчаларны топлагъанда, он эки буюк сепет толды.

¹⁸ Куньлернинъ биринде Иса ялынъыз Озю къалып дува окъугъанда, Онынъ янына шегиртлери кельди. Иса олардан:

– Халкъ Мени ким деп сая? – деп сорады. ^{††}

¹⁹ Олар джевап берип:

– Базылары Сени Сувгъа Батырыджы Ягъя, башкъалары – Ильяс деп саялар, даа башкъалары: «Къадимий пейгъамберлерден бириси тирильди», – дейлер, – дедилер.

²⁰ Иса олардан:

– Я сиз Мени ким деп саясыз? – деп сорады. Пётр Оньа:

– Алланынъ Месиши, – деп джевап берди.

²¹ Иса буларны бир кимсеге айтмагъа ясакъ этти. ^{††22} О:

– Инсан Огълу чокъ азаплар чекип, акъсакъаллар, баш руханийлер ве Къанун оджалары тарафындан ред этильмек керек. Оны ольдюреджеклер, амма учюнджи куню кельгенде, О, тириледжек, – деди.

²³ Сонъ эр кеске:

– Эгер ким Меним артымдан кетмеге истесе, озюнден вазгечип, эр куню озь хачыны ^{†††} котерип, Меним артымдан юрсюн. ²⁴ Чюнки озь джаныны къуртармагъа истеген адам оны джояджакъ. Ким де Мен ичюн джаныны берсе, оны къуртараджакъ. ²⁵ Эгер инсан бутюн дюньянынъ саиби олып, озюни джойса я да озю гъайып олса, бундан насыл файда кореджек? ²⁶ Ким Менден ве Меним сёзлеримден утанса, Инсан Огълу да, Озюнинъ шерифи иле, Бабасынынъ шерифи иле ве мукъаддес мелеклернинъ шерифи иле кельгенде, ондан утаныр. ²⁷ Сизге догърусыны айтам: мында тургъан адамлар арасында, даа олюм не олгъаныны бильмейип, Алланынъ Падишалыгъыны кореджек сойлары бар.

²⁸ Иса бу сёзлерни айткъан сонъ секиз куню къадар кечти. О, янына Пётрны, Юханны ве Якъупны алып, дува окъумакъ ичюн дагъгъа чыкъты. ^{†††29} Дува окъугъан вакъытта, Исанынъ юзю денъишти, урбалары исе козь къамаштырып бем-безд олдылар. ³⁰ Эки адам – Муса ве Ильяс, Исанен субетлешип тура эдилер. ³¹ Олар кок шуретинде келип, Онынъ, Ерусалимге барып, бу дюньядан кетеджеги акъкъында айта эдилер.

†† 9.18-20

Матта 16.13-19;

Марк 8.27-29. †† 9.21-27

Матта 16.20-28;

Марк 8.30-9.1. ††† О вакъытларда адамларны хачкъа мыхлап джезалай эдилер. Адам озь хачыны джезаланаджакъ еринедже озю алып бармагъа меджбур ола эди. Бу энъ агъыр джеза эди.

††† 9.28-36

Матта 17.1-8;

Марк 9.2-8.

³² Пётр ве онынъ янындакилерини юкъу баскъан эди. Уянгъанда исе, Исанынъ шуретини ве Онынъ янында тургъан эки адамны корьдилер.

³³ Акъайлар Исанынъ янындан кеткенде, Пётр онъа:

– Саип, бу ерде бизге не яхшы я! Биз учь чалаш къурайыкъ да, бириси Санъа, бириси Мусагъа ве бириси Ильяскъа олсун, – деди. Амма о не айткъаныны озю де бильмей эди.

³⁴ Пётр лафыны даа битирмегенде, бир булут пейда олып, оларны кольгесинен къапатты. Шегиртлер булут тюбюнде къалып, пек къоркътылар. ³⁵ Лякин булутнынъ ичинден бир сес чыкъып: «Бу Меним Огълумдыр, Мен Оны сайладым, Оны динъленъиз!» – деди. ³⁶ Сес кесильген сонъ, Иса кене бир Озю къалды. Шегиртлер буны гизли туттылар ве корьгенлери акъкъында, о кунълери ич кимсеге айтмадылар.

³⁷ Эртеси куню олар дагъдан тюшкенде, Исаны пек чокъ адам къаршылады. ³⁸ Бирден халкъ ичинден бир адам багъырып:

– Оджам, Санъа ялварам, огълума бакъса, о меним бирден-бир балам! ³⁹ Онъа джин уджюм эте, ве о пек къычыра. Джин оны, дудакъларында копюк чыкъкъандже, сарсыта, оны пек чекиштирип, зорнен къалдыра. ⁴⁰ Мен Сенинъ шегиртлеринъе джинни къувмагъа ялвардым, лякин оларнынъ къолундан кельмеди, – деди.

⁴¹ Иса бунъа джевап берип:

– Эй, имансыз ве бозукъ адамлар! Мен сизнен даа не къадар оладжам? Сизни не къадар чыдап тураджам? Огълунъны бу ерге кетир! – деди.

⁴² Бала Исагъа якъынлашкъанда, джин оны ерге йыкътырып сарсытты. Лякин Иса арам рухкъа ясакъ этти, баланы тедавийледи ве бабасына берди. ⁴³ Эр кес Алланынъ улулыгъына шаша эди. Эписи адамлар Исанынъ якъан ишлеринден тааджипленген вакъытта, О, Озь шегиртлерине: †

⁴⁴ – Меним сёзлеримни дикъкъатнен динъленъиз: Инсан Огълуну адамларнынъ къолуна тутып береджеклер, – деди. ⁴⁵ Олар исе бу сёзлерни анъламай эдилер. Оларны анъламасын деп, манасы оларгъа гизли эди. Исадан сорамагъа исе къоркътылар.

⁴⁶ Шегиртлер арасында, олардан къайсы бири энъ буюк, деген дава чыкъты. ⁴⁷ Юреклеринде не тюшюнгенлерини бильген Иса бир баланы алып, Озюнинъ янына турсатты да, ⁴⁸ оларгъа:

– Ким бу баланы Меним адым огъруна къабул этсе, о Мени къабул эте. Ким Мени къабул этсе, Мени Ёллагъанны да къабул эте. Чюнки,

† 9.37-43а

Матта 17.14-18;

Марк 9.14-27. †† 9.436-45

Матта 17.22-23;

Марк 9.30-32. ‡ 9.46-48

Матта 18.1-5;

Марк 9.33-37.

аранъызда энъ кучюк сою эписинден буюктир, – деди.

⁴⁹ Юхан исе Исагъа:

– Саип, биз Сенинъ адынънен джинлерни къувгъан бир адамны корьдик. О, бизнен берабер юрмегени ичюн, биз онъа бу шейни япмагъа ясакъ эттик, – деди. ††

⁵⁰ – Онъа ясакъ этменъиз! Ким сизге къаршы чыкъмаса, о сизинъ тарафынъызда, – деди Иса.

⁵¹ Исанынъ кокке котериледжек вакъты якъынлашкъанда, О, Ерусалимге бармакъ къарарына кельди. ⁵² Озюнден эвель хаберджилерини ёллады. Олар, Исагъа керек шейлерни азырламакъ ичюн, бир самариели коюне кельдилер. ⁵³ Амма анда Исаны къабул этмедилер, чюнки О, Ерусалимге кетяйткъаны корюнип тура эди. ⁵⁴ Онынъ шегиртлери Якъуп ве Юхан буну корип:

– Рабби, буларны ёкъ этмек ичюн коктен атеш тюшсюн деп, айткъанымызны истейсинъми? – дедилер. ⁵⁵ Иса исе оларгъа айланып, ясакъ этти.

⁵⁶ Сонъ олар башкъа койге кеттилер.

⁵⁷ Ёлны девам эткен вакъытта, кимдир Исагъа:

– Къайда барсанъ да, мен Сенинъ артынъдан юрге азырым, – деди. ††⁵⁸ Иса онъа:

– Тилькилернинъ къобалары бар, коктеки къушларнынъ ювалары бар. Лякин Инсан Огълунынъ башыны ястыкъкъа къойып ятмагъа ери ёкъ, – деп джевап берди.

⁵⁹ Башкъасына исе:

– Артымдан юр! – деди. Лякин о:

– Эфенди, башта барып бабамны дефн этмеге разылыкъ бер, – деди. ⁶⁰ Иса онъа:

– Олюлер озь олюлерини дефн этсинлер. Сен исе барып, Алланынъ Падишалыгъыны илян эт, – деди.

⁶¹ Башкъа бир адам Онъа:

– Эфенди, мен Сенинъ артынъдан юреджем. Тек башта барып эвдекилеримнен сагълыкълашмагъа рухсет эт, – деди. ⁶² Иса онъа:

– Къолларыны сабанда тутып ве артына айланып бакъкъан эр бир адам Алланынъ Падишалыгъы ичюн келишлики дегиль, – деп джевап берди.

10 Бундан сонъ Рабби даа етмиш эки адам сайлап айырды да, Озю бармагъа истеген эписи шеэрлер ве ерлерге оларны экишер-экишер Озюнинъ огюнден ёллады. ² О, оларгъа бойле деди:

– Ашлыкъ чокъ, ишчилер исе аз. Озь ашлыкъыны ораджакъ ишчилерни даа ёлласын деп, ашлыкънынъ Саибине ялваранъыз. ³ Барынъыз! Къашкъырлар арасына сизни къозулар киби ёллайым. ⁴ Янынъызгъа не акъча кисеси, не торба, не де аякъкъап алынъыз. Ёлда ич кимсеге селям берменъиз. ⁵ Къайсы эвге кирсенъиз, башта: «Эвинъизге барышыкъ олсун», – денъиз. ⁶ Эгер о

†† 9.49-50

Матта 9.38-40. †† 9.57-62

Матта 8.19-22.

ерде барышыкъ севген адам яшаса, барышыгъынъыз онъа къаладжакъ. Олмаса исе – сизге къайтып келеджек. ⁷ Бу эвде къалынъыз ве оларда олгъаныны ашап-ичинъиз, чюнки чалышкъан адам акъкъыны алмагъа ляйыкътыр. Эвден-эвге кечип юрменъиз. ⁸ Бир де бир шеэрге кельгенинъизде, сизге хошкельди айтсалар, не берселер ашанъыз, ⁹ оларнынъ хасталарыны тедавийленъиз ве: «Алланынъ Падишалыгъы энди янынъызда!» – денъиз. ¹⁰ Эгер де бир шеэрге кельгенинъизде, сизни къабул этмеселер, о шеэрнинъ сокъакъларындан кечип, шу сёзлерни айтынъыз: ¹¹ «Шеэринъизде аякъларымызгъа япышкъан тозны биле къакъып, озюнъизге къалдырып кетемиз. Амма бунъа бакъмадан, билинъиз: Алланынъ Падишалыгъы энди янынъызда».

¹² Сизге айтат: о куню Содом шеэрининъ алы о шеэрден энгильдже оладжакъ.

¹³ Сенинъ алынъ беля, эй Хоразин! Сенинъ алынъ беля, эй Бетсайда! Чюнки сизлерде олгъан аджайип шейлер Тир ве Сидон шеэрлеринде олгъан олса, олар чокътан чувал токъумасына сарылып, устьлерине куль сепип, отуруп тевбе этер эдилер. ¹⁴ Шунынъ ичюн, Ахирет кунюнде Тир ве Сидоннынъ алы сизинъкиден энгильдже оладжакъ. ¹⁵ Сен де, Кафарнаум, сен кокке юкселирсинъми? Ёкъ! Сен олюлер дюньясына тюшип кетерсинъ! ¹⁶ Сизни динълеген адам Мени динълей. Сизни ред эткен адам исе Мени ред эте. Мени ред эткен исе, Мени Ёллагъанны ред эте.

¹⁷ Етмиш эки шегирт къуванчнен къайтып кельдилер. Олар:

– Рабби, Сенин адынъ ичюн, бизге джинлер биле бойсуналар! – дедилер.

¹⁸ Иса оларгъа:

– Мен Иблисни коклерден яшын киби тюшкенини коръдим. ¹⁹ Мына, Мен сизге йыланлар ве акъреплер устюне басмагъа ве душманнынъ бутюн кучю устюнден укюм бердим. Ич бир шей сизге зарар эталмай. ²⁰ Амма джинлер сизге бойсунгъанына къуванманъыз, сизинъ адларынынъиз коклерде язылгъанына къуванынъыз! – деди.

²¹ Шу анъ Иса, Мукъаддес Рухта пек къуванды ве:

– Бадам, кок ве ернинъ Раббиси! Шуретлейим Сени, чюнки Сен шуны акъыллылар ве бильгилер ичюн гизли эттинъ, кучюк балаларгъа исе ачтынъ! Эбет, Бадам, Сенинъ эйи ираденъ шойле эди! – деди. ²² – Бадам эр шейни Манъа берди. Огълунынъ ким олгъаныны Бабасындан гъайры кимсе бильмей, Бабанынъ ким олгъаныны да Огълундан ве Огълу ачмагъа истеген адамдан гъайры кимсе бильмей, – деп

† 10.13-16
Матта 11.20-24. †† 10.21-24
Матта 11.25-27;
13.16-17.

девам этти Иса. ²³ Сонъ шегиртлерине айланып, тек оларгъа: – Корьгенинъизни корьген козьлер бахтлыдыр. ²⁴ Сизге айтат: пек чокъ пейгъамбер ве падишалар сиз корьгенинъизни корьмеге истедилер, лякин корьмедилер, сиз эшиткенлеринъизни эшитмеге истедилер, лякин эшитмедилер, – деди.

²⁵ О вакъыт бир Къанун оджасы пейда олды. О, Исаны сынамакъ ичюн, Онъа суаль берди:

– Оджа, эбедий аят къазанмакъ ичюн не япайым? – деди. ²⁶ Иса онъа:

– Я бу акъта Къанунда не айтылгъан? Сен анда не окъуйсынъ? – деди. ²⁷ О адам джевап берип:

– «Рабби-Таалаянны бутюн юрегинънен, бутюн джанынънен, бутюн къуветинънен ве бутюн акъылынънен сев», ве «башкъа адамны озюнъни севгенинъ киби сев», – деди.

²⁸ Иса онъа:

– Догъру джевап бердинъ. Бойле япсанъ – яшарсынъ, – деди. ²⁹ Амма о адам, озюни акъламакъ ичюн, Исадан:

– Я якъын адамым кимдир? – деп сорады. ³⁰ Иса онъа бойле джевап берди:

– Бир адам Ерусалимден Ерихонгъа кеткенде, айдутларнынъ къолуна тюше. Олар ёлджунынъ урбасыны алалар, оны котеклейлер ве олю алында къалдырып кетелер. ³¹ Ойле олды ки, шу ёлдан бир руханий кете экен. Амма о адамны корьгенинен, башкъа тарафкъа кечип кете. ³² О ерден кечкен бир левийли де шойле япа: яралы яткъан ерге барып, оны коре ве ёлнынъ башкъа тарафындан кечип кете. ³³ Кене шу ёлдан кечкен бир самариели о гъарипнинъ яткъан ерине келип, оны коре ве аджый. ³⁴ О, онынъ янына бара да, яраларыны шарапнен юва ве зейтюн ягъынен ягълап, багълап къоя. Сонъ оны озь къатырынынъ аркъасына отуртып, мусафирханеге алып бара ве анда да бакъып тура. ³⁵ Эртеси куню, озь ёлуна чыккъанда, мусафирханенинъ саибине эки динар чыкъарып берип: «Бу адамны яхшы бакъ. Эгер бундан зияде масраф этсенъ, мен къайтып кельгенимден сонъ, санъа беририм», – деди.

³⁶ Сенинъдже, учевинден къайсы бириси айдутларнынъ къолуна тюшкен адамгъа якъын олды?

³⁷ Къанун оджасы:

– Онъа мерамет эткен адам, – деп джевап берди. Иса онъа:

– Бар да, сен де бойле яп, – деди.

³⁸ Озь ёлуны девам эткенде, Иса шегиртлеринен берабер бир койге кирди. Бу ерде Марта адлы бир къадын Онъа эвинде: «Хошкельдинъ», – деди.

³⁹ Онынъ Мерьем адлы бир къыз къардашы бар эди. О, Раббининъ аякълары алдында отуруп, Онынъ лафларыны динълей.

⁴⁰ Марта исе мусафирни сыйламакъ ичюн чапкъалай эди. О, Исанынъ янына келип:

– Эфендим, къыз къардашым бутюн ишни манъа къалдыргъанына бакъмайсынъмы? Айтса онъа, манъа ярдым этсин! – деди.

⁴¹ Рабби онъа джевап берип:

– Марта, Марта, сен чокъ шей акъкъында къайгъырасынъ ве къасевет этесинъ, ⁴² амма керек шей тек бир дане. Меръем энъ яхшысыны сайлады ве буны ондан тутып алмазлар.

11 Куньлернинъ биринде Иса бир ерде дува окъуй эди. Дуваны окъуп битирген сонъ, шегиртлеринден бири Онъа:

– Рабби, Ягъя озъ шегиртлерини огреткени киби, бизни де дува окъумагъа огрет, – деди. ¹² Иса оларгъа:

– Дува окъугъанда шойле денъиз:

Баба! Сенинъ Мукъаддес Адынъны эр кес сайсын! Сенинъ Падишалыгъынъ кельсин!

³ Эр кунъ бизге кунъделик отъмегимизни бер.

⁴ Гуналарымызны багъышла,

чюнки биз де озюмизге къаршы

гуна † япкъан эр бир адамны багъышлаймыз.

Бизге ёлдан урулмагъа берме, – деди.

⁵ Сонъ Иса оларгъа:

– Мына, биринъизнинъ досту бар. Яры геджеде онъа барып: «Достум, манъа учъ дане отъмек борджкъа берсе. ⁶ Шимди манъа бир достум ёлдан кельди, мен исе онъа бир шей теклиф этип оламайым», – дер. ⁷ О исе эв ичинден: «Мени раатсыз этме, къапум энди япыкъ, озюм де балаларымнен тешекте ятам. Турып санъа отъмек берип оламам», – деп джевап берир. ⁸ Сизге догърусыны айтам: озъ досту олгъаны ичюн турып бир шей бермесе биле, онынъ исрарлыгъы ичюн, о эп бир турып, истеген шейинъни берир, – деди.

⁹ – Мен сизге айтам: соранъыз – сизге бериледжек. Къыдырынъыз – тападжакъсыз. Къапуны къакъынъыз – сизге ачыладжакъ. ¹⁰ Чюнки эр бир сорагъан ала, къыдыргъан тапа, такъырдаткъангъа къапуны ачалар. ¹¹ Аранъыздан, огълу балыкъ сораса, онъа балыкъ ерине йылан берген баба тапылырмы? ¹² Я да огълу йымырта сораса, онъа йымырта ерине акъреп берирми? ¹³ Эгер сиз, яман адамлар, балаларынъызгъа яхшы бир шей бере бильсенъиз, даа да Коклердеки Бабанъыз ондан сорагъангъа Мукъаддес Рухны багъышлар.

¹⁴ Бир кунъ Иса тильсизлик джинини къувып чыкъарды. Джин чыкъкъан сонъ, тильсиз адам лаф этип башлады. Халкъ шашты. ¹⁵ Амма араларындан базылары:

– О, джинлер башлыгъы Беэльзебулнынъ къуветинен джинлерни къувып чыкъара, – дедилер.

¹⁶ Башкъалары исе Исаны сынап, ондан коктен бир бельги косътергенини талап этилер. ¹⁷ Лякин Иса, оларнынъ фикирлерини билип:

– Озь ичинден болюнген эр бир падишалыкъ йыкъылып бошар, ве озъ ичинден болюнген эв де йыкъылып кетеджек. ¹⁸ Эгер Иблис озъ ичинден болюнсе, онынъ падишалыгъы насыл тураджакъ? Сиз исе Меним акъкъымда: «О, Беэльзебулнынъ къуветинен джинлерни къувып чыкъара», – дейсиз. ¹⁹ Эгер Мен джинлерни Беэльзебулнынъ ярдымынен къувып чыкъарсам, сизинъ огъуларынъыз джинлерни кимнинъ ярдымынен къувып чыкъара экен? Олар сизни укюм этерлер! ²⁰ Эгер Мен Алланынъ къуветинен джинлерни къувып чыкъарсам, демек, Алланынъ Падишалыгъы сизлерге етип кельген. ²¹ Кучълю адам силяланып озъ эвини къаравулласа, онынъ мал-мулькю хавф астында олмаз. ²² Амма ондан даа кучълюсы онъа уджюм этсе ве оны енъсе, о ишангъан силяны тутып алып ве басып алгъан мал-мулькюни болер.

²³ Ким Меннен олмаса, Манъа къаршыдыр. Ким Меннен берабер джыймаса, о дагъыта.

²⁴ Арам рух инсандан чыкъкъан сонъ, сувсуз ерлерде быралкъылананып юре, озюне раатланмагъа ер къыдыра ве тапмайып, озюне: «Мен чыкъкъан эвиме къайтып барайым да», – дей. ²⁵ Къайтып кельгенде исе, эвини сипирильген ве джыйыштырылгъан алда тапа. ²⁶ О вакъыт джин бара да, озюнинъ янына башкъа, даа бетер еди джинни ала ве оларнен эвге кирип ерлеше. Сонъра, о адамнынъ алы эвелькинден бетер ола.

²⁷ Иса бу сёзлерни айткъанда, халкъ арасындан бир къадын къычырып:

– Сеннен юкю олгъан ве Сени кокюснен эмиздирген апай бахтлыдыр! – деди. ²⁸ Иса онъа:

– Мен шойле дер эдим: Алланынъ сёзюни динълеп, оны беджергенлер бахтлылар! – деп джевап берди.

²⁹ Исанынъ чевре-четинде адамлар топланып эп арта эдилер. О, оларгъа мураджаат этип бойле деди:

– Бу несиль – яман несильдир! Олар бельги талап этелер, амма Юнуснынъ бельгисинден гъайры оларгъа башкъа бельги берильмейджек. ³⁰ Юнус Ниневе шеэринде яшагъанлар ичюн насыл бельги олгъан олса, Инсан Огълу да бу несиль ичюн шойле оладжакъ. ³¹ Дженюп къыралчеси Ахирет кунюнде бу несильнинъ адамларынен берабер тирилип, оларны къабаатлайджакъ. Чюнки о, Сулейманнынъ икметли лафларыны динълемек

† 11.1-13

Матта 6.9-15;

7.7-11. †† Эльязмада «бордж» сёзю къулланыла. Мында бу сёз «гуна» манасыны ташый: «...чюнки биз де озюмизге борджлу олгъан эр бир адамны багъышлаймыз». ‡ 11.14-23

Матта 12.22-30;

Марк 3.20-27.

‡† 11.24-26

Матта 12.43-45. ‡‡ 11.29-32

Матта 12.38-42;

Марк 8.12.

ичюн дюньянынъ о бир четинден кельген. Мында исе Сулеймандан буюкче Сою бар! ³² Ниневе адамлары Ахирет кунюнде бу несильнен берабер турып, оны къабаатлайджакълар, чюнки олар Юнуснынъ огреткенлеринден сонъ тевбе эттилер. Мында исе Юнустан да буюги бар!

³³ Ич кимсе чыракъ якъып, оны гизли ерге я да бир савут тюбюне къоймай. Аксине, киргенлер ярыкъны корьсюн деп, оны шамдангъа къоялар. ³⁴ Козь – беденнинъ нурудыр. Эгер сенинъ козюнь сагълам олса, бутюн беденинъ де ярыкъкъа толу олур. Козьлеринъ яман олса исе, беден де къаранлыккъа толу олур. ³⁵ Шунынъ ичюн, бакъ, ичинъдеки ярыкъ къаранлыккъа олмасын! ³⁶ Эгер бутюн беденинъ ярыкъкъа толу олса, сенде ич бир къара къысым олмаса, чыракъ парылдавынен сени ярыкълаткъан киби, эр бир еринъ яп-ярыкъ олур.

³⁷ Иса буны айткъан сонъ, бир ферисе Оны эвине ашамагъа давет этти. Иса онынъ эвине кирип, софра башында ер алды. ³⁸ О, аштан эвель абдест алмагъаныны корьген ферисе пек тааджипленди.

³⁹ Амма Рабби онъа:

– Сиз, фериселер, пиала ве табакънынъ тышыны темизлейсиз, амма ичинъиз саранлыкъ ве яманлыккъа толу. ⁴⁰ Акъылсызлар! Эм тышыны, эм ичини бир Яратыджи яратмадымы? ⁴¹ Джан-юректен садакъа беринъиз, сонъ эр шей сиз ичюн элял олур! – деди. ⁴² – Эй фериселер, алынъыз беля! Сиз нане, седеф оту ве эписи башкъа ешилликлернинъ он пайдан бир пайыны бересиз, амма адалет ве Алла севгиси акъкъында унутасыз! Буларнынъ бирисини беджере турып, экинжисини де унутмамакъ керек. ⁴³ Эй фериселер, алынъыз беля! Чюнки сиз синагогаларда энъ сайгъылы ерде отурмакъны ве базар мейданларында халкътан урьметли селям алмакъны севесиз. ⁴⁴ Алынъыз беля! Сиз корюнмеген къабирлер кибисиз: адамлар сезмейип, оларнынъ устюнден басып кечелер.

⁴⁵ О вакъыт Къанун оджаларындан бириси Исагъа джевап берип:

– Оджа, бу сёзлерни айтып, бизим джанымызны да агъыртасынъ, – деди. ⁴⁶ Иса исе:

– Эй Къанун оджалары, сизинъ де алынъыз беля! Сиз агъыр юклерни инсанларгъа юклейсиз, озьлеринъиз исе, оларгъа ярдым этмек ичюн пармакънен биле къыбырдатмайсыз. ⁴⁷ Алынъыз беля! Сиз, бабаларынъыз ольдюрген пейгъамберлерге дюрбелер къурасыз.

⁴⁸ Шунынънен бабаларынъызнынъ япкъанларына шаат ве оларнен разы оласыз, чюнки олар пейгъамберлерни ольдюргенлер, сиз исе шу пейгъамберлерге дюрбелер къурасыз! ⁴⁹ Онынъ ичюн Алланынъ икмети шойле деген: «Мен

оларгъа пейгъамберлер ве хаберджилерни ёлларым. Олардан базыларыны ольдюреджеклер, базыларыны къуваджакълар. ⁵⁰ Дюнья яратылгъанындан берли эписи пейгъамберлернинъ тёкюльген къаны ичюн бу несильге джеза олсун, ⁵¹ Хабильнинъ къанындан башлап, къурбан еринен Алланынъ Сарайы арасында ольдюрильген Зекарьянынъ къанына къадар». Эбет, сизге айтам: эр шей ичюн бу несиль джевап береджек! ⁵² Эй Къанун оджалары, алынъыз беля! Сиз бильги анахтарыны къолгъа алдынъыз, лякин къапугъа озьлеринъиз де кирмединъиз, кирмеге истегенлерни де къоймадынъыз, – деди.

⁵³ Сонъ Иса шу ерден кетти. Къанун оджалары ве фериселер исе, Онъа душманлыккъен бакъып, бир чокъ суаль бердилер, ⁵⁴ чюнки олар Исаны айткъан сёзюнде тутмагъа гъайретнен тырыштылар.

12 Шу арада дюньянынъ адамы топланып, къалабалыкъта бир-бирининъ аякъларына басып тура эдилер. Иса башта Озь шегиртлерине айтып башлады:

– Фериселернинъ маясындан, яни экиюзьлюликтен сакъынынъыз! ² Эр бир сакъландыргъан шей озь вакътында ачыладжакъ, ве эр бир сыр белли олур. ³ Сиз къаранлыккъа сёйлегенинъизни кунь ярыгъында эшитеджеклер, ичери одада фысылдагъанларынъизни эвлернинъ дамлары устюнден къычырып айтаджакълар. ⁴ Мен сизге, достларыма айтам: беденни ольдюрюп, сонъ башкъа бир шей япып оламагъанлардан къоркъманъыз. ⁵ Кимден къоркъмакъ керек, сизге анълатаджам: ольдюрмеге ве сонъ джеэннемге ташламагъа къудрети Олгъандан къоркъунъыз. Эбет, сизге айтам: Ондан къоркъунъыз! ⁶ Беш дане торгъай эки капикке сатылмаймы? Алла исе оларнынъ бирисини унутмай. ⁷ Сизинъ башынъыздаки сачларынъыз биле эписи сайылгъан. Къоркъманъыз! Сиз чокъ торгъайдан къыйметлисиз! ⁸ Сизге айтам: Ким адамларнынъ алдында Мени таныса, Инсан Огълу да Алланынъ мелеклери огюнде оны таныйджакъ. ⁹ Амма ким инсанлар алдында Менден вазгечсе, О да Алланынъ мелеклери огюнде ондан вазгечеджек. ¹⁰ Инсан Огълуна къаршы сёз айткъанларнынъ эписи багъышланаджакълар. Лякин ким Мукъаддес Рухны куфюр этсе, багъышланмайджакъ. ¹¹ Сизни синагогаларгъа, башлыкълар ве укюмдарларнынъ алдына кетиргенлерде, насыл джевап бермек ве не айтмакъ акъкъында къайгъырманъыз. ¹² О вакъыт не айтаджагъынъизни сизге Мукъаддес Рух огретеджек, – деди.

¹³ Адамларнынъ ичинден кимдир Исагъа:

† 11.33-36

Матта 5.15; 6.22-23. †† 11.37-54

Матта 23.1-36;

Марк 12.38-40;

Лука 20.45-47.

‡ 12.4-7

Матта 10.28-31. †† 12.8-12

Матта 10.32-33;

12.32; 10.19-20.

– Оджам, агъама айт, мирасны меннен больсюн, – деди. ¹⁴ Иса онъа джевап берип:

– Акъай, Мени сизге къады олмакъ я да даваларынъызын чезмек ичюн ким къойды? – деди. ¹⁵ Сонъ эписине мураджаат этип:

– Бакъынъыз, эр тюрлю нефисхорлыкътан сакът олунъыз. Чюнки инсан омрю онынъ мал-мулькюнинъ чокълугъына багълы дегиль, – деди.

¹⁶ Иса оларгъа бир кинаели икяе айтып берди:

– Бир зенгин адамнынъ тарлалары пек яхшы берекет бергенлер. ¹⁷ О: «Не япайым экен? Берекетни къояджакъ ерим ёкъ», – деп тюшюнген.

¹⁸ Сонъ: «Мына бойле япарым: анбарларымны бозып, балабанджаларыны къурарым, бутюн богъдай ве бутюн малымны шу ерге ерлештиририм», – деди. ¹⁹ «Озь джанына исе:

„Джаным, энди сенде чокъ йылларгъа етеджек малынъ бар. Раатлан, ашап-ич ве къуванчлы ол“, – дейджем», – дей. ²⁰ Лякин Алла онъа: «Эй акъылсыз адам! Бу гедже джанынъны алмагъа келеджеклер. Бу азырлагъанларынъ кимге къаладжакъ?» – деди.

²¹ Озь ичюн байлыкъ топлап, Алла ичюн зенгинлешмеген эписи адамларнынъ къысмети шойле оладжакътыр, – деди.

²² Озь шегиртлерине исе Иса бойле деди:

– Шунынъ ичюн Мен сизге айтам: яшамакъ ичюн бизге аш керек, беденимиз ичюн урба керек, деп къасевет этменъыз. ²³ Чюнки джан – аштан, беден исе – урбадан муимдир. ²⁴ Къаргъаларгъа бакъынъыз: олар не сачалар, не оралар, оларнынъ не килерлери, не анбарлары бар. Амма Алла оларгъа аш бере. Сиз исе, къушлардан чокъ къыйметлисиз! ²⁵ Къайсы биринъиз къасеветленип, озь омрюни ич олмадым бир саатке узата билир?

²⁶ Эгер сиз бойле кучюк шейни биле япып оламасанъыз, не ичюн башкъа шейлер акъкъында къасевет этесиз?

²⁷ Тарладаки чечеклернинъ насыл оськенлерине бакъынъыз: олар не чалышалар, не орелер. Амма сизге айтам: Сулейман биле озюнинъ бутюн шуретли улулыгъында, бу чечеклернинъ бириси киби кийинмеген эди. ²⁸ Эгер Алла бугунъ оськен, ярын исе оджакъкъа атыладжакъ тарла отуны ойле кийиндирсе, сизни олардан яхшы кийиндирмезми, эй иманы аз олгъанлар?! ²⁹ Сиз не ашамагъа, не ичмеге къыдырманъыз ве шу акъкъында къайгъырманъыз. ³⁰ Буларнынъ эписини Алланы бильмеген дюньянынъ халкълары къыдыра. Лякин сизинъ Бабанъыз буларгъа мухтадж олгъанынъызын биле. ³¹ Амма сиз Онынъ Падишалыгъыны къыдырынъыз, ве бу шейлернинъ эписи де сизге бериледжек.

³² Эй, аз олгъанынъыздан къоркъманъыз! Сизге Падишалыкъны багъышламакъ – Бабанъызынынъ ирадесидир. ³³ Мал-мулькюнъизни сатып, фукъарелерге ярдым этинъиз. Озюнъизге

эскирмеген пара киселерини алып, битмейджек байлыкъны Кокте топланъыз. О ерте оларгъа хырсыз да якъынлашмаз, сюме де тюшмез.

³⁴ Чюнки байлыгъынъыз къайда олса, юрегинъиз де шу ерте оладжакъ.

³⁵ Эр вакъыт бутюнлей азыр олунъыз: урбаларынъыз къушакънен багълы ве чыракъларынъыз янып турсун. ³⁶ Сиз, эфенди тойдан къайткъаныны беклеген, о келип къапуны такъылдаткъанынен ачмагъа азыр тургъан хызметчилер киби олунъыз. ³⁷ Эфенди кельгенде, юкъламайып отургъан къулларыны тапкъанда, олар бахтлы олурлар. Сизге догърусыны айтам: эфенди азырланып белине къушагъыны байлар да, хызметчилерини софрагъа отуртып, оларгъа озю хызмет этеджек. ³⁸ Эгер эфенди не вакъыт кельмесе де: яры геджедеми я да танъ аткъандамы, хызметчилерини юкъламагъан алда тапса, олар не къадар бахтлылар. ³⁹ Шуны билинъиз: эв саиби, хырсыз не вакъыт келеджегини бильсе, о хырсызгъа эвине кирмеге ёл бермез эди. ⁴⁰ Сизлер де азыр олунъыз, чюнки Инсан Огълу сиз беклемеген саатте къайтып келеджек.

⁴¹ Пётр Исадан:

– Рабби, Сен бу кинаели икяени биз ичюн айтасынъмы, я да эр кес ичюнми? – деп сорады.

⁴² Иса джевап берип:

– Ишанчлы ве акъыллы эв идареджиси ким? Эфендиси оны эв къуллары устюнде башлыкъ этмеге ве керек вакътында оларнынъ аш пайларыны бермеге къойды. ⁴³ Эфендиси кельгенде, онынъ бойле япкъаныны коръсе, о къул не къадар бахтлы! ⁴⁴ Сизге догърусыны айтам: эфенди оны озюнинъ бутюн мал-мулькюне бакъыджы этип къояр. ⁴⁵ Эгер де бу къул озь гонълюнде: «Эфендим якъын арада кельмейджек», – деп тюшюнсе ве къулларны ве къул къадынларны урмагъа башласа, ашап-ичсе ве ичкиджиликнен огърашса, ⁴⁶ о къулнынъ эфендиси бекленильмеген бир кунде, тюшюмген бир саатте къайтып келир ве оны къылычнен экиге болип, онъа имансызларнынъ арасында ер береджек. ⁴⁷ Эфендисининъ ирадесини бильген, амма азыр олмагъан ве эфендисининъ истегини беджермеген къул чокъ котек ашайджакъ.

⁴⁸ Бильмей турып, джезагъа ляйыкъ бир шей япкъан къулнынъ котеги исе азда олур. Кимге чокъ берильген олса, ондан чокъ сорарлар. Кимге чокъ ишанылса, ондан даа зияде талап этилир.

⁴⁹ Мен ер юзюне атеш кетирмек ичюн кельдим. Бу атеш тездже алевленгенини о къадар истейим ки! ⁵⁰ Сувгъа батырылып чыкъармакъ киби, манъа буюк азапларгъа батырылып чыкъмакъ керек. О беджерильмегендже, юрегим пек сыкъыла!

⁵¹ Мени, ер юзюне барышыкъ кетирмек ичюн

†† 12.35-48

Матта 24.45-51. ‡ 12.49-53

Матта 10.34-36.

† 12.22-34

Матта 6.25-34, 19-21.

кельген, деп тюшюнесизми? Сизге айтам: барышыкъ дегиль, айырылыкъ кетирмеге кельдим. ⁵² Энди бундан сонъ бир эвде беш адам олса, олар озъара болюнеджеклер. Учю экисине ве экиси учюне къаршы оладжакълар.

⁵³ Баба – огълуна къаршы,
огълу – бабасына къаршы,
ана – къызына къаршы
ве къызы – анасына къаршы,
къайнана – келинине къаршы,
ве келин – къайнанагына къаршы
оладжакълар, – деди.

⁵⁴ Халкъкъа исе Иса:
– Сиз гъарпта булут котерильгенини корьгенде, бирден: «Ягъмур ягъаджакъ», – дейсиз, ве ойле де ола. ^{†55} Дженюп ели эскен вакъытта сиз: «Сыджакъ оладжакъ», – дейсиз, ве ойле ола. ⁵⁶ Эй экиюзьюлер! Ер ве кокке бакъып ава насыл оладжакъларны билесиз де, шимди насыл заман кельгенини анълап оламайсызми? ⁵⁷ Сиз ичюн догъру олгъан шейни озюньиз не ичюн чезип оламайсыз? ^{†58} Сен давалашкъан адамнен укюмдаргъа кеткенде, ёл бою онен келишмеге пек тырышып арекет эт. Акис алда о сени къады огюне алып бараджакъ, къады сени джезалайджынынъ элине береджек, джезалайджы исе сени зиндангъа ташлайджакъ. ⁵⁹ Санъа догърусыны айтам: борджунънынъ сонъки капигини бермегендже, андан чыкъамазсынъ, – деди.

13 О вакъыт бир къач адам Исагъа келип, галилеялылар акъкъында айттылар. Бу галилеялылар къурбан чалгъан вакъытта, Пилат оларны ольдюрди ве бойле, къурбанларнынъ къаныны оларнынъ къанынен къарыштыргъан эди. ² Иса адамларгъа джевап берип:

– Сиз, бу адамлар эписи башкъа галилеялылардан гуналы олгъаны ичюн оларнен бойле шей олды, деп тюшюнесизми? ³ Ёкъ! Лякин тевбе этмесенъиз, эпинъиз олар киби гъайып олурсыз. ⁴ Я анавы он секиз адамнынъ устюне Силоам шеэриндеки къулле йыкъылып, ольдюрдени? Сиз оларны Ерусалимде яшагъан эписи адамлардан даа къабаатлы деп тюшюнесизми? ⁵ Сизге ёкъ дейим. Лякин тевбе этмесенъиз, эпинъиз олар киби гъайып олурсыз, – деди.

⁶ Иса бойле бир кинаели икяе айтты:
– Бир адамнынъ юзюм багъында инджир тереги сачылгъан экен. О адам анда барып, терекнинъ устюнде мейва къыдыра, лякин тапалмай. ⁷ Сонъ юзюмджиге: «Мен учъ йыл девамында мында келип, бу инджирнинъ устюнде мейва къыдырам, лякин оны тапмайым. Оны кесип ташла, топракънынъ кучюни не ичюн алсын?» – дей.

⁸ Юзюмджи исе онъа джевап берип: «Эфенди, оны

даа бир йылгъа къалдырса. Мен онынъ чевре-четини къазып, топракъны кубрелерим, ⁹ бельки келеджек йылгъа мейва берип башлар. Эгер бермесе, кесип ташларсынъ», – дей.

¹⁰ Раатлыкъ куню Иса бир синагогада адамларны огрете эди. ¹¹ О ердеки бир къадын он секиз йыл девамында арам рухтан къыйналып хасталангъан, дёрт букюльген, белини догъуртып оламай экен.

¹² Иса оны корьгенинен, янына чагъырып:

– Сен хасталыгъынъдан къуртарылдынь, – деди.

¹³ Сонъ къолларыны къадыннынъ башына къойды. О исе бирден догърулып, Аллагъа шукюр этти.

¹⁴ Иса раатлыкъ куню къадынны тедавийлегенине ачувланып, синагоганынъ башлыгъы халкъкъа:

– Иш ичюн алты кунъ бар. Тедавийленмеге раатлыкъ куню дегиль, шу кунълери келинъиз, – деди.

¹⁵ Рабби Иса исе онъа джевап берип:

– Эй экиюзьюлер! Раатлыкъ куню олгъанына бакъмайып, эр биринъиз огюзинъизни я да эшегинъизни ашлавдан чезип сувармагъа алып бармаймы? ¹⁶ Я бу къадын Ибраимнинъ къызы. Иблис оны он секиз йыл девамында багълап туткъан. Аджeba онынъ багъларыны раатлыкъ кунюнде чезмек мумкюн дегильми? – деди.

¹⁷ Исанынъ бу сёзлери Онъа къаршылыкъ косьтергенлернинъ эписини утандырды. Бутюн халкъ исе Иса япкъан эписи аджайип ишлерге къувана эди.

¹⁸ Иса:

– Алланынъ Падишалыгъы неге ошай? Оны ненен тенъештирейим? ^{†19} О, бир хардал урлугъына ошай. Бир адам оны алып озъ багъчасында сачкъан. Урлукъ осип терек киби юксек олгъан. Онынъ пытакълары арасында къушлар ювалар ясагъан, – деди.

²⁰ Иса даа къошты:

– Алланынъ Падишалыгъыны ненен тенъештирейим? ²¹ О, маягъа ошай. Къадын оны алып, учъ буюк чанакъ ^{††} унгъа ташлай ве бутюн хамырыны къабарта.

²² Иса Ерусалим тарафына ёл алып, шеэр-койлерден кечип адамларны огрете эди.

^{†23} Насылдыр бир адам Онъа суаль берди:

– Рабби, тек аз адамлар къуртарыладжакълар? – деди. Иса оларгъа:

²⁴ – Тар къапудан кирмек ичюн арекет этинъиз.

Сизге айтам: чокъ адам анда кирмеге арекет этеджеклер, амма кирип оламайджакълар. ²⁵ Эв Саиби турып къапуны къапаткъанда, сиз тышарыда къалып: «Рабби! Бизге ачып бер!» – деп къапуны такъылдата башлайджакъсыз. Лякин О сизге: «Ким ве къайдан олгъанынъызыны

† 12.54-56

Матта 16.2-3. †† 12.57-59

Матта 5.25-26.

‡ 13.18-21

Матта 13.31-33;

Марк 4.30-32. †† Учъ буюк чанакъ – къадимий юнанджа «учъ сатон». Бир сатон – къарарнен 12 литр. †† 13.22-30

Матта 7.13-14, 21-23.

бильмейим», – деп джевап береджек. ²⁶ О вакъыт сиз: «Биз Сеннен берабер ашап-ичтик. Сен бизим мейданларымызда огреттинъ», – дейджексиз. ²⁷ О исе: «Сизге айтам: ким ве къайдан олгъанынъызыны бильмейим. Эй инсафсыз шейлерни япкъанлар, козюмден ёкъ олунъыз!» – деп джевап береджек.

²⁸ Сиз Ибраимни, Исхакъны, Якъупны ве эписи пейгъамберлерни – Алланынъ Падишалыгъында, озюнъизни исе – тышарыгъа къувулгъанынъызыны корьген вакъытта агълап тишлеринъизнен гъыджыртаджакъсыз. ²⁹ Шаркъ ве гъарптан, шималь ве дженюптен адамлар келип, Алланынъ Падишалыгъында софра башында ер аладжакълар.

³⁰ О вакъыт бир къач сонъундакилер биринджи, биринджилер исе сонъунда оладжакълар, – деди.

³¹ Шу вакъыт бир къач ферисе келип:

– Чыкъ, кет мындан, чюнки Ирод Сени ольдюрмеге истей, – дедилер. ^{†32} Иса оларгъа: – Барып, о тилькиге айтынъ: Мен бугунь ве ярын джинлерни къувып, адамларны тедавийлейджем. Учюнджи куню исе Озь ишимни битиреджем.

³³ Амма бугунь, ярын ве о бир кунь Озь ёлумны девам этмек керегим, чюнки пейгъамберни Ерусалимден башкъа ерде ольдюрильмеси олмайджакъ шейдир, – деди. ³⁴ – Эй Ерусалим, Ерусалим! Пейгъамберлерни ольдюрген ве онъа ёлланылгъан адамларны ташларнен ургъан шеэр! Тавукъ озь чипчелерини къанатлары астында насыл топласа, Мен де къач кере сенинъ балаларынъны Озь яныма топламагъа истедим, сизлер исе истемединъиз. ³⁵ Мына, сизинъ эвинъиз сизге къалдырылгъан тура! Сизге айтам: «Раббининъ ады иле Келеяткъанны шуретленъиз!» – дегендже, Мени корьмейджексиз.

14 Бир раатлыкъ куню Иса ферисе башлыкъларындан бирининъ эвине ашамагъа кельди. Анда адамлар Онынъ артындан дикъкъатнен бакъа эди. ² Исанынъ къаршысында сув хасталыгъынен чекишкен бир адам отургъан. ³ Иса Къанун оджаларына ве фериселерге мураджаат этип:

– Къанунгъа коре раатлыкъ куню тедавийлемек мумкюнми, я да мумкюн дегильми? – деп сорады.

⁴ Олар индемедилер. Иса исе хастагъа тийип, оны тедавийледи де, йиберди. ⁵ Сонъ Къанун оджаларына:

– Сизден биринъизнинъ огълу я да огюзи къуюгъа тюшип кетсе, раатлыкъ куню олгъанына бакъмайып, оны шу анъ чыкъарып алмаз эдинъизми? – деди.

⁶ Олар исе бунъа ич бир джевап тапып оламадылар. ⁷ Мусафирлер энъ сайгъылы ерлерде отурмагъа тырышкъаныны корьген Иса оларгъа кинаели икяе айтты:

⁸ – Эгер сени тойгъа чагъырсалар, сайгъылы ер алма, чюнки мусафирлер арасында сенден

урьметли адам олмакъ мумкюн. ⁹ О вакъыт экинъизни чагъыргъан эв саиби келип санъа: «Бу ерни онъа бошатып бер», – дер. Сен исе утана-утана, энъ арттаки ерге кечмеге меджбур оладжанъ. ¹⁰ Аксине, давет олунгъан сонъ, барып ашагъыдаки ерге ерлеш. О вакъыт сени чагъыргъан адам келип, санъа: «Достум, мында, тёрге чыкъ», – дер. Сонъ башкъа мусафирлернинъ козюнде сенинъ урьметинъ артаджакъ. ¹¹ Эр бир озюни юксельткен адам алчакълатыладжакъ. Озюни алчакълаткъан исе юксельтиледжек, – деди.

¹² Сонъ Иса Оны чагъыргъан ферисеге:

– Уйлелик я да акъшамлыкъ япкъанда, достларынъны, агъа-къардашларынъны, сой-сопларынъны ве зенгин къомшуларынъны давет этме. Чюнки олар да сонъ сени чагъырып къаршылыгъынъны берирлер, ве о, санъа мукъфат олур. ¹³ Аксине, байрам япкъанда, фукъаре, сакъат, топал ве кёрларны чагъыр. ¹⁴ О вакъыт сен бахтлы олурсынъ, чюнки олар санъа яхшылыкъ къайтарып оламазлар, лякин инсафлы адамлар тирильгенде, санъа яхшылыкъ къайтаджакъ, – деди.

¹⁵ Мусафирлерден бириси буны эшитип, Исагъа:

– Алланынъ Падишалыгъында ашап-ичеджек адам бахтлыдыр! – деди. ^{††16} Иса исе онъа:

– Бир адам буюк акъшам ашы берип, чокъ мусафир чагъыргъан. ¹⁷ Акъшам ашыны ашамагъа вакъыт кельгенде: «Буюрынъыз, эр шей азыр», – деп, чагъырылгъан адамларны давет этмек ичюн къулуны ёллагъан. ¹⁸ Амма эписи бир-бири артындан афу сорап башладылар. Биринджиси онъа: «Мен тарла сатын алдым, оны барып бакъмакъ керегим. Риджа этем, мени багъышла», – деген. ¹⁹ Экинджиси: «Мен беш чифт огюз сатын алдым, яхшы экенлерми, деп оларны сынамакъ керегим. Риджа этем, мени багъышла», – деген.

²⁰ Учюнджиси: «Мен эвлендим, шунинъ ичюн келялмайджам», – деген. ²¹ Къул къайтып келип, эфендисине буларны айта. Эв саиби ачувланып, къулуна: «Тез ол, шеэрнинъ сокъакъ ве сокъачыкъларына бар да, фукъаре, сакъат, кёр ве топалларны бу ерге алып кель», – дей. ²² Къул барып келип: «Эфендим, буюргъанынъны беджердим, амма даа бош ерлер бар», – дей. ²³ О вакъыт эфенди къулуна: «Ёллар ве ёлчыкълар бою кечип, эписини мында кельсинлер, деп къандыр. Эвим толсун», – дей. ²⁴ Сизге айтам: башында чагъырылгъан адамлардан ич бириси меним акъшамлыкъ ашымны ашамайджакъ! – деди.

²⁵ Исанен берабер чокътан-чокъ адам юре экен. О оларгъа таба чевирилип: [‡]

²⁶ – Эгер Манъа кельген адам озюнинъ ана-бабасыны, апайыны, бала-чагъасыны, агъа-къардашыны, тата-къыз къардашыны ве озь

† 13.31-35
Матта 23.37-39.

†† 14.15-24
Матта 22.1-10. ‡ 14.25-33
Матта 10.37-38.

джаныны биле кореджек козю олмаса, о, Меним шегиртим оламаз. ²⁷ Ким озь хачыны котерип артымдан юрмесе, Меним шегиртим оламаз. ²⁸ Сизден биринъиз къулле къурмагъа истесе, оны битирмек ичюн пара етерми, деп башта отурып чекеджек масрафларыны саймазмы? ²⁹ Ойле олмаса темельни къойып, ишни битирмек къолундан кельмесе, буны корьген эписи адамлар: ³⁰ «Бу адам къуруджылыкъны башлады да, битирип оламады», – деп масхара этеджеклер.

³¹ Я да бир падиша башкъа падишагъа къаршы дженк этмеге азырланса, он бинъ аскеримнен манъа къаршы кельген падишанынъ йигирми бинъ аскеринен дженкешмеге кучюм етер экенми, деп баштадан отурып тюшюнмек керек. ³² Кучю етмесе, душман даа узакъ олгъанда, онынъ алдына эльчилерни ёллап барышыкъ сорар. ³³ Шойле де, сизден ич биринъиз озюнинъ бутюн барлыгъыны къалдырмагъандже, Меним шегиртим оламаз.

³⁴ Туз – яхшы шей. Амма туз тузлугъыны джойса, онынъ лезетини насыл къайтармакъ мумкюн? ^{†35} Бойле тузны не топракъкъа, не кубреге къошмагъа ярашмай. Оны алып аталар. Къулагъы барлар буны эшитсинлер! – деди.

15 Эписи гуналы адамлар ве салым топлайдыжылары Исаны динълемек ичюн Онынъ алдына келе эдилер. ^{††} Фериселер ве Къанун оджалары мырылдап:

– Бу адам гуналыларны къабул этип, оларнен берабер аш да ашай! – дей эдилер.

³ Иса исе оларгъа бойле бир кинаели икяе айтып берди:

⁴ – Сизден биринъиз юз къой саиби олып, оларнынъ бирисини джойса, докъсан докъуз къоюны чельде къалдырып, гъайып олгъаныны тапмагъандже къыдырмагъа кетмезми? ⁵ Тапкъан сонъ исе, оны къуванчнен елькесине ала ⁶ ве эвине къайтып, достларыны, къомшуларыны чагъыра да: «Меннен берабер къуванынъыз, мен джоюлгъан къоюмны таптым!» – дей. ⁷ Сизге догърусыны айтам: Коклерде де шойле, тевбе эткен бир гуналы адам ичюн къуванч, докъсан докъуз тевбеге мухтадж олмагъан инсафлылар ичюн къуванчтан буюк оладжакъ, – деди. ⁸ – Я да он кумюш акъчасы олгъан ве олардан бир данесини джойгъан къадынны алайыкъ. О, чыракъ якъып, акъчаны тапмагъандже эвини сипирип, оны гъайретнен къыдырмазмы? ⁹ Тапкъан сонъ исе, достларыны ве къомшуларыны чагъырып: «Меннен берабер къуванынъыз, мен джоюлгъан акъчамны таптым», – дер. ¹⁰ Сизге айтам: бойле де тевбе эткен бир гуналы ичюн Алланынъ мелеклери къуванаджакълар.

† 14.34-35

Матта 5.13;

Марк 9.50. †† 15.1-7

Матта 18.12-14.

¹¹ Иса девам этип шойле деди:

– Бир адамнынъ эки огълу бар экен. ¹² Кучюги бабасына: «Баба, мал-мулькюнъден манъа тиеджек пайымны айырып бер», – дей. О адам бутюн мал-мулькюни огъуларына болип бере. ¹³ Бир къач кунъден сонъ кучюк огълу барлыгъыны топлап, узакъ бир мемлекетке кете. О ерде бозукъ ёлгъа тюшип, олгъан параларыны кокке савурып битире. ¹⁴ Эр шейни масраф эткен сонъ, о яшагъан мемлекетте кучлю бир ачлыкъ башлана, йигит исе ёкъсузлыкъкъа огърай. ¹⁵ О, ерли сакинлеринден бирисине ыргъатлыкъкъа бара. О исе йигитни озь тарласындаки домузларны бакъмагъа ёллай. ¹⁶ Яш огълан домузларнынъ емини тойгъандже ашамагъа пек истей эди, амма онъа ич бир шей бермей эдилер. ¹⁷ О вакъыт акъылыны топлап, озь озюне: «Меним бабамнынъ о къадар чокъ ыргъаты бар, олар эписи тойгъандже аш ашайлар, даа артып къала, мен исе бу ерде ачлыкътан олеятм. ¹⁸ Барып, бабама къайтайым ве онъа: „Бабам, мен Коклер ве сенинъ алдынъда гуна яптым. ¹⁹ Эндиден сонъ сенинъ озгълунъ денильмеге ляйыкъ дегилим. Мени озгълунънинъ бир ыргъатынъ, деп сай”, – дейим», – дей. ²⁰ Бундан сонъ о, бабасына къайта. О даа узакъта келеяткъанда, бабасы огълуны коре ве аджый. О, чапып барып, огълунынъ бойнундан къучакълап опе. ²¹ Огълу исе онъа: «Бабам, мен Коклер ве сенинъ алдынъда гуна яптым. Эндиден сонъ сенинъ озгълунъ денильмеге ляйыкъ дегилим», – дей. ²² Амма бабасы къулларына: «Тез олунъ, энъ яхшы урба кетирип, оны кийиндиринъиз, къолуна юзюк такъынъыз, аякъларына аякъкъап кийсетинъиз. ²³ Сонъ, бесленген бир бузавчыкъны кетирип, союнъыз: ашайыкъ да къуванайыкъ. ²⁴ Чюнки меним бу огълум олю эди – тирильди, гъайып олгъан эди – тапылды», – дей. Бойлеликнен олар байрам яптылар.

²⁵ Буюк огълу о вакъытта тарлада экен. Къайтып эвине якъынлашкъанда, чалгъы ве оюн-кулькю давушларыны эшите. ²⁶ Къулларыннан бирини чагъырып, не оляяткъаныны сорай. ²⁷ О: «Къардашынъ къайтып кельди, бабанъ оны сагъ-селямет корьгени ичюн, бесленген бузавчыкъны сойды», – дей. ²⁸ Агъасы пек ачувланып, эвининъ ичине кирмеге истемей. Бабасы тышарыгъа чыкып, онъа ялвара. ²⁹ Амма о бабасына джевап берип: «Мен къач йылдан берли санъа къул киби хызмет этем, бир кере биле сёзюнден чыкъмадым. Лякин достларымнен шенъленмек ичюн сен манъа ич бир вакъыт улачыкъны биле бермединъ. ³⁰ Амма бутюн мал-мулькюнъни ороспуларнен берабер сарф эткен анавы огълунъ къайткъанда, сен онъа бесленген бузавчыкъны сойгъансынъ!» – дей. ³¹ Сонъ бабасы онъа: «Огълум! Сен бутюн вакъыт янымдасынъ, меним эр шейим сенинъки. ³² Бизге къуванмакъ ве

шенъленмек керек эди, чюнки сенинъ бу къардашынъ олю эди – тирильди, гъайып олгъан эди – тапылды», – дей.

16 Сонъ Иса Озь шегиртлерине:
– Бир зенгин адамнынъ эв идареджиси бар экен. Бир кунъ зенгинге, эв идареджиси онынъ мал-мулькюни сарф эткенини айтып, оны къабаатлайлар. ² Эфенди эв идареджисини чагырып: «Сенинъ акъкъынъда эшиткенлерим недир? Ишлеринънинъ эсабыны бер, сен энди эвимде идарелик япмайджанъ», – дей. ³ Эв идареджиси озь-озюне: «Не япайым экен? Эфендим идареликни къолумдан ала. Ер къазмагъа кучюм етмей, тиленмеге утанам», – дей. ⁴ Сонъ: «Анъладым, не япаджагъымны билем. Ойле япмакъ керек ки, эв идареджилигинден бошатылгъанымдан сонъ адамлар мени озь эвлерине къабул этсинлер», – дей. ⁵ О, эфендисине борджлу олгъанларыны бирер-бирер янына чагыра. Биринджисинден: «Эфендима не къадар борджунъ бар?» – деп сорай. ⁶ О: «Юз буюк бардакъ зейтюн ягъы», – деп джевап бере. Эв идареджиси онъа: «Бордж кягъытынъны ал, тез отур да, элли бардакъ † деп яз», – дей. ⁷ Сонъ башкъасындан: «Я сенинъ не къадар борджунъ бар?» – деп сорай. О: «Бинъ чувал богъдай», – деп джевап бере. Эв идареджиси: «Бордж кягъытынъны ал, секиз юз чувал †† деп яз», – дей. ⁸ Эфенди исе бу намуссыз эв идареджисини, акъылнен иш япкъаны ичюн макътагъан. Чюнки бу дюньянынъ адамлары озьлерине ошагъанлар арасында иш алып баргъанда, ярыкънынъ огъулларына коре акъыллыджа олалар. ⁹ Мен сизге айтам: намуссыз байлыкъ ярдымынен, достларынъызын чокълаштырынъыз. Сонъ, акъчанъыз къалмагъанда, сизни эбедий тургъан эвлерге къабул этеджеклер. ¹⁰ Кучюк иште ишанчлы олгъан адам буюк иште де ишанчлы олур. Кучюк иште инсафсыз олгъан адам буюк иште де инсафсыз олур. ¹¹ Эгер сизге бу намуссыз байлыкъны ишанып олмасалар, акъикъий байлыкъны сизге ким ишанаджакъ? ¹² Эгер сиз башкъасынынъ малынен ишанчлы олмасанъыз, озь малынъызын сизге ким береджек? ¹³ Ич бир хызметчи бирден эки эфендиге хызмет эталмаз. О, я бирисинден нефретленип, башкъасыны север, я да бирисине садыкъ олып, башкъасыны кореджек козю олмаз. Сиз де эм Аллагъа, эм зенгинликке хызмет этип оламайсыз, – деди.

¹⁴ Пара севген фериселер буны эшитип, Исаны мыскъыллап башладылар. ¹⁵ Амма Иса оларгъа:
– Сиз адамларнынъ огюнде озюньизни инсафлы этип косътересиз, лякин Алла юреклеринъизни биле. Адамларда кокке котерильген шей,

† Юз буюк бардакъ, элли бардакъ – къадимий юнанджа «100 бат» ве «50 бат». Бир бат – къарарнен 37-40 литр. †† Бинъ чувал, секиз юз чувал – къадимий юнанджа «100 кор» ве «80 кор». Бир кор – къарарнен 370-390 литр. ‡ 16.14-18 Матта 11.12-13.

Алланынъ огюнде пистир, – деди. ¹⁶ – Къанун ве Пейгъамберлернинъ Язылары Ягъя кельгендже девам этти. О вакъыттан сонъ Алла Падишалыгъы акъкъында Къуванчлы Хабер илян этиле ве эписи бу Падишалыкъкъа кирмеге тырыша. ¹⁷ Амма Къанундан бир чызычыкъ ёкъ олгъанындан коре, ер ве кокнинъ ёкъ олувы къолайдыр. ¹⁸ Кимде-ким озь апайындан айырылып, башкъасына эвленсе, аиле садыкълыгъыны бозып, гуна япа. Акъайындан айырылгъан къадынгъа эвленген адам да бойле гунагъа огърай.

¹⁹ Индже кетенден япылгъан мор урбалар кийип, эр кунъ кейф-сефа сюрп яшагъан бир зенгин адам бар экен. ²⁰ Зенгиннинъ араба къапусы огюнде, бутюн тинини къотур къаплагъан Лазар адлы бир фукъаре ята экен. ²¹ О зенгиннинъ софрасындан тюшкен уфакъларнен къурсагъыны тойдурмагъа арзу эткен, копеклер исе келип онынъ къотурларыны ялай экенлер.

²² Бир кунъ фукъаре ольген. Мелеклер оны Ибраимнинъ янына алып баргъанлар. Сонъ зенгин де ольген. Оны комъгенлер. ²³ Олюлер дюньясында, азапларны чеккенде, зенгин башыны котерип узакъта Ибраимни ве онынъ янындаки Лазарны коръди. ²⁴ О къычырып: «Эй Ибраим баба! Мерамет эт, манъа Лазарны йибер, о, пармагъынынъ уджуны сувгъа батырып, тилиме сув тамызсын. Чюнки мен бу атеште чокъ азап чекем», – деди. ²⁵ Ибраим онъа шойле джевап берди: «Унутма, огълум, сен аятынъда яхшылыкъ пайынъны алып олдынъ, Лазар исе – яманлыкъ пайыны. Энди о бу ерде теселли тапа, сен исе азап чекесинъ. ²⁶ Бундан гъайры, сизнен бизим арамызда тюбю олмагъан чукъур бар. Бу ерден сизинъ тарафынъызгъа кечмеге истегенлер кечип оламазлар, ве о ерден бизим тарафымызгъа да кечмезлер». ²⁷ Зенгин адам: «Ойле олса, эй баба, сенден ялварып сорайым, Лазарны бабамнынъ эвине ёлла. ²⁸ Меним беш агъа-къардашым бар. Олар да бу азаплы ерге тюшмемек ичюн, оларны барып тенбилесин», – деди. ²⁹ Ибраим онъа: «Оларда Муса ве пейгъамберлер бар, оларны динълесинлер», – деди. ³⁰ Зенгин исе: «Ёкъ, Ибраим баба! Тек ольгенлерден бириси оларнынъ алдына барса, о вакъыт тевбе этерлер», – деди. ³¹ Ибраим онъа: «Эгер Муса ве пейгъамберлерни динълемеселер, ольгенлерден бириси тирилип барса да, инанмазлар», – деди.

17 Озь шегиртлерине исе Иса бойле деди:
– Адамны гунагъа тюшюрген шейлер чокъ, ве эр вакъыт олур. Лякин бунъа себепчи олгъаннынъ алына беля! ††2 Бу кучюклерден бирисини ёлдан ургъанындан коре, онынъ боюнуна дегирмен ташыны асып, денъызге атылгъаны, о ичюн яхшыджа олур эди.

†† 17.1-10 Матта 18.6-7, 21-22; Марк 9.42.

³ Озьлеринъизге сакът олунъыз! Эгер къардашынь гунагъа огъраса, оны тенбиле. Эгер тѣвбе этсе, оны багъышла. ⁴ Эгер санъа къаршы бир кунь ичинде еди кере гуна япса да, еди кере санъа къайтып келип: «Тѣвбе эттим», – десе, оны багъышла.

⁵ Эльчилер Раббиге:

– Иманымызны къуветлештир, – дедилер. ⁶ Рабби джевап берип:

– Эгер бир хардал урлугъы къадар иманынъыз олып, бу дут терегине: «Тамырынънен къопарылып чыкъ ве денъизге кочип тамыр ат», – десенъиз, терек сизге бойсуныр. ⁷ Биринъизнинъ чобанлыкъ япкъан я да ер сурген хызметчинъиз тарладан къайткъанда, аранъызда къайсы онъа: «Тез келип, софрагъа отур», – дер? ⁸ Аксине: «Ашымны азырла, ишке бель багълап, аш ашагъанымдже манъа хызмет эт, ондан сонъ озюнь ашап-ичерсинъ», – демезми? ⁹ Эфенди буюргъан ишлерни беджерген къулгъа тешеккюр этерми? ¹⁰ Сиз де бунъа ошап, буюрлугъан эр бир ишни беджергенден сонъ: «Биз макътавгъа ляйыкъ олмагъан къуллармыз, япаджагъымызны яптыкъ», – денъиз, – деди.

¹¹ Иса Самарие ве Галилеянынъ сынъырлары бою кечип, Ерусалимге ёл алды. ¹² О бир койге киреяткъанда, лепра хасталыгъына огърагъан он адамны расткетирди. Олар узакъта токътап, ¹³ кучълю сеснен къычырдылар:

– Эй, Оджамыз Иса, бизге мерамет эт! – дедилер.

¹⁴ Оларны коръген Иса:

– Барып, озьлеринъизни руханийлерге косътеринъиз, – деди. Олар исе ёлда кетятып, лепрадан темиз олдылар. ¹⁵ Олардан бириси, озюнинъ тедавийленгенини корип, кучълю сеснен Алланы шеревлеп артына къайтты. ¹⁶ Исанынъ аякъларына йыкъылып, Онъа тешеккюр бильдирди. Бу адам самариели эди. ¹⁷ Иса:

– Темиз олгъанлар он адам эди де? Къалгъан докъузы къайда? ¹⁸ Алланы шеревлемек ичюн бу ябанджы адамдан башкъа ич кимсе къайтып кельмедими? – деди. ¹⁹ Сонъ о адамгъа:

– Еринъден тур да кет, иманынъ сени къуртарды, – деди.

²⁰ Фериселер Исагъа:

– Алланынъ Падишалыгъы не вакъыт келеджек? – деген суальни бердилер. Иса оларгъа джевап берип:

– Алланынъ Падишалыгъы козьге корюнип кельмейджек. [†] «Бакъ, о бу ерде», я да «Ана о ерде», – деп оламазлар, чюнки Алланынъ Падишалыгъы сизинъ аранъызда, – деди.

²² Сонъ Иса шегиртлерине айланып:

– Ойле куньлер келеджек ки, Инсан Огълунынъ бир кунюни коръмеге авес этерсиз, амма корип оламазсыз, – деди. ²³ – Сизге: «Мына, О бу ерде», я да «Мына шу ерде», – деселер, барманъыз, оларнынъ артындан чапманъыз. ²⁴ Чюнки

йылдырым кокни бир уджундан о бир уджуна къадар ярыкълаткъан киби, Инсан Огълу да Озь кунюнде ойле пейда оладжакъ. ²⁵ Лякин ондан эвель О чокъ азап чекип, бу несиль тарафындан ред этильмеси керек.

²⁶ Нух куньлеринде насыл олгъан олса, Инсан Огълу келеджек куньлеринде де ойле оладжакъ.

²⁷ Нух сандыкъкъа кирмегендже, адамлар ашап-ичтилер, эвлендилер, акъайгъа чыкътылар. Сонъ сув ташкъыны келип, эписини гъайып этти.

²⁸ Лутнынъ куньлеринде де ойле олды: адамлар ашап-ичтилер, алыш-вериш яптылар, сачтылар ве къуруджылыкънен мешгъуль олдылар. ²⁹ Лякин Лут Содом шеэринден чыкъкъан куню коктен атеш ве кукюрт ягъып, эписини гъайып этти. ³⁰ Инсан Огълу

Озюни косътереджек кунюнде де тамам ойле оладжакъ. ³¹ О куню дам устюнде олгъан адам эвинде къалдыргъан шейлерни алмакъ ичюн ашагъа тюшмесин. Тарлада олгъан адам къайтып кельмесин. ³² Лутнынъ апайыны акъылынъызда тутунъыз. ³³ Ким озь джаныны къуртармагъа истесе, оны джояр. Ким озь джаныны гъайып этсе, оны къуртарыр. ³⁴ Сизлерге айтам: шу геджеси бир тѣшекте олгъан эки адамдан бирисини Алла аладжакъ, бирисини къалдыраджакъ. ³⁵ Ун чеккен эки къадындан бириси алынаджакъ, бириси къалдырыладжакъ.

³⁷ Шегиртлер Исадан:

– Рабби, бу вакъиалар къайда оладжакъ? – деп сорадылар.

– Олю беден къайда олса, леш къарталлары да анда топлашаджакълар, – деди Иса.

18 Бир кунь Иса шегиртлерине, эр вакъыт дува окъуп умют джоймамакъ кереклиги акъкъында бойле кинаели икяе айтып берди:

² – Бир шеэрде Алладан да къоркъмагъан, адамлардан да утанмагъан бир къады бар экен.

³ Шу шеэрде бир тул къадын да яшагъан. О, къадынынъ алдына бара берип: «Давамны адалетли чез, мени къабаатлагъан адамдан мени къорчала», – деп ялвара эди. ⁴ Къады чокъ вакъыт буны япмагъа истемеген. Сонъундан о озь-озюне: «Мен Алладан къоркъмайым, адамлардан да утанмайым. ⁵ Лякин бу тул къадын мени раатсыз эткени ичюн, онынъ давасыны адалетнен чезерим, ёкъса о, келе берип джанымны якъар», – деген.

⁶ – Эшиттинъизми, адалетсиз къады не айткъан? – деп сорады Рабби. ⁷ – Аджeba Алла да Озю сайлагъан ве Онъа гедже-куньдюз ялварып отурганларны къорчаламазми? Оларны чокъ беклеттиреджекми? ⁸ Сизге айтам: О, оларны тез къорчалайджакъ. Амма Инсан Огълу кельгенинде, ер юзюнде иман тапар экенми?

⁹ Озюнинъ инсафлыгъыны юкъары сайып, башкъаларына юксектен бакъкъан базы адамларгъа Иса бойле бир кинаели икяе айтып берди:

† 17.20-37

Матта 24.23-28, 37-41.

¹⁰ – Бириси ферисе, башкъасы салым топлайджы олгъан эки адам дува окъумакъ ичюн Алланынъ Сарайына киргенлер. ¹¹ Ферисе озюнджесине бойле дува окъуп башлагъан: «Алла! Мен башкъа адамлар: айдутлар, имансызлар, бозукъ ве мына бу салым топлайджы киби олмагъаным ичюн Санъа чокъ шукюр. ¹² Афтада эки кере аштан-судан възгечем. Бутюн къазангъанымнынъ ондан бир пайыны айырам». ¹³ Салым топлайджысы исе узакъта турып, козьлерини кокке котермеге биле къоркъуп, кокрегине ура-ура: «Алла! Мен гуналым, ляким манъа мераметли ол!» – дей. ¹⁴ Сизге айтам: бу адам, фериседен зияде акъланып, эвине къайтты. Чюнки озюни юксельткен эр бир адам алчакъта оладжакъ, озюни алчакъ туткъан исе юксельтиледжек.

¹⁵ Исанынъ огюне, хайыр дувасыны окъусын деп, оларгъа къолуны тийдирсин деп, бебейлерни кетирдилер. Шегиртлер буны корип, кетиргенлерге ёл бермеди. ¹⁶ Иса исе балаларны янына чагырып, шойле деди:

– Балаларгъа Манъа кельмеге ёл ачынъыз, оларны токътатманъыз, чюнки Алланынъ Падишалыгъы оларныкъидир. ¹⁷ Сизлерге догърусыны айтам: ким Алланынъ Падишалыгъыны бала киби къабул этмесе, анда киралмайджакъ.

¹⁸ Башлыкълардан бири Исадан сорады:

– Яхшы Оджам! Эбедий аяткъа насип олмакъ ичюн манъа не япмакъ керек? ^{††}

¹⁹ Иса онъа:

– Сен Манъа не ичюн «яхшы» дейсинъ? Бир Алладан башкъа ич кимсе яхшы дегиль. ²⁰ Сен Онынъ эмирлерини билесинъ: *аиле садыкълыгъыны бозма, адамнынъ джаныны алма, хырсызлама, ялан шаатлыкъ этме, ана-бабанъны урьмет эт*, – деди.

²¹ – Буларнынъ эписини яшлыгъымдан берли япып келем, – деди о Исагъа. ²² Буны эшитип, Иса:

– Санъа даа бир шей етишмей: бутюн мал-мулькюнъни сатып, акъчасыны фукъарелерге болип бер. О вакъыт зенгинлигинъ кокте олур. Сонъ келип, Меним пешимден юр, – деди.

²³ Башлыкъ бу сёзлерни эшитип, пек къайгырды, чюнки о пек зенгин эди. ²⁴ Иса онынъ къайгыргъаныны корип:

– Зенгин адамларгъа Алла Падишалыгъына кирмек не къадар агъырдыр! ²⁵ Девенинъ ине тешигинден кечмеси, зенгиннинъ Алла Падишалыгъына кирмесинден къолайдыр, – деди.

²⁶ Буны эшиткенлер исе:

– Ойле олса, ким къуртарыладжакъ экен? – деп сорадылар.

²⁷ – Адамлар япып оламагъан шей Алланынъ ярдымынен олмакъ мумкюн, – деди Иса.

²⁸ – Мына, биз мал-мулькюмизни къалдырып, Сенинъ артынъдан кельдик! – деди Пётр. ²⁹ Иса шегиртлерине:

– Сизге догърусыны айтам: Алла Падишалыгъы ичюн эвини, ана-бабасыны, агъа-къардашыны, тата-къыз къардашыны я да апайыны ве балаларыны къалдырып кеткен эр бир адам ³⁰ бу заманда къат-къат яхшылыкълар тапып, келеджек заманда исе эбедий аяткъа киреджек.

³¹ Иса он эки шегиртини четке чагырып оларгъа:

– Биз энди Ерусалимге кетемиз. Анда пейгъамберлернинъ Инсан Огълу акъкъында язгъанлары ерине келеджек. ³² Оны Алланы бильмеген адамларнынъ къолуна береджеклер, Оны мыскъыллап акъаретлейджеклер, Онынъ бетине тюкюреджеклер, ³³ Оны къамчылап ольдюреджеклер. Амма учюнджи куню О тириледжек, – деди.

³⁴ Шегиртлер исе бу сёзлерден бир шей анъламадылар. Бу сёзлернинъ манасы олардан гизли эди, Исанынъ айткъанларына оларнынъ акъылы етмеди.

³⁵ Иса Ерихон шеэринде келеяткъанда, бир кёр адам ёл кенарында отуруп садакъа сорай эди.

³⁶ Онынъ алдындан халкъ кечип кеткенини эшитип:

– Не олды? – деп сорады.

³⁷ – Назаретли Иса келе, – деп онъа джевап бердилер.

³⁸ Кёр адам:

– Эй, Давут Огълу Иса, манъа мерамет эт! – деп къычырды. ³⁹ Огде кеткенлер оны сусмагъа меджбур эттилер. Лякин о даа зияде къычырып: – Эй, Давут Огълу, манъа мерамет эт! – деди.

⁴⁰ Иса токътап, кёрны Онынъ янына кетиргенлерини буюрды. Кёр кельген сонъ, ⁴¹ Иса ондан:

– Сен не япкъанымны истейсинъ? – деп сорады.

– Рабби, козьлерим коръсюн! – деди о. ⁴² Иса онъа:

– Козьлеринъ ачылсын, иманынъ сени къуртарды, – деди.

⁴³ Шу анъ кёрнынъ козьлери коре башлады. О, Алланы алгъышлап Исанынъ пешинден кетти. Буны корьген бутюн халкъ Аллагъа шукюрлер этти.

19 Иса Ерихон шеэринде кирип, сокъакълар бою кечти. ² Бу ерде салымджыларнынъ башы, Заки адлы зенгин бир адам ³ Исаны корьмек ве Онынъ ким экенини бильмек истеди. Амма Исаны пек чокъ адам сарып алгъанындан себеп, Оны корип оламады, чюнки пек алчакъ бойлу эди.

† 18.15-17
Матта 19.13-15;
Марк 10.13-16. †† 18.18-30
Матта 19.16-30;
Марк 10.17-31.

‡ 18.31-34
Матта 20.17-19;
Марк 10.32-34. †† 18.35-43
Матта 20.29-34;
Марк 10.46-52.

⁴ Исаны корьмек ичюн Заки, огге чапып Иса кечеджек ёлнынъ четинде оськен дут терегине минди. ⁵ Иса о ерге келип чыкъкъанда, башыны котерди де, Закини корьди.

– Эй, Заки, тез тюш андан. Бугунь Мен сенинъ эвинъде олмакъ керегим, – деди О.

⁶ Заки ашыкъып теректен тюшти ве Исаны буюк бир къуванчнен къабул этти. ⁷ Буны корьгенде, олар мырылдап башладылар:

– Иса гуналы адамнынъ эвине барды, – дедилер.

⁸ Заки исе Раббининъ огюнде турып:

– Рабби, меним барлыгымдан ярысыны фукъарелерге береджегим. Эгер мен кимнидир алдаткъан олсам, оларгъа дёрт къат къайтараджагым, – деди. ⁹ Бунъа Иса:

– Бугунь Закининъ эвине къуртулув кельди, чюнки о да Ибраимнинъ огълудыр, – деди. ¹⁰ – Чюнки Инсан Огълу гъайып олгъанларны къыдырып тапмакъ ве къуртармакъ ичюн кельди.

¹¹ Иса Ерусалимге якъынлашкъанда, Оны динълеген халкъ Алла Падишалыгъы мына-мына келеджек, деп тюшюне эди. Шунунъ ичюн, Иса оларгъа даа бир кинаели икяе айтып берди: †

¹² – Мырза бир адам тахткъа минмек ве сонъ къайтмакъ ичюн узакъ мемлекетке барып кельди.

¹³ Озюнинъ он къулларыны чагъырып, оларгъа бир бинъ динар †† бере де: «Мен къайтып кельгенимдже, бу параларны ишлетип турунъыз», – деп кете. ¹⁴ Озь мемлекетининъ халкъы исе о адамдан нефретлене экен. Олар онынъ артындан эльчилерни ёллап: «Бу адам бизге падиша олгъаныны истемеймиз», – деп илян эттилер. ¹⁵ Бир вакъыттан сонъ о тахткъа минип, озь ветанына къайтып кельди. Берген акъчаларынен ким не къадар файда корьгенини бильмек ичюн, къулларыны янына чагъырта. ¹⁶ Биринджиси келип: «Эфендим, сенинъ юз динарынъ даа бинъ динар файда кетирди», – деди. ¹⁷ Падиша онъа: «Аферин! Сен яхшы къул экенсинъ! Кучюк иште ишанчлыкъ косътергенинъ ичюн, шимди он шеэрнинъ укюмдары олурсынъ», – деди.

¹⁸ Экинджиси келип: «Эфендим, сенинъ юз динарынъ беш юз динар файда кетирди», – деди.

¹⁹ Онъа да: «Сен де беш шеэрге укюмдарлыкъ этерсинъ», – деди. ²⁰ Учюнджиси келип: «Эфендим, мына сенинъ юз динарынъ, мен оны явлукъкъа сарып сакъладым. ²¹ Мен сенден къоркътым, чюнки сен къатты къолсынъ. Сен бермейип аласынъ, сачмайып орасынъ», – деди. ²² Падиша онъа: «Эй, яман ве дембель къул! Сени озь агъзындан чыкъкъан сёзлеринънен укюмге чекеджем. Мени къатты къол олгъанымны эм де бермейип алгъанымны, сачмайып оргъанымны билир экенсинъ де, ²³ не ичюн парамны фаизджилерге бермединъ? Мен келип, ич олмадым

парамны фаизнен алыр эдим», – деди. ²⁴ Сонъ падиша янынъда тургъанларгъа бакъып: «Онынъ къолундан онынъ юз динарыны алып, бинъ динары олгъангъа беринъиз», – деди. ²⁵ «Эфендим, онынъ бинъи бар да!» – деди олар. ²⁶ «Мен сизге айтам: кимде бар олса, онъа даа бериледжек. Кимде ёкъ олса, къолунда бар олгъаны биле ондан тутып алынаджакъ. ²⁷ Энди меним падиша олгъанымны истемеген анавы душманларымны мында кетиринъиз де, козюм огюнде ольдюринъиз», – деди.

²⁸ Бу икяени айткъан сонъ, Иса Ерусалимге таба ёлуны девам этти. ‡²⁹ Зейтюн дагъынынъ этегинде ерлешкен Бетфаге ве Бетания койлерине якъынлашкъанда, О, эки шегиртини ёллап:

³⁰ – Къаршынынъыздаки койге барынъыз. Койге киргенинъизнен, багълы тургъан, шимдигеде устюне адам минмеген яш эшекни тапарсыз. Оны чезип, мында кетиринъиз. ³¹ Эгер сизден: «Эшечикни не ичюн чезесиз?» – деп сорасалар, «О, Раббимизге керек», – деп джевап беринъиз, – деди.

³² Иса ёллагъан шегиртлер барып, О айткъаны киби, эр шейни таптылар. ³³ Эшечикни чезеяткъанларда онынъ саиплери:

– Сиз не ичюн эшечикни чезесиз? – деп сорадылар. ³⁴ Шегиртлер:

– О, Раббимизге керек, – дедилер.

³⁵ Эшечикни Исанынъ алдына кетирдилер де, онынъ устюне озь урбаларыны ташлап, Исаны миндирдилер. ³⁶ О минип кетеейткъанда, шегиртлер урбаларыны ёлгъа тёшедилер. ³⁷ Иса энди Зейтюн дагъындан тюшкен ёлгъа якъынлашкъанда, Онынъ пек чокъ шегиртлери, корьген аджайип шейлерни хатырлап, къуванчкъа толдылар ве кучлю сеслернен Алланы шерефлеп башладылар:

³⁸ – Раббининъ ады иле Келеяткъанны, Падишаны шуретленъиз! Кокте барышыкъ, юкъары Коклерде – шерефлер олсун! – дедилер.

³⁹ Халкънынъ арасында тургъан бир къач ферисе Исагъа:

– Оджа, шегиртлеринънинъ сеслерини кестир! – дедилер. ⁴⁰ О исе оларгъа джевап берип:

– Сизге айтам: эгер оларнынъ сеслери кесильсе, ташлар къычыраджакълар! – деди.

⁴¹ Иса Ерусалимге якъынлашкъанда, шеэрни корип, онынъ алына козь яш тёкти ве:

⁴² – Сен ич олмадым, шу кунюнде барышыкъ ичюн нелер керек олгъаныны бильсе эдинъ! Амма шимди бу шей козьлеринъден сакълангъандыр.

⁴³ Башынъа ойле куньлер келеджек ки, душманларынъ этрафынъны узун топракъ обаларынен сарып, алкъагъа алып, эр тарафтан басаджакълар. ⁴⁴ Сени харап этип, ичинъдеки эвлятларынынъны къыраджакълар ве таш устюнде

† 19.11-27

Матта 25.14-30. †† Бинъ динар – къадимий юнанджа «он мина». Бир мина – 100 динар.

‡ 19.28-44

Матта 21.1-11;

Марк 11.1-11;

Юхан 12.12-19.

таш къалдырмайджакълар. Чюнки Мен санъа кельген вакътыны сен танымадынъ, – деди.

⁴⁵ Иса Алланынъ Сарайынынъ азбарына киргенде, анда алыш-веришнен огърашкъанларны къувмагъа башлады. ⁴⁶ Оларгъа:

– Алланынъ Китабында: *«Меним Эвим Ибадет Эви оладжакъ»*, – деп язылгъан. Сизлер исе оны айдутлар къобасына чевиргенсиз! – деди.

⁴⁷ Иса эр кунь Алланынъ Сарайында адамларны огрете эди. Баш руханийлер, Къанун оджалары ве Израиль халкъынынъ акъсакъаллары исе Оны ольдюрмеге истей эдилер. ⁴⁸ Лякин бунынъ чаресини тапамадылар, чюнки бутюн халкъ Исаны джан-юрекнен динълеп, артындан юре эди.

20 Куньлернинъ биринде Иса Алланынъ Сарайында адамларны огретип, халкъкъа Къуванчлы Хаберни илян эте эди. Баш руханийлер ве Къанун оджалары исе акъсакъалларнен берабер келип, ^{†2} Онъа суаль бердилер:

– Бизлерге айт, бу ишлерни япмагъа Сенинъ акъкъынъ бармы? Санъа бу акъны ким берди? – дедилер.

³ Иса оларгъа шойле джевап берди:

– Мен де сизге бир суаль береджем, Манъа айтынъыз: ⁴ Ягъя халкъны сувгъа батырып чыкъаргъаны Алладан я да адамларданмы?

⁵ Олар исе озъара давалашып, бир-бирине: «Эгер „Алладан“, – десек, О: „Не ичюн Ягъягъа инанмадынъыз?“ – дейджек. ⁶ Эгер „Адамлардан“, – десек, бутюн халкъ бизни ташларнен ураджакъ, чюнки халкъ Ягъянынъ пейгъамберлигине къатты инана», – дей эдилер.

⁷ Сонъ Исагъа джевап берип:

– Кимден олгъаныны бильмеймиз, – дедилер.

⁸ Иса оларгъа:

– Мен де буларны япмагъа насыл акъкъым олгъаныны сизлерге айтмам, – деди.

⁹ Сонъ Иса халкъкъа бойле кинаели икяе айтып берди:

– Бир адам юзюм багъыны сачып, оны юзюмджилерге кирагъа берди де, озю узакъ вакъыткъа башкъа мемлекетке кетти. ^{†10} Мевсими кельгенде, берекеттен озъ пайыны алмакъ ичюн, юзюмджилернинъ алдына бир хызметчисини ёллай. Лякин юзюмджилер оны котеклеп, бир шейсиз къайтаргъанлар. ¹¹ Юзюм багъынынъ саиби даа бир хызметчисини йибере. Оны да котеклеп, масхара этип, бир шей бермейип къайтарып йибергенлер. ¹² О кене, энди учюнджисини йибергенде, оны да яралап, къувып чыкъаргъанлар. ¹³ О вакъыт юзюм багъынынъ саиби: «Не япайым экен? Севимли огълумны

ёллайым. Бельки ондан утанырлар», – деген.

¹⁴ Амма юзюмджилер онынъ огълуну корьгенлеринен бир-бирине: «Бу – мирасчы! Оны ольдюрейик, ве бутюн мирас бизге къаладжакъ», – дейлер. ¹⁵ Сонъ огълуну юзюм багъындан тышарыгъа айдап, ольдюрелер. Бундан сонъ, юзюм багъынынъ саиби оларгъа не япаджакъ? ¹⁶ О келип, бу юзюмджилерни ёкъ этеджек, юзюм багъыны исе башкъаларына береджек.

Буны эшиткенлер:

– Алла сакъласын! – дедилер. ¹⁷ Иса исе оларгъа бакъып, шойле деди:

– Айса Алланынъ Китабындаки: *«Къуруджылар келишиксиз деп четке ташлагъан таш*

бинанынъ темельташы олды», – деп язылгъан сёзлер нени анълата?

¹⁸ Бу ташкъа тюшкен эр кес парчаланып кетеджек. Таш кимнинъ устюне тюшсе, оны эзип ташлайджакъ.

¹⁹ Иса бу кинаели икяени оларгъа къаршы айткъаныны анълап, баш руханийлернен Къанун оджалары Оны шу анъ якъаламагъа истедилер, лякин халкътан къоркътылар.

²⁰ Шунунъ ичюн олар Исанынъ артындан излеп башладылар. Онынъ алдына, озьлерини инсафлы киби косътерген изджилерни ёлладылар. Исанынъ айткъан лафларына илишип, оны якъаламакъ ве римли акимнинъ къолуна, онынъ укюмине бермеге истей эдилер. ^{†21} Олар Исадан:

– Оджа! Биз билемиз ки, Сенинъ сёзлеринъ ве огреткенинъ догъру. Адам муим олгъаны я да муим олмагъаны Санъа эп бир, Сен адамларгъа Алланынъ акъикъий ёлуны огретесинъ. ²² Бизге, Къанун боюнджа, императоргъа салым бермек мумкюнми, я мумкюн дегильми? – деп сорадылар.

²³ Иса оларнынъ хиянетлигини корип:

²⁴ – Манъа бир динар косътеринъиз! Бу акъчадаки ресим ве язув кимнинъки? – деди.

– Императорнынъ, – деп джевап берди олар.

²⁵ Иса:

– Ойле олса, императорнынъ акъкъыны императоргъа, Алланынъ акъкъыны Аллагъа беринъиз, – деди.

²⁶ Бойледже, олар халкъ огюнде айткъан бир сёз ичюн биле Исагъа илишип оламадылар. Онынъ джевабындан шашып, индемедилер.

²⁷ Исанынъ янына бир къач саддукий келип (олар олюмден сонъ тирильмекни инкяр эте эдилер), Олар Онъа бойле суаль бердилер: [‡]

²⁸ – Эй Оджа! Муса Къанунда бизге бойле язып къалдыргъан: *«Эгер бирисининъ эвли олгъан агъасы бала къалдырмайып олсе, къардашы агъасынынъ апайына эвленсин ве агъасынынъ*

† 19.45-48

Матта 21.12-17;

Марк 11.15-19;

Юхан 2.13-22. †† 20.1-8

Матта 21.23-27;

Марк 11.27-33. ‡ 20.9-19

Матта 21.33-46; Марк 12.1-12.

‡† 20.20-26

Матта 22.15-22;

Марк 12.13-17. ‡‡ 20.27-40

Матта 22.23-33;

Марк 12.18-27.

ерине онъа бала берсин». ²⁹ Еди агъа-къардаш бар экен. Биринджиси эвленип, баласыз къалып ольген. ³⁰ Экинджиси де, ³¹ учюнджиси де бу апайгъа эвленгенлер. Бойледже, единджисине къадар эписи шу апайны алып, бала къалдырмайып олип кеткенлер. ³² Эписинден сонъ апай да ольди. ³³ Тирилюв куню кельгенде, бу къадын къайсы бирисининъ апайы олур экен? Едиси де онъа эвленген эдилер де!

³⁴ Иса оларгъа джевап берип:

– Бу заманнынъ адамлары эвленелер ве акъайгъа чыкъалар. ³⁵ Лякин келеджек заманда яшамагъа ве тирильмеге ляйыкъ олгъанлар эвленмейджеклер ве акъайгъа чыкъмайджакълар. ³⁶ Олар энди олип оламайджакълар, амма мелеклер киби оладжакълар. Олюлер арасындан тирилип, олар Алланынъ эвлятлары оладжакълар. ³⁷ Муса озю де олюлернинъ тирильгенини янаяткъан чалы акъкъындаки икяеде косътере, анда о Раббиге «Ибраимнинъ Алласы, Исхакънынъ Алласы ве Якъупнынъ Алласы» дей. ³⁸ Алла олюлернинъ дегиль, тирилернинъ Алласыдыр. Алла ичючю эписи тиридер.

³⁹ О вакъыт Къанун оджаларындан базылары:

– Оджа, Сен яхшы айттынъ, – дедилер. ⁴⁰ Ондан сонъ Исадан даа бир шей сорамагъа кимсенинъ джесарети етмедиде.

Иса исе оларгъа:

⁴¹ – Насыл олып, адамлар: «Месих – Давутнынъ огълудыр», – дейлер? ⁴² Мына, Давут озю Зебур Китабында бойле деген:

⁴³ «Рабби меним Раббиме айтты:

„Душманларынынъ аякъларынынъ астына йыкътырмагъанымдже,

Сен Меним онъ тарафымда отур!“»

⁴⁴ Демек, Давут Онъа «Рабби» дей. Насыл олып О, Давутнынъ огълу олур? – деди.

⁴⁵ Бутюн халкъ Оны динълеп тургъанда, Иса озю шегиртлерине: ^{††}

⁴⁶ – Узун урбалар кийип юрген, базар мейданларында халкънынъ урьметли селямыны алмагъа, синагогаларда энъ сайгъылы ерде ве зияфетлерде тёрде отурмагъа севген Къанун оджаларындан сакът олунъыз! ⁴⁷ Олар тул къадынларнынъ эвлерини ашап, козьге корюнмек ичючю узун дувалар окъуйлар. Оларнынъ джесасы энъ агъыр оладжакъ, – деди.

21 Иса бакъып, садакъа сандыгъына акъча бахшышларыны ташлагъан зенгинлерни корьди. ^{‡2} Олардан гъайры, бир фукъаре тул

къадыннынъ эки капик ^{‡†} ташлагъаныны да корьди. ³ Иса:

– Сизлерге догърусыны айтам: бу фукъаре тул къадын эписинден чокъ акъча ташлады. ⁴ Чюнки оларнынъ эписи озьлерининъ буюк барлыгъынынъ кучюк бир къысмыны бахшыш оларакъ бердилер. Амма бу къадын, фукъаре олса да, озюнинъ яшамакъ ичючю олгъан бутюн парасыны багъышлады, – деди.

⁵ Базы адамлар Алланынъ Сарайы не къадар гузель ташларнен къурулгъаны ве насыл зенгин бахшышларнен яраштырылгъаны акъкъында айта эдилер. Иса исе: ^{‡‡}

⁶ – Ойле куньлер келеджек ки, сиз шу ерде корьген биналар эписи бозуладжакъ, мында таш устюнде таш биле къалмайджакъ, – деди.

⁷ Олар Исадан:

– Оджа, бу ишлер не вакъыт оладжакъ? Буларнынъ якъкъында оладжагъыны къайдан биледжемиз? Бельги насыл оладжакъ? – деп сорадылар. ^{‡‡‡}

⁸ Иса оларгъа:

– Ич кимсе сизлерни алдатмасын деп, сакът олунъыз! Чокъ адамлар: «Мен Месихим» ве «Вакъыт кельди», – деп Меним адым иле келеджеклер. Оларнынъ артындан барманъыз.

⁹ Дженк ве исьянлар акъкъында эшиткенде, къоркъманъыз, чюнки булар эвельден олып кечмелери керек, лякин сонъу бирден кельмейджек, – деди.

¹⁰ Сонъ Иса девам этип:

– Халкъ халкъкъа къаршы, падишалыкъ падишалыкъкъа къаршы котериледжеклер.

¹¹ Шиддетли ер тепренювлери ве тюрлю топракъларда ачлыкълар ве веба хасталыкълары оладжакъ. Къоркъунчлы вакъиалар ве буюк бельгилер коклерде корюнеджеклер. ¹² Лякин буларнынъ эписинден эвель сизни якъалайджакъ

ве къувалайджакълар, синагогаларгъа береджеклер ве зинданларгъа ташлайджакълар. Меним адым ичючю сизни падишалар ве акимлернинъ алдына алып бараджакълар. ¹³ О вакъыт Меним акъкъымда шаатлыкъ этерсиз.

¹⁴ Акъылынъызда буны тутунъыз: озюмизни насыл къорчалайыкъ, деп эвельден азырланманъыз. ¹⁵ Чюнки Мен сизни ойле бир лафкъа уста ве икметли этерим ки, сизге къаршы чыкъкъанлардан ич бириси къаршынынъызгъа турып ич бир шей айтып оламаз. ¹⁶ Ана-бабаларынъыз, агъа-къардашларынъыз, достларынъыз ве сой-сопларынъыз биле сизни сатаджакълар, базыларынъызны исе ольдюреджеклер. ¹⁷ Меним адым ичючю эписи сизден нефретленеджеклер.

† 20.41-44

Матта 22.41-46;

Марк 12.35-37. †† 20.45-47

Матта 23.1-36;

Марк 12.38-40;

Лука 11.37-54. ‡ 21.1-4

Марк 12.41-44.

‡† Эки капик – къадимий юнанджа «эки лептон», пек уфакъ акъча. ‡‡ 21.5-6

Матта 24.1-2;

Марк 13.1-2. ‡‡† 21.7-19

Матта 24.3-14;

Марк 13.3-13.

¹⁸ Амма башынъыздан бир дане сач биле гъайып олмайджакъ. ¹⁹ Сабырлы олсанъыз, озь джанынъызны къуртараджакъсыз, – деди. ²⁰ – Ерусалимни ордулар сарып алгъаныны корьгенде, билинъиз: шеэрнинъ гъайып оладжакъ вакъты якъынлашкъан. ^{†21} О вакъыт Еудиеде олгъан адамлар дагъларгъа къачсынлар, шеэрнинъ ичинде олгъанлар андан чыкъсынлар, этрафларында олгъанлар шеэрге асыл къайтмасынлар. ²² Чюнки бу куньлер – Алланынъ Китабында язылгъаны ерине келеджек, акъкъыны аладжакъ куньлери оладжакълар. ²³ О куньлерде юкю ве бала эмиздирген къадынларгъа бея оладжакъ! Чюнки ер юзюни буюк мусибетлер беклей. Бу халкънынъ башына Алланынъ гъазабы ягъаджакъ. ²⁴ Базылары къылычтан кечирилип оледжеклер, башкъаларыны эсирге алып тюрюлю мемлекетлерге ёллайджакълар. Алланы бильмеген миллетлернинъ вакъты битмегендже, олар Ерусалимни аякъ астында тутаджакълар. ²⁵ Кунеш, ай ве йылдызларда бельгилер пейда оладжакълар. Денъиз ве буюк далгъалар шувулдагъаныны эшитип, ер юзюндеки халкълар гъам-къасеветленип чаресизликке тюшеджеклер. ^{††26} Адамлар, ер юзюне келеяткъан мусибетлерни беклеп, къоркъудан нефес алмайып йыкъыладжакълар, чюнки о вакъыт коклердеки кучьлер сарсыладжакълар. ²⁷ О вакъытта булут устюнде, къудрет ве буюк шан-шурет иле келеяткъан Инсан Огълуны кореджеклер. ²⁸ Бу вакъиалар юзь берип башлагъанда, энди къуртуладжакъ вакътынъызны якъынлашкъаныны биллип, догъру турып башынъызны котеринъиз! ²⁹ Иса оларгъа бир кинаели икяе айтып берди: – Инджир ве башкъа тереклерге бакъынъыз. ^{‡30} Оларнынъ япракълары корюнгенде, сиз бакъып, яз энди якъынлашкъаныны билесиз. ³¹ Сиз де, буларнынъ эписи мейдангъа кельгенини корсенъиз, билинъиз: Алланынъ Падишалыгъы энди якъын. ³² Сизлерге догърусуны айтам: шимдики несиль ёкъ олмаздан эвель, буларнынъ эписи оладжакъ. ³³ Кок ве ер из къалдырмайып кечерлер, лякин Меним сёзлерим кечмез. ³⁴ Озюнъизге бакъынъыз, юреклеринъиз ахлякъсыз ишлер, сархошлыкъ ве аят къайгъылары ичюн агъыр олмасынлар. О кунь, тузакъ киби, апансыздан сизге кельмесин! ³⁵ О кунь ер юзюнде яшагъан эр бир адамны басып аладжакъ. ³⁶ Шу себептен эр вакъыт козь-къулакъ олып турунъыз. Бу келеджек мусибетлерден къуртулмагъа кучь тапып, Инсан Огълунынъ

† 21.20-24
 Матта 24.15-21;
 Марк 13.14-19. †† 21.25-28
 Матта 24.29-31;
 Марк 13.24-27. ‡ 21.29-33
 Матта 24.32-35;
 Марк 13.28-31.

алдында турмагъа ляйыкъ олмакъ ичюн эр вакъыт дува окъунъыз.

³⁷ Иса куньдюз Алланынъ Сарайында адамларны огрете эди. Акъшам кельгенде исе шеэрден чыкъып, геджесини Зейтюн дагъында кечире.

³⁸ Бутюн халкъ исе Исаны динълемек ичюн саба эрте Сарайгъа, Онынъ алдына келе эди.

22 Песах денильген Маясыз Пишкен Пите

Байрамы якъынлаша эди. ^{‡‡2} Баш руханийлернен Къанун оджалары халкътан къоркъып, Исаны ольдюрмеге имкяныны къыдыра эдилер. ³ О вакъыт он экиден бириси олгъан, Искарот деп адландырылгъан Иуданынъ ичине Иблис кирди. ⁴ Иуда барып, баш руханийлер ве Сарай къаравуллерынынъ башлыкъларынен Исаны насыл этип якъаламакъ акъкъында анылашты. ⁵ Олар севинип, онъа пара береджек къарарына кельдилер. ⁶ Иуда бунъа разылыкъ берди ве халкъ олмагъанда, Исаны сатып оларгъа бермек ичюн келишкен вакъыт къыдыра башлады.

⁷ Маясыз Пишкен Пите Байрамынынъ куню кельди. Онда адамлар Песах къозусыны къурбан чала эдилер. ^{‡‡}

⁸ Иса Пётрнен Юханны ёллап:

– Барынъыз да, бизге Песах ашыны азырланъыз, – деди. ⁹ Олар Исадан:

– Ашны къайда азырлайджакъмызыны истейсинъ? – деп сорадылар. ¹⁰ Иса оларгъа: – Шеэрге киргенинъизде, сизге бир бардакъ сув котерип кеткен адам расткеледжек, – деди. – Онынъ пешинден барып о кирген эвге киринъиз

¹¹ ве эв саибине шойле денъиз: «Оджа сенден: „Шегиртлеримнен Песах ашыны ашайджакъ одамыз къайда?“ – деп сорай». ¹² О адам сизлерге юкъары къатта, энди эр шейи азырлангъан, бир балабан оданы косътерир. Анда керек шейлерни азырланъыз, – деди.

¹³ Шегиртлер барып, эр шейни Иса айткъаны киби таптылар ве Песах ашыны азырладылар.

¹⁴ Вакъты-саати кельгенде, Иса он эки эльчинен берабер софра этрафында ер алды ^{‡‡‡15} ве оларгъа:

– Мен азап чекмезден эвель бу Песах ашыны сизнен ашамакъны пек арзу эттим. ¹⁶ Амма сизлерге айтам: Мен бу ашны, Алланынъ Падишалыгъында Песах олмагъандже, ашап оламайджам, – деди.

¹⁷ Къадени элине алып, шукюр этти ве:

– Буны алынъыз да, озъара пайлашынъыз.

¹⁸ Сизлерге айтам: Алланынъ Падишалыгъы

†† 22.1-6

Матта 26.1-5, 14-16;

Марк 14.1-2, 10-11;

Юхан 11.45-53. ‡‡ 22.7-13

Матта 26.17-25;

Марк 14.12-21;

Юхан 13.21-30. ‡‡† 22.14-23

Матта 26.26-30;

Марк 14.22-26.

кельмегендже, Мен бу вакъыттан башлап, юзюм мейвасынынъ ичимлигини ичмейджем, – деди.

¹⁹ Сонъ отъмекни алды, шукюр этип парчалады да, шегиртлерине берип:

– Бу сиз ичюн берильген Меним тенимдир. Мени анъмакъ ичюн буны япынъыз, – деди. ²⁰ Бойле де О, аштан сонъ, къадени оларгъа узатып, шойле деди:

– Бу къаде – Янъы Васиеттир. Бу Васиет Меним сиз ичюн тѣкюлеяткъан къанымнен кучъке кире. ²¹ Амма Мени саткъаннынъ къолу да Меннен бир софрада узанмакъта. ²² Эбет, Инсан Огълунынъ кетеджеги эвельден тайин этильди. Лякин Оны саткъан адамнынъ алына беля!

²³ Эльчилер, олардан къайсы бири буны япаджакъ экени акъкъында бир-биринден сорап башладылар.

²⁴ Шегиртлернинъ арасында, олардан къайсы энъ буюк олгъаны акъкъында бир тартышма чыкъты.

²⁵ Лякин Иса оларгъа:

– Башкъа миллетлернинъ падишалары озъ халкълары устюне эфендилик этелер. Оларнынъ укюмдарлары «яхшылыкъ япкъанлар», деп адланалар. ²⁶ Сизде исе ойле олмасын! Ичинъизден ким буюк олса, озюни энъ кучюк киби тутсун. Ким башлыкъ олса, хызметчи киби олсун. ²⁷ Къайсы бири буюк? Софра башында ер алгъанмы, я да хызмет этип тургъанмы? Софра башында ер алгъан дегильми? Мен исе аранъызда хызмет эткен киби олдым! ²⁸ Сынав кечкен вакъытларымда Меннен берабер сиз эдинъиз. ²⁹ Шу себептен, Бабам Манъа Падишалыкъта башлыкъ этмеге акъкъыны бергени киби, Мен де сизге бу акъны берем.

³⁰ Сонъ сиз Меним Падишалыгъымда софрада отурып ашап-ичерсиз, тахтларгъа отурып, Исраильнинъ он эки къабилесине укюм этеджексиз, – деди.

³¹ Иса:

– Симон, Симон! Мына, Иблис сизни сынамакъ ве ун киби электен кечирмек ичюн рухсет сорады.

³² Лякин Мен, имандан таймасын, деп сен ичюн ялвардым. Сен Манъа къайтып кельгенинде, къардашларынынъ иманыны да къавийлештир, – деди.

³³ Симон Исагъа джевап берип:

– Рабби! Мен Сеннен зиндангъа да, олюмге де бармагъа азырым! – деди. ³⁴ Иса онъа:

– Санъа шуны айтам, Пѣтр: бугунъ хораз къычырмаздан эвель, сен Менден учъ кере вазгечеджесинъ, – деди.

³⁵ Иса шегиртлерине:

– Мен сизни акъчасыз, торбасыз, аякъкъапсыз ёллагъанымда, бир шейде эксиклигинъиз олдымы? – деди.

– Ич бир шейде олмады! – деп джевап берди олар. ³⁶ Иса оларгъа шойле деди:

– Лякин энди кимнинъ акъчасы олса, озюнен алсын. Кимнинъ торбасы олса, оны да алсын. Эгер олмаса, урбасыны сатып къылыч сатын алсын.

³⁷ Сизлерге айтам: Языларда: «Оны джинаетчилер сырасына къойдылар», – деген сѣзлер Менде беджерильмек керек. Чюнки, Меним акъкъымда айтылгъан сѣзлер эписи беджерильмек керек.

³⁸ Шегиртлер:

– Рабби, мына бу ерде эки къылыч бар! – дедилер. – Етер! – деди Иса.

³⁹ Эвден чыкъып, адети боюнджа Иса Зейтюн дагъына кетти. Шегиртлери де Онынъ артындан кеттилер. ⁴⁰ О ерге кельгенде, Иса оларгъа:

– Сынаван кечмек ичюн дува окъунъыз, – деди.

⁴¹ Озю исе олардан бир таш атув месафесине четке барды да, тиз чѣкип дува окъуп башлады:

⁴² – Баба! Эгер истесенъ, бу азаплар къадесини Менден ал! Амма Меним дегиль, Сенинъ истегинъ эда этилсин!

⁴³ Шу арада коктен бир мелек Исагъа корюнип, Онъа къувет берди. ⁴⁴ О олюм азабында олып, даа буюк кучънен дува окъуды. Ондан чыкъкъан тер исе ерге тамгъан къан тамчыларына ошай эди.

⁴⁵ Дува окъугъан сонъ турып, Иса шегиртлерининъ янына кельди. Оларны къайгъыдан юкълап къалгъан алда коръди.

⁴⁶ Оларгъа:

– Сиз не ичюн юкълайсыз? Къана турынъыз да, сынаван кечмек ичюн дува окъунъыз, – деди.

⁴⁷ Иса даа бу сѣзлерни айткъанда, топлашып кельген адамлар пейда олдылар. Он экиден бири Иуда адлы адам, башкъаларнынъ огюне чыкъып, Исагъа якъынлашты да, Оны опымеге ынтылды.

⁴⁸ Иса онъа:

– Иуда, сен Инсан Огълуны опип сатасынъмы? – деди.

⁴⁹ Исанынъ янындаки шегиртлери не оладжагъыны анълап:

– Рабби, къылычларнен урайыкъмы? – дедилер ⁵⁰ ве олардан бириси баш руханийнинъ къулуны урып, онынъ онъ къулагъыны кесип алды. ⁵¹ О вакъыт Иса:

– Етер, токътанъыз! – деди де, къулнынъ къулагъына къол тийдирип, оны тедавильди.

⁵² Сонъ Оны алмагъа кельген баш руханийлер, Сарай къаравулларынынъ башлыкълары ве акъсакъларгъа:

– Сизлер айдут тутаджакъ киби къылыч ве таякъларнен сияланып кельдинъиз! ⁵³ Мен эр кунъ Алланынъ Сарайында сизинъ аранъызда олгъанымда, Манъа къол котермединъиз. Амма

†† 22.39-46

Матта 26.36-46;

Марк 14.32-42. ‡ 22.47-53

Матта 26.47-56;

Марк 14.43-50;

Юхан 18.3-11.

† 22.31-34

Матта 26.31-35;

Марк 14.27-31;

Юхан 13.36-38.

шимди сизинъ вакътынъыз, къаранлыкънынъ укюми, – деди.

⁵⁴ Олар Исаны якъалап, баш руханийнинъ эвине алып бардылар. Пётр исе узакътан оларнынъ пешинден кетти. ^{†55} Азбарнынъ ортасында атеш якъып, этрафында эписи берабер отургъанда, Пётр да о адамларнынъ арасында отурды. ⁵⁶ Бир хызметчи къыз онынъ атеш янында отургъаныны корип, онъа тикилип бакъты да:

– Бу да Онен берабер эди! – деди. ⁵⁷ Лякин Пётр о къадынъга:

– Эй къадын, мен Оны танымайым! – деп инкяр этти.

⁵⁸ Бираздан сонъ башкъа бир адам Пётрны корип:

– Сен де олардан бириси оласынь! – деди. Амма Пётр онъа да:

– Адам, мен олардан бириси дегилим! – деди.

⁵⁹ Бир саат къадар кечкен сонъ даа бириси:

– Акъикъатта бу адам да Онен берабер олгъан, чюнки о да Галилеядан, – деди ишанчнен. ⁶⁰ Лякин Пётр онъа да:

– Акъай, сен не айткъанынъны бильмейим, – деди. О вакъыт, о лафыны даа битирмегенде, хораз къычырды. ⁶¹ Рабби Иса айланып, Пётргъа бакъты. Пётр исе Рабби онъа: «Бугунъ хораз къычырмаздан эвель, сен учъ кере Менден вазгечеджесинъ», – деген сёзлерини хатырлады. ⁶² О азбардан чыкъып, окюр-окюр агълады.

⁶³ Исаны тутып тургъан адамлар исе Оны мыскъыллап котеклей эдилер. ^{††64} Онынъ козьлерини багълап:

– Пейгъамберлигинъни косътер, Сени ким ургъаныны бизге айт! – дедилер. ⁶⁵ Онъа даа чокъ куйфюр сёзлер айттылар.

⁶⁶ Сабадан халкънынъ акъсакъаллары ве баш руханийлернен Къанун оджалары топланып, Исаны озьлерининъ Юксек Шурасына алып бардылар. †

⁶⁷ – Сен Месихсинъми? Бизлерге джевап бер! – дедилер. Иса оларгъа:

– Сизлерге айтсам, инанмайджакъсынъыз.

⁶⁸ Сизлерге суаль берсем, джевап бермейджексинъиз. ⁶⁹ Лякин бундан сонъ Инсан Огълу Къудретли Алланынъ онъ тарафында отураджакъ, – деди.

⁷⁰ О вакъыт эписи бирден:

– Демек, Сен Алланынъ Огълусынъмы? – деп сорадылар.

– Мен О экенимни озюньиз айтасыз, – деди оларгъа Иса. ⁷¹ Олар исе:

– Бизге даа насыл шаатлыкъ керек? Озь агъзындан озюмиз эшиттик! – дедилер.

23 Оларнынъ эписи турып, Исаны Пилатнынъ алдына алып кеттилер. ^{‡2} Олар Оны къабаатламагъа башлап:

– Бу Адам халкъымызны ёлдан ура. Озюни Месих Падиша деп, императоргъа салым телемекке кедер эте, – дедилер. ³ Пилат Исадан:

– Сен еудийлер Падишасысынъмы? – деп сорады. Иса онъа джевап берип:

– Буны сен озюнь айтасынь, – деди.

⁴ Пилат баш руханийлерге ве халкъкъа:

– Мен бу адамда ич бир къабаат тапмайым, – деди.

⁵ Лякин олар айткъанында къатты турып:

– Галилеядан башлап бу ергедже – бутюн Еудиеде озь огретювини даркъатып, халкъны баштан чыкъара, – дедилер.

⁶ Буны эшитип, Пилат:

– Бу адам Галилеяданмы? – деп сорады. ⁷ Исанынъ Иродгъа бойсунгъан виляеттен олгъаныны билип, Оны шу куньлерде Ерусалимде олгъан Иродгъа ёллады.

⁸ Ирод Исаны корип пек къуванды, чюнки о, Иса акъкъында баягъы хаберлер эшитип, чокътан берли Оны корьмеге истей ве О япкъан бир де бир аджайип шейни озь козюнен корьмеге умют эте эди. ⁹ Ирод Исагъа бир чокъ суаль берди, амма Иса бирине де джевап къайтармады. ¹⁰ Этрафында тургъан баш руханийлер ве Къанун оджалары исе Онынъ устюне къабаатлар ягъдыра эдилер.

¹¹ Ироднынъ озю де аскерлеринен берабер Исаны ашалап масхара этти де, Онъа ачыкъ тюсте паалы урбалар кийдирип, Пилатнынъ алдына къайтарып йиберди. ¹² Бу адиседен эвель бир-бирине душманлыкъта олгъан Ирод ве Пилат шу куньден башлап дост олдылар.

¹³ Пилат исе баш руханийлерни, башлыкъларны ве халкъны бир ерге чагъырып, ^{‡14} оларгъа:

– Сиз бу адамны манъа: «Халкъны баштан чыкъара», – деп кетирдинъиз. Амма мен Ондан козьлеринъиз огюнде эр шейни сорадым ве сиз Онъа юклеген къабаатлардан бирисини биле тапмадым, – деди. ¹⁵ – Ирод да ич бир къабаат тапмагъаны ичюн Оны бизге къайтарып ёллады. Бойлеликнен, бу адам олюм джезасына ляйыкъ ич бир шей япмагъан. ¹⁶ Мен Оны бир джезалап, сонъ бошатып йибереджем.

¹⁸ Халкъ исе бир агъыздан:

– Буны гъайып эт! Бизге Бараббаны чыкъарып йибер! – деп къычырды.

† 22.54-62

Матта 26.57-58, 69-75;

Марк 14.53-54, 66-72;

Юхан 18.12-18, 25-27. †† 22.63-65

Матта 26.67-68;

Марк 14.65. ‡ 22.66-71

Матта 26.59-66;

Марк 14.55-64;

Юхан 18.19-24.

‡† 23.1-5

Матта 27.1-2, 11-14;

Марк 15.1-5;

Юхан 18.28-38. ‡‡ 23.13-25

Матта 27.15-26;

Марк 15.6-15;

Юхан 18.39-19.16.

¹⁹ Барабба исе шеэрде исыян котергени ве адам ольдюрдени ичюн зиндангъа атылгъан эди.

²⁰ Пилат Исаны бошатмакъ истеп, лафыны девам этеджек олды, ²¹ амма топлангъанлар эп:

– Оны хачкъа мыхлап къой! Хачкъа! – деп къычырдылар. ²² Пилат учюнджи кере оларгъа:

– О не яманлыкъ япты? Мен Онда олюмге ляйыкъ ич бир къабаат тапайым. Мен Оны бир джезалап, бошатып йиберирим, – деди.

²³ Лякин олар бар сеслеринен къычырып, Исаны хачкъа мыланмасыны талап эттилер. Ахыр сонъу халкъ ве баш руханийлернинъ къычыргъанлары устюн чыкъты, ²⁴ ве Пилат оларнынъ талабыны ерине кетирмеге къарар чыкъарды. ²⁵ Олар сорап тургъан, адам ольдюрдени ичюн зиндангъа атылгъан исыанджыны азатлыккъа чыкъарып, Исаны исе оларнынъ элине берди.

²⁶ Исаны алып кеткенлерде, тарладан келеяткъан Симон адлы киренели бир адамны тутып, Исанынъ артындан котерип бармакъ ичюн хачны онъа юкледилер. ¹²⁷ Онынъ артындан пек чокъ адам, Онынъ ичюн кокюслерине урып агълагъан къадынлар да кете эдилер.

²⁸ Иса оларгъа айланып:

– Эй Ерусалим къызлары! Меним огърумда агъламанъыз, лякин озюньиз ве балаларынъыз огърунда агъланъыз, ²⁹ чюнки ойле кунълер келеята ки: «Не де бахтлыдыр ич догъурмагъан, къысыр ве бала эмиздирмеген къадынлар», – дейджеклер. ³⁰ О вакъыт дагъларгъа: «Устюмизге авдарылынъыз!» ве тепеликлерге: «Бизни къапатынъыз!» – дейджеклер. ³¹ Ем-ешил терекке бойле япсалар, къуругъан терекке не япар экенлер? – деди.

³² Исанен бирликте олюмге эки айдутны да алып кете эдилер. ³³ Къафа деген ерге кельген сонъ, Исаны ве Онен бирликте эки джинаетчини де, бирисини Онынъ онъ тарафында, башкъасыны сол тарафында хачларгъа мыхлап астылар.

³⁴ Иса:

– Баба! Оларны багъышла, чюнки не япкъанларыны озълери де бильмейлер, – деди. Аскерлер джереп чекип, Исанынъ урбаларыны озъара пайлаштылар. ³⁵ Халкъ исе анда турып сейир эте эди. Башлыкълар да Исаны мыскъыллап:

– Башкъаларыны къуртара эди де, барсын энди, эгер О, акъикъатен Алла сайлагъан Месих олса, Озюни Озю къуртарсын! – деп куле эдилер.

³⁶ Онынъ устюнден аскерлер де къылындылар. Исанынъ янына келип, Онъа эки ичимлик берип:

³⁷ – Эгер Сен еудийлернинъ Падишасы олсанъ, Озюньни Озюнь къуртарса! – дедилер.

³⁸ Исанынъ башы устюне: «Бу – Еудийлернинъ Падишасы» деген язы бар эди.

† 23.26-43
Матта 27.32-44;
Марк 15.21-32;
Юхан 19.17-27.

³⁹ Хачкъа асылып тургъан айдутлардан бириси О акъкъында куфюр сёзлер айтып:

– Сен Месих дегильсинъми? Озюньни де, бизни де къуртар! – деди. ⁴⁰ Экинджиси исе оны токътатып:

– Сен Алладан къоркъмайсынъмы? Сен озюнь де О киби хачкъа мылангъансынъ, – деди. ⁴¹ – Биз япкъан ишлеримиз ичюн укюм этильдик ве акъкъымызны аламыз. Амма бу адам ич бир ярамазлыкъ япмагъан.

⁴² Сонъ о:

– Иса! Озь Падишалыгъынъа киргенде мени унутма! – деди. ⁴³ Иса онъа джевап берип:

– Санъа догърусыны айтам: сен даа бугунъ Меннен берабер дженнетте оладжакъсынъ, – деди.

⁴⁴ Бу вакъиа саат он экилерде олды. Сонъ саат учьке къадар бутюн дюньяны къаранлыкъ басты, ^{††45} чюнки кунеш къараргъан эди. Алла Сарайыннынъ Энъ Мукъаддес Одасында перде тепеден ашагъадже экиге болюнип йыртылды.

⁴⁶ Иса къатты сеснен къычырып:

– Бабам! Рухумны Сенинъ къолунъа берем! – деди. Бу сёзлернен джан берди.

⁴⁷ Буны корьген юзбашы:

– Акъикъатен, бу адам къабаатсыз экен! – деп, Алланы шеревфледи. ⁴⁸ Сейир этмек ичюн топланып кельген бутюн халкъ олгъан шейни корип, кокрегине ура-ура эвлерине къайтты. ⁴⁹ Исаны бильгенлер исе ве Галилеядан Онынъ пешинден кельген къадынлар узакъта турып, бакъа эдилер.

⁵⁰ Еудийлер Юксек Шурасынынъ азаларындан Юсуф адлы яхшы ве инсафлы бир адам бар эди. ^{†51} О, еудийлернинъ Ариматея шеэринден олып, Алланынъ Падишалыгъыны умютнен беклей эди. Юсуф Шуранынъ къарарындан ве ишинден разы олмады.

⁵² Юсуф Пилаткъа барып, Исанынъ тенини истеди. ⁵³ Оны хачтан тюшюрип, кетен безге сарды ве къая ичинде оюлгъан, даа ич кимсе дефн этильмеген къабирге яткъызды. ⁵⁴ О кунъ джума кунюнинъ акъшамы эди, еудийлернинъ раатлыкъ кунюнинъ башланмасына аз вакъыт къалгъан эди.

⁵⁵ Исанен бирликте Галилеядан кельген къадынлар Юсуфнынъ артындан кетип, къабирни ве Исаны дефн этильгенини корьдилер.

⁵⁶ Эвлерине къайтып, дефн ичюн къокъулы ягъларнен мюр азырладылар. Амма раатлыкъ куню олар Къанунгъа бойсунып, бир иш япмадылар. ††

†† 23.44-49
Матта 27.45-56;
Марк 15.33-41;
Юхан 19.28-30. † 23.50-56а
Матта 27.57-61;
Марк 15.42-47;

Юхан 19.38-42. †† 23.56б-24.12
Матта 28.1-10;
Марк 16.1-8;
Юхан 20.1-10.

24 Афтанынъ биринджи кунюнде саба эрте, къадынлар азырлагъан къокъулы ягъларыны алып къабирге кельдилер. ² Анда келип, къабирнинъ агъзыны къапаткъан ташнынъ четке сюрп ташлангъаныны корьдилер. ³ Къабирге кирип, Рабби Исанынъ беденини тапмадылар. ⁴ Къадынлар шашып тургъан вакъытта, апансыздан оларнынъ огюнде парылдагъан безз урба кийген эки адам пейда олды. ⁵ Къадынлар къоркъудан ерге бакъып тургъанда, мелеклер оларгъа:

– Тири Олгъанны не ичюн олюлер арасында къыдырасыз? ⁶ О мында ёкъ, О тирильди. Даа Галилеяда олгъанда, О сизге не айткъаныны хатырланъыз: ⁷ «Инсан Огълу гуналыларнынъ элине берильмек, хачкъа керип асылмакъ, амма учунджи куню тирильмек керектир», – деген эди, – дедилер.

⁸ Къадынлар Исанынъ бу сёзлерини хатырладылар. ⁹ Къабирден къайтып, олар бутюн бу олгъан шейлерни он бир шегиртине ве о ерде олгъан башкъаларнынъ эписине бильдирдилер. ¹⁰ Бу къадынлар – мадалалы Мерьем, Ёанна, Якъупнынъ анасы Мерьем ве оларнен бирликте олгъан башкъа къадынлар да эльчилерге шуны айта эдилер. ¹¹ Амма бу сёзлер оларгъа бош уйдурма киби корюндилер, олар къадынларгъа инанмадылар.

¹² Пётр исе бирден къабирге чапты. Эгилип бакъса, тек дженазе безлеринден башкъа бир шей корьмедди. О олгъан шейден пек шашып, эвине къайтып кельди.

¹³ Шу куню шегиртлерден экиси Ерусалимден он километр † къадар узакълыкъта олгъан Эммаус коюне кетип, ††¹⁴ бутюн бу олгъан шейлер акъкъында озь ара лакъырды эте эдилер. ¹⁵ Олар бойле лаф эткен вакъытта, Иса Озю оларгъа якъынлашып, янларында кетти. ¹⁶ Амма олар Оны танымадылар, чюнки козьлери кер киби эди. ¹⁷ Иса оларгъа:

– Ёл бою не акъкъында лаф этесинъиз? – деди.

Олар кедерли корюнип, токътадылар.

¹⁸ Шегиртлеринден бириси Клеопас Онъа:

– Сен Ерусалимде ябанджысынъ? Шунунъ ичюн де анда бу куньлерде олып кечкен шейлерни бильмейсинъ? – деди.

¹⁹ Иса олардан:

– Я не олды? – деп сорады.

– Назаретли Исанен олып кечкен шейлер, – дедилер Онъа.

– О, Алланынъ ве бутюн халкънынъ огюнде сёзюнен ве ишинен къудретли олгъан бир пейгъамбер эди. ²⁰ Лякин бизим баш руханийлеримиз ве Шура азаларымыз Оны олюмге бердилер ве Оны хачкъа мыхлаттылар. ²¹ Биз исе

Оны Исраильни къуртараджакъ Месих, деп умют эте эдик. Амма даа бир шей олды: энди учь кунь кечкенде, ²² бизим къадынлар бизни шашырдылар. Саба эрте къабирге барып, ²³ олар Онынъ тенини тапамагъанлар, къайтып бизге, мелеклерни корьгенлерини айттылар. Мелеклер оларгъа Исанынъ тири олгъаныны айткъанлар. ²⁴ О вакъыт бизимкилерден базылары къабирге барып, эписини шу къадынлар айткъанлары киби тапкъанлар, амма Исанынъ Озюни корьмегенлер. ²⁵ Иса оларгъа:

– Эй акъылсызлар! Пейгъамберлернинъ айткъанларына иманы агъыр адамлар! ²⁶ Месих бу азаплардан кечип, Озь шерефине кирмек керекмей эдими? – деди.

²⁷ Сонъ Муса ве эписи Пейгъамберлернинъ Язылгъан башлап, Иса анда Озю акъкъында язылгъан шейлерни оларгъа анълатты.

²⁸ Олар ёл туткъан койге якъынлашкъанда, Иса Озь ёлуны девам этеджек киби олды. ²⁹ Лякин олар: – Бизнен къал, чюнки кунь битетя, энди акъшам олды, – деп Онъа ялвардылар. Иса эвге кирип, оларнен къалды.

³⁰ Оларнен софрада ер алып, Иса отьмекни алып шукюр этти ве парчалап оларгъа берди. ³¹ О дакъкъасы шегиртлернинъ козьлери ачылды, ве олар Оны таныдылар. Амма Иса бирден оларнынъ козьлеринден гъайып олды.

³² Олар бир-бирине:

– О бизнен ёл бою лаф эткенде ве Языларны анълаткъанда, юрегимиз къуванып янмай эдими?! – дедилер.

³³ Олар шу ань ерлеринден турып, Ерусалимге къайттылар. Он бири ве аркъадашларынынъ топлангъан ерине келип киргенлерде, ³⁴ анда топлашкъанлар: «Раббимиз акъкъатен тирилип Симонгъа корюнген», – дедилер. ³⁵ Кельген шегиртлер де ёлда олып кечкен шейлерни, отьмекни парчалагъан дакъкъасы Исаны насыл таныгъанларыны айттылар. ³⁶ Олар буны тариф эткенде, Исанынъ Озю келип ортагъа турды да, оларгъа:

– Селям алейкум! – деди. ‡

³⁷ Олар шашып, бир хаялет корьгенлерини тюшюнип, пек къоркътылар. ³⁸ Иса оларгъа:

– Сизни неден къоркътынъыз? Юреклеринъизде не ичюн бойле шубелер бар? ³⁹ Эллериме, аякъларыма бакъынъыз – бу Меним! Манъа тийип бакъсанъыз, корерсиз. Рухта эт ве кемик олмай, Менде исе бар, – деди.

⁴⁰ Буны айткъан сонъ, оларгъа къолларыны ве аякъларыны косътерди. ⁴¹ Къуванып тааджипленген ве даа инанып оламагъан шегиртлеринден Иса:

‡ 24.36-49

Матта 28.16-20;

Марк 16.14-18;

Юхан 20.19-23;

Фаалиет 1.6-8.

† Он километр – юнанджа «600 стадиос». Бир стадиос – къарарнен 185 метр. †† 24.13-35
Марк 16.12-13.

– Сизде ашаладжакъ бир шей бармы? – деп сорады.

⁴² Олар Онъа пишкен балыкъ кесеги бердилер.

⁴³ Иса оны алып козьлери огюнде ашады. ⁴⁴ Сонъ оларгъа шойле деди:

– Мен даа сизнен берабер олгъанда, Мусанынъ Къанунында, Пейгъамберлернинъ Языларында ве Зебур Китабында Меним акъкъымда язылгъанларнынъ эписи беджерильмек керектир, деген эдим.

⁴⁵ Сонъ Иса оларны Мукъаддес Языларны анъламагъа огретти. ⁴⁶ О оларгъа:

– Мукъаддес Языларда, Месих азаплар чекеджек ве учюнджи куню олюлер арасындан тураджакъ, деп бильдирильгендир. ⁴⁷ Ерусалимден башлап эписи халкъларгъа: гуналарынъызны багъышланмасы ичюн Месихнинъ адынен тевбе

этинъиз, деп илян этиледжектир. ⁴⁸ Сиз бу шейлерге шаат оладжакъсыз. ⁴⁹ Мен сизге Бабам ваде эткен шейни берейим. Сиз юкъарыдан келеджек къудреттен кучъ алмагъандже, шеэрде къалынъыз, – деди.

⁵⁰ Иса шегиртлерини шеэрден тышарыгъа чыкъарып, Бетаниягъадже алып кельди. Анда эллерини котерип, оларгъа хайыр дувасыны окъуды. ⁵¹ Дува окъугъанда, олардан узакълашып кокке котерильди. ⁵² Шегиртлери Онъа бель букип, буюк къуванчнен Ерусалимге къайтып кельдилер. ⁵³ Бутюн вакъыт Алланынъ Сарайында олып, Алланы шерефлей эдилер.

---

† 24.50-53
Марк 16.19-20;
Фаалиет 1.9-11.

Юхан

Юханнен берильген Инджиль

Энъ къадимий риваетлерге коре Юханни Инджильнинъ дёртюджи къысмынынъ муэллифи деп саялар. Бу китап биринджи асырнынъ 90-95 сенелерине къадар, Юхан Эфес шеэринде яшагъан ве чалышкъан вакъытта язылгъан. Шу вакъытта Исанынъ олюми ве тирилювинден сонъ чокъ йыллар кечти.

Юхан, Матта киби, Исанынъ даимий ёлдашы эди. Иса Фелестин кой ве шеэрлеринде рухий хызмет эткенде, Юхан Онынъ пешинден юре эди.

Юхан озюне бир макъсат къоя: эвель язылгъан китапларда етишмеген малюматны ерине кетирмек ве сонъки вакъытта пейда олгъан инанмазлыкъларгъа къаршы иманлыларнынъ къолуна кучлю бир сила бермек. Кириш сёзюнде, олып кечкен вакъиаларнынъ шааты Юхан, Исаны тек энъ улу адам киби дегиль де, эбедий яшагъан Мукъаддес Шахс, Алланынъ Огълу киби косътере. Муэллиф, Алланынъ Огълу Озюне ярыкъ, акъикъат, акъикъий Чобан, аят, сув ве омюр отъмеги, деген кочъме маналы сёзлерини сайлап алгъан. Исанынъ эр бир адамгъа – эм шегиртлерине, эм ят адамларгъа – буюк дикъкъат айыргъаны, Юхан ичюн пек эмиетли эди.

Юхан, озю язгъан Къуванчлы Хабер акъкъында айткъанда, бойле дей: «Шу исе, сиз Иса – Месих, Алланынъ Огълу олгъанына инанынъыз деп, ве инанып, Онынъ адындан аятны алынъыз деп, язылгъандыр» (20.31).

¹ Башта Сёз бар экен, ве Сёз Алланен бирликте экен, ве Сёзнинъ Озю – Алла экен. ² О башта Алланен бирликте экен. ³ Эр бир шей Онынъ ярдымынен яратылгъан экен, ич бир яратылгъан шей Осыз яратылмагъан экен. ⁴ Онда омюр бар экен, ве бу омюр инсанларгъа ярыкъ экен. ⁵ Ярыкъ къаранлыкъта парылдай, къаранлыкъ исе ярыкъны къаплап оламагъан.

⁶ Куньлернинъ биринде бир адам пейда олды. Оны Алла ёллагъан эди. Ады Ягъядыр. ⁷ Ягъя, адамларнынъ эписи онынъ ярдымынен имангъа кельсин деп, ярыкъ акъкъында шаатлыкъ этмеге кельген эди. ⁸ О озю ярыкъ дегиль эди, амма ярыкъ акъкъында шаатлыкъ этмек ичюн кельди.

⁹ Адамларнынъ эписини ярыкълатаджакъ акъикъий ярыкъ исе дюньягъа келеята эди.

¹⁰ О энди дюньяда бар эди, ве дюнья Онынъ ярдымынен яратылгъан олса да, дюнья Оны танымады. ¹¹ О Озюнинъкилерине кельди, лякин Озюнинъкилери Оны къабул этмедиле. ¹² Оны къабул эткенлерге исе, – адына иман эткенлернинъ эписине, – О, Алланынъ эвляды олмакъ чаресини берди. ¹³ Олар не къарындан, не бедений истек ичюн, не акъайнынъ къарары ичюн догъдылар. Лякин олар Алладан догъды.

¹⁴ Сёз джан-тен олды ве бизим арамызда яшап башлады. Биз Онынъ шерефли ишлерини коръдик, Бабасынынъ бирден-бир Олгъанынынъ шерефли

ишлерини. О, яхшылыкъкъа ве акъикъаткъа толу эди.

¹⁵ Ягъя О акъкъында шаатлыкъ эте ве къычырып айта эди:

– Мен: «Меним артымдан Келеяткъан менден буюк, чюнки О менден эвель бар эди», – дей эдим. Буну мен бу адам акъкъында айттым.

¹⁶ Онынъ ачыкъ къоллулыгъындан биз эпимиз яхшы бахшышлар бир-бири артындан алдыкъ. ¹⁷ Чюнки Алла Озь Къануныны Мусанен берген эди, эйилигини ве акъикъатыны исе Иса Месихнен ачып косътерди. ¹⁸ Ич кимсе ич бир вакъыт Алланы коръмеген; тек Бабасына энъ якъын, бирден-бир Алла, О, Озю Оны танытты.

¹⁹ Мына Ягъянынъ шаатлыгъы. Еудийлер Ерусалимден руханийлер ве левийлилерни ёллап, ондан:

– Сен кимсинъ? – деп сорадылар. Ягъя джеваптан къачмады. О, ачыкъ-айдын айтты: †

²⁰ – Мен Месих дегилим.

²¹ Сонъ олар ондан:

– Ойле олса, сен Ильяс оласынъмы? – деп сорадылар.

– Ёкъ, мен о дегилим! – деди о.

† 1.19-28

Матта 3.1-12;

Марк 1.2-8;

Лука 3.15-17.

– Анавы Пейгъамберсинъми? †

– Ёкъ! – деп джевап берди о.

22 – Ахыр-сонъу, сен кимсинъ? Бизни ёллагъанларгъа джевап бермек керекмиз. Сен озюнь акъкъынъда не айтасынъ? – деп сорадылар.

23 Ешай пейгъамбернинъ айткъаны киби, Ягъя шай деди:

– «„Раббининъ кечеджек ёлуны тюм-тюз этинъиз“, – деп сахрада сес къычыра». Мен бу сес олам.

24 Ягъягъа ёлланылгъанларнынъ арасында фериселер де бар эди. 25 Олар Ягъядан:

– Эгер сен не Месих, не Ильяс, не Анавы Пейгъамбер олсанъ, не ичюн халкъны сувгъа батырып чыкъарасынъ? – деп сорадылар. 26 Ягъя оларгъа джевап берип:

– Мен адамларны сувгъа батырып чыкъарам. Лякин аранъызда сизлерге белли олмагъан Бириси бар. 27 О, меним артымдан келеята. Мен Онынъ аякъкъапынынъ багъыны чезмеге биле ляйкъ дегилим, – деди.

28 Бу шейлер Бетания еринде, Иордан озенининъ ялысында олды. Ягъя анда адамларны сувгъа батырып чыкъара эди.

29 Эртеси куню Ягъя Исанынъ якъынлашкъаныны корип, шойле деди:

– Мына Алланынъ Къозусы! О, дюньянынъ гунасыны Озюне ала. 30 Мен: «Меним артымдан келеяткъан Акъай менден буюк, чюнки О менден эвель бар эди», – Онынъ акъкъында айта эдим. 31 Мен Оны танымай эдим, лякин О, Исраильге ачылсын деп, мен адамларны сувгъа батырып чыкъармагъа кельдим.

32 Сонъ Ягъя шойле шаатлыкъ берди:

– Мен корьдим ки, Рух коклерден гогерджин киби энди ве Онынъ устюне къонды. 33 Мен Оны танымай эдим. Лякин адамларны сувгъа батырып чыкъармакъ ичюн мени Ёллагъан: «Рух кимнинъ устюне энеяткъаныны корьсенъ, Мукъаддес Рухкъа Батырып Чыкъарыджы Одыр», – деген эди манъа. 34 Энди мен корьдим ве шаатлыкъ эттим: мына бу Адам – Алланынъ Огълудыр.

35 Эртеси куню Ягъя кене эки шегиртинен берабер шу ерде тура эди. 36 О, кечип кететкъан Исагъа дикъкъатнен бакъып:

– Мына бу Алланынъ Къозусыдыр! – деди.

37 Эки шегирт Ягъянынъ бу сёзлерини эшитип, Исанынъ артындан кеттилер. 38 Иса айланып, артындан кельгенлерни корьди ве олардан:

– Сизлерге не керек? – деп сорады.

– Равви, сен къаерде яшайсынъ? – деди олар.

(Равви – «Одхам» демектир.)

39 – Келип бакъынъыз, – деди Иса.

Саат дёрт къарарларында эди. Олар барып, Исанынъ яшагъан ерини корьди, ве шу куню олар Онен къалдылар.

40 Ягъянынъ Иса акъкъында айткъаныны эшиткен ве Онынъ артындан кельген эки акъайдан бири, Симон Пётрнынъ къардашы Андрей эди. 41 О, биринджиден агъасы Симонны тапа да, онъа: «Биз Месихни таптыкъ», – дей. (Месих – «Христос» демектир.) 42 Андрей агъасыны Исанынъ алдына алып кельди. Иса онъа дикъкъатнен бакъып:

– Сен Юхан огълу Симонсынъ, энди адынъ Кифа оладжакъ, – деди. (Кифа † – «Пётр» демектир.)

43 Эртеси куню Иса Галилеягъа бармагъа истеди. О, Филипни тапып, онъа: «Айды, юр меннен!» – дей. 44 Филип Бетсайда шеэринден, Андрей ве Пётр шагагъан еринден эди. 45 Филип барып Натанельни тапа ве онъа:

– Биз Муса Къанунда, башкъа пейгъамберлер де язгъан адамны таптыкъ. О адам – Юсуф огълу назаретли Иса, – дей.

46 – Назарет шеэринден яхшы бир шей чыкъар экенми? – деп сорай Натанель ондан.

– Барып озюнь бакъ! – деди онъа Филип.

47 Иса, Натанельнинъ Онъа якъынлашкъаныны корип:

– Бакъынъыз, мына ич айнеджиликни бильмеген акъкъый исраиллидир! – дей.

48 Натанель Исадан:

– Сен мени къайдан билесинъ? – деп сорай.

– Филип сени чагъырмаздан эвель, Мен сени инджир тереги тюбюнде олгъанынъны корьдим, – деп джевап берди Иса. 49 О вакъыт Натанель:

– Равви, Сен Алланынъ Огълусынъ, Сен Исраильнинъ Падишасысынъ! – деди.

50 Иса онъа джевап берип:

– Мен санъа: «Сени инджир тереги тюбюнде корьдим», – дегеним ичюн инанасынъмы? Сен бундан да буюк ишлерни кореджексинъ! – деди.

51 Сонъ онъа:

– Сизлерге керчектен догърусыны айтам: коклернинъ ачылгъаныны ве Алла мелеклерининъ Инсан Огълуна тюшкенлерини ве Ондан котерильгенлерини кореджексинъ, – деди.

2 Учюнджи куню Галилеянынъ Кана шеэрчигинде никях тою олды. Исанынъ анасы о ерде эди. 2 Исанан шегиртлер де тойгъа чагъырылгъан эдилер. 3 Шарап биткен сонъ, Исанынъ анасы Онъа:

– Оларда шарап къалмагъан, – дей. 4 Иса онъа:

– Къадын, бу бизим ишимиз дегиль. Меним вакъыт-саатим даа кельмеди, – дей. 5 О вакъыт анасы хызметчилерге:

– О, сизге не айтса, оны япынъыз, – дей.

† Анавы Пейгъамбер – базы еудийлер, Месихнинъ келеджегини илян этеджек пейгъамбер пейда оладжыгына инана эдилер.

†† Кифа – арамыларнынъ тилинде «Кифа», юнанджа «Петрос», «къая» демектир.

⁶ О ерде еудийлернинъ элялланув адети ичюн, эр бири секиз-он эки къопкъа † сув сыгъдыргъан алты дане таш савут бар эди.

⁷ Иса хызметчилерге:

– Савутларны сувгъа толдурынъыз, – дей. Олар савутларны четлеринедже толдурдылар. ⁸ Сонъ Иса оларгъа:

– Энди чомучлап алынъыз да, тойбашына алып барынъыз, – дей. Олар ойле де япты.

⁹ Тойбашы, шарап олгъан сувны ичип бакъты. Шарап къайдан кельгенини о бильмей эди, тек сувны чекип кельген хызметчилер биле эди. Тойбашы киевни чагъырып, онъа:

¹⁰ – Эр кес башта яхшы шарапны къоя, ве мусафирлер ичип тойгъан сонъ ярамайджа союны бере. Сен исе яхшы шарапны шу вакъыткъадже сакълап туткъанынъ! – дей.

¹¹ Иса буны Галилеянынъ Кана шеэрчигинде япты; бу шей Онынъ аджайип бельгилерининъ башы олды. Бойле О, Озь шуретини косътерди, ве шегиртлери Онъа иман эттилер.

¹² Бундан сонъ Иса, анасы, къардашлары ве шегиртлери Кафарнаум шеэрини кельдилер ве о ерде бир къач кунъ отурдылар.

¹³ Еудийлернинъ Песах Байрамы якъынлашкъаны ичюн, Иса Ерусалим шеэрини кетти. ††¹⁴ Алланынъ Сарайы азбарына киргенинен, бугъалар, къойлар, гогерджинлер саткъанларны ве пара алмаштырыджыларнынъ отургъаныны коръди.

¹⁵ Иса аркъандан бир къамчы ясады да, Сарайнынъ азбарындан эписини бугъаларынен ве къойларынен берабер къувуып чыкъарды, пара алмаштыргъанларнынъ масаларыны авдарып, акъчаларыны септирип йиберди.

¹⁶ Гогерджинлерни саткъанларгъа:

– Буларны бу ерден ёкъ этинъ, Бабамынъ Эвини базыргъан эвине айландырманъыз! – деди.

¹⁷ О вакъыт Онынъ шегиртлери: «*Сенинъ Эвинъе олгъан шевкъим ичимде янаджакъ*», – язылгъан сёзлерни хатырладылар.

¹⁸ Сонъ еудий башлыкълары джевап берип:

– Бойле шейлерни япасынъ, амма бизге насыл бельги береджексинъ? – дедилер. ¹⁹ Иса оларгъа:

– Бу Сарайны йыкъынъыз, ве Мен оны учъ кунъ ичинде тиклейджем, – деди.

²⁰ Олар Исагъа:

– Бу Сарай 46 йылда къурулгъан, Сен исе оны учъ кунъде тиклемеге истейсинъ?! – дедилер.

²¹ Иса исе «Сарай» деп, Озь бедени акъкъында дей эди. ²² О, олип тирильген сонъ, шегиртлери бу сёзлерни хатырладылар ве Мукъаддес Языгъа да, Исанынъ сёзюне де инандылар.

²³ Иса Ерусалимде Песах Байрамында олгъанда, чокъ адамлар Онынъ якъкъан аджайип

бельгилерини корип, Онъа иман эттилер. ²⁴ Амма О, эписи адамларнынъ юреклерини бильгени ичюн, Озь оларгъа ишанмай эди. ²⁵ Исагъа адамлар акъкъында шаатлыкъ бермек керекмей эди, чюнки О, адамнынъ юрегинде не олгъаныны Озь биле эди.

3 Еудий башлыкъларындан Никодим адлы бир ферисе бар эди. ² Бу адам бир геджеде Исанынъ алдына келип, Онъа:

– Равви! Сен Алладан кельген бир оджа олгъанынъны биз билемиз, чюнки ич кимсе, эгер Алла онен олмаса, Сен косътерген бельгилерни япалмаз, – деди.

³ Иса онъа шойле джевап берди:

– Санъа керчектен догърусыны айтам: эгер ким юкъарыдан догъмаса †, Алланынъ Падишалыгъыны корип оламаз.

⁴ – Къарт адам насыл янъыдан догъаджакъ? Анасынынъ къурсагъына экинджи кере кирип догъаджакъмы? – деп сорай Никодим. ⁵ Иса джевап берип:

– Санъа керчектен догърусыны айтам: эгер ким сувдан ве Рухтан догъмаса, Алланынъ Падишалыгъына кирип оламаз, – дей. ⁶ – Беденден догъгъан бедендир, Рухтан догъгъан исе Рухтыр.

⁷ «Сизлер юкъарыдан догъмакъ керексиз», дегениме шашма. ⁸ Ель †† истеген еринде эсе. Онынъ давушыны эшитсенъ де, къайсы тарафтан келип, къайсы тарафкъа кетеджегини бильмейсинъ. Рухтан догъгъан эр бир адам да бойледир, – деди.

⁹ – Бу шей насыл олмакъ мумкюн? – деп сорай Никодим. ¹⁰ Иса онъа джевап берип:

– Сен Исраильнинъ оджасы олып, буны бильмейсинъми? ¹¹ Санъа керчектен догърусыны айтам: биз бильгенимизни айтамыз, коръгенимиз акъкъында шаатлыкъ этемиз. Лякин сиз бизим шаатлыгъымызны къабул этмейсиз. ¹² Эгер сиз ердеки шейлер акъкъында айткъаныма инанмасанъыз, коктеки шейлер акъкъында айткъаныма насыл инанаджакъсыз? – дей. ¹³ – Ич бир кимсе коктеки тюшмеген ве кокке чыкъмагъан, тек Инсан Огълу. ¹⁴ Муса сахада йыланны юкъарыгъа насыл котерген олса ††, Инсан Огълуны да юкъарыгъа бойле котереджеклер, ¹⁵ ве сонъунда Онъа инангъан эр бир адам гъайып олмайджакъ, лякин эбедий омюрни аладжакъ. ¹⁶ Чюнки Алла дюньяны ойле севди ки, Озюнинъ бирден-бир Огълуны берди, Онъа инангъан эр бир адам гъайып олмасын, лякин эбедий омюрни алсын.

¹⁷ Алла Огълуны, дюньяны суд этмек ичюн дегиль, лякин дюнья Онынъ ярдымынен къуртулсын деп, ёллады. ¹⁸ Онъа иман эткен адам суд

† Секиз-он эки къопкъа – юнанджа «2-3 метретес», я да къарарнен 80-120 литр. †† 2.13-22 Матта 21.12-13; Марк 11.15-17; Лука 19.45-46.

‡ Яхут «янъыдан догъмаса». †† Ель – бу сёзнинъ юнанджа эки манасы бар: «ель» ве «Рух». †† Исраиль халкъы сахада исьян котергенде, Рабби оларгъа зеэрли йыланларны ёллагъан эди. Муса бакъырдан бир йылан ясап, халкънынъ огюнде оны юкъарыгъа котерди. Бу йылангъа бакъкъанлар эписи тедавийлене эдилер.

этильмейджек. Иман этмеген адам исе энди суд этильген эди, чюнки о, Алланын бирден-бир Огьлунын адына иман этмеген.

¹⁹ Мына бу суд: дюньягъа ярыкъ кельген олса да, адамлар къаранлыкъны ярыкътан зияде севдилер, чюнки оларнынъ япкъан ишлери яманлыкъ эди.

²⁰ Ким ярамайлыкъ япып юрсе, ярыкътан нефретлене, ве, яман ишлери ачыкъ олмасын деп, ярыкъкъа якъынлашмай. ²¹ Акъикъатнен яшагъан эр ким исе, ишлери белли олсун деп, ярыкъкъа якъынлаша, чюнки олар Алланын истегине коре япылгъан эдилер.

²² Бундан сонъ Иса шегиртлеринен берабер Еудие мемлекетине кетти. О ерде оларнен къала ве адамларны сувгъа батырып чыкъара эди. ²³ Ягъа да Салим якъынларында олгъан Аинон деген ерде халкъны сувгъа батырып чыкъара эди, чюнки о ерде сув чокъ эди. Адамлар Ягъягъа келе, о исе оларны сувгъа батырып чыкъара эди. ²⁴ Ягъа о вакъыт даа зиндангъа ташланмагъан эди.

²⁵ Бир кунъ Ягъянынъ шегиртлери бир еудийнен эялланув адетлери акъкъында давалаша башлады. ²⁶ Олар Ягъянынъ алдына барып:

– Равви! Шу адам, О сеннен берабер Иордан озенининъ башкъа тарафында олгъан; сен О акъкъында шаатлыкъ бергенсинъ. Шимди О да халкъны сувгъа батырып чыкъара, эр кес де Онъа бара, – дедилер.

²⁷ Ягъа джевап берип:

– Эгер коктен берилмесе, адам ич бир шей алып оламай. ²⁸ «Мен Месих дегилим, тек Онынъ огюнден ёлланылгъаным», – дегениме озюньиз шаатсыз. ²⁹ Келинни аладжакъ адам – киевдир. Лякин киевнинъ янынъда тургъан ве оны динълеген досту киевнинъ сесини эшитип пек къувана. Мен де бойле бутюнлей къуванам. ³⁰ О менден буюк олмакъ, манъа исе Ондан уфакъ олмакъ керек.

³¹ Юкъарыдан кельген эр кестен устюндир. Ерден пейда олгъан ерге аиттир ве ерден лаф эте. Коктен кельген исе эр кестен устюндир. ³² О, коръгени ве эшиткени акъкъында шаатлыкъ япа, амма ич кимсе Онынъ шаатлыгъыны къабул этмей.

³³ Онынъ шаатлыгъыны къабул эткен адам исе Алланынъ акълыгъыны тасдыкълай. ³⁴ Алла ёллагъан адам Алланынъ сёзлерини айта, чюнки Алла Озь Рухуны аджымайып бере. ³⁵ Баба Огьлуны сева, О, эр шейни Онынъ къолуна берди.

³⁶ Алланынъ Огьлуна иман эткен адам эбедий омюрге саиптир. Огьулнынъ сёзюни тутмагъан адам исе омюрни коръмейджек, лякин Алланынъ гъазабы астында къала, – деди.

4 Иса, Ягъядан чокъ адамны сувгъа батырып чыкъара ве шегиртлерини арттыра эди. Бу хабер фериселернинъ къулагъына барып еткени Исагъа белли олды. ² (Аслында, Иса Озь халкъны сувгъа батырып чыкъармай эди, буны Онынъ шегиртлери япа эдилер.) ³ Иса шуны билип,

Еудиеден кетти ве кене Галилеягъа ёл алды. ⁴ Ёлда О, Самарие топрагъындан кечмек керек эди.

⁵ Шунынънен, О, Самариенинъ Сихар деген шеэринен кельди. Бу шеэр Якъуп озь огьлу Юсуфкъа берген топракъкъа якъын эди.

⁶ Якъупнынъ чокърагъы да о ерде эди. Иса ёлдан ёрулып, раатланмакъ ичюн къуюнынъ янына отурды. Къарарнен уйле вакъты эди. ⁷ Шу вакъыт самариели бир къадын сув чекмеге келе. Иса онъа: – Манъа ичмеге сув берсе, – дей. ⁸ Исанынъ шегиртлери исе аш сатын алмакъ ичюн шеэрге кеткен эдилер.

Самариели къадын:

⁹ – Сен еудий олып, насыл ола да, менден, самариели бир къадындан сув сорайсынъ? – дей, чюнки еудийлер самариелернен мунасебетте булунмай эдилер.

¹⁰ Иса къадынгъа джевап берип:

– Эгер сен Алланынъ бахшышыны ве «Манъа ичмеге сув берсе», дегенининъ ким олгъаныны бильсенъ, сен озюнь Ондан сув истер эдинъ ве О санъа тири сув берир эди, – деди.

¹¹ – Эфендим! – дей къадын. – Сенде сув алмагъа къопкъа ёкъ, къую исе терен. Бу тири сувны къаерден чекесинъ? ¹² Бу къуюны бизге бабамыз Якъуп берген, о озю, балалары ве айванлары да ондан сув ичкенлер. Сен ондан буюксинъми, аджеба?

¹³ Иса къадынгъа шойле джевап берип:

– Бу сувны ичкен адам кене сувсайджакъ. ¹⁴ Лякин ким Мен береджек сувны ичсе, ич бир вакъыт сувсамайджакъ. Мен береджек сувны ичкен адамнынъ ичинде эбедий омюрге ынтылгъан чокъракъ пейда оладжакъ, – деди.

¹⁵ – Эфендим, бу сувдан манъа да бер, мен де энди сувсамайып, бу ерге сув чекмеге кельмейим, – дей къадын.

¹⁶ – Барып акъайынъны бу ерге чагъырып кель, – дей Иса.

¹⁷ – Акъайым ёкъ, – деди къадын.

– «Акъайым ёкъ», деп сен догърусыны айттынъ, – дей Иса. ¹⁸ – Сен беш кере акъайгъа чыкъкъансынъ, шимди сеннен яшагъан адам исе акъайынъ дегиль. Буны сен догъру айттынъ!

¹⁹ – Эфендим, мен корем ки, Сен пейгъамберсинъ, – дей къадын. ²⁰ – Баба-деделеримиз бу дагъ устюнде табынгъанлар. Амма сиз: «Табынгъан ер Ерусалимде», – дейсиз.

²¹ Иса онъа:

– Манъа инан, къадын! Ойле бир вакъыт келеята ки, Бабагъа не бу дагъда, не Ерусалимде табынаджакъсыз, – дей. ²² – Сиз неге табынгъанынъызыны бильмейсиз, биз исе неге табынгъанымызыны билемиз, чюнки къуртулыш еудийлернинъ ярдымынен келир. ²³ Амма ойле заман келеята ве энди кельген ки, акъикъий табынгъанлар Бабагъа Рухнен ве акъикъатнен табынаджакълар. Баба Озюне бойле

табынганларны кыдыра. ²⁴ Алла – Рухтыр, ве Онъа табынганлар Рухнен ве акъикъатнен табынмакъ кереклер.

²⁵ Къадын Исагъа:

– Билем ки, Месих келеята. (Демек, Христос.) О кельгенде, эр шейни бизге анълатып береджек, – дей. ²⁶ Иса къадынгъа:

– Сеннен лаф эткен Мен – Одырым, – дей.

²⁷ О дакъкъасы Исанынъ шегиртлери къайтып келелер. Онынъ бир къадыннен лаф эткенине шаштылар. Лякин ич бири: «Онъдан не истейсинъ?» я да: «Онен не акъкъында лаф этесинъ?» – деп сорамады.

²⁸ Къадын исе савутыны шу ерде къалдырды да, шеэрге барып, адамларгъа:

²⁹ – Барынъыз да, мен якъан бутюн ишлеримни айтып берген адамны корюнъиз! Бельки О, Месихтир? – деди.

³⁰ Адамлар шеэрден чыкъып, Исанынъ алдына барып башладылар.

³¹ Шу арада шегиртлери:

– Равви, аш ашаса, – деп Исаны чагъыра эдилер.

³² Амма Иса оларгъа:

– Меним башкъа ашым бар, сиз оны бильмейсиз, – деди.

³³ Шегиртлер озъара:

– Бельки, бириси Онъа аш кетиргендир? – дедилер. ³⁴ Иса исе оларгъа шай деди:

– Меним ашым – Мени Ёллагъаннынъ ирадесини беджермек ве Онынъ ишини битирмектир. ³⁵ Сиз: «Ормакъ вакътына даа дёрт ай бар», – демейсизми? Энди сизге айтам: козьлеринъизни котерип, тарлаларгъа бакъынъыз. Ашлыкъ чокътан агъарып, ормакъ ичюн азыр тура!

³⁶ Оракъчы иш акъкъыны ала ве эбедий омюр берекетини джыя. Бойледже, сачкъан адам оракъчынен берабер къуваналар. ³⁷ «Бириси сача, башкъасы ора», деген аталар сёзю шу вазиятте догърудыр. ³⁸ Мен сизни озюнъиз замет чекмеген берекетни ормагъа ёллайым. Башкъалары замет эткен эди, сиз исе оларнынъ заметине къошасынъыз.

³⁹ О шеэрде яшагъан бир талай самариелилер Исагъа иман эттилер, чюнки олар къадыннынъ, «Мен якъан ишлеримнинъ эписини айтып берди», деген шаатлыгъына инанган эдилер.

⁴⁰ Бойледже, самариелилер Исанынъ алдына келип, оларда къалмасыны истедилер, ве О эки кунь о ерде къалды. ⁴¹ Исанынъ сёзюни эшитип, даа да чокъ адамлар иман этти. ⁴² Олар къадынгъа:

– Энди иман эткенимиз сенинъ айткъанынъ ичюн дегиль. Озюмиз эшиттик ве билемиз ки, бу – керчектен де дюньянынъ Къуртарыджысыдыр, – дедилер.

⁴³ Эки кунь кечкен сонъ, Иса о ерден Галилеягъа кетти. ⁴⁴ О, Озю: «Пейгъамбер озь ветанында урьметсиз къала», – деген эди. ⁴⁵ Галилеягъа кельгенде исе, галилеялылар Оны яхшы къабул

эттилер, чюнки олар Ерусалимдеки байрамгъа барып, о ерде Исанынъ бутюн якъан ишлерини корьген эдилер.

⁴⁶ Сонъ Иса кене Галилеянынъ Кана шеэрчигине кельди. Анда О, сувны шарапкъа чевирген эди.

Кафарнаум шеэринде исе огълу хаста олгъан бир падишанынъ мемуры бар эди. ⁴⁷ Бу адам Исанынъ Еудиеден Галилеягъа къайткъаныны эшитип, Онынъ алдына барды ве олюм тёшегинде яткъан огълуны келип тедавийлемеси ичюн Исагъа ялварды.

⁴⁸ – Сиз аджайип шейлер ве бельгилерни корьмегендже инанмайджакъсыз! – деди онъа Иса.

⁴⁹ – Эфендим, – деди Онъа падишанынъ мемуры, – огъланчыгъым ольмезден эвель, етип кель!

⁵⁰ – Эвинъе бар, огълунъ сагъ-селямет оладжакъ, – дей Иса.

О адам Исанынъ айткъанына инанып, кетти. ⁵¹ О, даа ёлда олгъанда, къуллары оны къаршылап:

– Баланъ сагъ-селямет! – дедилер.

⁵² О:

– Саат къачта алы енгиллешти? – деп сорады.

– Тюневин саат бирде сыджагъы тюшти, – деди къуллар.

⁵³ Баланынъ бабасы, Иса онъа: «Огълунъ сагъ-селямет оладжакъ», дегени шу вакъыт олгъаныны анълады. О озю ве бутюн эв халкъы Исагъа иман эттилер.

⁵⁴ Бу Исанынъ Еудиеден Галилеягъа келип косьтерген экинджи бельгиси эди.

5 Бундан сонъ еудийлернинъ бир байрамы олды, ве Иса Ерусалимге барды.

² Ерусалимнинъ Къойлар Къапусы янынъда еудийдже Бетзата деген беш софалы бир хавуз бар эди. ³ Бу софаларда пек чокъ хаста, кёр, топал ве паралич ургъан адамлар ята эдилер [†]. ⁵ Бу ерде 38 йыл девамьнда хаста олып яткъан бир адам бар эди. ⁶ Иса онынъ яткъаныны корьди, чокъ вакъыттан берли хаста олгъаныны бильди де, ондан:

– Сагъ олмагъа истейсинъми? – деп сорады.

⁷ Хаста Исагъа джевап берип:

– Эфендим! Сув чалкъангъанда, мени хавузгъа тюшюрген адам ёкъ. Мен баргъандже, башкъасы менден эвель тюше, – деди.

⁸ – Еринъден тур, тёшегинъни алып бар! – деди Иса хастагъа. ⁹ О исе, шу анъ сагъ олды. Тёшегини алып, юрип кетти.

О кунь раатлыкъ куню эди. ¹⁰ Шунунъ ичюн еудийлер сагъ олгъан адамгъа:

– Бугунь раатлыкъ куню. Санъа тёшегинъни алып кетирмеге мумкюн дегиль! – дедилер.

† 4.43-54

Матта 8.5-13;

Лука 7.1-10. †† Бир къач эльязмаларда бойле сёзлер де бар: «Олар сувнынъ чалкъанмасыны беклей эдилер. 5.4 Чюнки Рабининъ бир мелеги хавузгъа тюше-тюше, сувны арекетке кетире эди. Сув чалкъангъанынен хавузгъа биринджи олып ким тюше, эр бир хасталыкътан къртула эди».

¹¹ – Мени тедавийлеген адам манъа: «Тёшегинъни алып бар», деди, – джевап берди о адам.

¹² – «Тёшегинъни алып бар», деген адам ким? – деп сорадылар олар ондан. ¹³ Сагъ олгъан адам исе Онынъ ким олгъаныны бильмей эди. О ерде халкъ чокълугъы себебинден Иса андан кимсеге дуйдурмайып кеткен эди.

¹⁴ Сонъ Иса о адамны Алланынъ Сарайында тапты.

– Мына, сен сагъ олдынъ. Энди гуна япма, ёкъса санъа даа да бетер шей оладжакъ, – деди онъа.

¹⁵ Бу адам барып, оны тедавийлеген Иса олгъаныны еудийлерге бильдирди. ¹⁶ Бунынъ ичюн еудийлер Исаны къувалап башладылар, чюнки О, бойле ишлерни раатлыкъ кунюнде япа эди. ¹⁷ Амма Иса оларгъа шойле деди:

– Меним Бабам шимдигедже чалышмакъта, Мен де чалышмакъта, – деди.

¹⁸ Шунынъ ичюн еудийлер Исаны ольдюрмек ичюн, даа чокъ арекет эттилер. Чюнки О, раатлыкъ кунюни бозгъанындан гъайры Аллагъа «Бабам» дей эди, шунынънен Озюнинъ Аллагъа тенъ олгъаныны косътере эди.

¹⁹ Иса оларгъа къаршы чыкъып, шай деди:

– Сизге керчектен догърусыны айтам: Огъул Бабасынынъ япкъан ишлерини коръмегендже, Озю ич бир шей япалмаз. Бабасы не япса, Огълу да тамам шу шейлерни япа. ²⁰ Чюнки Баба Огълуны себе ве Озю япкъан эр шейни Огълуна косътере. О, сизни шашыртып, бундан да буюк шейлерни косътереджек. ²¹ Баба насыл этип олюлерни тирильте ве оларгъа аят берсе, Огъул да кимни истесе, оны тирильте. ²² Баба ич кимсени суд этмей, лякин суд этмеге акъкъыны бутюнлей Огълуна берди. ²³ Шунынъ ичюн, эр кес Бабаны урьмет эткени киби, Огълуны да ойле урьмет этсинлер. Огъулны урьмет этмеген адам Оны ёллагъан Бабаны да урьмет этмей.

²⁴ Сизге керчектен догърусыны айтам: Меним сёзлеримни динълеген ве Мени Ёллагъангъа иман эткен адам эбедий аятны ала. О, суд этильмейджек, лякин энди олюмден аяткъа кечкендир. ²⁵ Сизге керчектен догърусыны айтам: ойле заман келеята ве энди кельди ки, олюлер Алла Огълунынъ сесини эшитеджек ве Онынъ сесини эшиткенлер тири оладжакълар. ²⁶ Чюнки Алланынъ Озю аят чокърагъы олгъаны киби, Огълуна да аят чокърагъы олмагъа ёл берди. ²⁷ Баба суд этмек акъкъыны да Огълуна берген, чюнки О – Инсан Огълудыр. ²⁸ Бунъа шашманъыз, чюнки ойле заман келеята ки, мезарлыкъта олгъанларнынъ эписи Онынъ сесини эшитеджек ²⁹ ве тышарыгъа чыкъаджакълар. Яхшылыкъ япкъанлар тирилип, эбедий омюрни аладжакълар, ярамайлыкъ япкъанлар исе тирилип, судкъа кетеджеклер.

³⁰ Мен Озь-Озюмден ич бир шей япып оламайым. Насыл эшитсем, ойле суд этем ве Меним судым адалетлидир. Чюнки Мен Озь ирадемни дегиль,

Мени Ёллагъаннынъ ирадесини беджермеге истейим. ³¹ Эгер Озюм акъкъымда Мен Озюм шаатлыкъ япсам, шаатлыгъым керчек дегиль.

³² Меним акъкъымда шаатлыкъ япкъан башкъасы бар ве билем ки, Онынъ Меним акъкъымда шаатлыгъы керчектир.

³³ Сиз Ягъянынъ алдына адам ёлладынъыз, ве о акъкъаткъа шаатлыкъ этти. ³⁴ Мен Озюм инсанларнынъ шаатлыгъыны къабул этмейим, лякин сиз буны эшитип къуртулсын деп, Мен буны айтам. ³⁵ Ягъя – къандиль, о, яна ве нур сача эди. Сиз исе онынъ ярыгъында аз олса да, къуванмакъ истединъиз. ³⁶ Амма Менде Ягъя япкъан шаатлыкътан даа буюк шаатлыкъ бар. Чюнки Бабам Манъа беджермек ичюн берген ишлерини Мен бугунъ япаятам. Шу ишлернинъ озълери Меним акъкъымда, Мени Бабам ёллагъанына шаатлыкъ этелер.

³⁷ Мени ёллагъан Бабамнынъ Озю де Меним акъкъымда шаатлыкъ эткендир. Сиз Онынъ сесини ич бир вакъыт эшитмединъиз, къыяфетини де коръмединъиз. ³⁸ Онынъ Сёзю де юрегинъизде яшамай, чюнки О ёллагъан Инсангъа инанмайсыз.

³⁹ Сиз Мукъаддес Языларны дикъкъатнен огренесиз, чюнки оларнынъ ярдымынен эбедий аятны алмагъа тюшюнесиз. Бу Язылар исе Меним акъкъымда шаатлыкъ этелер. ⁴⁰ Амма сиз эбедий аятны алмакъ ичюн Манъа кельмеге истемейсиз.

⁴¹ Мен адамлардан шерейни къабул этмейим. ⁴² Лякин сизни билем: юреклеринъизде Аллагъа севги ёкъ. ⁴³ Мен Бабамнынъ адындан кельдим, лякин сиз Мени къабул этмейсиз. Озь адындан келеджек башкъасыны къабул этерсиз. ⁴⁴ Сиз бир-биринъизден шерей алмагъа бегенесиз, лякин бирден-бир Алланынъ шерейини къазанмагъа арекет этмейсиз. Шу алда насыл этип иман этеджексиз? ⁴⁵ Мен сизни Бабамнынъ алдында къабаатларым, деп тюшюмненъиз. Сиз Мусагъа умют этесиз, ве о озю сизни къабаатлайджакъ.

⁴⁶ Эгер Мусагъа инангъан олсанъыз, Манъа да инаныр эдинъиз, чюнки о Меним акъкъымда язгъан эди. ⁴⁷ Мусанынъ язгъанларына инанмасанъыз, Меним сёзлериме насыл инанаджакъсыз?

6 Бундан сонъ Иса Галилея голюнинъ (Тиберия голюнинъ) башкъа ялысына кетти. ² Онынъ пешинден чокъ адам юре эди, чюнки олар Исанынъ хасталаргъа япкъан аджайип ишлерини коръмеге истей эдилер. ³ Иса дагъгъа чыкъып, о ерде озь шегиртлеринен отурды. ⁴ Еудийлернинъ Песах Байрамы якъынлаша эди. ⁵ Иса бакъып, чокъ халкъ топлашып Онынъ тарафына келеяткъаныны коръди. О, Филиптен:

– Бу адамларны тойдурмакъ ичюн къайдан отъмек сатын алайыкъ? – деп сорады. ⁶ Иса бу сёзлерни оны сынамакъ ичюн айтты, Озю исе не япаджагъыны биле эди.

7 – Бир чувал акъчагъа † отъмек сатын алсакъ биле, оларнынъ эр бирине аз-аз етмейджек! – деп джевап берди Филип.

8 О вакъыт шегиртлеринден бири, Симон Пётрнынъ къардашы Андрей Исагъа:

9 – Бу ерде бир огъланда беш арпа отъмек ве эки балыкъ бар, лякин бу къадар адам ичюн о недир? – деди.

10 – Адамларны ерге отуртынъыз, – деди Иса.

О ерде чокъ от бар эди. Адамлар ерге отурдылар. Анда акъайларнынъ сайысы беш бинъге якъын эди. 11 Иса отъмеклерни алып, шукюр этти де, отургъанларгъа, ким не къадар истесе, даркъатты. Бойледже, балыкъларны да даркъатты.

12 Адамлар ашап тойгъан сонъ, Иса Озь шегиртлерине:

– Къалгъан кесеклерни джыйып алынъыз, ич бир шей ёкъ олмасын, – деди.

13 Шегиртлер, адамлар ашагъан беш арпа отъмегинден къалгъан кесеклерни джыйып, он эки сепет толдурдылар. 14 Адамлар, Иса косътерген бельгини корип:

– Керчектен де, бу – дюньягъа келеяткъан Пейгъамбердир, – дедилер. 15 Иса исе, адамлар келип, Оны тутмагъа ве падиша япмагъа истегенлерини билип, кене бир Озю дагъгъа котерильди.

16 Акъшам олгъан сонъ, Исанынъ шегиртлери голь боюна бардылар. ††17 Къайыкъкъа минип, гольнинъ о бир тарафындаки Кафарнаум шеэринде ёл алдылар. Энди къаранлыкъ тюшкен, Иса исе даа оларнынъ алдына кельмеген эди. 18 Кучлю ель котерилип, гольнинъ сувларыны далгъаландырды. 19 Олар ялыдан дёрт-беш километр ‡ узакълашкъан сонъ, голь устюнден юрген, къайыкъкъа якъынлашкъан Исаны корьдилер ве пек къоркътылар.

20 – Бу – Меним! Къоркъманъыз! – деди оларгъа Иса.

21 Олар Исаны къайыкъкъа алмагъа истедилер, ве шу анъ къайыкъ олар бараджакъ ялыгъа етти.

22 Эртеси куню гольнинъ башкъа тарафында къалгъан халкъ о ерде олгъан къайычыкътан гъайры къайыкъ олмагъаныны, ве Иса шегиртлеринен берабер къайыкъкъа минмегенини, шегиртлери ялынъыз озьлери кеткенлерини корьди. 23 О вакъыт Тибериядан башкъа къайыкълар кельди. Олар, Рабби шукюр эткен отъмекни халкъ ашагъан ерге якъын эди.

24 Халкъ, не Исанынъ, не шегиртлерининъ о ерде олмагъанларыны корип, къайыкъларгъа минип, Исаны къыдырып Кафарнаумгъа кельдилер. 25 Оны гольнинъ о бир тарафында тапып:

– Равви, Сен бу ерге не вакъыт кельдинъ? – деп сорадылар.

26 Иса оларгъа шойле джевап берди:

– Сизге керчектен догърусуны айтам: сиз Меним бельгилеримни корьгенинъиз ичюн дегиль, лякин отъмек тойгъандже ашагъанынъыз ичюн Мени къыдырасыз. 27 Сиз кечип-кетеджек аш ичюн дегиль, эбедий омюрге етеджек аш ичюн чалышынъыз. Оны сизге тек Инсан Огълу берип олур, чюнки Алла-Баба Озь разылыкъ муурини Онъа басты.

28 Халкъ Исадан:

– Алла ичюн насыл ишлер япып беджермек керекмиз? – деп сорады. Иса:

29 – Алла ичюн бойле иш япмакъ керек: Онынъ Ёллагъанына иман этмектир, – деди.

30 – Биз корейик ве иман этейик деп, насыл бельги косътереджексинъ? Не иш беджереджексинъ? – деди халкъ. 31 – «Ашамакъ ичюн оларгъа коктен отъмек ягъдырды», язылгъаны киби, баба-деделеримиз сахрада маннаны ашай эдилер.

32 Иса оларгъа:

– Сизге керчектен догърусуны айтам: сизге коктен отъмекни берген киши Муса дегиль эди. Лякин Меним Бабам сизге коктен акъикый отъмекни бере. 33 О – Алла берген отъмек. О, коктен тюше ве дюньягъа омюр багъышлай, – деди.

34 Олар:

– Эфенди, бойле отъмекни бизге эр вакъыт берип тур! – деди Исагъа. 35 Иса исе оларгъа:

– Аят отъмеги – Мендирим. Манъа кельген адам ич бир вакъыт ач къалмаз, Манъа иман эткен адам ич бир вакъыт сувсамаз. 36 Лякин Мен сизге айткъан олсам да, Мени корьген олсанъыз да, иманынъыз даа ёкъ. 37 Бабам Манъа берген эр бир адам Манъа келеджек. Манъа келеджек адамны исе ич бир вакъыт къувып чыкъармам. 38 Чюнки Мен Озь ирадемни дегиль, Мени ёллагъан Бабамнынъ ирадесини беджермек ичюн коктен тюштим. 39 Мени Ёллагъаннынъ ирадеси исе – Онынъ Манъа берильген адамларындан ич бирини джоймамакъ ве сонъки кунюнде эр бирини тирильтмектир. 40 Бабамнынъ ирадеси даа шунда ки, Онынъ Огълуны корьген ве Онъа иман эткен эр бир адам эбедий омюрни алсын. Мен исе оларны сонъки кунюнде тирильтеджем, – деди.

41 Сонъ еудийлер Исагъа къаршы мырылдап башладылар, чюнки О: «Мен коктен тюшкен отъмек олам», деген эди. Олар:

42 – Бу Юсуфнынъ огълу Иса дегильми? Биз Онынъ бабасыны да, анасыны да таныймаймызмы? Сонъ О: «Мен коктен тюштим», деп насыл айта билир? – дей эдилер.

43 – Озьара мырылдаманъыз! – деди оларгъа Иса. 44 – Мени ёллагъан Бабам адамларны джелъп эте. Олардан гъайры Манъа ич бир кимсе келип оламаз. Манъа кельген адамны исе сонъки кунюнде

† Бир чувал акъча – къадимий юнанджа «200 денарий», я да 200 кунюнинъ къазанчы. †† 6.16-21

Матта 14.22-27;

Марк 6.45-52. ‡ Дёрт-беш километр – юнанджа «25-30 стадиос». Бир стадиос – къарарнен 185 метр.

тирильтеджем. ⁴⁵ Пейгъамберлернинъ Языларында язылгъаны киби: «Алла оларнынъ эписини огретеджек». Бабамны эшиткен ве Ондан огренген эр бир адам Манъа келе. ⁴⁶ Чюнки Алладан Кельгенден гъайры ич бир адам Бабаны корьмеди. Тек О, Бабаны корьди.

⁴⁷ Сизге керчектен догърусыны айтам: Манъа иман эткен эр ким эбедий аяткъа саиптир.

⁴⁸ Мен – аят отьмеги олам. ⁴⁹ Бабаларынъыз сахрада маннаны ашаса да, ольдилер. ⁵⁰ Амма коктен кельген отьмек ойле дегиль: оны ашагъан адам ольмейджек. ⁵¹ Мен – коктен кельген тири отьмек олам. Бу отьмекни ашагъан адам эбедий яшайджакъ. Мен береджек отьмек – Озь беденимдир, оны дюньягъа аят багъышламакъ ичюн береджем.

⁵² О вакъыт еудийлер:

– Бу адам Озь беденини бизге ашамагъа насыл этип бере билир? – деп озъара давалашып башладылар. ⁵³ Иса оларгъа шай деди:

– Сизге керчектен догърусыны айтам: эгер Инсан Огълунынъ беденини ашамасанъыз ве Онынъ къаныны ичмесенъиз, сизде аят олмаз. ⁵⁴ Меним беденимни ашагъан ве къанымны ичкен адамда эбедий аят бар, Мен оны сонъки куньде тирильтеджем. ⁵⁵ Меним беденим – акъикъий аш, къаным – акъикъий ичимликтир. ⁵⁶ Беденимни ашагъан ве къанымны ичкен адам Менде яшай, Мен де онда яшайым. ⁵⁷ Тири Баба Мени ёллады, ве Мен Бабамнынъ ярдымынен яшайым. Бойле де, Мени ашайджакъ адам да Меним ярдымынен яшайджакъ. ⁵⁸ Коктен тюшкен отьмек будыр. О, бабаларынъыз ашагъан отьмекке ошамай. Олар оны ашаса да, ольдилер. Бу отьмекни ашайджакъ адам исе эбедий яшайджакъ.

⁵⁹ Иса бу сёзлерни Кафарнаумдаки синагогада адамларны огреткен вакъытта айтты. ⁶⁰ Онынъ чокъ шегиртлери бу лафларны эшитип:

– Сёзлеринъ пек къыйындыр! Оларны ким динълейджек? – дедилер. ⁶¹ Иса ичинде, шегиртлерининъ мырылдагъаныны биллип:

– Сёзлерим сизни ёлдан урамы? ⁶² Я Инсан Огълунынъ бундан эвель олгъан ерине котерильгенини корьсенъиз, не оладжакъ? ⁶³ Рух аятны багъышлай, беден исе ич бир файда кетиралмай. Меним сизге айткъан сёзлерим – Рух ве аяттыр. ⁶⁴ Лякин аранъызда имансыз къалгъанлар да бар, – деди. Ким имансыз олгъанларыны ве ким Оны сатаджагъыны Иса башындан биле эди. ⁶⁵ – Шунынъ ичюн де Мен: «Бабам ёл бермесе, ич кимсе Манъа келип оламаз», дегеним, – деди О.

⁶⁶ Бундан сонъ чокъ шегиртлери арткъа къайтты ве энди Исанынъ пешинден юрмей эдилер. ⁶⁷ Иса он эки шегиртинден:

– Сиз де кетмеге истейсизми? – деп сорады.

⁶⁸ – Рабби, – деди Симон Пётр. – Биз кимге барайыкъ? Сенде эбедий аятнынъ сёзлери бар.

⁶⁹ Биз инандыкъ ве бильдик ки, Сен – Алланынъ Азизи оласынъ.

⁷⁰ Иса оларгъа деди:

– Сизни он эки этип сайлагъан Озюм дегильми? Лякин аранъыздан бири – Иблистир.

⁷¹ Иса буны Симон Искарот огълу Иуда акъкъында айтты. О, он эки шегирттен бири олып, Исаны сатаджакъ эди.

7 Бундан сонъ Иса Галилея топрагъында юре эди. Иса Еудие топрагъына бармагъа истемей эди, чюнки еудийлер Оны ольдюрмеге чаресини къыдыра эдилер. ² Еудийлернинъ Чалаш Байрамы якъынлаша эди. ³ Исанынъ къардашлары Онъа: – Бу ерден чыкъып, Еудиеге бар, шегиртлеринъ япкъан ишлеринъни корьсюнлер. ⁴ Белли олмагъа истеген ич бир адам гизли ишлер япып юрмей! Сен бу ишлери япсанъ, Озюнъни дюньягъа косътер, – дедилер.

⁵ Къардашлары биле Онъа инанмай эдилер. ⁶ Иса оларгъа шойле деди:

– Меним вакътым даа кельмеди. Лякин сиз ичюн эр вакъыт келише. ⁷ Дюнья сизден нефретленип оламай, лякин Мени кореджек козю ёкъ. Чюнки Мен онъа къаршы ве онынъ ишлери яман олгъанына шаатлыкъ этем. ⁸ Сиз озюнъиз байрамгъа барынъыз. Мен шимди бу байрамгъа бармайджам, чюнки Меним вакътым даа кельмеди.

⁹ Шу сёзлерни айтып, Иса Галилеяда къалды.

¹⁰ Исанынъ къардашлары байрамгъа кеткен сонъ, О, Озю де анда барды. Амма ачыкъ дегиль, гизленип барды. ¹¹ Еудий башлыкълары байрамда Исаны къыдыра эдилер ве: «О адам къайда?» – деп соращтыра эдилер. ¹² Халкъ арасында Иса акъкъында чокъ мырылдагъанлар бар эди. Базылары: «О, яхшы адам», – дей эдилер, башкъалары: «Ёкъ! О, халкъны ёлдан ура», – дей эдилер. ¹³ Лякин еудий башлыкъларындан къоркъкъанлары ичюн, О акъкъында ич кимсе ачыкъ лаф этмей эди.

¹⁴ Байрамнынъ ярысы кечкенде, Иса Алланынъ Сарайы азбарына кирип, халкъны огретмеге башлады. ¹⁵ О вакъыт еудийлернинъ башлыкълары:

– Бу адам бир ерде окъумагъан олса, Мукъаддес Языларны о къадар яхшы къайдан бильди? – деп, шаша эдилер. Иса оларгъа джевап берип, шойле деди:

¹⁶ – Мен огреткен шейлерим Меним дегиль, лякин Мени Ёллагъанындандыр. ¹⁷ Ким Онынъ ирадесини беджермеге истесе, бу огретюв Алладанмы, я да Мен Озюмден айткъанымны, биледжектир. ¹⁸ Ким озь адындан лаф этсе, озюне шурет истей. Ким Оны Ёллагъангъа шурет истесе, О, акъикъийдир, ве Онынъ юрегинде инсафсызлыкъ ёкъ. ¹⁹ Муса сизге Къанунны бермедими? Лякин ич биринъиз Къанунны беджерип яшамай. Не ичюн Мени ольдюрмеге чаресини къыдырасыз?

²⁰ – Сени джин ургъан! Ким Сени ольдюрмеге чаресини кыдыра? – деди халкъ. ²¹ Иса исе Озь лафыны девам этип:

– Мен бир аджайип иш яптым, эпинъиз бунъа шаштынъыз. ²² Муса сизге сюннет адетини берген, сиз исе раатлыкъ кунюнде огълан баланы сюннет этесиз. (Сюннет аслы Мусадан дегиль, баба-деделерден къалгъан адеттир.) ²³ Мусанынъ Къануны бозулмасын деп, раатлыкъ куню огълан бала сюннет этильсе, не ичюн Манъа, раатлыкъ куню адамны бутюнлей тедавийлегеним ичюн ачуванасыз? ²⁴ Корюнюшине коре суд этменъиз, лякин адалетли суд этинъиз, – деди.

²⁵ О вакъыт базы ерусалимдилер айтып башладылар:

– Олар ольдюрмеге чаресини кыдыраяткъан адам бу дегильми? ²⁶ Мына О, ачыкътан-ачыкъ лаф эте, ве Онъа къаршы ич кимсе ич бир шей айтмай. Бельки башлыкълар Онынъ акъикый Месих олгъаныны бильгендилер? ²⁷ Амма, Онынъ къаерден олгъаныны эпимиз билемиз. Месих кельгенде исе, Онынъ къаерден олгъаныны ич кимсе бильмейджек.

²⁸ Сонъ Сарай азбарында огреткен Иса кычырды:

– Сиз Мени де, къаерден олгъанымны да билесиз! Лякин Мен Озь-Озюмден кельмедим. Мени Ёллагъан акъикыйдир, лякин сиз Оны бильмейсиз. ²⁹ Мен исе Оны билем, чюнки Мен Онынъ алдындан кельдим, Мени О ёллагъан.

³⁰ Сонъ Исаны якъаламагъа истедилер. Амма ич кимсе Онъа тиймеди, чюнки Онынъ вакъты даа кельмеген эди. ³¹ Халкънынъ чокъусы исе Онъа иман этти. Олар:

– Месих кельгенде, бу адам косътерген бельгилерден чокъча бельги косътермез экенми? – дей эдилер.

³² Фериселер Иса акъкъында халкънынъ мырылдагъаныны эшитти. Баш руханийлер ве фериселер Исаны якъаламакъ ичюн Сарай аскерлерини † ёлладылар.

³³ Иса оларгъа:

– Мен сизнен чокъ вакъыт олмайджам. Мени Ёллагъаннынъ янына къайтып бараджам. ³⁴ Сиз Мени кыдыраджакъсыз, лякин тапып оламайджакъсыз. Мен оладжакъ ерге де барып оламайджакъсыз, – деди.

³⁵ О вакъыт еудийлер:

– О къайда бараджакъ экен де, биз Оны тапалмайджакъмыз? – дедилер озъара. – Бельки О, юнанлар арасында даркъалып кеткен еудийлерге барып, юнанларны огретмеге истейдир? ³⁶ «Сиз Мени кыдыраджакъсыз, лякин тапып оламайджакъсыз. Мен оладжакъ ерге де барып

оламайджакъсыз», деген сёзлерининъ манасы недир?

³⁷ Байрамнынъ сонъки, энъ улу кунюнде Иса турды да, кычырып:

– Ким сувсагъан олса, Манъа келип ичсин.

³⁸ Манъа иман эткеннинъ ичинден, Языда айтылгъаны киби, «*Онынъ ичинден тири сув озенлер олып акъаджакъ*», – деди.

³⁹ Иса буны Мукъаддес Рух акъкъында айтты.

Исагъа иман эткенлер Рухны якъын арада аладжакъ эдилер. О вакъыт Рух даа берильмеген эди, чюнки Иса даа шуретини алмагъан эди.

⁴⁰ Халкъ арасындан базылары бу сёзлерни эшитип:

– Акъикъатен, бу адам – анавы Пейгъамбердир, – дедилер. ⁴¹ Башкъалары:

– Бу Месих, – дегенде, даа башкъалары:

– Месих Галилеядан келип олурмы? ⁴² Языда, Месих Давутнынъ союздан, О, Давутнынъ юрту – Вифлеемден чыкып келеджек, деп язылмагъанмы? – дедилер.

⁴³ Бойлеликнен, Иса ичюн халкъ арасында къавгъа чыкты. ⁴⁴ Базылары Оны якъаламагъа истедилер, амма ич кимсе Онъа къол котермеди.

⁴⁵ О вакъыт Сарай аскерлери руханийлер ве фериселернинъ алдына къайтып кельдилер.

– Сиз не ичюн Оны алып кельмединъиз? – деп сорадылар.

⁴⁶ – Ич бир вакъыт ич кимсе бу Адам киби лаф этмеген! – деди аскерлер.

⁴⁷ – О, сизни де ёлдан ургъан! – деди фериселер.

⁴⁸ – Башлыкълар я да фериселерден бириси Онъа иман эткенми? ⁴⁹ Лякин Къанунны бильмеген бу адам сюрюси лянет олсун!

⁵⁰ Фериселерден бири Никодим, эвель Исагъа кельген адам, оларгъа шай деди:

⁵¹ – Къанунымызгъа коре, башта адамны эшитмек ве онынъ ишини бильмек, сонъ исе оны суд этмек керек.

⁵² – Я сен де Галилеядан оласынъмы? Яхшы тюшюнип бакъ, Галилеядан Пейгъамбер чыкъмайджагъыны биледжексинъ, – дедилер онъа.

⁵³ Бундан сонъ эписи эв-эвлерине даркъалып кеттилер.

8 Иса исе Зейтюн дагъына кетти. ² Саба эрте О, кене Сарай азбарына къайтып кельди. Бутюн халкъ Онынъ алдына кельди, О исе отурып, адамларны огретмеге башлады. ³ Шу арада Къанун оджаларынен фериселер Исанынъ янына бир къадынны кетирдилер. Оны ороспулыкъ япкъан вакъытта якъалагъанлар. Къадынны ортагъа чыкъарып:

⁴ – Оджа! – дедилер. – Бу апай аиле садыкълыгъыны бозгъан вакъытта якъаланды.

⁵ Муса Къанунымызда бойле къадынларны ташнен урып ольдюрмеге буюргъан. Я Сен бунъа не айтарсынъ?

† Сарай аскерлери – Алланынъ Сарайында озь аскер болуги бар эди. Шу аскерлер Сарай башлыгъына бойсунып, этрафтаки тертипни къорулай эдилер.

⁶ Бу суальни Исагъа илишмек ве къабаатламакъ ичюн бердилер. Иса исе эгилип пармагъынен ерде бир шейлер язып башлады. ⁷ Олар бу актъа сораи бергенлери ичюн, Иса башыны котерип:

– Аранъызда ким гунасыз олса, о, биринджи олып къадынъа таш атсын, – деди. ⁸ Сонъ кене эгилип, ерге язмакъны девам этти.

⁹ Олар бу лафны эшитип, бирер-бирер чыкъып кеттилер. Биринджи кеткенлер энъ къарт сойлары эди. Ахыр-сонъу Исанен ялынъыз ортада тургъан къадын къалды. ¹⁰ Иса башыны котерди де, къадындан башкъа ич кимсени коръмейип:

– Эй къадын! – деди. – Олар къайда? Сени ич кимсе къабаатламадымы?

¹¹ – Ич кимсе, эфендим! – деп джевап берди къадын.

– Мен де сени къабаатламайым, – деди Иса. – Бар да, бундан сонъ даа гуна япма †.

¹² Сонъ Иса кене халкънен лаф этип:

– Мен дюньянынъ ярыгъы олам. Ким Меним пешимден кетсе, къаранлыкъта юрмез, лякин онен аят ярыгъы оладжакъ, – деди.

¹³ Фериселер бунъа къаршы:

– Сен Озюнь Озюнье шаатлыкъ япасынъ. Сенинъ шаатлыгъынъ акъикъий дегиль, – дедилер. ¹⁴ Иса бойле джевап берди:

– Мен Озюме Озюм шаатлыкъ япсам да, меним шаатлыгъым акъикъийдир, чюнки Мен къайдан кельгенимни ве къайда кетяйткъанымны билем. Сиз исе Меним къайдан кельгенимни ве къайда кетяйткъанымны бильмейсиз. ¹⁵ Сиз тышкъы корюнишке бакъып суд этесиз; Мен исе ич кимсени суд этмейим. ¹⁶ Эгер Мен суд этсем де, адалетли суд этем, чюнки Мен ялынъыз дегилим, Мени ёллагъан Бадам Меннен. ¹⁷ Сизинъ Къануннынъызда язылгъан ки, эки адамнынъ шаатлыгъы акъикъийдир. ¹⁸ Мен Озюме Озюм шаатлыкъ этем, Мени ёллагъан Бадам да Манъа шаатлыкъ эте.

¹⁹ – Сенинъ Бабанъ къаерде? – деп сорадылар Исадан. О, джевап берип:

– Сиз не Мени, не Бадамны танийсыз. Эгер Мени таныгъан олсанъыз, Бадамны да таныр эдинъиз, – деди.

²⁰ Бу сёзлерни Иса Алланынъ Сарайы азбарында адамларны огреткен вакъытта, садакъа сандыгъы янынъда турып айтты. Оны ич кимсе якъаламады, чюнки Онынъ вакъты даа кельмеген эди.

²¹ Иса оларгъа кене:

– Мен якъында кетеджем. Сиз Мени къыдыраджакъсыз, амма гуналы олып оледжексиз. Мен бараджакъ ерге сиз барып оламайджакъсыз, – деди.

²² – Бельки О, Озюни ольдюрмеге истейми? Чюнки О: «Мен бараджакъ ерге сиз барып

оламайджакъсыз», – дей, – деди озъара еудийлер.

²³ Иса оларгъа шойле деди:

– Сиз ашагъыдансыз, Мен исе юкъарыданым. Сиз бу дюньядансыз, Мен исе бу дюньядан дегилим.

²⁴ Шунунъ ичюн: «Сиз гуналы олып оледжексиз», дедим сизге. Мен – Одырым. Эгер бунъа инанмасанъыз, гуналы олып оледжексиз.

²⁵ – Я Сен кимсинъ? – деп сорадылар Исадан. Иса шойле деди:

– Башындан сизге не айткъан олсам, айны О олам. ²⁶ Сизинъ акъкъыннынъызда айтмагъа ве суд этмеге чокъ шейим бар. Амма Мени Ёллагъан – акъикъийдир. Мен Ондан не эшиткен олсам, шуны дюньягъа бильдирем.

²⁷ Олар исе Иса Озь Бабасы акъкъында айткъаныны анъламадылар. ²⁸ Иса Озь сёзюни девам этти:

– Инсан Огълуны юкъарыгъа котергениннинъизде, биледжексиз ки, Мен – Барым ве Озь-Озюмден ич бир шей япмайым. Аксине, Бадам Манъа не огреткен олса, ойле де айтам. ²⁹ Мени Ёллагъан Озюмнен. О, Мени ялынъыз къалдырмагъан, чюнки Мен эр вакъыт О бегенген ишлерни япам.

³⁰ Иса бу сёзлерни айткъанда, чокъ адам Онъа иман этти.

³¹ Онъа иман эткен еудийлерге Иса шай деди:

– Эгер Меним сёзюмни динълей берсенъиз, сиз акъикъий шегиртлерсинъиз. ³² Сиз акъикъатны биледжексиз, ве акъикъат сизни азат этеджек.

³³ – Биз Ибраимнинъ эвлятларымыз, – деп джевап берди олар. – Ич бир вакъыт ич кимсеге къул олмадыкъ. «Азат оладжакъсыз», деп насыл айта билесинъ?

³⁴ – Сизге керчектен догърусыны айтам, – деди Иса. – Гуна япаяткъан эр бир адам гунанынъ къулудыр. ³⁵ Къул эвде омюр бою яшамай, огъул исе эр вакъыт яшай. ³⁶ Шунунъ ичюн, эгер Огъул сизни азат этсе, акъикъатен азат олурсыз.

³⁷ Ибраимнинъ эвлятлары олгъанынынъызны билем. Амма Мени ольдюрмеге чаресини къыдырасыз, чюнки сиз Меним сёзюмни анълап оламайсыз.

³⁸ Мен Бабанен олгъан вакъытта нени корьген олсам, оны да айтам. Сиз исе озъ бабанъыздан эшиткенлериннинъизни беджересиз.

³⁹ Олар Исагъа джевап берип:

– Бизим бабамыз – Ибраимдир, – дедилер.

– Эгер сиз Ибраимнинъ балалары олса эдинъиз, Ибраимнинъ япкъан ишлерини япар эдинъиз, – деди Иса оларгъа.

⁴⁰ – Шимди Мени ольдюрмеге чаре къыдырасыннынъиз. Мен исе – Алладан эшиткен акъикъатны сизге айтып берген адамым. Ибраим бойле шейлер япмагъан эди! ⁴¹ Сиз озъ бабанъызнынъ ишлерини япасыз!

– Биз ороспулыкътан догъмадыкъ да, бизим бир Бабамыз бар. О – Алладыр, – деп джевап бердилер Исагъа. О, оларгъа шойле деди:

† Бу парча 7.53-8.11 энъ къадимий ве нуфузлы эльязмаларда ёкъ.

⁴² – Эгер Бабанъыз Алла олса эди, Мени север эдинъиз, чюнки Мен Алладан чыкъып кельдим. Мен Озь-Озюмден кельмедим, Мени О, ёллады.

⁴³ Айткъанларымны не ичюн анъламайсыз? Чюнки Меним сёзюмни эшитип оламайсыз. ⁴⁴ Сизинъ бабанъыз – Иблистир. Сиз озь бабанъызнынъ бутюн истеклерини беджермеге истейсиз. Иблис башындан адам ольдюрюджи эди. О, акъикъатта яшамай, чюнки онда акъикъат ёкъ. О, ялан айткъанда, озюне ярашкъан шей айта. Чюнки о, яланджыдыр, яланнынъ бабасыдыр.

⁴⁵ Амма Мен акъикъатны айткъаным ичюн, Манъа инанмайсыз. ⁴⁶ Къайсы биринъиз Мени бир гунада къабаатлап олур? Мен акъикъатны айтам, не ичюн Манъа инанмайсыз? ⁴⁷ Ким Алладан олса, Алланынъ сёзлерини эшите. Сиз исе Алладан олмагъанынъыз ичюн, эшитмейсиз.

⁴⁸ Бунъа джевап берип, еудийлер:

– Биз догърусыны айтамыз: Сен – самариелисинъ, ве Сени джин ургъан! – дедилер.

⁴⁹ – Мени джин урмады, – деди Иса. – Мен Бабамны урьмет этем. Сиз исе Мени урьмет этмейсиз. ⁵⁰ Мен Озь шуретимни къыдырмайым. Лякин Башкъасы бар, О оны къыдыра ве суд эте. ⁵¹ Сизге керчектен догърусыны айтам: ким Меним сёзюмни тутса, о, олюмни ич бир вакъыт корьмейджек.

⁵² – Энди биз билемиз ки, Сени джин ургъан! – деди еудийлер Онъа. – Ибраим ве пейгъамберлернинъ эписи ольдилер, Сен исе: «Ким Меним сёзюмни тутса, олюмни ич бир вакъыт сынап бакъмайджакъ», – дейсинъ! ⁵³ Я Сен ольген бабамыз Ибраимден буюк оласынъмы? Пейгъамберлер де ольди! Сен Озюнъни ким деп саясынъ?

⁵⁴ Иса джевап берди:

– Эгер Мен Озюмни Озюм шуретлесем, Меним шуретим боштыр. Бабамнынъ Озю Мени шуретлей. Сиз онъа «Алламыз» дейсиз. ⁵⁵ Амма сиз Оны ич бир вакъыт бильмединъиз. Мен исе Оны билем. Эгер «Оны бильмейим», десем, сизге ошагъан яланджы олур эдим. Амма Мен Оны билем ве Онынъ Сёзюни тутам. ⁵⁶ Бабанъыз Ибраим Меним кунюмни кореджегини билип, пек къувангъан эди. Оны корип, севинди.

⁵⁷ – Сен даа элли яшына биле кирмединъ де, Ибраимни насыл этип корьдинъ? – деди еудийлер Онъа. ⁵⁸ Иса оларгъа:

– Сизге керчектен догърусыны айтам: Ибраим даа олмаздан эвель, Мен Барым, – деди.

⁵⁹ О вакъыт олар, Исагъа атмакъ ичюн къолларына таш алдылар. Лякин Иса гизленип, Сарайдан чыкъты.

9 Иса кечип кеткенде, бир догъма кёр адамны корьди. ² Шегиртлери Исадан:

– Равви, о, кёр олып догъгъан, чюнки озю, я да ана-бабасы гуна япкъан эдими? – деп сорадылар.

³ Иса бойле джевап берди:

– Озюнинъ де, ана-бабасынынъ да гунасы ичюн дегиль. Лякин Алланынъ ишлери онда белли оладжагъы ичюн, о кёр олып догъды. ⁴ Даа куньдюз олгъанда, Мени Ёллагъаннынъ ишлерини япмакъ керекмиз. Гедже келеята, о вакъыт ич кимсе чалышып оламайджакъ. ⁵ Мен даа дюньяда олгъанымда, Мен дюньянынъ ярыгъы олам.

⁶ Иса бу сёзлерни айтып, ерге тюкюрди ве тюкюрликтен чамур япып, кёрнынъ козьлерине якъты.

⁷ – Барып, Силоам хавузында ювун, – деди онъа. (Силоам – «ёлланылгъан» демектир.)

Кёр адам барып ювунды, ве корип башлагъан козьлеринен эвине кельди. ⁸ О вакъыт, онынъ къомшулары ве эвельден онынъ кёр олып тиленгенини корьген адамлар:

– Бу, анавы тиленип отургъан кёр адам дегильми? – деп сорап эдилер. ⁹ Базылары:

– Эбет, одыр, – деселер, башкъалары:

– Ёкъ, лякин онъа ошай, – дедилер. Адамнынъ озю исе:

– Догъру, бу меним, – дей эди.

¹⁰ – Ойле олса, козьлеринъ насыл ачылды? – деп сорадылар.

¹¹ – Иса адлы адам чамур япып, козьлериме якъты да, «Барып, Силоам хавузында ювун», – деди манъа. Мен барып ювундым ве корип башладым, – деди о адам.

¹² – О адам къаерде? – деп сорадылар.

– Бильмейим, – деп джевап берди о.

¹³ Сонъ кёр олгъан адамны фериселернинъ алдына кетирдилер. ¹⁴ Иса чамур япып, кёр адамнынъ козьлерини ачкъан кунь исе еудийлернинъ раатлыкъ куню эди. ¹⁵ Фериселер де кёр адамдан козьлери насыл ачылгъаныны сорадылар.

– О, козьлериме чамур якъты. Мен ювундым, ве энди козьлерим коре, – деди адам.

¹⁶ – Бу адам Алладан дегиль, чюнки О, раатлыкъ кунюни тутмай, – деди базы фериселер. Башкъалары исе:

– Гуналы адам бойле бельгилерни насыл косьтерип олур? – дедилер. Бойледже, араларында дава пейда олды.

¹⁷ – Шу, козьлеринъни ачкъан адам, сенинъ фикиринъдже, ким О? – деп, кене кёр адамдан сорадылар.

– О, пейгъамбердир, – деди о.

¹⁸ Амма еудийлернинъ башлыкълары, козьлери ачылгъан адамнынъ эвельден кёр олгъанына ве козьлери ачылгъанына инанмадылар, козьлери корьген адамнынъ ана-бабасыны чагъыртып:

¹⁹ – Кёр олып догъды, деген огълунъыз шуму? Я энди насыл этип онынъ козьлери коре? – деп сорадылар. ²⁰ Ана-бабасы бойле джевап бердилер:

– Бу бизим огълумыз, онынъ кёр олып догъгъаныны билемиз. ²¹ Лякин насыл корип башлагъаныны бильмеймиз, козьлерини ким

ачкъаныны да бильмеймиз. О акъыл-балигъ яшында, озюнден соранъыз. Озю ичюн озю джевап берсин.

²² Кёрнынъ ана-бабасы бойле дедилер, чюнки олар еудийлернинъ башлыкъларындан къоркъа эдилер. Еудийлернинъ башлыкълары бундан эвель, ким Исаны Месих деп таныса, синагогадан айырылсын, деген къарарны чыкъаргъан эдилер. ²³ Шу себептен кёрнынъ ана-бабасы: «О акъыл-балигъ яшында, озюнден соранъыз», – дедилер.

²⁴ Бундан сонъ, эвельден кёр олгъан адамны экинджи кере чагъыртып:

– Алланынъ огюнде догърусыны айт! Биз о адамнынъ гуналы олгъаныны билемиз, – дедилер.

²⁵ – О, гуналымы, ёкъмы, мен бильмейим, – деп джевап берди о. – Мен тек шуны билем: кёр эдим, энди исе корем.

²⁶ – О санъа не япты? Козьлеринъни насыл ачты? – деп сорадылар ондан.

²⁷ – Мен сизге энди айткъан эдим де, сиз динълемединъиз! Буны даа эшитмеге истейсиз? Я сиз де Онынъ шегиртлери олмагъа истейсизми? – деди о адам.

²⁸ Еудийлернинъ башлыкълары исе оны акъаретлеп:

– Сен Онынъ шегиртисинъ, биз исе – Мусанынъ шегиртлеримиз! ²⁹ Биз билемиз ки, Алла Мусанен лаф эткен. Бу адам исе къаерден олгъаныны бильмеймиз, – дедилер.

³⁰ – Шашыладжакъ бир шей! – деп джевап берди о. – Сиз Онынъ къаерден олгъаныны бильмейсиз, лякин О меним козьлеримни ачты! ³¹ Биз билемиз ки, гуналы адамларны Алла динълемей. Тек, ким Алладан къоркъып, Онынъ ирадесини беджерсе, Алла оны динълей. ³² Догъма кёрнынъ козьлерини бир кимсе ачкъаныны дюнья тургъандан берли эшитильмеген. ³³ Эгер о адам Алладан олмагъан олса, ич бир шей япып оламаз эди.

³⁴ Еудий башлыкълары бунъа джевап берип:

– Сен бутюнлей гуна ичинде догъгъан олсанъ да, энди бизге акъыл огретесинъми? – деп, оны къувып чыкъардылар.

³⁵ Иса о адамнынъ къувып чыкъарылгъаныны эшитип, оны къыдырып тапты.

– Сен Алланынъ Огълуна иман этесинъми? – деп сорады ондан. О адам Исагъа:

³⁶ – Эфендим, – деди, – мен Онъа иман этмек ичюн, О ким олгъаныны бильмек керегим.

³⁷ – Сен Оны корьдинъ, мына сеннен лаф эткен – Онынъ Озю, – деди Иса. ³⁸ О вакъыт адам:

– Иман этем, Рабби! – деди де, Исанынъ огюнде озюни ерге ташлады.

³⁹ Иса:

– Корьмегенлер корьсюнлер, корьгенлер исе кёр олсунлар деп, Мен бу дюньягъа суд этмеге кельдим, – деди. ⁴⁰ Онынъ этрафында базы фериселер тура эдилер. Олар бу лафны эшитип:

– Биз кёр дегильмизми? – деп сорадылар. ⁴¹ Иса оларгъа:

– Эгер кёр олсанъыз, гунанъыз олмаз эди. Лякин сиз, козьлеримиз корелер, дегенинъиз ичюн, гунанъыз сизде къала, – деди.

10 Сизге керчектен догърусыны айтам: ким къой къошуна къапудан кирмейип, башкъа ёл тапып тюшсе, о хырсыз ве айдуттыр. ² Къапудан кирген адам исе къойларнынъ чобаныдыр. ³ Онъа къаравул къапуны ача, ве къойлар онынъ сесине къулакъ асалар. О исе озь къойларыны чагъыра ве тышарыгъа алып чыкъа. ⁴ О, озь къойларынынъ эписини чыкъаргъанынен, оларнынъ огюнде кете. Къойлар исе онынъ артындан юрелер, чюнки олар онынъ сесини таныйлар. ⁵ Ябанджы адамнынъ артындан олар кетмезлер, аксине, ондан къачарлар, чюнки ябанджынынъ сесини таныйлар.

⁶ Иса бу кинаели икяени айткъанда, динълегенлер Онынъ не бильдирмеге истегенини анъламадылар. ⁷ Шу себептен Иса кене шай деди:

– Сизге керчектен догърусыны айтам: Мен – къойларнынъ къапусы олам. ⁸ Менден эвель кельгенлернинъ эписи хырсыз ве айдут эдилер. Лякин къойлар оларгъа къулакъ асмадылар. ⁹ Мен – къапудырым. Ким Менден кирсе, къуртарыладжакъ. О, кирип чыкъып, озюне отлакъ да тападжакъ. ¹⁰ Хырсыз тек хырсызламакъ, ольдюрмек, йыкъмакъ ичюн келе. Мен исе оларгъа аят, толу аят бермек ичюн кельдим.

¹¹ Мен яхшы чобаным. Яхшы чобан къойлары ичюн джаныны бере. ¹² Чобан олмагъан, шахсий къойлары олмагъан, пара ичюн чалышкъан адам къашкъырнынъ кельгенини корьсе, къойларны ташлай да къача, чюнки о парагъа чалыша ве къойлар ичюн ич къайгъырмай. Къашкъыр исе къойларны талай ве дагъыта. ¹⁴ Мен яхшы чобаным. Мен Озь къойларымны билем, олар исе Мени билелер. ¹⁵ Бадам Мени насыл бильсе, Мен де Бадамны шойле билем. Мен къойларым ичюн джанымны берем. ¹⁶ Меним башкъа, бу къоштан олмагъан къойларым да бар. Оларны да алып кельмек керегим. Олар да Меним сесимни эшитеджеклер, ве бир сюрю бир чобаннен оладжакъ. ¹⁷ Джанымны янъыдан эльге алмакъ ичюн, оны берем. Шунунъ ичюн Бадам Мени сева. ¹⁸ Меним джанымны Менден кимсе тартып алмай. Мен оны Озь истегимнен берем. Оны бермеге де, къайтарып алмагъа да укюмим бар. Бу эмирни Мен Бадамдан къабул эттим.

¹⁹ Бу сёзлери ичюн еудийлернинъ арасында кене дава чыкъты. ²⁰ Араларындан чокълары:

– Оны джин ургъан, О, акъылдан айырылгъан! Оны не ичюн динълейсиз? – дей эдилер.

²¹ Башкъалары исе:

– Джин ургъан адам бойле сёзлерни айтмаз. Кёр адамнынъ козьлерини джин ачып олурмы? – дедилер.

²² Сонъ Ерусалимге Алланынъ Сарайыны Янъыдан Эяллава Байрамы кельди. Къыш эди.
²³ Иса Сарайда Сулейманнынъ Эйванында айланып юре эди.
²⁴ Еудийлернинъ башлыкълары Онынъ этрафыны сарып алдылар.

– Даа не къадар Сен бизим сабырымызны сынайджакъсынъ? Эгер Сен Месих олсанъ, бизге ачыкътан-ачыкъ айт, – дедилер олар.

²⁵ Иса оларгъа джевап берди:

– Мен сизге айттым, амма сиз инанмадынъыз. Меним Бадамнынъ адынен япкъан ишлерим Манъа шаатлыкъ этелер. ²⁶ Сиз исе инанмайсыз, чюнки сиз Меним къойларым дегильсиз. ²⁷ Меним къойларым сесимни эшителер. Мен оларны билем, олар исе Меним артымдан юрелер. ²⁸ Мен оларгъа эбедий аят берем, ве олар ич бир вакъыт гъайып олмайджакълар. Ич кимсе оларны Меним къолумдан тартып аламаз. ²⁹ Оларны Манъа берген Бадам эписинден буюктир. Бабанынъ къолундан ич кимсе оларны тартып аламаз. ³⁰ Мен ве Бадам – бирмиз.

³¹ О вакъыт еудийлернинъ башлыкълары Исаны ташларнен ольдюрмек ичюн, кене таш алып башладылар. Иса:

³² – Мен сизге Бадамнынъ адындан чокъ яхшы ишлер косътердим. Оларнынъ къайсы бири ичюн Мени ташларнен ольдюрмеге истейсиз? – деди.

³³ Еудийлернинъ башлыкълары Онъа джевап берип:

– Сени яхшы ишлеринъ ичюн дегиль, куфюр сёзлеринъ ичюн ташларнен ольдюрмеге истеймиз, чюнки Сен адам олып, Озюньни Алла саясынъ! – дедилер. ³⁴ Иса шойле джевап къайтарды:

– Сизинъ Къанунынъызда: «Мен айттым: „Сиз – аллаларсыз“», – деп язылмагъанмы? ³⁵ Мына, Алланынъ сёзю о адамларгъа кельген ве олар «аллалар» адландырылгъан эди. Мукъаддес Язы исе бозулмаз. ³⁶ Шунунънен, Бадам Мени азиз этип дюньягъа ёллады. Сиз Мени, «куфюр сёзлер айта», деп къабаатлайсыз, чюнки Мен: «Мен Алланынъ Огълу олам», дедим? ³⁷ Эгер Мен Бадамнынъ ишлерини япмасам, Манъа иман этменъиз. ³⁸ Эгер Онынъ ишлерини япсам, ве сиз Манъа инанмасанъыз, ишлериме инанынъыз. Сонъ билирсиз ве инанырсыз ки, Баба Менде ве Мен Бабада олам.

³⁹ Сонъра еудийлер кене Исаны якъаламагъа чаресини къыдыра эдилер, лякин Иса оларнынъ къолларындан къуртулып кетти ве ⁴⁰ кене Иордан озенининъ башкъа тарафына, башта Ягъя адамларны сувгъа батырып чыкъаргъан ерге барды ве шу ерде къалды. ⁴¹ Онынъ алдына чокъ адамлар келе эди. Олар:

– Ягъя ич бир бельги косътермеген эди, лякин Ягъянынъ бу адам акъкъында айткъанларынынъ эписи акъикъий чыкъты, – дей эдилер. ⁴² О ерде чокъ адам Исагъа иман этти.

11 Бетания деген койде Лазар адлы бир адам хаста ята эди. Меръем ве Марта адлы тата-къардаш да бу койден эдилер. ² Раббиге къокъулы ягъ якъаджакъ ве Онынъ аякъларыны сачларынен сюртип къурутаджакъ шу Меръем эди. Хаста яткъан Лазар исе Меръемнинъ агъасы эди. ³ Тата-къардаш Исагъа: «Рабби, Сенинъ севимли достунъ хаста олып ята», – деп хабер ёлладылар. ⁴ Иса буны эшитип:

– Бу хасталыкъ олюмнен битмейджек, лякин о, Алланынъ шуретине себеп оладжакъ. Алланынъ Огълу да онынъ ярдымынен шурет къазанаджакъ, – деди.

⁵ Иса Мартаны, онынъ къыз къардашыны ве Лазарны севе эди. ⁶ Амма Лазарнынъ хаста олып яткъаныны билъсе де, олгъан еринде даа эки кунъ къалды. ⁷ Бундан сонъ О, шегиртлерине:

– Кене Еудиеге барайыкъ, – деди.

⁸ – Равви, – деди шегиртлери, – якъында еудийлер Сени ташларнен ольдюрмеге чаресини къыдыра эдилер. Сен исе кене о ерге бармагъа истейсинъми?

⁹ Иса бойле джевап берди:

– Бир кунъде он эки саат оламы? Ким кунъдюз юрсе, сюрюнемей, чюнки бу дюньянынъ ярыгъыны коре. ¹⁰ Гедже юрген исе сюрюне, чюнки онда ярыкъ ёкъ. ¹¹ – Бу сёзлерни айтып, оларгъа: – Достумыз Лазар юкълап къалды, лякин Мен оны уятмагъа кетем, – деди.

¹² – Рабби, эгер о юкълап къалгъан олса, тюзелир, – деди шегиртлери.

¹³ Лякин Иса Лазарнынъ ольгени акъкъында айта эди. Шегиртлер исе, Иса адий юкъу акъкъында айтты, деп тюшюне эдилер.

¹⁴ Сонъ Иса оларгъа ачыкътан айтты:

– Лазар ольди. ¹⁵ Мен исе о ерде олмагъаныма сиз ичюн къуванам, чюнки шимди иман этеджексиз. Энди айдынъыз, онынъ янына барайыкъ.

¹⁶ О вакъыт, «Эгиз» адландырылгъан Тома башкъа шегиртлерге:

– Айдынъыз, биз де кетейик, Онен берабер олейик! – деди.

¹⁷ Иса о ерге барып, Лазарнынъ къабирде яткъанына дёрт кунъ олгъаныны билъди.

¹⁸ Бетания кою Ерусалимге якъын, къарарнен учь километр † узакълыгъында эди. ¹⁹ Чокъ еудийлер Мартагъа ве Меръемге, агъасынынъ ольгени себебинен оларнынъ гонълюни алмакъ ичюн кельген эдилер. ²⁰ Марта Исанынъ кельгенини эшитип, Оны къаршыламагъа чыкъты. Меръем исе эвде отура эди.

²¹ – Рабби! – деди Марта Исагъа. – Эгер Сен бу ерде олгъан олсанъ, меним агъам ольмез эди.

²² Амма шимди де билем ки, Сен Алладан не истесенъ, Алла Санъа бераджек.

† Учь километр – юнанджа «15 стадиос». Бир стадиос – къарарнен 185 метр.

²³ – Сенинъ агъанъ тириледжек, – деди Иса.

²⁴ – Билем, эписи тириледжек вакъытта, сонъки кунъде тириледжек, – деди Марта. ²⁵ Иса онъа шойле деди:

– Мен тириллов ве аят олам. Манъа иман эткен адам ольсе де, яшайджакъ. ²⁶ Яшайышында Манъа иман эткен эр ким ич бир вакъыт ольмейджек. Бунъа инанасынъмы?

²⁷ – Эбет, Рабби, – деди Марта. – Сен дюньягъа келейткъан Месих, Алланынъ Огълу олгъанынъа инандым.

²⁸ Буны айткъан сонъ, Марта барып, къыз къардашы Меръемни чагъырды.

– Оджа бу ерде, О сени чагъыра, – деди гизлиден Меръемге.

²⁹ Меръем буны эшиткенинен, ашыкъып еринден турды да, Исанынъ янына барды. ³⁰ Иса даа койге кирмезден, Марта Оны къаршылагъан ерде беклеп тура эди. ³¹ Меръемнен берабер эвде отургъан, онъа теселли берген еудийлер, онынъ ашыкъып еринден турып тышарыгъа чыкъкъаныны коръдилер ве, Меръем къабирге барып агъламагъа кетти, деп, онынъ артындан бардылар.

³² Меръем Иса тургъан ерге келип, Оны коръди де, аякълары тюбуне озюни ташлап:

– Рабби! – деди. – Эгер Сен шу ерде олгъан олсанъ, Меним агъам ольмез эди!

³³ Иса Меръемнинъ де, онен кельген еудийлернинъ де агълагъанларыны коръгенинен, руху чорланды да, юреги сызлады.

³⁴ – Оны не ерге къойдынъыз? – деп сорады о.

– Эфенди, барып коръ, – дедилер онъа.

³⁵ Исанынъ козьлери яшланды. ³⁶ Еудийлер: – Бакъынъыз, оны не къадар севе экен, – дедилер. ³⁷ Лякин олардан базылары:

– Мына бу адам кёрнынъ козьлерини ачты. Лазарны да ольмейип къалмасы ичюн бир шей япар экенми? – дедилер.

³⁸ Исанынъ руху кене чорланды. Иса къабирге кельди. Къабир бир къоба ичинде олып, онынъ агъзына таш къоюлгъан эди. ³⁹ Иса:

– Ташны алып четке къоюнъыз! – деди. Олюнинъ татасы Марта Онъа:

– Рабби, о къабир ичине къоюлгъанына дёрт кунъ олды, энди къокъусы чыкъкъандыр, – деди.

⁴⁰ – «Эгер иман этсенъ, Алланынъ шерифини кореджексинъ», деп санъа айтмадыммы? – деди Иса.

⁴¹ Сонъра адамлар ташны четке чектилер. Иса исе козьлерини кокке котерип:

– Баба, Мени эшиткенинъ ичюн Санъа шукюр, – деди. ⁴² – Сен Мени эр вакъыт эшиткенинъни билем, лякин бу сёзлерни шу ерде тургъан халкъ ичюн, олар Мени Сен ёллагъанынъа инанаджакълары ичюн дедим.

⁴³ Шойле деди де, къатты сеснен:

– Лазар, тышарыгъа чыкъ! – деп къычырды.

⁴⁴ О вакъыт, къоллары-аякълары безге сарылгъан, бетине явлукъ багълангъан, эвель олю олгъан адам чыкъып кельди.

– Оны чезинъиз, кетсин, – деди Иса адамларгъа.

⁴⁵ Меръемнен кельген еудийлернинъ чокълугъы, Исанынъ япкъан ишини корип, Онъа иман эттилер. ⁴⁶ Амма базылары, фериселернинъ алдына барып, Исанынъ япкъаныны айтып бердилер. ⁴⁷ Ондан сонъ баш руханийлер ве фериселер Шуранынъ топлашувны яптылар.

– Бу адам чокъ бельгилер косътере. Биз не япайыкъ? – дедилер озъара. ⁴⁸ – Эгер О, бойле девам этсе, биз исе кедер этмесек, эписи Онъа иман этеджек. Римлилер келип, топрагъымызны да, миллетимизни де басып алырлар.

⁴⁹ Олардан бири, о йылы биринджи баш руханий олгъан Каяфа:

– Сиз ич бир шей бильмейсиз! ⁵⁰ Бутюн миллет гъайып олгъанындан, бир адам халкъ ичюн оледжеги сизге яхшы оладжагъыны тюшонмединъиз, – деди.

⁵¹ Бу сёзлерни о озъ истегинден айтмагъан эди. Амма, о йылнынъ биринджи баш руханийи олып, пейгъамберлик япкъанда, Исанынъ шу еудий миллет ичюн оледжегини эвельден айтты.

⁵² Исагъа тек шу миллет ичюн дегиль, лякин дюньяда даркъалып кеткен, Алланынъ эвлятларыны да топлап бирлештирмек ичюн ольмек керек эди. ⁵³ О кунъден башлап, олар Исаны ольдюрмек къарарына кельдилер. ⁵⁴ Шунынъ ичюн Иса энди еудийлер арасында ачыкъ юрмей эди. О ерден чыкъып, сахрагъа якъын олгъан топрагъына, Эфраим шеэринен барды. Шу ерде шегиртлеринен берабер къалды.

⁵⁵ Еудийлернинъ Песах Байрамы якъынлашкъан эди. Мемлекетнинъ эр тарафындан адамлар байрамдан эвель элялланмакъ ичюн Ерусалимге кельдилер. ⁵⁶ Олар Исаны къыдыра эдилер. Алланынъ Сарайы азбарында топлашып тургъанлар озъара: «Насыл тюшонесиз, О, байрамгъа кельмез экенми?» – деп сорай эдилер.

⁵⁷ Баш руханийлер ве фериселер исе Исаны якъаламагъа истеп, кимде-ким Онынъ къаерде олгъаныны бильсе, хабер этсин, деген эмирни чыкъардылар.

12 Песах Байрамындан алты кунъ эвель Иса Бетаниягъа кельди. Анда Лазар яшай эди. Иса оны олюерден тирильткен эди. ^{††} О ерде Иса ичюн акъшамлыкъ аш азырладылар. Марта хызмет эте эди, Лазар исе Исанен берабер ашагъан адамлардан бири эди. ³ О вакъыт Меръем бир кучюк бардакъ [‡] темиз, паалы къокъулы ягъ

† 11.45-57

Матта 26.1-5;

Марк 14.1-2;

Лука 22.1-2. †† 12.1-8

Матта 26.6-13;

Марк 14.3-9. ‡ Бир кучюк бардакъ – юнанджа «бир литра». Бир литра – къарарнен 330 грамм.

кетирип, Исанынъ аякъларына якъты ве сачларынен Онынъ аякъларыны сюртип къурутты. Ягънынъ къокъусына бутюн эв толды.

⁴ Исанынъ шегиртлеринден бири, Оны сатаджакъ Иуда Искариот:

⁵ – Бу ягъны учъ юз динаргъа † сатып фукъарелерге болип берсе, яхшыджа олмаз эдими? – деди.

⁶ Бу сёзлерни о фукъарелерге къайгыргъаны ичюн дегиль, хырсыз олгъаны ичюн айтты. Ортакъ акъча къутусы онда эди, ве о къутугъа къоюлгъан паралардан озюне алып хырсызлай эди.

⁷ – О къадынны раатсызлама! – деди Иса. – О, бу ягъны Меним дефн этиледжек кунюм ичюн сакълады. ⁸ Фукъарелер эр вакъыт сизлернен оладжакълар, Мен исе эр вакъыт сизлернен олмайджам.

⁹ Исанынъ не ерде олгъаныны билип, чокъ еудийлер о ерге кельдилер. Олар тек Исаны дегиль, Иса олюлерден тирильткен Лазарны да коръмеге истей эдилер. ¹⁰ Баш руханийлер исе Лазарны да ольдюрмеге тырыша эдилер. ¹¹ Чюнки чокъ еудийлер Лазар ичюн о ерге барып, Исагъа иман эте эдилер.

¹² Эртеси куню байрамгъа кельген чокъ адамлар Исанынъ Ерусалимге келеяткъаныны эшиттилер. ††¹³ Пальма терегининъ пытакъларыны алып, Оны къаршыламагъа чыкътылар ве кучлю сеслернен къычырып башладылар:

– Аллагъа шукюр! Раббининъ ады иле Келеяткъанны, Израильнинъ Падишасыны шуретленъиз!

¹⁴ Иса бир яш эшекни тапып, устуне минди. Бу акъкъында эвельден бойле язылгъан эди: ¹⁵ *«Эй Сион къызы, къоркъма! Сенинъ Падишанъ яш эшекке минип келеята!»*

¹⁶ Шегиртлери буны башта анъламадылар. Тек Иса Озь шуретине иришкен сонъ, олар бу сёзлер Онынъ акъкъында язылгъаныны ве халкъ Оны бойле къаршылагъаныны хатырладылар. ¹⁷ Иса Лазарны къабирден чагыргъан ве олюлерден тирильткен вакъытта Онен берабер олгъан халкъ бу акъкъында шаатлыкъ эте эди. ¹⁸ Иса бойле бельгини косътергени акъкъында эшиткен халкъ Оны къаршыламагъа чыкъты.

¹⁹ Фериселер исе бир-бирине:

– Коресизми, энди ич бир шей япып оламайсыз. Бутюн дюнья Онынъ артындан кетти! – дей эдилер.

²⁰ Ибадет этмек ичюн байрамгъа кельгенлер арасында юнанлар да бар эди. ²¹ Олар Галилеянынъ Бетсайда шеэринден олгъан Филипнинъ алдына барып ялвардылар:

– Эфенди, биз Исаны коръмеге истеймиз.

²² Филип барып бу акъта Андрейге айтты; сонъ Андрейнен Филип экиси Исанынъ алдына барып, Онъа айттылар. ²³ Иса оларгъа шойле джевап къайтарды:

– Инсан Огълу шуретленеджек вакъты кельди.

²⁴ Сизге керчектен догърусыны айтам: эгер богъдайнынъ урлугъы топракъкъа тюшип ольмесе, о тек адий бир урлукъкъ олып къаладжакъ. Амма ольсе, чокъ берекет береджек.

²⁵ Ким озь джаныны севсе, оны гъайып этеджек. Ким бу дюньяда озь джаныны аджымаса, оны эбедий аят ичюн сакълап къалдыраджакъ. ²⁶ Эгер ким Манъа хызмет этсе, Меним артымдан кельсин. Мен къаерде олсам, хызметчим де о ерде оладжакъ. Ким Манъа хызмет этсе, Баба оны урмет этеджек.

²⁷ Энди исе юрегим сызлай, Мен не айтсам экен? «Эй Баба, Мени бу сааттен къуртар», дейимми? Лякин Мен шу саат ичюн кельдим. ²⁸ Эй Баба, Озь адынъны шерефле!

Иса буны айткъанынен коктен:

– Мен оны шерефледим ве даа шерефлейджегим, – деген сес кельди. ²⁹ О ерде тургъан халкъ буны эшитип, кок гудюрдиси белледи. «Ёкъ, Онен мелек лаф этти!» – деди башкъалары.

³⁰ Бунъа джевап берип Иса деди:

– Бу сес Мен ичюн дегиль, сиз ичюн олды.

³¹ Шимди бу дюнья суд этиледжек, шимди бу дюньянынъ башлыкъы ‡ тышарыгъа чыкъарылып къувуладжакъ. ³² Мен ерден юкъарыгъа котерильгенимде, эр кесни Озюме чекеджегим.

³³ Бу сёзлерни Иса Озюнинъ насыл оледжегини бильдирмек макъсадынен айтты. Халкъ бунъа джевап берип деди:

³⁴ – Биз Къанундан, Месих эбедий бизнен оладжакъныны эшиттик. Насыл этип Сен: «Инсан Огълуна юкъарыгъа котерильмеге керек», – дейсинъ? Ким бу Инсан Огълу?

³⁵ Иса оларгъа деди:

– Даа къыскъа бир вакъыт ичинде ярыкъ сизнен оладжакъ. Ярыкъта юрюнъиз, даа къаранлыкъ сизни басмасын. Къаранлыкъта юрген адам къаерге кететкъаныны бильмей. ³⁶ Ярыкъ даа сизнен олгъанда, ярыкъкъа иман этинъиз, озюнъиз де ярыкънынъ огъулары оладжакъсыз.

Бу сёзлерни айтып, Иса узакълашып гизленди.

³⁷ Иса халкънынъ козю огюнде о къадар чокъ бельгилерни косътерген олса да, олар Исагъа иман этмей эдилер. ³⁸ Чюнки Ешая пейгъамбернинъ айткъан сёзлери беджериледжек эди:

«Я Рабби!

Бизден эшиткен хаберге ким инанды?

Раббининъ къудрети кимге белли олды?»

³⁹ Олар ана шу себептен инанып оламай эдилер. Ешая пейгъамбер даа айткъаны киби:

⁴⁰ *«Бу халкънынъ козьлерини кёр этти, юрегини де бир шей анъламагъан киби этти.*

† Учъ юз динар – къадимий юнанджа «300 денарий», 300 кунъ чалышкъан адамнынъ къазанчы. †† 12.12-18 Матта 21.1-11; Марк 11.1-11; Лука 19.28-40.

‡ Демек, Иблис.

*Бойледже, олар козьлеринен корьмезлер,
акъылларынен анъламазлар,
О бизлерни тедавийлер, деп
Манъа кельмезлер».*

⁴¹ Ешая буны айткъан эди, чюнки о, Месихнинъ шуретини корьген ве Онынъ акъкъында айта эди.

⁴² Бунъа бакъмадан, чокъ башлыкълар биле Исагъа иман эттилер. Лякин, синагогалардан айырылмасынлар деп, олар фериселер ичюн Исаны ачыкъ танымай эдилер. ⁴³ Чюнки башлыкълар Алланынъ шуретинден адамларнынъ шуретини зияде севе эдилер.

⁴⁴ Иса къычырып:

– Манъа иман эткен адам Манъа дегиль, Мени Ёллагъангъа иман эте. ⁴⁵ Мени корьген адам Мени Ёллагъанны коре. ⁴⁶ Манъа иман эткен эр бир адам къаранлыкъта къалмасын деп, Мен дюньягъа ярыкъ олып кельдим. ⁴⁷ Ким Меним сёзлеримни эшитип иман этмесе, оны Мен суд этмейим. Мен дюньяны суд этмек ичюн дегиль, къуртармакъ ичюн кельдим. ⁴⁸ Мени ред этип, сёзлеримни къабул этмеген адамнынъ суд этиледжеги бар – оны ахыр заманда Меним айткъан Сёзюм суд этеджек. ⁴⁹ Мен Озь адымдан айтмадым. Мени ёллагъан Баба не айтаджагъымны, насыл айтаджагъымны Манъа буюрды. ⁵⁰ Онынъ эмири исе эбедий аят олгъаныны билем. Мен не айткъан олсам, Баба Манъа буюргъаныны айтам, – деди.

13 Песах Байрамындан эвель Иса, Онынъ бу дюнъядан Бабанынъ янына кетмек вакъты кельгенини биле эди. О, бу дюнъяда Озюнинъкилерни севген эди ве шимди оларны сонъунадже севди. ² Акъшамлыкъ ашы вакъты эди. Симон Искариот огълу Иуданынъ юрегине Иблис чокътан Исаны сатмакъ ниетини къойгъан эди. ³ Иса исе, Баба эр шейни Онынъ къолуна бергенини ве Алладан чыкъып, кене Алланынъ янына къайтаткъаныны биле эди. ⁴ Шунунъ ичюн, Иса софра башындан турды, усть урбасыны чыкъарды, бир эльбез алды да, белине багълады. ⁵ Сонъ легенге сув къойып, шегиртлерининъ аякъларыны ювып башлады. Белине багълагъан эльбезнен оларнынъ аякъларыны сюртип къурутты.

⁶ Иса Симон Пётрнынъ янына кельгенде:

– Рабби! Сен меним аякъларымны ювмагъа истейсинъми?! – деди Пётр.

⁷ – Мен шимди не япкъанымны сен анъламайсынъ. Сонъ анълайджакъсынъ, – деди Иса онъа джевап берип.

⁸ – Меним аякъларымны ич бир вакъыт ювмайджакъсынъ! – деди Пётр.

– Эгер ювмасам, Меннен бирликте пайынъ олмайджакъ, – деди Иса. ⁹ О вакъыт Симон Пётр:

– Рабби, тек аякъларымны дегиль, къолларымны, башымны да юв! – деди. ¹⁰ Иса онъа:

– Ювугъан адам бутюнлей темиз, онынъ тек аякъларыны ювмакъ керек. Сиз темизсиз, амма

эпинъиз дегиль, – деди. ¹¹ Иса Оны сатаджакъ адамны биле эди, шунунъ ичюн «Эпинъиз темиз дегильсиз», деди.

¹² Шегиртлерининъ аякъларыны ювгъан сонъ, Иса усть урбасыны кийип, ерине ерлешти. Шегиртлерине деди:

– Мен сизге не япкъанымны анъладынъызмы?

¹³ Сиз Манъа «Оджа» ве «Рабби» дейсиз, эм догъру айтасыз, чюнки Мен бу олам. ¹⁴ Шунунъ ичюн, эгер Мен Рабби ве Оджа олып, аякъларынъызны ювгъан олсам, сизге де бир-биринъизнинъ аякъларынъызны ювмакъ керек. ¹⁵ Мен сизге орьнек косьтердим. Энди Мен сизге не япкъан олсам, сизге де ойле япмакъ керек. ¹⁶ Сизге керчектен догърусыны айтам: къул озюнинъ эфендисинден устюн дегиль, ёлланылгъан да оны ёллагъандан устюн дегильдир. ¹⁷ Эгер буны анъласанъыз, буны беджерип бахтлы олурсыз!

¹⁸ Мен эпинъиз акъкъында айтмайым, – девам этти Иса. – Мен сайлагъан адамларымны билем. Лякин Языда: «Отъмегимни ашагъан адам Манъа къаршы табаныны котерди», – язылган сёзлер беджерильмек керек. ¹⁹ Шимдиден, даа бу вакъиалар олмаздан эвель, Мен буны сизге айтам, чюнки бу вакъиалар олгъан сонъ, сиз иман этеджексиз ки, Мен – Одырым. ²⁰ Сизге керчектен догърусыны айтам: ким Мен ёллайджакъ адамны къабул этсе, Мени къабул эте. Мени къабул эткен исе Мени Ёллагъанны къабул эте.

²¹ Бу сёзлерни айткъан сонъ, Исанынъ руху пек сыкъылды. Энди ачыкътан-ачыкъ айтып башлады:

– Сизге керчектен догърусыны айтам: сизден биринъиз Мени сатаджакъ. †

²² Шегиртлери исе, О, ким акъкъында айткъаныны бильмейип, шашкъынлыкънен бир-бирине бакъып тура эдилер. ²³ Олардан бири Исанынъ янында ята эди. Иса оны пек севди.

²⁴ Симон Пётр онъа: Иса ким акъкъында айткъаныны сораса, деп ишмар этти. ²⁵ О исе Исанынъ кокрегине башыны къойып:

– Рабби, о кимдир? – деп сорады. ²⁶ Иса джевап берип:

– Мен бу кесек отъмекни ашкъа батырып кимге берсем, одыр, – деди. Сонъ О, бир кесек отъмекни батырып, Симон Искариот огълу Иудагъа берди.

²⁷ Шу анъ, Иуда отъмекни алгъанынен, Иблис онынъ ичине кирди.

– Япаджагъынъны тез-тез яп, – деди онъа Иса.

²⁸ Софра этрафындакилерден ич кимсе Иса бу сёзлерни не ичюн айткъаныны анъламады.

²⁹ Акъча къутусы Иудада олгъаны ичюн, базылары Иса онъа: «Байрам ичюн бизге керек олгъан шейлерни сатын ал», я да «Фукъарелерге бир шей бер», деди, деп тюшюндилер. ³⁰ Иуда исе отъмекни

† 13.21-30

Матта 26.20-25;

Марк 14.17-21;

Лука 22.21-23.

алып, бирден тышарыгъа чыкып кетти. Энди гедже тышкен эди.

³¹ Иуда чыкып кеткен сонъ, Иса деди:

– Шимди Инсан Огълу шерефленди, Алла да Инсан Огълунда шерефленди. ³² Эгер Алла Инсан Огълунда шерефленген олса, Алла да Озюнде Инсан Огълуну шерефлейджек ве тез арада шерефлейджек Оны. ³³ Балалар! Мен сизлернен берабер даа аз вакъыт оладжагъым. Мени кыдыраджакъсыз. Еудийлернинъ башлыкъларына айткъаным киби, сизге де айтам: Мен кетяйткъан ерге сиз барып оламайсыз.

³⁴ Сизге янъы эмир берем: бир-биринъизни севинъиз. Мен сизни насыл севген олсам, сиз де бир-биринъизни шойле севинъиз. ³⁵ Эгер аранызда бир-биринъизге севги олса, сиз Меним шегиртлерим олгъанынъизны эписи биледжек.

³⁶ Симон Пётр Исагъа деди:

– Рабби, Сен къаерге кетесинъ?

– Энди Мен кетяйткъан ерге сен шимди артымдан барып оламайсынъ, амма сонъ бараджакъсынъ, – деп джевап берди онъа Иса. †

³⁷ – Рабби, – деди онъа Пётр, – не ичюн шимди артынъдан барып оламайым? Мен Сен ичюн джанымны береджегим!

³⁸ Иса джевап берип:

– Мен ичюн джанынъны береджексинъ? Санъа керчектен догърусыны айтам: хораз кычырмаздан эвель, сен Менден учь кере вазгечеджесинъ, – деди.

14 Юреклеринъиз сыкъылмасын. Аллагъа иман этесиз, Манъа да иман этинъиз! ² Бадамнынъ эвинде ода чокъ. Ойле олмаса эди, Мен сизге ер азырламагъа кетем, дер эдимми? ³ Мына, Мен барып сизге ер азырлайджагъым да, кене келип, сизни яныма алып кетеджегим. Сонъ Мен олгъан ерде сиз де оладжакъсынъыз. ⁴ Мен бараджакъ ёлны сиз билесиз.

⁵ – Рабби! – деди Онъа Тома. – Къаерге кетяйткъанынъны биз бильмеймиз. Ёлуны да насыл билейик?

⁶ Иса онъа деди:

– Мен – ёл, акъикъат ве аят олам. Бабагъа келеджек эр ким тек Меним вастамнен келе. ⁷ Эгер Мени бильген олсанъыз, Бадамны да биледжексиз. Шимди Оны билесиз ве Оны корьдинъиз.

⁸ Филип Онъа деди:

– Рабби, бизге Бабаны косьтер, бу биз ичюн етерли!

⁹ – Филип, – деди Онъа Иса. – Мен о къадар вакъыттан берли сизнен берабер олдым, ве Мени бильмейсинъми? Мени корьген адам Бадамны да корьди. Сен насыл этип, «Бизге Бабаны косьтер», дейсинъ? ¹⁰ Мен Бабада, Баба исе Менде

олгъанына инанмайсынъмы? Мен сизге айткъан сёзлерни Озюмден айтмайым, Менде олгъан Баба шу ишлерни беджере. ¹¹ Мен Бабада, ве Бадам Менде олгъанына, Манъа инанынъыз. Эгер бунъа да инанмасанъыз, ич олмадым япкъан ишлерим ичюн Манъа инанынъыз. ¹² Сизге керчектен догърусыны айтам: Манъа иман эткен адам Мен япкъан ишлеримни озю япаджакъ ве атта бундан буюк ишлер де япаджакъ, чюнки Мен Бабанынъ янына кетятам. ¹³ Меним адымдан бир шей сорасанъыз, оны беджереджегим. Бойледже, Баба Огълунда шерефленеджек. ¹⁴ Меним адымдан не сорасанъыз, Мен оны беджереджегим.

¹⁵ Эгер Мени севсенъиз, эмирлеримни тутаджакъсынъыз. ¹⁶ Мен Бабадан сорайджагъым, ве О, эбедий сизнен къаладжакъ башкъа Къорчалайыджыны береджек. ¹⁷ О – Акъикъат Рухудыр. Дюнья Оны къабул этип оламаз, чюнки Оны корьмей ве бильмей. Сиз исе Оны билесиз, чюнки О, эр вакъыт сизнен, ве ичинъизде оладжакъ. ¹⁸ Сизни оксюз къалдырмам, янынъызгъа къайтып келеджем. ¹⁹ Бираздан сонъ дюнья Мени корьмейджек. Амма сиз Мени кореджексиз, чюнки Мен яшамакътам, сиз де яшайджакъсыз. ²⁰ Шу куню биледжексиз ки, Мен Бабада, сиз Менде ве Мен сизде олам. ²¹ Ким Меним эмирлеримни алса ве оларны тутса, о, Мени севе. Ким Мени севсе, Бадам да оны севеджек. Мен де оны севедем ве Озюмни онъа косьтереджем, – деди Иса.

²² Сонъ Иуда (Искарриот дегиль):

– Рабби, Сен не ичюн Озюмни дюньягъа дегиль, лякин бизге косьтермеге истейсинъ? – деди.

²³ Иса онъа шойле джевап берди:

– Ким Мени севсе, Меним сёзюмни тутаджакъ, ве Бадам оны севеджек. Биз онъа келип, Озюмиз онен яшайджакъмыз. ²⁴ Ким Мени севмесе, сёзлеримни тутмайджакъ. Сиз эшиткен сёз исе Меним дегиль, лякин Мени ёлагъан Бабанынъ сёзюдир. ²⁵ Буны Мен даа сизнен олгъанымда айттым.

²⁶ Къорчалайыджы исе, Меним адымдан Баба ёллайджакъ Мукъаддес Рух сизге эр шейни огретеджек ве Меним сизге айткъан эписи сёзлеримни О, акъылынъызгъа кетиреджек.

²⁷ Мен сизге барышыкъ къалдырам; Озь барышыгъымны сизге берем. Дюнья бергени киби Мен бермейим. Юреклеринъиз сыкъылмасын, къоркъманъыз.

²⁸ Сизге айткъанымны: «Мен сизден кетятам ве кене къайтаджам», эшиттинъиз. Эгер Мени севген олсанъыз, «Бадамнынъ янына кетятам» дегениме къуваныр эдинъиз. Чюнки Бадам Менден буюктир. ²⁹ Бу шейлер ерине кельгенинен иман этинъиз деп, олар даа олмаздан эвель Мен сизге айттым.

³⁰ Сизнен лаф этмек ичюн чокъ вакъыт къалмады. Чюнки бу дюньянынъ башлыгъы †† келеята. Онынъ пайы исе Менде ёкъ. ³¹ Лякин дюнья бильсин ки,

† 13.36-38
Матта 26.31-35;
Марк 14.27-31;
Лука 22.31-34.

†† Демек, Иблис.

Мен Бабаны севем, Баба Манъя не буюргъан олса, оны беджерем. Энди турунъыз, бу ерден кетейик.

15 Мен – акъикъый юзюм асмасы олам, Бабам исе – багъдждыдыр. ² Мендеки мейва бермеген эр бир пытакъны О, кесип ташлай. Мейва берген эр бир пытакъны исе, даа чокъ мейва берсин деп, пытап темизлей. ³ Меним сизге айткъан Сёзюм ичюн сиз энди темизсинъыз. ⁴ Менде олунъыз, Мен де сизде оладжакъым. Асмада къалмагъан пытакъ озь-озюнден мейва берип оламай; сиз де Менде къалмасанъыз, мейва берип оламазсыз.

⁵ Мен – юзюм асмасы олам, сиз – пытакъларысынъыз. Ким Менде олса, Мен де онда олсам, о, чокъ мейва бере, чюнки Менсиз ич бир шей япып оламайсыз. ⁶ Ким Менде олмаса, кесильген пытакъ киби атыладжакъ ве къуруйджакъ. Бойле пытакъларны джыйып, атешке атып якълар. ⁷ Эгер сиз Менде къалсанъыз ве сёзлерим де сизде къалса, истегенинъизни соранъыз, сизге бериледжек. ⁸ Сиз чокъ мейва берсенъиз ве Меним шегиртлерим олсанъыз, Бабам шерефленеджек.

⁹ Бабам Мени насыл севген олса, Мен де сизни ойле севдим. Меним севгимде булунынъыз. ¹⁰ Мен Бабамнынъ эмирлерини тутып, Онынъ севгисинде булунам. Сиз де Меним эмирлеримни тутсанъыз, Меним севгимде булунаджакъсыз.

¹¹ Меним къуванчым сизде олсун ве сизинъ къуванчынъыз бутюнлей олсун деп, Мен бу сёзлерни сизге айттым. ¹² Меним эмирим шудыр: Мен сизни насыл севген олсам, сиз де бир-биринъизни ойле севинъиз. ¹³ Ким озь джаныны достлары ичюн берсе, бундан юксек севги ёкъ. ¹⁴ Эгер сиз буюргъанларымны беджерсенъиз, сиз Меним достларымсыз. ¹⁵ Мен сизге энди «къул» демейим, чюнки къул эфендисининъ не якъланыны бильмей. Сизге исе «достларым» дедим, чюнки Бабамдан эшиткен эр шейни сизге бильдирдим.

¹⁶ Сиз Мени сайламадынъыз, лякин Мен сизни сайладым ве сизни, юргеге ве гъайып олмайджакъ мейва бермеге тайин эттим. Шунынъ ичюн, Меним адымдан Бабадан не истесенъиз, О, сизге береджек.

¹⁷ Мен сизге буюрам: бир-биринъизни севинъиз! ¹⁸ Эгер дюньянынъ сизни кореджек козю олмаса, билинъиз ки, сизден эвель онынъ Мени кореджек козю ёкъ эди. ¹⁹ Сиз бу дюньядан олгъан олсанъыз, дюнья сизни озюньки киби север эди. Амма сиз бу дюньядан дегильсиз, лякин Мен сизни дюньядан сайлап алдым. Ана шу себептен дюньянынъ сизни кореджек козю ёкъ. ²⁰ «Къул озь эфендисинден устюн олмаз», деген лафны акъылынъызда тутунъыз. Эгер Мени къувгъан олсалар, сизни де къуваджакълар. Эгер Меним сёзлеримни туткъан олсалар, сизинъкилерини де тутаджакълар.

²¹ Адамлар бунинъ эписини сизге Меним адым ичюн япаджакълар, чюнки Мени Ёллагъанны бильмейлер. ²² Эгер Мен келип оларгъа айтмагъан олсам, оларда гуна олмаз эди. Энди исе гунасына сылтав къалмады. ²³ Мени кореджек козю олмагъан адамнынъ Бабамны да кореджек козю ёкъ. ²⁴ Эгер Мен олар арасында, башкъалары асыл япып оламагъан ишлерни япмагъан олсам, оларда гуна олмаз эди. Энди исе ишлеримни корьдилер ве Мени де, Бабамны да кореджек козю олмады. ²⁵ Бу оларнынъ Къанунынъда: «Себепсиз оларнынъ Мени кореджек козю ёкъ эди», – деп язылгъан шей беджерильмек ичюн олмакъ керек эди.

²⁶ Бабамдан Мен сизге Къорчалайдыжыны ёллайджам. О, Бабамдан чыкъаяткъан Акъикъат Рухудыр. О кельгенде, Меним акъкъымда шаатлыкъ этеджек. ²⁷ Сиз де шаатлыкъ этеджексиз, чюнки сиз башындан Меннен берабер эдинъиз.

16 Сиз ёлдан урулманъыз деп, Мен буны сизге айттым. ² Сизни синагогадан айыраджакълар. Ойле заман келеята ки, сизни ольдюрген эр бир адам, буны япып, Аллагъа хызмет этем, деп тюшюнеджек. ³ Бу ишлерни япаджакълар, чюнки олар не Бабамны, не Мени таныдылар. ⁴ Онынъ вакъты-саати кельгенде, сёзлеримни хатырланъыз деп, Мен буны сизге бильдирдим. Эвельден сизге буны айтмадым, чюнки сизнен берабер эдим. ⁵ Энди исе Мени Ёллагъаннынъ янына кетем. Амма аранъыздан ич кимсе Менден: «Къайда кетесинъ?» – деп сорамай. ⁶ Лякин буны сизге айткъаным ичюн, юреклеринъиз гъам-къайгъыгъа толды. ⁷ Амма сизге акъикъатны айтам: Меним кететкъаным сиз ичюн файдалыдыр. Чюнки эгер Мен кетмесем, Къорчалайдыжы сизге кельмез. Эгер кетсем, Оны сизге ёллайджакъым. ⁸ О исе келип, гуна, инсафлыкъ ве суд акъкъында дюньянынъ къабаатыны белли этеджек. ⁹ Гуна акъкъында, чюнки адамлар Манъя иман этмейлер. ¹⁰ Инсафлыкъ акъкъында, чюнки Мен Бабагъа кететам, ве сиз Мени энди корьмейджексиз. ¹¹ Суд акъкъында, чюнки бу дюньянынъ башлыгъы † суд этильди.

¹² Сизге даа чокъ шей айтмакъ керегим, лякин шимди оны анълап оламайсыз. ¹³ Амма О, Акъикъат Руху кельгенде, О, сизни бутюн акъикъат ёлуна алып бараджакъ. О, Озюнден айтмайджакъ. Не эшитсе, шуны айтаджакъ ве келеджекте оладжакъларны сизге ачыкъ-айдын этеджек. ¹⁴ О, Мени шерефлейджек, чюнки Менден эшиткен шейлерни сизге ачыкъ-айдын этеджек. ¹⁵ Бабанынъ олгъан эр шейи Менимкидир. Ана шу себептен, О, Менден эшиткен шейлерни сизге ачыкъ-айдын этеджек, дейим. ¹⁶ Бираздан сиз Мени корьмейджексиз, бираздан да кене Мени кореджексиз.

¹⁷ О вакъыт Исанынъ шегиртлери озъара:

† Демек, Иблис.

– Онынъ бизге: «Бираздан сиз Мени корьмейджексиз, бираздан да кене Мени кореджексиз», ве «Чюнки Мен Бабамнынъ янына кетем», айткъанынынъ манасы не? – дедилер.

¹⁸ Сонъ олар:

– «Бираздан» дегенинен не айтмагъа истей? Биз анълап оламаймыз! – дей эдилер.

¹⁹ Иса, шегиртлери Ондан бу шейлер акъкъында сорамагъа истегенлерини билип, деди:

– «Бираздан Мени корьмейджексиз, бираздан да кене Мени кореджексиз», деген сёзлерим акъкъында деп сорашасынъызмы? ²⁰ Сизге керчектен догърусыны айтам: сиз агълайджакъсыз ве юреклеринъиз янаджакъ, дюнья исе къуванаджакъ. Сиз дертлер чекеджексиз, лякин дертлеринъиз къуванчкъа айланаджакъ. ²¹ Бала догъган къадын дертлер чеке, чюнки онынъ вакъты кельди. Амма бала догъгъандан сонъ, дертлерини унута, чюнки дюньягъа янъы адамнынъ кельгенине къувана. ²² Сиз де шимди дертлер чекесиз, лякин Мен сизни кене кореджем, ве юреклеринъиз къуванчкъа толаджакъ, ве къуванчынъызны сизден ич кимсе тутып аламаз.

²³ О куню Менден ич бир шей сорамайджакъсыз. Сизге керчектен догърусыны айтам: эгер Меним адымдан Бабадан не сорасанъыз, О, сизге береджек. ²⁴ Шимдигедже Меним адымдан Бабадан ич бир шей сорамадынъыз. Соранъыз ве аладжакъсыз, ве къуванчынъыз там оладжакъ.

²⁵ Бу шейлерни Мен сизге кинаенен айттым. Лякин ойле бир вакъыт келе ки, энди сизге кинаенен айтмайджагъым, Баба акъкъында ачыкътан-ачыкъ айтаджагъым. ²⁶ О куню Меним адымдан сораиджакъсыз. Мен исе, сиз ичюн Бабадан сораиджагъым, демейим. ²⁷ Баба Озю исе сизни сева, чюнки сиз Мени севип, Алладан чыкъкъаныма инандынъыз. ²⁸ Мен Бабадан чыкъып, дюньягъа кельдим. Энди кене дюньядан кетип, Бабагъа къайтам.

²⁹ – Мына, шимди Сен ачыкъ-айдын айтасынъ, кинаенен лаф этмейсинъ, – деди шегиртлер Исагъа. ³⁰ – Шимди билемиз ки, Сен эр шейни билесинъ ве ич бир адамгъа Сенден сорамакънынъ кереги ёкъ. Шунунъ ичюн биз Сен Алладан кельгенинъе инанамыз.

³¹ – Энди инанасынъызмы? – деди Иса оларгъа.

³² – Мына, ойле вакъыт келеята ве энди кельди ки, эр биринъиз озь тарафынъызгъа къачаджакъсыз, ве Мен бир Озюм олып къаладжагъым. Амма Мен ялынъыз дегилим, чюнки Баба Меннен берабер.

³³ Сиз Менде барышыкъ тапмакъ ичюн буларны сизге айттым. Дюньяда къаза-беля устюнде яшайсынъыз. Лякин джесюр олунъыз: Мен бу дюньяны енъдим.

17 Шу сёзлерден сонъ Иса козьлерини кокке котерип, деди:

– Эй Баба! Вакъыт кельди. Огъул Сени шеревлемек ичюн, Огъулны шеревле, ² чюнки Сен

Онъа бутюн яшагъанларнынъ устюнде къудретни бердинъ, Сен Онъа берген адамларнынъ эписине О, эбедий аят берсин. ³ Эбедий аят исе – Сени, бирден-бир акъикъий Алланы эм де Сен ёллагъан Иса Месихни танып-бильмектир.

⁴ Манъа берген вазифенъни беджерип, Мен ер юзюнде Сени шеревледим. ⁵ Мына, Баба, Сенинъ огюнде Мени шеревле. Дюнья яратылмаздан эвель Сенинъ огюнде Менимки олгъан шеревфни Манъа къайтар.

⁶ Сен дюньядан Манъа берген адамларгъа Сенинъ адынъны ачтым. Олар Сенинъ эдилер, ве Сен оларны Манъа бердинъ, ве олар Сенинъ сёзюнъни туттылар. ⁷ Олар энди билелер ки, Сен Манъа берген эр шей Сенден келе, ⁸ чюнки Манъа берген сёзлеринъни оларгъа айттым. Олар исе сёзлеринъни къабул этип, Мен Сенден чыкъып кельгенимни керчектен анъладылар, Мени Сен ёллагъанынъа инандылар.

⁹ Мен олар ичюн сораим. Дюнья ичюн дегиль, лякин Сен Манъа берген адамлар ичюн сораим, чюнки олар Сениндир. ¹⁰ Меним эр бир шейим – Сенинъ, Сенинъ эр бир шейинъ исе – Менимдир. Меним шеревфим оларнен багълы.

¹¹ Мен энди бу дюньяда олмайджам. Олар бу дюньяда къалалар, Мен исе Санъа къайтам. Эй мукъаддес Баба! Сен Манъа берген адынъда оларны сакъла, олар да Биз киби бирлик олсунлар.

¹² Мен оларнен олгъанымда, Сен Манъа берген адынъда Мен оларны сакълап къорчаладым. Олардан ич бири гъайып олмады. Тек джеэнемге тюшеджек адам гъайып олды, чюнки Язы беджерильмек керек эди.

¹³ Энди исе Санъа къайтам. Меним къуванчым оларда там олмакъ ичюн буларны даа дюньяда олгъанымда айтам. ¹⁴ Мен оларгъа Сенинъ Сёзюнъни бильдирдим. Дюньянынъ оларны кореджек козю ёкъ, чюнки Мен бу дюньядан олмагъаным киби, олар да бу дюньядан дегиллер. ¹⁵ «Оларны дюньядан ал», демейим, лякин «Оларны яманлыкътан къорчала», дейим. ¹⁶ Мен бу дюньядан олмагъаным киби, олар да бу дюньядан дегиллер. ¹⁷ Оларны акъикъат кучюнен азиз эт. Сенинъ Сёзюнъ – акъикъаттыр. ¹⁸ Сен Мени дюньягъа ёллагъанынъ киби, Мен де оларны дюньягъа ёлладым. ¹⁹ Олар акъикъатта азиз олсунлар деп, Мен Озюмни олар ичюн Санъа багъышлайым.

²⁰ Мен тек олар ичюн сорамайым, оларнынъ лафыны эшитип Манъа иман этеджеклер ичюн де сораим. ²¹ Оларнынъ эписи бирлик олсунлар. Эй Баба, Сен Менде ве Мен Сенде олгъаным киби, олар да Бизде олып, бирлик олсунлар. Сонъ дюнья Мени Сен ёллагъанынъа инанаджакъ. ²² Биз бирлик олгъанымыз киби, олар да бирлик олсунлар деп, Сен Манъа берген шеревфинъни Мен оларгъа да бердим. ²³ Сен Менде, Мен исе оларда олам. Олар там бирлик олсунлар. Сонъра дюнья

Мени Сен ёллагъанынъны ве, Мени насыл севсенъ, оларны да ойле севгенинъни биледжек.

²⁴ Эй Баба! Сен Манъа берген адамлар Меннен берабер бир ерде оладжакъларыны истейим. Сен Манъа берген шерефимни олар коръсюн. Бу шерефимни Сен Манъа, Мени дюнья яратылмаздан эвель севгенинъ ичюн бердинъ.
²⁵ Эй адалетли Баба! Дюнья Сени танымагъан олса да, Мен Сени таныдым. Бу адамлар да Мени Сен ёллагъанынъны бильдилер.
²⁶ Сенинъ адынъны оларгъа бильдирдим ве даа бильдиреджегим. Сонъ Манъа олгъан севгинъ оларда да олсун, ве Мен оларда олайым.

18 Бу сёзлерни айткъан сонъ, Иса Озь шегиртлеринен о ерден чыкъып, Кидрон вадийининъ башкъа тарафына кечти. Шу ерде бир багъ бар эди. Иса шегиртлеринен берабер багънынъ ичине кирдилер.
¹² Исаны саткъан Иуда да о ерни биле эди, чюнки Иса шегиртлеринен берабер о ерде сыкъ-сыкъ топлаша эдилер.
³ Бойлеликнен, Иуда бир арбий болюкни эм де баш руханийлерден ве фериселерден мемурларны алып, о ерге кельди. Къолларында лампатлар, фенерлер ве сила бар эди.

⁴ Иса, Озюне оладжакъ эр шейни биле эди. О, адамларнынъ огюне чыкъып, сорай:

– Кимни къыдырасыз?

⁵ – Назаретли Исаны, – деп джевап бере олар.

– Бу Меним, – дей Иса.

Исаны саткъан Иуда да оларнынъ арасында тура эди.
⁶ Иса «Бу Меним» дегенинен, олар арткъа чекилип, озьлерини ерге ташладылар.
⁷ Иса олардан кене сорай:

– Кимни къыдырасыз?

– Назаретли Исаны, – дейлер олар.

⁸ – Сизге айттым да, бу Меним. Эгер Мени къыдырсанъыз, бу адамларны йиберинъиз, кетсинлер, – деди оларгъа Иса.
⁹ Шунынънен, Онынъ эвельден: «Сен Манъа берген адамлардан ич бирисини гъайып этмедим», деген сёзлери беджерильмек керек эди.

¹⁰ Шу анъ Симон Пётр озь къылычыны чыкъарды да, баш руханийнинъ къулуны урып, онынъ онъ къулагъыны кесип атты. Къулнынъ ады Малхос эди.

¹¹ Иса Пётргъа:

– Къылычынъны къынына сакъла! Бабам Манъа берген къадени ичмемми? – деди.

¹² О вакъыт болюкнинъ аскерлери, бинъбашы ве еудийлернинъ мемурлары Исаны якъалап багъладылар.
¹³ Оны башта Аннаснынъ алдына алып кельдилер. Анна о йылы баш руханий

олгъан Каяфанынъ къайнатасы эди.
¹⁴ Эвельден еудий башлыкъларына: «Халкъ ичюн бир адамнынъ ольгени яхшыджа», деп акъыл огреткен адам Каяфа эди.

¹⁵ Исанынъ артындан Симон Пётр ве даа башкъа бир шегирт кеттилер. Бу шегирт баш руханийнен таныш эди, шунынъ ичюн о, Исанен берабер баш руханийнинъ азбарына кирди.
¹⁶ Пётр исе тышарыда, къапунынъ янында тура эди. Сонъ баш руханийнен таныш олгъан шегирт чыкъты ве къапуны къаравул эткен къызгъа бир шейлер айтып, Пётрны ичериге алып кирди.
¹⁷ О вакъыт, къапуны къаравул эткен къыз Пётрдан:

– Сен де о адамнынъ шегиртлеринден дегильсинъми? – деп сорады.

– Ёкъ! – деди Пётр.

¹⁸ Ава сувукъ олгъаны ичюн, о ерде тургъан къуллар ве мемурлар комюрден атеш якъып, къызына эдилер. Пётр да оларнен берабер къызынып тура эди.

¹⁹ О вакъыт баш руханий Исагъа Онынъ шегиртлери ве огретюви акъкъында суаллер бере эди.
²⁰ Иса онъа джевап берди:

– Мен бутюн дюньягъа ачыкъ айттым. Эр вакъыт еудийлернинъ эписи топлашкъан синагогаларда ве Алланынъ Сарайында огреттим, гизли ич бир шей айтмадым.
²¹ Не ичюн Менден сорайсынъ? Меним лафларымны эшиткенлерден сорап биль, олар айткъанымны билелер.

²² Иса буларны айткъан вакъытта, якъын тургъан мемурлардан бири, Исанынъ бетине урып:

– Баш руханийге насыл джевап бересинъ? – деди.

²³ Иса джевап берип:

– Эгер Мен янълыш айткъан олсам, о, янълыш олгъаны акъкъында шаатлыкъ бер. Эгер догъру айткъан олсам, не ичюн Мени урасынъ? – деди.

²⁴ Бундан сонъ Анна Исаны багълангъан алда баш руханий Каяфагъа ёллады.

²⁵ Симон Пётр исе даа къызынып тура эди.

– Сен де Онынъ шегиртлеринден дегильсинъми? – деп сорадылар ондан.

– Ёкъ! – деп инкяр этти о. ^{##}

²⁶ Баш руханийнинъ къулларындан бири, Пётр къулагъыны кесип аткъан адамнынъ сою эди. Бу къул Пётргъа:

– Багъчада сени Онен берабер корьмедимми? – деди.
²⁷ Пётр кене инкяр этти. Шу анъ хораз къычырды.

‡ 18.15-18

Матта 26.69-70;

Марк 14.66-68;

Лука 22.55-57. †† 18.19-24

Матта 26.59-66;

Марк 14.55-64;

Лука 22.66-71. †† 18.25-27

Матта 26.71-75;

Марк 14.69-72;

Лука 22.58-62.

† 18.1-11

Матта 26.47-56;

Марк 14.43-50;

Лука 22.47-53. †† 18.12-14

Матта 26.57-58;

Марк 14.53-54;

Лука 22.54.

²⁸ Исаны Каяфанынъ эвинден преториягъа † алып бардылар. Саба эрте эди. Еудийлер арамланмамакъ ичюн, сарайгъа кирмедилер, чюнки Песах ашыны ашамагъа истедилер. ††²⁹ Шу себептен Пилат тышарыгъа, оларнынъ алдына чыкъты.

– Бу адамны неде къабаатлайсыз? – деп сорады.

³⁰ – Эгер О, яманлыкъ япмагъан олса, Оны санъа алып кетирмез эдик, – деп джевап берди олар.

³¹ – Оны озюньиз алынъыз да, озь Къанунынъыз боюнджа суд этинъиз, – деди Пилат.

– Бизим ич кимсени олюм джезасына бермеге акъкъымыз ёкъ, – деди онъа еудийлер.

³² Шунынънен, Исанынъ, Озюнинъ келеджек олюм акъкъында айткъан сёзлери ерине кельмек керек эди.

³³ Пилат преториягъа къайтып Исаны чагъырды да:

– Сен еудийлернинъ Падишасы оласынъмы? – деп сорады.

³⁴ – Бу лаф озюньден чыкътымы, я да башкъалары санъа Меним акъкъымда айттылармы? – деп сорады Иса.

³⁵ – Не, мен еудийимми? Сени манъа Озь халкъынъ, Озь баш руханийлеринъ якъалап бердилер. Сен насыл иш яптынъ? – деди Пилат.

³⁶ Иса джевап берди:

– Меним Падишалыгъым бу дюньядан дегиль. Эгер Падишалыгъым бу дюньядан олгъан олса, еудий башлыкъларынынъ къолуна Манъа берильмемек ичюн, хызметчилерим курешир эдилер. Ёкъ, Меним Падишалыгъым бу ерден дегиль.

³⁷ – Демек, Сен падиша экенсинъ де? – деди Пилат.

– Сен озюнь Манъа «Падиша» дейсинъ, – деди Иса. – Мен акъикъат акъкъында шаатлыкъ этмек ичюн догъдым ве шу макъсатнен дюньягъа кельдим. Ким акъикъат тарафында олса, Меним сесимни эшите.

³⁸ – Акъикъат недир? – деп сорады Пилат. Буны айтты да, кене тышарыгъа, еудийлернинъ алдына чыкъты.

– Мен Онда ич бир къабаат тапмайым, – деди оларгъа. ‡

³⁹ – Сизинъ бир адетинъиз бар: сиз ичюн Песах Байрамында бир мабюсны азат этем. Истейсизми, еудийлернинъ Падишасыны сизге азат этейим?

⁴⁰ Лякин олар къычырып, кене:

– Оны дегиль, Бараббаны азат эт! – деди.

Барабба исе айдут эди.

† Претория – укюмдар Пилат яшагъан ве римли аскерлер яткъан ер. †† 18.28-38а

Матта 27.1-2, 11-14;

Марк 15.1-5;

Лука 23.1-5. ‡ 18.38б-19.16а

Матта 27.15-31;

Марк 15.6-20;

Лука 23.13-25.

¹⁹ О вакъыт Пилат Исаны къамчыламагъа буюрды. ² Аскерлер исе тикенлерден тадж ясап, Онынъ башына кечирдилер, устюне мор тюсю урба †† кийдирдилер. ³ Исанынъ янына келип:

– Яшасын еудийлернинъ Падишасы! – деп, Онынъ бетине ура эдилер.

⁴ Сонъ Пилат кене тышарыгъа чыкъып, халкъкъа:

– Мына, Оны огюньизге чыкъараджам.

Билинъиз: мен Онда ич бир къабаат тапмадым! – деди.

⁵ О вакъыт, башына тикенли тадж, устюне мор тюсю урба кийильген Иса тышарыгъа чыкъты.

– Мына, о адам! – деди Пилат оларгъа. ⁶ Баш руханийлер ве мемулар Исаны корип:

– Оны хачкъа мыхла, хачкъа! – деп къычырдылар.

– Оны сиз алынъыз да, хачкъа мыхланъыз! Мен

Онда ич бир къабаат тапмадым, – деди Пилат

оларгъа. ⁷ Еудийлер онъа джевап берип:

– Бизде Къанун бар. Къанунымыз боюнджа Онъа

ольмек керек, чюнки О, Озюни Алланынъ Огълу

япты, – дедилер. ⁸ Пилат буны эшитип, даа чокъ

къоркъты. ⁹ Къайтып, преториягъа кирди ве

Исадан:

– Сен къаерденсинъ? – деп сорады. Лякин Иса онъа джевап бермеди.

¹⁰ – Манъа джевап бермейсинъми? – деди Пилат. – Сени хачкъа мыхламагъа да, азат этмеге де

къудретим олгъаныны бильмейсинъми?

¹¹ Иса джевап берди:

– Эгер санъа юкъарыдан берильмеген олса, сенде Меним устюмде ич бир къудретинъ олмаз эди. Шу

себептен Мени сенинъ къолунъа бергеннинъ гунасы сенинъ гунанъдан буюк.

¹² Бу сёзлерден сонъ Пилат Исаны азат этмеге чаресини къыдырып башлады. Амма еудийлер

къычырып:

– Эгер Оны азат этсенъ, Сен императорнынъ

досту дегильсинъ! Озюне падиша деген эр бир

адам императоргъа къаршыдыр! – дедилер.

¹³ Пилат бу сёзлерни эшитип, Исаны тышарыгъа

алып чыкъты, озю исе еудийдже «Габбата» деген

Таш Тёшеме устюндеки къады курсюсине отурды.

¹⁴ Шу куню азырланув куню, Песах Байрамынынъ

арфеси эди. Вакъыт уйлеге якъын эди. Пилат

еудийлерге:

– Мына, Падишанъыз! – деди.

¹⁵ – Ёкъ эт Оны, ёкъ эт! Хачкъа мыхла! – деп

къычырды олар.

– Сизинъ Падишанъызны хачкъа мыхлайыммы? – деп сорады Пилат.

– Императордан башкъа падишамыз ёкъ, – деди баш руханийлер.

¹⁶ Ахыр-сонъу Пилат Исаны хачкъа мыхламакъ ичюн оларгъа берди. Олар исе Исаны алып

кеттилер. ††¹⁷ Иса Озь хачыны котерип, «Къафа

†† Бунъа ошагъан урбаны тек падишалар кие эдилер. †† 19.16б-27

Ери», еудийдже Голгофа деген ерге кельди. ¹⁸ О ерде Исаны хачкъа мыхладылар. Онен берабер даа эки адамны мыхладылар, Иса ортада, бириси онъ, экинжиси сол тарафта эдилер. ¹⁹ Пилат:

«Назаретли Иса, еудийлернинъ Падишасы», деп яздырды да, языны хачнынъ тѣпесине астырды.

²⁰ Иса хачкъа мыхлангъан ер шеэрге якъын олгъаны ичюн, бу языны чокъ адам окъуды. Язы еудий, латин ве юнан тиллеринде язылгъан эди.

²¹ Еудийлернинъ баш руханийлери исе Пилаткъа барып шойле дедилер:

– «Еудийлернинъ Падишасы» деп язма. Лякин: «Бу адам: „Мен еудийлернинъ Падишасым“, деди», – деп яз.

²² – Нени язгъан олсам, шуны яздым, – деди Пилат.

²³ Аскерлер Исаны хачкъа мыхлагъан сонъ, Онынъ урбасыны алдылар. Эр бир аскерге айырып, усть урбасыны дѣрт парчагъа больдилер. Тюп урбасы исе къалды. О, бойдан-бойгъа тикишсиз токълугъан эди. ²⁴ Аскерлер бир-бирине:

– Буны йыртмайыкъ, о ичюн джереп чекейик, кимге тыоше, онынъки олсун, – дедилер.

Шунынънен, Язынынъ сѣзлери: «*Урбаларымны озъара больдилер, урбам ичюн джереп чектилер*», – беджерильмек керек эди. Аскерлер де бойле яптылар.

²⁵ Исанынъ хачы янынъда Онынъ анасы, анасынынъ татасы, Клопаснынъ апайы Мерьем ве магалалы Мерьем тура эдилер. ²⁶ Иса анасыны ве янынъда Озюнинъ севимли шегирти тургъаныны коръди де, анасына:

– Эй къадын, мына бу сенинъ огълунъ! – деди.

²⁷ Сонъ шегиртине:

– Мына бу сенинъ ананъ! – деди. О вакъыттан башлап о шегирт Мерьемни озъ эвине алды.

²⁸ Бундан сонъ Иса энди эр шей беджерильгенини билип, Язы сонъунадже беджерильсин деп, О:

– Сувсадым! – деди. [†]

²⁹ О ерде экиш шарапкъа толу бир савут бар эди. Аскерлер сюнгерни экиш шарапкъа батырдылар ве эзов отунынъ деметине илиштирип, Исанынъ агъзына узаттылар. ³⁰ Иса бир ютум шарап ичип:

– Эр шей ерине кельди! – деди де, башыны эгип джан берди.

³¹ О куню – азырланув куню, раатлыкъ кунюнинъ арфеси эди. Беденлер хачларда раатлыкъ кунюнде, хусусий буюк бир байрам кунюнде къалмасынлар деп, еудийлер Пилаттан, хачкъа мыхлангъан адамларнынъ балдырларыны сындырып, беденлерини хачлардан аладжакъларыны истедилер. ³² Аскерлер барып, Исанен берабер хачкъа мыхлангъан биринджи, сонъ экинджи

адамнынъ балдырларыны сындырдылар.

³³ Исанынъ янына барып, Онынъ энди ольгенини коръдилер ве балдырларыны сындырмадылар.

³⁴ Лякин аскерлерден бири Исанынъ багърыны мызракънен тешти. Шу дакъкъасы Онынъ багърындан къан ве сув акъып чыкъты.

³⁵ Буны корьген адам, сиз де иман этмек ичюн, шаатлыкъ этти. Онынъ шаатлыкъы догърудыр, о, акъикъатны айткъаныны биле.

³⁶ «*Онынъ кемиги сындырылмайджакъ*», – деген Язы беджерильсин деп, бу шейлер олды.

³⁷ Язынынъ башкъа бир еринде шойле айтылгъан: «*Бедени тешильген Адамгъа тикилип бакъаджакълар*» .

³⁸ Бундан сонъ ариматеялы Юсуф Исанынъ беденини хачтан тюшюрмек ичюн Пилаттан разылыкъ сорады. Юсуф Исанынъ шегирти эди, лякин гизлиден, чюнки еудийлерден къоркъа эди. Пилат онъа разылыкъ берди. О вакъыт Юсуф барып, Исанынъ беденини хачтан алды.

^{††39} Никодим де онен берабер кетти. О, эвельден, гедже Исагъа кельген эди. О, 30 литр [‡] мюрнен алоэ къарышмасыны алып кельди. ⁴⁰ Олар экиси Исанынъ беденини алып, еудийлернинъ дефн адетлерине коре, Оны бу къокъулы шейлернен кетен безге сардылар. ⁴¹ Иса хачкъа мыхлангъан ерде бир багъча бар эди. О багъчада даа ич бир кимсе дефн этильмеген янъы къабир бар эди.

⁴² Еудийлернинъ раатлыкъ кунюне азырланув куню олгъаны ичюн, олар, бу ер якъын, деп, Исаны шу къабирге къойдылар.

20 Афтанынъ биринджи куню саба эрте, даа къаранлыкъ олгъанда, магалалы Мерьем къабирнинъ янына келип, къабир агъзындаки ташнынъ авдарылгъаныны коръди. ^{††2} О, чапып Симон Пѣтр ве башкъа, Исанынъ севимли шегиртине кельди де:

– Олар Раббини къабирден алып кеткенлер, Оны не ерге къойгъанларыны бильмеймиз, – деди.

³ Шу анъ Пѣтр ве башкъа шегирт чыкъып, къабир тарафына кеттилер. ⁴ Экиси берабер чапып бардылар. Амма о шегирт Пѣтрдан тездже чапып, къабирге биринджи барып етти. ⁵ О, эгилип ичериге козь ташлады, о ерде тек кетен безлер яткъаныны коръди, лякин озю къабирге кирмеди.

⁶ Онынъ артындан Симон Пѣтр келип чыкъты ве къабирге кирип, ерде яткъан кетен безлерни коръди. ⁷ Исанынъ башына сарылгъан явлукъ исе кетен безлернен берабер дегиль, айыры ерде сарылып къоюлгъан эди. ⁸ О вакъыт, эвель кельген шегирт де къабирге кирди ве буны корип, иман

†† 19.38-42

Матта 27.57-61;

Марк 15.42-47;

Лука 23.50-56. ‡ 30 литр – юнанджа «100 литра». Бир литр – къарарнен 330 грамм. †† 20.1-10

Матта 28.1-10;

Марк 16.1-8;

Лука 24.1-12.

Матта 27.32-44;

Марк 15.21-32;

Лука 23.26-43. † 19.28-30

Матта 27.45-56;

Марк 15.33-41;

Лука 23.44-49.

этти. ⁹ Лякин Иса олюлерден тириледжек, деген Языны олар даа анъламай эдилер. ¹⁰ Сонъ шегиртлер кене озъ эвлерине къайтып кеттилер.

¹¹ Меръем исе къабирнинъ янында турып, агълай эди. Агълай-агълай, бир эгилип къабир ичине бакъты. ¹² Анда безъ урба кийген эки мелекни коръди. Бири Исанынъ бедени яткъан ернинъ башы уджунда, экинжиси исе аякъ уджунда отура эди. ¹³ Олар Меръемге:

– Эй къадын, сен не ичюн агълайсынъ? – дедилер.

– Раббимни алып кеткенлер, Оны къаерге къойгъанларыны бильмейим, – деди о. ¹⁴ Буны айткъанынен, артына айланып, онынъ янында тургъан Исаны коръди. Лякин Онынъ Иса олгъаныны бильмеди.

¹⁵ – Эй къадын, сен не ичюн агълайсынъ? Кимни къыдырасынъ? – деди Иса онъа. Меръем Оны багъчаджы белледи. Онъа:

– Эфенди, эгер сен Оны алып кеткен олсанъ, къаерге къойгъанынъны манъа айт, мен Оны барып алайым, – деди. ¹⁶ Иса онъа:

– Меръем! – деди. Меръем айланып, еудий тилинде:

– Раввунни! – деди. (Демек, «Оджам».)

¹⁷ – Манъа тийме! – деди Иса Меръемге. – Мен даа Бабамнынъ янына котерильмедим. Бар да агъа-къардашларыма шойле айт: «Мен Озь Бабама ве сизинъ Бабанъызгъа, Меним Аллама ве сизинъ Алланъызгъа котерилем».

¹⁸ О вакъыт магдалалы Меръем шегиртлерге барып:

– Мен Раббини коръдим! – деди, Иса онъа нелер айткъаныны да икяе этти.

¹⁹ Шу кунюнинъ акъшамында, афтанынъ биринджи кунюнде шегиртлер, эвнинъ къапуларыны къапатып отура эдилер, чюнки олар еудий башлыкъларындан къоркъа эди. О вакъыт Иса пейда олды. Оларнынъ ортасында турып, о оларгъа:

– Селям алейкум! – деди. ²⁰ Буны айтып, оларгъа къолларыны ве багърыны косътерди. Шегиртлер Раббини корип, пек севиндилер.

²¹ Иса оларгъа кене:

– Селям алейкум! Бабам Мени ёллагъан киби, Мен де сизни ойле ёллайым, – деди.

²² Шойле деп, оларнынъ устюне уфюрди ве:

– Мукъаддес Рухны алынъыз, – деди. ²³ – Кимнинъ гуналарыны багъышласанъыз, олар багъышлангъан олур. Кимнинъ гуналарыны багъышламасанъыз, олар багъышланмагъан къалыр.

²⁴ Он эки шегиртинден бири, «Эгиз» адландырылгъан Тома, Иса кельген вакъытта, о

† 20.11-18

Марк 16.9-11. †† 20.19-23

Матта 28.16-20;

Марк 16.14-18;

Лука 24.36-49.

ерде шегиртлернинъ арасында ёкъ эди. ²⁵ Башкъа шегиртлер онъа:

– Биз Раббини коръдик, – дедилер. Тома оларгъа шойле деди:

– Мен Онынъ къолларындаки мых яраларыны коръмегенимдже, Онынъ мых яраларына озъ пармагъымны тийдирмегенимдже, къолумны Онынъ багърына къоймагъанымдже, инанмайым.

²⁶ Секиз кунъден сонъ Исанынъ шегиртлери кене эвде топлаштылар. Тома да оларнен берабер эди. Къапулары къапалы олгъан олса да, Иса кельди ве оларнынъ ортасында турып:

– Селям алейкум! – деди. ²⁷ Сонъ Томагъа бакъып:

– Пармагъынъны мында къой, Меним къолларыма бакъ. Къолунъны узат да, багърыма оны къой. Энди имансыз олма, иманлы ол! – деди. ²⁸ Тома Исагъа:

– Меним Раббим ве меним Аллам! – деп джевап берди.

²⁹ Иса онъа шойле деди:

– Сен Мени коръгенинъ ичюн инандынъ. Коръмейип инанаджакълар не къадар бахтлылар!

³⁰ Иса шегиртлерининъ огюнде даа чокъ башкъа, бу китапта язылмагъан бельгилер косътерди. ³¹ Шу исе, сиз Иса – Месих, Алланынъ Огълу олгъанына инанынъыз деп ве инанып, Онынъ адындан аятны алынъыз деп язылгъандыр.

21 Бундан сонъ Иса шегиртлерине Тиберия голю ялысында кене Озюни косътерди.

Озюни бойле косътерди:

² Симон Пётр, «Эгиз» адландырылгъан Тома, Галилеянынъ Кана шеэринден олгъан Натанель, Зебедаининъ огъуллары ве башкъа эки шегирт бир ерде эдилер. ³ Симон Пётр башкъаларына:

– Мен балыкъ тутмагъа кетем, – деди.

– Биз де сеннен берабер барайыкъ, – деди олар.

Сонъ барып, олар къайыкъкъа миндилер. Лякин шу геджеси ич бир шей тутмадылар.

⁴ Кунъ догъгъанда, Иса ялыда тура эди.

Шегиртлер исе Онынъ Иса олгъаныны анъламадылар.

⁵ – Достлар, сиз балыкъ тутмадынъызмы? – деп сорады Иса олардан.

– Ёкъ, – деди олар.

⁶ – Балыкъ сачманъызны къайыкънынъ онъ тарафындан ташланъыз, тутарсыз, – деди Иса.

Олар сачманы ташладылар ве, балыкъ о къадар чокъ олгъанындан, оны чыкъарып оламадылар.

⁷ О вакъыт Исанынъ сеvimли шегирти:

– О, Раббидир! – деди Пётргъа.

Симон Пётр Онынъ Рабби олгъаныны эшиткенинен, эвельден чыкъарып ташлагъан усть урбасыны кийди де, озюни гольге атты. ⁸ Башкъа шегиртлер исе балыкъкъа толу сачманы чекип, къайыкъта кельдилер. Олар ялыгъа якъын, къарарнен 100 метр ⁹ авлакъта эдилер. ⁹ Ялыгъа

‡ 100 метр – къадимий юнанджа «200 пехус». Бир пехус – къарарнен 0,5 метр.

чыккъъанларында, янгъан комюрнинъ устюнде къавурылгъан балыкъны ве янында тургъан отъмекни корьдилер. ¹⁰ Иса оларгъа:

– Сиз шимди бир къач туткъан балыкъларынтъызы кетиринъиз, – деди.

¹¹ Симон Пётр барып, сачманы ялыгъа чекип чыкъарды. Онынъ ичинде 153 дане балабан балыкъ бар эди. Балыкълар чокъ олгъанына бакъмадан, сачма йыртылмагъан.

¹² Иса шегиртлерине:

– Айдынъыз, сабалыкъ ашанъыз, – деди. Олардан ич бирининъ: «Сен кимсинъ?» – деп сорамагъа джесарети олмады, чюнки Онынъ Рабби олгъаныны бильдилер. ¹³ Иса якъынджа келип, отъмекни алды ве оларгъа берди. Балыкъны да шойле болип берди.

¹⁴ Бойледже, Иса, олюлерден тирильген сонъ, учюнджи кере шегиртлерине корюнди.

¹⁵ Сабалыкъ ашагъан сонъ, Иса Симон Пётрдан сорай:

– Юхан огълу Симон, сенинъ Манъа олгъан севгинъ буларнынъ севгисинден зиядеми?

– Эбет, Рабби! Мен Сени севгенимни Озюнь билесинъ де, – дей Онъа Пётр.

– Къозуларымны ашат, – дей онъа Иса.

¹⁶ Экинджи кере Иса Пётрдан кене сорай:

– Юхан огълу Симон, сен Мени севесинъми?

– Эбет, Рабби! Сени севгенимни Озюнь билесинъ де, – дей Пётр Онъа.

– Къойларымны бакъ, – дей онъа Иса.

¹⁷ Сонъ учюнджи кере Пётрдан сорай:

– Юхан огълу Симон, сен Мени севесинъми?

Озюнден учюнджи кере: «Мени севесинъми?» деп сорагъанына Пётрнынъ джаны агъырды.

– Рабби! Сен эр шейни билесинъ, мен Сени севгенимни де билесинъ, – дей Пётр. Иса онъа шойле дей:

– Къойларымны ашат! ¹⁸ Санъа керчектен догърусыны айтам: яш олгъан вакътынъда къушагъынъны озюнь багълап, истеген ерге бара эдинъ. Лякин къартайгъан вакътынъда исе къолларынынъ узатаджакъсынъ ве башкъа бириси санъа къушакъны багълап, сени истемеген ерге алып бараджакъ.

¹⁹ Иса бу сёзлерни, Пётр насыл олюмнен олип, Алланы шерефлейджегини бильдирмек ичюн, айткъан эди. Сонъ онъа:

– Меним артымдан юр! – деди.

²⁰ Пётр айланып, Исанынъ севимли шегирти оларнынъ пешинден кельгенини корьди. Эвельден бу шегирт акъшамлыкъ ашагъанда, Исанынъ кокрегине башыны къойып: «Рабби, Сени ким сатаджакъ?» – деп сорагъан эди.

²¹ Пётр оны корип, Исадан:

– Рабби, онъа не оладжакъ? – деп сорады.

²² Иса онъа:

– Эгер Мен кене кельгенимдже онынъ яшагъаныны истесем, сенинъ ишинъ не? Сен Меним артымдан юре бер, – деди.

²³ Бойледже, иманлылар арасында бу шегирт ольмейджек, деген лаф даркъалды. Амма Иса онынъ ольмейджегини айтмады. О, тек: «Эгер Мен кене кельгенимдже онынъ яшагъаныны истесем, сенинъ ишинъ не?» – деген эди.

²⁴ Мына бу шегирт бу ишлернинъ эписине шаатлыкъ эте ве оларны язып алды. Онынъ шаатлыгъы акъикъат олгъаныны билемиз.

²⁵ Иса япкъан даа чокъ ишлер бар. Олар бирер-бирер язылгъан олса, фикиримдже, язылгъан китаплар бутюн дюньягъа биле сыгъмаз эди.

Фаалиет

Эльчилернинъ Фаалиети

«Эльчилернинъ Фаалиети» – Луканен берильген Инджильнинъ девамыдыр. Бу китап Рим шеэринде 63-65 сенелери арасында дюнья коре. Къуванчлы Хабер киби, о да Теофил ичюн язылгъан. Лука, биринджи месихчилернинъ аяты акъкъында язып, озюнинъ эсас фикрини: Алла бу дюньяда Месих аркъалы башлагъан ишини иманлылар топлашувунынъ ярдымынен девам этеджегини косьтере. Шунунъ ичюн, Исанынъ тирильген сонъ 50 кунъ кечкенде, бир аджайип шей олды: он эки шегиртине ве Онъа иман эткенлернинъ эписине Алла Озюнинъ Мукъаддес Рухуны берди. Сонъ чокъ адам Иса Месих дюньянынъ Къуртарыджысы олгъаныны анъладылар. Бу адамлар да Ерусалим шеэринде биринджи месихчилернинъ джемиетини тешкиль эттилер. Луканынъ тафсилятлы икяе эткенинден, биз бу джемиетнинъ ишлери акъкъында билемиз. Иманлылар Исанынъ ольгени ве тирильгени акъкъында Къуванчлы Хаберни тек Ерусалимде дегиль де, дюньянынъ бутюн кошелерине даркъатмакъ ниетинде яшай эдилер.

Къуванчлы Хаберни даркъатувында эльчи Павелге махсус эмиет берильген эди. «Эльчилернинъ Фаалиети» китабынынъ буюк къысмы Павелнинъ Алланы бильмеген халкълар арасындаки ишлерине багъышлана. Лука Павелнинъ сеферлери акъкъында яза: Павел шимдики Тюркие ве Юнанистан мемлекетлери олгъан ерлерни кечип, тап Рим шеэринде барып чыкъты. О, эр ерде Алла адамларнынъ эписини къуртармакъ ичюн нелер япкъаныны тариф эте эди. Бу Хабернинъ енъильмез къудрети, дюньяда чокъ месихчилернинъ джемиетлерини догъурды.

¹ Эй Теофил! Иса баштан, кокке котерильген кунюне къадар, насыл шейлер япкъаны ве огреткени акъкъында мен биринджи китапта яздым. Кокке котерильмезден эвель, О, Озю сайлагъан эльчилерине Мукъаддес Рухнынъ ярдымынен эмирлер берген эди. ³ Азаплар чеккен сонъ исе, Озю тири олгъанына чокъ исбатлар косьтерип, Иса къыркъ кунъ девамында эльчилери огюнде пейда олып турды ве оларнен Алланынъ Падишалыгъы акъкъында лаф этти.

⁴ Кунълернинъ биринде, олар берабер аш ашагъанда, Иса бойле эмир этти:

– Ерусалимден кетменъиз. Амма Баба сёз берген шейни бекленъиз. Мен оны сизге эвель айттым.

⁵ Ягъя адамларны сувгъа батырып чыкъара эди, сиз исе бир къач кунъден Мукъаддес Рухкъа батырыладжакъсыз.

⁶ Сонъ анда топлашкъанлар Ондан:

– Рабби, Исраильге падишалыкъны энди къайтараджакъсынъмы? – деп сорадылар.

⁷ Иса оларгъа:

– Бабамнынъ Озь акимиятинен бельгилеген заманны ве вакътыны сизге бильмеге керекмей.

⁸ Амма Мукъаддес Рух устюнъизге тюшкен сонъ, сиз кучъ-къувет аладжакъсыз ве Ерусалимде, бутюн Еудиеде эм Самариеде ве дюньянынъ

кенарынадже Меним шаатларым оладжакъсыз, – деди.

⁹ Бу сёзлерден сонъ, Иса эльчилернинъ козю огюнде кокке котериле башлады ве булут ичинде гъайып олды. ¹⁰ Эльчилер Иса котерильген сонъ бакъып тургъанда, апансыздан оглеринде беяз урба кийген эки адам пейда олды. ¹¹ Олар:

– Эй, Галилея акъайлары! Кокке не тикилип къалдынъыз? Сизден кокке алынгъан Иса, козю огюнъизде кокке котерильгени киби, къайтып келеджек, – дедилер.

¹² Бундан сонъ эльчилер Зейтюн дагъындан тюшип, Ерусалимге къайтып кельдилер. Бу дагъ Ерусалимден бир километрге [†] якъын месафедде эди. ¹³ Олар шеэрге кирип, яшагъан эвине бардылар ве экинджи къаткъа чыкътылар. Булар Пётр, Якъуп, Юхан ве Андрей, Филип ве Тома, Бартоломай ве Матта, Алфей огълу Якъуп, Ветанпервер Симон ве Якъуп огълу Иуда.

¹⁴ Оларнынъ эписи апайларынен, Исанынъ анасы Мерьемнен эм де Исанынъ къардашларынен берабер токътамайып бир юрекнен дува окъуй эдилер.

[†] Бир километр – еудийлернинъ раатлыкъ кунюнде юрге мумкюн олгъан бир кунълюк месафе.

¹⁵ Шу куньлерде юз йигирмиге якъын дин къардашларынынъ топлашувы алдында Пётр аякъкъа турды да, сёзге чыкъып:

¹⁶ – Дин къардашларымыз! Мукъаддес Рухнынъ Иуда акъкъында Давутнен эвельден берильген Язынынъ хабери беджерильмек керек эди. Бу Иуда биримиз олып, бизнен берабер хызмет этмеге къысметни алды. Амма сонъ Исаны якъалагъанларгъа ёл косьтерди.

(¹⁸ О, адалетсизликнен къазанылгъан парасына бир тарла сатын алды ве шу ерге ойле йыкъылды ки, тап къурсагъы ярылып, эписи ичеклери чыкъып кетти. ¹⁹ Буны Ерусалимде яшагъанлар эписи бильди, ве о ер халкънынъ тилинде «Акелдама», я да «къан тарласы», деп адландырылды.)

²⁰ Зебур Китабында:

*«Онынъ эви бош олып къалсын,
анда яшагъанлар ёкъ олсун»
ве*

«Онынъ ерини башкъасы алсын», – деп язылгъан.

²¹ Бойледже, бизлернен берабер Исанынъ тирильгенине шаат олмакъ ичюн, Рабби Иса арамизда яшагъан ве бизнен олгъан бутюн вакъытта, тап Ягъа адамларны сувгъа батырып чыкъаргъан замандан башлап, кокке алынгъан куньге къадар бизлернен берабер юрген адамлардан бири бизге къошулмакъ керек, – деди.

²³ Шунъа коре эки адамны: Юст адыны ташыгъан ве Барсабба адландырылгъан Юсуфны, эм де Маттияны теклиф эттилер.

²⁴ Сонъ дува окъуп:

– Эй, эписи адамларнынъ юреклерини бильген Рабби! Иуда, озь ерине бармакъ ичюн, бу хызметни ве эльчилигини ташлагъаны себебинден, бу къысметни алмакъ ичюн, эки адамдан къайсыны сайладынынъ, оны косьтер! – дедилер.

²⁶ Сонъ олар ичюн джереп чектилер. Къысмет Маттиянынъ тарафында эди, ве о, он бир эльчиге къошулды.

2 Берекет Байрамы кельгенде, шегиртлернинъ эписи бир ерде топлашып тура эдилер.

² Апансыздан коктен кучьлю ельнинъ уфюргенине ошагъан бир увулты чыкъты да, олар тургъан эвни бутюнлей толдурды. ³ Оларгъа атешке ошап айры-айры олгъан тиллер корюнди. Сонъ олар эр бирининъ устюне къонды. ⁴ Эписи Мукъаддес Рухкъа толдылар ве Рух оларгъа муим шейлер айтмагъа берген къабилиетинен эджебий тиллерде лакъырды этип башладылар.

⁵ Шу вакъыт Ерусалимде дюньянынъ эр бир халкъындан кельген иманлы еудийлер яшай эдилер. ⁶ Бу шамата чыкъкъанда, чокъ адам топлашты. Эр бири озь тилинде лакъырды эткенини эшитип, шаштылар. ⁷ Эписи тааджипленип ве айретте къалып, озъара:

– Бу лакъырды эткенлернинъ эписи галилеялылар дегильми? ⁸ Насыл ола да, эр биримиз озь ана тилимизни эшитемиз?

⁹ Партлылар, мидлилер ве эламлылар, Месопотамия, Еудие, Каппадокия, Понт ве Кучюк Асияда яшагъан, ¹⁰ Фригия, Памфилия, Мысыр ве Ливиянынъ Кирене этрафындаки ерлерде яшагъан, Римден кельген ¹¹ еудийлер ве еудий динини къабул эткенлер де, критлилер ве арапларнынъ да, бизим тиллеримизде Алланынъ буюк ишлери акъкъында айткъанларыны эшитемиз, – дедилер. ¹² Эписи шашып къалып, бир-бирине:

– Бу насыл шей? – деп тааджиплене эдилер.

¹³ Башкъалары исе масхара этип:

– Олар татлы шарап ичип тойгъанлар, – дедилер.

¹⁴ О вакъыт Пётр он бир эльчинен берабер турып, кучьлю сеснен халкъкъа мураджаат этти:

– Эй, еудий акъайлары ве Ерусалимде яшагъан эписи адамлар! Сёзлериме къулакъ асып, шуны билинъиз: ¹⁵ бу адамлар, сиз тюшюнгенинъиз киби, сархош дегиллер, чюнки шимди даа саба саат докъуз! ¹⁶ Мында олгъан шей исе Ёэль пейгъамбернен бильдирильген эди:

¹⁷ *«Мына, сонъки куньлерде бойле шей оладжакъ»,* – дей Алла:

*– Мен эписи адамларнынъ устюне
Озь Рухумны ягъдыраджакъым.*

*Сизинъ огъул ве къызларынынъ пейгъамберлик
япаджакълар,
йигитлерининъиз руюлар кореджеклер,
къартларынынъиз беджериледжек тюшлер
кореджеклер.*

¹⁸ *О куньлерде Мен къулларымнынъ устюне
Озь Рухумны ягъдыраджакъым,
олар да пейгъамберлик япаджакълар.*

¹⁹ *Юкъарыда кокте аджайип шейлер япаджакъым
ве ашагъыда ер юзюнде бельгилер береджегим:
къан, атеш ве къою думан киби тютюн
ёллайджакъым.*

²⁰ *Раббининъ улу ве шанлы куню кельмезден
эвель,
кунеш къаранлыкъ оладжакъ,
ай исе къан киби оладжакъ.*

²¹ *О вакъыт Раббининъ адыны айтып чагъыргъан
эр бир адам къуртарыладжакъ».*

²² Эй Исраиль акъайлары, бу сёзлерни динъленъиз! Назарет шеэринден олгъан Исанынъ вастасынен Алла къудретли ве аджайип шейлер япты ве бельгилер косьтерди. Сиз буларнынъ эписини билесиз. Оларнынъ эсасында Алла Исаны тасдыкълады. ²³ Алла эвельден къарар чыкъарып ве эвельден бильгени киби, О, сатылгъан эди, ве сиз адалетсиз адамларнынъ къолунен Оны хачкъа мыхлап ольдюрдинъиз. ²⁴ Лякин Алла олюм зынджырларыны узип, Оны тирильтти, чюнки

олюм Оны тутып оламаз эди. ²⁵ Давут Иса акъкъында шойле деген:

*«Раббини эр вакъыт огюмде корьдим:
Мен ич бир шейден къоркъмайджагъым ичюн,
О, меним онъ тарафымдадыр.*

²⁶ *Шунынъ ичюн юрегим къуванчкъа толды,
тилимден шадлыкъ тѣкюльди,
теним де умют иле раатнен яшайджакъ.*

²⁷ *Сен джанымны олюлер дюньясында ташлап
кетмезсинъ,*

Азизинъе чюрюп ёкъ олмагъа ёл бермезсинъ.

²⁸ *Аят ёлларыны манъа бильдирдинъ,
Озь огюнде мени бахт-къуванчнен
толдураджакъсынъ».*

²⁹ Дин къардашларымыз! Сизлерге бабамыз Давут акъкъында догърудан-догъру айтмагъа рухсет этинъиз: о ольди, оны дефн эттилер ве онынъ къабри бугуньгедже бизде бардыр. ³⁰ О, пейгъамбер олгъаны ичюн, шуны биле эди ки, Алла онынъ союздан олгъан бирини тахткъа отуртаджагъына ант этти. ³¹ О, Месихнинъ тириледжегини эвельден корип, О, олюлер дюньясына ташланмайджагъы, бедени исе чюрюмейджеги акъкъында бильдирген эди. ³² Бу Исаны Алла тирильтти, биз эпимиз исе бунъа шаат олдыкъ. ³³ О, Алланынъ къудретинен юксельтильгенден сонъ, Бабанынъ вадеси боюнджа Мукъаддес Рухны алып, бизге ягъдырды. Шимди сизлер буны корип, эшитип турасыз.

³⁴ Давут озю кокке котерильмеген эди, амма бойле деди:

*«Рабби меним Раббиме деди:
„Душманларынынъ аякъларынынъ астына
йыкътырмагъанымдже,
Меним онъ тарафымда отур“».*

³⁶ Бойледже, бутюн Исраиль халкъы буны къатты бильсин ки, сизлер хачкъа мыхлагъан бу Исаны Алла – Рабби ве Месих этти!

³⁷ Бу сѣзлерни эшиткенлер юреклерине окъ санчылгъан киби олдылар, Пѣтр ве башкъа эльчилерге:

– Дин къардашларымыз, биз не япайыкъ? – дедилер. ³⁸ Пѣтр оларгъа:

– Тѣвбе этинъиз ве гуналарынынъыз багъышланмасы ичюн эр биринъиз Иса Месих адындан сувгъа батырылып чыкъынъыз. О вакъыт Мукъаддес Рух сизге бахшыш олып бериледжек.

³⁹ Чюнки бу ваде сизлернен балаларынъызгъа ве даа узакъта олгъан, бизим Алла Раббимиз чагъыргъан эписи адамларгъа берильген, – деди.

⁴⁰ Пѣтр даа чокъ башкъа сѣзлернен оларны тенбилеп, насиат берип:

– Бу бозукъ несильден озюнъизни къуртарынынъыз! – деди.

⁴¹ Бойледже, онынъ сѣзюни ачыкъ гонъюльден къабул эткенлер сувгъа батырылып чыкътылар. Шу куню учь бинъге якъын джан иманлыларгъа къошулды. ⁴² Олар эльчилернинъ талиматыны

огренип, эр вакъыт бирликте яшай ве хызмет эте, отъмек боле ве дува окъуй эдилер. ⁴³ Эр бир джан Алладан къоркъа эди. Эльчилернинъ ярдымынен исе чокъ аджайип шей ве бельгилер косътерильди. ⁴⁴ Эписи иманлылар бирлик олып, эр шейлерини болип яшай эдилер. ⁴⁵ Мал-мульклерини сатып, эписине, эр кеснинъ ихтияджына коре пай этип, ярдым эте эдилер. ⁴⁶ Олар эр кунь бир юрекнен Алланынъ Сарайына топлаша, эвлеринде исе отъмек болип яшап, къуванчнен ве адийликнен ашай ⁴⁷ ве Аллагъа шукюр эте эдилер. Олар бутюн халкънынъ гонъюни алдылар. Алла исе кунь сайын къуртарылгъанларны иманлылар сырасына къоша эди.

3 Куньлернинъ биринде Пѣтр ве Юхан берабер дува вакътында, саат учьте Алланынъ Сарайына кете эдилер. ² О ерге анадан догъма юрип оламагъан бир адам кетириле эди. Оны, Сарайгъа киреяткъанлардан садакъа тилемек ичюн, эр кунь Сарайнынъ Гузель деген къапусы янына къоя эдилер. ³ О, Сарайгъа кирип келеяткъан Пѣтр ве Юханны корьгиненен, олардан да садакъа истеди. ⁴ Пѣтрнен Юхан исе козьлерини онъа тиктилер:

– Бизлерге бакъ! – деди Пѣтр.

⁵ О адам олардан бир шей аладжагъына умют этип, оларгъа дикъкъатнен бакъты. ⁶ Пѣтр онъа: – Менде кумюш ве алтын ёкъ, амма озюмде олгъаныны санъа берем: назаретли Иса Месихнинъ адындан санъа айтам: еринъден турып юр! – деди де, ⁷ онынъ онъ къолуны тутып, аякъ устюне турсатты. Бирден онынъ табанларынен балдырлары къавийлештилер. ⁸ О атылып турды да, юре башлады. Аллагъа шукюр этип, къувангъанындан секире-секире, оларнен Сарайгъа кирди. ⁹ Бутюн халкъ о адамнынъ Аллагъа шукюр этип кельгенини корьди.

¹⁰ Сарайнынъ Гузель деген къапусы янында садакъа тилеп отургъан адамнынъ озю олгъаныны анълагъан сонъ, онен олгъан шейни корип, эписи тааджипленди ве пек шашып къалдылар.

¹¹ Тедавийленген адам Пѣтрнен Юханнынъ артындан къалмагъаны ичюн, бутюн тааджипленген халкъ оларнынъ янына, Сулейманнынъ Эйванына чапып кельди. ¹² Пѣтр буны корип, халкъкъа деди:

– Эй Исраиль акъайлары! Не ичюн бунъа тааджиплендинъиз? Бизлерге ойле бакъасыз ки, санки биз о адамгъа буны озь къудретимиз я да диндарлыгъымызнен яптыкъ ве о юре башлады.

¹³ Мына, Ибраим, Исхакъ ве Якъупнынъ Алласы – бабаларымызнынъ Алласы Озюнинъ къулу Исаны юксельтип шеревфледи. Сизлер исе Оны саттынъыз. Пилат Оны йибереджек олгъанда, сиз онынъ огюнде Исадан ред эттинъиз. ¹⁴ Адам ольдюрген джинаетчининъ афу этильмесини сорап, Мукъаддес ве Инсафлы Олгъанындан ред эттинъиз. ¹⁵ Аят Башлайыджысыны исе

ольдюрдинъиз. Амма Алла Оны олюлер арасындан чыкъарды, ве биз бунъа шаатлыкъ этемиз. ¹⁶ Бу, сизлер корьген ве бильген адам исе Исанынъ адынен, Онынъ адына инангъаны себебинден къавийлешти. Исадан кельген иманнен исе о, эпинъизнинъ козю огюнде сап-сагълам олып турды.

¹⁷ Амма, дин къардашларым, башлыкъларынъыз киби сизлер де бу ишни бильмегенинъизден якъанынъызны билем. ¹⁸ Алла да эписи Озь пейгъамберлернинъ агъызлары иле Месихнинъ азап чекеджегини эвельден хабер эткен эди ве Озь сёзюни беджерди. ¹⁹ Бунынънен, гуналарынъыз багъышланмасы ичюн тевбе этинъиз ве Алланынъ ёлуна къайтынъыз. ²⁰ Сонъ О сизлерге раатлыкъ вакътыны багъышласын ве эвельден тайинленген Иса Месихни алдынъызгъа ёлласын. ²¹ Бутюн дюньяны янъыдан къурмагъа вакъыт кельмегендже, коклер Исаны алмакъ керек эди. Алла шуны азиз пейгъамберлернен къадимий вакъытлардан берли бильдирген эди. ²² Муса: «*Раббинъиз олгъан Алланынъиз сизлерге агъа-къардашларынъыз арасындан мен киби Пейгъамберни ёллайджакъ. Бутюн ишлерде сизлерге нени айтса, Онъа къулакъ асынъыз.*» ²³ О Пейгъамберге къулакъ асмагъан эр бир джан озь халкъы арасындан къырылып кетеджекъ», – деди. ²⁴ Бойледже, Смаил пейгъамберден башлап, ондан сонъ хабер эткен бутюн пейгъамберлер де бу куньлер акъкъында айткъанлар. ²⁵ Сиз исе пейгъамберлернинъ эвлятларысынъыз ве Алла баба-деделеринъизге берген васиетнинъ мирасчыларысынъыз. Алла Ибраимге: «*Сенинъ эвлядынъ ичюн ер юзюндеки бутюн халкълар яхшылыкъ кореджеклер*», – деди. ²⁶ Алла, Озюнинъ къулуны тирильтип, эр биринъизни яман ишлеринъизден къайтарып бойле яхшылыкъ япсын деп, Оны башта сизлерге ёллады.

4 Пётрнен Юхан халкънен лакъырды этип тургъанда, оларгъа руханийлер, Алла Сарайынынъ къаравул башы ве саддукийлер якъынлаштылар. ² Олар халкъны огреткенлери ве Исанынъ ярдымынен олюлернинъ тирильгени акъкъында айткъанлары ичюн, кельген адамлар пек ачувлангъан эди. ³ Пётрнен Юханны туттылар, ве энди вакъыт кеч олгъаны ичюн, сабагъадже оларны апске алдылар. ⁴ Хаберни эшиткенлернинъ чокълары исе иман эттилер, ве бу адамларнынъ сайысы беш бинъге якъын олды.

⁵ Эртеси куню еудийлернинъ башлыкълары, акъсакълары ве Къанун оджалары Ерусалимде топландылар. ⁶ Баш руханий Аннас ве баш руханийнинъ союздан олгъан Каяфа, Юхан, Эскендер ве башкъалары шу ерде эдилер. ⁷ Эки эльчини ортагъа турсатып, олардан:

– Сизлер насыл къудретнен ве кимнинъ адындан бу шейлерни яптынъыз? – деп сорадылар.

⁸ Мукъаддес Рухкъа толгъан Пётр оларгъа:

– Эй, халкънынъ башлыкълары ве акъсакълары! ⁹ Эгер бугунъ бир хаста адамгъа япылгъан эйилик, онынъ насыл тедавийленгени акъкъында бизден джевап талап этсенъиз, ¹⁰ эпинъизге ве бутюн Исраиль халкъына белли олсун ки, сизлер хачкъа мыхлап къойгъан, Алла исе тирильткен назаретли Иса Месихнинъ ады ярдымынен бу адам огюнъизде сап-сагълам тура. ¹¹ Бу Иса – «*сиз, къуруджылар, четке ташлагъан, лякин темель таш олгъан таштыр*». ¹² Башкъа ич кимседен къуртарув ёкъ. Бизге къуртулмакъ ичюн, кокнинъ тюбюнде адамларгъа берильген тек бу ад бар, ич бир башкъа ад ёкъ, – деди.

¹³ Руханийлер, Пётр ве Юханнынъ джесаретини корип, олар окъумагъан, адий адамлар олгъаныны билип, пек тааджиплендилер. Сонъ олар Исанен олгъанларыны анъладылар. ¹⁴ Тедавийленген адамны да оларнен берабер тургъаныны корип, оларгъа къаршы ич бир шей айтып оламадылар. ¹⁵ Эльчилерге Шурадан тышарыгъа чыкъмакъны буюрып, озъара музакере эттилер.

¹⁶ – Бу адамларгъа не япайыкъ? Оларнынъ къолунен ачыкътан-ачыкъ бир аджайип шей япылгъаныны Ерусалимде яшагъанларнынъ эписи билип алды! Бизлер буны ред эталмамыз. ¹⁷ Лякин халкъ арасында бу лаф даа чокъ даркъалмамасы ичюн, оларны къоркъузармыз, ве бу ад акъкъында башкъа ич кимсеге айтмасынлар, – дедилер олар.

¹⁸ Сонъ оларны чагъырып, Исанынъ адыны тильге алып ич кимсени огретменъиз, деп буюрдылар. ¹⁹ Лякин Пётр ве Юхан оларгъа джевап берип:

– Озьлеринъиз къарар чыкъарынъыз, сизлерни Алладан зияде динълемеге Алланынъ огюнде догъру оладжакъмы? ²⁰ Биз корьген-эшиткенлеримизни айтмайып оламамыз, – дедилер.

²¹ Олар акъайларны джезаламакъ ичюн ич бир мана тапмагъан сонъ, оларны даа бир кере къоркъузып, йибердилер. Руханийлер халкътан къоркътылар, чюнки эписи адамлар олгъан шей ичюн Аллагъа шукюр эте эдилер. ²² Аджайип шей нетиджесинде тедавийленген адамнынъ яшы исе къыркътан кечкен эди.

²³ Пётрнен Юхан азат олунгъан сонъ, достларынынъ янына барып, оларгъа баш руханийлернен акъсакъларнынъ айткъанларыны хабер эттилер. ²⁴ Олар буны эшиткенинен, бир агъыздан Аллагъа:

– Эй Укюмдар, ерни, кокни, денъизни ве оларнынъ ичиндеки эр шейни яраткъан Алла!

²⁵ Сен Мукъаддес Рухнен, Озь къулунъ олгъан бабамыз Давутнынъ агъзынен айткъансынъ:

«*Башкъа миллетлер не ичюн исьян котерелер? Халкълар не ичюн бош шейни уйдуралар?*»

²⁶ Дюнья падишалары баш котерди, башлыкълар бирликте

Рабби ве Месихке къаршы топлаштылар».

²⁷ Эм акъикъатен, Ироднен Понтий Пилат бу шеэрде Исраиль халкъы ве башкъа миллетлернен берабер, Сен Месих деп тайинлеген азиз къулунъ Исагъа къаршы бирликте чыкътылар. ²⁸ Олар, Сен Озь къудретинънен ве ираденънен эвельден бельгилеген ишлернинъ эписини беджердилер. ²⁹ Энди, Рабби, оларнынъ къоркъузгъанларына бакъ ве Сенинъ сёзюнъни толу джесаретнен айтмакъ къуветини къулларынъа бер. ³⁰ Азиз къулунъ Исанынъ адыннен адамларны тедавийлемек ве тюрлю бельгилер, аджайип шейлер япмакъ ичюн къолунъны узат! – дедилер. ³¹ Дува окъугъан сонъ, олар топлашкъан ер тепренди. Эписи Мукъаддес Рухкъа толып, Алланынъ сёзюни джесаретнен айта башладылар. ³² Инангъанларнынъ бутюн джемааты бир джан ве бир юрек эди. Ич бир адам мулъкюнден ич бир шейге менимки демез, эписини умумий деп сая эди. ³³ Эльчилер исе Рабби Исанынъ тирилюви акъкъында буюк кучьнен шаатлыкъ этти, ве оларнынъ эписине чокъ хайыр берильген эди. ³⁴ Араларында мухтадж адам ёкъ эди. Чюнки топрагъы я да эвлери олгъанларнынъ мулъкюни сатып, акъчасыны кетире ³⁵ ве эльчилернинъ элине бере. Сонъ акъча эр кеске, ихтияджына коре дагъытыла эди.

³⁶ Анда Юсуф адлы, Къыбрыста † догъгъан бир левийли бар эди. Эльчилер онъа Барнаба, яни «Гонъюль Алыджы» деген ад бергенлер. ³⁷ Онынъ бир тарласы бар эди. Оны сатып, акъчасыны эльчилернинъ аякълары тюбюне кетирип къойды.

5 Анания адлы бир адам ве онынъ апайы Сапфира бар эдилер. Бу адам топрагъыны сатып, ² акъчанынъ бир къысымыны алып сакълады, апайы да буны биле эди, бир къысымыны исе кетирип эльчилернинъ аякълары тюбюне къойды.

³ Пётр онъа:

– Эй Анания, насыл олды да, сен Иблиске юрегинъни берип, Мукъаддес Рухкъа ялан айттынъ ве тарланынъ акъчасындан бир къысымыны алып сакъладынъ? ⁴ Сатмаздан эвель эписи сенинъки эди. Сатылгъандан сонъ да акъчанынъ эписи сенинъ къолунъда эди. Не ичюн юрегинъде бойле ниет беслединъ? Сен адамларгъа дегиль, Аллагъа ялан айттынъ, – деди.

⁵ Анания бу сёзлерни эшиткенинен джан берип ерге йыкъылды. Буны бильгенлернинъ эписини къатты бир къоркъу къаплап алды. ⁶ Йигитлер олюни сардылар ве тышарыгъа чыкъарып дефн эттилер.

⁷ Къарарнен учь саат кечкен сонъ, олып кечкен вакъиадан хабери олмагъан Ананиянынъ апайы да кельди. ⁸ Пётр онъа:

– Айт манъа, тарланъызны бойле фияткъа саттынъызмы? – деди.

– Эбет, бойле фияткъа, – деди къадын. ⁹ Пётр:

– Сиз не ичюн Алланынъ Рухуны сынап бакъмагъа анълаштынъыз? Мына, шимди акъайынъны дефн эткенлернинъ адымлары къапу янында эшитилелер. Энди сени де тышарыгъа алып чыкъаджакълар, – деди.

¹⁰ Шу анъ къадын, джан берип, Пётрнынъ аякълары алдына йыкъылды. Йигитлер ичериге кирип, онынъ ольгенини корьдилер. Олюсини тышарыгъа чыкъарып, акъайынынъ янында дефн эттилер.

¹¹ Бу вакъиаларны эшиткен бутюн иманлылар топлашувыны ве башкъаларнынъ эписини къатты бир къоркъу къаплап алды.

¹² Халкъ арасында эльчилернинъ къолларынен чокъ аджайип шейлер ве бельгилер яратыла эди. Эписи иманлылар бир-биринен разы олып Сулейманнынъ Эйванында топлаштылар. ¹³ Халкъ эльчилерни шерефлеген олса да, тышарыдан ич кимсенинъ оларгъа къошулмагъа джесарети етмей эди. ¹⁴ Раббиге иман эткенлернинъ исе, эркек ве къадынларнынъ сайысы эп арта эди. ¹⁵ Пётр кечип кетяйткъанда, ич олмадым онынъ кольгеси биле базыларнынъ устюне тюшсюн деп, хасталарны сокъакъларгъа чыкъарып, сетлер ве тёшеклер устюне яткъызып къоя эдилер. ¹⁶ Ерусалимнинъ страфындаки шеэрлерден де чокъ адам келип, озьлерининъ хасталарыны ве арам рухлардан къыйналгъан адамларны кетирдилер. Чекишкенлернинъ эписи исе тедавийлендилер.

¹⁷ О вакъыт баш руханий ве онен берабер саддукий фыркъасынынъ эписи азалары пахыллап, ¹⁸ эльчилерни якъалап, девлет зинданына ташладылар. ¹⁹ Лякин Раббининъ мелеги гедже зинданнынъ къапуларыны ачып, оларны тышарыгъа чыкъарды.

²⁰ – Барынъыз да, Алланынъ Сарайында турып, бу омюр берген сёзлернинъ эписини халкъкъа айта беринъиз! – деди мелек.

²¹ Эльчилер онынъ сёзлерини динълеп, саба эрте Алланынъ Сарайына келип адамларны огрете башладылар. Баш руханий ве онен берабер олгъанлар исе келип, Исраиль халкъынынъ эписи акъсакъалларыны ве Юксек Шураны топладылар да, эльчилерни кетирмек ичюн зиндангъа адамларны йибердилер. ²² Лякин хызметчилер барып, зинданда оларны тапмайып, къайтып кельдилер ве:

²³ – Биз зинданны буюк мукъайтлыкънен килитленген ве къаравуларны къапулар алдында тургъан алда корьдик. Амма ачып бакъкъанымызда, ичинде ич кимсени тапмадыкъ, – деген хаберни бердилер.

²⁴ Сарайнынъ къаравул башы ве баш руханийлер бу сёзлерни эшитип, шу вакъианынъ манасыны анъламайып, шаштылар. ²⁵ О вакъыт бир адам хабер кетирип:

– Мына, сизлер зиндангъа ташлагъан адамлар Алланынъ Сарайында халкъны огретелер, – деди.

† Къыбрыс – Кипр адасы.

²⁶ Къаравул башы хызметчилеринен берабер барып, оларны алып кельди. Лякин, халкъ бизлерни ташларнен урар, деп, къоркъкъанлары ичюн оларны зорламайып кетирдилер.

²⁷ Эльчилерни алып келип, Юксек Шура алдына турсаттылар. Баш руханий оларгъа суаль берди:

²⁸ – Бу ад эсасында огретменъиз, деп, сизлерге къаттыдан ясакъ этмеген эдикми? Мына, огретювинъизнен бутюн Ерусалимни толдурдынъыз ве бу адамнынъ къаныны бизим бойнуызгъа юклемеге истейсиз, – деди. ²⁹ Пётр ве башкъа эльчилер джевап берип:

– Адамлардан эвель Аллагъа бойсунмакъ керек. ³⁰ Сизлер агъачкъа асып ольдюрген Исаны баба-деделеримизнинъ Алласы тирильтти. ³¹ Исраиль халкъы гуналарындан тевбе этсин ве багъышлав алсын деп, Алла Исаны Озь къудретинен юксельтип, Укюмдар ве Къуртарыджи этип къойды. ³² Бизлер бу ишлернинъ шаатлары оламыз. Шунунънен, Алланынъ сёзюни туткъанларгъа берильген Мукъаддес Рух да шаат олды, – дедилер.

³³ Шура азалары буны эшитип, пек ачувландылар да, эльчилерни ольдюрмеге истедилер. ³⁴ Лякин о вакъыт бир ферисе, бутюн халкънынъ урметини къазанган Гамалиэль адлы Къанун оджасы, Шурада еринден турып, эльчилерни къыска вакъыткъа тышарыгъа чыкъармакъны буюрды. ³⁵ Сонъ Шура азаларына:

– Эй Исраиль акъайлары, бу адамларгъа не япаджагъынъызны яхшы этип тюшюнинъиз!

³⁶ Мына, бундан эвель озюни бир буюк адам киби косьтерген Тевда пейда олды, ве онъа дёрт юз адам къошулды. О ольдюрильди, онъа къошулганларнынъ эписи исе даркъалып, ёкъ олып кеттилер. ³⁷ Ондан сонъ, эалини джедвельге алув кечирильген вакъытта галилеялы Иуда пейда олып, баягъы халкъны озюнинъ артындан алып кетти. Лякин о да гъайып олды, ве онынъ артындан кеткенлер даркъалып кеттилер. ³⁸ Энди сизлер бу адамлардан къол тартынъыз, дейим, оларны йиберинъиз! Чюнки, эгер бу къоюлган макъсат, я да бу аркет инсан иши олса, озь-озюнен гъайып оладжакъ. ³⁹ Амма Алладан олса, сизлер оны бозып оламазсынъыз. Даа сиз де Аллагъа къаршы дженк эткенлерден олып къалманъыз! – деди.

Шура азалары Гамалиэлининъ сёзюне къандылар. ⁴⁰ Эльчилерни чагъырып, оларны къамчыламагъа буюрдылар. Сонъ Иса адындан адамларны огретмеге ясакъ этип, оларны йибердилер. ⁴¹ Эльчилер исе, Рабби Исанынъ ады ичюн масхара олдыкъ, деп къуванып, Шурадан чыкъып кеттилер. ⁴² Олар эр кунь Алланынъ Сарайында ве эвлерде адамларны огретип, Иса Месих акъкъындаки Къуванчлы Хаберни токътамайып даркъата эдилер.

6 Исанынъ шегиртлери эп чокълашкъан вакъытта юнан тилинде лаф эткен еудийлер, оларнынъ арасында тул къадынларгъа куньделик ярдым башкъаларындан аз бериле, деп, ерли еудийлерге къаршы мемнюиетсизлигини косьтерди. ² Ана шу себептен, он эки эльчи Исанынъ эписи шегиртлерини чагъырып:

– Биз Алланынъ Сёзюни огретюв ишини четке къалдырып, софрагъа хызмет этмеге яхшы дегиль. ³ Эй дин къардашларымыз, энди озюни яхшы тарафтан косьтерген, эм де Мукъаддес Рух ве акъылгъа толып-ташкъан еди адамны аранъыздан сайлап алынъыз; оларны бу хызметке тайин этермиз. ⁴ Бизлер исе дуваларнен ве Алланынъ Сёзюни огретюв хызметинен мешгъуль олайыкъ, – дедилер.

⁵ Бу теклифни бутюн джемиет бегенди. Олар, иманы къатты ве Мукъаддес Рухкъа толгъан Стефан адлы адам иле, Филип, Прохор, Никанор, Тимон, Пармен ве еудий динини къабул эткен антиохиялы Николайны сайладылар. ⁶ Оларны эльчилернинъ алдына турсатып къойдылар. Эльчилер исе оларнынъ башларына къолларыны къойып дува окъудылар.

⁷ Бойледже, Алланынъ Сёзю даркъатылган сайын, Ерусалимде Исанынъ шегиртлерининъ сайысы эп арта эди. Руханийлернинъ де чокълары имангъа бойсундылар.

⁸ О вакъыт Алланынъ хайырына ве къудретине толгъан Стефан халкъ арасында буюк бельгилер косьтере ве аджайип шейлер япа эди. ⁹ Лякин Азат олганларнынъ синагогасындан † базылары, эм де Киренеден, Эскендериеден, Киликиядан ве Кучюк Асиядан олган адамлар Стефаннен дава этип башладылар. ¹⁰ Амма онынъ сёзюндеки икмет ве Рухкъа къаршы чыкъып оламадылар. ¹¹ Шунунъ ичюн олар базы адамларгъа:

– Бу адам Муса ве Аллагъа къаршы куфюр сёзлер айткъаныны эшиттик, – дегенлери ичюн пара бердилер. ¹² Бойледже олар халкъны ве акъсакъалларнен Къанун оджаларыны къозгъалап, Стефангъа уджюм эттилер де, оны тутып Шуранынъ алдына кетирдилер. ¹³ Ялан айткъан шаатларны ёллап, оларгъа буны айттырдылар:

– Бу адам эр вакъыт бу мукъаддес ерни ве Къанунны яманлап юре. ¹⁴ Назаретли Иса бу ерни виран этип, Мусанынъ бизлерге берген урф-адетлерини деньиштиреджек, дегенини эшиттик.

¹⁵ О вакъыт Шурада отургъанларнынъ эписи Стефангъа тикилип бакътылар, ве онынъ бети бир мелекнинъ бетине ошап къалгъаныны корьдилер.

7 Баш руханий Стефандан:

† Азат олганларнынъ синагогасы – «либертинлернинъ синагогасы», еудийлер арасындан олып, озюне сербестлик къазанган къулла. Олар Ерусалимде озь синагогасыны тешкиль эткенлер.

– Бу сёзлер догърумы? – деп сорады. ² Стефан сёз алып:

– Эй дин къардашлар ве бабалар, мени динъленъиз! Бабамыз Ибраим Харан шеэрини кочип, анда ерлешмезден эвель, даа Месопотамияда олгъанда, шерефли Алла онъа корюнди ³ ве онъа: «*Озь юртунъдан чыкъып, сой-сопларынъны кълдыр да, Мен санъа косьтереджек ерге кет*», – деген эди. ⁴ О вакъыт Ибраим касдийлилернинъ топрагъындан чыкъып, Харан шеэринде ерлешти. Бабасы ольген сонъ, Алла оны о ерден, сизлер яшагъан бу ерге кочюрди. ⁵ Бу ерде онъа аякъ басмагъа оладжакъ бир парча топракъ биле бермеди. Лякин даа онынъ баласы олмаса да, Алла бу ерни онъа ве онынъ эвлядына береджегине сёз берди. ⁶ Алла онъа: «*Сенинъ эвлятларынъ гъурбетликте кельмешек оладжакълар, оларны къл этип 400 йыл зулум этеджеклер*. ⁷ *Амма оларны къл эткен миллетни Мен махкеме этеджегим. Бундан сонъ олар о ерден чыкъып, бу ерде Манъа ибадет этеджеклер*», – деди. ⁸ Сонъ Алла оларгъа сюннет васиетини берди. Ибраим исе Исхакънынъ бабасы олып, огълуны секиз кунлюк олгъанда сюннет этти. Исхакъ Якъупны, Якъуп он эки къабилемизнинъ бабаларыны сюннет этти.

⁹ Бабаларымыз исе Юсуфны пахыллап, Мысыргъа саттылар. Лякин Алла онен эди. ¹⁰ Алла Юсуфны бутюн белялардан азат этип, Мысыр падишасы фыравуннынъ козюнде онъа буюк мерамет ве акъыл берди. Фыравун оны Мысыр ве бутюн сарайы устюнде аким этип къойды. ¹¹ Ондан сонъ бутюн Мысыр ве Ханаан улькелеринде ачлыкъ ве буюк къайгъы девири башланды. Бабаларымызда ашамагъа аш кълмады. ¹² Якъуп, Мысырда богъдай олгъаныны эшитип, биринджи кере бабаларымызны анда ёллады. ¹³ Экинджи кере баргъанларында исе, Юсуф агъа-къардашларына озюни танытты. Бойлеликнен фыравун Юсуфнынъ сой-сопларыны билъди. ¹⁴ Юсуф хабар ёллап, бабасы Якъупны ве 75 адамдан олгъан бутюн сой-сопларыны чагъыртып алды. ¹⁵ Якъуп Мысыргъа барды. Озю ве бабаларымыз о ерде кечиндилер. ¹⁶ Сонъ оларны Шекем шеэрини кетирип, Хамор огъуларындан Шекем шеэринде Ибраимнинъ кумюш парагъа сатын алгъан къабринде дефн эттилер.

¹⁷ Алла Ибраимге сёз бергенини беджермек вакъты якъынлашкъанда, Израиль халкъы Мысырда осе ве чокълаша эди. ¹⁸ О вакъыт Мысырда Юсуфны бильмеген башкъа бир падиша тахткъа чыкъты. ¹⁹ Бу падиша халкъымызгъа къраршы зулум, бабаларымызгъа хаинлик япты. Янъы догъгъан балаларны ташлатып, оларны олюм панджасына берди. ²⁰ Шу вакъыт Алла пек гузель этип яраткъан Муса догъды. О учъ ай бабасынынъ эвинде бакъылды. ²¹ Ташлап кеткенлерден сонъ, оны фыравуннынъ кызы

тапты ве озь огълу киби тербие этти. ²² Мусагъа мысырлыларнынъ бутюн илимини огреттилер, ве о эм сёзде, эм иште усталыкъ косьтере эди.

²³ Муса къыркъ яшыны толдургъанда, онынъ юрегинде кърардашларыны, Израиль огъуларыны барып корьмек арзусы догъды. ²⁴ Котек ашагъан бир адамны корьгенде, онынъ тарафыны алып, мысырлыны ольдюрди, джаны агъырткъаннынъ акъкъыны алды. ²⁵ О, Алла меним ярдымымнен оларгъа къртулуш береджегини агъа-къардашларым анълар, деп тюшюне эди. Лякин олар анъламадылар. ²⁶ Эртеси куню Муса базыларнынъ котеклешкенлерини корьди. Оларны муаббетлештирмеге истеп: «*Акъайлар, сизлер агъа-къардаш олып, не ичюн бир-биринъизнинъ джанынъызыны агъыртасынъыз?*» – деди. ²⁷ Лякин кърардашынынъ джаныны агъырткъан адам Мусаны итеп: «*Сени бизге башлыкъ ве кълды этип ким къойды?*» ²⁸ Тюневин мысырлыны ольдюргенинъ дайын, мени де ольдюрмеге истейсинъми?» – деди. ²⁹ Бу сёзлерни эшитип, Муса къачып кетти. О, Мидьян деген ерде ябанджы олып яшады, ве анда онынъ эки огълу догъды.

³⁰ Къыркъ йыл кечкен сонъ, Синай дагъы янынъдаки сахрада янаяткъан чалынынъ алеви ичинден Мусагъа мелек корюнди. ³¹ Муса бу аджайип шейни корип пек тааджиленди. Оны яхшыджа бакъмакъ ичюн якъынлашкъанда, Раббининъ сеси эшитилди: ³² «*Мен бабаларынънынъ Алласы олам, Ибраим, Исхакъ ве Якъупнынъ Алласы олам*», – деди О. Муса исе кърккъудан кълтырап, козьлерини котерип бакъмагъа джесарет этмеди. ³³ Рабби онъа: «*Аякъларынъдан аякъкъапларынъны чыкъар, чюнки сен тургъан ер – мукъаддес ердир*. ³⁴ *Мен Мысырда олгъан халкъымнынъ зулумыны корип, инъильтисини эшиттим ве оларны къртармакъ ичюн коктен тюштим. Энди бар, Мен сени Мысыргъа ёллайджагъым*», – деди.

³⁵ Адамлар: «*Сени бизге башлыкъ ве кълды этип ким къойды?*» – деп ред эткен мына бу Муса эди. Чалыда Мусагъа корюнген мелекнинъ ярдымынен Алла Мусаны башлыкъ ве къртарыджы этип ёллады. ³⁶ Бу адам, Мысыр топрагъында, Къызыл денъизде, эм де къыркъ йыл девамында сахрада аджайип шейлер япып ве бельгилер косьтерип, Израиль халкъыны чыкъарып юрсетти. ³⁷ Израиль огъуларына: «*Рабби сизлерге агъа-къардашларынъыз арасындан манъа ошагъан бир пейгъамберни ёллайджакъ, Оны динъленъиз*», – деген шу Муса эди. ³⁸ Шу Муса сахрада халкъ топлашувы огюнде тургъан, Синай дагъында мелекнен берабер лаф эткен, бизим баба-деделеримизнен де юрген ве бизге еткизмек ичюн джанлы сёзлерни алгъан эди. ³⁹ Онъа да баба-деделеримиз бойсунмагъа истемейип, оны ред эттилер, гонъюллерини Мысыр тарафкъа айландырдылар. ⁴⁰ Харунгъа: «*Бизге бир кълдане,*

огюмизде юреджек аллаларны яса. Чюнки бизни Мысыр топрагындан чыкъаргъан бу Мусанен не олгъаныны биз бильмеймиз», – дедилер. ⁴¹ О куньлерде бир бугъаны ясадылар. Путкъа къурбан чалып, озь къолларынен яраткъанына къувандылар. ⁴² Алла исе олардан юзь чевирип, коктеки кунешке, айгъа ве йылдызлар ордусына ибадет этмеге къалдырды. Пейгъамберлер китабында язылгъаны киби:

«Эй Исраиль эви!

*Къыркъ йыл сахрада кезгенлеринъизде,
къурбан чалып, Манъа бахшыш бердинъизми?*

⁴³ *Сиз Молохнынъ чадырыны
ве алланъыз Рефаннынъ йылдызыны
котерип юрдинъиз.*

*Озьлеринъизге пут эйкеллерини ясап,
оларгъа бель буктинъиз.*

*Шу себептен Мен сизлерни Вавилондан узакъча
сюргюн этеджегим».*

⁴⁴ Сахрада бабаларымызда Шаатлыкъ Чадыры бар эди. Бу Чадырны Алла Мусагъа, онъа косътерильген орьнекке коре ясамагъа буюргъан эди. ⁴⁵ Бабаларымыз Ехошуанен берабер Чадырны алды да, Алла деделеримизнинъ огюнден башкъа халкъларны къувангъан сонъ, оны оларнынъ топракларына алып бардылар. Давутнынъ куньлерине къадар Чадыр оларнынъ араларында къалды. ⁴⁶ Алланынъ хайырыны тапкъан Давут, Якъупнынъ несилине бир Мескен къурып берейим деп, разылыкъ сорады. ⁴⁷ Амма Аллагъа Сулейман эв къурып берди.

⁴⁸ Лякин Алла-Таала инсан къолунен япылгъан эвлерде яшамай. О пейгъамбер агъзы иле айткъаны киби:

⁴⁹ *«Кок – Меним тахтым,
ер исе – аякъларымынъ таямасы.
Сизлер Манъа насыл эв къураарсынъыз?
– деп сорай Рабби. –*

*Я да Манъа раатланмакъ ичюн
насыл ер бар экен?*

⁵⁰ *Буларнынъ эписини яраткъан
Меним къолум дегильми?»*

⁵¹ Эй энъсеси къаткъанлар! Юреги ве къулакълары сюннет олмагъанлар! Бабаларынъыз киби сизлер де эр вакъыт Мукъаддес Рухкъа къаршы чыкъасынъыз. ⁵² Бабаларынъыз пейгъамберлерден къайсы бирисини къувмадылар? Олар Инсафлы Олгъаннынъ келеджегини хабер эткенлерни ольдюрдилер. Сизлер де энди Оны саткъанлары ве ольдюргенлери олдынъыз! ⁵³ Сизге Къанунны Алладан мелеклер кетирдилер, амма оны тутмадынъыз! – деди.

⁵⁴ Шура азалары бу сёзлерни эшиткенде, къутурдылар ве Стефангъа къаршы тишлерини гъыджырдаттылар. ⁵⁵ Мукъаддес Рухкъа толгъан Стефан исе кокке тикилип бакъты да, Алланынъ

парылдагъан Шуретини ве Онынъ онъ тарафында тургъан Исаны корьди. ⁵⁶ О:

– Мына, мен кокнинъ ачылып кеткенини ве Алланынъ онъ тарафында тургъан Инсан Огълуны корем! – деди.

⁵⁷ Олар исе къулакъларыны къапатып, эписи къычыра-къычыра бирлешип Стефаннынъ устюне атылдылар. ⁵⁸ Оны шеэрден тышарыгъа суйреклеп чыкъардылар ве ташларнен урып башладылар. Онъа къаршы шаатлыкъ эткен адамлар исе усть урбаларыны Саул деген бир огъланнынъ янына ташладылар. ⁵⁹ Ташларнен ургъан вакъытта, Стефан дува окъуп:

– Рабби Иса, рухумны къабул эт! – деди.

⁶⁰ Ахырында тиз чёкип, къатты сеснен къычырып: – Рабби, бу гунаны оларнынъ бойнуна юклеме! – деди.

Буну айтып, о джан берди.

8 Стефаннынъ ольдюрильмесине Саул разы эди. О куннинъ озюнде Ерусалимдеки иманлыларнынъ джемаатыны пек къуваламагъа башладылар. Эльчилерден гъайры эписи иманлылар Еудие ве Самариенинъ эр тарафына дагъылып кеттилер. ² Диндар адамлар Стефанны дефн этип, онынъ артындан пек агълаштылар. ³ Саул исе иманлылар топлашувыны тар-мар эте эди. Эв-эвден юрип, акъаймы, къадынмы, эписини суйреклеп зиндангъа ташлады.

⁴ Шу арада дагъылып кеткенлер Къуванчлы Хаберни даркъатып юрдилер. ⁵ Филип бир Самарие шеэринде келип, онынъ сакинлерине Месих акъкъында айта эди. ⁶ Филипнинъ сёзюни эшитип ве о косътерген бельгилерни корип, бутюн халкъ бир джан олып оны динъледди. ⁷ Чюнки арам рухларгъа огърагъан чокъ адамлардан рухлар кучлю сеснен къычырып чыкъты, не къадар паралич ургъанлар ве сакъатлар тедавийлендилер. ⁸ Бойледже, о шеэрде буюк къуванч бар эди.

⁹ Бу шеэрде тылсымджылыкъ япкъан, озюни буюк бир адам киби туткъан, Самарие мемлекетининъ халкъыны шашырып къалдыргъан Симон адлы бир адам бар эди. ¹⁰ Буюктен кучюгинедже эписи оны дикъкъатнен динълеп: «О – Алланынъ къудрети, о, „Балабан Къудрет“ дениле!» – дей эдилер. ¹¹ Симон чокъ вакъыттан берли озюнинъ тылсымларынен халкъны шашыргъаны ичюн, эписи оны динълей эди. ¹² Лякин Алланынъ Падишалыгъы ве Иса Месих акъкъындаки Къуванчлы Хаберни кетирген Филипни динълеп, акъай ве къадынлар онынъ сёзюне инанды ве сувгъа батырылып чыкътылар. ¹³ Симоннынъ озю де инанып, сувгъа батырылып чыкъты. О, Филип косътерген бельгилерини ве къудретнен япкъан аджайип шейлерини корьген сайын шашып, Филипнинъ янындан кетмей эди.

¹⁴ Ерусалимде къалгъан эльчилер исе, Самарие сакинлери де Алланынъ Сёзюни къабул эткенлерини эшиткенде, Пётрнен Юханны

оларнынъ алдына ёлладылар. ¹⁵ Олар о ерге келип, самариелелер Мукъаддес Рухны къабул этмек ичюн дува окъудылар. ¹⁶ Чюнки оларнынъ ич бирисине Мукъаддес Рух тюшмеген эди. Олар тек Рабби Исанынъ адына сувгъа батырылып чыкътылар. ¹⁷ Сонъ эльчилер оларнынъ башына къол тийдирдилер, ве олар Мукъаддес Рухны къабул эттилер. ¹⁸ Эльчилернинъ къол тийдиргенинен Мукъаддес Рух берильгенини корип, Симон оларгъа акъча кетирди де:

¹⁹ – Манъа да бу къудретни беринъиз, кимнинъ башына къолларымнен тийсем, Мукъаддес Рухны къабул этсин! – деди. ²⁰ Лякин Пётр онъа:

– Кумюшинъ сеннен берабер гъайып олсун, чюнки сен Алланынъ бахшышыны парагъа алмакъ мумкюн, деп беллей эдинъ! ²¹ Бу иште сенинъ не акъкъынъ бар ве не къысметинъ бар, чюнки Алланынъ огюнде юрегинъ догъру дегиль. ²² Энди бу яманлыгъынъдан тевбе этип Аллагъа ялвар, бельки юрегинъдеки ниетинъни багъышлар. ²³ Чюнки сенинъ аджджы зеэрге толгъанынъны ве адалетсизлик зынджырына багълангъанынъны корем, – деди.

²⁴ Симон бунъа джевап берип:

– Мен ичюн сизлер Раббинъизге ялварып дува окъунъыз, даа айткъанларынъыздан бириси башыма тюшмесин! – деди.

²⁵ Сонъ олар о ерде Раббининъ Сёзюни илян этип, шаатлыкъ берген сонъ, Ерусалимге таба кеттилер ве Самариенинъ чокъ койлеринде Къуванчлы Хаберни даркъаттылар.

²⁶ Сонъ Раббининъ мелеги Филипке:

– Еринъден тур ве дженюп тарафкъа, Ерусалимден Гъазагъа баргъан сахра ёлуна бар! – деди. ²⁷ Филип турып, ёлгъа чыкъты.

О вакъыт Эфиопия къыраличеси Кандакенинъ везири, къыраличенинъ бутюн хазинелерине мудир олгъан эфиопиялы бир хадим озь ветанына къайтып кететкъан эди. О, Аллагъа бель букмек ичюн Ерусалимге барып кельген. ²⁸ Арабасында отурып Ешая пейгъамбернинъ китабыны окъуй эди.

²⁹ Мукъаддес Рух Филипке:

– Бу арабагъа якъынлашып, янында кет! – деди.

³⁰ Филип эфиопнынъ янына чапып барды. Онынъ Ешая пейгъамбернинъ китабыны окъуп отургъаныны эшитип:

– Окъугъанынъны анълайсынъмы? – деп сорады.

³¹ – Манъа ёл косътерген адам олмаса, насыл анълайым? – деди эфиоп. Сонъ Филипни озь янына чыкъып отурмагъа давет этти. ³² Онынъ Языдан окъугъан ери бу эди:

*«Оны къой киби соймагъа айдап кетирдилер,
къозу юнь къырккъан адамнынъ алдында
индемейип тургъан киби,*

О да Озь агъзыны ачмады.

³³ *Оны масхараладылар.*

*О, акъикъаттан къуру къалды,
оны ашалап къабаатладылар.*

Онынъ несилини ким анъаджакъ?

Ер юзюндеки омрю узюльди».

³⁴ Везир Филипке бакъып:

– Риджа этем, пейгъамбер буны ким акъкъында айта? Озь акъкъындамы, я да башкъа адам акъкъындамы? – деди.

³⁵ Филип исе агъзыны ачып, шу язылгъан парчадан башлап, Иса акъкъындаки Къуванчлы Хаберни онъа анълатты. ³⁶ Ёлны девам этип кететкъанларында, сув олгъан бир ерге кельдилер. Везир:

– Мына, сув! Меним сувгъа батырылып чыкъкъаныма не кедер эте? – деди.

³⁸ О вакъыт арабаны токътатмагъа буюрып, Филипнен везир экиси сувгъа кирдилер, ве Филип оны сувгъа батырып чыкъарды. ³⁹ Олар сувдан чыкъкъанда, Мукъаддес Рух Филипни котерип кетти. Везир оны бир даа коръмеди ве къуванып озь ёлуны девам этти.

⁴⁰ Филип исе Ашдод шеэринде пейда олды ве Кайсарегъа баргъандже, эписи шеэрлерде Къуванчлы Хаберни даркъатып кельди.

9 Саул исе даа Раббининъ шегиртлерине олюм джесасыны истеп, ачувнен нефес алып юре эди. О, баш руханийнинъ алдына барып, ¹² Дамаск шеэриндеки синагогалар ичюн мектюплер сорады. О, Ёлнынъ изинден баргъан кимни тапса, акъай я да къадын олгъанына бакъмайып, оларны якъалап Ерусалимге кетирмек ниетинде эди. ³ Ёлгъа чыкъып Дамасккъа якъынлашкъанда, апансыздан коктен тюшкен нур онынъ этрафыны ярыкълатты.

⁴ О, ерге йыкъылып:

– Саул, Саул! Сен Мени не ичюн айдайсынъ? – деген сесни эшитти. ⁵ Саул:

– Я Рабби, Сен кимсинъ? – деди.

– Мен сен айдагъан Исадырым. ⁶ Энди тур да, шеэрге бар. Анда не япаджагъынъны санъа айтарлар, – деди О.

⁷ Саулнынъ ёл аркъадашлары сесни эшитип, лякин ич кимсени коръмейип, къатып къалдылар.

⁸ Саул ерден турып козьлерини ачкъанда, ич бир шей коръмей эди. Оны къолундан тутып, Дамаск шеэринде кетирдилер. ⁹ Учъ кунге къадар онынъ козьлери коръмеди, ве ич бир шей ашамады-ичмеди.

¹⁰ Дамаск шеэринде Анания деген Исанынъ шегирти бар эди. Рабби онъа руюда корюнип:

– Эй Анания! – деди.

– Мен мындам, Раббим! – деди о. ¹¹ Рабби онъа:

– Еринъден тур ве «Догъру» деген сокъакъкъа барып, Иуданынъ эвиндеки Тарс шеэрли Саул адлы адамны сора. Шу вакъыт о дува окъуй. ¹² Онъа,

† 9.1-19

Фаалиет 22.6-16;
26.12-18.

Анания адлы бир адам онынъ янына кельгени ве козьлери ачылмасы ичюн къолларыны онынъ башына къойгъаны руюда корюнди, – деди.

¹³ Анания джевап берип:

– Рабби, бу адам Ерусалимде Сенинъ азизлеринъе не къадар яманлыкъ япкъаны акъкъында чокъ адамлардан эшиттим. ¹⁴ Бу ерде де Сенинъ адынъа инанып чагъыргъанларнынъ эписини якъаламакъ ичюн баш руханийлерден рухсет алды, – деди.

¹⁵ Рабби Иса онъа:

– Мына бу адамны Меним адымны тюрлю халкълар, падишалар ве Исраиль огъулларынынъ огюнде илян этмек ичюн сайладым. ¹⁶ Меним адым ичюн онъа не къадар азап чекмек керек олгъаныны косътереджем, – деди.

¹⁷ Анания барып шу эвге кирди. Саулнынъ башына къолларыны къойып:

– Къардашым Саул! Мени Рабби ёллады. Сен келеякъан ёлунда санъа корюнген Иса Одыр. Шимди козьлеринъ кене коръсюн, сен де Мукъаддес Рухкъа толаджакъсынъ, – деди.

¹⁸ Шу анъ Саулнынъ козьлеринден перде тюшкен киби олып, о коре башлады. Еринден турып, сувгъа батырылып чыкъты. ¹⁹ Сонъ аш ашап, такъатланды. Саул бир къач кунъ Дамаскта Исанынъ шегиртлеринен берабер эди. ²⁰ О, бирден Иса Алланынъ Огълу олгъаны акъкъында синагогаларда огретип башлады. ²¹ Оны эшиткенлер исе шашып:

– Ерусалимде шу Адгъа инанып чагъыргъанларны о, къырып ташлай эди, бу ерде де оларны якъалап баш руханийлерге алып бармакъ ичюн мында кельмедими? – дедилер.

²² Саул исе даа буюк къудретке кирип, Иса – Месих олгъанына делиллерни кетирип, Дамаскта яшагъан еудийлерни шашмалата эди.

²³ Арадан баягъы вакъыт кечкен сонъ, еудийлер Саулны ольдюрмеге келиштилери. ²⁴ Оны ольдюрмек ичюн гедже-кунъдюз шеэрнинъ къапулары алдында къаравуллай эдилер. Лякин оларнынъ анълашмасы Саулгъа белли олды.

²⁵ Гедже шегиртлер оны буюк сепетке къойып, шеэр диварындан тюшюрип йибердилер.

²⁶ Саул Ерусалим шеэрини кельгенинен, о ердеки Исанынъ шегиртлерине къошулмагъа аркет этти. Лякин о Исанынъ шегирти олгъанына ич кимсе инанмайып, эписи ондан къоркъа эдилер. ²⁷ О вакъыт Барнаба Саулны эльчилернинъ алдына алып кельди ве онынъ ёлда Исаны насыл корип, Иса онъа не айткъаныны, Дамаскта Исанынъ адынен насыл девюрекли олып адамларны огреткенини оларгъа айтып берди. ²⁸ Бундан сонъ Саул энди оларнен берабер Ерусалимде эр вакъыт юрип, Рабби Исанынъ адынен къоркъмайып огрете эди. ²⁹ О, юнан тилинде лаф эткен еудийлернен де субетлешип давалаша, олар исе Саулны ольдюрмеге истей эдилер. ³⁰ Дин

къардашлары буны эшитип, Саулны Кайсарегъа алып кеттилер ве андан Тарс шеэрини ёлладылар.

³¹ О вакъыт, Еудие, Галилея ве Самариеде иманлылар джемааты ичюн тынчлыкъ девири кельди. Иманлылар Раббиден къоркъып, иманда къавийлешип яшай эди. Мукъаддес Рухнынъ ярдымынен оларнынъ сайысы эп арта эди.

³² Пётр исе ер-ерден юрип, Лидда шеэринде яшагъан азизлернинъ алдына да барды. ³³ О ерде секиз йылдан берли тёшегинден турмагъан Айнея адлы бир паралич ургъан адамны коръди. ³⁴ Пётр онъа:

– Айнея, Иса Месих сени тедавийлей. Еринъден тур, тёшегинъни джый! – деди.

Айнея шу анъ еринден турып кетти. ³⁵ Лидда ве Шарон шеэрлеринде яшагъанларнынъ эписи о адамнынъ алыны коръдилер де, Исаны Раббимиз деп таныдылар ве имангъа кельдилер.

³⁶ Яффада Исанынъ шегирти олгъан Табита адлы бир къадын бар эди. Онынъ адыннынъ терджимеси «гъазель» демектир. Бу къадын эйилик ишлерине берилип, фукъарелерге чокъ садакъа бере эди. ³⁷ О кунълерде о хасталанып ольген. Онынъ олюсини ювып, юкъарыдаки одагъа къойдылар. ³⁸ Лидда шеэри Яффагъа якъын олгъаны ичюн, Пётрнынъ о ерде олгъаныны эшитип, шегиртлер онынъ алдына эки адамны ёлладылар да:

– Тез ол, бизим алдымызгъа кель! – деп ялвардылар.

³⁹ Пётр вакъыт джоймайып, оларнен берабер кетти. Анда кельгенинен, оны юкъарыдаки одагъа алып бардылар. Эписи тул къадынлар онынъ янында топлашып, агълай-агълай Гъазельнинъ тири, оларнен берабер олгъанда тиккен усть ве туюп урбаларыны косътердилер. ⁴⁰ Пётр исе эписини тышарыгъа чыкъаргъан сонъ, тиз чёкип дува окъуды ве олюге бакъып:

– Табита, еринъден тур! – деди.

Къадын козьлерини ачты да, Пётрны корип отурды. ⁴¹ Пётр къолуны узатып, онъа аякъ устуне турмагъа ярдым этти. Сонъ азизлернен берабер тул къадынларны чагъырып, тири къадынны оларгъа косътерди. ⁴² Бу адисе бутюн Яффагъа белли олды, ве чокъ адамлар Исагъа инанып, имангъа кельдилер. ⁴³ Пётр исе даа чокъ вакъыт Яффада Симон адлы бир териджининъ эвинде яшады.

10 Кайсария шеэринде Корнелий адлы бир адам бар эди. О, «Италик» деген арбий болюгининъ [†] бир юзбашы олып хызмет эте, ² ве бутюн эвдекилеринен берабер Алладан къоркъкъан ве диндар бир адам эди. Халкъкъа чокътан-чокъ садакъа берип, эр вакъыт Аллагъа дува окъугъан. ³ Кунълернинъ биринде саат учълерде, о, Алланынъ бир мелеги онынъ алдына

[†] Арбий болюк – къадимий юнанджа «спейра» – «легион»нынъ он пайындан бир пайы, 600 аскер.

кельгенини ачыкътан-ачыкъ руюда корьди. Мелек онъа:

– Корнелий! – деди. ⁴ Корнелий мелекке кьоркьунен бакъып:

– Не, Эфендим? – деп сорады. Мелек онъа:

– Сенинъ дуваларынъ ве берген садакъаларынъ Алланынъ акъылына кельди. ⁵ Энди Яффагъа адамларны ёллап, Пётр адыны ташыгъан Симон деген адамны алдынъа чагъырт. ⁶ О, эви денъиз ялысында олгъан Симон адлы териджиде мусафир олып отура, – деди.

⁷ Онен лаф эткен мелек кеткен сонъ, Корнелий хызметчилеринден экисини ве озюнинъ аскер ярдымджысыны, диндар бир адамны чагъырды. ⁸ Оларгъа эр шейни анълатып, Яффагъа ёллады.

⁹ Эртеси куню, бу адамлар даа ёлда олып шеэрге якъынлашкъанда, Пётр уйлеге якъын вакъытта дува окъумакъ ичюн дамгъа чыкъты. ¹⁰ О, ач олгъаныны дуйып, аш ашамагъа истеди. Аш азырлангъан вакъытта, о рухланып руя корьди. ¹¹ Коклер ачылып, балабан чаршафкъа ошагъан бир шейни корьди. О, дёрт кошесинден асылгъан алда ашагъа тюшип келеята эди. ¹² Чаршафнынъ ичинде тюрлю дёрт аякълъы ве ер юзюнде суйрекленген махлюкълар эм де кокте учкъан кьушлар бар эди. ¹³ Бир сес онъа:

– Пётр, тур да, сой ве аша! – деди. ¹⁴ Пётр:

– Ёкъ, асла, Раббим! Мен ич бир вакъыт кирли я да арам шей ашамадым, – деди.

¹⁵ Сес кене онъа экинджи сефер эшитилип:

– Алла элялагъаныны арам сайма! – деди.

¹⁶ Бу шей учъ кере текрарланды. Сонъ чаршаф бирден кокке котерильди.

¹⁷ Пётр даа ич бир шей анъламайып, онъа корюнген руянынъ не манасы бар экен, деп отургъанда, Корнелий ёлагъан адамлар Симоннынъ эвини соращтырып къапунынъ босагъасында токътадылар. ¹⁸ Олар кычырып, Пётр адыны ташыгъан Симон о ерде мусафирликте олгъаныны сорадылар. ¹⁹ Пётр исе даа руя акъкъында тюшюнип отура эди. Мукъаддес Рух онъа:

– Мына, учъ адам сени кыдыра. ²⁰ Еринъден тур да, ашагъа тюш ве шубеленмейип оларнен кет, чюнки оларны Мен ёлладым, – деди. ²¹ Пётр ашагъа тюшип, адамларгъа:

– Сиз кыдыргъан адам меним. Бу ерге насыл себепнен кельдинъиз? – деди. ²² Олар Пётргъа:

– Корнелий адлы, бутюн еудий халкъы урьмет эткен, диндар, Алладан кьоркькъан бир юзбашы бар. Мукъаддес мелек онъа, сени озъ эвине чагъыртып, айткъанларынъны динълемеге буюрды, – дедилер.

²³ Сонъ Пётр оларны ичериге чагъырып, мусафир этти. Эртеси куню Пётр азырланып, кельгенлернен берабер ёлгъа чыкъты. Яффадаки дин кьардашлардан базы адамлар да онынъ артындан кеттилер. ²⁴ Экинджи куню олар Кайсарегъа

кельдилер. Корнелий исе озъ сой-сопларыны ве якъын достларыны бир ерге топлап, оларны беклей эди. ²⁵ Пётр ичериге киргенде, Корнелий оны кьаршылап, аякълары огюнде йыкъылып онъа бель букти. ²⁶ Пётр исе:

– Тур, мен де бир инсаным, – деди де, оны аякъ устюне турсатты. ²⁷ Пётр Корнелийнен субетлешип эвге кирди ве анда чокъ адам топлашкъаныны корьди. ²⁸ О оларгъа:

– Башкъа халкълардан олгъан адамларнен алякъа тутмакъ ве онынъ эвине кирмек, еудий ичюн ясакъ олгъаныны билесинъиз. Лякин Алла ич бир адамны кирли я да арам, деп саймамагъаны манъа ачылды. ²⁹ Шунынъ ичюн мени чагъыргъан сонъ, сёз къайтармайып кельдим. Энди айтынъыз, мени не ичюн чагъырдынъыз? – деди.

³⁰ Корнелий джевап берип:

– Бундан дёрт кунъ эвель, айны шу вакъытта, саат учъте, мен эвимде дува окъуй эдим. Бирден йылтырагъан урба кийген бир адам огюмде пейда олды. ³¹ О манъа бойле деди: «Корнелий! Алла дуваларынъны эшитти ве берген садакъаларынъ Алланынъ акъылына кельди. ³² Энди Яффагъа адам ёлла, денъиз боюндаки териджи Симоннынъ эвинде мусафир олгъан Пётр адыны ташыгъан Симонны чагъырт». ³³ Мен де шу анъ сенинъ алдынъа адамларны ёлладым, ве ниает, кельгенинъ яхшы олды. Энди Рабби санъа буюргъан сёзлерининъ эписини динълемек ичюн биз эпимиз бу ерде Алланынъ огюнде топланып турамыз.

³⁴ Пётр лафыны башлап:

– Керчектен, Алла адамларны айырмай. ³⁵ Эписи миллетлерде Ондан кьоркькъан ве адалетли ишлер япкъанларнынъ эписининден О, разыдыр. ³⁶ Алла Озь Сёзюни Исраиль огъуллаарына ёллап, Иса Месихнинъ ярдымынен барышыкъ илян этти. Шу Иса – эписининъ Раббисидир. ³⁷ Ягъя пейгъамбер адамларнынъ сувгъа батырылып чыккъаныны огреткен сонъ, Галилеядан башлап бутюн Еудиеде олгъан шейлерни сизлер билесиз. ³⁸ Назарет шеэринден олгъан Исаны Алла Мукъаддес Рухнен ве къудретнен ягълады. Сонъ О, чокъ яхшы шейлер япып ве Иблис ургъанларнынъ эписини тедавильлеп юре эди. Алланынъ Озю исе Исанен берабер эди. ³⁹ Мына биз еудийлернинъ топрагъында ве Ерусалим шеэринде Исанынъ япкъан ишлерине шаат оламыз. Сонъ Оны агъачкъа асып ольдюрдилер. ⁴⁰ Амма Алла учюнджи куню Оны тирильтип, козьге корюнге кучъ берди. ⁴¹ Иса бутюн халкъкъа дегиль, тек бизге, шаатларгъа, Алланынъ огюнде сайлангъан адамларгъа корюнди. О, олюлерден тирильген сонъ, биз Онен ашап-ичтик. ⁴² Алла Исаны тирилернинъ ве олюлернинъ Къадысы этип тайин этти. Бунъа шаат олмагъа ве халкъкъа Къуванчлы Хаберни огретмеге Иса бизге буюрды.

⁴³ Пейгъамберлернинъ эписи бунъа шаат олды:

Исагъа инангъан эр бир адамнынъ гуналары Онынъ адынен багъышланалар, – деди.

⁴⁴ Пётр даа лаф этип тургъанда, Хаберни динълеген эписининъ устюне Мукъаддес Рух энди.

⁴⁵ Пётрнен кельгенлер Исагъа инангъан сюннет этильген еудийлер эди. Мукъаддес Рух башкъа халкъларнынъ устюне де энгенини корип, шашып къалдылар. ⁴⁶ Чюнки о адамларнынъ башкъа тиллерде лаф этип, Алланы шерефлегенлерини эшитип тура эдилер. О вакъыт Пётр сёз алып:

⁴⁷ – Биз киби Мукъаддес Рухны къабул эткен бу адамларнынъ сувгъа батырылып чыкъмасына ким кедер этер? – деди де, ⁴⁸ оларгъа Иса Месихнинъ адынен сувгъа батырылып чыкъмагъа буюрды. Ондан сонъ олар Пётргъа бир къач кунъ даа къалмагъа риджа эттилер.

11 Башкъа халкълар да Алланынъ Сёзюни къабул эттилер, деген хабер эльчилернинъ ве Еудиедеки дин къардашларнынъ къулагъына барып етти. ² Шу себептен, Пётр Ерусалим шеэринде баргъанда, сюннет этильгенлернинъ базылары онъа къаршы чыкъып:

³ – Сен сюннет япылмагъан адамларнынъ арасына кирип, оларнен ашап-ичкенсинъ! – деди.

⁴ Пётр исе олып кечкен шейлерни башындан башлап оларгъа айтып берди:

⁵ – Мен Яффа шеэринде дува окъугъан вакъытта рухланып бир руя коръдим: манъа, балабан чаршафкъа ошагъан бир шей дёрт кошесинден асылгъан алда коктен тюшип, тап огюме келеякъан экен. ⁶ Онынъ ичине бир козь ташласам, ер юзюнинъ дёрт аякълы ве йыртыджи айванларны ве сюйрекленген махлюкъларны, эм де кокте учкъан къушларны коръдим. ⁷ О вакъыт: «Пётр, тур да, сой ве аша!» – деген бир сес эшиттим. ⁸ Мен исе: «Ёкъ, асла, Раббим! Меним агъзыма ич бир вакъыт кирли я да арам шей кирмеди», – дедим. ⁹ Сес экинджи кере коктен эшитилип: «Алла эляллагъаныны арам сайма», – деди манъа. ¹⁰ Бу шей учъ кере текрарланды. Сонъ эписи кене кокке котерильди. ¹¹ Мына, шу дакъкъада Кайсаредан манъа ёллангъан учъ адам мен яшагъан эвнинъ огюнде токътадылар. ¹² Рух исе манъа, ич шубеленмейип оларнен берабер кетмеге буюрды. Бойлеликнен, бу алты дин къардашлар да меним артымдан кеттилер. Оларнен берабер о адамнынъ эвине кельдик. ¹³ О исе эвинде пейда олгъан мелекни насыл коръгенини бизлерге айтып берди. Мелек онъа: «Яффагъа адамларны ёлла, Пётр адыны ташыгъан Симонны чагъырт. ¹⁴ О санъа айтаджакъ сёзлеринден озюньнен берабер бутюн эвдекилеринъ де къуртарыладжакълар», – деди.

¹⁵ Мен лафымны башлагъанымнен, эвель бизим устюмизге тюшкен Мукъаддес Рух оларнынъ устюне де тюшти. ¹⁶ О вакъыт мен Раббимиз Исанынъ: «Ягъя адамларны сувгъа батырып

чыкъаргъан, сизлер исе Мукъаддес Рухкъа батырыладжакъсынъыз», – деген сёзюни эсима кетирдим. ¹⁷ Бизге, Рабби олгъан Иса Месихке инангъанларгъа Алла бахшыш берген. Эгер Алла мына буларгъа да бу бахшышны берген олса, мен Аллагъа къаршы чыкъмакъ ичюн ким олам?

¹⁸ Бу сёзлерни эшитип, олар тынчландылар. Олар: – Алла башкъа миллетлерге де төвбе этип, эбедий аяткъа кирмеге разылыкъ берди, – деп Алланы алгъышладылар.

¹⁹ Стефаннынъ ольдюрильмесинен башлангъан айдалув нетиджесинде даркъалып кеткен иманлылар Алланынъ Сёзюни еудийлерден башкъа ич кимсеге бильдирмейип, Фенике, Кыбрыс ве Антиохиягъа барып чыкъкъан эдилер. ²⁰ Оларнынъ базылары къыбрыслы ве киренели эдилер. Олар Антиохия шеэрине кельген сонъ, Рабби Исанынъ Къуванчлы Хаберини о ердеки юнан тилинде лаф эткен еудийлерге де бильдирдилер. ²¹ Раббининъ кучю оларнен олгъаны ичюн, чокътан-чокъ адам Раббиге иман эттилер. ²² Бу акъта хабер Ерусалимдеки иманлылар топлашувынынъ къулагъына барып еткенде, Барнабаны Антиохиягъа ёлладылар.

²³ Барнаба о ерге кельгенде, Алланынъ мераметини корип къуванды. Раббиге бутюн гонълюнен берилинъиз деп, эписини чагъырды. ²⁴ О, Мукъаддес Рух ве имангъа толгъан, мераметли адам эди. Сонъ халкънынъ баягъы къысмы Раббиге къошулды. ²⁵ Сонъ Барнаба Саулны къыдырып, Тарс шеэринде барды ²⁶ ве оны тапып Антиохиягъа кетирди. Бир йыл девамьнда олар иманлылар топлашувьнда чокъ адамны огреттилер. Биринджи сефер Антиохия шеэринде Исанынъ шегиртлерине «месихчилер» деди.

²⁷ О кунълерде Антиохиягъа Ерусалимден базы пейгъамберлер кельди. ²⁸ Олардан Хагап дегени Мукъаддес Рухтан ильхамланып, бутюн дюньяда буюк ачлыкъ оладжакъыны бильдирди. Сонъ бу ачлыкъ император Клавдийнинъ девринде олды. ²⁹ Шегиртлернинъ эр бири исе къолундан кельгенине коре Еудиеде яшагъан дин къардашларына ярдым йибермеге къарар чыкъардылар. ³⁰ Буны да япып, топлагъан бахшышларны Барнаба ве Саулнен акъсакъларгъа ёлладылар.

12 О кунълерде Ирод падиша иманлылар джемаатынынъ базыларына яманлыкъ япып башлады. ² О, Юханнынъ агъасы Якъупны къылычнен ольдюрмеге буюрды. ³ Еудийлер бу шейни бегенгенини корип, онынъ артындан Пётрны да якъалады. Шу вакъиа Маясыз Пишкен Отьмек Байрамында эди. ⁴ Пётрны якъалап, оны зиндангъа ташлады, оны къаравулламакъ ичюн эр бири дёрт аскерден ибарет олгъан дёрт группагъа берди. Ирод Пётрны Песах Байрамындан сонъ халкънынъ огюне чыкъарып укюм этмеге истей эди. ⁵ Пётр зинданда яткъан вакъытта иманлылар

топлашуву токътамайып, онынъ ичюн Аллагъа дува окъуй эди. ⁶ Ирод оны халкънынъ огюне чыкъармагъа истеген куньден эвельки геджеси Пётр эки аскернинъ ортасында, эки зынджырнен багъланып юкълай эди. Къапунынъ янындаки къаравулла исе зинданны къаравулла эдилер.

⁷ Шу арада Раббининъ мелеги пейда олды, зинданны исе нур басты. Мелек Пётрнынъ къабургъасына тюртип:

– Тез ол, тур! – деп оны уятты. Шу анъ Пётрнынъ къолларындаки зынджырлар тюшип кетти. ⁸ Мелек Пётргъа:

– Къушагъынъны багъла, аякъкъапларынъны кий! – деди. Пётр онынъ айткъаныны япты. Сонъ мелек:

– Усть урбанъны кий де, меним артымдан юр! – деди. ⁹ Пётр чыкъып, онынъ артындан кетти. Тек, мелек якъан ишнинъ акъикъий экенини анъламайып, бир тюш корьгенини белледи.

¹⁰ Биринджи ве экинджи къаравул олгъан ерден кечип, шеэрге чыкъкъан демир къапугъа кельдилер. Къапу озь-озюнден ачылды. Олар тышарыгъа чыкъып, бир сокъакъны кечтилер. Шу анъ Пётрнынъ янындаки мелек гъайып олды.

¹¹ Пётр озюне келип:

– Энди мен керчектен билем: Рабби мелегини ёллап, мени Ироднынъ къолундан ве еудий халкъы беклеген эписи шейлерден къуртарды, – деди.

¹² Буны анълагъан сонъ, Марк адыны ташыгъан Юханнынъ анасы Мерьемнинъ эвине етип кельди. О ерде бир талай адам топланып, дува окъуй эдилер. ¹³ Пётр къапуны къакъкъанда, Рода адлы бир хызметчи къыз къапугъа чыкъты. ¹⁴ Онынъ сесини танып, къувангъанындан къапуны ачмайып ичериге чапып кетти ве Пётрнынъ кельгенини бильдирди.

¹⁵ – Сенинъ акъылынъ ериндеми? – дедилер онъа. Лякин къыз озь айткъанындан къайтмады. Олар исе:

– Бу онынъ мелегидир, – дедилер.

¹⁶ Шу арада Пётр къапуны къакъмагъа девам этти. Олар барып къапуны ачтылар ве оны корип шаштылар. ¹⁷ Пётр оларны тынчландырып къолуны котерди ве Рабби оны зиндандан насыл чыкъаргъаныны айтып берди. Сонъ:

– Буларны Якъупкъа ве башкъа дин къардашларгъа бильдиринъиз! – деп, о ерден чыкъты да, башкъа ерге кетти. ¹⁸ Куньдюз, Пётргъа не олгъаныны бильмеген аскерлер арасында буюк бир къалабалыкъ башланды. ¹⁹ Ирод исе оны къыдырып тапмагъанындан сонъ, къаравулла сорагъа чекип, олюм джезасына укюм этти. Бундан сонъ Ирод Еудиеден кетип, Кайсарей шеэринде барды ве о ерде къалды. ²⁰ Онынъ Тир ве Сидон сакинлерине буюк ачувы бар эди. Олар исе озъара анълашып, онынъ алдына кельди. Падишанынъ сарай хызметчиси Бластны озь

тарафларына чекип, барышмагъа истедилер. Чюнки олар ичюн керек олгъан аш-суп падишанынъ топрагъындан алына эди.

²¹ Бельгиленген куньде Ирод падиша урбасыны кийип, къады курсюсине отурды да, халкъкъа бакъып сёзюни башлады. ²² Халкъ исе къычыра-къычыра:

– Бу адамнынъ сеси дегиль, бу Алланынъ сесидир! – деп, оны алгъышлады. ²³ Шу анъ Раббининъ мелеги Иродны урды. О, шерефини Аллагъа бермегени ичюн, тенини къуртлар кемирди ве о, джан берди.

²⁴ Алланынъ Сёзю исе кунь-куньден зияде даркъала эди. ²⁵ Барнабанен Саул оларгъа берильген вазифени беджерген сонъ, Марк адыны ташыгъан Юханны янларына алып, Ерусалимге къайтып кельдилер.

13 Антиохия шеэриндеки иманлылар топлашувунда пейгъамберлер ве оджалар бар эдилер: Барнаба, лагъабы «Нигер» олгъан Симон, киренели Лукий, виляет акими Ироднен тербиеленген Манаэн ве Саул. ² Олар Раббиге ибадет эткенде ве аштан-супдан вазгечкенде, Мукъаддес Рух оларгъа:

– Барнабанен Саулны Мен сайлагъан иш ичюн айырып Манъа беринъиз! – деди. ³ Даа аштан-супдан вазгечкен ве дува окъугъан сонъ, Барнабанен Саулнынъ башына къолларыны къойды да, оларны йибердилер.

⁴ Барнабанен Саул Мукъаддес Рух ёллагъаны киби ёлгъа чыкъып, Селевкея шеэринде кельдилер. О ерден исе Къыбырыс адасына кечтилер. ⁵ Саламис шеэринде келип, еудийлернинъ синагогаларында Алланынъ Сёзюни илян эттилер. Юхан да оларнынъ хызметинде эди.

⁶ Олар бутюн аданы айланып чыкъып, Пафос шеэринде етип кельдилер. О ерде тылсымджы ве ялан пейгъамбер олгъан Бар-иса адлы бир еудийни расткетирдилер. ⁷ Бар-иса виляет акими Сергей Павелнинъ хадими эди. Акъыллы адам олгъан аким Барнабанен Саулны чагъыртып, Алланынъ Сёзюни динълемеге истеди. ⁸ Амма Бар-иса (онынъ экинджи ады Элима, яни «тылсымджы» эди) оларгъа къаршылыкъ косьтерип, акимни имандан тайдырмагъа тырыша эди. ⁹ О вакъыт Мукъаддес Рухкъа толгъан Саул, яни Павел, онъа козьлерини тикип:

¹⁰ – Эй Иблис огълу! Юрегинъ эр тюрлю ялан ве утанмазлыкъкъа толгъан, сен эр бир акъикъатнынъ душманысынъ! Раббининъ догъру ёлларыны къыйыштырмакътан вазгечерсинъми? ¹¹ Энди Рабби санъа къаршы къол котерди. Сен кёр оладжакъсынъ ве бир къач вакъыткъадже кунешни корьмейджексинъ, – деди.

Шу анъ бу адамнынъ козьлери думангъа ве къаранлыкъкъа толды. Энди о анда-мында урулып, озюне етекчи къыдыра эди. ¹² Аким буны корьди ве

Раббининъ огретювине тааджипленип имангъа кельди.

¹³ Павел ве онынъ янында олгъанлар Пафос шеэринде гемиге минип, Памфилиянынъ Перге шеэринде кельдилер. Юхан исе олардан айырылып, Ерусалимге къайтты. ¹⁴ Олар Пергеден кене ёлгъа чыккып, Писидиядаки Антиохия шеэринде бардылар. Раатлыкъ кунюнде еудийлернинъ синагогасына кирип отурдылар. ¹⁵ Къанундан ве Пейгъамберлернинъ Языларындан парчаларны окъугъан сонъ, синагоганынъ башлыкълары оларгъа адам ёллап:

– Дин къардашларымыз, эгер халкъкъа береджек насыат сёзлеринъиз олса, буюрынъыз, айтынъыз, – дедилер.

¹⁶ Павел аякъ устуне турды ве, къолуны котерип, деди:

– Эй Израиль акъайлары ве Алладан къоркъкъанлар, динъленъиз! ¹⁷ Бу халкънынъ, Израилдининъ Алласы баба-деделеримизни сайлады. Олар Мысыр топрагъында, гъурбетте яшагъанда, Алла оларны юксельтти. Сонъ Озюнинъ къудретли къолунен оларны о ерден алып чыккытты. ¹⁸ Къыркъ йыл девамында сахрада оларнынъ япкъанларына чыдады. ¹⁹ Ханаан топрагъында еди миллетни ёкъ этип, оларнынъ ерлерини Израиль халкъына берди. ²⁰ Бу ал 450 йыл девам этти. Ондан сонъ, Смаил пейгъамбер заманына къадар Алла оларгъа башлыкъларны берди. ²¹ Сонъ халкъ падишаны истеди, ве Алла Биньямин къабилесинден Киш огълу Шаул деген акъайны оларгъа берди. О, 40 йыл девамында падишалыкъ япты. ²² Оны тахттан алып ташлагъан сонъ исе, оларгъа Давутны падиша этип берди. Алла Давут акъкъында шаат этип: «Меним юрегиме яткъан адамны – Йишай огълу Давутны таптым. Бутюн истеклеримни о беджереджек», – деди. ²³ Алла берген сёзюни тутып, Давут союздан Израильге Къуртарыджы Исаны ёллады.

²⁴ Исанынъ келишинден эвель Ягъя пейгъамбер бутюн Израиль халкъыны тевбе этмеге ве сувгъа батырылып чыкмагъа чагъырды. ²⁵ Ягъя озь ёлунынъ сонъунда: «Сизлер мени ким деп саясынъыз? Мен о дегилим. Лякин менден сонъ Келеяткъан бар, мен Онынъ аякъкъап багъларыны чезмеге биле ляйыкъ дегилим», – деген эди.

²⁶ Эй дин къардашларымыз, эй Ибраимнинъ несиленден олгъанлар ве аранъызда Алладан къоркъкъанлар! Бу Къуртулыш акъкъындаки хабер бизге ёлландырылгъандыр! ²⁷ Ерусалимде яшагъанлар ве оларнынъ башлыкълары Исаны танымадылар. Оны олюмге укюм этип, эр раатлыкъ куню окъулгъан пейгъамберлернинъ сёзлерини озьлери беджердилер. ²⁸ Онда олюмге ляйыкъ ич бир къабаатны тапмайып, Пилаттан Оны ольдюрильмесини истедилер. ²⁹ Онынъ акъкъында язылгъан бутюн языларны шойле беджерген сонъ, Оны хачтан тюшюрп къабирге къойдылар.

³⁰ Лякин Алла Оны олюмден тирильтти. ³¹ Озюнен берабер Галилеядан Ерусалимге баргъанларгъа чокъ куньлер девамында корюнип турды. Энди олар халкънынъ алдында Онынъ шаатлары олып къалдылар. ³² Биз сизлерге кетирген Къуванчлы Хаберимиз бойле: Алла Исаны тирильтип, бабаларымызгъа берген сёзюни бизлер, оларнынъ балалары ичюн беджерди. Зебур Китабынынъ экинджи йырында язылгъаны киби:

*«Сен Меним Огълумсынъ,
бугунъ Мен Санъа Баба олдым».*

³⁴ Исаны тирильтип ве асла чорюмесине ёл бермейджеги акъкъында исе шойле язылгъан: *«Мен Давуткъа ваде эткен мукъаддес,
денишмез шейлерни сизге береджегим».*

³⁵ Шунынъ ичюн, Зебур Китабынынъ башкъа бир еринде:

«Озь Азизинъе мезарда чорюмеге ёл бермесинъ», – деп язылгъан.

³⁶ Давут Алланынъ эмиринен озь несилене хызмет эткен сонъ, вефат этти ве бабаларына къошулды. Онынъ бедени чорюп кетти. ³⁷ Амма Алла тирильткеннинъ бедени чорюмеди.

³⁸ Энди, эй дин къардашларымыз, сизлерге мына бу белли олсун ки, Исанынъ адынен гуналарынынъ багъышлангъаны илян этиле. ³⁹ Сизлер Мусанынъ Къанунына коре базы шейлерде эялланып инсафлы оламайджакъ эдинъиз. Энди исе Исада эр бир имангъа кельген адам бу шейлерде де инсафлы деп сайыла. ⁴⁰ Тек мукъайт олунъыз, пейгъамберлернинъ айткъан бу сёзлери башынъызгъа тюшмесин:

*41 «Эй мыскъылджылар, бакъынъыз,
шашып къалып гъайып олунъыз!
Сиз яшагъан куньлерде Мен буюк бир иш
беджерем,*

*оны сизлерге бириси айткъан олса,
онъа ич инанмаз эдинъиз».*

⁴² Бундан сонъ Павелнен Барнаба синагогадан чыккып кеткенде, халкъ оларны келеджек раатлыкъ куню бу акъта субетни девам этмеге давет этти. ⁴³ Джемаат синагогадан чыккып, еудийлернинъ ве Алладан къоркъып еудий динини къабул эткенлернинъ чокълары Павел ве Барнабанынъ артындан кеттилер. Олар бу адамларнен субетлешип, оларны Алланынъ хайырында даа яшамагъа къандырдылар.

⁴⁴ Келеджек раатлыкъ куню шеэрлилернинъ аман-аман эписи Алланынъ Сёзюни динълемек ичюн топландылар. ⁴⁵ Лякин о къадар халкъны корьген еудийлер пахыллап, Павелни акъаретлеп онынъ айткъан сёзлерине къаршы лаф эттилер. ⁴⁶ О вакъыт Павелнен Барнаба джесюрликнен джевап берип:

– Алланынъ Сёзюни биринджи небетте сизге кетирмек керек эди. Амма сизлер Оны ред этип, озьлеринъизни эбедий аяткъа ляйыкъ корьмединъиз. Бундан сонъ биз башкъа

халкъларгъа мураджаат этеджекмиз. ⁴⁷ Чюнки Рабби бизге буны буюрды:

*«Сени тюрлю халкъларгъа нур бермеге къойдым,
ер юзюнинъ четлерине къадар къуртулыш кетир».*

⁴⁸ Башкъа миллетлер буны эшитип пек севиндилер ве Раббининъ Сёзюни шуретледилер. Эбедий аяткъа тайинленгенлернинъ эписи имангъа кельдилер. ⁴⁹ Раббининъ Сёзю бутюн мемлекетке даркъалды. ⁵⁰ Лякин еудийлер диндар ве итибарлы къадынларнен шеэрнинъ сайгъылы адамларыны Павел ве Барнабагъа къаршы къойып, оларны озь ерлеринден къувып чыкъардылар. ⁵¹ О вакъыт Павел ве Барнаба аякъларынынъ тозун оларгъа къаршы къакъып, Иконий шеэринде кеттилер. ⁵² Шегиртлер исе къуванч ве Мукъаддес Рухкъа толып-таша эдилер.

14 Иконий шеэринде Павелнен Барнаба эр ерде япкъанлары киби еудийлернинъ синагогасына кирип, ойле сёзлер айттылар ки, нетиджеде еудийлернинъ ве юнанларнынъ чокълары имангъа кельдилер. ² Лякин инанмагъан еудийлер башкъа миллет адамларнынъ юреклерини зээрлеп, оларны дин къардашларгъа къаршы котердилер. ³ Павелнен Барнаба исе, чокъ вакъыт Раббининъ адындан джесаретнен Алланынъ Сёзюни тариф эте эдилер. Рабби де оларнынъ къолларынен аджайип шейлер ве бельгилер яратып, Озюнинъ мераметли Сёзюни тасдыкълады. ⁴ Бойлеликнен, шеэр сакинлери экиге болюнди: базылары еудийлер ве базылары эльчилернинъ тарафына кечтилер. ⁵ Башкъа миллет адамлары ве еудийлер озь башлыкъларынен анълаштылар ве эльчилерни акъаретлемеге ве ташларнен урмагъа истедилер. ⁶ Олар исе буны билип, Ликаониянынъ Листра ве Дербе шеэрлери ве этрафтаки топракъларгъа къачып кеттилер. ⁷ О ерде Къуванчлы Хаберни даркъатмагъа девам эттилер.

⁸ Листра шеэринде бир сакъат адам ерде отура эди. Онынъ аякълары догъма сакъат олып, омрюнде юрмеген. ⁹ О, Павелнинъ айткъан сёзлерини динълеп отургъанда, Павел онъа козь тикип, тедавийленмек ичюн адамнынъ иманы олгъаныны дуйды. ¹⁰ О, къатты сеснен: – Аякъ устюне догъру тур! – деди. Шу анъ о адам еринден атылып турды да, юре башлады.

¹¹ Халкъ Павел япкъан ишни коръди ве Ликаония тилинде къычырып:

– Аллалар адам къыяфетини алып алдымызгъа тюштилер! – дедилер.

¹² Барнабагъа «Зевс», Павелге исе «Хермес» † дедилер, чюнки Павел лаф эткенде баш эди.

¹³ Шеэрнинъ огюндеки Зевс ибадетханесининъ руханийи исе шеэрнинъ къапуларына бугъаларны

† Зевс – къадимий юнанларнынъ баш алласы. Хермес – юнанларнынъ аллаларындан бири, аллаларнынъ хабержиси.

ве гуль чемберлерни кетирип, халкънен берабер къурбан чалмагъа истеди.

¹⁴ Эльчилер Барнаба ве Павел буны эшитип, урбаларыны йырттылар ве озьлери халкънынъ арасына атылып:

¹⁵ – Акъайлар, бу ишлерни не ичюн япасынъыз? Биз де сизлерге ошагъан инсанлармыз! Сизлер бу бош шейлерден вазгечип, ер, кок, денъиз ве олардаки эр шейни яраткъан Тири Аллагъа бакъмакъ ичюн, биз сизге Къуванчлы Хаберни алып кетиремиз. ¹⁶ Кечкен заманларда Алла халкъларгъа озь ёлларынен юргеге разылыкъ берсе де, ¹⁷ Озюни эр вакъыт дуйдурып кельген. Коктен ягъмур ягъдырып, берекетли заманлар берген, тенинъизни аш-сувнен, юреклеринъизни къуванчнен толдурып, сизлерге эйилик япкъан, – деп къычырдылар.

¹⁸ Эльчилер бу сёзлерни айтып, халкъны зорнен тынчландырдылар ве озьлерине къурбан чалмамагъа къандырдылар.

¹⁹ Сонъ Антиохия ве Иконий шеэрлеринден кельген еудийлер халкъны озь тарафына тартып, Павелни ташларнен урдылар. Сонъ, оны ольген, деп сайып, шеэрден тышарыгъа суйреклеп чыкъардылар. ²⁰ Лякин шегиртлер онынъ этрафында топлашкъанда, Павел еринден турып, шеэрге къайтып кирди. Эртеси куню о Барнабанен Дербе шеэринде кетти.

²¹ Къуванчлы Хаберни Дербе шеэринде даркъатып, чокъ шегирт арттыргъанларындан сонъ, Листра, Иконий ве Антиохия шеэрлерине къайттылар. ²² Олар шегиртлернинъ джанларыны къавийлештирип, иманда эр вакъыт олмагъа оларгъа мураджаат этти. Олар: «Алланынъ Падишалыгъына кирмек ичюн, биз чокъ азаплар чекмек керекмиз», – дей эдилер. ²³ Эр бир иманлыларнынъ джемиети ичюн акъсакъларны сайлап, башларына къолларыны къойдылар. Аштан-сувдан вазгечип, дува окъугъан сонъ, олар, Раббиге эвеллери иман этип, бу адамларны Раббининъ къолуна бердилер.

²⁴ Сонъ Писидия топрагъындан кечип Памфилиягъа кельдилер.

²⁵ Перге шеэринде Алланынъ Сёзюни айткъан сонъ, Атталиягъа кеттилер. ²⁶ Андан къайыкъкъа минип, Антиохиягъа кеттилер. Анда олар махсус вазифе ичюн Алланынъ хайырына берильген эдилер, энди исе бу ишлерини битирген эдилер. ²⁷ О ерге келип, иманлылар топлашувыны топладылар да, Алланынъ оларнен не япкъаныны, башкъа миллетлерге иман къапусыны насыл ачкъаныны айтып бердилер. ²⁸ Олар бу ердеки шегиртлернен чокъ вакъыт берабер къалдылар.

15 Еудиеден кельген базы адамлар дин къардашларына: «Эгер Мусанынъ адети боюнджа сюннет этмесенъиз, къуртулып оламазсынъыз», – деп огрете эдилер. ² Павел ве Барнаба оларнен чокъ тартышып дава эттилер.

Ахыр-сонъу Павелнен Барнабаны ве араларындан даа бир къач адамны, бу меселени эльчилер ве акъсакъларнен чезмек макъсадынен, Ерусалимге ёлламагъа къарар чыкъардылар.

³ Олар топлашув тарафындан ёлланылгъан сонъ, Фенике ве Самариеден кечип, о ердеки дин къардашларына башкъа халкъларнынъ Аллагъа иман эткенлерини айтып берип, эписине буюк севинч багъышладылар. ⁴ Ерусалимге кельгенде, иманлылар топлашуву, эльчилер ве акъсакълар тарафындан къабул этильдилер. Озьлеринен берабер Алланынъ якъан бутюн ишлерини оларгъа бильдирдилер. ⁵ Лякин ферисе фыркъасындан имангъа кельген базылары къаршы чыкъып:

– Оларны сюннет этмек ве Мусанынъ Къанунына бойсундырмакъ керек, – дедилер.

⁶ Эльчилер ве акъсакълар бу меселени бакъмакъ ичюн топлаштылар. ⁷ Чокъ давалардан сонъ Пётр еринден турып, оларгъа:

– Дин къардашларымыз! Сизлерге белли олгъаны киби, башкъа миллетлер Къуванчлы Хаберни менден эшитип, имангъа кельсинлер деп, Алла аранъыздан мени сайлагъанына чокъ вакъыт кечти. ⁸ Адамларнынъ юреклерини бильген Алла бизге берген Мукъаддес Рухны оларгъа да берип, оларгъа шаатлыкъ берди. ⁹ Оларнен бизим арамызда ич бир фаркъ коръмейип, имангъа кельгенлери ичюн юреклерини темизледи. ¹⁰ О алда, сизлер не ичюн Алланы сынап, не бабаларымыз, не бизлер котерип оламагъан юкни шегиртлернинъ боюнуна юклемеге истейсиз?

¹¹ Амма эм биз, эм олар бир тарзда Рабби Исанынъ хайырынен къуртуладжакъмыз деп инанамыз, – деди.

¹² О вакъыт бутюн джемаат сесини кесип, Барнабанен Павелни динъледилер. Олар исе, Алла башкъа миллетлер арасында оларнынъ ярдымынен насыл аджайип шейлер ве бельгилер косьтергени акъкъында айттылар.

¹³ Олар лафыны битирген сонъ, Якъуп сёз алды:

– Дин къардашларымыз, мени динъленъиз!

¹⁴ Биринджиден башкъа миллетлерден Озюне бир халкъны алмакъ ичюн, Алла бу миллетлерге бакъкъаныны Симон анълатты.

¹⁵ Пейгъамберлернинъ сёзлери де бунъа келише, Мукъаддес Китапта:

¹⁶ *«Бундан сонъ Мен къайтып келип, Давутнынъ йыкъылгъан эвини къураджакъым. Онынъ виранелерини янъыдан къурып, оны гъайрыдан тиклеп къоярым.»*

¹⁷ *Сонъ къалгъан адамлар ве Меним Адымны чагъырып таныгъан халкълар*

Мени – Раббини къыдырып тапсынлар, – дей Рабби.

Рабби эвельден белли олгъан шейлерни беджермекте», – деп язылгъан.

¹⁹ Онынъ ичюн мен бойле къараргъа кельдим, башкъа миллетлерден Аллагъа иман эткенлерини зорламанъыз. ²⁰ Путларгъа союлгъан арам къурбанлыкъ этлерден, ороспулыкътан, богъулып ольдюрильген айваннынъ этинден ве къан ашавдан озьлерини сакъласынлар, деп оларгъа мектюп язайыкъ. ²¹ Чюнки Мусанынъ Къануны къадимий заманлардан берли эр бир шеэрде илян этиле, эр раатлыкъ куню синагогаларда окъула, – деди.

²² О вакъыт бутюн топлашувнен эльчилер ве акъсакълар туюнип, озь араларындан адамларны сайлап, Павел ве Барнабанен Антиохиягъа ёлламагъа къарар чыкъардылар. Дин къардашлар арасында урьмет къазангъан башлыкъларны: Барсабба адыны ташыгъан Иуданы ве Силаны сайладылар. ²³ Оларнен шу мектюпни язып ёлладылар:

«Антиохия, Сурие ве Киликияда яшагъан башкъа миллетлерден дин къардашларгъа, эльчилерден ве акъсакълардан, – дин къардашлардан.

Селям алейкум!

²⁴ Эшиткенимизге коре, бизден чыкъкъан базы адамлар озьлерининъ лафларынен башынъызны айландырып, гонълюнъизни бозгъан. Биз исе буны буюрмагъан эдик. ²⁵ Шу себептен озь арамыздан сайлангъан базы бир адамларны севгили Барнаба ве Павелнен берабер сизлернинъ алдынъызгъа ёлламакъ ичюн бир фикирге кельдик. ²⁶ Булар Рабби Иса Месихнинъ ады ичюн озь джанларыны аджымагъан адамлардыр.

²⁷ Къарарымыз боюнджа алдынъызгъа Иуданен Силаны да ёллаймыз; олар сизлерге буларны агъзавий анълатырлар.

²⁸ Мукъаддес Рух ве бизлер, беджермеге зарур олгъан шейлерден башкъа, сизинъ бойнунъызгъа ич бир шей юклемеге керекмей, деп саямыз, яни:

²⁹ путларгъа союлгъан къурбанлыкъ этлерден, богъулып ольдюрильген айваннынъ этинден ве къан ашавдан, ве ороспулыкътан озьлеринъизни сакъланъыз. Буларны тутып юрсенъиз, яхшы иш япарсынъыз. Сагълыкънен къалынъыз!»

³⁰ Бойледже, бу адамлар ёлгъа чыкъып, Антиохия шеэрини кельдилер. О ердеки джемаатны топлап, оларгъа мектюпни бердилер. ³¹ Олар исе бу юреклендириджи насиатны окъуп, севиндилер.

³² Пейгъамберлер Иуда ве Сила, дин къардашларына агъзавий насиатны айтып берди ве джанларыны къавийлештирдилер. ³³ Бу ерде бир къач вакъыт къалгъан сонъ, дин къардашлары оларны аман-эсен озгъарып, ёллагъанларнынъ алдына къайтардылар. ³⁵ Павелнен Барнаба исе Антиохияда къалдылар. Олар башкъа бир чокъ адамларнен берабер огретип, Раббининъ Къуванчлы Хаберини даркъатмагъа девам этилер.

³⁶ Бир къач вакъыт кечкен сонъ, Павел Барнабагъа:

– Энди къайтып барып, Раббининъ Сёзюни даркъаткъан эр бир шеэрдеки дин къардашларны бакъайыкъ, оларнынъ ал-эвалыны билейик, – деди. ³⁷ Барнаба исе Марк деген Юханны да озюнен берабер алмагъа истей эди. ³⁸ Лякин Павел, Памфилияда оларны ташлап, вазифеден баш тарткъан адамны янына алмагъа разы олмады. ³⁹ Нетиджеде араларында кескин бир дава чыкъты, ве олар бир-биринден айырылып кеттилер. Барнаба Маркны алып, Къыбырыс адасына ёл алды. ⁴⁰ Павелнинъ озю исе Силаны сайлады. Дин къардашлар оны Алланынъ хайырына къалдыргъан сонъ, о да кетти. ⁴¹ Павел Суриеден ве Киликиядан кечип, иманлылар джемиетлерини иманда къавийлештире эди.

16 Павел Дербе ве Листра шеэрлерине етип барды. О ерде Тимотей адлы шегирт бар эди. Онынъ анасы иман тапкъан еудий, бабасы исе юнан эди. ² Бу адам Листра ве Иконийде яшагъан дин къардашлары арасында яхшы нам къазангъан эди. ³ Тимотейни озюнен берабер алып кетмеге истеген Павел шу этрафтаки еудийлер ичюн оны суннет этти. Чюнки онынъ бабасы юнан олгъаныны эписи биле эди. ⁴ Олар шеэр-шеэрден кечип, Ерусалимдеки эльчилер ве акъсакълалар тарафындан чыкъарылгъан къарарларны иманлыларгъа анълатып, оларны тутмагъа буюра эдилер. ⁵ Бойледже топлашувларнынъ иманы къуветленип, сайысы кунь-куньден арта эди.

⁶ Сонъ олар Фригия ве Галатия топракъларыны кечтилер, Мукъаддес Рух исе оларгъа Кучюк Асияда Алланынъ Сёзюни даркъатмагъа бермеди. ⁷ Мисия сынъырларына якъынлашкъанда, Битиниягъа бармагъа ынтылдылар, лякин Исанынъ Руху оларгъа рухсет бермеди. ⁸ Шунынъ ичюн, Мисияны кечип, Троас шеэринге кельдилер. ⁹ Шу геджеси македониялы бир адам Павелге руюда корюнди. О, Павелнинъ къаршысында турып: «Македониягъа келип, бизге ярдым эт!» – деп ялвара эди. ¹⁰ Павел бу руюны корьген сонъ, биз бирден Македониягъа бармагъа аркет эттик, чюнки Рабби бизни о ерде Къуванчлы Хаберни илян этмеге чагъыра, деген фикирге кельген эдик.

¹¹ Троас шеэринде гемиге минип, догъру Самотракеге ёл алдыкъ ве эртеси куню Неаполь шеэринге келип чыкътыкъ. ¹² О ерден, Македониянынъ шу къысындаки биринджи шеэри ве Рим колониясы олгъан Филиплер шеэринге кельдик ве анда бир къач кунь къалдыкъ. ¹³ Раатлыкъ куню биз шеэрнинъ араба къапуларындан тышарыгъа чыкъып озенге бардыкъ, чюнки анда дува окъумакъ ичюн ер олгъаны акъкъында беллеген эдик. Анда топлашкъан къадынларнен субетлешип башладыкъ. ¹⁴ Динълегенлер арасында Лидия адлы Аллагъа ибадет эткен къадын бар эди. О, Тиатира шеэринден олып, мор тюсте паалы къумач сата эди. Павелнинъ айткъанларыны анъламакъ ичюн

Рабби онынъ юрегини ачты. ¹⁵ Лидия озюнинъ эвиндекилеринен берабер сувгъа батырылып чыкъкъан сонъ, бизни мусафирликке чагъырды. О: «Эгер сизлер мени Раббиге инангъан деп сайсанъыз, эвиме келип яшанъыз», – деп бизни къандырды.

¹⁶ Куньлернинъ биринде биз дува окъулгъан ерге кеткенде, ичинде фалджылыкъ руху олгъан бир хызметчи къыз бизге расткельди. О, адамларгъа фал ачып келеджегини косътере ве эфендилерине чокъ къазанч кетире эди. ¹⁷ Павелнен эпимизнинъ артымыздан юрип:

– Бу адамлар Юдже Алла-Тааланынъ къулларыдыр, сизге къуртулыш ёлуны илян этелер, – деп багъыра эди. ¹⁸ Чокъ куньлер девамында буны текрарлады. Ахырында, Павелнинъ джанына тийди, ве о, рухкъа айланып:

– Иса Месихнинъ адындан санъа буюрам: бу къызнынъ ичинден чыкъып кет! – деди, ве рух исе шу анъ чыкъып кетти. ¹⁹ Хызметчи къызнынъ эфендилери энди къазанч умюти ёкъ олгъаныны корип, Павелнен Силаны тутып меркезий мейдангъа, шеэр башлыкъларына суюреклеп кетирдилер. ²⁰ Оларны махкемеджилернинъ алдына чыкъарып:

– Бу адамлар еудий ола турып, шеэримизде алекет къопармакъталар! ²¹ Бизге, римли олгъанларгъа, къабул этмек ве беджермек мумкюн олмагъан адетлерни огретелер, – дедилер.

²² О ерде топлашкъан халкъ да Павелнен Силагъа къаршы чыкъты. Махкемеджилер оларнынъ усть урбаларыны йыртып, котеклемеге буюрдылар.

²³ Оларны пек котеклеген сонъ, зиндангъа ташлап, зиндан къаравулына яхшы къаравулламагъа буюрдылар. ²⁴ О да алгъан эмирине коре, оларны зинданнынъ ички болюгинде къапап, аякъларыны зынджырнен томрукъкъа пекитти.

²⁵ Яры геджеде Павелнен Сила дува окъуп Алланы шерефлеп йырлай эдилер; зинданда яткъан джинаетчилер исе оларны динълей эди.

²⁶ Апансыздан шиддетли ер тепренмеси башланды да, зинданны тепретти. Шу анъ эписи къапулар ачылып, эр кеснинъ зынджырлары бошап къалдылар. ²⁷ Къаравул исе уянгъанынен, зиндан къапуларынынъ ачылып къалгъаныны корьди. О, къылычыны чыкъарып, озюни ольдюрмеге истеди, чюнки къапалгъанлар къачып кеттилер, деп тюшюнди. ²⁸ Лякин Павел къатты сеснен къычырып:

– Озюнге зарар кетирме, биз эпимиз шу ердемиз! – деди.

²⁹ Къаравул ярыкъ сорап, зиндангъа чапып кирди ве титреп Павелнен Силанынъ аякълары огюне озюни ташлады. ³⁰ Оларны тышарыгъа чыкъарып:

– Эфендилерим, къуртарылмакъ ичюн манъа не япмакъ керек? – деп сорады. ³¹ Олар:

– Рабби Исагъа инансанъ, сен озюнгъе ве эвиндекилер къуртарыладжакъсынъыз, –

дедилер. ³² Сонъ онъа ве эвиндекилерининъ эписине Раббининъ Сёзюни айтып бердилер.

³³ Къаравул гедженинъ шу саатинде Павелнен Силаны алып, оларнынъ яраларыны ювды. Озю исе эвдекилеринен берабер шу анъ сувгъа батырылып чыкты. ³⁴ Оларны озъ эвине кетирип, софрагъа давет этти. Аллагъа иман таптым деп, бутюн эвдекилеринен берабер пек къуванды.

³⁵ Саба ачылгъанда, махкемеджилер: «О адамларны йиберинъиз», – деп хызметчилерини ёлладылар. ³⁶ Зиндан къаравулы Павелге хабер этип:

– Махкемеджилер сизлерни азат этмек ичюн адам ёлладылар, энди чыкып аман-эсен кетинъиз, – деди. ³⁷ Павел оларгъа шойле джевап берди:

– Рим гражданлары олсакъ да, бизни суд этмедилер, халкънынъ козю огюнде урып, зиндангъа ташладылар. Энди исе бизни гизлиден йибермеге истейлерми? Ёкъ, озълери келип бизни чыкъарсынлар! – деди.

³⁸ Хызметчилер бу сёзлерни махкемеджилерге айтып бердилер. Павелнинъ ве Силанынъ Рим гражданы олгъанларыны эшиткен махкемеджилер пек къоркътылар. ³⁹ Келип олардан афу сорадылар. Сонъ оларны озгъарып, шеэрден кеткенлерини риджа эттилер. ⁴⁰ Павелнен Сила исе зиндандан чыкып, Лидиянынъ эвине бардылар. Дин къардашларынен корюшип, оларгъа насият берген сонъ, андан кеттилер.

17 Амфиполь ве Аполлония шеэрлеринден кечип, олар Тессалонике шеэринде кельдилер.

О ерде еудийлернинъ синагогасы бар эди. ² Павел озюнинъ адети боюнджа еудийлернинъ алдына барып, учъ раатлыкъ куню девамында оларгъа Мукъаддес Языларны анълатты. ³ Павел Месихнинъ азаплангъаны ве олюерден тирильгени кереклигини ача ве исбатларнен бильдире эди. О: «Мен сизлерге Иса акъкъында илян этем. Бу Иса – Месихтир», – дей эди.

⁴ Еудийлернинъ базылары, Алладан къоркъкъан пек чокъ юнанлар ве бир талай урьметли къадынлар инанып, оларгъа къошулдылар.

⁵ Лякин инанмагъан еудийлер пахыллап, мейданлардан ярамаз адамларны алдылар, бир талай адам топладылар да, бутюн шеэрни аякъкъа турсаттылар. Олар Ясоннынъ эвине уджюм этип, Павелнен Силаны халкънынъ алдына алып чыкъкъанларыны талап эттилер. ⁶ Оларны тапмагъан сонъ, Ясон ве базы дин къардашлары шеэр башлыкълары алдына сюйреклеп кетирдилер де, къычырып:

– Дюнъяны авдаргъан адамлар мына бу ерге де кельдилер! – дедилер. ⁷ – Ясон оларны эвине къабул этти. Буларнынъ эписи, Иса деген башкъа бир падиша бар деп, императорнынъ эмирлерине къаршы арекет этелер, – дедилер.

⁸ Бу сёзлер халкъны ве шеэр башлыкъларыны пек къасеветлендирди. ⁹ Онынъ ичюн Ясон ве

башкъаларындан баягъы акъча алгъан сонъ, оларны бошатып йибердилер.

¹⁰ Шу геджеси дин къардашлар Павелнен Силаны Бероя шеэринде ёлладылар. Олар о ерге келип, еудийлернинъ синагогасына бардылар. ¹¹ Бу ердеки еудийлер Тессалонике сакинлерине бакъкъанда адам сайгъан халкъ эди. Алланынъ Сёзюни буюк азырлыкънен къабул этип, бу огретюв догъру экенми, деп кунъ-кунъден Мукъаддес Языларны араштырып тешкерди.

¹² Бойледже, оларнынъ чокълары ве бир талай асылзаде юнан къадын ве акъайлары да имангъа кельдилер. ¹³ Амма Павел Бероя шеэринде Алланынъ Сёзюни илян этти, деп эшиткен Тессалоникедкеки еудийлер о ерге де келип, халкъны аякъкъа котере башладылар. ¹⁴ О вакъыт, дин къардашлар Павелни тез-тез денъиз тарафкъа ёлладылар. Сила ве Тимотей исе о ерге къалдылар. ¹⁵ Павелни озгъаргъанлар оны Афина шеэриндеже алып бардылар. Олар Павелден: «Силанен Тимотей яныма тездже кельсинлер», – деген эмирни алгъандан сонъ, къайтып кельдилер.

¹⁶ Павел Афинада Силанен Тимотейни беклеп тургъанда, бу шеэр путларнен толгъаныны коръгени ичюн, гонълю янды. ¹⁷ Еудий синагогасында еудийлер ве Алладан къоркъкъан башкъа адамларнен, базар мейданында исе расткельгенлернен эр кунъ лаф этип тура эди. ¹⁸ Эпикурейнинъ ве стоиклернинъ фельсефеси тарафдарлары да онен давалашып башладылар. Олардан бириси:

– Бу бошбогъаз не айтмагъа истей экен? – деди. Башкъалары:

– О гъалиба худжур бир путлар акъкъында айта, – дедилер.

Павел исе оларгъа Иса ве тирильгени акъкъындаки Къуванчлы Хаберни илян эте эди.

¹⁹ Павелни Арес-тёпеге † алып бардылар ве онъа:

– Сен огреткен бу янъы огретювнинъ не олгъаныны бизге де бильмеге мумкюнми?

²⁰ Къулагъымызгъа худжур сёзлер эшитиле, биз оларнынъ не олгъаныны бильмеге истеймиз, – дедилер.

²¹ Эписи афиналылар ве бу шеэрде яшагъан ябанджылар бутюн вакъытларыны янъылыкъларны айтмакъ я да динълемекнен кечирмеге эр шейден зияде бегене эдилер.

²² Павел Арес-тёпенинъ ортасында турып:

– Эй Афина акъайлары! Мен сизлерни эр тарафтан пек диндар олгъанынъызны корем.

²³ Чюнки кезе-кезе, азиз ерлеринъизни козъден кечирип, «Белли олмагъан Аллагъа», деп язылгъан бир къурбан ерини биле расткетирдим. Мына бу сизлер бильмейип урьмет эткен Алланы мен

† Арес-тёпе – юнанджа «Арео Пагос», Афинадаки байырнынъ ады. Бу байырнынъ устюнде махкеме топлашувлары, тасиль, дин ве намуслыкъ меселелери музакере этиле эди.

сизлерге илян этмеге истейим. ²⁴ Дюнъяны ве онынъ барлыгыны яраткъан Алла, ер ве кокнинъ Раббиси олып, инсан къолунен яратылгъан сарайларда яшамай. ²⁵ Онынъ, инсан къолларынен хызмет этилип япылгъан ич бир шейге мухтаджи ёкъ. О, Озю эписине аят, нефес ве эр бир шейни берди. ²⁶ Эписи халкъларны бир адамдан яратып, бутюн ер юзюнде даркъалып яшамасына ёл берди. Оларнынъ бельгили девирлерини, сынъырларынен тюрлю яшайджакъ ерлерини Алла тайин этти. ²⁷ Бельки олар Алланы дуйып тапарлар, шунынъ ичюн Оны къыдырсынлар. О да эр биримизге пек якъын ола. ²⁸ Биз Онынъ ярдымынен яшаймыз, арекет этемиз, бармыз. Озь шаирлеринъизден базылары айткъаны киби, «Биз де Онынъ эвлятларымыз».

²⁹ Энди биз Алланынъ эвлятлары олгъанымыз ичюн, Алланы инсан усталыгынен яраткъан я да инсан тюшонджесинен ишленген алтын, кумюш я да ташнен япылгъан шейнен тенъештирге керекмей. ³⁰ Алла, бу джаиллик заманларына козь юмгъан олса да, энди эр ерде, эписи адамларгъа тевбе этмеге буюрмакъта. ³¹ Озю къойгъан адамнен О, дюнъяны адалетли суд этмек ичюн бир кунъ тайин этти. Бу адамны олюерден тирильтип, эр кеске шаатлыкъ этти, – деди.

³² Олюернинъ тирилюви акъкъында эшитип, базылары оны масхара этип кульдилер. Башкъалары исе:

– Бу акъта сени башкъа сефер динълермиз, – дедилер.

³³ О вакъыт Павел оларнынъ ортасындан чыкъып кетти. ³⁴ Базы адамлар исе онъа къошулып имангъа кельдилер, шу джумледен Арес-тёпе шурасынынъ азасы Дионисий, Дамар адлы бир къадын ве башкъалары да бар эди.

18 Бу адиселерден сонъ Павел Афинадан кетип, Коринт шеэрини кельди. ² Бу шеэрде Понтта догъгъан Акила адлы бир еудийни ве онынъ апайы Прискилланы тапты. Император Клавдий бутюн еудийлерге Римден чыкъып кетмеге эмир эткени ичюн, олар якъында олгъан Италиядан кельген эдилер. Павел оларнынъ алдына барды.

³ Зенаатлары бир олгъаны ичюн, Павел оларнынъ янында къалып ишледи. Олар чадыр тикювинен огъраша эдилер.

⁴ Павел эр раатлыкъ куню еудийлернинъ синагогасында субетлешип, еудийнен юнанларны имангъа кетирмек ичюн арекет эте эди.

⁵ Силанен Тимотей Македониядан кельгенлеринден сонъ, Павел озюни бутюнлей Сёзни илян этювине багъышлап, Исанынъ Месихлигини еудийлерге исбатлап бере эди.

⁶ Лякин олар къаршы чыкъып, оны сёгмеге башлагъанда, Павел урбасындан тозуны къакъып:

– Гъайып олгъанынъызда озюнъиз къабаатлы оладжакъсыз! Мен темизим. Бу кунъден сонъ башкъа миллетлерге бараджагъым, – дей эди.

⁷ Павел о ерден кетип, Алладан къоркъкъан Титий Юст адлы бир адамнынъ эвине кельди. Онынъ эви исе синагоганынъ янында эди.

⁸ Синагога башлыгы олгъан Крисп исе эписи эвиндекилеринен берабер Раббиге имангъа кельди. Оны динълеген коринтликерден чокълары да инанып, сувгъа батырылып чыкътылар.

⁹ Геджелернинъ биринде Рабби Павелге руяда: «Коркъма! Айта бер, сусып къалма! ¹⁰ Мен сеннен бераберим, ич кимсе санъа яманлыкъ япамайджакъ, чюнки бу шеэрде чокъ адамларым бар», – деди. ¹¹ Павел ондан сонъ даа бир бучукъ йыл шу ерде яшап, Алланынъ Сёзюни огретти.

¹² Галлион Ахаянынъ акими олгъан девирде еудийлернинъ эписи бир олып, Павелге уджюм этти. Оны къады курсюси янына кетирип:

¹³ – Бу адам Аллагъа ибадет этмекни Къанунгъа коре дегиль, амма башкъаджа огрете, – дедилер.

¹⁴ Павел агъзыны ачаджакъта, Галлион еудийлерге:

– Эй еудийлер! Эгер бир акъсызлыкъ я да агъыр джинает меселеси олса эди, о вакъыт сизлерни динълемек ичюн менде бир мана олур эди. ¹⁵ Амма меселе сёзлер, адлар ве Къанунынъыз акъкъында олгъаны ичюн, оны озьлеринъиз чезинъиз. Мен бу ишлернинъ къадысы олмагъа истемейим, ¹⁶ – деди де, оларны къады курсюси огюнден къувды.

¹⁷ О вакъыт адамлар синагога башлыгы Состенни тутып, къады курсюси алдында урдылар. Галлион исе бунъа кедер этмедди.

¹⁸ Павел даа баягъы вакъыт шеэрде къалгъанындан сонъ, дин къардашларынен сагълыкълашып, Акила ве Прискилланы берабер Суриеге кеткен гемиге минди. О, адакъ бергени ичюн, Кенхрея шеэринде сачларыны къыркътыргъан эди.

¹⁹ Эфес шеэрини етип баргъанда, Павел Акиланен Прискилланы бир ерде къалдырды. Озю исе еудийлер синагогасына кирип, субетлешмеге башлады. ²⁰ Еудийлер Павелден чокъча вакъыт оларнен къалгъаныны истеселер де, о разы олмады. ²¹ Оларнен сагълыкълашып:

– Алла къысмет этсе, янынъызгъа кене къайтып келирим, – деди де, Эфестен кетти.

²² Кайсарегъа етип келип, Павел барып, иманлылар топлашувинен корюшти. Сонъ Антиохия шеэрини кетти. ²³ О ерде бир къач вакъыт отурып, кене ёлгъа чыкъты. Галатия ве Фригия топракъларыны бир-бир артындан айланып чыкъып, Иса шегиртлерини иманында даа да къавийлештирди.

²⁴ Шу арада Эскендериеде догъгъан Аполлос адлы бир адам Эфес шеэрини кельди. О, лафкъа уста, Мукъаддес Языларны яхшы бильген бир еудий эди.

²⁵ Бу адам Раббининъ ёлунда тербие алгъан ве бу акъта атешли рухнен Иса акъкъында догъру огрете эди. Лякин сувгъа батырып чыкъармакъ акъкъында о тек Ягъянынъ адетини биле эди. ²⁶ О,

еудийлер синагогасында джесаретнен огретип башлады. Аполлосны динълеген Акиланен Прискилла оны озьлерине чагырып, Алланынъ ёлуны бутюнлей анълатып бердилер.

²⁷ Аполлос Ахаягъа бармагъа ниет эткенде, дин къардашлар онынъ тарафыны туттылар ве о ердеки шегиртлерге мектюп язып, оны яхшы къабул эткенлерини истедилер. Аполлос Ахаягъа барып, Алланынъ мераметинен имангъа кельгенлерге чокъ ярдым этти. ²⁸ Мукъаддес Язылары эсасында Исанынъ Месих олгъаныны исбатлап, эписининъ козю огюнде еудийлернинъ делиллерини янълыш олгъаныны косътерди.

19 Аполлос Коринт шеэринде олгъанда, Павел дагълы виляетлерден кечип, Эфес шеэринде кельди. О ерде бир къач Исанынъ шегиртлерини тапып, олардан:

² – Сизлер имангъа кельгенинъизде, Мукъаддес Рухны къабул эттинъизми? – деп сорады.

– Мукъаддес Рух акъкъында биз ич бир вакъыт эшитмедик биле, – деп джевап берди олар.

³ – Ойле олса, сизлер не эсасында сувгъа батырылып чыкътынъыз? – деп сорады Павел.

– Биз Ягъянынъ огретюви эсасында сувгъа батырылып чыкътыкъ, – деп джевап бердилер.

⁴ – Ягъя халкъны озенге батырып чыкъарып, тевбе эттирген эди. О, халкъкъа: «Менден сонъ келеджек Инсангъа, Исагъа инанынъыз», – дей эди, – деди Павел.

⁵ Олар буны эшитип, Рабби Исанынъ адынен сувгъа батырылып чыкътылар. ⁶ Павел къолларыны оларнынъ башына къойгъанынен, Мукъаддес Рух оларнынъ устюне келип тюшти. Олар башкъа тиллерде лаф этип, пейгъамберлик этип башладылар. ⁷ Оларнынъ сайысы къарарнен он эки адам эди.

⁸ Павел учъ ай девамында джесаретнен синагогада адамларны огретти ве оларнен субетлешип, Алланынъ Падишалыгъы акъкъында ишанчлы делиллер кетирди. ⁹ Амма базылары инатланып, иманны ред эттилер ве халкънынъ огюнде Раббининъ Ёлуны яманладылар. Павел олардан кетип, шегиртлерини де янына алды ве эр кунъ Тираннус деген бир адамнынъ мектебинде субетлер кечирди. ¹⁰ Шу шей эки йыл девам этти, ве ахырында эм еудий, эм юнанлар, – Кучюк Асия виляетинде яшагъанларнынъ эписи Рабби акъкъында Хаберни эшиттилер.

¹¹ Алла Павелнинъ къолларынен чокъ аджайип шейлер япа эди. ¹² Онынъ беденине тийген явлукълар ве оглюклер хасталарнынъ устюне япылгъанда, олар хасталыкътан къуртула, ичлериндеки шейтанлар исе чыкъып кете эдилер.

¹³ Еудийлернинъ арасында олгъан джин айдап чыкъаргъанлар да, шейтан ургъан адамнынъ устюнде Рабби Исанынъ адыны айта эдилер. Олар: «Павел илян эткен Исанынъ адынен сизлерге буюрамыз», – дей эдилер. ¹⁴ Буны япкъанлар

арасында баш руханий Скева адлы бир еудийнинъ еди огълу бар эди. ¹⁵ Лякин яман рух оларгъа джевап берип: «Исаны билем, Павелни де билем, сизлер исе ким оласынъыз?» – деди. ¹⁶ Буны айткъанынен, ичинде шейтан олгъан адам оларнынъ устюне атылып, бир-бирининъ артындан эписини енъди. Олар чыпакъ ве яралы олып о эвден къачып къуртулдылар. ¹⁷ Бу хабер Эфесте яшагъан еудийлернен юнанларнынъ эписине барып етти. Эписини къоркъу басып, Рабби Исанынъ адыны даа зияде шеревледилер. ¹⁸ Имангъа кельгенлерден чокълары исе келип, япкъанларыны ачыкътан айттылар.

¹⁹ Тылсымджылыкъ япкъанлардан да чокълары озь китапларыны топлап, эписининъ козю огюнде якътылар. Китапларнынъ фиатыны сайгъанда, элли бинъ кумюш акъчагъа тенъ кельди. ²⁰ Ойле олып Раббининъ Сёзю къудретнен даркъалып, тесири кунъ-кунъден арта эди.

²¹ Бу вакъиалар олып кечкен сонъ, Павел озь гонълулар Македония ве Ахаядан кечип, Ерусалимге бармагъа къарар этти. О: «О ерге баргъанымдан сонъ, Римни де барып коръмеге керек», – деди. ²² Павел озюне хызмет этип юргенлерден эки адамны: Тимотей ве Эрастны Македониягъа ёллады, озю исе вакъынджа Кучюк Асия виляетинде къалды.

²³ О вакъыт Раббининъ Ёлуна къаршы буюк бир исьян котерильди. ²⁴ Деметрий адлы бир кумюшчи уста, кумюштен Артемис † ибадетханечиклерини ясап, башкъа усталаргъа да чокъ иш берип, оларгъа буюк файда кетире эди. ²⁵ Деметрий усталарны топлап:

– Достларым! Сизлерге белли олгъаны киби, бизим къазанчымыз бу зенаатнен багълы. ²⁶ Амма тек Эфесте дегиль, бутюн Кучюк Асияда биле бу Павел, инсан къолунен ясалгъан путлар Алла дегиль, дегенини озьлеринъиз корип, эшитип турасыз. Шу лафларнен о чокъ адамларны къандырып ёлдан урды. ²⁷ Бу шейден тек бизим зенаатымыз итибарсыз олып къалмайджакъ, бундан гъайры бутюн Кучюк Асия ве бутюн дюнья ибадет эткен улу алла Артемиснинъ ибадетханеси де бош шейге айланып, онынъ улулыгъы да ёкъ оладжакъ, – деди.

²⁸ Адамлар буны эшитип, пек ачувландылар ве: – Эфеснинъ Артемиси улудыр! – деп къычыра башладылар.

²⁹ Бутюн шеэр къалабалыкъкъа толды, Павелнинъ ёлдашларыны – македониялы Гай ве Аристархны тутып, эписи бирлешип театр тарафкъа кеттилер. ³⁰ Павел халкънынъ огюне чыкъмагъа истегенде, шегиртлер онъа ёл бермедилер. ³¹ Кучюк Асия башлыкъларындан бирлери де, онынъ досту олгъаны себебинден,

† Артемис – къадимий юнанларнынъ берекетлик алласы. Онынъ ибадетханеси дюньядаки муджизелерден бири сайыла эди.

онъа хабер ёллап, театрде корюнмесин деп, риджа этти. ³² Шу арада адамлардан бири о десе, башкъасы бу деп къычыра эди. Топлашув тертипсиз эди, чокълары не ичюн кельгенлерини бильмей. ³³ Еудийлернинъ теклифине коре, халкънынъ ичинден Эскендер деген бир адамны огге сюрдилер. Эскендер къолунен бир шейлер косьтерип, халкънынъ огюнде озюни къорчаламагъа истеди. ³⁴ Лякин халкъ онынъ еудий олгъаныны билип, эписи бир агъыздан эки саат девамында:

– Эфеснинъ Артемиси улудыр! – деп къычырдылар.

³⁵ Ахыр-сонъу шеэр ребери халкъны тынчландырып:

– Эй Эфес акъайлары! Эфес шеэри улу Артемис сарайнынъ ве онынъ коктен тошкен азизининъ бекчиси олгъаныны бильмеген адам бармы экен?

³⁶ Буны ич кимсе инкяр этмесе, сизлер тынчланынъыз да, тюшюнмейип арекет этменъиз.

³⁷ Ана, ибадетханени таламагъан ве алланъызны сёгмеген адамларны бу ерге кетирдинъиз. ³⁸ Эгер Деметрий ве онен берабер олгъан усталар кимгедир шикяет этмеге истеселер, махмелер ве акимлер бар, шикяетлерини анда берсинлер.

³⁹ Башкъа бир шейни талап этмеге истесенъиз исе, бу меселени къануний топлангъан топлашув чезеджек. ⁴⁰ Бугунъ олып кечкен ишлер ичюн бизге исьянджылар демеклери мумкюн, чюнки бойле къалабалыкъкъа ич бир себеп ёкъ ве биз озюмизни акъламакъ ичюн бир шей айтып оламайджакъмыз, – деди.

Шу сёзлерни айтып битирген сонъ, кяттип топлашувны даркъатып йиберди.

20 Къалабалыкъ ятышкъан сонъ, Павел шегиртлерни чагъырып, насиат берди ве оларнен сагълыкълашып, Македониягъа кетти. ² О, кечип кеткен ерлердеки иманлыларгъа чокъ огют-насиат берип, Юнанистангъа кельди. ³ Учъ ай о ерде отурды. Суриеге денъиз ёлунен кетеджекте, еудийлер онъа къаршы бир фитне азырлагъанларыны бильди. Шунинъ ичюн кене Македонияны кечип къайтмакъ къарарына кельди. ⁴ Бероядан Пирр огълу Сопатр, Тессалоникеден Аристарх ве Секунд, Дербеден Гай ве Тимотей, Кучюк Асиядан олгъанлардан исе Тихик ве Трофим онен берабер кеттилер. ⁵ Олар эвельдже чыкъып, бизлерни Троста бекледилер. ⁶ Бизлер исе Маясыз Пишкен Пите Байрамындан сонъ Филипpler шеэринден чыкъып, беш кунъден сонъ оларнынъ алдына, Трост шеэринде етип кельдик. О ерде еди кунъ отурдыкъ.

⁷ Афтанынъ биринджи кунюнде биз отъмек болип ашамакъ ичюн бир ерде топлашкъан эдик. Павел эртеси куню ёлгъа чыкъаджакъ олгъаны ичюн, иманлыларны огрете эди ве сёзюни яры геджегедже девам эттирди. ⁸ Бизлер топлашкъан юкъары къаттаки одада пек чокъ къандиль яна

эди. ⁹ Евтих адлы бир огълан ачыкъ пенджереве янынъда отургъан. Павелнинъ нуткъу узун олгъаны ичюн, о огъланны къатты юкъу басты. О, юкъугъа далып, учюнджи къаттан ашагъа йыкъылып кетти. Оны ерден котергенде энди ольген эди. ¹⁰ Павел ашагъа тюшип, огъланнынъ устюне озюни ташлады да, оны къучакълап: «Къасевет этменъиз, онынъ джаны озюндедир!» – деди. ¹¹ Сонъ кене юкъарыгъа чыкъып, отъмек парчалап аш ашады. О, танъ аткъандже субетлешти, сонъ ёлга чыкъты. ¹² Генчни исе адамлар тири алда алып кеттилер ве пек къувандылар.

¹³ Бизлер эвель барып гемиге миндик, Асс шеэринде бардыкъ. Биз о ерден Павелни аладжакъ эдик, чюнки о озю джаяв бараджакъ олып, бизлерге шойле буюрды. ¹⁴ Бизлер Ассста корюшип, онен Митилене шеэринде бардыкъ. ¹⁵ О ерден гемиде кетип, эртеси куню Хиос адасынынъ къаршысына кельдик. Учюнджи куню исе Самос адасына бардыкъ. Даа бир кунъ ёлда олып, Милет шеэринде келип чыкътыкъ. ¹⁶ Павел Кучюк Асияда чокъ вакъыт джоймамакъ макъсадынен Эфес шеэринде кирмейип, оны кечип кетмек къарарына кельген эди. Эгер чареси олса, Берекет Байрамында † Ерусалимде олайыкъ деп, ашыкъа эди.

¹⁷ Милеттен Павел Эфеске адам ёллап, иманлылар топлашувнынъ акъсакълларыны чагъыртты.

¹⁸ Олар онынъ алдына кельгенде, о:

– Мен Кучюк Асия топрагына кельген биринджи кунюмден берли, янынъызда бутюн вакъыт девамында насыл яшагъанымны озьлеринъиз билесиз. ¹⁹ Еудийлернинъ фитнелери ичюн башыма сынавлар келип кечти, оларнынъ ичинде алчакъ гонъюллик ве козюмнинъ яшынен Раббиге хызмет эте эдим. ²⁰ Фаидалы олгъан ич бир шейден сизлерни четте къалдырмайым деп, халкъ огюнде ве эв-эвден юрип огреттим ве сизлерге илян эттим.

²¹ Тёвбе этип, Аллагъа къайтынъыз ве Рабби Исагъа иман этинъиз, деп, еудийлернен юнанларгъа джиддий насиат берип турдым.

²² Мына энди Мукъаддес Рух мени Ерусалимге чагъырып чеке. О ерде мени не беклегенини бильмейим. ²³ Шеэр-шеэрден кечкен сайын, мени зынджырлар ве азаплар беклей. Буны манъа Мукъаддес Рух бильдире. ²⁴ Лякин яшайышымнынъ къыймети мен ичюн бир шей дегиль. Къана энди ишимни битирип, Алланынъ хайырыны анълаткъан Къуванчлы Хаберни даркъатмакъ ичюн Рабби Исадан алгъан вазифени беджерсем. ²⁵ Энди даа шуны билем ки, Алланынъ Падишалыгъыны илян этип эписи юргенлернинъ арасында ич биринъиз меним юзюмни бир даа коръмейджек. ²⁶ Шунинъ ичюн бугунъ сизге меним

† Берекет Байрамы – къадимий юнанджа «пентэкоствэ гэмера» – «элли кунъ байрамы», Берекет Байрамы, я да Биринджи Мейваларынынъ Куню. Эр йыл Песах Байрамындан 7 афта кечкен сонъ Израильде Берекет Байрамы кечириле эди. Бу байрам Песахтан сонъ экинджи ерде тургъан буюк байрам эди.

сёзюм: мен ич кимсенинъ олюминде къабаатлы олмайджакъым, ²⁷ чюнки Алланынъ бутюн ирадесини сизлерге бильдирмек ичюн эр шейни яптым. ²⁸ Озюнъизге ве бутюн сюрюге, яни Алланынъ иманлылар джемаатына козь-къулакъ олунъыз, чюнки Мукъаддес Рух сизлерни джемааткъа къаравул ве чобан этип къойды. Алла, оны Озь къанынынъ фиятына сатын алды. ²⁹ Мен кеткен сонъ, сюрюни аямагъан йыртыджы къашкъырлар аранъызгъа сокъулып киреджеклерини билем. ³⁰ Атта озь араларынъыздан чыкъкъан адамлар да ялан сёзлеринен шегиртлерни ёлдан урып, пешинден алып кетмеге истейджеклер. ³¹ Шунунъ ичюн козь-къулакъ олунъыз. Мен учь йыл девамында геджекунъдюз, козьлеримнинъ яшынен эр биринъизге насиат бергенимни унутманъыз. ³² Энди сизлерни Аллагъа ве Онынъ Хайыр Сёзюне авале этем. Бу Сёзнинъ сизлерни къавийлештирмеге ве Алланынъ эписи азизлеринен берабер сизлерге де мирасны бермеге кучю бар. ³³ Мен ич кимсенинъ кумюш-алтынына я да урбасына козь тиккеним ёкъ. ³⁴ Озюме ве янымда олгъанларгъа керек шейлерни бермек ичюн бу къолларым хызмет эткенини озьлеринъиз яхшы билесинъиз. ³⁵ Бойле чалышып, кучьсюз адамларгъа ярдым бермек кереклигини мен сизлерге эр шейде косътердим. Рабби Исанынъ: «Алмакътан коре бермекнинъ бахты буюктир», – деген сёзлерини де акъылда тутмагъа керек, – деди.

³⁶ Бу сёзлерни айткъан сонъ, Павел тиз чёкти ве оларнен берабер дува окъуды. ³⁷ Сонъ эписи окюр-окюр агълап, Павелни къучакълап опытилер. ³⁸ Павелнинъ: «Меним юзюмни бир даа корьмейджекسيس», – деген сёзлери хусусан оларны гъам-къасеветке кетирди. Ниает, оны гемиге озгъарып бардылар.

21 Олардан айырылып, гемиде кеттик ве Кос адасына догъру ёл алдыкъ. Эртеси куню Родос адасына кельдик, о ерден исе Патара шеэрини бардыкъ. ² О ерде Феникеге кеткен бир геми тапып, онъа миндик ве денъизге чыкътыкъ. ³ Къыбырыс корюнгеде, аданынъ сол тарафындан кечип, Суриеге таба ёлны девам эттик ве Тир шеэрини етип кельдик. Мында геми юклерини бошатмакъ керек эди. ⁴ Анда базы шегиртлерни тапып, оларнынъ янында еди кунь къалдыкъ. Олар Рухтан ильхамланып, Павелге Ерусалимге бармамагъа керек, дей эдилер. ⁵ Бу куньлер кечкен сонъ, биз ёлгъа чыкътыкъ. Иманлылар апаилары ве бала-чагъаларынен берабер шеэрден чыкъып бизнен бардылар. Ялыда тиз чёкип, дува окъудыкъ. ⁶ Биз бир-биримизнен сагълыкълашып гемиге чыкътыкъ, олар исе эвлерине къайтып кеттилер.

⁷ Тир шеэринден кетип, денъиздеки сеяатымызны девам эттик ве Птолемай шеэрини етип кельдик. О ердеки дин къардашларгъа барып, оларда бир кунь отурдыкъ. ⁸ Эртеси куню бизлер,

ёлгъа чыкъып, Кайсарегъа кельдик. Едисинден [†] бири олгъан, Къуванчлы Хаберни илян эткен Филипнинъ эвине кирип, анда къалдыкъ. ⁹ Онынъ пейгъамберлик япкъан, даа акъайгъа чыкъмагъан дёрт къызы бар эди. ¹⁰ О ерде бир къач кунь отургъанымыздан сонъ, Еудиенен Хагап адлы бир пейгъамбер кельди. ¹¹ О, алдымызгъа киргенинен Павелнинъ къушагъыны алды да, озюнинъ къола-аякъларыны багълап:

– Мукъаддес Рух буны айта: «Ерусалимдеки еудийлер бу къушакънынъ саибини бойле багълап, башкъа миллет адамларынынъ къолуна береджеклер», – деди.

¹² Бу сёзлерни эшитип, биз о ердеки иманлыларнен, Ерусалимге бармасын деп, Павелге ялвардыкъ. ¹³ Лякин Павел джевап берип:

– Не япасыз? Не ичюн агълап, юрегимни парчалайсыз? Мен Ерусалимге барып тек эсир олмагъа дегиль, Рабби Иса ичюн ольмеге биле азырым, – деди.

¹⁴ Павелни къандырып оламагъанымызны анълап:

– Рабби истегени киби олсун! – деп индемедик.

¹⁵ Ана шу куньлерден сонъ ёлгъа азырланып, Ерусалимге бардыкъ. ¹⁶ Кайсаредан бир къач шегиртлер де бизнен кеттилер. Олар бизлерни, яшап турмакъ ичюн, Исанынъ эски шегиртлеринден олгъан къыбырыслы Мнасоннынъ эвине кетирдилер. ¹⁷ Ерусалимге кельгенимизде, дин къардашлар бизни ачыкъ чырайнен къабул эттилер.

¹⁸ Эртеси куню Павелнен берабер Якъупкъа бардыкъ. Акъсакъалларнынъ эписи де кельди.

¹⁹ Олардан ал-хатыр сорагъан сонъ, Павел озь хызмети вакътында Алланынъ башкъа миллетлер арасында япкъан ишлерини бирер-бирер айтып берди. ²⁰ Буларны эшитип, Алланы шуретледилер ве Павелге:

– Эй къардашымыз, еудийлер арасында имангъа кельген бинълердже адам олгъаныны коресинъ. Оларнынъ эписи Къанунны гъайретнен туталар.

²¹ Олар эшиткен сёзлерге коре, сен башкъа миллетлер арасында яшагъан еудийлерге: огулларынынъизни сюннет этменъиз, урф-адетлерни кутъменъиз, Мусанынъ Къанунындан чыкъынъыз, деп огреткенсинъ. ²² Шимди исе не япайыкъ? Сенинъ кельгенинъни эшитип, халкъ мытлакъа топланыр. ²³ Шунунъ ичюн, санъа не айтсакъ, буны яп: бизде адакъ берген дёрт адам бар. ²⁴ Оларны янынъа алып, эялланув адетини оларнен берабер яп ве сачларыны алдырмакъ ичюн масрафларны озь бойнунъа ал. О вакъыт сенинъ акъкъынъда эшиткенлери ялан олгъаныны, аксине, Мусанынъ Къанунына коре яшагъанынынъ биледжеклер. ²⁵ Башкъа миллетлерден имангъа кельгенлер исе, биз

[†] Едиси – 6.1-6 болюгинде ашны даркъатмакъ ичюн сайлангъан еди адам.

оларгъа мектюпте эмирлеримизни яздыкъ. Къарарымызгъа коре, олар путларгъа къурбан кетирильген этлерден, къандан, богъулып ольдюрильген айваннынъ этинден ве ороспулыкътан озьлерини сакъласынлар, – дедилер.

²⁶ Эртеси куню Павел шу адамларны янына алып, оларнен берабер эялланув адетини кечирди. Сонъ Алланынъ Сарайына кирип, эялланув кунълери не вакъыт битеджеклерини, эр бири ичюн къурбанлыкъ кетириледжегини бильдирди.

²⁷ Еди кунълукъ муддет битеткъанда, Кучюк Асиядан олгъан еудийлер Павелни Алланынъ Сарайында корьдилер. Олар бутюн халкъны котерип, Павелни туттылар да:

²⁸ – Эй Исраиль акъайлары, ярдым этинъиз! Мына, эр ерде халкъымызгъа, Къанунгъа ве буюкъаддес ерге къаршы адамларны огреткен инсан шудыр! Бундан гъайры, юнанларны да Сарайгъа алып кирип, бу азиз ерни арамыз! – деп къычыра эдилер.

²⁹ Буны айткъанларынынъ себеби, эвель эфесли Трофимни шеэрде Павелнен берабер корип, оны Алланынъ Сарайына алып кирген, деп тюшондилер.

³⁰ Бутюн шеэр арекетке келип, халкъ топланды. Павелни тутуп, Сарайдан тышарыгъа суюреклеп чыкъардылар. Шу анъ къапулар къапатылды.

³¹ Олар Павелни ольдюрмеге истедилер. О вакъыт, бутюн Ерусалим исыян котерди, деген хабер арбий болюкнинъ † бинъбашынынъ къулагъына етип барды. ³² О, бирден аскерлерни ве юзбашыларны алып, халкъкъа уджюм этти. Адамлар бинъбашынен аскерлерни корип, Павелни урмагъа токътадылар. ³³ Бинъбашы якъынлашты да, Павелни тутуп, эки зынджырнен багъламагъа буюрды. О: «Бу ким, ве не япты?» – деп сорады.

³⁴ Адамларнынъ арасындан бириси «бойле», деп къычырса, башкъасы «шойле», деп къычыра эди. Буюк шамата олгъанындан бинъбашы акъикъатны билип оламайып, Павелни къалеге алып бармагъа буюрды. ³⁵ Павел энди мердивенге еткенде, адамларнынъ ачувы пек кучлю олгъаны себебинден, аскерлер оны котерип бардылар.

³⁶ Халкъ исе онынъ артындан кетип:

– Ольдюр оны! – деп багъыра эди.

³⁷ Къалеге киреткъанда, Павел бинъбашыгъа:

– Санъа бир шей айтмагъа мумкюнми? – деди.

Бинъбашы:

– Сен юнан тилини билесинъми? ³⁸ Бир къач кунъ эвельси исыян котерип, дёрт бинъ башкесерни сахрагъа алып чыкъкъан мысырлы сен дегильсинъми? – деди. ³⁹ Павел джевап берип:

– Мен еудийим, Киликия виляетининъ о къадар эмиетли олгъан Тарс шеэрининъ гражданым.

Санъа бир риджам бар, манъа халкъкъа бир къач сёз айтмагъа разылыкъ бер, – деди.

⁴⁰ Бинъбашы разылыкъ берген сонъ, Павел мердивенде туруп, халкъны тынчландырмакъ ичюн къолуны котерди. Терен бир сюкюнет олгъанда, о еудийлернинъ тилинде лаф этип башлады:

22 – Эй дин къардашлар ве бабалар! Энди огюнъизде озюмни акълагъан сёзлеримни динъленъиз!

² Павелнинъ оларгъа еудийлернинъ тилинде айткъаныны эшиткенде, орталыкъ чым-чырт олды. О девам этти:

³ – Мен еудий акъайым. Киликиянынъ Тарс шеэринде догъдым, мында Гамалиэльнинъ янында тербиелендим. Баба-деделеримизнинъ Къануны эсасында джиддий тербиеленип, бугунъ бу ерде топлашкъан эпинъиз киби мен де Алланынъ ирадесини гъайретнен беджермеге истей эдим.

⁴ Бу Ёлнынъ тарафдарларыны – акъаймы, къадынмы демей, эписини багълап зиндангъа ташлай, ольгендже айдай эдим. ⁵ Ана, баш руханийнен акъсакъларнынъ эписи меним шаатларымдыр. Мен олардан Дамасктаки дин къардашларына язылгъан мектюплерни алып, о ерде яшагъан бу адамларны джезаламакъ ичюн Ерусалимге кетирмек ниетинен ёлгъа чыкъкъан эдим. ⁶ Уйлеге якъын бир маальде мен ёл басып, Дамасккъа якъынлашяаткъанымда, апансыздан коктен тюшкен бир нур этрафымны парылдатты.

^{††7} Мен ерге йыкъылдым да, бир сеснинъ манъа: «Саул, Саул, сен не ичюн Мени айдайсынъ?» – дегенини эшиттим. ⁸ Мен: «Я Рабби, Сен ким оласынъ?» – деп сорагъанда, О: «Мен сен айдагъан Назаретли Иса олам», – деп джевап берди.

⁹ Ёлдашларым нурны корьген олсалар да, манъа айтылгъан сёзлерни эшитмедилер. ¹⁰ О вакъыт мен: «Я Рабби, манъа не япмакъ керек?» – дедим. Рабби исе манъа: «Еринъден туруп Дамасккъа бар, япмагъа керек олгъан эр шейни о ерде айтаджакълар», – деди. ¹¹ О нурнынъ йылтырагъанындан кёр олгъаным ичюн, ёлдашларым мени къолумдан тутуп Дамасккъа етеклеп алып бардылар. ¹² О ерде яшагъан эписи еудийлер арасында нам къазангъан, Къанунгъа коре диндар, Анания адлы бир адам бар эди. ¹³ О, яныма келип турды да, манъа: «Къардашым Саул, козьлеринъ ачылсын!» – деди. Мен исе шу анъ оны корьдим. ¹⁴ О манъа: «Бабаларымызнынъ Алласы сени сайлады. Чюнки сен, Онынъ ирадесини билип ве Инсафлы Олгъанны корип, Онынъ сесини эшитип, ¹⁵ корьген ве эшиткен шейлернинъ эписи акъкъында бутюн адамлар огюнде Онынъ шааты оладжакъсынъ. ¹⁶ Энди даа не беклейсинъ? Еринъден тур ве, Исанынъ адыны чагъырып,

†† 22.6-16

Фаалиет 9.1-19;
26.12-18.

† Арбий болюк – къадимий юнанджа «спейра», «легион»нынъ он пайындан бир пайы, 600 аскер.

сугъа батырылып чыкъ да, гуналарындан темизлен!» – деди.

¹⁷ Мен Ерусалимге къайтып кельгенден сонъ, Алланынъ Сарайында дува окъугъанымда, руйада олып, ¹⁸ Раббини корьдим. О, манъа: «Къана, тез ол да, Ерусалимден чыкъып кет, чюнки бу ерде Мен ичюн берген шаатлыгъынъны къабул этмейджеклер», – деди. ¹⁹ Мен: «Я Рабби! Санъа инангъанларны синагогаларда ургъан ве зиндангъа ташлагъан адам олгъанымны олар билелер де. ²⁰ Сенинъ шаатынъ олгъан Стефаннынъ къаныны тѣккенлерде, мен де о ерде тургъан эдим. Мен онынъ ольдюргенлерине разы олып, оларнынъ урбаларына къаравул олдым», – дедим. ²¹ О исе: «Сен бара бер! Чюнки Мен сени узакъкъа, башкъа миллетлернинъ алдына ёллайджам», – деди.

²² Бу вакъыткъадже Павелни динълеп тургъанлар кычыра башладылар. Олар:

– Бойле адамны ер юзюнден ёкъ этинъ! Онъа яшамагъа мумкюн дегиль! – дедилер. ²³ Олар ойле кычырып, усть урбаларыны ташлап, авагъа тоз сачып тургъанларда, ²⁴ бинъбашы Павелге къаршы бойле багъыргъанларнынъ себебини бильмек ичюн, оны къалеге алып барып къамчыламагъа ве соргъу кечирмеге буюрды. ²⁵ Оны къушакъларнен багълап кергенде, Павел янында тургъан юзбашыгъа:

– Рим гражданыны суд этмейип къамчыламакъ мумкюнми? – деп сорады.

²⁶ Юзбашы буны эшиткенинен, барып бинъбашыгъа хабер этип:

– Бакъ, сен не япмагъа истейсинъ? Бу адам Рим гражданы экен де, – деди. ²⁷ О вакъыт бинъбашы Павелнинъ янына келип:

– Манъа айт, сен Рим гражданы оласынъмы? – деп сорады.

– Эбет, – деди Павел. ²⁸ Бинъбашы:

– Мен бу гражданлыкъкъа чокъ акъча берип саип олдым, – деди. Павел:

– Мен исе догъгъан кунюнден башлап бу мемлекетнинъ гражданы эдим, – деп джевап берди.

²⁹ О вакъыт Павелни соргъугъа чеккенлер онынъ янындан тез-тез чекильдилер. Бинъбашы да онынъ Рим гражданы олгъаныны билип, багълап къойгъаны ичюн пек къоркъты.

³⁰ Эртеси куню бинъбашы, еудийлер Павелни неде къабаатлагъанларыны эминликнен бильмек макъсадынен, оны зынджырлардан бошатты. Еудий баш руханийлери ве бутюн Юксек Шура азаларына топланмагъа буюрды. Павелни кетирип, оларнынъ къаршысына къойды.

23 Павел Шура азаларына козьлерини тикип:
– Эй дин къардашларымыз! Мен бу куньге къадар Алланынъ алдында темиз инсафнен яшадым, – деди. ² Буны айткъанынен, баш руханий

Анания Павелнинъ янында тургъанларгъа онынъ агъзына урмагъа буюрды. ³ Павел онъа:

– Эй сыландыргъан дивар, сени Алла ураджакъ! Сен Къанун эсасында укюм чыкъармакъ ичюн отурасынъ, амма Къанунгъа къаршы мени урмагъа буюрасынъ! – деди.

⁴ Онынъ огюнде тургъанлар:

– Алланынъ баш руханийни акъаретлейсинъми? – дедилер. ⁵ Павел оларгъа:

– Агъа-къардашлар! Онынъ баш руханий олгъаныны бильмедим. Языда: «Халкънынъ арасында башлыкъ олгъанны яманлама», – деп язылгъан, – деди.

⁶ Оларнынъ бир кысымы саддукий ве башкъа кысымы фериселер олгъаныны анълагъан Павел Шурагъа къатты бир сеснен:

– Дин къардашларымыз! Мен ферисем, эм ферисенинъ огълу олам. Мени, олюлернинъ тирильгенине ишангъаным ичюн укюм этелер, – деди.

⁷ О, буны айткъан сонъ, фериселернен саддукийлер арасында буюк дава чыкъып, топлашув экиге болюнди. ⁸ Чюнки саддукийлер олюмден тирильмекни де, мелеклерни де, рухны да ёкъ, деп саялар. Фериселер исе буларнынъ эписине инаналар. ⁹ Топлашувда буюк шамата котерильди. Фериселерден олгъан бир къач Къанун оджасы сѣзге чыкъып, ачуннен:

– Бизлер бу адамда ич бир яманлыкъ тапмаймыз. Эгер рух я да мелек онъа бир шей айткъан олса, не олгъан? – дедилер.

¹⁰ Дава ойле шиддетли олды ки, Павелни парча-парча этмесинлер деп, къоркъкъан бинъбашы аскерлерине ашагъа тюшип, адамларнынъ араларындан оны чыкъарып, къалеге алып кирмеге буюрды.

¹¹ О геджеси Рабби Иса Павелге корюнип: «Джесюр ол! Ерусалимде Манъа насыл шаатлыкъ япкъан олсанъ, Римде де ойле шаатлыкъ этмек керексинъ», – деди.

¹² Эртеси куню базы еудийлер ант этип, Павелни ольдюрмегендже ашап-ичмемезликке сѣз бердилер. ¹³ Бойле ант эткенлернинъ сайысы кыркъ адамдан зияде эди. ¹⁴ Олар баш руханийлернен акъсакъалларнынъ янына келип:

– Павелни ольдюрмегенимиздже ант этип ич бир шей ашамайджакъмыз. ¹⁵ Энди сизлер Шура азаларынен берабер бинъбашынынъ янына барынъыз ве, Павелнинъ меселесини даа яхшыджа огренмек ичюн, оны ярын алдынъызгъа чыкъармасыны риджа этинъиз. Бизлер исе, о етип кельмезден эвель, оны ольдюрмеге азыр турармыз, – дедилер.

¹⁶ Павелнинъ кыыз къардашынынъ огълу бу фитне акъкъында эшитип, къалеге кирди де, онъа хабер этти. ¹⁷ Павел юзбашылардан бирисини чагъырып:

– Бу йигитни бинъбашынынъ янына алып бар, онъа айтаджакъ бир лафы бар, – деди.

¹⁸ О, йигитни алды ве бинъбашынынъ янына кетирип:

– Мабюс Павел мени янына чагъырып, бу йигитни сенинъ алдынъа кетиргенимни риджа этти, санъа айтаджакъ бир лафы бар экен, – деди.

¹⁹ Бинъбашы йигитнинъ къолундан тутып, оны бир четке чекти де:

– Манъа не айтаджакъ эдинъ? – деп сорады.

²⁰ Йигит джевап берип:

– Еудийлер Павелнинъ ишини даа яхшыджа огренмек ичюн оны ярын Шура алдына чыкъармакъны сенден риджа этмеге келиштилер.

²¹ Лякин сен оларгъа инанма. Чюнки къыркътан зияде адам Павелни беклеп туралар; оны ольдюрмегендже ашап-ичмеге ант эттилер.

Мына шимди сенинъ эмиринъни беклеп, азыр олып туралар, – деди. ²² Бинъбашы:

– Манъа бу хаберни бильдиргенинъни ич кимсеге айтма! – деп йигитни йиберди.

²³ Бинъбашы юзбашылардан экисини чагъырып:

– Кунъ баткъан сонъ саат докъузда Кайсарея шеэрини бармакъ ичюн эки юз аскер, етмиш атлы ве эки юз мызракълы аскер азырланъыз.

²⁴ Павелни миндирип, виляет акими Феликснинъ алдына сагъ-сеямет алып бармакъ ичюн онъа юкю айван беринъиз, – деп буюрды.

²⁵ Бинъбашы бойле бир мектюп азып берди:

²⁶ «Сайгъылы аким Феликске, Клавдий Лисийден селям!

²⁷ Бу адамны еудийлер тутып ольдюрмеге истей эдилер. Амма онынъ Рим гражданы олгъаныны билип, мен аскерлернен берабер етип келип, онынъ джаныны къуртардым. ²⁸ Сонъ оны неде къабаатлагъанларыны бильмеге истеп, оларнынъ Шурасына алып бардым. ²⁹ Нетиджеде озьлерининъ Къанунына коре меселелер боюнджа оны къабаатлагъанларыны бильдим, лякин онда олюмге я да апске ляйыкъ ич бир къабаат тапмадым. ³⁰ Бу адамгъа къаршы азырлагъан фитнеден хабердар олып, мен тез-тез оны сенинъ янынъа ёлладым. Оны къабаатлагъанларгъа да онъа къаршы олгъан даваларыны сенинъ янынъа дайтмагъа эмир эттим».

³¹ Аскерлер алгъан эмирине коре, Павелни гедже Антипатрис шеэрини алып бардылар. ³² Эртеси куню онен берабер бараджакъ атлыларны къалдырып, озьлери къалеге къайтып кеттилер.

³³ Атлылар Кайсарегъа барып, мектюпни акимге бердилер ве Павелни де онъа теслим эттилер.

³⁴ Аким мектюпни окъуп, Павелден къайсы виляеттен олгъаныны сорады. Киликиядан олгъаныны билип, онъа:

³⁵ – Сени къабаатлагъанлар кельген сонъ, ишинъни бакъарым, – деди де, Павелни Ироднынъ преториясында † къаравуллап тутмагъа буюрды.

24 Арадан беш кунъ кечкен сонъ, баш руханий Анания ве базы акъсакъаллар, Тертулл адлы бир укъукъчынен Кайсарея шеэрини келип, Павелге къаршы къабаатларыны акимнинъ огюне къойдылар. ² Сонъ Павелни чагъырдылар. Тертулл исе оны къабаатламакъ ичюн сёз алды:

– Эй мухтерем Феликс, сенинъ укюмдарлыгъынъда аманлыкъ ичинде яшагъанымыз, халкъымыз ичюн янъы къанунлар чыкъарып, чокъ къайгъырасынъ, ³ шунынъ ичюн эр даим ве эр ерде буны миннетдарлыкънен къабул этемиз. ⁴ Сени чокъ раатсыз этмемек ичюн, мераметли олып бир къач сёзюмизни динълегенинъе риджа этем. ⁵ Биз бу адамны беля кетириджи деп саямыз. Мына о, назаретлилер фыркъасынынъ башлыкъларындан бири олып, дюньянынъ бутюн еудийлерини аякъкъа турсата. ⁶ О, Алланынъ Сарайыны да арам этмеге тырышты, амма биз оны туттыкъ. ⁸ Бу адамны соргъу этсенъ, биз оны нелерде къабаатлагъанымызны озюнден билип алырсынъ.

⁹ Еудийлер де айтылгъанларнынъ догъру олгъаныны бильдирип, къабаатларны тасдыкъладылар. ¹⁰ Аким Павелге сёзге чыкъмакъ ичюн ишарет этти, ве о:

– Сен чокъ йыллардан берли бу халкъны махкеме эткенинъ ичюн, мен озь ишимни эминликнен къорчалайджам. ¹¹ Озюнь де билип олурсынъ ки, мен бель букмек ичюн Ерусалимге кельгениме даа он эки кунъден чокъ дегиль. ¹² Не Сарайда, не синагогаларда ве не Ерусалим шеэринде биле ич бир адамнен дава эткеним, я да халкъны аякъкъа котергенимни олар коръмедилер. ¹³ Шимди де мени къабаатлагъанда, ич бир шейни исбат етип оламайлар. ¹⁴ Огюньде шуны ачыкъ айтмагъа истейим: олар Ёлгъа ялан дейлер, мен исе онъа коре яшап, бабаларымызнынъ Алласына ибадет этем. Къанунгъа коре олгъан эр бир шейге ве Пейгъамберлернинъ Языларында язылгъанларнынъ эписине инанам. ¹⁵ Бу адамларнынъ озьлери киби мен де, Аллагъа умют етип, инсафлыларнен инсафсызларнынъ тирильтеджегине инанам. ¹⁶ Шунынъ ичюн Алла ве инсанларнынъ алдында инсафымны эр вакъыт саф тутмагъа тырышам.

¹⁷ Чокъ йыллардан берли мында олмагъанымдан сонъ, халкъыма садакъалар ве бахшышлар кетирмек ичюн Ерусалимге къайтып кельдим.

¹⁸ Олар мени Алланынъ Сарайында эялланув адетини япкъанымдан сонъ таптылар. О ерде мен ичюн не топлашув, не къалабалыкъ бар эди.

¹⁹ Анда тек Кучюк Асиядан олгъан бир къач еудий бар эди. Аслында шу адамлар, оларнынъ манъа къаршы бир шейи олса, сенинъ огюньде турмакъ ве мени къабаатламакъ керек эди. ²⁰ Я да бу еркекилернинъ озьлери айтсынлар, Шура алдында

† Претория – римли укюмдарнынъ яшагъан ве аскерлер яткъан ер.

тургъанымда менде насыл акъсызлыкъ тапкъан эдилер? ²¹ Мен оларнынъ арасында туруп, къатты сеснен: «Олюернинъ тирилишине инангъаным ичюн бугунь алдынъызда укюм этилем», – дедим. Ихтимал, шу сёзюм ичюн къабаатлы сайыладырым, – деди.

²² О вакъыт Феликс:

– Бинъбашы Лисий кельген сонъ, меселенъни чезерим, – деп, махкемени башкъа куньге къалдырды. Феликс озю Ёл акъкъында яхшы хабердар эди. ²³ Павелни юзбашынынъ къолуна берип: «Къапалсын, лякин бираз енгиллик берильсин, онъа хызмет этмеге истеген достларына ич бир къаршылыкъ костерильмесин», – деп буюрды.

²⁴ Бир къач куньден сонъ Феликс озюнинъ еудий олгъан апайы Друсилланен берабер кельди. Павелни чагъыртып, онынъ Иса Месихке иман этюв акъкъында айткъаныны динъледи. ²⁵ Павел акъкъат, нефисни тутмакъ ве келеджек Ахирет куню акъкъында айткъанда, Феликс къоркъып:

– Энди кет, вакъыт тапкъанымда, сени кене чагъырырым, – деди.

²⁶ Айны заманда, Павел манъа пара берип деген умютте оны сыхъ-сыкъ чагъыртып субетлеше эди.

²⁷ Эки йылдан сонъ Феликснинъ ерине Поркий Фест кельди. Феликс еудийлернинъ мераметини къазанмакъ ичюн, Павелни къапалы къалдырды.

25 Фест, виляетине кельгенинден учь кунь кечкен сонъ, Кайсаредан Ерусалимге барды. ² Анда олгъанда баш руханийлернен энъ урьметли еудийлер акимнинъ алдына барып, Павелге къаршы къабаатлавлар кетирдилер. ³ Эйилик косьтерип, Павелни Ерусалимге кетирильмеси ичюн ялвардылар. Ёлда оны беклеп ольдюрмеге истедилер. ⁴ Фест исе Павел Кайсаредяда къапалы къалгъаныны ве озю де якъында о ерге къайтып бараджагъыны оларгъа бильдирди. ⁵ О:

– Аранъыздан урьметли адамлар меннен берабер кетсинлер ве бу адамда бир яманлыкъ олса, оны къабаатласылар, – деди.

⁶ Фест оларнынъ янында секиз-он куньден зияде турмайып, Кайсаредяда къайтты. Эртеси куню къады курсюсине отуруп, Павелни алып кельгенлерини буюрды. ⁷ Павел ортагъа чыкъкъанда, Ерусалимден кельген еудийлер оны сарып алдылар ве озьлери исбат этип оламайджакъ бир чокъ агъыр къабаатларны онынъ устюне юкледилер. ⁸ Павел исе озюни къорчалап:

– Мен не еудийлернинъ Къанунына, не Сарайгъа ве не императоргъа къаршы ич бир джинает япмагъаным, – деди. ⁹ Фест, еудийлернинъ мераметини къазанмакъ ичюн, Павелден:

– Ерусалимге барып, о ерге меним алдымда бу хусуста укюм этильмеге истейсинъми? – деп сорады. ¹⁰ Павел онъа:

– Мен императорнынъ къады курсюси огюнде турам, о мени укюм этмек керек. Мен еудийлерге ич бир акъсызлыкъ япмагъанымны озюм де яхшы билесинъ. ¹¹ Эгер мен олюмге ляйыкъ бир джинаетте къабаатлы олсам, олюмден баш тартмам. Эгер де бу адамлар мени къабаатлагъан шейлерни япмагъан олсам, мени оларнынъ къолуна бермеге ич кимсенинъ акъкъы ёкъ. Мен императорнынъ укюмини талап этем, – деди.

¹² Фест меслеатчыларынен акъыл танышкъан сонъ, Павелге джевап берип:

– Сен императорнынъ укюмини талап эттинъ, императорнынъ алдына бараджакъсынъ, – деди.

¹³ Бир къач куньден сонъ, падиша Агриппа ве Бернике, Фестнен селямлашмакъ ичюн Кайсаредяда кельдилер. ¹⁴ Олар о ерге бир къач кунь отургъан сонъ, Фест Павелнинъ ишини падишагъа айтып берди:

– Бу ерге бир адам бар, Феликс оны къапалы къалдырып кеткен. ¹⁵ Мен Ерусалимде олгъанымда, еудийлернинъ баш руханийлери ве акъсакъаллары шикъетнен алдыма келип, оны суд этмекни талап этилер. ¹⁶ Мен оларгъа:

«Биринджиден, къабаатлангъан адам къабаатлагъанларнен корюшмек ве онъа юклеген къабаатлавлардан озюни къорчаламагъа имкъан бермек керек. Бу шейсиз адамны суд этмек римлилернинъ адети дегиль», – деп джевап бердим. ¹⁷ Шунынъ ичюн олар бу ерге кельгенде, мен, вакъыт джоймайып, эртеси куню къады курсюсине отуруп, бу адамны алып кельгенлерини буюрдым. ¹⁸ Лякин къабаатлагъанлар оны сарып алып, мен беклеген къабаатлавлардан ич бирини онынъ бойнуна юклеп оламадылар. ¹⁹ Тек озь дининен багълы меселелер ве насылдыр ольген Иса адлы бир адам акъкъында давалары бар эди. Павел Оны тири, деп тасдыкълай эди. ²⁰ Мен бу меселени насыл этип чезмеге бильмегеним ичюн, Павел Ерусалимге барып, анда бу ишни укюм этильмесине истер-истемегенини сорадым.

²¹ Лякин Павел бу ишни императорнынъ махкемесине къалдырылмасыны талап эткени себебинден, оны императорнынъ алдына ёлламагъандже къапалы тутмакъ акъкъында эмир бердим, – деди.

²² Агриппа Фестке:

– Бу адамны мен де динълемеге истер эдим, – деди.

– Сен оны ярын динълерсинъ, – деди Фест.

²³ Эртеси куню Агриппанен Бернике буюк тантананен келип, бинъбашылар ве шеэрнинъ энъ урьметли адамларынен берабер корюшюв одасына кирдилер. Фестнинъ эмиринен Павел алып кетирильди. ²⁴ Фест сёз алып:

– Падиша Агриппа ве бизлернен берабер бу ерге топлашкъан эписи адамлар! Мына бу адамны корип турасынъыз. Ерусалимде ве шу ерге, еудийлернинъ эписи манъа мураджаат этип, бу

адам ольмек керек, деп кычырдылар. ²⁵ Мен исе, онын олюмге лайык ич бир иш япканыны тапмадым. Онын озю императорнын махкеме этильмесини талап эткени ичюн, оны онъа ёлламагъа къарар бердим. ²⁶ Тек эфендиге онын акъкъында не язаджагъымны бильмейим. Шунин ичюн оны эпинъизнин алдынъызгъа, ве айрыджа, падиша Агриппа, сенин алдынъа бу ишни бакъып чыккъандан сонъ язмакъ ичюн бир шейлер тапылыр деп, оны чыккардым. ²⁷ Чюнки меним фикиримдже, бир мабюсны ёллап, онъа къаршы кююлгъан къабаатларыны косътермемек мантыкъсыз олур эди.

26 Агриппа Павелге:

– Озюньни акъламакъ ичюн санъа сёз берильди, – деди. О вакъыт Павел кюлуны котерип, озюни кюрчаламакъ ичюн лафыны башлады:

² – Падиша Агриппа! Еудийлернин манъа къаршы чыккаргъан эписи къабаатларындан бугунъ сенин алдынъа озюмни кюрчалагъаным ичюн бахтлы саям. ³ Хусусан сен еудийлернин эписи адетлерини ве давалы меселелерини яхшы бильгенинъни козьде тутам. Шунин ичюн сабыр-такъатнен мени динълемеге риджа этем.

⁴ Меним яшлыгъымдан халкъым арасында кечирген аятым эм де Ерусалим шеэринде кечкен омрюмни еудийлернин эписи биле. ⁵ Мени чокътан берли таныйлар ве эгер истеселер, динимизнин энъ джиддий фыркъасы олгъан фериселик боюнджа яшап кельгениме шаат олурлар. ⁶ Энди исе, Алланын баба-деделеримизге берген сёзюне умют эткеним ичюн, мен махкеме огюнде турам. ⁷ Он эки къабилемиз гедже-кунъдюз джан-юрекнен Аллагъа ибадет этип, О берген сёзнин беджерильмесини коръмеге умют этелер. Мына бу умют ичюн, падиша, еудийлер мени къабаатлайлар. ⁸ Алла олюерни тирилькенини сизлер не ичюн инанылмаз бир шей деп саясыз? ⁹ Догърусы, озюм де назаретли Исагъа къаршы кюлумдан кельгенини япмакъ керек, деп тюшюне эдим. ¹⁰ Буны да Ерусалимде яптым. Баш руханийлерден разылыкъ алып, чокъ азиз адамларны зиндангъа ташладым ве, оларны ольдюреткъанларда, мен бунъа сесимни берип, разы ола эдим. ¹¹ Эписи еудий синагогаларында оларны чокъ чекиштирип джезагъа тартып, Раббини къараламагъа меджбур эте эдим. Оларгъа къаршы ойле къутургъан эдим ки, атта башкъа шеэрлерде де айдай эдим.

¹² Кунълернин биринде мен баш руханийлерден разылыкъ ве вазифе алып Дамаск шеэринде ёл алдым. ¹³ Эй падишам, кунъдюз куню ёлда кетяеткъанымда, кунеш нурундан да ярыкъ бир нур коктен парылдагъаныны корип къалдым. Нур

мени ве ёлдашларымны ярыкъкъа батырды. ¹⁴ Биз эпимиз ерге йыккъылгъан сонъ, манъа еудийлернин тилинде лаф эткен бир сес эшитильди: «Саул, Саул, сен не ичюн мени айдайсынъ? Оладжакъ шейге къаршы чыккъан, тек озюнье зарар кетиреджексинъ», – деди. ¹⁵ Мен: «Я Рабби, Сен ким оласынъ?» – деп сорасам, О: «Мен сен айдагъан Исадырым», – деди. ¹⁶ «Шимди исе аякъкъа тур! Сени меним хызметчим ве шаатым деп кюймакъ ичюн Мен санъа корюндим. Сен, энди корьген эм даа Мен санъа корюнеджек шейлерге шаатлыкъ этеджексинъ. ¹⁷ Мен сени миллетинин кюлундан ве башкъа, мен сени ёллагъан халкъларнын кюлундан кюртараджам. ¹⁸ Сен оларнын козьлерини ачып, оларны къаранлыкътан нургъа ве Иблисинъ акиметинден Аллагъа къайтараджасынъ. Олар да Манъа иман этип, гуналары багъышлансын ве азизлер арасында кысымет алсынлар», – деди.

¹⁹ Шунин ичюн, эй падиша Агриппа, мен коктен корюнген бу ругъа къаршы чыкмадым. ²⁰ Башта Дамаскта, сонъ Ерусалимде ве бутюн Еудие топракларында яшагъанларны, сонъ башкъа ерлердеки миллетлерни тевбе эттирип, Аллагъа къайтмагъа ве тевбеге ярашкъан ишлерни беджермеге чагъырдым. ²¹ Бу иш ичюн еудийлер мени Алланын Сарайында тутып ольдюрмеге тырыштылар. ²² Лякин мен Алладан алгъан ярдымнен шу кунъге къадар буюк-кучюкке шаатлыкъ этип келем. Муса ве пейгамберлернин хабер эткенлеринден башкъа ич бир шей айтмайым. ²³ Олар: «Месих Озь миллетине де, башкъа миллетлерге де ярыкъ акъкъында хабер этмек ичюн, азап чекмеге керек эди. Эм де олюер ичинден биринджи олып тириледжек», – деген эдилер.

²⁴ Павел озюни бойле кюрчалагъанда, Фест къатты сеснен онын сёзюни больди де:

– Акъылдан тайгъансынъ, Павел! Буюк алимлик сени акъылдан аздырды! – деди. ²⁵ Павел исе:

– Мен акъылдан таймадым, сайгъылы Фест, – деди. – Аксине, акъикъат ве мантыкъ сёзлерини айтам. ²⁶ Падиша буны бильгени ичюн, онен джесаретнен лаф этем. Бу вакъиалардан ич бириси онын назарындан къачмады, деп тюшюнем. Чюнки бу шейлер эписинин козю огюнде япылгъан эди. ²⁷ Падиша Агриппа, сен пейгамберлерге инанасынъмы? Билем, инанасынъ!

²⁸ Агриппа Павелге:

– Сен мени кыскъа вакъытта Месихнин тарифдары япмагъа истейсинъ! – деди.

²⁹ – Кыскъамамы, узунмы, тек озюнь дегиль, бугунъ мени динълегенлернин эписи де мен киби, амма зынджырсыз, олмакъ ичюн Аллагъа дува окъур эдим! – деди Павел.

³⁰ Сонъ падиша, виляет акими, Бернике ве оларнен берабер отургъанлар ерлеринден

† 26.12-18
Фаалиет 9.1-19;
22.6-16.

турдылар. ³¹ Четке чыккып, олар бир-биринен фикирлештилер ве:

– Бу адам олюмге я да апске ляйыкъ ич бир иш ялмагъан, – дедилер. ³² Агриппа да Фестке:

– Эгер бу адам императорнынъ укюмини талап этмеген олса, оны азат этмек мумкюн эди, – деди.

27 Италиягъа гемиде кетмеге къарар чыкъарылгъанда, Павел ве башкъа бир къач мабюсларны императорнынъ арбий болюгининъ бир юзбашы Юлийге бердилер. ² Биз Кучюк Асиянынъ ялыларына бармакъ ичюн, Адрамиттин гемисине отурып денъизге чыктыкъ. Бизнен берабер Тессалоникеден кельген бир македониялы Аристарх да бар эди. ³ Эртеси куню Сидон шеэрини келип токытадыкъ. Юлий Павелге яхшы мунасебетте олып, достларынынъ янына барып, керек шейлерни алмагъа рухсет этти. ⁴ О ерден чыккып, ель къаршымызгъа эскени ичюн Кыбырыс адасыны ельден сакълы тарафындан айланып кечтик. ⁵ Киликия ве Памфилия виляетининъ янындан кечип, Ликиядаки Мира шеэрини кельдик. ⁶ Юзбашы о ерде Италиягъа кетеджек Эскендериенинъ гемисини тапып, бизни онъа миндирди. ⁷ Чокъ кунъ яваш ялдагъан сонъ, гемимиз Книд шеэрининъ ялысына барып етти. Ель ёлумызны девам этмеге бермегени ичюн, бизлер Салмоне бурнуны айланып, Крит адасынынъ ельден сакълы тарафындан кечтик. ⁸ Ялыдан узакъкъа кетмейип, зорнен «Гузель Лиманлар» деген ерге кельдик. Ласая шеэри бу ерге пек якъын эди.

⁹ Энди чокъ вакъыт кечкен эди, еудийлернинъ аштан-судан вазгечкен куню † де кечип кеткен. Денъиз ёлу бу вакъытта хавфлы олып къалгъан эди. Шунунъ ичюн Павел акъыл огретип:

¹⁰ – Акъайлар, мен корем ки, ёлумызны девам этмек геми ичюн агъыр, юкюнъизнинъ чокъларыны да джоярсыз, озъ джанымыз ичюн де хавфлы оладжакъ, – деди.

¹¹ Лякин юзбашы Павелнинъ сёзлерине коре, геми айдавджысына ве гемининъ саибине чокъча инана эди. ¹² Лиман къышны кечирмеге келишмегени ичюн, чокъусы ёлджулар о ерден тездже денъизге чыккып, мумкюн олса, Критнинъ Фойникс лиманына барып, къышны анда кечирмеге истедилер. Фойникс дженюбий гъарп ве шималий гъарп тарафларда ачылгъан эди.

¹³ Енгиль дженюбий ель эсип башлагъанда, олар, озъ макъсадымызгъа ириштик, деп сайдылар ве ленгер котерип ёлгъа чыктылар. Олар Крит ялысындан чокъ узакълашмайып кеттилер.

¹⁴ Лякин чокъ вакъыт кечмеден, ада тарафындан «Евраквилон» †† деген къатты бир фуртуна бастырып кельди. ¹⁵ Фуртуна гемини къаплап алды, ельге къаршы кетмеге ич бир чаре ёкъ эди. Геми фуртунагъа берилип, ялдап кетти. ¹⁶ Кавда деген

кучюк бир ада янындан кечкенимизде, гемининъ къайыгъыны зорнен тутып къалдырдыкъ.

¹⁷ Къайыкъны котерип алгъандан сонъ, гемини аркъанларнен орап багъладылар. Сиртнинъ сай ерлеринде отурып къалмакътан къорккып, елькенни тюшюрдилер де, озълерини ельге бердилер. ¹⁸ Фуртуна пек къуветленгени себебинден, эртеси куню гемиден юкни атып башладылар. ¹⁹ Учюнджи куню исе озъ къолумызнен гемининъ такъымларыны сувгъа ташладыкъ. ²⁰ Чокъ кунъ девамында не кунеш, не йылдызлар корюнди. Буюк фуртуна даа къутура эди, биз исе къуртарыладжакъымыз умютини джойдыкъ.

²¹ Гемидекилер чокътан берли аш ашамагъанлары себебинден, Павел оларнынъ ортасында турып:

– Акъайлар! Мени динълеп Криттен кетмеген олсакъ, геми де бозулмаз, юкюнъиз де джоулмаз эди. ²² Энди исе сизлерге риджа этем: джесюр олунъыз. Чюнки бизлерден ич бир джан гъайып олмайджакъ, тек геми гъайып оладжакъ. ²³ Чюнки мына Алланынъ мелеги бу гедже манъа корюнди. Мен бу Аллагъа аит олам ве Онъа ибадет этем.

²⁴ Мелек: «Къоркъма, Павел! Сен императорнынъ алдында турмакъ керексинъ. Геми ёлдашларынынъ эписини Алла санъа эйиликнен багъышлады», – деди. ²⁵ Шунунъ ичюн, акъайлар, джесюр олунъыз! Чюнки мен Аллагъа инанам. Эр шей манъа айткъаны киби оладжакъ. ²⁶ Бирде-бир адагъа барып тюшермиз, – деди.

²⁷ Адрия денъизинде юргенимизнинъ он дёртюнджи геджесинде, энди яры гедже вакътында денъизджилер насылдыр бир ялыгъа якъынлашкъанларыны дуйдылар.

²⁸ Чукъурлыкъны ольчеп, къыркъ метр къадар олгъаныны бильдилер. Бираздан сонъ кене ольчеп, отуз метрге ‡ якъын олгъаныны таптылар.

²⁹ Ташлы ерге тюшмектен къорккып, гемининъ арт тарафындан дёрт ленгер ташладылар ве, тездже танъ атсын, деп дува окъудылар. ³⁰ Шу арада денъизджилер гемиден къачмакъ ниетинде, гемининъ бурнундан ленгер атаджакъ киби япып, къайыкъны денъизге тюшюре башладылар.

³¹ Павел исе юзбашы ве аскерлерге бакъып:

– Эгер олар гемиде къалмасалар, сизлер къуртуламазсыз, – деди.

³² О вакъыт аскерлер къайыкънынъ аркъанларыны кесип, оны сувгъа тюшюрдилер.

³³ Танъ атмаздан эвель, Павел эр кесни аш ашамагъа чагъырып:

– Бугунъ, къасевет этип беклегенинъиз ве ич бир шей ашамайып отургъанынъызгъа он дёрт кунъ олды. ³⁴ Шунунъ ичюн риджа этем, аш ашанъыз; бу къуртулманъыз ичюн керектир. Сизлерден ич

† Кузьде къайд этильген мераметлик куню, гуналарны Одеме Куню. †† Евраквилон – шималий-шаркъ ель.

‡ Къыркъ метр, отуз метр – къадимий юнанджа «20 оргюя, 15 оргюя». Бир оргюя – къарарнен 1,80-2 метр.

кимсенинъ башындан бир сач биле тюшмейджек, – деди.

³⁵ Бу сёзлерни айткъан сонъ, Павел отъмек алды да, эписининъ алдында Аллагъа шукюр этип, оны болип ашамагъа башлады. ³⁶ О вакъыт эписи джесаретленип, аш ашадылар. ³⁷ Гемиде эпимиз эки юз етмиш алты джан эдик. ³⁸ Ашкъа тойгъанымыздан сонъ, богъдайны денъизге атып, гемини энгиллештирдилер.

³⁹ Кунъдюз олгъанда, денъизджилер корьген ялыны танымадылар. Олар, къумлу ялысы олгъан бир бухтаны корьдилер. Мумкюн олса, геминен о ерге барып токътамагъа истедилер. ⁴⁰ Ленгерни кесип, денъизде къалдырдылар. Шу вакъыт дюменлернинъ йиплерини чезип, огдеки елькенни ельге къаршы ачып, ялыгъа кеттилер. ⁴¹ Геми сай бир ерге тюшип, къумгъа отурды. Гемининъ бурну къумгъа батып къыбырмамайып къалды, къуйругъы исе далгъаларнынъ кучюнден парчаланып башлады. ⁴² Аскерлер, мабюслардан бирде-бир адам ялдап къачмасын деп, оларны ольдюрмеге истедилер. ⁴³ Лякин юзбашы Павелни къуртаджакъ олып, оларгъа бу ниетлерини беджермеге ёл береди. Юзбашы: «Ялдамагъа билъгенлер биринджи олып озьлерини гемиден ташлап ялыгъа чыкъсынлар. ⁴⁴ Къалгъанлары исе тахталар ве гемининъ сыныкъ парчалары устюнде оларнынъ артындан барсынлар», – деп эмир этти. Бойлеликнен, эписи сагъ-селямет ялыгъа барып чыкътылар.

28 Къуртулгъанымыздан сонъ, аданынъ Мальта олгъаныны билъдик. ² Ерли халкъ бизге адеттен тыш инсаниетлик косътерди. Ягъмур ягъып сувукъ олгъаны ичюн, олар атеш якъып, эпимизни къабул эттилер. ³ Павел бир къучакъ пытакъ топлап, атешининъ устюне къойгъанда, янгъындан къачаяткъан бир зеэрли йылан онынъ къолуна сарылып къалды. ⁴ Павелнинъ къолуна йылан асылгъаныны корьген ерлилер бир-бирине: «Бу адам къатиль гъалиба. Денъизден къуртулса да, адалет алласы оны тири къалдырмайджакъ!» – дедилер. ⁵ Павел исе ич бир зарар корьмейип, йыланни атешке силькип ташлады. ⁶ Аданынъ сакинлери онынъ шишип кеткенини я да олип къалып, бирден ерге йыкъылгъаныны бекледилер. Лякин чокъ вакъыт беклеп, онъа ич бир шей олмагъаныны корьген сонъ, башкъаджа фикир этип: «О, бир алладыр», – дедилер.

⁷ О ернинъ якъынында аданынъ башлыгъы олгъан Публий адлы бир адамнынъ топрагъы бар эди. О, бизни къабул этип, учъ кунъ ачыкъ гонъюльнен мусафир этти. ⁸ Публийнинъ бабасы къанлы исалгъа огърап, юксек сыджагъынен хаста ята эди. Павел онынъ янына кирди ве къолларыны онынъ устюне къойгъанда дува окъуп, оны тедавильеди. ⁹ Бу адиседен сонъ аданынъ башкъа хасталары да онъа келип, тедавильлендилер.

¹⁰ Олар бизге буюк урьмет косътердилер ве

чыкъаджагъымызда ёлда керек оладжакъ тюрю шейлерни бердилер.

¹¹ Учъ айдан сонъ, Эскендериеден кельген, шу адада къышны кечирген Эгизлер † адлы бир гемиде ёлгъа чыкътыкъ. ¹² Сиракузагъа барып, о ерте учъ кунъ отурдыкъ. ¹³ О ерден чыкъып, Региягъа кельдик. Бир кунъден сонъ дженюбий ель эсип башлагъанда, эки кунъде ПUTEОЛЛАР шеэрини этип бардыкъ. ¹⁴ О ерте базы дин къардашларны таптыкъ. Оларнынъ риджасынен разы олып, анда еди кунъ мусафир олдыкъ. Сонъ Римге этип кельдик. ¹⁵ О ердеки дин къардашлар кельгенимизни эшитип, Аппий Форумы ве Учъ Мусафирханеге къадар келип, бизни къаршылап алдылар. Павел оларны корип, Аллагъа шукюр этти ве онынъ гонъюлю котерильди. ¹⁶ Римге киргенимизден сонъ, Павелге айры яшамагъа рухсет эттилер. Тек оны къаравуллагъан бир аскер онен берабер отурмакъ керек эди.

¹⁷ Учъ кунъден сонъ Павел еудийлернинъ энъ сайгъылы адамларыны бир ерге чагъырды. Олар топлашкъанда, о:

– Дин къардашларымыз! Мен халкъымызгъа я да бабаларымызнынъ адетлерине къаршы ич бир шей япмасам да, мабюс олып, Ерусалимден римлилернинъ къолуна берильдим. ¹⁸ Олар да мени соргъу япып, азат этмеге истедилер, чюнки олюмге лаякъ ич бир къабаатымны тапмадылар. ¹⁹ Лякин еудийлер бунъа къаршы чыкъкъаны ичюн, мен императорнынъ укюмини талап этмеге меджбур олдым. Амма мен буны халкъымны бир шейде къабаатламакъ ичюн япмадым. ²⁰ Шу себептен де сизлернен корюшип лаф этмеге истедим. Мен Израильнинъ умюти огърунда бу зынджырларнен багълым, – деди.

²¹ Олар джевап берип:

– Сенинъ акъкъынъда Еудиеден ич бир мектюп алмадыкъ, о ерден кельген дин къардашлар да бизге ич бир хабер я да яман сёз айтмады. ²² Бунъа бакъмадан, насыл фикир эткенинъни сенден эшитмеге истеймиз, чюнки бу огретювге эр ерте къаршы чыкъкъанларыны билемиз, – дедилер.

²³ Павел ичюн бир кунъ тайинлеп, о яшагъан эвге пек чокъ адам кельди. Сабадан акъшамгъадже Павел оларгъа Алланынъ Падишалыгъы акъкъында айтып, шаатлыкъ этти. Мусанынъ Къанунындан ве Пейгъамберлернинъ Языларындан алып, Иса акъкъында ишанчлы делилдер кетире эди. ²⁴ Онынъ айткъанларына базылары инанды, базылары исе инанмадылар. ²⁵ Олар озъара анълашмайып къайтаджакъта, Павел оларгъа бир сёз айтты:

– Мукъаддес Рух Ешая пейгъамбернен бабаларымызгъа догъру айткъан:

²⁶ «Бу халкъкъа барып айт:

† Эгизлер – Зевсининъ огъуулары, эгизлер Кастор ве Поллукс. Бу путларгъа эксериетнен денъизджилер табына эди. Оларнынъ эйкеллери гемининъ бурнунда ерлештирилъген эди.

„Къулакъларынъызнен динълейджексиз,
амма анъламайджакъсыз,
козьлеринъизнен бакъаджакъсыз,
амма корип оламайджакъсыз.
²⁷ Бу халкънынъ юреги бир шей анълап оламай,
къулакълары агъыр эшите,
оларнынъ козьлери де юмулгъан.
Бойледже, олар козьлеринен корьмезлер,
къулакъларынен эшитмезлер,
акъылларынен анъламазлар.

О бизлерни тедавийлер, деп
Манъа кельмезлер”».

²⁸ Шуны билинъ ки: Алланынъ бу къуртарувы
акъкъында хабер энди башкъа халкъларгъа
ёлланылгъан, олар исе эшитеджеклер!

³⁰ Павел кирагъа алгъан эвинде толу эки йыл
отурды. Онынъ алдына кельгенлернинъ эписини
къабул эте эди. ³¹ О, джесаретнен ве къаршылыкъ
корьмейип Алланынъ Падишалыгъыны илян эте ве
Рабби Иса Месих акъкъында огрете эди.